

Vô sản tất cả các nước, đoàn kết lại!

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

47

V.I. LÊ-NIN

TOÀN TẬP

47

*Những thư từ
1905 - tháng Mười một 1910*

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
Hà Nội - 2005

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Những tác phẩm của V. I. Lê-nin trong tập này in theo bản dịch của Nhà xuất bản Sự thật, Hà-nội

Khẳng định chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam hành động, là vấn đề có tính nguyên tắc đối với cách mạng Việt Nam, là bước phát triển về nhận thức và tư duy lý luận của Đảng ta trong công cuộc đổi mới, quyết tâm xây dựng đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa.

Những thành tựu mọi mặt do công cuộc đổi mới đất nước mang lại trong những năm qua thật đáng trân trọng và khích lệ, đồng thời đòi hỏi toàn Đảng, toàn dân tiếp tục nghiên cứu, phát triển lý luận cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác - Lê-nin để giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Với tinh thần đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu có hệ thống và vận dụng sáng tạo những tư tưởng, những tinh hoa của chủ nghĩa Mác - Lê-nin là vô cùng quan trọng và cấp thiết đối với chúng ta hiện nay.

Đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu lý luận của đông đảo bạn đọc, đặc biệt là của các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu, giảng viên và sinh viên các trường đại học, nhân dịp kỷ niệm 135 năm ngày sinh của Vladimira Ilích Lê-nin (22-4-1870 - 22-4-2005), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản Bộ sách quý *V. I. Lê-nin - Toàn tập* gồm 55 tập và 2 tập Tra cứu.

© Nhà xuất bản Tiến bộ, 1981

JI $\frac{10\ 102-514}{014(01)-81}$ 481 - 81

0101020000

Bộ sách *V. I. Lê-nin - Toàn tập* ra mắt bạn đọc lần này được xuất bản theo đúng nguyên bản của Bộ *V. I. Lê-nin - Toàn tập*, tiếng Việt, do Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, hợp tác với Nhà xuất bản Tiến bộ, Mátxcova, xuất bản vào những năm 70-80 thế kỷ XX.

* *
*

Tập 47 của Bộ sách *V. I. Lê-nin - Toàn tập* bao gồm những thư từ viết trong thời gian từ tháng Giêng 1905 đến tháng Mười một 1910, vào thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất và vào những năm thế lực phản động Xtô-lư-pin thống trị. Nội dung các bức thư cho thấy hoạt động thực tiễn của V. I. Lê-nin trong việc lãnh đạo Đảng, lãnh đạo các cơ quan ngôn luận của Đảng.

Nội dung những bức thư trong tập này được phân tích khá toàn diện trong phần *Lời tựa* in ở trong phần đầu sách, do Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin (Liên Xô) viết cho lần xuất bản bằng tiếng Việt.

Phần Phụ lục và các Bản chỉ dẫn (với những số trang tương ứng của phần nội dung trong tập) ở cuối sách được trình bày hết sức khoa học và chuẩn xác; đây là phần tra cứu rất bổ ích, góp phần làm sáng tỏ nhiều vấn đề trong nội dung tác phẩm, giúp bạn đọc hiểu sâu sắc hơn tư tưởng của V. I. Lê-nin.

Chú thích cuối trang bằng dấu (*) là của V. I. Lê-nin; Chú thích bằng chữ số Ả-rập ⁽¹⁾ là của Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Liên Xô (trước đây).

Chắc chắn Bộ sách sẽ là tài liệu nghiên cứu và tham khảo bổ ích cho bạn đọc.

Tháng 9 - 2005

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI TỰA

Tập 47 trong V. I. Lê-nin Toàn tập gồm những thư từ viết trong thời gian từ tháng Giêng 1905 đến tháng Mười một 1910, vào thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất và vào những năm thế lực phản động Xtô-lư-pin thống trị; những thư từ này có liên quan tới những tác phẩm của V. I. Lê-nin in trong những tập 9 - 19 của lần xuất bản này.

Nội dung các bức thư nêu rõ hoạt động thực tiễn to lớn của V. I. Lê-nin trong việc lãnh đạo đảng, lãnh đạo các cơ quan ngôn luận của đảng — các tờ báo "Tiến lên", "Người vô sản", "Người dân chủ - xã hội". Các bức thư cho thấy V. I. Lê-nin — hồi ấy đang sống lưu vong — đã liên hệ chặt chẽ như thế nào với các tổ chức đảng ở Nga, đã nắm rất vững tình hình ở tổ quốc như thế nào.

Những bức thư viết vào đầu năm 1905 phản ánh cuộc đấu tranh phức tạp và gian khổ của V. I. Lê-nin để tìm lối thoát khỏi tình trạng khủng hoảng trong đảng do phái men-sê-vích gây nên, phái này vì bị thất bại tại Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nên sau đại hội họ đã gây ra sự phân liệt ở trong đảng. Như V. I. Lê-nin đã chỉ rõ, chỉ có Đại hội III của đảng mới có thể giải quyết được tình trạng khủng hoảng. Nhưng chống lại việc triệu tập đại hội, không phải chỉ có những người men-sê-vích, mà còn có cả những phần tử điều hoà trong hàng ngũ những người ôn-sê-vích nằm trong Ban chấp hành trung ương nữa. Bức thư của V. I. Lê-nin gửi L. B. Cra-xin, L. E. Gan-pê-rin và

V.A. Nô-xcốp ngày 13 tháng Giêng 1905, được in lần đầu tiên, chứng minh rằng cuộc đấu tranh nhằm củng cố đảng mác-xít cách mạng ở Nga thật gay gắt biết chừng nào.

V. I. Lê-nin triệt để đấu tranh chống tính vô nguyên tắc trong việc thống nhất hai phái trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, kiên trì đấu tranh để thực hiện một kế hoạch thống nhất trong đó đảng sẽ được thống nhất lại trên cơ sở những nguyên tắc cương lĩnh, sách lược và tổ chức cách mạng. "Chúng ta không được lẫn lộn chính sách thống nhất *hai* bộ phận với việc *lẫn lộn* cả hai bộ phận. Thống nhất hai bộ phận thì tán thành. Lẫn lộn hai bộ phận thì không đời nào", — V. I. Lê-nin viết cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Nga vào tháng Mười 1905 (tập này, tr. 103). Do đó, V. I. Lê-nin kiên quyết bác bỏ mưu toan của những nhà hoạt động phong trào xã hội chủ nghĩa quốc tế (C. Cau-xky và những người khác) — những người đồng tình với phái men-sê-vích — muốn "điều hoà" bằng bất cứ giá nào những người bôn-sê-vích cách mạng với bọn men-sê-vích cơ hội chủ nghĩa.

Trong nhiều bức thư, V. I. Lê-nin phát biểu những ý kiến quan trọng về những nguyên lý tổ chức của chủ nghĩa bôn-sê-vích, về những tiêu chuẩn sinh hoạt đảng. Các bức thư cho thấy rõ V. I. Lê-nin đã không ngừng thực hiện nguyên tắc tập thể lãnh đạo như thế nào. Ví dụ, trong bức thư gửi ban thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ngày 24 tháng Bảy 1905, V. I. Lê-nin chỉ ra rằng, Người là một trong những ủy viên Ban chấp hành trung ương và không thể một mình giải quyết những vấn đề thuộc thẩm quyền của Ban chấp hành trung ương (đây là nói tới đề nghị của A. Bê-ben về việc Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa tham gia giải quyết những bất đồng giữa phái bôn-sê-vích và phái men-sê-vích).

Trong những bức thư của mình, V. I. Lê-nin nhấn mạnh sự cần thiết phải có kỷ luật nghiêm minh trong đảng, phải củng cố mối quan hệ giữa đảng với quần chúng. "Đừng quên rằng, — Người viết cho X. I. Gu-xép, — sức mạnh của một tổ chức cách mạng là ở số lượng những mối liên hệ của nó" (tr. 16). V. I. Lê-nin

coi việc tổ chức công tác đảng ở địa phương, hoạt động của các ban chấp hành đảng ở nhà máy có một ý nghĩa to lớn. Khi nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tiếp xúc trực tiếp giữa các cán bộ lãnh đạo với các đảng viên thường, với quần chúng, V. I. Lê-nin đã viết cho A. V. Lu-na-tsác-xki: "Trong chính trị, ảnh hưởng cá nhân và những lời phát biểu tại các cuộc họp có ý nghĩa rất nhiều. Không có những cái đó thì không có hoạt động chính trị..." (tr. 69).

Trong các bức thư của Lê-nin, những vấn đề sách lược của đảng trong cuộc Cách mạng năm 1905 - 1907 được hết sức chú ý.

Những luận điểm có tính nguyên tắc về sách lược của phái bôn-sê-vích trong cách mạng được nêu lên trong các tác phẩm của V. I. Lê-nin, cũng được phản ánh trong thư của Người gửi nhà báo Pháp Ê. A-vê-na, thư này được in lần đầu tiên. V. I. Lê-nin viết: "Chúng tôi, những người cách mạng dân chủ - xã hội, không những *phải* tiến hành công việc có lợi cho cuộc cách mạng tư sản, mà còn phải lãnh đạo nó, hướng nó, *cùng với nông dân*, chống lại chế độ Nga hoàng và *chống lại phái tự do...* Chỉ có cùng với nông dân, cùng với giai cấp nông dân dân chủ, cùng với quảng đại quần chúng nông dân, giai cấp vô sản mới có thể đưa cuộc cách mạng *ấy* tới thắng lợi" (tr. 141, 142). Trong thư "Gửi một đồng chí ở Nga" (tr. 1-5), Lê-nin vạch rõ tính chất sai lầm trong lập trường chính trị của phái men-sê-vích theo đuôi bọn tư sản tự do chủ nghĩa. Đường lối của phái bôn-sê-vích tích cực tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin được giải thích trong thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tr. 89-90). Bức thư gửi X. I. Gu-xép (tr. 113-118) có một ý nghĩa quan trọng; trong bức thư đó Lê-nin đã xem xét những vấn đề về mối tương quan giữa các hình thức cơ bản của phong trào công nhân và những phương thức đấu tranh, về phong trào công đoàn và về khởi nghĩa.

Sau khi cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất bị thất bại, trong những năm thế lực phản động thống trị, đảng đã phải xây dựng lại đội ngũ của mình và thay đổi sách lược. V. I. Lê-nin coi những

nhiệm vụ cơ bản là gìn giữ tổ chức bí mật, củng cố mối liên hệ giữa đảng với quần chúng, tích lũy lực lượng và chuẩn bị cho cuộc cách mạng mới. Phái bên-sê-vích giải quyết những nhiệm vụ đó trong cuộc đấu tranh gay gắt trên hai trận tuyến: chống lại phái men-sê-vích - thủ tiêu, phái này đã hoàn toàn từ bỏ cương lĩnh cách mạng, từ bỏ các khẩu hiệu cách mạng, đòi thủ tiêu các tổ chức đảng bí mật, và chống lại chủ nghĩa cơ hội "tả khuynh" trong hàng ngũ đảng bên-sê-vích — phái triệu hồi; nguy trang bằng những lời lẽ cách mạng, phái này kêu gọi không sử dụng những hình thức hoạt động hợp pháp và đề nghị triệu hồi đảng đoàn dân chủ - xã hội ra khỏi Đu-ma nhà nước.

Những bức thư của V. I. Lê-nin viết trong thời kỳ thế lực phản động thống trị đã vạch rõ toàn bộ tiến trình, toàn bộ diễn biến của cuộc đấu tranh trong nội bộ đảng. Việc đánh giá chung cuộc đấu tranh đó đã được nêu trong "Sơ thảo bức thư gửi "những người giữ quỹ"" (tr. 299 - 302), trong những bức thư gửi A. M. Goóc-ki (tr. 316 - 321) và gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tr. 322 - 327).

V. I. Lê-nin triệt để vạch mặt phái thủ tiêu, và cũng đấu tranh kiên quyết như vậy chống chủ nghĩa giáo điều, chủ nghĩa khống luận, chủ nghĩa bè phái của phái triệu hồi và phái tối hậu thư là những phái không chịu nhận thức những nhiệm vụ mới của đảng. Người viết: "... cái sách lược duy trì (trong hộp) những *lời lẽ* cách mạng của những năm 05-06, chứ không phải áp dụng *phương pháp* cách mạng vào hoàn cảnh mới, khác trước, vào một thời kỳ đã đổi thay, đòi hỏi những biện pháp khác và những hình thức tổ chức khác — sách lược đó không có sinh khí" (tr. 282).

Chiếm một vị trí lớn trong tập này là những bức thư và những bản tuyên bố có liên quan tới cuộc đấu tranh trong nội bộ phái bên-sê-vích năm 1909, khi thủ lĩnh của phái triệu hồi A. A. Bô-gđa-nốp và những người đồng tư tưởng với ông ta thành lập ở đảo Ca-pri một trung tâm chống phái bên-sê-vích dưới danh nghĩa trường đảng. Những bức thư gửi I. Ph. Đu-brô-vin-xki,

in lần đầu, đã cung cấp cho ta một quan niệm rõ ràng về những nỗ lực của V. I. Lê-nin trong việc chuẩn bị Hội nghị ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" vào tháng Sáu 1909. Những nỗ lực đó đã mang lại kết quả: Hội nghị đã lên án chủ nghĩa triệu hồi và chủ nghĩa tối hậu thư, Bô-gđa-nốp bị khai trừ khỏi hàng ngũ bên-sê-vích. Những bức thư viết sau đó cho các học viên trường ở Ca-pri, những người bị Bô-gđa-nốp và A-lếch-xin-xki, v.v. đánh lừa, cho thấy V. I. Lê-nin đã kiên trì giải thích cho công nhân biết những mục đích chống đảng của phái mới như thế nào, Người đã vui sướng như thế nào khi biết rõ rằng bè lũ Bô-gđa-nốp không thể làm cho công nhân rời bỏ con đường của chủ nghĩa Mác cách mạng và không thể lợi dụng họ cho cuộc đấu tranh chống lại đảng bên-sê-vích.

Một loạt thư phản ánh cuộc đấu tranh gay gắt trong nội bộ ban biên tập báo "Người dân chủ - xã hội", trong đó, ngoài những người bên-sê-vích ra, còn có những phần tử men-sê-vích như I. u. Ô. Mác-tốp và Ph. I. Đan, họ đồng thời còn nằm trong ban biên tập tờ báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" của phái thủ tiêu. Cuộc đấu tranh còn phức tạp hơn do chỗ có những trường hợp V. I. Lê-nin không được các ủy viên ban biên tập Ca-mê-nép và Di-nô-vi-ép ủng hộ. Lá đơn đề ngày 4 tháng Mười một 1909 của V. I. Lê-nin gửi thư ký ban biên tập tờ "Người dân chủ - xã hội" (tr. 278) chứng minh tính chất gay gắt của cuộc đấu tranh đó.

Bất chấp những lời khẳng định vu khống của bọn xuyên tạc lịch sử đảng bên-sê-vích nói rằng V.I.Lê-nin đứng trên lập trường của chủ nghĩa bè phái và thường xuyên chia rẽ đảng, những bức thư đã chứng minh rằng, ngay cả trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, V.I.Lê-nin cũng triệt để đấu tranh cho sự thống nhất của đảng, cho việc đoàn kết tất cả những phần tử thật sự ủng hộ đảng. Chính phái bên-sê-vích đã chấp hành một cách trung thực những nghị quyết của hội nghị "thống nhất" của toàn thể Ban chấp hành trung ương họp hồi tháng Giêng 1910, trong khi đó phái men-sê-vích lại phá hoại những nghị quyết ấy.

Chính V. I. Lê-nin đã đề xuất ý kiến liên minh giữa phái bên-sê-vích với những người men-sê-vích ủng hộ đảng — phái Plê-kha-nốp. Chính V. I. Lê-nin đã nhiều lần đề nghị với Plê-kha-nốp cùng chung hoạt động. Đồng thời V. I. Lê-nin nhấn mạnh rằng điều kiện tất yếu cho việc thống nhất là bảo tồn và củng cố đảng mác-xít cách mạng, là đấu tranh chống chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa triệu hồi. V. I. Lê-nin đã nghiêm khắc đập lại Tô-rốt-xki, một kẻ nấp sau những câu nói về thống nhất, tuyên bố về "việc đứng ở bên ngoài các phái" trong lập trường của mình, nhưng trên thực tế thì lại đấu tranh chống lại phái bên-sê-vích, ủng hộ bọn thủ tiêu và thành lập ra nhóm chống đảng của mình. V. I. Lê-nin đã viết: "... Tô-rốt-xki cư xử đúng như một kẻ mưu cầu danh lợi bỉ ổi nhất và một kẻ bè phái ... Hấn ba hoa về đảng, nhưng lại xử sự tồi tệ hơn tất cả mọi tên kẻ kéo bè kéo đảng khác" (tr. 240).

Những bức thư trong những năm 1908-1910 phản ánh hoạt động lý luận to lớn của V. I. Lê-nin, Người đã nhiều lần vạch ra rằng, trong thời kỳ thoái trào, trong thời gian giữa các cuộc cách mạng, các đảng mác-xít đặc biệt "học tập tốt", đặc biệt kiên quyết đề xuất những vấn đề lý luận, tổng kết kinh nghiệm của cuộc đấu tranh cách mạng.

Những bức thư gửi A. M. Goóc-ki, người hồi đó có dính líu tới nhóm các tác gia theo phái Ma-khơ, cho ta thấy cuộc đấu tranh của V. I. Lê-nin chống việc xét lại những nguyên lý triết học của chủ nghĩa Mác, công việc của Người viết tác phẩm "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán". Tính nguyên tắc của V. I. Lê-nin, thái độ không khoan nhượng của Người trong việc bảo vệ chủ nghĩa duy vật biện chứng thể hiện đặc biệt rõ trong những thư đó. Khi phản đối Goóc-ki về việc không tán thành lời phát biểu gay gắt của V. I. Lê-nin chống lại bọn Ma-khơ — Bô-gđa-nốp, Ba-da-rốp, v.v., V. I. Lê-nin viết: "Dĩ nhiên, đồng chí phải hiểu và sẽ hiểu rằng, một khi một người của đảng đã thấy rõ tính chất hết sức sai lầm và *có hại* của một thuyết giáo nào đó, thì người ấy có nhiệm vụ chống lại thuyết giáo đó". V. I. Lê-nin đã kiên quyết cự tuyệt tất cả mọi mưu toan của Goóc-ki định

điều hoà lập trường của V. I. Lê-nin với lập trường của bọn Ma-khơ. "Vậy thì ở đây có thể có một sự "điều hoà" như thế nào kia chứ, đồng chí A. M. thân mến?... Cuộc chiến đấu *hoàn toàn* không thể tránh khỏi" (tr. 192). "... Tôi *không thể* và sẽ không nói chuyện với những người đi tuyên truyền cho việc kết hợp chủ nghĩa xã hội khoa học với tôn giáo" (tr. 198).

Những bức thư của V. I. Lê-nin gửi Goóc-ki đầy tình đồng chí nồng hậu, sự quan tâm tới nhà văn đó, ý nguyện muốn giúp cho nhà văn hiểu được tính chất và những nguyên nhân của cuộc đấu tranh trong nội bộ đảng.

Cần phải đặc biệt nêu những bức thư của V. I. Lê-nin gửi I. I. Xơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp, nhà kinh tế học, sử học và nhà chính luận bên-sê-vích nổi tiếng, trong đó Lê-nin phân tích sâu sắc thực chất và những đặc điểm của cuộc cách mạng dân chủ - tư sản ở Nga, đánh giá những động lực và triển vọng phát triển của nó (tr. 283 - 287, 288 - 295). Lời lẽ của những bức thư đó là một minh họa rõ ràng về thái độ của Lê-nin đối với các đồng chí cùng đảng. V. I. Lê-nin đánh giá cao I. I. Xơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp là một đảng viên bên-sê-vích và là một con người, nhưng sau khi thấy rõ Xơ-voóc-txốp không hiểu được các vấn đề chính trị và lý luận cấp thiết và bắt đầu đi theo con đường phủ nhận khả năng có một "cuộc tiến công có tính chất dân chủ" mới, thì Lê-nin, với thái độ thẳng thắn vốn có của Người, đã ngăn ngừa trước cho Xơ-voóc-txốp về tính chất sai lầm và sự nguy hiểm của lập trường của ông. V. I. Lê-nin viết: "Với nhận định đó, bạn chỉ làm lợi cho bọn triệu hồi (rất ưa thích cái "chủ nghĩa tối đa" như thế: cách mạng tư sản đã qua rồi, — trước mắt là cuộc cách mạng "vô sản thuần túy") và cho bọn men-sê-vích - thủ tiêu cực hữu". Khi giải thích rằng những cải cách của Xtô-lư-pin không giải quyết được những vấn đề do cuộc cách mạng năm 1905 - 1907 đề ra, V. I. Lê-nin đã vạch rõ tính tất yếu của một cuộc cách mạng dân chủ mới ở Nga. V. I. Lê-nin chỉ ra rằng đặc điểm dân tộc của cuộc cách mạng tư sản Nga là vấn đề ruộng đất, Người nhấn mạnh sự cần thiết phải có sự liên minh giữa giai cấp công nhân và giai

cấp nông dân, phải có vai trò lãnh đạo của giai cấp vô sản và đảng của nó trong phong trào dân chủ chung.

Trong thư gửi I-u. I-u. Mác-khlép-xki ngày 7 tháng Mười 1910 (tr. 343 - 349), V. I. Lê-nin đánh giá sách lược của phái bôn-sê-vích và sách lược của phái men-sê-vích trong cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất, cũng như phê phán lập trường chính trị của phái thủ tiêu trong những năm thế lực phản động thống trị. V. I. Lê-nin vạch trần những thủ đoạn xuyên tạc của Mác-tốp trong bài báo của y viết về cuộc cách mạng Nga đăng trên tờ "Die Neue Zeit", cơ quan ngôn luận của Đảng dân chủ - xã hội Đức; Người nhấn mạnh rằng Mác-tốp phủ nhận sự liên minh giữa giai cấp vô sản với giai cấp nông dân và bá quyền lãnh đạo của giai cấp công nhân, đấu tranh chống lại khẩu hiệu chế độ cộng hoà. Khi vạch ra rằng, theo ý kiến của Mác-tốp thì cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp đã được gây ra "một cách nhân tạo", V. I. Lê-nin viết: "Những người tin như thế, thì chỉ có thể được coi là thuộc đảng dân chủ - xã hội *một cách nhân tạo* mà thôi. *Về thực chất*, họ là những người tự do - dân tộc".

Những bức thư của V. I. Lê-nin gửi các nhà hoạt động phong trào xã hội chủ nghĩa quốc tế như A. Bê-ben, R. Lúc-xăm-bua, L. Tư-sca, I-u. Mác-khlép-xki, cũng như những bức thư gửi cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa và C. Huy-xman, thư ký của Cục, người mà V. I. Lê-nin, với tư cách đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã giữ mối liên hệ thường xuyên (phần lớn những thư gửi Huy-xman đều được in bằng tiếng Nga lần đầu tiên), có một ý nghĩa to lớn.

Những bức thư này cho thấy rằng V. I. Lê-nin không ngừng thực hiện nguyên tắc chủ nghĩa quốc tế vô sản, tình đoàn kết anh em của những người lao động tất cả các nước, triệt để đấu tranh cho sự thống nhất của phong trào xã hội chủ nghĩa cách mạng quốc tế trên cơ sở chủ nghĩa Mác sáng tạo.

Vì thế cần lưu ý tới bức thư in lần đầu tiên (trong phần "Phụ lục") do V. I. Lê-nin, G.V. Plê-kha-nốp và A.Vác-xki ký, gửi Ban lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức ngày 2 tháng Chín 1910, cực

lực phản đối việc đăng trên báo "Vorwärts", cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức, bài báo của Tư-rốt-xki đả kích Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Và, như trong bức thư đã nói, việc này lại xảy ra "giữa lúc công việc của Đại hội quốc tế đang diễn ra sôi nổi, và tất cả mọi người trong đại hội đều có nguyện vọng duy trì sự thống nhất xã hội chủ nghĩa, thảo luận một cách hết sức thận trọng các vấn đề tranh cãi trong nội bộ các đảng ở một số nước, hết sức tránh can thiệp vào những cuộc tranh cãi đó, tuyên truyền sức mạnh, tâm vĩ đại và uy tín về mặt tinh thần của phong trào dân chủ - xã hội trong tất cả các nước...". Việc đăng bài báo như vậy trên một cơ quan ngôn luận của đảng dân chủ - xã hội khác "là sự vi phạm chưa từng có tình đoàn kết quốc tế và tình anh em đối với Đảng dân chủ - xã hội Nga" (tr. 378, 379). Bức thư đó vang lên như một lời của Lê-nin kêu gọi củng cố tình đoàn kết giữa các đội ngũ của phong trào cộng sản quốc tế.

Trên trường quốc tế, V. I. Lê-nin kiên quyết bảo vệ những tư tưởng của chủ nghĩa Mác cách mạng, đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội tả khuynh, chống chủ nghĩa công đoàn và chủ nghĩa bè phái. Người không ngừng đoàn kết những phần tử mác-xít cánh tả trong các đảng dân chủ - xã hội và, bằng cách vạch trần những sai lầm của họ trong một số vấn đề, Người đã giúp cho họ có được một lập trường đúng đắn. Nhân đó Lê-nin cũng đã phòng ngừa trước việc phê phán vô căn cứ những nhà hoạt động này hoặc những nhà hoạt động khác của phong trào xã hội chủ nghĩa. Đặc biệt, Người chỉ ra rằng không được chĩa mũi nhọn phê phán vào Đảng dân chủ - xã hội Đức nói chung, mà phải chĩa vào cánh cơ hội chủ nghĩa của đảng đó. Chẳng hạn như khi đề cập tới lập trường của A. Bê-ben, V. I. Lê-nin đã viết cho A. V. Lu-na-tsác-xki: "... Lẽ dĩ nhiên chúng ta cần phải phê phán Bê-ben... Đồng chí có lý khi nhận xét rằng Bê-ben đã sai lầm ở Ét-xen cả trong vấn đề chủ nghĩa quân phiệt cũng như trong vấn đề chính sách thực dân (nói đúng ra là vấn đề tính chất cuộc đấu tranh của những người cấp tiến ở Stút-ga về điểm đó). Nhưng đồng thời cũng cần

phải nói rõ thêm rằng đó là những sai lầm của một người cùng đi với chúng ta một con đường, và những sai lầm đó chỉ có thể được sửa chữa trên con đường mác-xít, dân chủ - xã hội đó mà thôi (tr. 147).

Những ý kiến quan trọng của V. I. Lê-nin trong những bức thư của Người về vấn đề giải trừ quân bị và các biện pháp ngăn chặn chiến tranh, có một ý nghĩa cấp thiết. Trong thư gửi C. B. Ra-đếch, kẻ phê phán nghị quyết Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Cô-pen-ha-gơ "Các toà án trọng tài và giải trừ quân bị" và tuyên bố rằng khẩu hiệu giải trừ quân bị không thể thực hiện được trong điều kiện chủ nghĩa tư bản, V. I. Lê-nin đã kiên quyết không đồng ý với việc khước từ những yêu sách dân chủ như vậy. "Không nên hiểu tiêu chuẩn của "cái không thể thực hiện được trong khuôn khổ chủ nghĩa tư bản", — V. I. Lê-nin viết, — theo ý nghĩa là giai cấp tư sản sẽ không để cho thực hiện, và cái đó không thể thực hiện được, v. v.. Theo ý nghĩa đó thì rất nhiều yêu sách của cương lĩnh minimum của chúng ta là "không thể thực hiện được", thế nhưng lại là những yêu sách bắt buộc" (tr. 341).

V. I. Lê-nin đồng thời vạch ra rằng thắng lợi của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa sẽ tạo ra những khả năng mới, rộng lớn hơn nhiều để ngăn chặn chiến tranh. Trong bức thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 18 tháng Mười 1905, nhân có lời đề nghị của Va-li-ăng được Giô-re-xơ ủng hộ, V. I. Lê-nin đã viết về những biện pháp ngăn chặn chiến tranh thế giới: "... cái duy nhất có thể có tác động trong trường hợp xảy ra cuộc xung đột giữa các chính phủ — đó là chuyên chính vô sản" (tr. 123). Tư tưởng đó của V. I. Lê-nin đã được tiếp tục phát triển và luận chứng trong bản cương lĩnh mới của Đảng cộng sản Liên - xô: "Bằng những nỗ lực thống nhất của phe xã hội chủ nghĩa hùng mạnh, của các quốc gia không xã hội chủ nghĩa yêu chuộng hòa bình, của giai cấp công nhân quốc tế và tất cả những lực lượng bảo vệ sự nghiệp hoà bình, có thể ngăn chặn được cuộc chiến tranh thế giới. Ưu thế ngày càng tăng của các

lực lượng chủ nghĩa xã hội so với các lực lượng chủ nghĩa đế quốc, của các lực lượng hoà bình so với các lực lượng chiến tranh, dẫn tới chỗ là ngay từ khi chủ nghĩa xã hội chưa giành được thắng lợi hoàn toàn trên trái đất, mặc dù chủ nghĩa tư bản còn được duy trì trên một phần thế giới, vẫn sẽ xuất hiện khả năng hiện thực có thể loại trừ chiến tranh thế giới ra khỏi đời sống xã hội".

* *
*

Tập 47 này có 130 bức thư chưa được in ở những lần xuất bản trước đây của Toàn tập V. I. Lê-nin, trong đó có 33 bức thư in lần đầu tiên và 31 bức thư in lần đầu bằng tiếng Nga.

Ngoài ra, trong phần "Phụ lục" có in một loạt thư tập thể, mà với tư cách là ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, đại diện Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ủy viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, V. I. Lê-nin đã ký cùng với các ủy viên khác của những cơ quan đó.

*Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin
trực thuộc Ban chấp hành trung ương
Đảng cộng sản Liên-xô*

1905

1

GỬI MỘT ĐỒNG CHÍ Ở NGA

6.I.05.

Bạn thân mến! Xin cảm ơn bạn về bức thư tỉ mỉ. Tôi sẽ rất lấy làm phấn khởi, nếu bạn bắt tay vào công việc ở địa phương một cách tích cực hơn.

Còn về ý kiến của tôi đối với những lập luận của ban biên tập đăng trên tờ truyền đơn "bí mật"¹⁾ thứ hai của họ do bạn trích dẫn, tạm thời tôi có thể phát biểu như sau. Trước hết nổi bật lên tính chất phi lý hết sức rõ ràng của "điều bí mật", khi 1) chẳng có gì là bí mật cả, và 2) cũng vẫn những ý kiến ấy đã được nhắc lại trong số 79 (cuộc biểu tình ở Ê-ca-tê-ri-nô-đa, bài báo của một thông tin viên và lời chú dẫn của ban biên tập). Số 79 đã được phân tích trên tờ "Tiến lên", số 1¹⁾. Bạn sẽ nhận được số đó trước hôm thứ hai và sẽ thấy chúng tôi đặt vấn đề như thế nào. Giờ đây coi truyền đơn là tài liệu bí mật thì thật hết sức lỗ bịch, và tôi sẽ đả phá điều đó đặc biệt mạnh mẽ.

Về thực chất, "ý kiến" của ban biên tập trong tác phẩm mới của họ dường như đề ra hai điểm tựa chủ yếu: 1) Lập trường của Xta-rô-ve mà ban biên tập viện dẫn và được giải thích trên tờ "*Tia lửa*", và 2) chơi trò chế độ đại nghị, "những cuộc diễu hành và diễn tập", là sự không tin tưởng vào giai cấp vô sản, mưu toan

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. "Về những cuộc biểu tình được tổ chức tốt của những người vô sản và về những lý lẽ tồi của một số nhà trí thức" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcô-va, t. 9, tr. 170 - 177).

ngượng ngùng muốn *t h ư t l ù i* khi nói về sự hoảng loạn (theo họ nói, có lẽ những lời nói về sự hoảng loạn là "thừa"(!)).

Cần phải đặc biệt nhấn mạnh điều đó

Ad 1. Lập trường của Xta-rô-ve, biểu lộ rõ ràng cả ở số 77 (*bài xã luận*) – NB NB, theo tôi là một sự lộn xộn hết sức. Tôi sẽ phân tích lập trường đó trên báo chí ². Để biện bạch cho nghị quyết lộn xộn của mình, ông ta buộc phải "bịa ra" một giai cấp tư sản *tốt*. Người ta tạo ra một "phái dân chủ tư sản" khác với "phái hội đồng địa phương" và phái tự do (làm như thể phái hội đồng địa phương không phải là những người dân chủ tư sản!), trong đó, về thực chất, có cả *giới trí thức* (nếu chăm chú đọc các số 77 và 79 sẽ thấy rõ là phái dân chủ tư sản bị đồng nhất với "giới trí thức cấp tiến", với "giới trí thức dân chủ", với "phái dân chủ trí thức" – ví dụ số 78, tr. 3, cột 3, dòng 9 kể từ dưới lên, và *passim* ¹⁾).

Liệt giới trí thức, khác với phái hội đồng địa phương etc., vào phái dân chủ tư sản, thì thật là cực kỳ ngu xuẩn. Kêu gọi họ trở thành "một lực lượng độc lập" (số 77, do tờ "Tia lửa" in chữ ngả) là một sự bỉ ổi. Ở đây người ta không đếm xỉa đến cơ sở hiện thực của phái dân chủ rộng rãi (nông dân, thợ thủ công etc.), không đếm xỉa đến *những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng*, với tư cách là *cánh tả* tự nhiên và tất yếu của giới trí thức cấp tiến. Ở đây tôi chỉ có thể nêu những luận điểm đó mà thôi, bởi vì cần phải trình bày chi tiết hơn những luận điểm đó trên báo chí.

Ở Xta-rô-ve có vô khối những lời nhảm nhí hợm hĩnh cho rằng đường như "giới trí thức dân chủ" là "dây thần kinh động lực" (!) của phái tự do v.v.. Mưu toan của ông ta muốn coi việc

¹⁾ – ở nhiều chỗ khác nữa

nêu "phần tử thứ ba" – những người làm công tác văn hoá, giới trí thức gồm những nhân viên thuộc hội đồng địa phương, v.v., – là "một thành tựu mới", thật là một mưu toan buồn cười. Xem bài điểm qua tình hình trong nước của tôi đăng trên tờ "Bình minh", số 2 - 3, trong đó có *cả một chương*: "phần tử thứ ba"¹⁾. Ở đây, chỉ có tờ "Tia lửa" mới là có thể tìm được "một thành tựu mới".

Nói rằng với tư cách đội tiên phong, những người dân chủ - xã hội chỉ có thể tác động đến giới trí thức dân chủ thôi, là không đúng. Họ cũng có thể tác động đến cả phái hội đồng địa phương nữa, và *họ đang tác động*. Tác động của chúng ta đối với những người này và đối với ngài Xto-ru-ve là một sự thực mà chỉ có những kẻ say mê "những kết quả rõ ràng, cụ thể" của những bài phát biểu phô trương mới không nhận thấy.

Nói rằng ngoài phái hội đồng địa phương và giới trí thức dân chủ ra thì không còn ai để tác động đến nữa (nông dân, thợ thủ công etc.), là không đúng.

Nói rằng giới trí thức, khác với phái tự do, là "phái dân chủ tư sản", là không đúng.

Nói rằng phái cấp tiến Pháp và phái cộng hòa Ý đã không làm lu mờ ý thức giai cấp của giai cấp vô sản, là không đúng.

Nói rằng "bản hiệp nghị" (ban biên tập đã viết về bản hiệp nghị này trong tờ truyền đơn thứ nhất) *đã có thể* nói đến "những điều kiện" của Xta-rô-ve, là không đúng. Đó là một điều phi lý. Ban biên tập nói quanh co, vì nó thấy rõ rằng *trên thực tế*, những điều kiện đó đã bị vứt bỏ.

Ad 2). Theo tôi, điểm thứ hai lộ ra một cách đặc biệt rõ trong câu sau đây của tờ truyền đơn thứ hai:

"Chúng tôi cho rằng cần phải đi theo kẻ thù giai cấp của chúng ta và bạn đồng minh chính trị tạm thời của chúng ta vào ngay cái lĩnh vực

¹⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 5, tr. 401 - 412.

mà họ đang đóng vai trò lãnh tụ chính trị và giải phóng dân tộc mà lịch sử đã giao phó cho họ: *giai cấp vô sản cần phải đấu sức với giai cấp tư sản trong lĩnh vực đó*¹⁾.

Đó quả là chơi trò chế độ đại nghị thực sự! Đấu sức — cái lũ trí thức khốn kiếp ở nước ta khua môi múa mép đang hạ thấp khái niệm vĩ đại ấy đến mức như thế đó, khi chúng quy khái niệm đó thành một cuộc biểu tình của một nhóm công nhân trong hội đồng địa phương! Thật là một sự lằng xằng điên loạn cố bám lấy cái cục diện trong giây lát (hiện giờ phái hội đồng địa phương đang đứng "ở phía trước sân khấu" — vậy hãy đi vào cái lĩnh vực mà người ta đang đóng cái vai trò do lịch sử giao phó! Thôi thôi, xin các ngài! Chớ có nói một cách hoa mỹ như thế!). "Sự tiếp cận **đầy đủ** giữa giai cấp vô sản với giai cấp tư sản hiện đang chiếm lĩnh phía trước sân khấu chính trị". Thật chẳng còn có gì "đầy đủ hơn"! "đổ mồ hôi sôi nước mắt khi tranh biện" với chính ngay thị trưởng Ê-ca-tê-ri-nô-đa kia mà.

Việc bênh vực cái ý kiến về "động viên kiểu cao nhất" không được rõ lắm, vì ở đây bạn kể lại chứ không trích dẫn. Nhưng ý kiến đó chính là *mấu chốt* của sự lằng lộn của họ. Sự phân biệt giữa biểu tình "thông thường" với "biểu tình chính trị" (trong tờ truyền đơn thứ hai há chẳng phải viết đúng như vậy hay sao? Đó là một tờ truyền đơn in chứ? Bạn có thể kiểm cho một bản sao được không? một bản thôi?) — quả thực là một *lời châu ngọc*. Theo tôi, đó là chỗ mà ta nên dồn đối thủ vào nhiều hơn cả, bởi vì hấn bị bẽ mặt chính là ở chỗ đó. Không phải những cuộc biểu tình tại các hội đồng địa phương là xấu, mà chính những nghị luận hoa mỹ về kiểu cao nhất mới là *đê tiện*.

Tạm thời tôi chỉ giới hạn ở đây. Tôi đang chuẩn bị cho buổi thuyết trình³ hôm nay. Người ta nói rằng những người men-sê-vích đã quyết định không tới dự.

Tờ "Tiến lên", số 1, sẽ ra hôm nay⁴.

¹⁾ Do V. I. Lê-nin viết ngả.

Bạn hãy viết tỉ mỉ hơn về cảm tưởng đối với tờ "Tiến lên", *hãy gửi* các bài thông báo tin tức đến, đặc biệt là cho mục công nhân.

[Tôi khuyên nên gắn tờ truyền đơn thứ hai của bạn biên tập với các số 77 và 78, Xta-rô-ve, và số 79.]

N. Lê-nin của bạn

Viết tại Giơ-ne-vo

In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI

Theo đúng bản thảo

2

GỬI R. X. DEM-LI-A-TƠ-CA

Thư riêng của Lê-nin gửi Dem-li-a-tơ-ca

Tôi đã nhận được bức thư đầy giận dữ của đồng chí và vội trả lời ngay. Đồng chí giận dữ như thế thật vô ích. Nếu tôi mắng nhiếc thì, thực đấy, đó chỉ là vì tình thân, hơn nữa có sự rào trước: nếu những tin tức của Li-a-đốp là đúng. Chúng tôi đánh giá hết sức cao công tác lớn lao của đồng chí để tranh thủ 15 ban chấp hành và tổ chức ba cuộc hội nghị⁵, như đồng chí đã thấy trong bức thư trước nhân cuộc hội nghị miền Bắc¹⁾. Không có đồng chí thì trước kia cũng như hiện nay chúng tôi chẳng tiến được một bước nào. Cô gái đi Pê-téc-bua đã hứa sẽ lợi dụng những liên hệ cá nhân của cô ta để xoay tiền, còn N. I. là chúng tôi viết cho đồng chí, chứ tuyệt nhiên không phải bỏ qua đồng chí (đề: "thư riêng" là chỉ để đối phó với kẻ địch thôi). Việc hiểu lầm về

¹⁾ Ở đây muốn nói tới bức thư gửi R. X. Dem-li-a-tơ-ca ngày 26 tháng Chạp 1904 (xem Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t. 46, tr. 431 - 432).

những bức thư gửi cho N. I., chúng tôi sẽ giải thích ngay cho cô ấy rõ. Còn N. I. thì, dĩ nhiên, mặc xác chị ta.

Rất cảm ơn về việc gửi các địa chỉ cho các ban chấp hành. Đồng chí hãy gửi tiếp cho. Đã cử Gu-xép đi rồi, Li-a-đốp sẽ khởi hành khi có tiền.

Li-a-đốp đã trình bày sai chút ít về tình hình của cơ quan ở Nga, và xin đồng chí miễn thứ cho, nếu tôi đã nổi nóng và làm mất lòng đồng chí.

Tôi sẽ không tranh luận về sự phát biểu công khai của Thường vụ nữa. Đương nhiên, hai tuần là không đáng kể. Đồng chí hãy tin chắc rằng tôi hoàn toàn có ý định chú ý một cách vô điều kiện đến ý kiến ở Nga và nghiêm túc yêu cầu đồng chí một việc: vì Chúa, đồng chí hãy cho tôi biết thường xuyên hơn về ý kiến đó. Nếu tôi có lỗi là đã chịu ảnh hưởng tâm trạng của những người bôn-sê-vích ở nước ngoài thì lỗi đó không phải do tôi gây ra, bởi vì ở Nga viết thư hết sức ít và rất thưa thớt. Tôi hoàn toàn phục tùng sự lựa chọn của hội nghị miền Bắc, và còn rất vui lòng nữa, thật đấy⁶. Đồng chí hãy cố gắng xoay tiền và hãy viết thư cho tôi rằng đồng chí không còn giận nữa.

Lê-nin chân thành của đồng chí

*Viết đầu tháng Giêng 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pé-téc-bua*

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 3

Theo đúng bản thảo

3

GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỐP

Thư riêng của Lê-nin gửi Xư-xôi-ca

10. I. 05

Bạn thân mến! Cuối cùng chúng tôi đã bắt đầu ra tờ "Tiến lên" và tôi muốn nói chuyện tí mủ hơn với bạn về tờ đó. Ngày kia sẽ ra số 2. Chúng tôi định xuất bản hàng tuần. Lực lượng viết có đủ. Tâm trạng tuyệt vời và năng lực làm việc của mọi người đều rất cao (trừ Va-x. Va-x., anh ấy hơi buồn nản một chút). Chúng tôi tin rằng công việc sẽ trôi chảy, miễn là đừng có phá sản. Mỗi số báo cần những 400 frs. (150 rúp), nhưng chúng tôi vền vện chỉ có 1200 frs.. Sự giúp đỡ trong những tháng đầu là hết sức cần thiết, vì nếu không xuất bản đúng kỳ hạn thì toàn bộ vị trí của phái đa số sẽ bị một đòn đả kích nặng nề, khó lòng hồi phục được. Xin bạn chớ quên điều đó và cố xoay dù là một ít thôi (*đặc biệt là của Goóc-ki*⁷).

Tiếp nữa. Hiện giờ một điều đặc biệt quan trọng là phải báo cho Ra-khmê-tốp biết để anh ấy đem toàn lực ra tổ chức sự cộng tác viết bài từ nước Nga. Thành công của tờ tuần báo phụ thuộc nhiều hơn hết vào việc các tác gia và các đảng viên dân chủ - xã hội ở Nga tích cực viết cho tờ báo ấy. Bạn hãy viết thư cho Ra-khmê-tốp, để cho anh ấy huy động *cả Phi-nơ lẫn Côn-lôn-tai* (hết sức cần những bài báo về *Phân-lan*), *cả Ru-mi-an-xtép lẫn An-đrây Xô-cô-lốp*, nhất là và đặc biệt là Xô-cô-lốp, vào việc này. Theo kinh nghiệm nhiều năm, tôi biết rằng trong công việc ấy, người Nga chậm hiểu một cách kỳ quái, không thể tha thứ được và không thể tưởng tượng được. Vì vậy cần phải, thứ nhất, tự mình nêu gương; thứ hai, không được tin vào lời hứa, mà nhất định phải đòi cho được thành phẩm. Ra-khmê-tốp nhất thiết phải tự mình đặt viết các bài và bản tin, tự mình nhận và gửi đi, không ngồi

yên nếu người ta chưa đưa. (Tôi xin bổ sung thêm *Xu-vô-rốp và Lun-txơ*, tất nhiên Ra-khmê-tốp còn biết thêm nhiều người khác nữa.) Hết sức cần: 1) những bài nói về các vấn đề đời sống ở Nga từ 6 đến 18 nghìn chữ; 2) những tin ngắn cũng về các đề tài ấy từ 2 đến 6 nghìn chữ; 3) những bản tin về tất cả mọi vấn đề và dài ngắn hết sức khác nhau; 4) trích những đoạn hay và trích dẫn từ các xuất bản phẩm địa phương ở Nga và các xuất bản phẩm chuyên ngành ở Nga; 5) những tin ngắn về các bài đăng trên báo và tạp chí xuất bản ở Nga. Về ba điểm cuối, thanh niên công nhân và đặc biệt là thanh niên sinh viên hoàn toàn có đủ sức để làm, vì vậy cần phải chú ý đến điều đó, phải tuyên truyền công tác đó, lay động và thức tỉnh công chúng, dùng những điển hình cụ thể để dạy cho họ hiểu là cần cái gì và cần phải biết lợi dụng mọi điều nhỏ nhặt như thế nào, giải thích cho họ thấy rõ rằng ở nước ngoài đang hết sức cần vật liệu *nguyên khai* gửi từ nước Nga ra (gọt giũa câu văn và sử dụng câu văn, tự chúng tôi làm được!), rằng nếu cứ ngại ngùng về các thiếu sót về văn chương thì thật là cực kỳ ngu xuẩn, rằng nếu muốn cho tờ tạp chí ở nước ngoài trở thành tạp chí của mình, thì cần phải học nói chuyện một cách bình thường và trao đổi thư tín một cách tự nhiên với tạp chí đó mà thôi. Tôi cho rằng, nhằm những mục đích đó, quả là cần thiết và tuyệt đối cần thiết phải phát cho *mỗi* tổ sinh viên, *mỗi* nhóm công nhân một địa chỉ (ở nước ngoài, hiện nay có rất nhiều địa chỉ và sẽ còn có nhiều hơn nữa) của báo "Tiến lên". Tôi xin cam đoan với bạn rằng trong số các ủy viên chấp hành của chúng ta có cái thiên kiến ngu xuẩn chống lại việc phát một cách rộng rãi những địa chỉ ấy cho thanh niên ở vùng ngoại vi. Bạn hãy hết sức đấu tranh chống thiên kiến đó, hãy phát các địa chỉ và đòi phải có *những quan hệ trực tiếp* với ban biên tập báo "Tiến lên". Thiếu việc đó, cơ quan ngôn luận sẽ không tiến triển được đâu. Rất cần những bài của công nhân, thế nhưng chúng rất ít. Cần phải làm sao để hàng chục và hàng trăm công nhân trực tiếp viết cho báo "Tiến lên".

Cũng cần phải làm sao cho công nhân trực tiếp cho biết địa

chỉ của họ để gửi báo "Tiến lên" trong phong bì cho họ. Công nhân sẽ không sợ đâu. Ngay một phần mười số phong bì, cảnh sát cũng không đủ sức tóm được. Đối với chúng ta, tờ báo nhỏ (4 trang) và việc thường xuyên ấn hành tờ "Tiến lên" làm cho vấn đề gửi bằng phong bì trở thành vấn đề bức thiết nhất của tờ báo. Cần phải đặt thẳng cho mình mục đích phát triển việc công nhân đăng ký mua báo "Tiến lên", phát triển thói quen gửi thẳng tiền (một rúp chẳng đáng là bao!) và địa chỉ của mình ra nước ngoài. Thật vậy, nếu bắt tay vào công việc đó một cách nghiêm túc, thì có thể cách mạng hoá công tác truyền bá sách báo bí mật ở Nga. Bạn đừng quên rằng hàng vận chuyển giỏi lắm khoảng bốn tháng mới đến nơi. Mà điều ấy lại diễn ra với một tờ báo hàng tuần! Còn trong số bì thư thì chắc là khoảng 50 - 75% sẽ đến nơi ngang với tốc độ của bưu cục.

Tiếp đến là các nhà viết báo. Cần phải trực tiếp đặt cho họ viết đều đặn hàng tuần hay hai tuần một: nói với họ rằng nếu không thể thì chúng tôi sẽ không coi các anh là những người đứng đắn và sẽ cắt đứt mọi quan hệ. Có thoái thác thông thường là: chúng tôi không biết chủ đề, chúng tôi sợ phí công vô ích, chúng tôi nghĩ rằng "họ đã có rồi". Ra-khmê-tốp chính phải đích thân đấu tranh chống lại những cố thoái thác tầm thường và ngu xuẩn đó. Những chủ đề chính là những vấn đề bình luận trong nước (cái mà trong các tạp chí đây thì được đăng trong mục điểm tình hình trong nước và mục tin tức xã hội), tiếp đến là những bài báo và những bản tin nhỏ về các tài liệu đăng trong các xuất bản phẩm chuyên ngành của nước Nga (thống kê, quân sự, y học, nhà tù, tôn giáo, v.v. và v.v.). Chúng tôi luôn luôn thiếu bài cho hai mục này. Chỉ có người ở Nga và đặc biệt chỉ có người ở Nga mới có thể viết tốt được hai mục này. *Trọng tâm ở đây là những sự việc sốt dẻo, những ấn tượng sốt dẻo, những tài liệu chuyên môn mà ở nước ngoài không thể có được, chứ hoàn toàn không phải là những nghị luận, không phải là sự đánh giá theo quan điểm dân chủ - xã hội.* Bởi vậy những bài báo và những bản tin nhỏ như thế không bao giờ bị bỏ phí cả, vì chúng

tôi bao giờ cũng dùng đến chúng. Ra-khmê-tốp hiện nay trực tiếp có nhiệm vụ thu xếp công việc đó và cấp cho chúng tôi dù chỉ là năm cộng tác viên tốt, thạo việc, không lười biếng và không lẩn tránh, họ sẽ quan hệ trực tiếp từng người một với ban biên tập. Chỉ có đặt quan hệ trực tiếp với cộng tác viên mới có thể hoàn toàn ăn ý với nhau về tất cả mọi chi tiết công tác. Cần phải lôi cuốn người ta bằng cách nói với họ rằng không ở đâu họ có thể được "đăng" mau lẹ như ở một tờ báo hàng tuần.

Cuối cùng xin nói đôi lời về khẩu hiệu tổ chức hiện nay. Sau bài báo "Đã đến lúc kết thúc" ("Tiến lên", số 1)¹⁾, khẩu hiệu đó phải rõ ràng, nhưng công chúng quá thủ cựu cho nên ở đây Ra-khmê-tốp phải ra sức giải thích, nhai đi nhai lại, nhét cho được vào đầu người ta. Hiện nay đã có *sự phân liệt hoàn toàn* rồi, vì chúng ta đã dùng hết tất cả các biện pháp. *Đại hội III* trái với ý muốn của Ban chấp hành trung ương và Hội đồng đảng và *không có Ban chấp hành trung ương và Hội đồng đảng tham gia*. Hoàn toàn đoạn tuyệt với Ban chấp hành trung ương. Tuyên bố thẳng rằng chúng ta có cơ quan thường vụ riêng⁸. Gạt hết bọn men-sê-vích và những phần tử thuộc phái "Tia lửa" mới ở khắp mọi nơi. Chúng ta đã làm tất cả để chung sống hoà hợp và bây giờ chúng ta phải công khai và thẳng thắn tuyên bố là bắt buộc phải làm việc riêng rẽ. Mọi sự cả tin và ngây thơ đều chỉ có thể đưa lại một sự thiệt hại to lớn mà thôi.

Chúng tôi thiết tha mong sớm có lời tuyên bố công khai và mạnh mẽ về thường vụ. Cần phải 1) hoàn toàn ủng hộ bài "Đã đến lúc kết thúc" và lặp lại lời kêu gọi của bài báo đó; 2) tuyên bố rằng tờ "Tiến lên" là cơ quan ngôn luận của đa số các ban chấp hành, rằng thường vụ làm việc nhất trí và hoàn toàn hoà thuận với báo ấy; 3) rằng Ban chấp hành trung ương và Hội đồng đảng đã lừa dối đảng một cách hết sức nhục nhã và đã phá hoại đại hội; 4) rằng bây giờ chẳng có lối thoát nào khác ngoài

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 178 - 183.

cách triệu tập đại hội của chính các ban chấp hành mà *không có* sự tham gia của Ban chấp hành trung ương và Hội đồng đảng; 5) rằng thường vụ đảm nhận việc giúp đỡ công tác tích cực của các ban chấp hành; 6) rằng Cơ quan ngôn luận trung ương đã mất hết tín nhiệm vì dao động và nói dối.

Bạn hãy tin rằng chúng tôi đánh giá rất cao Dem-li-a-tơ-ca, nhưng chị ấy không đứng khi chống lại ông cụ, còn việc sửa chữa khuyết điểm của chị ấy sẽ tùy thuộc vào bạn. Hãy sớm đoạn tuyệt với Ban chấp hành trung ương về mọi mặt và công bố ngay về thường vụ, về việc nó là Ban tổ chức và nó triệu tập Đại hội III.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp chí
"Cách mạng vô sản", số 3*

Theo đúng bản thảo

4

**GỬI CÁC ỦY VIÊN
BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ
V. A. NÔ-XCỐP, L. B. CRA-XIN,
L. E. GAN-PÊ-RIN¹⁾**

Gửi các ủy viên Ban chấp hành trung ương Glê-bốp
Ni-ki-tích
Va-len-tin

Giơ-ne-vơ. 13.I.05.

Thưa các ngài!

Kèm theo đây, tôi xin gửi các ngài bản tuyên bố của tôi để trả lời cho bản tuyên bố của các ngài đăng trên tờ "Tia lửa",

¹⁾ Trong thư có lời ghi chú của V. I. Lê-nin: "*Bản sao*".

số 77. Các đồng chí Svác-tơ và Vôi-nốp là đại diện của tôi trong việc xét xử trước toà án trọng tài⁹. Địa chỉ để liên hệ với họ: phòng giao nhận báo "Tiến lên", chuyển cho người này người nọ.

N. Lê-nin

Thư gửi trong hai phong bì theo địa chỉ: Mr. P. Axelrod. 4. Bd. Pont d'Arve. 4.

In lần đầu, theo đúng bản thảo

5

GỬI THƯ KÝ THƯỜNG VỤ CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ

29. I. 05.

Bạn thân mến! Tôi tha thiết yêu cầu bạn một việc lớn: xin bạn hãy quở trách Ra-khmê-tốp hộ tôi và quở trách đến nơi đến chốn. Vì anh ta — thật đấy — đối xử với chúng tôi giống như phái "Giải phóng" hoặc như tên cố đạo Ga-pôn đối xử với những người dân chủ - xã hội vậy. Tôi vừa xem lại bản ghi thư từ trao đổi của chúng tôi với nước Nga¹⁰. Gu-xép đã gửi 6 bức thư trong vòng 10 ngày, còn Ra-khmê-tốp gửi có 2 trong vòng 30 ngày. Bạn thấy không? Chẳng thấy tầm hơi đâu cả. Chẳng có lấy một dòng cho tờ "Tiến lên". Chẳng có một lời nào về công việc, về kế hoạch và các mối liên hệ. Đó là một điều không thể chịu được, không thể tưởng tượng được, tệ hết chỗ nói. Nay mai tờ "Tiến lên", số 4 sẽ xuất bản, số 5 sẽ ra tiếp ngay sau đó (sau vài ngày), thế mà Ra-khmê-tốp không ủng hộ được chút gì hết. Hôm nay đã nhận được những bức thư hết sức vắn tắt gửi từ Pê-téc-bua đề ngày 10. Và chẳng một ai tổ chức việc gửi những bản tin tốt và nhiều về ngày 9 tháng Giêng cả!

Vẫn chưa có thư trả lời nào cho bức thư của tôi gửi Ra-khmê-tốp về việc tổ chức thông tin viên¹⁾.

Cũng chẳng có một chữ nào về thường vụ và đại hội²⁾. Trong khi đó việc thông báo càng sớm càng tốt về thường vụ và về việc triệu tập nhanh chóng đại hội lại rất quan trọng. Vì Chúa, xin đồng chí đừng tin vào bọn men-sê-vích và Ban chấp hành trung ương, và hãy tiến hành một cách vô điều kiện, ở khắp mọi nơi và hết sức kiên quyết, sự phân liệt, phân liệt và phân liệt. Ở đây, vì say sưa cách mạng, chúng tôi đã liên kết với bọn men-sê-vích tại một cuộc họp công khai, nhưng cả ở đây nữa, bọn chúng cũng đã lừa bịp chúng tôi một cách nhục nhã. Chúng tôi khẩn thiết báo trước cho những ai không muốn bị lừa gạt: phân liệt và phân liệt một cách vô điều kiện.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*Đăng lần đầu năm 1925 trên
tạp chí "Cách mạng vô sản", số 2*

Theo đúng bản thảo

6

GỬI THÔNG TIN VIÊN TỜ "TIẾN LÊN"¹¹

Đồng chí kính mến!

Bài báo "Chúng ta phải làm gì đây?" của đồng chí không thể đăng được. Đồng chí *tạo ra* một sự bất đồng *không có thực*. Chúng ta có nhiều sự bất đồng nghiêm trọng đến nỗi cần phải đề phòng để thêm những sự bất đồng nữa. Ai đã nói và nói ở đâu *đặc biệt* về việc phải dùng vũ lực để giải tán¹²⁾? Thiết nghĩ

¹⁾ Xem tập này, tr. 7 - 11.

²⁾ Đây là nói tới Đại hội III Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga lúc ấy đang được chuẩn bị.

là không có ai cả. Người ta chỉ có thể giả thiết điều đó như là một kết quả *không thể tránh khỏi* ngoài ý muốn của chúng ta. Chúng ta đã kêu gọi đi đến các cuộc họp, thậm chí còn dùng *cả vũ lực* để thâm nhập nhằm mục đích tuyên truyền những khẩu hiệu *của chúng ta*. Tôi cho rằng đôi khi đã có những lời lẽ vụng về, nhưng bắt bẻ những lời lẽ đó có nghĩa là lặp lại những thủ đoạn đê tiện của tờ "Tia lửa" mới¹³. Tất nhiên là đồng chí không có ý muốn bắt bẻ, điều đó đã rõ ràng. Song đồng chí chưa có cái gì để chứng minh được sự thật là có "thái độ thiếu tế nhị". Còn nói rằng "toàn bộ sách lược phải được thể hiện trong danh từ tế nhị", v.v., thì điều đó, đồng chí có biết không, quả thật ... "xoàng".

Xin gửi lời chào đồng chí *N. Lê-nin*

*Viết tháng Giêng 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga*

*In lần đầu năm 1924 trong cuốn
"Tiến lên" và "Người vô sản".
Những tờ báo đầu tiên của phái
bôn-sê-vích năm 1905". Mát-xcơ-
va, Nhà xuất bản "Đất hoang đỏ"*

Theo đúng bản thảo

7

GỬI A. BÊ-BEN

Giơ-ne-vơ, ngày 8 tháng Hai 1905.

Đồng chí rất kính mến!

Ngay hôm đồng chí viết thư cho tôi¹⁴, chúng tôi cũng chuẩn bị một bức thư gửi đồng chí Héc-man Grây-lích¹⁾, trong đó chúng

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 286 - 293.

tôi trình bày như thế nào và tại sao sự phân liệt trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hiện nay đã trở thành một sự việc đã rồi. Chúng tôi sẽ chuyển bản sao bức thư đó cho Ban lãnh đạo Đảng dân chủ-xã hội Đức.

Đại hội III của đảng chúng tôi sẽ do Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số ở trong nước triệu tập. Ban biên tập tờ "Tiến lên" và Thường vụ đó chỉ là những cơ quan trung ương lâm thời. Hiện nay cả tôi lẫn bất kỳ một biên tập viên nào, một cán bộ nào, hay một người nào ủng hộ tờ "Tiến lên" mà tôi được biết, cũng đều không thể gánh trách nhiệm tiến hành bất kỳ những biện pháp mới nào quan trọng và có tính chất bắt buộc đối với toàn đảng, nếu như chưa có nghị quyết của đại hội đảng. Như vậy, đề nghị của đồng chí chỉ có thể đem trình bày tại đại hội đảng đó mà thôi¹⁵.

Xin đồng chí thứ lỗi vì tiếng Đức của tôi còn kém.

Xin gửi lời chào dân chủ-xã hội *N. Lê-nin*

Gửi đến Béc-lanh

*In lần đầu bằng tiếng Đức và
tiếng Nga năm 1905 thành tờ
riêng. Giơ-ne-vơ, Nhà xuất bản
của ban biên tập báo "Tia lửa"*

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

8

GỬI X. I. GU-XÉP

Gửi Kha-ri-tôn

15. II. 05.

Bạn thân mến! Tôi rất cảm ơn về những bức thư của bạn. Xin cứ tiếp tục đúng theo tinh thần đó, chỉ thêm điều sau đây: 1) bạn chớ bao giờ tự giới hạn trong việc tóm tắt những thư từ và tin tức chuyển tới chỗ bạn, mà nhất thiết phải gửi *toàn bộ*

những thư từ và tin tức đó đi (ngoài những thư của bạn); 2) nhất thiết phải cho chúng tôi liên hệ *trực tiếp* với các lực lượng mới, với thanh niên, với các tiểu tổ mới. Đừng quên rằng, sức mạnh của một tổ chức cách mạng là ở số lượng những mối liên hệ của nó. Chúng tôi phải xác định năng lực hoạt động và kết quả công tác của bè bạn chúng ta qua con số những mối liên hệ *mới* ở Nga đã chuyển cho chúng tôi. Cho tới nay, *tất cả* những người Pê-téc-bua (họ thật đáng xấu hổ) không cấp cho chúng tôi được *một* mối liên hệ mới *nào* ở Nga *cả* (cả Xê-ra-phi-ma, cả Xu-xôi-ca, cả Dem-li-a-tơ-ca lẫn Ni-c. I-v.). Như thế thì thật bê bối, thì bỏ đời, thì phá sản! Vì Chúa, xin các bạn hãy học tập những người men-sê-vích. Trong tờ "Tia lửa", số 85 có vô số tin. Chính bạn đã đọc báo "Tiến lên" cho thanh niên nghe, vậy có làm sao lại không để cho chúng tôi liên hệ với một người nào đó trong đám thanh niên ấy?? Bạn nên nhớ rằng, chừng nào bạn chưa kiếm được cho chúng tôi *một chục* người bạn mới, trẻ, trung thành của tờ "Tiến lên", những người này biết cách làm việc, biết cách liên hệ, biết trao đổi thư từ ngay cả khi vắng bạn, thì chỉ cần bạn bị bại lộ là công việc của chúng ta sẽ lâm nguy ngay. Hãy nhớ kỹ điều đó!! Một người cách mạng chuyên nghiệp phải gây được ở mỗi địa phương hàng chục mối liên hệ mới, giao cho họ đảm nhiệm toàn bộ công việc khi mình còn ở đó, hướng dẫn họ và thúc đẩy không phải bằng những lời thuyết giáo, mà bằng công việc. Sau đó chuyển đi nơi khác và qua vài tháng sau quay trở lại kiểm tra những người thay thế trẻ của mình. Tôi cam đoan với bạn rằng trong chúng ta đang có cái bệnh lo sợ ngu xuẩn, kiểu phi-li-xtanh, kiểu Ốp-lô-mốp đối với thanh niên. Tôi thiết tha mong bạn hãy ra sức đấu tranh chống cái bệnh lo sợ đó.

Lê-nin của bạn

Gửi từ Gio-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 4

Theo đúng bản thảo

9

DỰ THẢO THƯ CỦA ỦY VIÊN THƯỜNG VỤ CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ GỬI A. BÊ-BEN¹⁶

22. II. 05.

Đồng chí hết sức kính mến!

Tôi là ủy viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số ở trong nước của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vừa từ nước Nga sang. Cách đây một tuần lễ, bản thông cáo của Thường vụ đó về việc triệu tập Đại hội III Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga đã được công bố trên báo ở Nga. Tôi xin gửi kèm theo đây bản dịch¹⁾ thông cáo đó cho Ban lãnh đạo Đảng công nhân dân chủ-xã hội Đức. Tôi sẽ rất cảm ơn, nếu bản dịch đó được thông báo cho toàn thể đảng Đức bằng cách công bố lên một trong những cơ quan ngôn luận của đảng.

Đồng chí Lê-nin đã chuyển cho tôi bức thư của đồng chí gửi cho đồng chí ấy đề ngày 3. II. 05 và bản sao bức thư của đồng chí Lê-nin trả lời đồng chí đề ngày 8. II. 05²⁾. Với tư cách là ủy viên Thường vụ, tôi thấy rằng đồng chí Lê-nin không thể nào trả lời khác với những điều đồng chí ấy đã trả lời. Giờ đây, khi đại hội của đảng chúng tôi sẽ được tổ chức *trong một ngày gần đây nhất* (tôi *chỉ* thông báo điều này *riêng cho đồng chí thôi*, bởi vì chúng tôi buộc phải giữ hết sức bí mật thời gian triệu tập đại hội), giờ đây đang mở ra khả năng³⁾ có những điều kiện cực kỳ thuận lợi cho việc làm trung gian của

¹⁾ Trên chữ "bản dịch" có ghi thêm: "và cả nguyên bản (?)".

²⁾ Xem tập này, tr. 14 - 15.

³⁾ Trên những chữ "đang mở ra khả năng" có viết thêm: "đang hình thành những điều kiện".

đồng chí như đồng chí đã đề nghị với chúng tôi. Tôi hy vọng rằng đồng chí sẽ không từ chối lợi dụng khả năng đó, một khả năng đương nhiên sẽ không gặp lại một cách nhanh chóng. Tôi thấy mình có trách nhiệm báo *riêng cho đồng chí* (cũng bí mật) biết là đại hội sẽ họp không phải ở Nga. Do đó, đồng chí sẽ có thể tự đến dự¹⁾ đại hội và sử dụng toàn bộ uy tín to lớn của mình để thúc đẩy tất cả các cơ quan lẫn tổ chức của phái gọi là phái thiểu số trong đảng chúng tôi đến dự đại hội. Như thế thì ý định làm trung gian của đồng chí sẽ có nhiều khả năng thành công hơn cả.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội NN

Thư trả lời cho tôi yêu cầu gửi trong *hai* phong bì, ở ngoài — địa chỉ của phòng giao nhận báo "Tiến lên", trên phong bì bên trong đề thêm: gửi Xtê-pa-nốp để *chuyển cho ủy viên Thường vụ NN*.

Viết tại Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1926 trong Văn tập
Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

10

GỬI X. I. GU-XÉP

25. II. 05.

Qua thư của Li-a-đốp chúng tôi vừa mới biết được rằng Ban chấp hành trung ương đã đồng ý triệu tập đại hội¹⁷. Chúng tôi khẩn khoản xin Thường vụ đừng tin vào Ban chấp hành trung

¹⁾ Trên chữ "đến dự" có viết thêm: "phát biểu".

ương và với bất cứ giá nào cũng không từ bỏ một chút nào tính độc lập hoàn toàn của mình trong việc triệu tập đại hội. Thường vụ không có quyền nhượng bộ Ban chấp hành trung ương dù là một bước nhỏ. Nếu không thì chúng tôi ở đây sẽ nổi loạn, và tất cả các ban chấp hành kiên định sẽ đi theo chúng tôi. Ban chấp hành trung ương được mời tới dự đại hội, họ cứ việc đến cùng với bọn men-sê-vích, nhưng chúng ta và chỉ có chúng ta mới là người đứng ra triệu tập đại hội. Thứ ba (28. II. 05) tờ "Tiến lên", số 8 sẽ ra, trong đó sẽ đăng lại thông báo của Thường vụ kèm theo lời bổ sung kiên quyết của chúng tôi¹⁾. Vì Chúa, đồng chí dùng mọi biện pháp để chuyển bức thư này càng nhanh càng tốt cho Li-a-đốp, Xư-xôi-ca, Dem-li-a-tso-ca.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 2

Theo đúng bản thảo

11

GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH¹⁸

27. II. 05.

Thưa Ngài,

Tôi xin cảm ơn Ngài về bức thư đề ngày 24 tháng Hai. Lẽ dĩ nhiên, thay mặt tổ chức của chúng tôi (báo "Tiến lên" và Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số ở trong nước của Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga), tôi đồng ý chấp nhận những điều

1) Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 353 - 356.

kiện của Ngài và xin hứa thực hiện những điều kiện đó. Giấy biên nhận 60 xtec-linh và 20 xtec-linh có nói rõ mục đích sử dụng những số tiền đó, sẽ được công bố trên báo "Tiến lên" của chúng tôi.

Xin Ngài thứ lỗi vì tiếng Anh của tôi còn kém.

VI. U-li-a-nốp chân thành của Ngài

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Luân-đôn

In lần đầu năm 1931 trong

Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

Dịch từ tiếng Anh

12

GỬI X. I. GU-XÉP

Gửi Na-txi-a

Bạn thân mến! Hết sức cảm ơn về những bức thư. Bạn quá thực đã giải thoát cho chúng tôi khỏi những cảm tưởng ở nước ngoài. Nhất thiết xin cứ tiếp tục như thế. Vì Chúa, hãy gửi đến những bài của chính công nhân. Tại sao họ không viết?? Thật là một điều nhục nhã! Bài tường thuật tỉ mỉ của bạn về công tác cổ động của ban chấp hành trong cuộc bầu cử vào ủy ban Si-đlốp-xki thật là tuyệt! Chúng tôi sẽ đăng.

Còn một vấn đề nữa: bạn đã chấp nhận 6 công nhân được dự kiến vào Ban chấp hành chưa? Thế nào cũng trả lời nhé. Chúng tôi hết sức khuyên: hãy tiếp nhận công nhân vào ban chấp hành, ít nhất là $\frac{1}{2}$. Nếu không thế thì bạn sẽ không củng cố được để chống lại bọn men-sê-vích, từ đây bọn này sẽ gửi về những viện binh lớn.

Chẳng có ai trong Thường vụ viết về đại hội cả. Điều đó làm chúng tôi không an tâm, bởi vì sự lạc quan của Ru-xan-ca

(và phần nào của cả bạn nữa) cho rằng việc Ban chấp hành trung ương đồng ý triệu tập đại hội là một ưu điểm, đang gây ra những mối lo ngại to lớn. Chúng tôi thấy rõ như ban ngày là Ban chấp hành trung ương muốn lừa bịp các bạn. Cần phải bi quan về Ban chấp hành trung ương. Vì Chúa, xin chớ có tin họ! Hãy ra sức lợi dụng tình hình hiện nay để thúc đẩy các ban chấp hành của phái thiểu số tới dự, đặc biệt là các ban chấp hành của phái đằm lầy. Điều tối quan trọng là phải cố hết sức vận động Ki-ép, Rô-xtốp, Khác-cốp: *chúng tôi biết* rằng tại tất cả ba trung tâm này có những người theo báo "Tiến lên", công nhân và trí thức. *Bằng bất cứ giá nào* cũng cần phải đưa những đại biểu của họ đến đại hội với tư cách đại biểu *dự thính**. Đối với công nhân nhà in ở Mát-xcơ-va thì cũng vậy. Nói chung, điều hết sức bực mình là Thường vụ đã không công bố quyết định của chúng ta mời các tổ chức công nhân tham gia đại hội: đó là *một sai lầm hết sức to lớn*. Hãy nhất thiết sửa chữa ngay sai lầm đó.

Tôi hết sức khuyên nên tiến hành công tác cổ động trong tất cả 300 công nhân đã được tổ chức ở Xanh Pê-téc-bua để *họ bỏ tiền túi ra* cử tới đại hội một hoặc hai đại biểu *dự thính*. Chắc chắn rằng điều này sẽ làm cho công nhân vô cùng thích thú, và họ sẽ bắt tay vào việc một cách nhiệt tình. Đồng chí chớ quên rằng bọn men-sê-vích ra sức làm mất uy tín của đại hội trước mắt công nhân bằng cách nói rằng: công nhân không tham dự đại hội. Cần phải chú ý tới điều đó và nhất thiết phải đặc biệt lưu ý tới vấn đề đại diện của công nhân. Chắc là công nhân Xanh Pê-téc-bua sẽ góp được ba trăm rúp cho hai đại biểu công nhân (hoặc một vị Mạnh thường quân nào đấy sẽ hiến riêng cho việc này), — việc cổ động quyên góp từng đồng 5 xu một sẽ vô cùng to lớn, tất cả mọi người đều sẽ biết. Ý nghĩa của việc đó hết sức lớn lao. Nhất thiết bạn đọc hãy đọc điều này tại ban chấp hành và

*Đồng chí hãy viết tất cả những điều đó cho Ru-xan-ca và Đê-môn biết.

tại các cuộc hội nghị tổ chức và cổ động. Liệu tất cả những người làm công tác tổ chức và cổ động của chúng ta có nói cho công nhân biết về những mối liên hệ trực tiếp với tờ "Tiến lên" không ??

Siết chặt tay. *Lê-nin* của bạn

P. S. Cả hai tờ truyền đơn của Thường vụ (cả tờ số 1 về cuộc khởi nghĩa, lẫn tờ số 2 về thái độ đối với phái tự do) đều rất hay, và chúng tôi sẽ đăng lại toàn bộ hai tờ đó trên báo "Tiến lên"¹⁹. Giá cứ tiếp tục làm được như thế!! Nhân tiện xin hỏi: tại sao nhóm các nhà trước tác lại tuyên bố là họ thuộc tổ chức của Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua? Điều đó là không hợp lý, vì lý do sau đây. Nhóm các nhà trước tác trực thuộc ban chấp hành không có ủy nhiệm thư dự đại hội. Nếu là một nhóm *riêng biệt*, không phải trực thuộc ban chấp hành, mà là "một nhóm các nhà trước tác" *có tính chất toàn Nga* "tham gia Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga", thì họ được quyền cử (*nếu Thường vụ cho phép*) một đại biểu *dự thính*. Thực vậy, hãy thu xếp việc đó đi! Chúng tôi sẽ không in lên báo rằng đó là một nhóm trực thuộc Ban chấp hành Pê-téc-bua. Vậy 1) Ban chấp hành Pê-téc-bua hãy gạt nhóm ấy ra; 2) nhóm đó sẽ trở thành một nhóm riêng biệt và đặc thù, dù chỉ là tạm thời; 3) nhóm đó "sẽ nộp đơn yêu cầu" (thật là chủ nghĩa quan liêu!) được cử một đại biểu dự thính đến dự đại hội; 4) Thường vụ sẽ cho phép. Lẽ nào một chục nhà trước tác lại không kiếm được 200 rúp cho đại biểu của họ hay sao?? Và chắc chắn rằng một đại biểu như vậy (ví dụ như Ru-mi-an-txép hoặc một người nào khác) sẽ có ích cho đại hội. Hãy báo cáo điều đó với Thường vụ, hoặc tốt hơn hết là bạn hãy *tự làm lấy* tất cả những cái đó mà *không có một báo cáo nào hết*.

Viết đầu tháng Ba 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 2

Theo đúng bản thảo

13 GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

9/III. 05.

Bạn thân mến! Tôi không thể trả lời phần lớn những câu hỏi của bạn, bởi vì bản thân tôi cũng không biết gì hơn bạn. Hình như Vô-nốp không tán thành một cơ quan trung ương. Những người ở Nga thì tán thành. Liệu có thông qua được không, tôi chưa rõ. Tôi ủng hộ nghị quyết cũ nhiều hơn²⁰, nhưng không coi nó là có tầm quan trọng đặc biệt. Gốc rễ của vấn đề là hội nghị giữa Ban chấp hành trung ương và ban biên tập, mà điều này đại khái lại *thực tế* dẫn đến Hội đồng đảng.

"Rồi sẽ rõ".

Tôi không thể viết cho Mát-xcơ-va về bạn được, bởi vì ở đây không có những người quen riêng, mà với vấn đề này thì cần phải thận trọng. Tốt nhất nên chờ đợi xem tự họ sẽ giải quyết như thế nào.

Tôi sẽ gửi bản tóm tắt báo cáo của tôi ("Nhiệm vụ của Đại hội III"), nếu tôi tìm được*: bản này rất ngắn, cũng gần giống như những gì đã nói trong "Lời ban biên tập" đăng trên báo "Tiến lên"¹⁾.

Cái gì khiến cho Ban chấp hành trung ương đồng ý triệu tập đại hội, tôi vẫn chưa biết được. Bản thân tôi rất sợ mưu mô xảo quyệt của Ban chấp hành trung ương — bạn đã thấy thái độ của chúng tôi qua tờ "Tiến lên". Giờ đây Ban chấp hành trung

*Tôi đã tìm thấy, nhưng không thể gửi được, bởi vì ghi nguệch ngoạc trên một mẩu giấy. Tôi khuyên nên dựa vào kinh nghiệm của Đại hội II.

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. "Về việc triệu tập Đại hội III của đảng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 353 - 356).

ương của phái thiểu số hầu như đã bị đổ vỡ hoàn toàn, chỉ còn lại có Phi-se, Ni-ki-tích và Các-ơ. Stanh và Pô-va-rơ cũng đã bị bắt²¹. Chắc chắn là việc này sẽ làm cho phái men-sê-vích bị suy yếu trong một thời gian dài. Ở đây, trong câu lạc bộ của mình, Mác-tu-sca quả thật nổi điên lên mỗi khi nhắc đến đại hội. Qua đó có thể đoán là bọn họ sẽ không tới dự. Ai có thể biết chắc chắn được? Tôi cũng sẵn sàng đón tình hình xấu nhất: sự phân liệt từ phía chúng ta, nhưng tôi cho là việc đó không thể xảy ra được.

Lẽ nào bạn lại không đòi được, dù chỉ là việc *lập biên bản* về sự ba hoa hết sức hèn hạ của Đay-tơ? Vì đó là một cái gì hết sức tồi tệ!! Thậm chí cũng không thể ngờ được một sự láo xược như vậy. Cần phải găm hắc ta vào *biên bản*, công bố *danh sách* các nhóm "của họ", hay dù chỉ là chuyển biên bản đó cho đại hội để những người ở Nga thấy được sự láo xược vô cùng của các ngài đó.

Bắt tay bạn. *N. Lê-nin*

Viết tại Giơ-ne-vơ

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

14 GỬI X.I. GU-XÉP

Lê-nin gửi Na-txi-a

11. III. 05.

Bạn thân mến! Tôi vừa nhận được các số 10 và 11¹⁾. Rất cảm ơn, đặc biệt là về lời mắng trách trong số 10. Tôi rất thích

¹⁾ Số 10 và 11 là hai bức thư của X. I. Gu-xép gửi V. I. Lê-nin.

khi người ta mắng trách — vì như thế có nghĩa là người ta biết làm cái gì, và người ta có một đường lối. Bạn đã choáng cho tên "sói già" một cách quả thật khéo léo, thậm chí hẳn chỉ cần đọc thôi cũng đã gãi đầu gãi tai rồi! Nhưng số 11 cho thấy rằng bạn vẫn còn quá lạc quan, nếu bạn hy vọng thắng được bọn men-sê-vích ở Pê-téc-bua một cách dễ dàng. Ôi, tôi sợ người Đa-nai²² và tôi khuyên bạn cũng nên sợ họ! Bạn hãy lưu ý rằng tất cả những gì không có lợi cho họ thì họ chỉ nói miệng thôi, không có văn bản, — chẳng hạn như việc Ban chấp hành trung ương đồng ý triệu tập đại hội. Hôm nay tờ "Tia lửa", số 89, đã xuất bản, — trong đó có nghị quyết của Hội đồng đảng ngày 8. III. 05 phản đối triệu tập đại hội, một quyết nghị đối trá, điên cuồng ("bằng hành động của mình, những người tham gia đại hội tự đặt mình ra ngoài đảng"); đến ngày 1. I. 05 đã tính được 33 "tổ chức đảng có đủ quyền hạn, không kể các cơ quan trung ương" (đó là một sự đối trá vô sỉ, người ta đã nặn ra những ban chấp hành ma đại loại như Ban chấp hành Cu-ban và Ban chấp hành Ca-dan chưa được phê chuẩn, còn đối với hai ban chấp hành Pô-lê-xi-ê và Tây - Bắc thì lại lẫn lộn thời hạn, đáng lẽ là 1. IV. 05, thì lại nói là 1. I. 05). Rõ ràng là không thể nói đến việc Hội đồng đảng, và do đó cả Đồng minh lẫn Cơ quan ngôn luận trung ương, tham gia đại hội được. Tôi rất vui về việc đó và *tôi không tin rằng* những người men-sê-vích ở Nga sẽ tham dự, tôi không tin. Cho tới nay, không một ai trong các bạn cung cấp được một mẫu giấy nhỏ của bất kỳ một ban chấp hành men-sê-vích nào đồng ý triệu tập đại hội. Chớ có ảo tưởng! Nếu những người men-sê-vích ở Pê-téc-bua chịu nhượng bộ thì các bạn hãy đòi họ phải *thừa nhận đại hội* do Thường vụ triệu tập như là *conditio sine qua non*¹⁾, và thừa nhận Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua là ban chấp hành duy nhất *hợp lệ và có liên hệ với phong trào công nhân*, — nhất thiết phải thừa nhận bằng giấy tờ, nhất thiết phải gửi bản sao (do chính tay họ ký) cho báo "Tiến

¹⁾ — điều kiện tất yếu

lên", nhất thiết phải nhân danh từng thành viên của phái thiểu số ở Xanh Pê-téc-bua. Nhưng ngay cả trong trường hợp đó cũng vẫn không để họ tiếp xúc với *bất kỳ đâu mối liên lạc nào*, — nếu không, các bạn sẽ tự rước lấy cho mình những kẻ thù bên trong, hãy nhớ lấy lời tôi!

Hãy báo ngay bằng điện khẩn cho Ra-khmê-tốp biết rằng ở đây, vào khoảng 20. III. 05, sẽ có một cuộc hội nghị đại biểu hết sức quan trọng với sự tham gia của những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng và *một số đồng* các đảng phái khác về việc liên hiệp để tiến hành khởi nghĩa²³ — sự có mặt của Ra-khmê-tốp là *cần thiết*, anh ta phải đến ngay, không bỏ lỡ một ngày nào.

Cuối cùng, tôi xin nói với bạn một lần nữa: bạn không biết lực lượng của phái thiểu số trong toàn nước Nga và bạn đang rơi vào ảo tưởng. Như thế thật vô ích. Hiện nay, bọn men-sê-vích mạnh hơn chúng ta, phải tiến hành một cuộc đấu tranh quyết liệt, một cuộc đấu tranh lâu dài. Các tượng thánh ở nước ngoài¹⁾ đang vớ được hàng đống tiền. Tôi cho rằng *sau* cuộc hội nghị của phái Bun (và cả của những người Lát-vi-a) với Ban chấp hành trung ương²⁴ (biên bản đăng trên tờ "Tin tức cuối cùng" và trên tờ "Tia lửa", số 89) mà chúng ta lại đi nói đến việc thoả thuận với họ thì quả là *không lịch sự*. Như thế là ngu xuẩn: chúng ta có vẻ như sấn vào, còn người ta thì sẽ bảo chúng ta: chúng tôi không biết các anh, chúng tôi đã thoả thuận với Ban chấp hành trung ương rồi. Đó sẽ là một điều nhục nhã, thật đấy!!

Siết chặt tay. Lê-nin

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 2

Theo đúng bản thảo

¹⁾ "Các tượng thánh ở nước ngoài" — đó là tên gọi châm biếm để chỉ các lãnh tụ men-sê-vích.

15

GỬI BAN CHẤP HÀNH PÊ-TÉC-BUA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Qua ban biên tập báo "*Tiến lên*" đã nhận được 60 *xtéc-ling* (1506 phrăng)* của tổ chức vô sản Anh — "Ban chấp hành đại biểu công nhân" (Labour Representation Committee, thư ký là *Mác-Đô-nan*) để ủng hộ những người vợ góa và trẻ mồ côi của các công nhân hy sinh ngày 9 (22) tháng Giêng ở Pê-téc-bua. Ban biên tập báo "*Tiến lên*" đã gửi số tiền đó cho Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và đề nghị nhất thiết thông báo về số tiền quyên góp đó cho tất cả các tổ chức công nhân của đảng ta không trừ một tổ chức nào (cho các ban chấp hành khu, các hội nghị tổ chức, các tổ ở các nhà máy, v.v.), các tổ chức này tự mình sẽ có thể giúp phân phối số tiền đó một cách đúng đắn. Nên để cho công nhân tự mình báo cho các đồng chí người Anh của mình về việc nhận được số tiền đó.

Sau khi gửi 60 *xtéc-ling* giúp những người bị nạn, "Ban chấp hành đại biểu công nhân" cũng còn gửi thêm 20 *xtéc-ling* nữa cho báo "*Tiến lên*" sử dụng cho những nhu cầu của khởi nghĩa.

Hiện nay, ngày 13 tháng Ba (28 tháng Hai), ban biên tập báo "*Tiến lên*" nhận được cũng của Ban chấp hành đó 90 *xtéc-ling* (gần 900 rúp), trong số tiền đó 50 *xtéc-ling* (gần 500 rúp) dùng để giúp đỡ các trẻ mồ côi và vợ góa của các công nhân đã hy sinh trong cuộc đấu tranh vì tự do. Ít ngày nữa chúng tôi sẽ nhận được số tiền đó và sẽ gửi đi Pê-téc-bua.

Vì một số công nhân có bạn bè ở Luân-đôn, để phòng xa chúng tôi xin thông báo địa chỉ chính xác của ban chấp

* Khoảng 600 rúp.

hành đó: Labour Representation Committee, Victoria Mansions, 28, Victoria Street. London. S. W. Thư ký— J. Ramsay Macdonald.

Đồng chí hãy nhất thiết trả lời bức thư này nhé.

*Viết ngày 13 tháng Ba 1905 tại
Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

16

GỬI X. I. GU-XÉP

Lê-nin gửi Gu-xép

16. III. 05.

Bạn thân mến! Tôi vừa mới biết được rằng hội nghị đại biểu của 18 đảng dân chủ - xã hội và các đảng *cách mạng* khác (kể cả Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng và P. P. S.¹⁾) dự định họp ở đây, đã phải hoãn lại đến đầu tháng Tư theo đề nghị của phái Bun. Điều hết sức, hết sức quan trọng là chúng tôi phải cùng với Ra-khmê-tốp giải quyết một loạt vấn đề căn bản về việc chúng ta tham gia hội nghị đó (mục đích của hội nghị là liên hiệp để tiến hành khởi nghĩa). Tờ "Tia lửa" đang tiến hành một âm mưu hết sức đê tiện. Nếu Ra-khmê-tốp chưa đi, thì bạn hãy hết sức cố gắng để cho anh ta lên đường ngay, và nhất thiết phải trả lời ngay cho tôi một cách chính xác hơn rằng bạn biết gì về thời gian khởi hành của anh ta.

Chúng tôi ở đây lo lắng không ít về đại hội. Bạn, I-go-rơ và Li-a-đốp viết rằng ông già bực bội, thì dễ thôi. Làm sao lại không

¹⁾ — Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan

bực bội được khi chúng tôi ở đây bị bao vây bởi những kẻ địch đang lợi dụng được mọi tin tức và nhận được tin tức nhanh hơn chúng tôi. Quả thật, đó là một điều không thể tha được về phía Thường vụ. Ví dụ, về miền Đông, chúng tôi chỉ biết rằng Dem-li-a-tơ-ca hiện đang đi khắp vùng U-ran và Li-a-đốp đã đến Xa-ra-tốp. Thư trả lời từ địa phương này lại không rõ ràng, chẳng có gì cụ thể cả. Về việc xuất bản các truyền đơn ký tên "Các ban chấp hành miền Đông" được tổ chức như thế nào, chúng tôi cũng không biết. Đó là một điều nhục nhã và bê bối!! Cách đây không lâu, những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng đã đưa cho chúng tôi xem một tờ truyền đơn như thế, một tờ truyền đơn ngu ngốc, chống Ga-pôn! Rõ ràng đó là âm mưu của Ban chấp hành trung ương, nhưng lẽ nào hai người trong số ủy viên Thường vụ đã đến miền Đông, lại không thể biết tí gì và không kịp thời viết cho chúng tôi biết để khỏi đặt chúng tôi vào tình cảnh ngu ngốc trước kẻ địch? Lẽ nào họ không thấy hổ thẹn khi họ đặt tờ "Tiến lên" vào một tình cảnh cực kỳ khó xử? Và không chỉ có khó xử thôi đâu, bởi vì tờ "Tia lửa" đang lợi dụng tất cả mọi thứ một cách vô liêm sỉ. Trong tờ "Tia lửa", số 89, Hội đồng đảng loại ra khỏi đảng tất cả những người đến dự đại hội. Ở đây một lần nữa số phiếu lại bị giả mạo. Tính cho đến ngày 1. I. 05 đã có 75 phiếu (33 × 2 = 66 + 9 của Ban chấp hành trung ương, Cơ quan ngôn luận trung ương và Hội đồng đảng). Người ta đã bịa ra các ban chấp hành Ca-dan và Cu-ban, hai ban chấp hành này chưa hề bao giờ được phê chuẩn cả; rồi sau đó người ta lại nói dối rằng Ban chấp hành Pô-lê-xi-ê và Ban chấp hành Tây-Bắc đã được phê chuẩn ngày 1. I. 05. Kỳ thực hai ban chấp hành này chỉ mới được phê chuẩn ngày 1. IV. 05. Chúng tôi đã vạch trần điều đó trên tờ "Tiến lên", số 10¹⁾.

Bạn hãy nhớ rằng: theo quan điểm của tờ "Tia lửa", phải

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. "Họ định lừa gạt ai?" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 420 - 422).

có 19 ban chấp hành tham dự thì đại hội mới hợp lệ. Theo sự tính toán của chúng tôi thì điều đó không đúng. Nhưng nếu tính tới ngày 1. I. 05 có 28 tổ chức có đủ quyền hạn ở Nga (không kể Đồng minh) thì sự tham gia của 14 - 15 vào đại hội là cực kỳ đáng mong muốn, là hầu như cần thiết. Trong khi đó chúng ta có 13 — I (Ê-ca-tê-ri-nô-xláp) + 2 (Vô-rô-ne-giơ và Tu-la) = 14, hơn nữa đó là kể cả Ti-phlít đáng ngờ. Đương nhiên, dù sao đại hội vẫn là cần thiết, dù chỉ có một tá ban chấp hành thôi, và càng sớm càng tốt. Thế nào cũng được, miễn là có đại hội. Nhưng tại sao lại không có tin tức nào cả về việc Thường vụ đến thăm một ban chấp hành trung lập hoặc men-sê-vích?? Há chẳng đã quyết định rằng Thường vụ sẽ mời và sẽ đến thăm tất cả các ban chấp hành hay sao? Tại sao Li-a-đốp lại không đến Ban chấp hành Cu-ban? Tại sao khi đi qua vùng đó, anh ta lại không mời Đôn, Khác-cốp, Liên minh công nhân hầm mỏ, Ki-ép?? và một số nhóm ở các thành phố đó tới dự đại hội? một phương pháp tuyệt vời để làm cho công nhân nổi dậy là mời họ đích thân tham gia đại hội. Tại sao người ta lại không làm như thế ?? vì việc đó sẽ có một ý nghĩa vô cùng to lớn!! Tại sao chẳng có một tin tức nào về Cuộc-xcơ, về Ban chấp hành Pô-lê-xi-ê, v.v.? Chúng tôi sẽ làm tất cả những gì có thể làm được từ nơi đây, nhưng từ nơi đây thì cũng chẳng làm được bao nhiêu. Có những sự móc nối với Ca-dan, Xi-bi-ri, Cuộc-xcơ, Pô-lê-xi-ê, Xa-ra-tốp, nhưng tất cả những cái đó không chắc lắm. Thế nhưng nếu tất cả năm địa phương đó cộng với U-ran đều tham gia đại hội, thì tính hoàn toàn hợp lệ của đại hội sẽ không còn nghi ngờ gì nữa, ngay cả theo cách tính của tờ "Tia lửa". Bạn hãy viết thư đi chứ.

Lê-nin của bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 2

Theo đúng bản thảo

17

GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH

23/III. 05.

Thưa Ngài,

Rất cảm ơn về số tiền lạc quyền của Ngài. Tôi đã nhận được tờ ngân phiếu 80 xtéc-ling (2008 phrăng) và theo đúng yêu cầu của Ngài tôi đã chuyển 60 xtéc-ling (1506 phrăng) đi Xanh Pê-téc-bua cho Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga của chúng tôi¹⁾. Tôi cũng đã nhận được tờ ngân phiếu thứ hai gồm 90 xtéc-ling (số tiền đó ở đây vẫn chưa nhận được bằng tiền phrăng). Cũng sẽ gửi đi 50 xtéc-ling để giúp đỡ những người vợ góa và trẻ mồ côi của những công nhân (người lao động) Pê-téc-bua bị sát hại ngày 9 (22) tháng Giêng.

Xin gửi đến Ngài những lời chúc mừng tốt đẹp

VI. U-li-a-nốp chân thành của Ngài
(chủ biên báo "Tiến lên")

VI. Oulianoff, Editor of the "Vperiod",

3. Rue de la Colline. 3. Genève.

Switzerland.

Gửi đến Luân-đôn

Đăng lần đầu ngày 18 tháng Tám
1946 trên tạp chí "Người bạn đồng
minh Anh", số 33

Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Anh

¹⁾ Thư gửi Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, xem tập này, tr. 27 - 28.

18

GỬI BAN CHẤP HÀNH Ô-ĐÉT-XA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ-XÃ HỘI NGA

Lê-nin gửi Ban chấp hành Ô-đét-xa

Các bạn thân mến! Tôi muốn bàn với các bạn về các đại biểu tham gia đại hội. Nếu các bạn cử từ nước Nga đi, thì bức thư này của tôi không thành vấn đề. Nhưng tôi nghe nói là các bạn có ý định ủy nhiệm cho một người nào đó ở đây. Nếu tin đó đúng xin cho phép tôi khuyên các bạn nên ủy nhiệm cho *cả hai* ứng cử viên ở đây của các đồng chí, nghĩa là cho cả Giô-dê-phi-na lẫn Đa-ni-la, cụ thể là: một đại biểu chính thức, và một đại biểu dự thính (nghĩa là: viết thư báo cho đại hội biết rằng Ban chấp hành Ô-đét-xa *đề nghị đại hội* chấp nhận Giô-dê-phi-na là đại biểu *dự thính*, với tư cách là ủy viên Cục miền Nam, đó là một cán bộ rất hữu ích về phương diện góp ý kiến, hoặc, tôi nói để làm ví dụ thôi, chấp nhận Đa-ni-la, với tư cách là người am hiểu rất rõ vùng ngoại vi và đã công tác hết sức tích cực trong giai cấp vô sản Ô-đét-xa). Có thể tin chắc rằng đại hội sẽ tôn trọng yêu cầu như vậy của ban chấp hành. Các bạn làm ơn đọc thư này cho *toàn thể* các ủy viên ban chấp hành nghe và trả lời cho tôi biết²⁵.

P.S. Các bạn có đưa công nhân vào ban chấp hành không? Đó là một việc cần thiết, tuyệt đối cần thiết! Tại sao các bạn không để chúng tôi liên hệ trực tiếp với công nhân? Chẳng có một công nhân nào viết cho tờ "Tiến lên" cả. *Đó là một điều bê bối*. Dù bất kỳ thế nào chúng tôi cũng rất cần có *hàng chục* thông tin viên công nhân. Tôi thiết tha đề nghị các bạn đọc cả đoạn thư này không những cho tất cả các ủy viên ban chấp hành nghe,

mà còn cho tất cả cán bộ tổ chức và tuyên truyền của phái đa số nghe nữa.

Xin gửi lời chào đến tất cả! *Lê-nin* của các bạn

Viết ngày 25 tháng Ba 1905 tại

Theo đúng bản thảo

Giơ-ne-vơ

Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp

chí "Cách mạng vô sản", số 7

19

GỬI ÍCH-XƠ²⁶

Trong hòm thư của ban biên tập báo "Tiến lên" (3, Rue de la Colline) có bức thư đề gửi "Lê-nin", trong bức thư ấy, ký tên "Ích-xơ" có thông báo một tin hết sức quan trọng. Lê-nin có đầy đủ cơ sở để cho rằng tác giả là đồng chí Ích-xơ nổi tiếng như một tác gia. Dù sao thì cũng cần phải vạch thẳng tên người viết thư nặc danh vì tầm quan trọng của cái tin có liên quan tới an toàn cá nhân của một đồng chí.

Viết cuối tháng Ba 1905 tại Giơ-ne-vơ

(hòm thư địa phương)

In lần đầu năm 1934 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXVI

Theo đúng bản thảo

20

GỬI I. I. SVÁC-TXƠ

Gửi đến Ê-ca-tê-ri-nô-xláp

Đồng chí thân mến! Mấy ngày nữa chúng tôi sẽ trả lời tỉ mỉ cho đồng chí về bức thư của đồng chí. Hôm nay chúng tôi

chỉ xin báo vội tin sau đây: nếu về phía phái đa số có những cán bộ tổ chức, thì đồng chí hãy làm *ngay* một trong hai việc sau đây: 1) hãy thay mặt *họ* gửi *một bức thư* cho đại hội phản kháng ban chấp hành và bày tỏ nguyện vọng muốn tham gia đại hội; 2) nếu kiếm được 50 rúp và một người thì hãy cử ngay đại biểu đến chỗ chúng tôi (địa chỉ của chúng tôi ở Giơ-ne-vơ), viết cho đồng chí ấy giấy ủy nhiệm bằng mật mã của chúng tôi.

Thôi, tạm biệt. Mấy ngày nữa chúng tôi sẽ viết thêm. Chú ý đừng chậm trễ và cố gắng thực hiện ngay yêu cầu của chúng tôi, yêu cầu thứ hai thì tốt hơn là yêu cầu thứ nhất.

*Viết sớm nhất là ngày 31 tháng
Ba 1905 tại Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1926
trong Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

21

GỬI X. I. GU-XÉP

Thư riêng, Lê-nin nhờ chuyển cho Gu-xép

4. IV. 05.

Bạn thân mến! Chính bản thân bạn đã viết rằng bạn bắt đầu bị theo dõi. Ngoài ra, ở đây, qua những người Pê-téc-bua từ địa điểm công tác tới cách đây không lâu, tôi cũng thu thập được những tin tức hoàn toàn xác nhận điều đó. Chẳng còn chút nghi ngờ gì về việc đó cả. Theo kinh nghiệm bản thân và kinh nghiệm của nhiều đồng chí, tôi hiểu rằng đối với một người cách mạng có lẽ việc khó khăn nhất chính là việc *kịp thời* rời bỏ nơi nguy hiểm. Bao giờ cũng thế, khi cần phải rời bỏ công tác ở một nơi nào đó, thì cũng chính là lúc công tác đó trở nên đặc biệt lý thú và *đặc biệt cần thiết*: đối với người làm công tác thì hình như bao giờ cũng thế, bao giờ cũng hoàn toàn đúng như thế. Vì vậy

tôi thấy có trách nhiệm phải hết sức khẩn thiết *yêu cầu* bạn tạm thời rời khỏi Pê-téc-bua. Đó là điều tuyệt đối cần thiết. *Không một cơ nào*, không một lý do công tác nào có thể trì hoãn được việc tạm lánh đó. Tác hại của một vụ vỡ lở không thể tránh khỏi sẽ vô cùng to lớn. Tác hại của việc tạm lánh thì không đáng kể và chỉ có tính cách bề ngoài thôi; bạn hãy đề bạt *tạm thời*, trong một vài tháng, những đồng chí trẻ giúp việc để họ đảm đương những nhiệm vụ cao hơn, và hãy tin chắc rằng công việc tuy có bị tổn thất trong một thời gian hết sức ngắn, nhưng nói chung và về toàn cục thì lại rất có lợi. Thanh niên sẽ được học tập thêm trong một công tác trọng yếu hơn; chúng ta sẽ nhanh chóng uốn nắn những sai lầm mà họ có thể mắc phải. Còn việc vỡ lở thì sẽ làm chúng ta mất những thời cơ quan trọng nhất để tổ chức công tác trung tâm. Một lần nữa: tôi khẩn khoản khuyên bạn nên *lánh ngay* về địa phương một tháng. Ở đâu cũng có khối việc để làm, ở chỗ nào cũng cần sự chỉ đạo chung. Nếu *muốn* (mà cần phải muốn điều đó) thì bao giờ cũng có thể thu xếp được để ra đi.

Tôi không viết gì về hiệp định ngày 12. III. 05²⁷. Ở đây chẳng có gì phải rầy la cả. Rõ ràng không thể làm khác được. Giờ đây vấn đề là tích cực chuẩn bị cho đại hội và làm tăng số lượng các đại biểu. Về tiền nong, bạn chớ có phung phí và hãy tiết kiệm: sau đại hội sẽ còn cần tiền hơn nữa.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*Đăng lần đầu năm 1925 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 2*

Theo đúng bản thảo

22

GỬI P. A. CRA-XI-CỐP

5. IV. 05.

Bạn thân mến! Về vấn đề thời gian, hiện giờ tôi chưa thể nói cái gì rõ ràng cả²⁸. Tôi nghĩ rằng bạn kịp đi Li-e-giơ, nếu

có thể trở về vào hôm chủ nhật, hoặc *không mua vé khứ hồi* và không trở lại Pa-ri (có lẽ, tốt nhất là lấy ngay vé đi một vòng 45 ngày Pa-ri—Li-e-giơ, v.v. — Pa-ri). *Vị tất* có thể sớm hơn thứ hai, mặc dù, tôi xin nhắc lại, tôi không biết chính xác. Mồng năm tháng Tư (hôm nay) đã ấn định thời hạn cuối lên đường từ Pê-téc-bua, — ergo¹⁾, vị tất đã sớm hơn thứ hai. Hiện giờ ở nơi họp chưa có ai cả. Thứ sáu có hai người đi từ đây, có thể họ sẽ rẽ vào thành phố của bạn, nhưng hết sức bí mật.

Bạn đã thấy tờ "Nhật ký"²⁹ của Plê-kha-nốp chưa? Một giọng nhịn nhục thật là buồn bã! Đáng thương cho ông già, tức giận một cách vô ích, nhưng đấy là một cái đầu thông minh...

Đường lối của chúng ta *đối với các đại biểu* phải hết sức ôn hoà: chúng ta "chẳng có gì để mất cả, chúng ta sẽ được tất cả (khi thắng lợi)", phía đối phương thì ngược lại. Và lại bạn cũng sẽ tự hiểu điều đó qua tờ truyền đơn của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số và Ban chấp hành trung ương³⁰, cũng vậy qua số 13 (Vấn đề tổ chức)³¹.

Bạn hãy chuẩn bị gấp báo cáo của Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài³², *danh sách các ủy viên* và tất cả các văn kiện khác, gấp lên, gấp lên.

Au revoir²⁾. N. Lê-nin của bạn

Xin gửi lời hỏi thăm đến Ki-xca! Chị ấy có khoẻ không?

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — thành thử

²⁾ — Tạm biệt.

23

GỬI Ô. I. VI-NÔ-GRA-ĐÔ-VA

Lê-nin gửi Ni-si

Đồng chí thân mến! Tôi lấy làm thích thú đọc bức thư³³ (số 6) của đồng chí về chi bộ cơ sở của tổ chức trong thợ thủ công. Trong các công xưởng và nhà máy, một chi bộ như thế phải là ủy ban xí nghiệp, nhưng trong thợ thủ công thì sao? Đồng chí chủ trương thành lập những tiểu tổ theo nghề nghiệp, còn những người phản đối đồng chí thì chủ trương như thế nào? Tôi không hiểu họ ủng hộ chủ trương nào. Tiếc thay, tôi cũng không biết những "hội đồng" nghề nghiệp cũ là những hội đồng gì? chúng tồn tại vào lúc nào? được thành lập ra làm sao? chúng kết hợp công tác dân chủ - xã hội với hoạt động nghề nghiệp như thế nào?

Vì không biết rõ mặt thực tiễn của vấn đề thực tiễn đó, nên *hiện giờ* tôi không dám phát biểu ý kiến. Có lẽ những thư sau sẽ cho tôi biết kỹ hơn — lúc đó hãy hay. Cần phải biết kinh nghiệm và phải thận trọng khi tiến hành những cuộc cải tổ, điều đó là đúng. Nhưng chủ nghĩa kinh tế có liên quan gì đến việc này, tôi không rõ. Lê nào trong các ủy ban xí nghiệp, người ta cũng lại không nói chủ yếu đến lợi ích của công xưởng (cũng là lợi ích nghề nghiệp) hay sao? Thế nhưng không có ai phản đối cái sự việc là chi bộ cơ sở của tổ chức *dân chủ-xã hội* phải là ủy ban xí nghiệp cả. Điều trọng yếu là những điều kiện sinh hoạt, điều kiện hội họp, điều kiện gặp gỡ, điều kiện cùng làm việc với nhau, vì một chi bộ cơ sở phải hoạt động một cách đặc biệt linh hoạt, thường xuyên, đều đặn. Cuối cùng, ở đây liệu nhất thiết phải có một loại hình tổ chức duy nhất không? Có những loại hình khác nhau để thích ứng với những điều kiện khác nhau và tập hợp được kinh nghiệm phong phú hơn, thì có phải tốt hơn không?

Xin cảm ơn đồng chí về những bức thư. Đồng chí

cứ tiếp tục vì chúng tôi rất hiếm tin tức về mặt công việc hàng ngày (lý thú nhất).

Lê-nin

Viết ngày 8 tháng Tư 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa

Đăng lần đầu năm 1925 trên

tạp chí "Cách mạng vô sản", số 7

Theo đúng bản thảo

24

GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN

19/4. 05.

L. thân mến! Không thể nào lấy được giấy ủy nhiệm của Ban tổ chức để cho đồng chí chào mừng đại hội³⁴. Thoạt đầu tôi nghĩ rằng đại hội của chúng ta sẽ khai mạc trước ngày 22. 4. và sẽ lấy được giấy ủy nhiệm của chính đại hội cho đồng chí, nhưng không được; đại hội của chúng ta vẫn trì hoãn mãi¹⁾. Đồng chí hãy dựa vào ban biên tập báo "Tiến lên" và chào mừng đại hội nhân danh ban biên tập đó, rồi *qua nó* — nhân danh Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga; như thế là tốt nhất.

Bài báo ngắn về sự nói dối của Mác-tốp sẽ đăng³⁵. Đồng chí hãy viết thư gửi từ đại hội về nhé.

V. U-li-a-nốp của đồng chí

P. S. Trong tờ "Neue Zeit", số 29, Cau-xky lại nói lếu láo về tờ "Tiến lên" và "Tia lửa"³⁶! Trong lời phát biểu *tại đại hội*, đồng chí "uốn nắn" lại ông ta thì tốt quá.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri

In lần đầu năm 1931 trong

Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga khai mạc ngày 12 (25) tháng Tư 1905.

25

GỬI A. A. PRÊ-Ô-BRA-GIEN-XKI

Đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được thư của đồng chí và rất phấn khởi về tin của đồng chí. Xin chúc mừng đã khắc phục được những trở ngại do các phái viên nổi tiếng, được cử ra để che giấu sự thật³⁷, dựng lên. Đồng chí nhất thiết hãy áp dụng những biện pháp kiên quyết để liên hệ với chúng tôi bằng cách trao đổi thư từ hết sức đều đặn. Việc đó hết sức cần thiết. Một khi giải quyết được việc trao đổi thư từ, chúng tôi sẽ trao ngay cho đồng chí những nhiệm vụ thú vị! Hiện giờ chúng tôi đang chờ đại hội. Mấy ngày nữa sẽ khai mạc. Vẫn chưa biết rõ được một cách dứt khoát lập trường của Ban chấp hành trung ương và của Plê-kha-nốp. Nghe chừng hình như không tránh khỏi phân liệt. Đồng chí hãy trả lời ngay, nếu muốn biết chính xác hơn mọi người và sớm hơn mọi người về đại hội.

Siết chặt tay. *Lê-nin* của đồng chí,

người láng giềng cũ cùng ấp³⁸. Người nông dân cấp tiến¹⁾ mà đồng chí đã dẫn tới chỗ tôi ấy, có còn sống không? Hiện giờ đã trở thành gì rồi? Tại sao đồng chí không cho chúng tôi liên hệ với nông dân?

Viết trước ngày 21 tháng Tư

1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Xa-ma-ra

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

¹⁾ Người nông dân cấp tiến là Đ. I-a. Ki-xli-cốp.

26
GỬI CHO MỘT NGƯỜI
CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

Tôi vội nhắc đồng chí về một tác phẩm cần dịch và xuất bản càng sớm càng tốt, mà tôi đã quên không nói tới trong cuộc nói chuyện với đồng chí (mặc dù từ lâu tôi đã nghĩ đến tác phẩm ấy!). Đó là tác phẩm Die Reichsverfassungskampagne¹⁾ của Phri-đrich Ăng-ghen trong Toàn tập của Mác và Ăng-ghen do Mê-rinh xuất bản (Marx' Nachlass²⁾, v.v., tập III). Đó là một tác phẩm riêng, độc lập, nhất thiết phải được xuất bản thành một cuốn sách mỏng. Trong thời điểm hiện nay, nó có một tầm quan trọng đặc biệt to lớn³⁹.

*Viết khoảng tháng Tư - tháng
Năm 1905*

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXI*

Theo đúng bản thảo

27
GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH
ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH

20. 5. 05.

Thưa Ngài!

Với lòng biết ơn, tôi xin xác nhận là đã nhận được 25 xéc-ling, trong đó 5 xéc-ling — theo điều kiện Ngài đã đặt ra — sẽ dành riêng cho việc cứu trợ. Tất cả những số tiền quyền góp

¹⁾ — Đợt cổ động cho hiến pháp để chế

²⁾ — Di sản trước tác của Mác

của Ngài đều được nhắc tới trên tờ báo "Tiến lên" của chúng tôi mà chúng tôi đã gửi cho Ngài. Lần này tôi cũng lại gửi cho Ngài những số báo, trong đó có nói đến những khoản tiền quyền góp, và tôi đánh dấu những đoạn ấy bằng bút chì xanh.

Chúng tôi đã viết thư cho Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga là cần phải thông báo tại một vài cuộc mít-tinh của công nhân về số tiền quyền góp nhận được của "Ban chấp hành đại biểu công nhân"¹⁾. Vì toàn bộ đường dây liên lạc với các tổ chức đảng chúng tôi đều bí mật, nên phải sau một thời gian nào đó mới nhận được thư trả lời. Tuần này có vài đồng chí người Nga lên đường về Xanh Pê-téc-bua, và tôi đã nhắc lại với họ yêu cầu của tôi. Họ đã hứa áp dụng mọi biện pháp để thông báo đó được thực hiện ở Xanh Pê-téc-bua càng sớm càng tốt và báo lại cho Ngài biết. Bức thư của Ngài đề ngày 22. IV. 05 cũng sẽ được chuyển cho Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua.

Thưa Ngài, tôi hy vọng rằng sắp tới Ngài sẽ nhận được thư của các đồng chí chúng tôi từ Pê-téc-bua trình bày lại bản thông báo đã đưa ra tại cuộc mít-tinh của công nhân ở thủ đô Nga.

Xin Ngài thứ lỗi vì tiếng Anh của tôi còn kém.

Xin chân thành cảm ơn

VI. U-li-a-nốp chân thành của Ngài
(chủ biên báo "Tiến lên")

VI. Oulianoff,
3. Rue de la Colline. 3.
Genève. Switzerland.

Gửi đến Luân-đôn

*Đăng lần đầu ngày 18 tháng
Tám 1946 trên tạp chí "Người
bạn đồng minh Anh", số 33*

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Anh*

¹⁾ Xem tập này, tr. 27-28

28
**DỰ THẢO THƯ GỬI
 ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI
 CÁCH MẠNG NGA Ở NƯỚC NGOÀI**⁴⁰

Gửi Đồng minh

Các đồng chí kính mến!

Chúng tôi gửi các đồng chí bản thông cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga. Xin các đồng chí cho biết về thái độ của các đồng chí đối với Đại hội III và đối với cơ quan trung ương của đảng do đại hội bầu ra.

Xin gửi lời chào dân chủ-xã hội

Ban chấp hành trung ương

P. S. Chúng tôi thiết tha yêu cầu trả lời chúng tôi trong thời hạn hai tuần. Nếu không có thư trả lời thì chúng tôi buộc phải coi Đồng minh là không thừa nhận Đại hội III¹⁾. Đương nhiên là trong trường hợp cần thiết, chúng tôi có thể kéo dài thêm thời hạn trên.

*Viết khoảng ngày 23 và 26 tháng
 Năm 1905 tại Giơ-ne-vơ (hòm
 thư địa phương)*

*In lần đầu năm 1926 trong
 Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Ở đây có một người nào đó viết thêm vào văn bản: "bởi vì chữ ký của người đại diện các đồng chí dưới bức thư gửi các đại biểu Đại hội III buộc phải giả định như vậy".

29
GỬI I-u. M. XTÊ-CLỐP¹⁾

Đồng chí kính mến!

Đồng chí Va-x. Va-x., ủy viên ban biên tập, có báo cho tôi biết rằng giờ đây, nói chung, trong những cuộc tranh luận về sách lược và tổ chức hiện nay giữa những người dân chủ - xã hội, đồng chí đứng về phía lập trường của báo "Người vô sản"⁴¹. Chúng tôi, toàn thể các ủy viên ban biên tập báo "Người vô sản", rất vui mừng về tin đó. Chúng tôi không nghi ngờ gì rằng các cuộc xung đột cũ trong thời kỳ tiểu tổ dù trong trường hợp nào cũng không được làm cản trở công tác chung trên cơ sở nguyên tắc chung, với điều kiện những quan hệ có tính đảng chặt chẽ. Vì vậy, chúng tôi thấy có trách nhiệm phải đề nghị đồng chí hợp tác với Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, báo "Người vô sản". Chúng tôi sẽ hết sức vui sướng, nếu bằng cách đó chúng tôi có thể mở được con đường dẫn tới sự đoàn kết một số càng đông càng tốt những nhà hoạt động có uy tín của phong trào dân chủ-xã hội qua mối liên hệ thực sự của đảng.

Xin gửi lời chào dân chủ-xã hội *N. Lê-nin*

*Viết sau ngày 27 tháng Năm
 1905 tại Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1931 trong
 Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Theo sự xác nhận M. X. Ô-n-min-xki thì bức thư gửi I-u. M. Xtê-clốp không được gửi đi.

30

GỬI L. A. PHÔ-TI-Ê-VA

Ki-xca hết sức thân mến!

Tôi vừa mới gửi điện cho đồng chí. Để đề phòng mọi trường hợp, tôi sẽ giải thích đầu đuôi sự việc. Người ta đã triệu tôi đến Pa-ri vì một công việc. Tôi không muốn mất một chuyến đi chỉ vì riêng chuyện đó, mà còn muốn đọc một bản thuyết trình nữa. Đề tài: "Đại hội III và các nghị quyết của đại hội đó". Nội dung: phân tích song song các nghị quyết của chúng ta và các nghị quyết của phái men-sê-vích: bản thông cáo về hội nghị của họ vừa mới ra, và tôi sẽ phân tích văn kiện đó. Tôi chỉ có thể thuyết trình vào *thứ ba* (tôi sẽ đến vào thứ hai, nhưng buổi tối tôi sẽ bận) và nhất thiết phải kết thúc trong một ngày. Nếu có thể thì đồng chí thuê cho một hội trường lớn nhất (nơi tôi đã đọc thuyết trình chống lại Xtơ-ru-vê, — Phi-la-tốp và các đồng chí khác biết đấy) và thông báo cho maximum công chúng biết. Nếu đồng chí chưa đánh điện cho tôi biết rõ về sự trả lời của đồng chí thì ngày mai đồng chí hãy đánh điện để tôi biết được *một cách chính xác*: đã thuê được hội trường chưa? Có thể là đồng chí còn kịp viết thư *express* cho tôi nữa (để tôi có thể nhận được chậm nhất là sáng chủ nhật), nhưng nếu có điều gì quan trọng cần phải thông báo, thì nhất thiết phải đánh điện.

Hôm nay tôi cũng thuyết trình ở đây.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Tournez s'il vous plaît! ¹⁾

¹⁾ — Hãy xem mặt sau!

Nếu vạn nhất không thể thuyết trình được, thì có thể là tôi không tới nữa. Vì vậy đồng chí nhất thiết trả lời nhé ⁴².

Viết ngày 1 hoặc 2 tháng Sáu
1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI

31

GỬI BRẮC-CƠ ĐƠ-RÚT-XÔ

47 Bd. Port Royal 47. M. Derousseseau.

Đồng chí thân mến!

Đồng chí đã nói với đồng chí Ben-xki rằng có bài nói của P. La-phác-gơ về việc đảng dân chủ-xã hội tham gia vào chính phủ cách mạng lâm thời. Chúng tôi sẽ rất lấy làm cảm tạ đồng chí, nếu đồng chí gửi cho chúng tôi cuốn sách mỏng có in bài nói đó càng sớm càng tốt, hoặc nếu đồng chí báo cho chúng tôi những tài liệu chi tiết về bài nói đó ⁴³...

Xin đồng chí thứ lỗi vì tiếng Pháp của tôi còn kém.

Viết sớm nhất ngày 11 tháng
Sáu 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri

In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp

32
*GỬI THƯ KÝ
CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Giơ-ne-vơ, ngày 3 tháng Bảy 1905.

Ngài thân mến!

Chúng tôi đã nhận được thư của Ngài báo về việc gửi cho ông Plê-kha-nốp 5049 phrăng 23. Người phụ trách phòng giao nhận tài liệu của chúng tôi đã viết thư cho ông Plê-kha-nốp rằng chúng tôi chờ gửi một nửa số tiền đó về địa chỉ của chúng tôi.

Thưa Ngài thân mến, tôi muốn báo cho Ngài biết rằng việc Ngài gửi tiền cho ông Plê-kha-nốp là sai lầm. Chúng tôi đã được hân hạnh báo cho Ngài biết rằng kể từ khi họp Đại hội III của đảng chúng tôi, báo "Tia lửa" không còn là cơ quan ngôn luận của đảng nữa và ông Plê-kha-nốp không còn là đại diện của đảng tại Cục quốc tế nữa. Chúng tôi đã được hân hạnh báo cho Ngài biết rằng Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi vẫn chưa cử được một đại diện đặc biệt tại Cục quốc tế và trong mọi trường hợp Ngài nên giao thiệp theo địa chỉ của ông U-li-a-nốp.

Ngài khuyên chúng tôi nên thoả thuận với ông Plê-kha-nốp. Ngài nên biết rằng giữa đảng chúng tôi và ông Plê-kha-nốp tuyệt đối không thể có những sự thoả thuận nào cả, trước khi quan hệ của ông ta đối với đảng chưa được giải quyết một cách chính thức. Vì vậy tôi có trách nhiệm yêu cầu Ngài báo cho ông Plê-kha-nốp biết rằng một nửa số tiền phải được gửi đi theo địa chỉ của Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi (cho ông U-li-a-nốp).

* Ở đây và sau này, những tiêu đề theo đúng nguyên bản được đánh dấu bằng hoa thị.

Ngài thân mến, xin Ngài hãy nhận lời chào anh em của chúng tôi.

Thay mặt Ban chấp hành trung ương
Đảng dân chủ-xã hội Nga
VI. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

Gửi đến Bruy-xen

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

33
*GỬI BAN THƯ KÝ
CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Giơ-ne-vơ, ngày 8 tháng Bảy 1905.

Các đồng chí thân mến!

Bức thư ngày 6 tháng Bảy của các đồng chí làm chúng tôi hơi ngạc nhiên. Các đồng chí lẽ ra phải biết rằng ông Plê-kha-nốp không còn là đại diện của Đảng dân chủ-xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa nữa.

Trong tờ "Tia lửa", số 101, ông Plê-kha-nốp đã cho đăng bức thư mà chúng tôi xin dịch nguyên văn sau đây và hình như ông ta cũng đã phải báo cho Cục biết bức thư đó:

"Các đồng chí, những quyết định của hội nghị đại biểu" (hội nghị của bộ phận phân liệt trong đảng, V. U.⁴⁴) đã giáng một đòn chí tử vào các cơ quan trung ương của đảng ta, buộc tôi phải từ bỏ danh hiệu của tôi là biên tập viên của Cơ quan ngôn luận trung ương và là ủy viên thứ năm (do Đại hội II, đại hội *hợp pháp* bầu ra) của Hội đồng đảng. G. Plê-kha-nốp

P. S. Nhân dịp này, qua báo tôi xin hỏi bộ phận đảng đã thừa nhận các nghị quyết của Đại hội "III" là có hiệu lực bắt buộc, rằng bộ phận

đó có muốn tôi làm đại diện cho đảng đó — than ôi! giờ đây đã bị tan nát rồi! — tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa như trước kia hay không. Tôi *chỉ* có thể làm đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong trường hợp được *cả hai* phái yêu cầu.

Montreux, 29 tháng Năm 1905".

Ban biên tập báo "Người vô sản", Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng, đã trả lời bản tuyên bố đó của ông Plê-kha-nốp bằng một bài ngắn đăng trong số 5 ra ngày 13 tháng Sáu năm nay như sau:

"Về đoạn P. S. của đồng chí Plê-kha-nốp, chúng tôi có thể tuyên bố, rằng vấn đề đồng chí Plê-kha-nốp đại diện cho đảng tại Cục quốc tế hiện nay đã được đệ trình lên Ban chấp hành trung ương đảng giải quyết".

Vấn đề vẫn còn chưa được giải quyết, và do đó, hiện nay ông Plê-kha-nốp không thể lấy danh nghĩa là đại diện của đảng để ký bất cứ một văn kiện nào của Cục quốc tế cả⁴⁵.

Các đồng chí thân mến, vì thế nên chúng tôi xin lưu ý các đồng chí rằng chúng tôi cảm thấy rất bất tiện phải trao đổi thư từ với Cục thông qua một đồng chí đã tự mình tuyên bố *công khai* là mình không thể đại diện cho đảng, nếu chưa được đảng ủy nhiệm một cách rõ ràng. Chúng tôi xin nhắc lại một lần nữa lời yêu cầu của chúng tôi đối với Ban thư ký Cục quốc tế — cho tới khi vấn đề đại diện tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa được giải quyết — là hãy gửi tất cả những gì liên quan đến chúng tôi (thư từ, tuyên ngôn, văn kiện, tiền nong, v.v.) tới địa chỉ của Ban chấp hành trung ương đảng (V. Oulianoff, Rue de la Colline, 3. Genève).

Các đồng chí thân mến, xin các đồng chí hãy nhận những tình cảm anh em của chúng tôi.

Gửi đến Bruy-xen

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

*Theo đúng bản sao chép tay
Dịch từ tiếng Pháp*

34

GỬI C. HUY-XMAN

Giơ-ne-vơ, ngày 8 tháng Bảy 1905.

Các ngài thân mến!

Chúng tôi đã nhận được một nửa số tiền mà các ngài gửi cho những người dân chủ-xã hội Nga, tức là 2524 phrăng 61 ½ xăng-tim. Nhưng gửi số tiền đó cho đồng chí Plê-kha-nốp là sai lầm. Chúng tôi đã được hân hạnh báo cho các ngài biết rằng đồng chí Plê-kha-nốp không còn là đại diện của đảng chúng tôi nữa và trong mọi hoàn cảnh có liên quan tới đảng chúng tôi, cũng cần phải giao dịch qua địa chỉ của Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi mà thôi, tức là gửi cho Mr. Oulianoff, 3 rue de la Colline, Genève.

Các ngài thân mến, xin các ngài hãy nhận lời chào anh em của chúng tôi.

Thay mặt Ban chấp hành trung ương
Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga

N. Lê-nin (V. U-li-a-nốp)

Gửi đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng văn bản của tạp chí
Dịch từ tiếng Pháp*

35

**GỬ BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ**

Thư riêng của Lê-nin
gửi các ủy viên Ban chấp hành trung ương

11/VII. 05.

Các bạn thân mến! Một số thư từ khắp các nơi trong nước Nga gửi tới, những tin tức của A-lếch-xan-đrốp, cuộc nói chuyện với Clê-sơ và với một vài người mới tới nữa - tất cả đều làm cho tôi tin chắc rằng trong công tác của Ban chấp hành trung ương có điều gì trục trặc bên trong, trục trặc về tổ chức, về chế độ công tác. Không có Ban chấp hành trung ương, chẳng ai cảm thấy nó, chẳng ai nhận thấy nó — đó là tiếng nói chung. Và những sự việc thực tế xác nhận điều đó. Không thấy sự lãnh đạo về chính trị của Ban chấp hành trung ương đối với đảng. Trong lúc đó, tất cả các ủy viên Ban chấp hành trung ương đều làm việc đến kiệt sức! Thế thì có việc gì vậy?

Theo tôi, một trong những nguyên nhân cơ bản của tình hình đó là thiếu những tờ báo khổ nhỏ ra đều đặn của Ban chấp hành trung ương. Trong thời kỳ cách mạng mà dùng những cuộc nói chuyện trực tiếp và những cuộc giao tiếp cá nhân để lãnh đạo, thì thật là quá không tưởng. Cần phải lãnh đạo một cách công khai. Cần phải đặt *tất cả* các loại công tác *khác* phục tùng loại công việc đó một cách tuyệt đối và vô điều kiện. Tác gia có trách nhiệm của Ban chấp hành trung ương trước hết là viết (hoặc nhận của cộng tác viên, — nhưng bản thân người biên tập bao giờ cũng phải sẵn sàng tự mình viết lấy) hai lần trong một tuần lễ tờ báo khổ nhỏ nói về những đề tài có liên quan đến đảng và chính trị (phái tự do, phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, phái thiểu số, sự phân liệt, đoàn đại biểu của hội đồng địa phương,

công đoàn etc. etc.), và dùng đủ mọi cách để in lại tờ báo khổ nhỏ đó, in thạch ngay tức khắc (nếu không có nhà in) thành 50 bản và phân phát cho các ban chấp hành để in lại. Có lẽ những bài trong báo "Người vô sản" đôi khi cũng có thể dùng cho những báo khổ nhỏ như thế, với điều kiện sửa chữa lại đôi chút. Tôi không thể hiểu tại sao người ta lại không làm như thế?? Lê nào Smít và Véc-ne đã quên mất những cuộc nói chuyện của chúng ta về vấn đề đó rồi sao? Lê nào mỗi tuần lại không thể viết và gửi đi, dù là một tờ báo khổ nhỏ, hay sao?? Ở Nga, cho đến nay vẫn chưa có nơi nào in lại ⁴⁶ toàn văn bản "Thông cáo" về Đại hội III ¹⁾ cả: đó là một việc tồi tệ, một sự thất bại hoàn toàn của tất cả các "bộ phận kỹ thuật" lừng tiếng của Ban chấp hành trung ương, khiến tôi hoàn toàn không hiểu nổi là Vin-te đã chú ý đến cái gì? Dôm-me và những người khác hiện đang chú ý đến cái gì? Cuối cùng, cũng có những nhà in của các ban chấp hành kia mà!?

Rõ ràng là các ủy viên Ban chấp hành trung ương hoàn toàn không hiểu nhiệm vụ "ra mắt công chúng" như thế nào. Mà thiếu cái đó thì không có trung ương, không có đảng! Họ làm việc đến kiệt sức, nhưng họ làm việc như những con chuột chũi tại các địa điểm bí mật, tại các cuộc họp với các phái viên, v.v. và v.v.. Đó quả là lãng phí sức lực! Nếu không có người thì hãy dùng những lực lượng loại ba, loại mười cho công việc ấy, nhưng nhất thiết hãy tự mình thực hiện việc lãnh đạo chính trị, trước hết hãy ra các báo khổ nhỏ. Sau đó mới đích thân phát biểu ý kiến tại các đại hội của vùng (ở Pô-lê-xi-ê chẳng có ai đến dự đại hội cả. Một sự bẽ bối. Suýt nữa họ tách ra!), tại các hội nghị đại biểu, v.v.. Cần phải xuất bản một cái gì đại loại như một cuốn nhật ký của Ban chấp hành trung ương, một bản tin của Ban chấp hành trung ương, có ý kiến về mỗi vấn đề quan trọng bằng cách ra một tờ báo khổ nhỏ, mỗi tuần hai lần. In báo khổ nhỏ đó chẳng có gì khó khăn cả: in thạch thành 50 bản và phân

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 230 - 235.

phát đi, đưa in tại một ban chấp hành nào đó rồi gửi sang đây. Cần phải *xuất hiện* và *phát biểu* công khai, chấm dứt tình trạng làm một người câm. Nếu không thì ở cả đây chúng tôi cũng hoàn toàn bị cô lập.

Có lẽ phải bổ sung thêm người cho Ban chấp hành trung ương chẳng? lấy thêm nửa tá phái viên nữa? Tôi tin chắc sẽ tìm ra người để làm việc đó. Còn giờ đây tôi có một đề nghị thực tiễn sau đây: vì giữa các ủy viên Ban chấp hành trung ương hầu như không có sự trao đổi thư từ (chúng tôi chỉ nhận được của Véc-ne và Vin-te có 2 bức thư, của A-léch-xan-đrốp thì chỉ có những tin tức dọc đường, những "cảm tưởng trên đường" thôi, chứ không có gì hơn), nên tuyệt đối cần thiết phải *thi hành* quyết định chung ngày 10. V. 05 của chúng ta về đại hội trước ngày 1. IX. 05⁴⁷. Lạy Chúa, xin chớ có trì hoãn thêm việc đó, chớ có hà tiện bỏ ra 200-300 rúp. Không như thế thì sẽ có mối nguy to lớn là chúng ta sẽ không giải quyết được công việc một cách đến nơi đến chốn. Mà hiện nay thì công việc hoàn toàn chưa được giải quyết. Điều đó thấy rõ qua tất cả những tin tức.

Từ nay đến 1. IX còn một tháng rưỡi nữa. Có thể còn kịp thu xếp mọi công việc và kịp thời tổ chức chuyển đi, sau khi viết thư trao đổi cả với A-léch-xan-đrốp về việc ai sẽ đi. Tôi đợi thư trả lời.

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

36

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ-XÃ HỘI NGA

Lê-nin gửi Ban chấp hành trung ương

Các bạn thân mến! Về những bức thư gần đây của các bạn, tôi phải nói rằng tôi đồng ý với tất cả mọi quyết định, trừ hai điểm: 1) Tôi kiên quyết phản đối việc chỉ định Ma-tơ-rê-na làm phái viên và khẩn khoản đề nghị các bạn xem xét lại quyết định đó. Một nhân vật hết sức rối rắm, sẽ làm hại chúng ta một cách ghê gớm, còn sẽ đào ngũ một chục lần nữa, sẽ làm cho chúng ta xấu hổ bởi sự ngu ngốc của anh ta, v.v.. Cứ để cho anh ta công tác trong ban chấp hành, chứ với tư cách phái viên thì anh ta hoàn toàn không hợp. Hay là đưa anh ta vào bộ phận kỹ thuật chẳng? Còn về Xta-ni-xláp, tôi yêu cầu các bạn báo cho tôi biết anh ta là ai, như thế nào và là cái gì. Về phía mình, tôi rất muốn giới thiệu La-lai-an-tơ làm phái viên, đồng chí ấy đã thể hiện những khả năng tổ chức xuất sắc tại Ô-đét-xa và tại Cục miền Nam, theo nhận xét của tất cả mọi người thì đã tổ chức được một công tác sinh động tuyệt vời. Đồng chí ấy là linh hồn của toàn bộ công tác địa phương, — nhiều người Ô-đét-xa, những người này thậm trí hoàn toàn không phải lúc nào cũng có cảm tình với "những người cứng rắn", đã nói lại như vậy. Cuối cùng, đồng chí ấy là một người hết sức triệt để về nguyên tắc.

2) Về Plê-kha-nốp, tôi hết sức ngạc nhiên là các bạn không đã động gì tới vấn đề mà ở đây chúng tôi đã nêu lên với Vin-te. Liệu chúng ta có quyền cử một người không muốn gia nhập đảng và không muốn thừa nhận Đại hội III, làm đại diện cho đảng, hay không? Vì rằng hiện nay ông ta đã tuyên bố trên báo chí rằng ông ta không coi Đại hội III là hợp pháp và sẽ *chỉ* là đại diện cho cả hai phái mà thôi. Ngay khi Vin-te còn ở đây, cũng đã có nhiều đồng chí ở đây vạch ra rằng nếu cử Plê-kha-nốp

thì chúng ta sẽ nuông chiều ông ta quá mức và sẽ chỉ làm hỏng hẳn ông ta mà thôi. Lúc đầu tôi tán thành Plê-kha-nốp, nhưng giờ đây tôi thấy rằng không thể cử ông ta một cách không có điều kiện được. Các bạn hãy tưởng tượng một cách cụ thể xem, cử làm đại diện tại Cục một người mà chẳng ai nói chuyện với, mà người ta *không thể* bắt buộc "đại diện" thực sự cho *Ban chấp hành trung ương*, chứ không phải cho bản thân mình, sẽ có nghĩa như thế nào! Giờ đây chúng ta cũng đã đạt được việc Cục (Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa) trực tiếp liên hệ với chúng ta và chúng ta thấy rằng có không ít công việc cả về phương diện tiền nông lẫn về những phương diện khác (kêu gọi nhân danh nước Nga về những việc của nước Nga, điều mà cách đây không lâu tôi đã viết cho họ; cách thức đại diện, điều mà họ đã hỏi tôi cách đây vài hôm, v.v.). Cục viết rằng hiện nay lại có một "đề nghị" nào đó "của Bê-ben"⁴⁸ (đề nghị này vẫn chưa được chuyển đến chỗ chúng tôi); chắc hẳn ông già lại có ý định "hoà giải" đây (Cau-xky đã đăng một bài hết sức bí ối về bản "Thông cáo" bằng tiếng Đức⁴⁹). Các bạn hãy nghĩ một chút xem, nếu Plê-kha-nốp làm đại diện cho chúng ta và nếu Plê-kha-nốp sẽ phải thương lượng với Bê-ben về vấn đề "hoà giải", thì tình hình của chúng ta sẽ ra sao!?? Tôi hiểu rất rõ những lý lẽ mạnh mẽ nào buộc tất cả chúng tôi và đặc biệt là các bạn phải mong muốn đi đến "hoà giải", mong muốn cử Plê-kha-nốp, nhưng tôi tin chắc rằng, nếu không có một sự bảo đảm *hiện thực* cho việc hoà giải thì những bước như vậy sẽ chỉ là một bước giả dối, sẽ làm cho công việc rối rắm thêm, sẽ gây ra những sự phân liệt mới, những vụ vi phạm hiệp nghị, những cuộc tranh luận, một sự cáu tiết *mới* và chỉ *tổ đấy lụi* sự nghiệp thống nhất mà thôi. Tôi cho rằng tất cả những lời bàn tán về thống nhất sẽ là những lời nói suông, chừng nào chưa dựa trên kinh nghiệm để vạch ra được một kế hoạch thống nhất *có thể thực hiện được*: công việc đang tiến tới chỗ đó, cần phải chờ đợi vài tháng nữa, hãy để cho mọi người đánh giá được tính chất phi lý của các quyết định của hội nghị đại biểu, hãy để cho *kinh nghiệm* phá vỡ cái "điều lệ tổ chức" ngu xuẩn của họ,

hãy để cho *kinh nghiệm* thu hẹp những tham vọng của họ (bởi vì, nói chung, tình hình của chúng ta sáng sủa hơn và rõ ràng là chúng ta đang đi tới thắng lợi), — khi đó giữa các cơ quan trung ương sẽ bắt đầu những cuộc đàm phán trực tiếp, không có trung gian, khi đó chúng ta sẽ đề xuất được (dĩ nhiên, tôi không nói được là ngay lập tức hoặc sau hai hay ba lần) một *modus vivendi*¹⁾. Còn bây giờ thì phải đấu tranh.

Đề nghị của tôi như sau: "đề nghị" với Plê-kha-nốp theo như tinh thần của các bạn, *nhưng với điều kiện* là ông ta đồng ý thừa nhận Đại hội III, gia nhập đảng và phục tùng các nghị quyết của đảng. Bằng cách đó chúng ta sẽ vừa giữ được vẻ bề ngoài, vừa ngăn ngừa được mọi sự rối rắm có thể xảy ra.

Tôi sẽ không đề nghị gì với Plê-kha-nốp trước khi nhận được thư trả lời của các bạn. Tôi thiết tha đề nghị các bạn hoãn quyết định lại cho tới ngày chúng ta gặp nhau vào tháng Chín.

Tôi hết sức ngạc nhiên thấy các bạn chẳng viết gì về "Bức thư ngỏ"⁵⁰ gửi cho tôi và do chính tay Rây-néc viết? Có việc gì thế? Thế là thế nào? Tôi không hiểu. Tại sao trong *các nghị quyết* không có lấy một lời nào về vấn đề đó?? Hãy cấp tốc viết thư cho tôi biết, có cần phải đăng lên Cơ quan ngôn luận trung ương không. Nếu cần, tôi thiết tha yêu cầu sửa đổi chút những chỗ bất đồng về mặt sách lược để khỏi mâu thuẫn với cuốn sách mỏng của tôi mà Li-u-bích sẽ nói với các bạn⁵¹. Tôi hy vọng rằng trong vấn đề này, chúng ta không có ý kiến khác nhau, và nếu có thể được, tôi yêu cầu các bạn để cho tôi làm việc sửa đổi.

Tôi rất lấy làm lạ là bản "Thông cáo" không được xuất bản toàn văn ở Nga. Đó là một sự bê bối!!! Vì Chúa, các bạn hãy thức tất cả các bộ phận kỹ thuật xúc tiến việc đó!!

Hết sức cảm ơn về việc gửi những bản nghị quyết chi tiết, những thư từ của các ban chấp hành và các truyền đơn. Thế là cuối cùng cũng thiết lập được đầu chỉ là một cái gì giống với những mối quan hệ đều đặn giữa chúng ta! Các đồng chí chớ

¹⁾ phương thức cùng tồn tại

vứt bỏ tập quán đó và hãy tìm cho được một người thư ký giỏi ở Pê-téc-bua. Chúng tôi hết sức cần việc thông báo tin tức từ Pê-téc-bua về công việc của đảng, về phái tự do, về những vấn đề sinh hoạt đảng đã được thảo luận trong các tiểu tổ, v.v. và v.v.. Đừng quên rằng phái Bun và phái men-sê-vích biết nhiều tin tức hơn chúng tôi ở đây!

Siết chặt tay. *N. Lê-nin*

Viết ngày 12 tháng Bảy 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

37

*GỬI BAN THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở BRUY-XEN

Giơ-ne-vơ,
ngày 24 tháng Bảy 1905.

Các đồng chí thân mến!

Cách đây vài hôm, chúng tôi đã nhận được bức thư của các đồng chí đề ngày 28 tháng Sáu và những văn kiện đáng lưu ý gửi cùng với nó (thư của các đồng chí Bê-ben và Plê-kha-nốp), nhưng vì quá bận nên chúng tôi không thể nào trả lời các đồng chí ngay được.

I. Đối với bức thư của ông Plê-kha-nốp, chúng tôi buộc phải có những nhận xét sau đây: 1) Lời khẳng định của ông Plê-kha-nốp nói rằng dường như sau Đại hội II của đảng chúng tôi (tháng Tám 1903), giữa chúng tôi chỉ có những sự bất đồng về vấn đề tổ chức thôi, là hoàn toàn không phù hợp với thực

tế. "Phái thiểu số" ở Đại hội II (do các ông bà Ác-xen-rốt, V. Da-xu-lích và Mác-tốp cầm đầu) trên thực tế đã phân liệt đảng ngay sau đại hội, đã tuyên bố tẩy chay các cơ quan trung ương do đại hội bầu ra và đã lập ra một tổ chức bí mật của "phái thiểu số" tổ chức này mãi đến mùa thu năm 1904 mới bị giải tán. Bản thân ông Plê-kha-nốp, đứng về phía chúng tôi tại Đại hội II của đảng và tại đại hội của Đồng minh dân chủ-xã hội Nga ở nước ngoài (tháng Mười 1903), rõ ràng đã có ý kiến hơi khác về những bất đồng của chúng tôi khi ông ta tuyên bố công khai trên tờ "Tia lửa", số 52 (tháng Mười một 1903) rằng cần phải biết cách nhượng bộ "những phần tử xét lại" (lời của Plê-kha-nốp) để tránh sự phân liệt trong đảng.

2) Cả lời khẳng định cho rằng dường như Đại hội III của đảng được triệu tập một cách "hoàn toàn tùy tiện", cũng không đúng với thực tế. Theo điều lệ của đảng thì Hội đồng đảng có trách nhiệm triệu tập đại hội, nếu một nửa số các ban chấp hành yêu cầu. Như các đồng chí đã biết qua các nghị quyết của Đại hội III dịch ra tiếng Pháp, Hội đồng đảng đã không đếm xỉa đến điều lệ đảng. Các ban chấp hành của đảng và Thường vụ các ban chấp hành của "phái đa số" do họ bầu ra, về mặt tinh thần và về mặt hình thức, có trách nhiệm phải triệu tập đại hội, mặc dù chống lại ý chí của Hội đồng đảng là cơ quan từ chối việc triệu tập đại hội.

3) Cũng qua các nghị quyết đó của Đại hội III, các đồng chí biết được rằng tại đại hội đó có đại diện không phải "của khoảng một nửa gì đó số các tổ chức có đầy đủ quyền hạn", mà là của đại đa số các ban chấp hành lớn nhất.

4) Đúng là trong đảng chúng tôi có một số đồng chí bị người ta gọi đùa là "phái dâm lây". Trong cuộc đấu tranh nội bộ, những thành viên của phái này thường xuyên chạy từ phe này sang phe kia. Kẻ đào ngũ đầu tiên như vậy là ông Plê-kha-nốp, hồi tháng Mười một 1903 đã từ phái đa số bỏ chạy sang phái thiểu số, và ngày 29 tháng Năm 1905 đã rời bỏ phái thiểu số, sau khi rút khỏi ban biên tập báo "Tia lửa". Chúng tôi không tán thành những

việc chạy qua chạy lại như vậy, nhưng chúng tôi cho rằng không nên buộc tội chúng tôi, nếu sau những dao động lâu dài, các thành viên "phái đầm lầy" có ý muốn đi theo chúng tôi.

5) Trong thư gửi Cục (ngày 16 tháng Sáu 1905), ông Plê-kha-nốp đã quên nhắc tới rất không đúng lúc bức thư của mình đề ngày 29 tháng Năm 1905 đăng trên báo "Tia lửa" (số 101), mà chúng tôi đã gửi cho các đồng chí bản dịch chính xác và đầy đủ.

6) Khi nói rằng một phái khác của đảng tập hợp chung quanh báo "Tia lửa", Cơ quan ngôn luận trung ương cũ của đảng, ông Plê-kha-nốp lại một lần nữa quên nói thêm là hội nghị đại biểu của "phái thiểu số" (tháng Năm 1905) đã xoá bỏ điều lệ được thảo ra tại Đại hội II, và cũng không thành lập Cơ quan ngôn luận trung ương mới. Chúng tôi cho rằng Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa chắc phải có bản dịch đầy đủ tất cả các nghị quyết của hội nghị ấy. Còn nếu như báo "Tia lửa" không muốn gửi những tài liệu ấy cho Cục, thì chúng tôi sẵn sàng đứng ra làm việc đó.

7) Ông Plê-kha-nốp nói rằng chỉ có 2 ủy viên Ban chấp hành trung ương còn sót lại (những người khác đã bị bắt) là tán thành triệu tập Đại hội III. Thư của ông Plê-kha-nốp đề ngày 16 tháng Sáu 1905; ngày hôm sau, ngày 17, trong số 4 tờ "Người vô sản", Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng do Đại hội III lập ra, có đăng một lời tuyên bố như sau: "Sau khi tìm hiểu bức thư ngỏ của Ban chấp hành trung ương gửi ông Plê-kha-nốp, chủ tịch Hội đồng đảng, và hoàn toàn nhất trí với Ban chấp hành trung ương, chúng tôi thấy cần thiết — vì những lý do mà các đồng chí thông thạo tình hình sinh hoạt nội bộ đảng sẽ hiểu, — công khai tuyên bố sự nhất trí của chúng tôi với Ban chấp hành trung ương". Ký tên - bí danh: Ma, Bem, Vla-đi-mia, In-nô-ken-ti, An-đrây, Vô-rôn. Chúng tôi có thể bí mật thông báo cho các đồng chí biết rằng những bí danh đó là của các ủy viên Ban chấp hành trung ương bị bắt. Như vậy là một khi các ủy viên Ban chấp hành trung ương biết được cuộc xung đột giữa Ban chấp hành trung ương và với ông Plê-kha-nốp (nghĩa là cả với Hội đồng đảng) về vấn đề triệu tập đại hội, thì số đồng trong

bọn họ liền lập tức lên tiếng ủng hộ Ban chấp hành trung ương chống ông Plê-kha-nốp. Chúng tôi khẩn khoản yêu cầu Ban thư ký quốc tế báo cho chúng tôi biết là ông Plê-kha-nốp có thấy cần thiết phải giới thiệu với Cục lời tuyên bố quan trọng đó của các ủy viên Ban chấp hành trung ương bị bắt, một lời tuyên bố đã bác bỏ hoàn toàn lời khẳng định của ông ta trong bức thư ngày 16 tháng Sáu, hay không?

8) Ông Plê-kha-nốp sai lầm khi nói rằng cả hai phái đã đề nghị ông ta ở lại làm người đại diện của đảng tại Cục quốc tế. Cho đến nay Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi chưa hề có đề nghị nào về vấn đề đó. Như chúng tôi đã thông báo cho các đồng chí mấy ngày trước đây, vấn đề đó vẫn chưa được giải quyết dứt khoát, mặc dù đã được đặt vào chương trình nghị sự.

9) Ông Plê-kha-nốp cho rằng vô tư trong vấn đề những bất đồng của chúng tôi thì đối với ông ta chẳng có gì là khó khăn cả. Còn sau tất cả những điều trình bày ở trên, chúng tôi cho rằng điều đó khá khó khăn đối với ông ta và hầu như không thể có được ít ra là trong thời điểm hiện nay.

II. Tôi xin chuyển sang đề nghị của đồng chí Bê-ben về những công việc của chúng tôi.

Ở đây tôi thấy cần phải nêu những nhận xét sau đây: 1) Tôi chỉ là một trong những ủy viên Ban chấp hành trung ương và là tổng biên tập của báo "Người vô sản", Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng. Tôi chỉ có thể thay mặt toàn bộ Ban chấp hành trung ương giải quyết những công việc ở nước ngoài và một vài công việc khác trao riêng cho tôi thôi. Dầu sao thì tất cả những quyết định của tôi cũng đều có thể bị hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương bãi bỏ. Do đó tôi không thể giải quyết vấn đề về sự can thiệp của Cục vào công việc của đảng chúng tôi. Nhưng tôi đã gửi ngay về Nga cho tất cả các ủy viên Ban chấp hành trung ương bức thư của các đồng chí, cũng như cả những bức thư của hai ông Bê-ben và Plê-kha-nốp.

2) Để thúc đẩy mau chóng việc trả lời của Ban chấp hành

trung ương, sẽ rất hữu ích nếu Cục giải thích cho một vài điểm cần thiết: a) Liệu có cần hiểu từ "sự can thiệp" (intervention) chỉ với cái nghĩa là sự trung gian hoà giải và khuyên bảo, chỉ có hiệu lực tinh thần chứ không phải cưỡng bức, hay không; b) hay là Cục có ý muốn nói tới một quyết định có tính chất bắt buộc do toà án trọng tài thông qua? c) liệu Ban chấp hành của Cục có đề nghị trao cho hội nghị toàn thể của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa cái quyền quyết định dứt khoát và quyết đoán vấn đề những sự bất đồng của chúng tôi hay không.

3) Về phía mình, tôi thấy có trách nhiệm phải báo cho Cục biết là trước Đại hội III một thời gian, ông Bê-ben cũng đã có một đề nghị tương tự với tôi và với những người cùng tư tưởng của tôi, khi ngờ ý với chúng tôi là ông hoặc toàn thể ban lãnh đạo đảng Đức (Parteivorstand) sẽ giúp đỡ chúng tôi với tư cách là thẩm phán trọng tài trong vụ tranh cãi giữa phái đa số và phái thiểu số trong đảng chúng tôi.

Tôi đã trả lời rằng đại hội đảng chúng tôi sắp họp và cá nhân tôi không thể giải quyết vấn đề thay cho đảng hoặc nhân danh đảng được.

Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số đã bác bỏ đề nghị của ông Bê-ben. Đại hội III không thông qua một nghị quyết nào về đề nghị đó và qua đây đã bày tỏ sự đồng tình im lặng của mình với thư trả lời của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số.

4) Vì Cục quốc tế cho rằng có thể thu thập những tin tức đăng trên "một vài tờ báo Đức", nên tôi buộc phải tuyên bố rằng hầu như tất cả các tờ báo xã hội chủ nghĩa Đức, đặc biệt là tờ "Die Neue Zeit"⁵² và tờ "Leipziger Volkszeitung" hoàn toàn đứng về phía của "phái thiểu số" và trình bày công việc của chúng tôi rất phiến diện và không đúng. Cau-xky chẳng hạn, cũng tự cho mình là vô tư, nhưng trong thực tế thì đã đi đến chỗ từ chối không đăng lên tờ "Neue Zeit" lời bác lại một bài báo của Rô-da Lúcxăm-bua, trong đó bà ta đã bảo vệ tình trạng vô tổ chức trong đảng⁵³. Trong tờ "Leipziger Volkszeitung", Cau-xki thậm

chí còn khuyên không nên phổ biến cuốn sách mỏng bằng tiếng Đức in bản dịch những nghị quyết của Đại hội III!! Sau những chuyện đó thì cũng dễ hiểu rằng tại sao nhiều đồng chí ở Nga có ý cho Đảng dân chủ-xã hội Đức là thiên vị và cực kỳ có định kiến trong vấn đề phân liệt trong hàng ngũ Đảng dân chủ-xã hội Nga.

Các đồng chí thân mến, xin các đồng chí hãy nhận lời chào anh em của chúng tôi.

VI. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

In bằng tiếng Pháp và tiếng
Nga năm 1905 thành các tờ
riêng in thạch

Năm 1925 đăng trên tạp chí
"Biên niên đỏ", số 1

Theo đúng văn bản của tạp chí có
đối chiếu với bản sao chép tay
bằng tiếng Pháp

38

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ-XÃ HỘI NGA

Số 1 |

28. VII. 05.

Các bạn thân mến! Cần phải giải quyết càng nhanh càng tốt hai vấn đề trọng yếu sau đây: 1) Vấn đề Plê-kha-nốp. Chúng tôi đã ủy nhiệm cho một đặc phái viên (Li-a-đốp) đến thuật lại với các bạn là vấn đề đặt ra như thế nào. Tôi xin nhắc lại một cách vắn tắt. Plê-kha-nốp đã hành động láo xược không thể tưởng tượng được khi viết cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa rằng ông ta đã được cả hai phái thừa nhận (!) và chủi bôi, bôi nhọ bằng mọi cách Đại hội III của chúng ta. Tôi có bản sao bức thư của

ông ta do Cục quốc tế gửi cho tôi. Bản đó sẽ được gửi tới các bạn. Khó khăn lắm tôi mới liên hệ trực tiếp được với Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa và đã bác lại Plê-kha-nốp. Khi đó Plê-kha-nốp đã từ chối không làm đại diện nữa. Các bạn đều biết rằng trước đây, tôi hoàn toàn không phải là người phản đối vô điều kiện việc cử Plê-kha-nốp, nhưng giờ đây, điều đó quả thật không thể có được. Điều đó sẽ làm tôi mất uy tín đến mức khiến tôi sẽ ở vào một tình thế không thể chịu nổi. Điều đó sẽ làm hạ hân phẩm giá của chúng ta trước Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Các bạn chớ quên rằng hầu hết những người dân chủ-xã hội ở nước ngoài đều đứng về phía "các tượng thánh", họ coi chúng ta không ra gì, họ coi khinh chúng ta. Các bạn sẽ làm hỏng tất cả mọi việc nếu hành động thiếu thận trọng. Vì thế tôi khẩn khoản yêu cầu Véc-ne và Smít xác nhận càng sớm càng tốt những việc làm của tôi, dù chỉ là tạm thời. Đó là điểm thứ nhất. Và đây là điểm thứ hai: đề nghị với Plê-kha-nốp lãnh đạo một cơ quan ngôn luận khoa học nhân danh Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nhưng với điều kiện là Plê-kha-nốp phải thừa nhận Đại hội III và nhất định phải phục tùng những nghị quyết của đại hội đó. Nếu ông ta cự tuyệt, thì lỗi là ở ông ta, còn chúng ta thì chúng mình tinh thần hoà giải của mình. Nếu ông ta chấp thuận thì khi đó chúng ta sẽ có bước tiếp theo để đáp lại. Như vậy là: tôi hết sức khuyên nên xoá bỏ quyết định về việc cử đại diện, còn về cơ quan ngôn luận khoa học thì làm tổng biên tập với điều kiện đó⁵⁴. 2) Về đề nghị làm trung gian từ phía Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Toàn văn bản kiến nghị sẽ được gửi cho các bạn, mặc dù Li-a-đốp đã lấy một bản để chuyển cho các bạn. Nhằm mục đích hoà giải, Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề nghị chúng ta và phái thiểu số mở một cuộc hội nghị do các ủy viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa chủ toạ. Những người dân chủ-xã hội ở nước ngoài (Bê-ben và những người khác nữa) đang tích cực cổ động để Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa gây áp lực với chúng ta. Thậm chí người Anh cũng đã gửi những bức thư như vậy ("Liên đoàn dân chủ-xã hội",

tôi có bản sao bức thư đó — theo tinh thần hoà giải thông thường, nói rằng cãi cọ nhau vào lúc này là một tội ác, v.v.⁵⁵). Tôi đã viết cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa rằng tôi không có thẩm quyền tự mình giải quyết vấn đề đó, cần phải có quyết định của toàn thể Ban chấp hành trung ương và tôi nói là sẽ viết ngay thư cho Ban chấp hành trung ương. Sau đó tôi đã hỏi, liệu họ chỉ có ý nói đến một sự trung gian thôi hay là nói đến một toà án trọng tài có tính chất bắt buộc đối với cả hai bên, — tôi đã nói rằng cần phải viết cho Ban chấp hành trung ương về điều ấy. Vẫn chưa có thư trả lời của họ.

Ý kiến của tôi như sau. Phải nhất thiết đồng ý mở hội nghị. Ấn định thời gian vào khoảng 1. IX. Nhất định phải cử đến hội nghị 1-2 ủy viên Ban chấp hành trung ương ở nước Nga (chớ quên rằng đại hội của chúng ta đã được ấn định vào khoảng 1. IX. và đại hội đó hết sức cần thiết về mọi mặt). Chấp nhận việc làm trung gian với lòng biết ơn. Căn cứ vào nghị quyết của Đại hội III⁵⁶, cự tuyệt quyết định trọng tài có tính chất bắt buộc, nghị quyết này đã ràng buộc chúng ta một cách vô điều kiện và quy định rằng những điều kiện hợp nhất hoàn toàn với phái thiểu số phải được trình lên Đại hội IV phê chuẩn. Chúng ta được Đại hội III giao cho nhiệm vụ chuẩn bị và đề xuất những điều kiện đó, chứ không phải phê chuẩn chúng một cách dứt khoát. Thi hành ủy nhiệm của Đại hội III, chúng ta chấp thuận việc làm trung gian, chúng ta sẽ cố gắng đề xuất một phương thức hết sức tỉ mỉ cho sự thoả thuận ngay hiện nay và cho việc hợp nhất dần dần. Nếu thành công, chúng ta sẽ thực hiện ngay tức khắc việc thoả thuận, còn kế hoạch hợp nhất thì chúng ta sẽ đệ trình lên Đại hội IV, lúc đó đại hội này cần phải được triệu tập vào cùng một thời gian và tại cùng một địa điểm với đại hội có tính chất bắt buộc của tất cả các tổ chức thuộc phái thiểu số. Điều tối quan trọng là phải thấy rằng phái men-sê-vích không có một cơ quan trung ương mà các quyết định của cơ quan đó lại có tính chất bắt buộc đối với họ. Báo "Tia lửa" không phục tùng Ban tổ chức. Chúng ta không được đóng vai những kẻ ngu

ngốc đi đàm phán với những kẻ không có quyền và không thể phát biểu nhân danh phái thiểu số. Vì vậy, cần phải lưu ý ngay rằng các đại biểu của phái thiểu số tại cuộc hội nghị với Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa phải do Ban tổ chức cũng như do báo "Tia lửa" cử đi, ngoài ra, trong một thời gian ngắn, họ phải hứa trưng câu ý kiến của tất cả các tổ chức của phái thiểu số và gửi cho chúng ta danh sách những tổ chức đó. Tuy vậy, nếu theo quan điểm ở trong nước, các bạn cho rằng việc để cho những người men-sê-vích trong nước chiếm ưu thế là trọng yếu hơn, thì các bạn hãy xét xem những đại biểu đặc phái của tờ "Tia lửa" có cần thiết hay không. Các bạn hiểu rõ vấn đề đó hơn. Nhưng chớ nên quên rằng, nếu không có sự đồng ý của tờ "Tia lửa", thì mọi sự thoả thuận đều sẽ là một giả tưởng. Một vấn đề nữa: có nên thông báo cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa biết bản nghị quyết bí mật của Đại hội III không? chúng ta có quyền làm điều ấy không? Tôi đang do dự. Đương nhiên, việc thông báo cho các đồng chí xã hội chủ nghĩa châu Âu biết không phải là một "việc công bố" và có thể buộc họ không được công bố. Nhưng làm như thế liệu có hợp lý không? Các bạn hãy tự quyết định lấy. Đưa ra một lời giải thích thoả đáng cũng không khó ngay cả khi không thông báo nghị quyết của Đại hội III mà chúng ta có trách nhiệm phải tuân theo.

Tôi sẽ đăng bức thư ngỏ của Ban tổ chức trên tờ "Người vô sản", số 11 (số 10 đang ra), tôi không đăng sớm hơn được bởi vì chờ sự giải thích của các bạn mà mãi hôm qua tôi mới nhận được. Tôi khẩn khoản đề nghị các bạn ghi thêm vào mỗi văn kiện: có phải đăng văn kiện đó hay không và có phải đăng ngay hay không.

Như vậy là các bạn hãy trả lời càng sớm càng tốt, nhân danh Véc-ne và Smit, ít ra là: 1) Các bạn sẽ tự mình viết thư trả lời cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa hay là giao cho tôi làm việc đó? 2) Các bạn có tán thành thư trả lời của tôi không? 3) Nếu không, tôi thiết tha mong các bạn trả lời tôi ngay để chúng ta có thể đồng ý được với nhau hoàn toàn: mọi sự hiểu lầm trong

một việc như thế, mọi sự không rõ ràng, hoặc thiếu hiểu biết tình hình sẽ có nguy cơ gây ra nhiều tai hại to lớn.

P. S. Xin các bạn hãy chuyển những thư từ của tôi cho Đuy-boa, tôi không có địa chỉ của đồng chí ấy.

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

39

GỬI V. Đ. BÔN-TƠ-BRU-Ê-VÍCH

VI. Đm. thân mến!

Tôi gửi đồng chí "tờ giấy"¹⁾.

Việc cử đồng chí vào Ủy ban kinh tế hiện nay chưa hợp lý: việc này sẽ không làm giảm, mà còn làm tăng thêm sự cọ xát⁵⁷.

Nếu có chuyện gì xảy ra thì hãy cho tôi biết. Tôi không nghĩ rằng có thể sợ những sự cọ xát. Tất nhiên là cần phải tế nhị và thận trọng trong mọi sự biến chuyển.

Người ta nói rằng không có giấy cho số báo tới!

Xin gửi lời chào đến V. M. Bắt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí.

Viết ngày 31 tháng Bảy 1905 tại

Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1931 trong

Văn tập Lê-nin, t. XVI

¹⁾ Xem tập này, tr. 389-390.

40

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

A-n. V. thân mến!

Tôi gửi cho đồng chí cuốn sách mỏng mới của Plê-kha-nốp. Những lời đả kích và "châm chọc" của ông ta chống phái Ma-khơ thật là nhỏ nhen! Đối với tôi, những lời lẽ đó còn đáng buồn hơn, bởi vì về thực chất, tôi cảm thấy rằng ở Plê-kha-nốp sự phê phán Ma-khơ là đúng.

Tôi định viết một bài báo ngắn: "Bài phát biểu mới của G. Plê-kha-nốp"⁵⁸.

Đồng chí hãy chuẩn bị lời tựa cho cuốn sách mỏng của đồng chí nhé: "Phác qua lịch sử đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản Tây Âu"⁵⁹. Chúng tôi sẽ đăng riêng về cuộc Cách mạng tháng Hai⁶⁰.

Có những bức thư từ Nga của Ban chấp hành trung ương hy vọng vào công tác văn học của đồng chí⁶¹. Thiếu sự cộng tác thường xuyên và gần gũi của đồng chí, chúng tôi gặp rất nhiều khó khăn. Quả thực, báo vẫn ra đều, nhưng trong đó cũng có phần nào đơn điệu. Đó là điều thứ nhất. Thứ hai: không có những cuốn sách mỏng, đặc biệt là những cuốn sách mỏng phổ thông. Đồng chí cần phải tiếp tục theo tinh thần "Công nhân Pê-téc-bua đã đến gặp Nga hoàng như thế nào?".

Cuốn sách mỏng của tôi sẽ ra trong tuần này⁶². Tôi sẽ gửi cho đồng chí.

Các biên bản của đại hội chắc sẽ ra vào tháng Tám.

Va-x. Va-x. hoàn toàn bị ngập vào công việc vụn vặt và không viết lách gì, việc đó hết sức đáng buồn.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Viết ngày 1 tháng Tám 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến

Vì-a-rét-giô (Ý)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1934 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXVI

41

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

2. VIII. 05.

A-n. Va-x. thân mến! Hôm qua tôi đã gửi cho đồng chí một bức thư "công việc" và yêu cầu gửi cho tôi tờ "Tia lửa", số 105* và cuốn L. Phơ-bách của Plê-kha-nốp. Hôm nay tôi muốn nói chuyện về những vấn đề ngoài công việc hàng ngày.

Công chúng của chúng ta ở Giơ-ne-vơ đang có một tâm trạng buồn chán. Tôi thường ngạc nhiên thấy rằng chỉ cần một chút thôi cũng đủ để cho những người chưa hoàn toàn tự lập và chưa quen với công tác chính trị độc lập, mất tinh thần và chán chường. Còn các đồng chí bôn-sê-vích của chúng ta ở Giơ-ne-vơ cũng đang hết sức chán chường. Cuộc đấu tranh đang diễn ra kịch liệt, dĩ nhiên, Đại hội III hoàn toàn không chấm dứt cuộc đấu tranh ấy, mà chỉ mở ra một giai đoạn đấu tranh mới; phái "Tia lửa" thì tinh nhanh, hời hả, trâng tráo theo lối con buôn, giàu kinh nghiệm nhiều năm mị dân, — còn những người của chúng ta thì phần lớn lại "ngu xuẩn một cách thành thực" hoặc "thành thực một cách ngu xuẩn". Họ không biết tự mình đấu tranh, họ không khéo léo, thiếu linh hoạt, vụng về, rụt rè... Họ là những chàng trai đáng yêu, nhưng lại là những nhà chính trị hoàn toàn vô dụng. Họ không bền bỉ, không có tinh thần đấu tranh, không tháo vát, không nhanh nhẹn. Va-x. Va-x. là một nhân vật hết sức điển hình về phương diện đó: là một con người rất mực đáng yêu, một cán bộ hết sức trung thành, một con người hết sức trung thực, nhưng tôi e rằng anh ta không bao giờ có thể trở thành *một nhà chính trị*. Anh ta hiền quá mức, — thậm chí không thể tin được rằng những cuốn sách mỏng của "Ga-léc-ca" là do anh ta viết ra. Anh ta không đưa được

*Người ta nói rằng bài xã luận là một bài vô cùng nhằm nhí! Đồng chí liệu có viết ngay một bài chống lại không? Nếu được, xin điện cho biết.

tinh thần chiến đấu vào cơ quan ngôn luận (anh ta luôn luôn than phiền rằng tôi không để cho anh ta viết những bài báo tốt bụng về phái Bun!) cũng như vào giới những người lưu vong. Một tinh thần than vãn nào đó đang ngự trị, và mọi người đều trách tôi (tôi mới ở ngoại ô tất cả chỉ có ba tuần lễ và mỗi tuần tôi vào thành phố *ba* lần, có khi đến *bốn* lần, mỗi lần khoảng 4-5 tiếng đồng hồ!) rằng công việc của họ không chạy, rằng bọn men-sê-vích nhanh nhẹn hơn, v. v. và v.v.!!

Còn Ban chấp hành trung ương của chúng ta, một là, cũng rất không phải là một "nhà chính trị", cũng quá hiền, cũng không đủ bền bỉ, tháo vát, nhạy bén, cũng không biết lợi dụng về mặt chính trị từng cái nhỏ nhặt trong cuộc đấu tranh của đảng. Và hai là, nó coi khinh nước ngoài một cách khoa trương, kiên trì không để cho tất cả những người ưu tú đến đây hoặc rút họ ra khỏi nơi đây. Và ở đây, ở nước ngoài, chúng ta cứ phải leo đèo ở đằng sau. Thiếu một chất men, những sự thúc đẩy, những sự kích thích. Người ta không biết tự mình hành động và tự mình đấu tranh. Thiếu các diễn giả tại các cuộc họp của họ. Chẳng có ai để tiếp thêm tinh thần sáng khoái, để đặt vấn đề về mặt nguyên tắc, để biết nâng cao lên quá cái đầm lầy ở Giơ-ne-vơ, lên cái lĩnh vực những lợi ích và những vấn đề nghiêm túc hơn. Và toàn bộ công việc đều bị thiệt. Trong đấu tranh chính trị dừng lại là chết. Nhu cầu thì có vô khối và chúng ngày càng tăng thêm. Phái "Tia lửa" mới không nằm yên đâu (hiện nay, họ còn "nặng tay trên" mất những thủy thủ mới đến Giơ-ne-vơ¹⁾, chắc hẳn họ đã quyến rũ những thủy thủ đó bằng lối quảng cáo chính trị kiểu con buôn vốn có của họ và ra sức marktschreien²⁾, "lợi dụng" những sự biến ở Ô-đét-xa, sau khi sự việc xảy ra, để làm lợi cho bọn họ). Lực lượng của chúng ta ít *không thể chịu được*. Tôi không biết bao giờ Va-x. Va-x. sẽ viết lách, nhưng về mặt là diễn giả và là trung tâm chính trị, thì anh ta chẳng ra gì cả,

¹⁾ Ở đây ý muốn nói tới các thủy thủ tham gia khởi nghĩa trên thiết giáp hạm "Pô-tem-kin".

²⁾ — mời mọc vào cửa hàng của mình

chính anh ta than vãn nhiều hơn là thúc đẩy người khác và la mắng họ để giáo dục. Svác-tơ không có ở đây: từ chỗ đó, anh ấy viết một cách chăm chỉ và viết tốt, thậm chí có thể nói là tốt hơn khi ở đây, nhưng anh ấy chỉ có viết thôi. Còn đích thân tác động đến người khác và biết hướng công chúng và các cuộc hội họp thì anh ấy ít khi làm được, thậm chí ngay cả khi ở Giơ-ne-vơ. Trung tâm ở đây lớn, quan trọng. Rất nhiều người Nga. Người qua lại vô số. Mùa hè thậm chí lại là thời điểm đặc biệt tấp nập, vì trong vô số những khách du lịch người Nga lũ lượt đến Giơ-ne-vơ, có một số phần trăm nào đó những người mà ta phải và có thể lợi dụng, thúc đẩy, lôi cuốn, hướng dẫn.

Đồng chí hãy suy nghĩ về tất cả những điều đó và viết thư thật tỉ mỉ cho tôi (tốt nhất là gửi theo địa chỉ riêng của tôi: 3. Rue David Dufour). Đồng chí nên nhớ rằng đồng chí đã từng viết: việc tôi không có mặt ở Giơ-ne-vơ sẽ không tổn hại gì cả, bởi vì từ xa tôi cũng viết nhiều. Đúng là đồng chí viết nhiều thật, và có thể ra tờ báo một cách *được chăng hay chớ* (nhưng chỉ được chăng hay chớ thôi chứ không hơn, còn chúng ta thì lại hết sức cần nhiều hơn thế). Nhưng không chỉ có sự tổn hại, mà ngày càng cảm thấy hết sức rõ một sự tổn hại to lớn nữa. Trong chính trị, ảnh hưởng cá nhân và những lời phát biểu tại các cuộc họp có ý nghĩa rất nhiều. Không có những cái đó thì không có hoạt động chính trị, và thậm chí những cái mà người ta viết lại trở nên ít có ý nghĩa chính trị hơn. Và khi có một kẻ địch có những lực lượng to lớn ở nước ngoài, thì mỗi một tuần lễ, cái mà chúng ta mất đi, chúng ta sẽ không bù đắp lại được ngay cả trong một tháng. Cuộc đấu tranh cho đảng vẫn chưa kết thúc, và nếu không dốc hết toàn lực ra thì không thể đưa cuộc đấu tranh đó tới thắng lợi thực sự...

Bắt tay đồng chí. *N. Lê-nin* của đồng chí

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến
Vi-a-rét-giô (Ý)
In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

Theo đúng bản thảo

42

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Lê-nin gửi các ủy viên Ban chấp hành trung ương

14. 8. 05

Các bạn thân mến! Tôi vừa mới đọc trong tờ "*Tia lửa*", số 107, biên bản cuộc hội nghị ngày 12. 7. 05 giữa Ban chấp hành trung ương và Ban tổ chức⁶³. Cực kỳ đáng buồn là đến tận bây giờ vẫn *chưa có* những biên bản mà các bạn hứa hẹn. Cũng không có cả thư nữa. Quả là không thể tiến hành công việc như thế được! Tôi chẳng biết một tí gì cả về kế hoạch công bố "Bức thư ngỏ" lẫn kế hoạch đàm phán và kế hoạch về những nhượng bộ nào đó. Lê nào lại có thể xử sự như vậy đối với một ủy viên cơ quan lãnh đạo tập thể?? Các bạn hãy nghĩ xem là các bạn đặt tôi vào một tình thế như thế nào! Một tình thế hoàn toàn không thể nào chịu nổi, bởi vì chính ở đây, ở nước ngoài, tôi phải trả lời công khai cho tất cả mọi người, — các bạn phải tự mình thừa nhận điều đó nếu suy nghĩ một cách bình tĩnh.

Thư của các bạn trả lời Ban tổ chức đang gây ra nhiều điều thắc mắc. Tôi hoàn toàn không thể hiểu nổi, — các bạn dùng thủ đoạn, có phải không?? Có lẽ nào các bạn đã quên rằng có một nghị quyết rõ ràng của Đại hội III về việc những điều kiện hợp nhất cần phải do đại hội mới phê chuẩn, hay sao?? Làm sao lại có thể nói một cách nghiêm túc đến việc chỉ định bổ sung vào Ban chấp hành trung ương, khi còn tồn tại hai cơ quan cạnh tranh với nhau?? Làm sao lại có thể để yên việc cho phép có hai Cơ quan ngôn luận trung ương cùng tồn tại, nghĩa là một sự đoạn tuyệt hoàn toàn với cả điều lệ lẫn các nghị quyết của Đại hội III ?? Làm sao lại có thể không đưa ra cho phái men-sê-vích một tối hậu thư có tính chất nguyên tắc trong vấn đề tổ chức:

(1) cơ quan tối cao của đảng là các đại hội chứ không phải là những cuộc trưng cầu ý kiến; (2) báo chí của đảng phải tuyệt đối phục tùng đảng; (3) bầu cử trực tiếp vào Ban chấp hành trung ương; (4) thiếu số (không có ngoặc kép) phải phục tùng đa số, v.v.??

Lê nào cái kinh nghiệm đáng buồn về "hiệp định" vận chuyển, bị Xuya-túc phá hoại ngay lập tức, và đã từng gây ra bao nhiêu sự cáu tiết mới, lại không làm cho các bạn cảnh giác hay sao??⁶⁴ Không gì có thể gây tác hại cho sự nghiệp thống nhất tương lai bằng một hiệp định giả, không thoả mãn được ai cả, vẫn để lại một cơ sở cho việc đấu tranh: một "hiệp định" như thế *nhất định* chỉ dẫn đến một sự phân liệt mới và làm tăng sự cáu tiết lên gấp mười lần!

Hay là các bạn dùng thủ đoạn? các bạn hy vọng "đánh lừa" Ban tổ chức hoặc gieo sự bất hoà giữa những người men-sê-vích trong nước và những người men-sê-vích ở nước ngoài?? Há chẳng đã có khá nhiều kinh nghiệm về phương diện đó, chứng minh rằng những mưu toan như vậy là uổng công sao?

Tôi xin nhắc lại một cách hết sức nghiêm túc: các bạn đặt tôi vào một tình thế *không sao chịu nổi*. Tôi không cường điệu đâu. Tôi thiết tha yêu cầu trả lời: 1) đại hội của chúng ta có họp vào ngày 1. IX. như chúng ta đã quyết định hay không, hay là các bạn đã bãi bỏ quyết định đó? 2) nếu như các bạn đã bãi bỏ quyết định đó thì đại hội của các bạn (của các ủy viên Ban chấp hành trung ương) sẽ được triệu tập như thế nào, bao giờ và ở đâu, và các bạn định áp dụng những biện pháp gì để tôi có thể biểu quyết được và (điều này quan trọng hơn *rất nhiều*) có thể biết được những ý định *thực sự* của các bạn. Việc gặp nhau là hết sức cần thiết để giải quyết hàng ngàn việc. Chúng tôi không có tiền. Không hiểu tại sao người Đức không cấp tiền nữa. Nếu các bạn không gửi cho 3000 rúp, thì chúng tôi đến phá sản mất. Các biên bản hầu như đều được sắp chữ hết rồi¹⁾, cần có 1500

¹⁾ Ở đây ý nói tới việc xuất bản các biên bản của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga.

rúp để xuất bản. Chưa bao giờ quỹ lại trống rỗng như lần này.

Nghị quyết của Ban chấp hành Ô-ri-ôn- Bri-an-xơ là cái gì vậy? ("Tia lửa", số 106)⁶⁵. Một sự lầm lẫn gì đây. Vì Chúa, các bạn hãy báo cho biết những điều các bạn nắm được. Liệu có thể cử một người nào tới đó được không, như Li-u-bích ở Vô-rô-ne-giơ chẳng hạn?

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

43

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG VÀ BAN CHẤP HÀNH PÊ-TÉC-BUA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ -XÃ HỘI NGÀ

Gửi theo địa chỉ của Áp-xô-li-út

Lê-nin gửi các ủy viên Ban chấp hành trung ương
và Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua

14. VIII.

Các đồng chí thân mến! Sau khi nhận được thư và "đơn" của đồng chí Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích, tôi thấy có trách nhiệm phải trả lời như sau với đề nghị đọc cho *tất cả* các ủy viên Ban chấp hành Pê-téc-bua nghe. Đương nhiên là vụ xung đột phải do Ban chấp hành trung ương thẩm xét, theo đúng điều lệ đảng, và tôi hoàn toàn không có tham vọng nêu sự xét đoán của mình từ đây đi. Nhưng vì người ta đã viện vào "bức thư của Lu-sin" như là một sản phẩm ở nước ngoài, nên tôi buộc phải lên tiếng. Lu-sin là một trong những kẻ đào ngũ đê tiện chạy từ

phái đa số sang phái thiểu số, bực tức vì không được mời tham dự Đại hội III. "Bức thư của Lu-sin" do chính y công bố (lên báo) trước đó, trước Đại hội III, và chứa đựng một lời trách móc ngu xuẩn phái đa số là *thiếu kiên quyết* (!) chống lại phái thiểu số. Việc ký tên dưới bức thư đó là sai lầm của đồng chí Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích, nhưng kết tội đồng chí ấy về sai lầm đó thì thật là hết sức phi lý. Sai lầm đó hoàn toàn có thể tha thứ được đối với một người còn chưa quen với "phong tục" (hay nói đúng hơn là với sự vô đạo đức) ở nước ngoài. Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích đã tự mình cắt đứt ngay với cái nhân vật Lu-sin đó. Thoạt đầu, tôi biết Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích như là một thông tin viên *xuất sắc*, một trong những thông tin viên quý nhất, rồi sau đó, sau khi *đích thân làm quen* với đồng chí ấy ở Giơ-ne-vơ, tôi phải phát biểu nói chung là có lợi cho đồng chí ấy về mặt là một cán bộ, và kiên quyết phản đối việc viện vào "bức thư của Lu-sin" để buộc tội Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích⁶⁶.

Viết ngày 14 tháng Tám 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

44

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

A-n. Va-x. thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí. Hãy viết theo địa chỉ riêng của tôi thì tốt hơn: 3. Rue David Dufour.

Tôi không biết làm gì với cuốn sách mỏng của Cô-xtơ-rốp. Tôi vẫn chưa đọc cuốn đó khi đã in thành sách, nhưng căn cứ vào bản thảo cũ thì tôi biết cái đó quả là thứ gì rồi. Đồng chí nói hoàn toàn đúng, đó quả là "văn chương của bọn Trăm đen"⁶⁷. Đồng chí hỏi nên trả lời như thế nào ư?

Va-x. Va-x. đã viết một bài ngắn cho tờ "Người vô sản" — nhưng rất nhạt nhẽo, tôi không muốn đăng bài đó. Ô-lin đã đọc một bản thuyết trình và cũng đang viết, — nhưng anh ta không viết được. Theo tôi, ở đây cần hai việc: thứ nhất, "một lược khảo vắn tắt về lịch sử cuộc phân liệt". Có tính chất phổ cập. Từ đầu, từ chủ nghĩa kinh tế. Với những tài liệu chính xác. Chia thành những thời kỳ: 1901-1903; 1903 (Đại hội II); 26. VIII. 903-26.XI. 03; 26. XI. 03-1. 04; I-VIII. 04; VIII.04-V. 05; V. 05 (Đại hội III).

Tôi nghĩ rằng có thể viết bài đó một cách thật rõ ràng, chính xác và ngắn gọn đến mức là ngay cả những người mà Cô-xtơ-rốp muốn hướng về cũng sẽ đọc nó.

Thứ hai, cần một sự đánh giá sinh động, gay gắt, *tế nhị* và tỉ mỉ (có tính chất phê bình văn học) đối với bọn Trăm đen đó. Vì về thực chất, sự giả dối đó làm cơ sở cho cả L.M. (đồng chí đã đọc bài tệ hại trong số 107 chưa? Svác-tơ đang viết bài trả lời. Tôi không biết có nên không?) lẫn Xta-rô-ve. Cần phải thu thập một số bài báo và sách mỏng như vậy, vạch rõ sự dối trá thô bạo, *túm lấy* nó sao cho không thể trốn tránh được, đóng đinh chặt và lên án là "văn chương của bọn Trăm đen". Giờ đây, phải "Tia lửa" mới đã cung cấp rất nhiều tài liệu, và nếu nghiên cứu kỹ lưỡng những tài liệu đó, vạch rõ những thủ thuật *đơm đặt* bỉ ổi đó, những sự dèm pha đó etc. etc. với tất cả cái vẻ kiêu diễm của chúng thì có thể được một bài hay đấy. Riêng những lời "ám chỉ cá nhân" ngấm ngấm đó của L. M. — quả là một sự hèn hạ vô cùng!!

Có lẽ tôi sẽ đảm nhiệm đề tài thứ nhất, nhưng không phải bây giờ, không làm ngay được; tôi không có thời giờ* (có thể là khi đó sẽ quá muộn!).

*Bây giờ tôi phải trả lời Plê-kha-nốp ("Người dân chủ-xã hội", số 2⁶⁸). Cần phải trị ông ta một trận nên thân, bởi vì ông ta cũng có vô số điều xấu xa và những lý lẽ thâm hại. Tôi hy vọng rằng tôi sẽ làm được.

Sau đó tôi đang nghĩ lớn vồn đến đề cương của một cuốn sách mỏng phổ cập: "Giai cấp công nhân và cách mạng"⁶⁹ — đánh giá những

Tôi sẽ không đảm nhiệm đề tài thứ hai. Và tôi cho rằng *chỉ* có đồng chí mới có thể làm nổi việc đó. Đó là một công việc không vui vẻ gì, một công việc hơi thối, thật vậy, — nhưng chúng ta không phải là những kẻ sợ lao động, mà là những nhà báo, và đối với những nhà chính luận của đảng dân chủ-xã hội thì không được phép bỏ qua không lên án "sự dè tiện và chất độc".

Đồng chí hãy suy nghĩ về vấn đề đó và viết thư cho tôi.

Cần phải viết một cuốn sách mỏng về bài công chính trị có tính chất quần chúng — việc đó đối với đồng chí sẽ không khó.

Đồng chí nhất thiết phải tiếp tục viết cả những cuốn sách mỏng phổ thông, chọn một đề tài nào đó có tính thời sự nóng hổi hơn. Cụ thể đề tài gì — tôi cũng không biết. Về Đu-ma Bu-lư-ghin chẳng? Cần phải đợi công bố đã⁷⁰.

Nếu viết về việc tổ chức của công nhân thì tốt quá. So sánh điều lệ của chúng ta (Đại hội III) với điều lệ của hội nghị đại biểu, cắt nghĩa kỹ càng, giải thích tư tưởng, tầm quan trọng và các phương thức tổ chức *cách mạng* của giai cấp vô sản (đặc biệt là để khởi nghĩa), sự khác nhau giữa những tổ chức của đảng và những tổ chức gắn gũi với đảng, v.v.. Đó cũng là một phần trả lời cho Cô-xtơ-rốp, một câu trả lời dễ hiểu, cho quần chúng, về vấn đề thời sự nóng hổi. Đồng chí hãy thử làm nhé!

Siết chặt tay. *N. Lê-nin* của đồng chí

Viết khoảng ngày 15 và 19 tháng

Tám 1905

Gửi từ Gio-ne-vơ đến

Vi-a-rét-giô (Ý)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1934

trong Văn tập Lê-nin, t. XXVI

nhiệm vụ dân chủ và chủ nghĩa xã hội, sau đó là những kết luận về khởi nghĩa và về chính phủ cách mạng lâm thời, v.v.. Thiết nghĩ rằng một cuốn sách mỏng như vậy là cần thiết.

45

GỬI P. N. LÊ-PÊ-SIN-XKI

Gửi đồng chí Ô-lin,
 người đã ký thay bí thư *nhóm Giơ-ne-vơ*
 thuộc tổ chức ở nước ngoài
 của Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga

Quyết định của đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương *phải được đọc toàn văn* tại cuộc họp sắp tới của nhóm (tức là hôm nay, ngày 29 tháng Tám, nếu bản quyết định đó được chuyển tới trong thời gian họp).

Hôm nay, ngày 29 tháng Tám 1905, hồi 8 giờ tối, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã nhận được bản sao bức thư của nhóm Giơ-ne-vơ gửi ban phụ trách phòng giao nhận tài liệu và bản sao bức thư của ban đó trả lời nhóm Giơ-ne-vơ.

Về những tài liệu đó, đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga giải thích cho nhóm Giơ-ne-vơ biết rằng nhóm đó đã tỏ ra không hiểu kỷ luật đảng và đã vi phạm điều lệ đảng. Những người phụ trách phòng giao nhận tài liệu là phái viên của Ban chấp hành trung ương. Mọi trường hợp bất bình đối với các phái viên của Ban chấp hành trung ương trước hết phải do chính Ban chấp hành trung ương thẩm xét. Tất cả mọi sự xung đột trong nội bộ đảng đều do Ban chấp hành trung ương thẩm xét theo đúng điều lệ, hơn nữa lại là những sự xung đột giữa đảng viên trong các tổ chức khác nhau của đảng với những phái viên của Ban chấp hành trung ương. Vì vậy việc nhóm này mời các phái viên của Ban chấp hành trung ương đến dự cuộc họp của mình, xét về mặt hợp thức là một hành động không đúng nói chung và không tế nhị nói riêng.

Còn nếu cho rằng việc mời đó không có tính chất hợp thức

thì nó không được tiến hành bằng giấy tờ và một cách chính thức.

Nếu như "tư cách cá nhân" của "những người có chức vụ" thực sự chỉ có tính chất cá nhân thôi (ngoài chức vụ, không phụ thuộc vào chức vụ), thì việc nhóm phân tích tư cách cá nhân đó chỉ là *chuyện cãi vã*. Hoặc giả tư cách cá nhân đó có liên quan tới chức vụ, thì khi đó, bất kỳ một đảng viên nào bất bình với cách đó và khẩn thiết đòi phải thẩm xét sự bất bình đó một cách *hợp thức, chính thức*, đều *có trách nhiệm* trước hết phải đề đạt một cách chính thức với Ban chấp hành trung ương. Nhóm Giơ-ne-vơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã cho phép "nêu lên" trước nhóm đó những vấn đề — được thẩm xét một cách *hợp thức* — về sự bất bình đối với các phái viên của Ban chấp hành trung ương trước khi báo cho Ban chấp hành trung ương biết về vấn đề đó *cũng* một cách *hợp thức* thì như vậy là nhóm đó lại không hiểu kỷ luật của đảng và điều lệ của đảng.

Sự khác nhau mà tôi vừa nêu lên giữa *chuyện cãi vã* và *việc phê bình một người có chức vụ* (sự phê bình có tính chất *bắt buộc* đối với mọi đảng viên, nhưng là dưới hình thức công khai và trực tiếp trình lên các cơ quan trung ương hoặc lên đại hội, chứ không phải là một sự phê bình bí mật, riêng tư và bè phái), sự khác nhau đó hình như nhóm đó nhận thức chưa được rõ ràng.

Vì thế đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thấy có nhiệm vụ phải ngăn ngừa trước tất cả các đồng chí trẻ trong nhóm. Trong giới "kiều dân" nước ngoài bao giờ cũng có thể tìm thấy những người có khả năng mắc bệnh cãi vã, đơm đặt, ngòi lê đôi mách; bao giờ cũng có thể xuất hiện những người chấp hành rất tồi nhiệm vụ do Ban chấp hành trung ương hoặc đại hội giao cho, nhưng lại rất dễ đơm đặt cho các đảng viên khác là chấp hành không tốt những nhiệm vụ khác. Do thiếu kinh nghiệm, tò mò hoặc thiếu bản lĩnh, có những đồng chí thường có thể lắng nghe một cách nghiêm túc những con người như thế. Thực ra thì không nên nghe, mà phải ngắt lời ngay tức khắc những con người đó, *không cho phép* nêu lên những vấn

đề chính thức về "tư cách cá nhân của những người có chức vụ", khi những vấn đề đó chưa được đệ trình, cũng một cách chính thức, lên cho các cơ quan có thẩm quyền của đảng thẩm xét và khi chúng chưa được các cơ quan đó phân tích, giải quyết.

Các đảng viên ở nước ngoài dễ mắc cái bệnh mà tôi vừa nói đến, nhưng tất cả các đồng chí trẻ và có thần kinh lành mạnh phải tự giám sát mình và giám sát người khác một cách nghiêm khắc, bởi vì biện pháp duy nhất để chống bệnh đó là chấm dứt ngay tức khắc và một cách không thương xót nhất mọi mưu toan cãi vã và ngồi lê đôi mách, ngay khi chúng mới chớm nở.

Vì thế đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương quyết định:

I — yêu cầu nhóm Giơ-ne-vơ thu hồi bức thư ngày 28 tháng Tám của mình gửi phòng giao nhận tài liệu.

Đó là biện pháp tốt nhất và nhanh nhất để chấm dứt một việc không tốt, do chính ngay sức mạnh của tiến trình sự vật, đang đe dọa dẫn đến những mối bất hoà và chia rẽ khó chịu nhất.

Đương nhiên là nhóm đó không bắt buộc phải chấp hành lời yêu cầu mà tôi đã đề ra nhân danh Ban chấp hành trung ương. Tôi tự cho phép mình đề ra yêu cầu đó là vì tôi đang giao thiệp với các đồng chí mà với họ tôi chưa bao giờ có một sự xung đột chính thức nào cả.

II. Nếu nhóm đó khước từ yêu cầu của tôi, thì mục I của quyết định này không có hiệu lực nữa. Trong trường hợp đó tôi đề nghị nhóm đó:

1) báo cho tôi biết là nhóm đó có ý định phục tùng lối giải thích trên đây về điều lệ đảng hay không, tức là có phục tùng quyết định do tôi đề ra nhân danh Ban chấp hành trung ương hay không (quyết định đó có thể bị đưa ra khiếu nại (a) tại hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương và (b) tại đại hội, nhưng trước khi nó bị một cơ quan cao hơn bác bỏ, thì nó vẫn có tính chất bắt buộc phải chấp hành).

2) căn cứ vào §11 trong điều lệ đảng, cho tôi biết tất cả những tài liệu về thành phần nhân sự của nhóm và về "toàn bộ hoạt động

của nhóm đó (biểu quyết, v.v.) có liên quan tới cái vụ bất hạnh này.

Đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga

N. Lê-nin

Viết ngày 29 tháng Tám 1905 tại

Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)

In lần đầu năm 1931 trong

Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

46

GỬI P. N. LÊ-PÊ-SIN-XKI

Theo yêu cầu của đồng chí Va-x. V— ch, tôi xin giải thích cái đoạn trong quyết định của tôi mà đồng chí ấy nói đến (rằng có thể xuất hiện những người làm công tác của mình rất tồi, nhưng lại thích thú đơm đặt về những khuyết điểm của những người khác). Lời giải thích cho rằng ở đây tôi định buộc tội một người nào đó, v.v. là không có căn cứ. Mỗi một cán bộ đảng đều có những khuyết điểm và nhược điểm của mình trong công tác, nhưng khi phê bình các khuyết điểm hoặc khi xem xét các khuyết điểm trước các cơ quan trung ương đảng thì phải thận trọng, để không vượt quá cái giới hạn mà những câu chuyện ngồi lê đôi mách bắt đầu. Toàn bộ ý nghĩa của bản quyết định của tôi chính là hoàn toàn nằm trong việc đề phòng và yêu cầu chấm dứt ngay lập tức cái chuyện không đúng và không tốt mới bắt đầu.

N. Lê-nin

Viết ngày 29 tháng Tám 1905 tại

Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)

In lần đầu năm 1931 trong

Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

47

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

A-n. V. thân mến!

Tôi hết sức thích thú đề cương cuốn sách mỏng "3 cuộc cách mạng" của đồng chí. Tạm thời đồng chí hãy gác cái chuyện trả lời Plê-kha-nốp lại thì tốt hơn: mặc cho nhà khổng luận ấy cứ việc chửi bới. Trong lúc này mà lại đặc biệt vui đầu vào triết học ư! Cần phải ra sức làm việc cho đảng dân chủ - xã hội — xin chớ quên rằng *toàn bộ thời gian công tác của đồng chí* đã bị trưng dụng rồi.

Còn về 3 cuộc cách mạng thì đồng chí hãy bắt tay vào nhanh lên. Đề tài này cần phải nghiên cứu thật tốt, một cách *cặn kẽ*. Tôi tin rằng đồng chí có thể làm được việc đó. Kể lại một cách dễ hiểu các nhiệm vụ của chủ nghĩa xã hội, bản chất của nó và điều kiện thực hiện. Sau đó — thắng lợi trong cuộc cách mạng hiện tại, ý nghĩa của phong trào nông dân (một chương nhỏ riêng), sự thắng lợi hoàn toàn *hiện nay* có thể là ở chỗ nào? chính phủ lâm thời, quân đội cách mạng, khởi nghĩa — *ý nghĩa và những điều kiện* của những hình thức đấu tranh mới. Cuộc cách mạng à la 1789 và à la 1848. Sau cùng (nên chuyển phần này thành phần thứ hai, còn phần trên thành phần thứ ba thì tốt hơn), nói đến tính chất tư sản của cuộc cách mạng, nói tỉ mỉ hơn về mặt *kinh tế*, rồi sau đó vạch mặt một cách kỹ càng phái "Giải phóng", trong tất cả những *lợi ích*, sách lược, thủ đoạn chính trị của chúng.

Quả thật đây là một đề tài phong phú và đầy tính chiến đấu chống lại những kẻ tầm thường thuộc tờ "Tia lửa". Mong đồng chí hãy bắt tay vào gấp lên và hãy làm việc đó nhiều hơn nữa. Cho ra một cuốn sách phổ thông súc tích về đề tài này là vô cùng quan trọng.

Sau đó lại nói về sự phân liệt. Đồng chí không hiểu tôi. Đồng chí không việc gì phải đợi tôi, vì đó là những đề tài khác nhau: một đề tài là lịch sử (chúng tôi sẽ cố gắng thu xếp nó); đề tài kia

là khái luận về các thủ thuật luận chiến của họ. Một khái luận phê bình văn học về đề tài như: "Văn chương đại chúng" chẳng hạn. Và ở đây sẽ phân tích trong một vài chương trong toàn bộ cuốn sách mỏng, — có kèm theo các trích dẫn và những lời giải thích — toàn bộ tính chất tầm thường của Xta-rô-ve, Mác-tốp và của những người khác trong cuộc luận chiến của họ với tờ "Người vô sản" và phân tích cả những luận điệu nhai đi nhai lại trong bài "Đa số hay là thiểu số", v.v.. Đồng chí hãy bêu diều họ về cái phương thức đấu tranh *nhỏ mọn* của họ. Hãy nêu họ lên thành *diễn hình*. Hãy phác hoạ bức chân dung toàn thân của họ theo những đoạn trích dẫn lấy của chính họ. Tôi tin chắc rằng đồng chí sẽ thành công trong việc đó, chỉ cần thu thập được một ít đoạn trích dẫn.

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí

P. S. Tôi đã nhận được bài báo về Cu-dơ-min - Ca-ra-va-ép. Và cả tiểu phẩm về năm 48 nữa.

Viết cuối tháng Tám 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến

Vì-a-rét-giô (Ý)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1934 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXVI

48

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Lê-nin gửi các ủy viên Ban chấp hành trung ương

7 tháng Chín 1905.

Các bạn thân mến! Hôm nay, tôi đã nhận được tin các bạn đồng ý họp hội nghị với phái Bun, với những người Lát-vi-a

etc. về Du-ma nhà nước⁷¹. Mãi tận hôm nay, mặc dù sự việc đã xảy ra cách đây một tháng! Tôi chỉ còn có việc là một lần nữa gửi cho các bạn "lời kháng nghị" (công việc này hình như đã trở thành nghề nghiệp chuyên môn của tôi)...

Quả thật tôi sẽ chính thức tố cáo các bạn trước Đại hội IV về tội "lập lại chế độ hai cơ quan trung ương bất chấp điều lệ và ý chí của đảng". Thật đấy, tôi sẽ làm. Các bạn hãy suy nghĩ xem, các bạn đã chẳng đặt hai cơ quan trung ương đó sao! Vì rằng, *theo trách nhiệm*, tôi buộc phải lãnh đạo cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành trung ương? Có đúng thế không? Nhưng làm thế nào tôi có thể làm được việc đó, khi mà người ta không viết cho tôi một *tư gi* cả về bất cứ một vấn đề nào của sách lược, còn về lời chất vấn chính thức về cuộc gặp mặt đã được "quy định trước" vào ngày 1 tháng Chín theo lịch mới thì người ta không trả lời! Các bạn hãy thử nghĩ xem, nếu xảy ra sự không nhất trí thì sự việc sẽ ra sao! Lẽ nào bắt một người nào đó viết một cách kịp thời, dẫu là về những việc "có tầm quan trọng quốc gia" lại khó đến thế ư??

Trong tờ "Người vô sản", số 12, 14 và 15, tôi đã viết về Du-ma nhà nước rồi. Tôi cũng viết cả trong số 16 sắp ra vào ngày 12 tháng Chín theo lịch mới¹⁾. Trong tờ "Tin tức cuối cùng" (ra ngày 1 tháng Chín theo lịch mới, số 247), phái Bun đã đi đến chỗ nói sảng⁷². Chúng ta sẽ cho chúng một trận nên thân để cho chúng nhớ đời. Những tên thuộc phái Bun này quá ngu xuẩn và khoác lác, ngốc nghếch và đần độn khiến người ta quả thật không thể chịu được. Tờ "Tia lửa" đã nói đối một cách tuyệt vời, đặc biệt là Mác-tốp trong tờ Wiener "Arbeiter Zeitung"²⁾ (ra ngày 24 tháng Tám theo lịch mới — bản dịch đăng trên tờ "Người vô sản", số 15). Lạy Chúa, xin các bạn chớ có vội thông qua một nghị quyết chính thức nào và đừng có nhượng bộ một chút nào đối

¹⁾ Xem V.I.Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 212 - 222, 229 - 240, 249 - 264, 293 - 300.

²⁾ — "Báo công nhân" ở Viên

với cái hội nghị ấy của phái Bun và phái "Tia lửa" mới. Chẳng lẽ hội nghị ấy sẽ không có biên bản ư?? Và có thể nào họp hội nghị với bọn bán mình ấy mà lại không có biên bản?

Tôi đặc biệt báo trước để đề phòng cái "Liên đoàn dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a"⁷³. Nếu các bạn đã đồng ý cho nó tham gia hội nghị thì các bạn đã phạm một sai lầm *tai hại* cần phải sửa bằng *bất kỳ giá nào*. Đó là một vài kẻ phá rối ở Giơ-ne-vơ, xuất bản ở đây những cái vô nghĩa nhất, không có những mối liên hệ *quan trọng* nào với Cáp-ca-dơ cả. Đó là *con đẻ của phái Bun*, không hơn không kém, được đặc biệt nặn ra để nuôi dưỡng phái Bun ở Cáp-ca-dơ. Nếu các đồng chí cho cái công chúng đó dự hội nghị ở Nga, tức là hội nghị của các tổ chức hoạt động ở Nga, thì các đồng chí sẽ bị hớ ghê gớm. Tất cả các đồng chí Cáp-ca-dơ đều phản đối bọn trước tác phá rối ấy (nhiều người nói với tôi điều đó); và chẳng bao lâu nữa, chúng ta sẽ đập tan họ trên tờ "Người vô sản". Các bạn sẽ chỉ gây ra những sự phản đối của Cáp-ca-dơ thôi và đáng lẽ là "hoà bình" và "thống nhất" thì lại là sự xích mích *mới*. Xin mở lượng khoan hồng, làm sao lại có thể không đếm xỉa đến Liên minh Cáp-ca-dơ làm được rất nhiều việc ở Nga, và lại đi lại với những căn bã của cái bãi lầy Giơ-ne-vơ!! Tôi khẩn khoản van xin các bạn chớ có làm việc đó.

Tôi đã nhận được quyết định chia đôi tiền với Ban tổ chức. Việc này sẽ được thực hiện một cách đúng đắn.

Bắt tay các bạn. *N. Lê-nin*

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

49

GỬI P. A. CRA-XI-CỐP

14. 9. 05.

Bạn thân mến! Tôi vội vã trả lời bức thư bi quan của bạn. Tôi không thể kiểm tra lại các sự việc được, nhưng tôi thấy hình như bạn quá phóng đại, đó là điều thứ nhất. Những tờ báo chuyên tay của Ban chấp hành trung ương thật tốt, và báo "Người công nhân", số 1 rất tốt⁷⁴. Đó là một công việc to lớn. Hiện nay, tình hình tài chính tôi tệ, nhưng vẫn có những mối liên hệ và triển vọng rất tốt. Đang tiến hành một công việc to lớn, rất quy mô và có lãi, như vậy là "nhà tài chính"¹⁾ *chắc chắn* không nằm im đâu. Thứ hai là bạn nhìn nhận các sự việc không đúng. Trông chờ một sự đoàn kết nhất trí hoàn toàn trong Ban chấp hành trung ương hoặc trong số phái viên của Ban chấp hành trung ương là một ảo tưởng. "Không phải là một nhóm, mà là một đảng", bạn thân mến ạ! Bạn hãy chuyển trọng tâm vào các ban chấp hành địa phương, họ có tính chất **tự trị**, họ cho phép hoàn toàn tự do, họ không bị ràng buộc về những mối liên hệ tài chính và những mối liên hệ khác, phát biểu trên sách báo, v.v. và v.v.. Bạn hãy coi chừng, đừng có rơi vào đúng cái sai lầm mà bạn đã trách cứ những người khác: đừng có kêu la, đừng có than vãn, và nếu bạn không ưa các phái viên, thì bạn hãy ra sức làm công việc của ban chấp hành và thúc đẩy những người đồng tư tưởng ra sức làm công tác đó. Cứ cho rằng giữa bạn và các "phái viên" có những sự bất đồng. Làm cho các quan điểm của mình được thông qua trong ban chấp hành, nhất là nếu có một ban chấp hành hòa hợp, có nguyên tắc, và tiến hành ở trong đó một đường lối công khai, trực tiếp, cương quyết, thì hợp lý hơn nhiều so với việc tranh cãi với các "phái viên". Nếu bạn đúng khi nói đến bệnh thiếu máu của các ban chấp hành và bệnh thừa máu của các "phái viên",

¹⁾ "Nhà tài chính" là L. B. Cra-xin.

thì phương pháp chữa bệnh đó nằm trong tay bạn: bạn hãy kéo vào thật đông trong các ban chấp hành đi. Ban chấp hành có tính chất tự trị. Các ban chấp hành *quyết định* tất cả tại các đại hội. Các ban chấp hành có thể ra các nghị quyết. Các ban chấp hành có quyền xuất bản. Đừng khoanh tay đứng nhìn "cấp trên", mà hãy tự mình bắt tay vào việc. Giờ đây bạn có một địa bàn hoạt động rộng lớn, tự do, một công tác tự chủ, độc lập, sẽ đem lại hiệu quả, trong một ban chấp hành quan trọng nhất. Hãy ngụp lặn vào trong công tác đó, hãy lựa chọn lấy một nhóm bạn bè hoà hợp, hãy đi vào công nhân mạnh bạo hơn và sâu rộng hơn nữa, hãy viết các truyền đơn, *hãy đặt cho chúng tôi, Svác-txơ, tôi, Ga-léc-ca viết truyền đơn*, hãy nhân danh ban chấp hành mà lớn tiếng tuyên bố ý kiến của mình, ý kiến của người đảng viên. Tôi cam đoan với bạn rằng bằng cách đó bạn sẽ làm được một ngàn lần nhiều hơn để tác động theo hướng bạn muốn đến toàn đảng và đến Ban chấp hành trung ương, so với việc tác động cá nhân đến các phái viên và các ủy viên Ban chấp hành trung ương. Tôi nghĩ rằng bạn vẫn nhìn theo lối cũ, theo quan điểm tiểu tổ, chứ không phải theo quan điểm của đảng. Ban chấp hành trung ương do bầu cử mà ra, đại hội thì sắp họp, các quyền của bạn vẫn thuộc về bạn, bạn hãy sử dụng những quyền đó và lôi kéo tất cả những người cùng tư tưởng cương nghị và kiên quyết đi theo cũng một con đường ấy: vào các ban chấp hành!! Phải gây sức ép một cách chính thức, thông qua các ban chấp hành, chứ không phải một cách cá nhân, thông qua những cuộc nói chuyện với các phái viên. Bởi vì không ai bị bắt buộc phải làm phái viên cả, nếu họ muốn vào các ban chấp hành!

Bạn viết: phái viên Mi-am-lin tuyên bố rằng bài báo ngắn kiểu Khle-xta-cốp của báo "Tia lửa" là đúng⁷⁵. Được. Đó là quyền của y. Nhưng trong tờ "Báo chuyên tay", số 1, Ban chấp hành trung ương đã tuyên bố rằng 2/3 đảng đứng về phía chúng ta. Có nghĩa là Mi-am-lin đã tự mình đả vào mình! Việc của bạn là: thông qua ban chấp hành *của mình* kiểm chế bọn Mi-am-lin

và vạch mặt chúng, làm cho chúng mất uy tín, chứ không phải thông qua những cuộc nói chuyện với chúng. Các ban chấp hành sẽ lựa chọn những người chỉ định bọn Mi-am-lin, chứ không phải bọn Mi-am-lin quyết định số phận của đảng. Hãy để cho những người cương nghị nắm lấy các ban chấp hành: đó là khẩu hiệu cho tất cả mọi người mà tôi khuyên bạn nên phổ biến, nhồi nhét vào đầu óc người ta và thực hiện.

Phái viên Mi-am-lin tán thành hai Cơ quan ngôn luận trung ương. Một lần nữa xin hỏi: ai quyết định? Các ban chấp hành và các đại biểu của họ tại Đại hội IV. Bạn hãy chuẩn bị một, rồi hai ban chấp hành: đây là nhiệm vụ hữu ích và *thiết thực* cho bạn. Hãy cứ cho rằng bọn Mi-am-lin sẽ thắng. *Các ban chấp hành* vẫn có quyền thành lập cơ quan ngôn luận của mình, ngay cả một ban chấp hành!! Đó là lý do tại sao bạn đã sai lầm, đi trệch theo quan điểm cũ, trước khi có đảng, khi viết: "người ta in các truyền đơn của Tơ-rốt-xki" (cái đó không có gì hại cả, nếu các truyền đơn đó có thể đáp ứng được và được sửa lại. Tôi cũng sẽ khuyên Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua in các truyền đơn của anh ta, nếu như chúng được bạn chẳng hạn, hiệu đính lại), hoặc khi viết rằng: "tội tổ tông à la Bô-ri-xơ cũng gần thôi". Tôi không hiểu. Hãy cứ cho rằng có bọn Bô-ri-xơ. Cái của ấy thì bao giờ cũng nhiều. Hãy cứ cho là bọn Bô-ri-xơ và bọn Mi-am-lin sẽ chiếm đa số (*trong các ban chấp hành*, chớ quên điều này, *trong các ban chấp hành*). Khi đó "rất nhiều công tác trước đây sẽ tiêu vong", bạn kết luận như thế. Tại sao vậy? Tờ báo "Người vô sản" đã tiêu vong vì cái gì hoặc sẽ tiêu vong như thế nào?? Ngay cả tính phi lý của "hai Cơ quan ngôn luận trung ương" cũng sẽ không làm tiêu vong được tờ "Người vô sản", mà chỉ được thêm những điều phi lý vào điều lệ mà thôi. Nhưng chính cuộc sống sẽ để tờ "Người vô sản" lại và sẽ quét sạch sự phi lý đi. Mà ngay cả bọn Mi-am-lin cũng không dám đóng cửa tờ "Người vô sản". Và cuối cùng, chúng ta cứu lấy sự kết thúc xấu nhất, theo tinh thần bi quan của bạn: cứ cho là tờ báo bị đóng cửa. Khi đó tôi xin hỏi: thế thì Ban chấp hành Pê-téc-bua dùng để làm gì? Phải chăng tờ "Người

vô sản" với tư cách là cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành Pê-téc-bua, lại sẽ yếu hơn là với tư cách một trong "hai" Cơ quan ngôn luận trung ương hay sao?? Bạn hãy áp dụng ngay những biện pháp kiên quyết để cho Ban chấp hành Pê-téc-bua có những quan hệ không phải có tính chất hình thức, mà là những quan hệ thiết thực, chặt chẽ, thường xuyên với báo "Người vô sản", và khi đó bạn sẽ củng cố được vị trí của mình và ảnh hưởng tư tưởng của mình để dù có hàng trăm tên Mi-am-lin cũng sẽ không đáng sợ. Ban chấp hành Pê-téc-bua là một lực lượng mạnh gấp ba lần tất cả các "phái viên" gộp lại. Hãy làm cho tờ "Người vô sản" trở thành cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành Pê-téc-bua, còn Ban chấp hành Pê-téc-bua thì trở thành người ra sức truyền đạt *những tư tưởng* và sách lược của tờ "Người vô sản", đó chính là cuộc đấu tranh *thực sự* chống lại bọn Mi-am-lin, chứ không phải là cuộc đấu tranh bằng những lời kêu la và than vãn. Ở Pê-téc-bua có thể tìm thấy hàng trăm địa chỉ, ở Pê-téc-bua có thể tìm thấy được vô số dịp tốt, xếp đặt công tác của các thông tin viên, làm cho các mối liên lạc hoạt động trở lại, đặt viết các truyền đơn, in lại các bài của tờ "Người vô sản" trên các truyền đơn, kể lại nội dung các bài đó trong các truyền đơn, chuyển những bài đó thành truyền đơn, v. v. và v.v.. Trong các truyền đơn cũng có thể và cần phải nói đến các vấn đề chung của đảng (mới đây, Ban chấp hành Cô-xtơ-rô-ma đã gửi cho chúng tôi một nghị quyết phản đối việc chỉ định Plê-kha-nốp vào Cục quốc tế: một cái tát vào mặt, chỉ có thể thôi!). Cần phải đấu tranh chống bọn Mi-am-lin bằng việc tổ chức một cách *mẫu mực* công tác cổ động của các ban chấp hành và *bằng những truyền đơn có tính chiến đấu gửi cho đảng*, chứ không phải bằng những lời than phiền chua chát gửi lên Ban chấp hành trung ương!

Bạn nói đến bài báo nào của tôi trong số 5 (??) tờ "Bình minh" (nói về Prô-cô-pô-vích)?⁷⁶. Tôi bản khoản không hiểu thế nào. Tại sao bạn không bằng lòng Ru-ben? Bạn hãy giúp tôi liên hệ trực tiếp với cả Ru-ben lẫn La-lai-an-tơ.

Siết chặt tay. Hãy năng viết thư và chớ buồn nản! Còn bọn Mi-am-lin thì kệ thầy chúng!

N. Lê-nin của bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

50

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

15. 9. 05.

Các đồng chí thân mến! Tôi đã nhận được tiền, 1000 rúp = 2640 frs. và số báo "Người công nhân" đầu tiên. Số báo này gây một ấn tượng tuyệt vời. Có thể hy vọng rằng tờ báo này sẽ giải quyết được phần lớn nhiệm vụ khó khăn là trình bày một cách phổ thông và không tẻ nhạt. Trong lối văn và tính cách trình bày có một cái gì đó tươi mát. Tinh thần chiến đấu thật là tuyệt. Tóm lại, tôi có thể thành tâm chúc mừng thắng lợi và chúc đạt được nhiều thắng lợi hơn nữa. Tạm thời tôi chỉ mới có một vài nhận xét lẻ tẻ như sau: 1) vì tính chất "giải thích" của tờ báo, nên nói nhiều hơn một chút nữa về *chủ nghĩa xã hội*; 2) nên gắn một cách chặt chẽ hơn và trực tiếp hơn nữa những khẩu hiệu chiến đấu chính trị với *những nghị quyết* của Đại hội III và với tinh thần sách lược chung của phong trào dân chủ-xã hội cách mạng của chúng ta.

Bây giờ tôi trở lại bức thư của các đồng chí đề ngày 24. 8. 05, mà lời lẽ đã làm tất cả chúng tôi rất đỗi sửng sốt⁷⁷. I. Về thông báo. Các đồng chí "không thể làm được gì hơn". Điều đó không

đúng, bởi vì chúng tôi thấy và biết rằng cả phái Bun lẫn phái men-sê-vích và nhiều đảng viên bên-sê-vích có thể làm được nhiều hơn và hiện đang làm. Sự thật là ủy viên ban chấp hành trung ương ở ngoài nước được thông báo tình hình kém hơn phái Bun và phái "Tia lửa". Phải uốn nắn điều đó và uốn nắn một cách thường xuyên không mệt mỏi. Đây là một thí dụ mới nhất. Nghị quyết của các đồng chí về việc tích cực tẩy chay, chúng tôi chỉ mới nhận được *cách đây vài hôm*⁷⁸. Những người ở Nga sang đây biết được nghị quyết đó *từ tháng Sáu!* Thế mà các đồng chí còn nói rằng "không thể làm được gì hơn"???? Việc nghị quyết đến chậm trễ, ngoài lỗi của tôi ra, còn gây nên một sự bất đồng ý kiến, bởi vì trên tờ "Người vô sản", tôi đã giải thích "tích cực tẩy chay" một cách khác, khi không biết các đồng chí giải thích như thế nào¹⁾.

Đây là một sự thật nữa về việc các đồng chí phục hồi lại tình trạng hai cơ quan trung ương. Về thực chất, sự bất đồng ý kiến không lớn lắm, nhưng dù sao sự bất đồng đó cũng không nên có trong vấn đề phương thức hành động của toàn đảng. Tôi thấy rằng 1) xét theo quan điểm nghị quyết Đại hội III, nêu thẳng khẩu hiệu khởi nghĩa và chính phủ cách mạng lâm thời làm trọng tâm của chiến dịch cổ động là hết sức quan trọng và duy nhất đúng. 2) Tôi thấy rằng lời khuyên nên "dùng vũ lực để giải tán" các hội nghị đại biểu cử tri là hoàn toàn sai lầm. Đó sẽ là một sách lược tai hại. Một trong hai điều: hoặc giả không có điều kiện để dùng vũ lực với quy mô lớn, — khi đó nên giới hạn trong việc cổ động, diễn thuyết, bãi công, biểu tình thị uy, thuyết phục các đại biểu cử tri, chứ hoàn toàn không phải "giải tán" họ. Hoặc giả có điều kiện để sử dụng vũ lực với những quy mô lớn — thì lúc đó cần hướng vũ lực ấy không phải nhằm chống lại các đại biểu cử tri, mà là chống lại cảnh sát và chính phủ. Khi đó các đồng chí hãy bắt tay vào việc khởi nghĩa. Nếu không, các đồng chí sẽ có nguy

1) Xem V.I.Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. II, tr. 212 - 222.

cơ rơi vào một tình thế hết sức khó xử: công nhân "dùng vũ lực để giải tán" các đại biểu cử tri, còn chính phủ thì dùng vũ lực để bảo vệ họ!! Ở đây thực tiễn bộc lộ tác hại của việc không trực tiếp và kiên quyết đề ra khẩu hiệu khởi nghĩa, coi đó là trung tâm của công tác cổ động chống lại Đu-ma: hãy chuẩn bị khởi nghĩa, hãy thuyết phục tất cả mọi người (kể cả các đại biểu cử tri) chuẩn bị khởi nghĩa, hãy giải thích rõ mục đích, hình thức, phương pháp, điều kiện, các cơ quan, tiền đề của cuộc khởi nghĩa. Nhưng chớ có sử dụng *sức mạnh* một cách vô ích, chừng nào sức mạnh đó chưa được tích lũy, và nếu các đồng chí chưa thuyết phục được các đại biểu cử tri, mà lại dùng vũ lực để giải tán họ – thì đó quả là một sự điên rồ, một hành động tự sát đối với phong trào dân chủ - xã hội.

Tiếp nữa. II. Các đồng chí viết rằng các đồng chí không dùng thủ đoạn với Ban tổ chức, mà thực hiện ý chí của Đại hội III. Tôi nghĩ rằng ở đây các đồng chí rõ ràng không đúng. Về sự cần thiết phải chuẩn bị *điều kiện* thống nhất và chuẩn bị *hai đại hội* để thống nhất (ở cùng một địa điểm và vào cùng một thời gian với trách nhiệm của mỗi tổ chức phải phục tùng nghị quyết của đại hội *mình*) tôi đã viết cho các đồng chí từ hồi¹⁾... Thế có nghĩa là ở đây không có những sự bất đồng. Nhưng cái sự thật là các đồng chí đã quên mất nghị quyết bí mật (dưới đây tôi xin gửi kèm theo nghị quyết đó) về việc các điều kiện thống nhất *nhất thiết* phải được Đại hội IV thông qua – sự thật ấy vẫn là sự thật. Tôi đã nhấn mạnh đến chính điều đó. Trong hai mục của bản tuyên bố của mình, ("Báo chuyên tay" của Ban chấp hành trung ương, số 3, tr. 5), trong mục 2 và mục 3, Ban tổ chức *trực tiếp* việc thống nhất bằng con đường đại hội. Điều đó không thể phủ nhận được. Thế mà *trong thư trả lời*, các đồng chí *không thể để đả động gì* đến sự không đồng ý của mình!! Thành thử

¹⁾ Trong bản thảo sau chữ "từ hồi" bỏ cách quãng để điền thêm ngày viết bức thư gửi Ban chấp hành trung ương: 28 tháng Bảy (xem tập này, tr. 61 - 65). N. C. Crúp-xcai-a đã xoá chữ "từ hồi" và thêm vào đó chữ "từ trước rồi".

chính các đồng chí đã xoá bỏ nghị quyết. Đó là sai lầm và cần phải sửa chữa sai lầm ấy – điều đó đã rõ ràng.

Cuối cùng, một sai lầm hiển nhiên khác: không có câu trả lời trực tiếp của Ban tổ chức. Các đồng chí viết rằng: "*đây là nói đến việc hợp nhất trên những cơ sở của Đại hội III*". Xin lỗi các ngài! Tự lừa dối mình để làm gì? Làm suy yếu lập trường đúng đắn của mình bằng thái độ giả nhân giả nghĩa lộ liễu ấy để làm gì??

Việc hợp nhất trên cơ sở Đại hội III đã bị bác bỏ. Ở đây cả Vin-te lẫn Va-đim còn trực tiếp đề nghị việc đó với cả Plê-kha-nốp lẫn Ban tổ chức. Với việc hợp nhất *như vậy* sẽ còn lại *một* Cơ quan ngôn luận trung ương (thậm chí Plê-kha-nốp còn đề nghị "một bộ ba" cho cơ quan đó thông qua các phái viên của mình). Với việc hợp nhất *như vậy* sẽ chỉ còn lại một Ban chấp hành trung ương *nhất thiết* phải gồm cả hai nửa, tức là "việc bỏ sung" sẽ không phải là một sự bỏ sung, mà là một sự hợp nhất thật sự.

Nhưng việc đó đã bị bác bỏ. Có nghĩa là còn lại việc *thỏa thuận* cho tới Đại hội IV và việc *hợp nhất* "trên những cơ sở của Đại hội *bốn*". Lẽ ra phải trả lời thẳng thắn và rõ ràng như vậy và công khai tuyên bố *trước công chúng* thì các đồng chí lại lảng tránh thực chất vấn đề bằng cách im lặng (bởi vì Ban tổ chức đề nghị một cách rõ ràng việc hợp nhất không phải trên những cơ sở của Đại hội III, thế mà các đồng chí trả lời: nói chung chấp nhận được, tốt, chúng ta sẽ bàn thêm!). Và các đồng chí viết cho tôi: "*điều lệ của Đại hội III là tối hậu thư của chúng tôi*". Đó không phải là tự lừa dối sao? Vì nếu các đồng chí nói điều đó một cách công khai thì, thứ nhất, tất cả những người bên-sê-vích sẽ cười các đồng chí, thứ hai, phái men-sê-vích sẽ trả lời các đồng chí *một cách* khiến cho tất cả những thiện ý của các đồng chí về hợp nhất sẽ tan ra mây khói!

Theo tôi, tốt nhất là tuyên bố thẳng với đảng: đáng tiếc là họ đã bác bỏ việc hợp nhất trên cơ sở của Đại hội III. Chúng ta hãy chuẩn bị Đại hội IV như thế nào để triệu tập hai đại hội vào cùng một thời gian và tại cùng một địa điểm. Chúng ta hãy chuẩn bị kế hoạch hợp nhất. Ví dụ, trong tất cả các tổ chức

song song ở đầu cũng gồm nửa nọ nửa kia bằng nhau (à la Ni-cô-lai-ép)⁷⁹. Nếu như vậy, các đồng chí hãy lập danh sách các tổ chức song song, một danh sách đầy đủ, hãy trưng cầu ý kiến của tất cả các tổ chức đó. Sau đó là Ban chấp hành trung ương, cứ cho rằng cũng gồm nửa nọ nửa kia, tức là gồm hai phần bằng nhau. Trong điều kiện *hợp nhất* toàn bộ, thì về nguyên tắc không thể tranh cãi chống lại "việc bổ sung" như vậy (mặc dù trên thực tiễn vấn đề phức tạp hơn, và cần phải biết có bao nhiêu tổ chức song song, v.v.). (Xin mở ngoặc: rất tiếc là trong tờ "Báo chuyên tay", số 1, các đồng chí đã huênh hoang rằng $\frac{2}{3}$ đảng đứng về phía chúng ta. Với điều đó, các đồng chí đã phá hoại sự thoả thuận sau này của mình về việc "chia đôi". Mà các đồng chí nói $\frac{2}{3}$ như vậy liệu có đúng sự thật không??) Tiếp nữa là về Cơ quan ngôn luận trung ương. Trong điều kiện *hợp nhất*, có hai Cơ quan ngôn luận trung ương, theo tôi, là một điều phi lý, và tôi cho rằng có thể là phái bôn-sê-vích sẽ thích cơ quan của mình gồm một số ban chấp hành trên cơ sở điều lệ đảng, hơn là cái điều phi lý đó. Trong điều kiện có hai Cơ quan ngôn luận trung ương *cạnh tranh nhau* thì việc hợp nhất sẽ chỉ là một từ vô tác dụng. Như vậy thì "thoả thuận" còn hơn — trên cơ sở giống như "cơ sở ở Ni-cô-lai-ép", tức là thành lập ở khắp mọi nơi những ban liên hợp hoặc điều hoà gồm một nửa bên này và một nửa bên kia.

III. Về vấn đề tiền. Lời tuyên bố của các đồng chí cho rằng Cơ quan ngôn luận trung ương phải được xuất bản "bằng tiền ở nước ngoài", rằng việc phá sản của Ban chấp hành trung ương phải **bắt đầu từ Cơ quan ngôn luận trung ương**, — đã làm tất cả chúng tôi sững sốt như tiếng sét. Các đồng chí viết rằng đó không phải là sự bực mình và cũng không phải là lời trách móc. Các đồng chí cho phép chúng tôi không tin các đồng chí. Nói điều đó một cách nghiêm chỉnh, thanh thản và bình tĩnh — có nghĩa là tuyên bố *sự đoạn tuyệt* của Cơ quan ngôn luận trung ương với đảng, mà các đồng chí thì không thể nào muốn điều đó. Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng xuất bản bằng tiền không

phải của đảng, mà của nước ngoài, — quyết định rằng việc phá sản của đảng phải **bắt đầu** (chứ không phải kết thúc) từ Cơ quan ngôn luận trung ương — đó quả là một điều kỳ cục. Nếu chúng tôi coi ý kiến ấy là nghiêm túc, chứ không coi là biểu hiện của sự cáu kỉnh do những khó khăn nhất thời gây ra (bởi vì nói chung doanh số của các đồng chí là "béo bở", còn những hy vọng đặt vào 60 000 cũng như vào việc "kinh doanh" thì còn "béo bở hơn" gấp ba lần), thì chúng tôi sẽ phải tiến hành ngay những biện pháp chuyển sang xuất bản cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài "bằng tiền ở nước ngoài". Nhưng tôi xin nhắc lại rằng tôi coi cái hành động kỳ quái ấy của các đồng chí chỉ là một sự cáu kỉnh thôi và tôi sẽ chờ đợi cuộc gặp gỡ cá nhân, bởi vì theo tôi, ở đây có sự hiểu lầm, chứ không phải là bắt đầu sự đoạn tuyệt.

Siết chặt tay. *N. Lê-nin*

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

51

GỬI C. HUY-XMAN

Đồng chí thân mến!

Tất cả những thư của đồng chí đề nghị để Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa can thiệp nhằm mục đích hoà giải hai phái trong đảng chúng tôi, đã được gửi về Ban chấp hành trung ương ở Nga. Lúc này tôi có thể báo để đồng chí biết là Ban chấp hành trung ương sẵn sàng tham gia vào một cuộc hội nghị đại biểu đảng nói tới, với điều kiện là cuộc hội nghị đó chỉ mang tính chất thảo luận sơ bộ mà thôi. Tôi hy vọng rằng các đại biểu của Ban chấp

hành trung ương sẽ tới Giơ-ne-vơ hoặc Béc-lanh vào một ngày gần đây nhất, chắc là trong tháng Chín.

Nhưng tôi phải báo để đồng chí biết là Ban chấp hành trung ương đang chuẩn bị ký một hiệp nghị với Ban tổ chức ở Nga — đó là cơ quan chấp hành của phái thiểu số trong đảng. Những cuộc đàm phán sơ bộ đã được tiến hành rồi, và hai bên đã đi đến thoả thuận về những số tiền do các tổ chức ở nước ngoài cấp cho cách mạng Nga. Văn bản hiệp nghị đó đã được gửi cho đồng chí cách đây hai tuần.

Vì tính chất bền vững của sự hoà giải chỉ có thể được bảo đảm khi các đồng chí trong nước Nga đã hoàn toàn thoả thuận được với nhau, cho nên tốt nhất là chờ kết quả của những cuộc đàm phán đó, rồi hãy triệu tập cuộc hội nghị đại biểu mà đồng chí viết cho chúng tôi trong thư.

Vla-đi-mia U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

*Viết ngày 16 tháng Chín 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen*

*In bằng tiếng Pháp năm 1905
thành tờ riêng in thạch (không
giữ lại được)*

*In lần đầu bằng tiếng Nga năm
1929 trong V.I.Lê-nin
Toàn tập, xuất bản lần thứ
2-3, t. VIII*

*Theo đúng bản sao đánh
máy
Dịch từ tiếng Pháp*

52

GỬI X. I. GU-XÉP

Lê-nin gửi Na-txi-a

20. 9. 05.

Bạn thân mến! Xin cảm ơn về bức thư số 3. Có lẽ chúng tôi sẽ đăng một phần bức thư đó⁸⁰. Bạn có sáng kiến trao đổi với

ban biên tập không những về những vấn đề thể thức (về điều lệ, các mối liên lạc, địa chỉ, v.v.), không những về những đề tài của các bản tin (những sự kiện này nó đã diễn ra), mà còn về *nội dung* các quan điểm của bạn, về *nhận thức* của bạn đối với sách lược của chúng ta, về việc trên thực tế *chính bạn* thực hành sách lược đó *như thế nào* trong các bản thuyết trình, tại các cuộc hội nghị, v.v.. Những cuộc trao đổi ý kiến như thế của những cán bộ hoạt động thực tiễn ở Nga với chúng tôi là *vô cùng quý giá* đối với chúng tôi, và tôi hết sức khẩn khoản yêu cầu bạn hãy tuyên truyền, nhắc nhở, nhấn mạnh ở khắp mọi nơi rằng ai muốn coi Cơ quan ngôn luận trung ương là Cơ quan ngôn luận trung ương *của mình* (mà bất kỳ đảng viên nào cũng phải muốn điều này), thì người đó không nên tự giới hạn trong những câu trả lời lấy lệ hay những báo cáo thuần túy hình thức, mà chính là phải **trao đổi, không phải để đăng báo**, mà để tạo nên một mối liên hệ tư tưởng, trao đổi với ban biên tập về những quan điểm này nó mà họ đang thực hiện. Coi những cuộc trao đổi như vậy chỉ là một trò đùa — tức là rơi vào một thứ chủ nghĩa thực tiễn thiển cận và phò mặc cho sự may rủi toàn bộ mặt nguyên tắc, tư tưởng của toàn bộ công tác thực tiễn của chúng ta, của toàn bộ công tác cổ động, bởi vì không có một nội dung tư tưởng rõ ràng, có suy nghĩ chín chắn, thì công tác cổ động sẽ thoái hoá thành những lời nói suông. Nhưng muốn đề xuất một nội dung tư tưởng rõ ràng mà chỉ có cộng tác với Cơ quan ngôn luận trung ương thôi thì chưa đủ, còn cần phải có sự thảo luận chung xem các cán bộ thực tiễn *nhận thức* luận điểm này hoặc luận điểm kia như thế nào, xem *trên thực tế họ thực hiện* những quan điểm này hay quan điểm kia như thế nào. Thiếu cái đó thì ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương sẽ bị lơ lửng trên mây, sẽ không biết được người ta có lĩnh hội được những điều mình tuyên truyền hay không, có hưởng ứng lời tuyên truyền đó hay không, cuộc sống làm biến đổi những điều tuyên truyền đó như thế nào, cần phải sửa đổi, bổ sung những gì. Không thế thì những người dân chủ - xã hội sẽ hạ thấp xuống đến mức là người viết chỉ biết

viết và người đọc sẽ chỉ biết đọc. Ý thức của chúng ta về việc quan hệ với đảng còn yếu, — cần phải củng cố nó bằng lời nói và bằng việc nêu gương.

Tôi sẽ cố gắng sử dụng tấm gương của bạn để đăng một đoạn trong bức thư của bạn. Nói chung, chúng tôi đồng ý và nhất trí với bạn (những ý kiến của bạn giống với ý kiến của tôi trong "Hai sách lược"). Nói riêng, tôi thấy rằng bạn đã kích những người men-sê-vich một cách vô ích về câu nói của họ: chuẩn bị cho *quần chúng* khởi nghĩa. Nếu đó có là sai lầm đi nữa, thì sai lầm này không phải là căn bản.

Siết chặt tay. *Lê-nin* của bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

53

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Lê-nin gửi Ban chấp hành trung ương

30. IX. 05.

Các bạn thân mến!

1) Tôi gửi các bạn bản dự thảo hợp đồng với Ma-lúc để toàn thể Ban chấp hành trung ương phê chuẩn⁸¹. Tôi khuyên nên phê chuẩn — nếu không, cả một đám người ở đây không có gì để sống cả, mà đảng lại không thể nuôi được họ (kể cả các biên tập viên và các cộng tác viên của báo "Người vô sản"). Đó là vấn đề nghiêm trọng, và tôi thiết tha yêu cầu không nên cắt đứt ngay: nếu không, có thể gây nên một cuộc khủng hoảng dữ dội.

2) Tôi khuyên nên tăng 50% đến 100%. Ma-lúc sẽ phải đồng ý.

3) Sau đó các bạn hãy buộc bà ta giờ đây nhất thiết phải phục tùng ngay *sự chỉ đạo* tư tưởng (chứ không phải chỉ phục tùng sự kiểm soát) của người mà bà ta sẽ thoả thuận với Ban chấp hành trung ương. Điều đó là hoàn toàn có thể, bà ta sẽ đồng ý, và ý nghĩa của mục này rất to lớn về nguyên tắc, và lại ý nghĩa thực tiễn của nó mai đây cũng sẽ hết sức to lớn.

4) Các bạn đặt cả tôi và đặc biệt là bản thân các bạn vào một tình thế khó xử đối với Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, khi các bạn không cử đại diện đi dự hội nghị đại biểu và không cử các ủy viên Ban chấp hành trung ương đã hứa tới đây⁸². Vì Chúa, các bạn hãy hiểu cho rằng bằng hành động đó các bạn sẽ đẩy toàn bộ phong trào dân chủ - xã hội quốc tế chống lại mình. Tôi đã nhận được của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa thư hỏi về sự im lặng kỳ quặc của Ban chấp hành trung ương (tôi đã trả lời rằng về nguyên tắc, các bạn tán thành hội nghị đại biểu mà không cần đến toà án trọng tài, rằng sắp tới sẽ có đại biểu của các bạn, và ở Nga đang tiến hành đàm phán giữa Ban tổ chức với Ban chấp hành trung ương).

Cần phải trả lời chính thức, chính xác và rõ ràng cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, nếu không, các bạn sẽ làm mất uy tín của mình một cách ghê gớm, làm như thể các bạn lảng tránh⁸³.

5) Tôi đã mất hy vọng vào việc các bạn sang đây. Tại sao các bạn không viết lấy một lời về cái chết của Xư-xôi-ca? Các bạn hãy viết thư cho biết là các bạn đã từ bỏ hẳn kế hoạch sang đây chưa? Nói chung đã hơn tháng nay chưa nhận được tin tức gì của các bạn về ai cả.

6) Về Plê-kha-nốp, tôi xin báo những tin đồn ở đây để các bạn biết. Ông ta rõ ràng là cấu tiết với chúng tôi vì bị vạch mặt trước Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Ông ta nguyên rửa tục tưu, như một gã đánh xe ngựa, trên tờ "Nhật ký người dân chủ-xã hội", số 2. Người ta nói khi thì về một tờ báo riêng của ông ta, khi thì về việc ông ta quay lại với tờ "Tia lửa". Kết luận: sự không tín nhiệm đối với ông ta chắc sẽ tăng lên.

Bắt tay các bạn. Các bạn hãy trả lời dù chỉ một ít thôi.

Lê-nin của các bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pé-téc-bua

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

54

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Mãi đến hôm nay (3. X. 05 lịch mới!!), tôi mới nhận được tờ "Báo chuyên tay", số 2 của các bạn ra ngày 24. VI. 1905. ("Cơ quan trung ương thống nhất" – sau ba tháng mới báo tin cho các thành viên của nó biết ...)

Bài "Những cơ sở của tổ chức đảng" rất tốt. Tôi đang hình dung người ta buộc phải nhai lại những bài vỡ lòng cho bọn men-sê-vích như thế nào! Nhưng trên thực tế đúng là phải như vậy. Tác giả bài báo đã làm việc đó một cách tuyệt diệu. Tôi định đăng bài đó lên báo "Người vô sản"⁸⁴. Cố nhiên là chậm, nhưng thà chậm còn hơn không.

Bài báo đó làm tôi có ý nghĩ rằng các bạn có thể và nên làm cho Ban chấp hành trung ương không im hơi lặng tiếng, mà luôn luôn lên tiếng. Thời kỳ lãnh đạo tư tưởng bằng cách "thì thầm" với các phái viên tại những nơi họp kín và trong các cuộc gặp gỡ đã qua rồi! Cần phải lãnh đạo bằng sách báo chính trị. Báo "Người công nhân" không thích hợp với công việc này, vai trò của nó là vai trò khác. Các bạn *nhất thiết phải* cho xuất bản một bản tin nhỏ của Ban chấp hành trung ương, khổ chừng *hai trang in* trở lại, nhưng ra *mỗi tuần lễ hai lần*. Trong đó sẽ có một bài nhỏ về

chủ đề chính trị, sách lược hay tổ chức, sau nữa là những mẫu tin ngắn, mỗi tin độ ba dòng. Chỉ cần 1) in bằng máy, vì in thạch rất xấu (lẽ nào không có lấy được một kỹ thuật nhỏ, hoạt động *nhANH*, hay sao?) và 2) phải tiến hành việc đó một cách đúng hạn và thường xuyên.

Tôi không hiểu rõ kế hoạch của các bạn nhằm biến tờ "Người công nhân" thành tờ báo khổ nhỏ hơn ra hàng tuần. Theo tôi, một cơ quan ngôn luận phổ thông (tôi không tán thành cơ quan này, nhưng đại hội đã quyết định thì tạm thời thôi vậy) là một việc, còn *bản tin* có đăng những bài chính trị chung có tính chất chỉ đạo thực sự lại là việc khác. Các bạn đã có ba hay bốn cộng tác viên tốt, có nghĩa là hàng tuần có được hai bài báo ngắn một cách hết sức dễ dàng, còn ý nghĩa thì lại sẽ rất to lớn!

Viết ngày 3 tháng Mười 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

55

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

3. X. 05.

Các bạn thân mến! Tôi đã nhận được một đồng tài liệu và đã nghe bản báo cáo tỉ mỉ của Đen-ta. Tôi vội trả lời ngay về tất cả các điểm.

1) Tôi không thể đến đúng thời hạn đã quy định được¹⁾, bởi vì trong lúc này không thể bỏ được tờ báo⁸⁵. Vội-nộp bị mắc

¹⁾ Ở đây và những chỗ sau đây, những từ có gạch dưới bằng một gạch theo kiểu làn sóng (xem phụ bản) có nghĩa là đoạn cần phải mã hoá.

ket ở Ý. Đã buộc phải phái Oóc-lốp-xki đi công tác. Không còn ai để thay cả. Nghĩa là phải hoãn việc ấy đến tận tháng Mười theo lịch Nga, như các bạn đã ấn định.

2) Tôi xin nhắc lại yêu cầu hết sức khẩn thiết: các bạn hãy chính thức trả lời Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đi. Các bạn có cử ai đi dự hội nghị ở nước ngoài không? Nói rõ: cử ai và bao giờ. Nếu các bạn chỉ định ai thì cũng nói rõ. Nếu không, các bạn sẽ làm mất hết thể diện của mình trước Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

3) Về Plê-kha-nốp, các bạn cũng trả lời chính thức và dứt khoát: đồng ý hay không đồng ý. Vậy thì chỉ định ai? Trì hoãn vấn đề này là vô cùng nguy hiểm⁸⁶.

4) Về nhà xuất bản công khai, các bạn hãy quyết định nhanh lên bằng một nghị quyết chính thức. Bản dự thảo hợp đồng của tôi với Ma-lúc¹⁾, tôi không gây tác hại gì cho các bạn cả, bởi vì đó là một bản dự thảo. Tôi chỉ nhắc lại rằng Ma-lúc đã đem lại việc làm cho một đồng người ở đây mà đảng không đủ sức chu cấp. Các bạn chớ quên điều đó. Tôi muốn khuyên các bạn nên vừa ký hợp đồng với Ma-lúc, vừa tiếp tục công việc với những người khác theo tinh thần của Smít.⁸⁷

5) Về thái độ đối lập của hầu hết các phái viên đối với Ban chấp hành trung ương, tôi sẽ phát biểu như sau. Thứ nhất, việc chỉ định bổ sung In-xa-rốp và Li-u-bích, mà tôi hoàn toàn tán thành, chắc chắn sẽ cải thiện được công việc rất nhiều. Thứ hai, hình như các phái viên một phần hơi phóng đại một chút. Thứ ba, có nên đưa một số phái viên vào các ban chấp hành và ủy nhiệm cho họ phải chăm lo đến toàn khu gồm 2 - 3 ban chấp hành lân cận không? Không nên quá thổi phồng sự thống nhất sách lược: một sự đa dạng nào đó trong hành động và kế hoạch của các ban chấp hành không gây trở ngại gì cả.

6) Tôi coi việc chăm lo đến Đại hội IV là điều hết sức quan trọng. Đã đến lúc rồi. Đại hội chắc chắn sẽ chậm minimum là

Handwritten text in Cyrillic script, likely a draft or a copy of a letter. The text is dense and appears to be a list of points or a detailed report. It includes phrases like 'Dona - 2/1/1905', 'Dopislo 2/1/1905', and 'Karev'.

Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin
gửi Ban chấp hành trung ương
Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. —
Ngày 3 tháng Mười 1905.

Ảnh thu nhỏ

¹⁾ Xem tập này, tr. 96 - 98.

$1/2$ năm, và có thể còn hơn nữa. Dù sao cũng đã đến lúc. Theo tôi, chúng ta đã có lỗi chút ít trong việc buông lỏng một số ban chấp hành và đã cho phép không tuân thủ các nghị quyết của Đại hội III về những điều kiện kết nạp những người men-sê-vích. Nếu những ban chấp hành ấy, đồng thời vừa thừa nhận lại vừa không thừa nhận Đại hội III, không quyết định thái độ của mình đối với Đại hội IV thì tất sẽ có sự lộn xộn. Một số sẽ không đến dự Đại hội IV. Lại một chuyện tai tiếng nữa. Một bộ phận sẽ đến dự và tại đại hội sẽ chạy sang phía bên kia. Chúng ta không được lẩn lộn chính sách thống nhất *hai* bộ phận với việc *lấn lộn* cả hai bộ phận. Thống nhất hai bộ phận thì tán thành. Lấn lộn hai bộ phận thì không đời nào. Hãy phân ra một cách rõ ràng, — chúng ta phải yêu cầu các ban chấp hành như vậy, sau đó triệu tập hai đại hội, rồi khi đó mới thống nhất. Hai đại hội cùng họp một thời gian, ở cùng một địa điểm, và chính các đại hội đó sẽ thảo luận và sẽ thông qua các dự án thống nhất đã được chuẩn bị từ trước.

Còn bây giờ thì cần phải *đấu tranh* một cách kiên quyết nhất chống lại *sự lấn lộn* hai bộ phận trong đảng. Tôi khuyên nên đưa khẩu hiệu đó ra một cách hết sức rõ ràng cho các phái viên và ủy nhiệm cho họ thực hiện nó.

Nếu không làm như thế thì sẽ gây ra một sự lộn xộn ghê gớm. Mọi sự lộn xộn đều có lợi cho phái men-sê-vích, và họ sẽ dùng mọi cách để gây ra sự lộn xộn ấy. Đối với họ "sẽ không tồi tệ hơn" (bởi vì không thể có gì tồi tệ hơn hành động phá hoại tổ chức của họ), còn chúng ta thì trân trọng tổ chức của chúng ta, mặc dù nó còn phôi thai và chúng ta sẽ mang hết sức ra để bảo vệ nó. Phái men-sê-vích có lợi trong việc làm rối tung mọi chuyện và biến Đại hội IV thành một vụ tai tiếng mới, bởi vì ngay đến đại hội *của họ*, họ thậm chí cũng không nghĩ tới. Còn chúng ta thì phải hướng mọi nỗ lực và mọi ý nghĩ của chúng ta vào việc đoàn kết, vào việc tổ chức tốt hơn bộ phận *củ a ch ú n g t a* ở trong đảng. Sách lược này có vẻ "ích kỷ", nhưng đó mới là sách lược duy nhất hợp lý. Nếu chúng ta đoàn kết tốt, hoàn toàn có tổ chức,

nếu chúng ta gạt bỏ ra khỏi chúng ta tất cả những kẻ hay than vãn và tất cả những kẻ đào ngũ, thì lúc đó hạt nhân vững chắc của chúng ta, mặc dù không lớn lắm, cũng sẽ lôi kéo được toàn bộ đám đông "mơ hồ về tổ chức". Còn nếu chúng ta không có hạt nhân, thì sau khi tự phá hoại tổ chức của mình, phái men-sê-vích sẽ phá hoại luôn cả chúng ta về tổ chức. Nếu chúng ta có một hạt nhân vững chắc, thì chúng ta sẽ nhanh chóng buộc họ phải thống nhất với chúng ta. Còn nếu chúng ta không có hạt nhân, thì không phải một hạt nhân khác sẽ thắng (không có hạt nhân ấy), mà chính *những kẻ gây lẫn lộn* sẽ thắng, và khi ấy, tôi xin cam đoan rằng sẽ xảy ra những sự xích mích mới, một sự phân liệt mới không thể tránh được và một sự cáu tiết tệ hơn trước gấp trăm lần.

Chúng ta hãy bắt tay chuẩn bị cho một sự thống nhất thật sự, bằng cách tăng cường lực lượng *của chúng ta* và thảo ra các bản dự thảo *rõ ràng* về các quy tắc của điều lệ và của sách lược. Còn những kẻ ba hoa trống rỗng về sự thống nhất, làm *lẫn lộn* những mối quan hệ giữa các bộ phận trong đảng thì, theo tôi, phải gạt ra khỏi hàng ngũ của chúng ta một cách không thương xót.

Bắt tay các bạn. *N. Lê-nin* của các bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

56

GỬI M. A. RÂY-XNE

4. X. 05.

Mi-kha-in An - đrê - ê - vích rất kính mến! Tôi rất cảm ơn đồng chí về bức thư của đồng chí, bức thư này cho tôi rõ hơn về những

kế hoạch và sách lược của phái gọi là dân chủ - lập hiến ở nước ta, so với thông báo của Phê-lích-xơ A-lếch-xan-đrô-vích về cuộc nói chuyện với đồng chí⁸⁸. Thông báo của đồng chí nói rằng phái tự do, Vít-te, v.v. hết sức sợ sự tẩy chay tích cực, là đặc biệt có giá trị. Tôi vừa mới nhận được tin từ nước Nga báo rằng hội nghị đại biểu giữa các phái trong Đảng dân chủ - xã hội đã họp (cả hai phái trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, phái Bun, chắc chắn có cả những người Lát-vi-a, v.v.). Sách lược tẩy chay tích cực đã được thông qua một cách dứt khoát.

Tôi chưa rõ kế hoạch của đồng chí: 1) lẽ nào có thể — dầu chỉ là một chút thôi — hy vọng rằng phái dân chủ - lập hiến sẽ từ chối không tham gia cuộc bầu cử vào Đu-ma nhà nước? Tôi nghĩ là không có chút hy vọng nào đâu. 2) Nếu đã thỏa thuận được với phái cấp tiến, yêu cầu họ một triệu để vũ trang cho công nhân Xanh Pê-téc-bua thì như thế đối với chúng ta liệu có tốt hơn là yêu cầu bầu cử vào quốc hội lập hiến hiện nay hay không? Trước khi đấu tranh với Tơ-rê-pốp hoặc không đấu tranh với Tơ-rê-pốp thì cuộc bầu cử liệu sẽ mang lại lợi ích gì?

Dĩ nhiên, phải thảo luận vấn đề ấy kỹ hơn. Tôi đặt hy vọng, một là, vào cuộc gặp gỡ sắp tới của đồng chí ở Béc-lanh với một người bạn của tôi⁸⁹; hai là, vào cuộc gặp gỡ của chúng tôi với đồng chí ở đây mà Phê-lích-xơ đã nhắc tới. Chúc đạt nhiều thắng lợi trong cuộc đấu tranh cho việc tẩy chay tích cực.

Xin sẵn sàng được phục vụ đồng chí...

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

57

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

5. X. 05.

Các bạn thân mến! Tôi vừa mới nhận được một bức thư nữa của Rây-néc. Tôi đã suy nghĩ kỹ về đề nghị của đồng chí ấy, đã bàn với Đen-ta và xem xét lại câu trả lời phủ định của tôi trong bức thư đề ngày 3. X. 05¹⁾.

Tôi sẽ có thể trả Oóc-lốp-xki về trong vòng một tuần lễ nữa. Lúc đó có thể, bằng cách này hay cách khác, không cần đến tôi khoảng hai tuần, tôi sẽ viết trước vài bài, còn một phần, trong khi đi đường, tôi cũng sẽ viết một cái gì đó. Nhưng dù sao tôi cũng thấy kế hoạch của các bạn hết sức không hợp lý. Theo tất cả những tin tức hiện nay đăng đầy dẫy trên các báo nước ngoài, thì hiện nay có một sự phấn nộ ghê gớm đang nổ ra ở Phần-lan. Người ta trực tiếp đưa tin về nhiều vụ bùng nổ đang được chuẩn bị, về việc chuẩn bị khởi nghĩa. Hiện nay người ta đang điều đến đó đặc biệt nhiều quân đội. Cảnh sát tuần tra bờ biển và cảnh sát tuần tra mặt biển đã tăng lên gấp bốn lần. Sau vụ John Grafton⁹⁰, tất cả sự chú ý đều đặc biệt hướng vào các tàu đang tiến vào bờ. Ở nhiều nơi người ta đã tìm thấy vũ khí, và giờ đây người ta đang tích cực tìm. Hoàn toàn có thể cho rằng người ta cố tình gây ra vụ xung đột để can thiệp bằng vũ trang.

Trong những điều kiện như vậy, tổ chức một cuộc họp chung ở đây có nghĩa là mạo hiểm một cách hoàn toàn không cần thiết. Đó quả là một việc làm điên rồ. Chỉ cần xảy ra một sự tình cờ rất nhỏ (mà khả năng này hiện nay ở Phần-lan rất lớn) là cả toàn thể Ban chấp hành trung ương lẫn Cơ quan ngôn luận trung ương sẽ bị thất bại hoàn toàn, bởi vì khi đó ở đây tất cả đều sẽ

¹⁾ Xem tập này, tr. 99 - 100.

đổ vỡ hết. Cần phải nhìn thẳng vào sự việc: điều đó có nghĩa là giao toàn đảng cho các lãnh tụ men-sê-vích làm tình làm tội. Tôi tin chắc rằng, sau khi suy nghĩ, các bạn sẽ đồng ý rằng chúng ta không có quyền làm như thế.

Tôi đề nghị thảo luận xem có thể thay đổi lại kế hoạch như thế này được không. Mọi người đều đến Xtóc-khôn. So với kế hoạch hiện tại thì điều đó làm cho các bạn gặp những điều bất tiện nhỏ, nhưng lại có những điều lợi lớn. Những điều bất tiện là: lượt đi chậm mất $1/2$ ngày (tính từ A-bô, nơi gần chỗ hẹn gặp nhau), hoặc maximum là một ngày. Tổng cộng là 2 ngày, thậm chí cứ cho là 4 ngày. Thật không đáng kể. Những điều lợi là: được an toàn hơn. Như thế tuyệt đối sẽ không thể có chuyện thất bại hoàn toàn. Có nghĩa là chúng ta không hề mạo hiểm chút nào đối với số phận của Cơ quan ngôn luận trung ương và toàn thể Ban chấp hành trung ương; chúng ta không làm điều gì điên rồ một cách phi lý cả. Một số trong các bạn có thể đến đó một cách hoàn toàn hợp pháp: sẽ không thể bắt họ được. Số khác sẽ kiếm hộ chiếu của người khác hoặc vượt biên giới không cần hộ chiếu (Đen-ta nói rằng các đồng chí Phần-lan sẽ thu xếp dễ dàng việc vượt biên giới). Trong trường hợp bại lộ thì điều đó, thứ nhất, sẽ chỉ là sự bại lộ của từng người riêng lẻ, chứ không phải toàn bộ; và thứ hai, tuyệt đối không có một chứng cứ nào cả, do đó nếu có đưa ra tòa thì cảnh sát cũng sẽ không moi được gì quan trọng cả. Như vậy chúng ta bảo đảm có 2 - 3 ngày để hội họp một cách hoàn toàn chắc chắn; trong điều kiện có tất cả các tài liệu (tôi sẽ mang chúng đến, còn các bạn thì sẽ gửi những tài liệu của mình đến bằng bưu điện, v.v.), và có khả năng lập bất kỳ biên bản nào, ra bất kỳ những lời kêu gọi nào, v.v.. Cuối cùng, chúng ta sẽ thử xem liệu tôi có thể đến Xtóc-khôn thường xuyên hơn được không, để từ đây làm việc cho các bạn và viết các truyền đơn, v.v. (hình như phái men-sê-vích cũng làm một cái gì tương tự như thế ở miền Nam).

Tôi đề nghị các bạn thảo luận kỹ kế hoạch đó. Nếu các bạn tán thành, thì điện cho tôi theo địa chỉ Kroupsky, 3. Rue David

Dufour, Genève, ký tên Bô-lê-xláp và dùng một chữ số để chỉ ngày tôi phải có mặt ở Xtốc-khôn (30 = tôi phải có mặt ở đó vào ngày 30 tháng Chín; 2 hoặc 3 = tôi phải có mặt vào ngày 2 hoặc 3 tháng Mười, v.v.).

Bắt tay các bạn. *N. Lê-nin*

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

58

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

8. /X. 05.

Các bạn thân mến! Tôi vội báo cho các bạn biết một bước ngoặt quan trọng trong vấn đề đại diện tại Cục quốc tế. Hội nghị đại biểu của phái men-sê-vích miền Nam nước Nga đã thông qua một nghị quyết về vấn đề này, trong đó có 1) một sự nói dối thô bạo về cá nhân tôi. Tôi trả lời lại trên báo "Người vô sản", số 20¹⁾, sẽ ra vào ngày kia. 2) họ yêu cầu Plê-kha-nốp làm đại diện cho *phái của họ trong đảng*.

Đó chính là cái chúng ta cần! Cố nhiên, Plê-kha-nốp sẽ tôn trọng lời yêu cầu của họ. Sự trung lập giả của ông ta — rất tai hại cho chúng ta — sẽ bị phá tan, đó chính là điều cần phải được chứng minh. Cứ hãy để hai đại diện tại Cục quốc tế: một đại diện cho phái đa số và một cho phái thiểu số. Như thế là tốt nhất.

¹⁾ Xem bài "Đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 386 - 389).

Đồng thời, nếu Plê-kha-nốp đại diện cho phái thiểu số thì *như thế lại càng tốt hơn nữa*. Đó là một tiền lệ rất tốt cho sự thống nhất sau này. Tôi khẩn khoản yêu cầu: giờ đây các bạn hãy vứt bỏ hẳn ý nghĩ về Plê-kha-nốp và hãy chỉ định đại biểu của mình trong phái đa số. Chỉ có như thế chúng ta mới sẽ hoàn toàn được đảm bảo. Giá mà chỉ định Oóc-lốp-xki thì tốt. Đồng chí ấy biết các tiếng nước ngoài, ăn nói được và có tư thế đảng hoàng. Đại bộ phận các mối quan hệ đều tiến hành bằng văn bản, hầu hết mọi người, và dĩ nhiên là cả chúng ta nữa, sẽ bắt đầu trao đổi ý kiến. Mặc dầu là chẳng có gì để trao đổi ý kiến cả: qua kinh nghiệm, tôi cam đoan với các bạn rằng việc đại diện đó chỉ là *thuần túy hình thức*. Xưa kia Plê-kha-nốp đã nhiều lần ủy nhiệm sự đại diện đó cho Côn-txốp, nhưng chưa bao giờ vì thế mà xảy ra một tai họa nào cả, mặc dù Côn-txốp là một "nghị viên" chẳng ra gì và nói chung đó là một người vụng về hết cỡ nói¹⁾.

Bắt tay các bạn. *N. Lê-nin*

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Trên trang ba còn để trống của bức thư có lịch trình do V. I. Lê-nin thảo ra, dự kiến ngày tháng họp hội nghị Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga:

"Thư được gửi đi.....	6.	X.	
Thư nhận được	12.	X.	16. X.
Lên đường.....	18.	X.	22
	20.	X.	24
Hội nghị.....	20 - 22.	X.	24 - 26
Trở về.....	22 - 24.	X.	26 - 28

+7

+3

".

Về vấn đề này, xem bức thư trước.

59

GỬ CÁC ĐẢNG VIÊN BÔN-SÊ-VÍCH Ở KHÉC-XÔN

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được — của một đồng chí đã ở chỗ các đồng chí — địa chỉ để viết thư cho các đồng chí và vội vàng sử dụng ngay địa chỉ đó để liên lạc trực tiếp. Chúng tôi rất coi trọng những sự liên lạc trực tiếp và việc trao đổi tư tưởng, và chính vì thế mà chúng tôi thử đặt liên lạc⁹¹. Các đồng chí hãy viết thư cho chúng tôi theo địa chỉ: ngài An-be Min-đê, Ma-ri-en-stơ-rát-xơ, 13¹¹ Lai-pxích. (Albert Milde, Marienstrasse, 13¹¹.)

N. Lê-nin

*Viết ngày 10 tháng Mười 1905
tại Giơ-ne-vơ*

*Đăng lần đầu năm 1934 trên
tạp chí "Lưu trữ đỏ", số 1*

*Theo đúng bản sao đánh máy
(đã qua kiểm duyệt)*

60

GỬ A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

11 tháng Mười.

An. Va-x. thân mến! Bài báo của đồng chí đề cập đến một đề tài cực kỳ thú vị, hết sức kịp thời⁹². Mới đây bài xã luận của tờ "Leipziger Volkszeitung" đã giễu cợt phái hội đồng địa phương về cái đại hội hồi tháng Chín của họ, rằng họ "chơi trò hiến pháp", họ đã lên mặt ra vẻ nghị sĩ etc. etc. Sai lầm của Pác-vu-xơ và Mác-tốp nhất thiết đòi hỏi phải có một sự phân tích về phương diện ấy. Nhưng đồng chí lại không phân tích. Theo tôi, cần phải viết

lại bài báo theo một trong hai hướng này, hoặc là chuyển trọng tâm vào phái "Tia lửa" mới của chúng ta đang "chơi trò chế độ đại nghị", chứng minh một cách tỉ mỉ ý nghĩa ước lệ, tạm thời của chế độ đại nghị, tính chất tầm thường của những "ảo tưởng đại nghị" trong thời đại đấu tranh cách mạng, v.v., bằng cách giải thích điều đó từ đầu (rất có ích cho người Nga!) và dẫn Hin-phéc-đinh ra chỉ là để minh họa, hết sức nhẹ nhàng thôi. Hoặc là lấy Hin-phéc-đinh làm cơ sở và khi đó ít phải viết lại bài hơn, đặt cho bài đó một đầu đề khác, nhưng trình bày rõ hơn cái cách đặt vấn đề của bản thân Hin-phéc-đinh. Tất nhiên, có thể là đồng chí sẽ tìm ra được một đề cương sửa lại bài theo kiểu khác, nhưng đồng chí nhất thiết phải bắt tay làm ngay cho. Vẫn còn thời gian, bởi vì bài báo không thể đăng vào số này được (các sự biến ở Mát-xcơ-va⁹³ + tài liệu cũ đã lấp đầy cả số báo rồi). Như vậy, hạn gửi bài đó cho chúng tôi là thứ ba 17. X. Tôi thiết tha yêu cầu đồng chí viết một bài cặn kẽ và gửi cho chúng tôi vào ngày 17. X. Sửa lại theo ý thứ nhất thì tốt hơn, may ra sẽ được một bài xã luận!

Giá như ở nước ta đã có nghị viện rồi, thì nhất định chúng ta phải ủng hộ phái dân chủ - lập hiến, Mi-li-u-cốp và đồng bọn contra bọn "Tin tức Mát-xcơ-va"⁹⁴. Ví dụ như trong các vòng bỏ phiếu lại etc. Lúc ấy việc đó tuyệt nhiên sẽ không vi phạm tính độc lập của đảng dân chủ - xã hội có tính giai cấp. Nhưng trong thời kỳ cách mạng chứ không phải trong thời kỳ nghị viện (ngay trong đầu đề đồng chí đã vạch ra sự khác nhau đó rồi), mà lại đi ủng hộ những kẻ **không có khả năng đấu tranh cách mạng**, thì như thế là 1) vi phạm tính độc lập của đảng chúng ta. Sự giao dịch không thể rõ ràng và công khai. Như thế chính là "đem bán" quyền làm cách mạng của mình, — như đồng chí nói, — chứ không phải là *sử dụng* quyền của mình để ủng hộ. Chúng ta ủng hộ ở trong nghị viện mà không may mắn biến mất tầm tích. Giờ đây thì chúng ta biến đi và *buộc* bọn Mi-li-u-cốp phải lên tiếng *thay cho chúng ta* với những điều kiện nhất định. Tiếp đó — đây là điều chủ yếu — 2) ủng hộ như thế có nghĩa là phản bội cách mạng.

Vẫn chưa có nghị viện, mà chỉ có *những ảo tưởng* của bọn Mi-li-u-cốp thôi. Phải đấu tranh cách mạng *cho* nghị viện, chứ không phải là đấu tranh nghị trường cho cách mạng, phải đấu tranh cách mạng cho một nghị viện *manh*, chứ không phải đấu tranh trong một "nghị viện" *bất lực* cho cách mạng. Hiện nay ở Nga *không có* thắng lợi của cách mạng thì *tất cả những thắng lợi ở "nghị viện"* (Đu-ma nhà nước hay cái gì thuộc loại đó) đều là *con số không*, còn tồi tệ hơn con số không, bởi vì làm cho mất bị bản vì *ảo ảnh*. Đó là điều mà Pác-vu-xơ đã không hiểu.

Bọn dân chủ - lập hiến đã trở nên regierungsfahig¹⁾ rồi (bọn Tơ-ru-bê-txơ-côi và bọn Ma-nu-i-lốp trong vai hiệu trưởng trường đại học etc.), đã bò lên được tầng thứ hai của quyền tự do hội họp), (bằng cái giá là tằm thường hoá các cuộc hội họp), lên cái tầng chủ nghĩa đại nghị giả. Bọn chúng chỉ cần thể thôi: cứ để cho giai cấp vô sản, *trên thực tế vẫn ở tầng hầm*, lại cứ cho mình là ở tầng thứ hai, tưởng tượng rằng mình là một lực lượng nghị trường và chấp thuận các "điều kiện" "ủng hộ", v.v.. Đó là một đề tài phong phú biết bao! Hiện nay chúng ta mạnh là nhờ có cuộc đấu tranh cách mạng của nhân dân, và chúng ta yếu về phương diện chủ nghĩa đại nghị giả. **Bọn dân chủ - lập hiến thì trái lại.** Họ hoàn toàn có lợi trong việc lôi kéo chúng ta về phía chủ nghĩa đại nghị giả. Báo "Tia lửa" đã để cho mình bị đánh lừa. Phân tích *một cách cận kề* quan hệ giữa ""chủ nghĩa đại nghị" với cách mạng" ở đây thật là đúng chỗ ((đối chiếu Marx về cuộc đấu tranh giai cấp ở Pháp năm 1848)).

Những ý ấy (cố nhiên là tôi trình bày chúng rất chung và không chính xác) do đồng chí phác ra, cần phải được phát triển, giải thích, thuyết minh cận kề. Hiện nay người Nga hết sức cần một sự giải thích sơ đẳng về mối quan hệ giữa chủ nghĩa đại nghị và cách mạng. Thế mà Mác-tốp và đồng bọn lại lên cơn điên đại, kêu la inh ỏi: hợp pháp nhanh lên! công khai nhanh lên! dầu là

¹⁾ — có khả năng tham gia vào chính phủ

bằng cách như thế nào đó, nhưng là hợp pháp! Chính giờ đây chúng ta mới cần sự kiên định, cần tiếp tục cuộc cách mạng, phải đấu tranh chống lại một sự hợp pháp nửa vời thảm hại. Báo "Tia lửa" đã không hiểu điều đó. Cũng như tất cả những kẻ cơ hội chủ nghĩa, họ không tin vào nghị lực và tính chất ngoan cường của cuộc đấu tranh cách mạng của công nhân. Mát-xơ-va là một bài học đối với họ. Ấy thế mà cái anh chàng Pác-vu-xơ tằm thường lại mang cái sách lược những cuộc giao dịch nhỏ nhặt vào nước Nga!!

Đồng chí có nhận được thư của tôi không? Siết chặt tay. Gửi lời chào A-n. A-l.

Lê-nin của đồng chí

Viết ngày 11 tháng Mười 1905

Gửi từ Gio-ne-vơ đến Phơ-lo-ren-xi-a

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

61 GỬI X. I. GU-XÉP Lê-nin gửi Na-txi-a

13. X. 05.

Bạn thân mến! Theo tôi thì nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa về đấu tranh nghiệp đoàn ("các nghị quyết", số 6 hay số 5, không rõ; trong thư số 24. Thư đề tháng Chín 1905) hết sức sai lầm. Theo tôi, dĩ nhiên là sự say sưa đấu tranh chống phái men-sê-vích đã giải thích điều đó một cách tự nhiên; nhưng đừng rơi vào một cực khác. Thế mà nghị quyết lại rơi đúng vào cái

cực khác ấy. Vì vậy tôi tự cho phép mình phân tích có phê phán bản nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa và đề nghị các đồng chí thảo luận những nhận xét của tôi, những nhận xét hoàn toàn không phải vì ý muốn bôi lông tìm vết.

Trong nghị quyết có ba phần (không đánh số) trình bày các lý do và năm phần (có đánh số) nói về nội dung chính của nghị quyết. Phần thứ nhất (điểm đầu tiên trong phần trình bày các lý do) rất tốt: đảm nhiệm việc "lãnh đạo *tất cả* các biểu hiện của cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản", và "không bao giờ quên nhiệm vụ" lãnh đạo cuộc đấu tranh nghiệp đoàn. Thật là tuyệt. Tiếp đó là điểm thứ hai: cần đưa "lên hàng đầu" nhiệm vụ chuẩn bị cuộc khởi nghĩa vũ trang và (điểm 3 hoặc điểm cuối phần trình bày các lý do) "do đó nhiệm vụ lãnh đạo cuộc đấu tranh nghiệp đoàn của giai cấp vô sản nhất định phải bị đẩy lùi xuống hàng thứ yếu". Theo tôi điều đó không đúng về lý luận và sai lầm về ý nghĩa sách lược.

Đối chiếu *hai nhiệm vụ* — làm như thế chúng có giá trị ngang nhau, làm như thế chúng nằm trên một bình diện như nhau: "nhiệm vụ chuẩn bị cuộc khởi nghĩa vũ trang" và "nhiệm vụ lãnh đạo cuộc đấu tranh nghiệp đoàn" — là sai về lý luận. Một nhiệm vụ ở hàng đầu, và nhiệm vụ khác ở hàng thứ hai. — Nói như vậy có nghĩa là so sánh và đối chiếu những sự việc thuộc loại khác nhau. Khởi nghĩa vũ trang là một phương thức đấu tranh chính trị trong một thời điểm nhất định. Đấu tranh nghiệp đoàn là một trong những biểu hiện thường xuyên, bao giờ cũng cần thiết dưới chế độ tư bản chủ nghĩa, trong tất cả mọi thời điểm đều có tính chất bắt buộc, của toàn bộ phong trào công nhân. Ăng-ghe-n, trong một đoạn mà tôi đã đem trích dẫn trong cuốn "Làm gì?"¹⁹⁵, phân biệt ba hình thức đấu tranh cơ bản của giai cấp vô sản: kinh tế, chính trị, lý luận — nói một cách khác là hình thức đấu tranh nghiệp đoàn, chính trị, lý luận (khoa học, tư tưởng, triết học). Làm sao lại có thể đặt bên cạnh nhau một trong những hình thức đấu tranh cơ bản ấy (đấu tranh nghiệp đoàn) với *biện pháp* của một hình thức đấu tranh cơ bản khác ở một thời điểm nhất định

được? làm sao có thể đặt toàn bộ cuộc đấu tranh nghiệp đoàn, với tính cách là một "nhiệm vụ", ngang hàng với thủ đoạn đấu tranh chính trị hiện nay và *còn xa* mới là thủ đoạn *duy nhất* được? Đó quả thật là một điều phi lý, là một cái gì giống như cộng một phần mười với một phần trăm mà lại không quy đồng mẫu số chung. Theo tôi, cần xóa bỏ hai điểm ấy (điểm hai và điểm ba) trong phần trình bày các lý do. Bên cạnh "nhiệm vụ lãnh đạo cuộc đấu tranh nghiệp đoàn", chỉ có thể đặt nhiệm vụ lãnh đạo toàn bộ cuộc đấu tranh chính trị nói chung, nhiệm vụ đấu tranh tư tưởng nói chung xét về toàn bộ mà thôi, chứ tuyệt đối không thể đặt *những* nhiệm vụ cá biệt, nhất định, trước mắt này nọ của cuộc đấu tranh chính trị hay tư tưởng. Nên thay hai điểm đó bằng việc chỉ rõ sự cần thiết phải không một phút nào được lãng quên cuộc đấu tranh chính trị, công cuộc giáo dục cho giai cấp công nhân những tư tưởng của đảng dân chủ - xã hội một cách đầy đủ, sự cần thiết phải cố đạt tới một mối liên hệ chặt chẽ và thường xuyên giữa tất cả mọi biểu hiện của phong trào công nhân để tạo nên một phong trào thống nhất và thực sự dân chủ - xã hội. Điều này có thể làm điểm hai trong phần trình bày các lý do. Việc xác nhận sự cần thiết phải đề phòng nhận thức hẹp hòi và đặt một cách hẹp hòi cuộc đấu tranh nghiệp đoàn, những cái được giai cấp tư sản nhiệt liệt truyền bá, có thể là điểm thứ ba. Dĩ nhiên, tôi không đề nghị một dự thảo nghị quyết, tôi không đề cập đến vấn đề xét xem có đáng nói riêng điểm đó hay không; tạm thời tôi mới chỉ phân tích xem biểu hiện nào của tư tưởng của bạn là đúng về mặt lý luận.

Về mặt sách lược, dưới hình thức đó, bản nghị quyết đề ra những nhiệm vụ của khởi nghĩa vũ trang một cách rất không đạt. Khởi nghĩa vũ trang là phương thức đấu tranh *chính trị* cao nhất. Xét theo quan điểm của giai cấp vô sản, muốn cho một cuộc khởi nghĩa vũ trang thành công, nghĩa là muốn cho một cuộc khởi nghĩa vô sản và do đảng dân chủ - xã hội lãnh đạo, chứ không phải một cuộc khởi nghĩa nào khác, thành công, thì cần phải phát triển rộng rãi tất cả các mặt của phong trào công nhân. Do đó, cái tư tưởng

đem đối lập nhiệm vụ khởi nghĩa với nhiệm vụ lãnh đạo cuộc đấu tranh nghiệp đoàn là cực kỳ không đúng. Điều đó làm cho nhiệm vụ khởi nghĩa bị hạ thấp, bị nghiền nhỏ ra. Đáng lẽ là kết quả và là một sự thành công của *toàn bộ* phong trào công nhân nói chung, thì người ta lại có một sự tách biệt nhiệm vụ khởi nghĩa ra như thế nào đó. Làm như thế lẫn lộn hai vấn đề với nhau: nghị quyết về đấu tranh nghiệp đoàn nói chung (nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa được viết về *đề tài* này) và nghị quyết về sự phân bố lực lượng trong công tác hiện tại của Ban chấp hành Ô-đét-xa (nghị quyết của các bạn nặng về mặt này, nhưng đó lại hoàn toàn là chuyện khác).

Tôi xin chuyển sang các điểm có đánh số trong phần nghị quyết theo nghĩa hẹp của nó.

Ad I. "Vạch trần những ảo tưởng" "gắn liền với các công đoàn"... điều này còn có thể dùng tạm tạm được, nhưng tốt hơn là nên bỏ đi. Một là, điều đó nằm trong phần trình bày các lý do, là phần phải nêu lên mối liên hệ khăng khít giữa tất cả các mặt của phong trào. Hai là, không nói rõ những ảo tưởng đó là những ảo tưởng gì. Nếu muốn thêm điều đó vào, thì nên viết: những ảo tưởng tư sản về khả năng thỏa mãn các nhu cầu kinh tế và những nhu cầu khác của giai cấp công nhân trong xã hội tư bản chủ nghĩa.

..."đồng thời nhấn mạnh hơn nữa đến tính hẹp hòi của *chúng* (của các công đoàn ư?) so với những mục đích cuối cùng của phong trào công nhân". Thành thử tất cả các công đoàn đều "hẹp hòi". Còn các công đoàn *dân chủ - xã hội*, gắn liền với tổ chức chính trị của giai cấp vô sản thì sao? Trọng tâm không phải là chỗ các công đoàn "hẹp hòi", mà là ở chỗ phải gắn cái mặt độc nhất ấy (hẹp hòi vì độc nhất) với các mặt khác. Do đó, hoặc giả phải gạt bỏ điều đó đi, hoặc giả nói đến sự cần thiết phải tạo nên và củng cố *mối liên hệ* của một mặt với tất cả các mặt khác, phải làm cho các công đoàn thấm nhuần nội dung *dân chủ - xã hội*, sự tuyên truyền *dân chủ - xã hội*, phải lôi cuốn họ tham gia *toàn bộ* công tác dân chủ - xã hội, v.v..

Ad II. Thôi thế cũng được

Ad III. Vì những lý do đã nói trên, đem so sánh "nhiệm vụ bức thiết nhất và chủ chốt nhất" là khởi nghĩa vũ trang với nhiệm vụ của các công đoàn là không đúng. Không nên nói đến khởi nghĩa vũ trang trong bản nghị quyết về đấu tranh nghiệp đoàn, vì khởi nghĩa vũ trang là biện pháp để "lật đổ chế độ chuyên chế của Nga hoàng" đã nói trong điểm II. Các nghiệp đoàn sẽ có thể mở rộng cái cơ sở mà từ đó chúng ta sẽ tìm kiếm được lực lượng để khởi nghĩa, thành thử tôi nhắc lại một lần nữa rằng đem đối lập cái nọ với cái kia là sai.

Ad IV. "Tiến hành một cuộc đấu tranh tư tưởng kiên quyết để chống lại cái gọi là phái thiểu số" đang quay trở lại "chủ nghĩa kinh tế" "trong các vấn đề công đoàn". Liệu điều đó có quá chung chung đối với một nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa không? Điều đó liệu có quá cường điệu không? Vì trên báo chí chưa hề có một lời phê bình nào đối với bất kỳ một nghị quyết nào của tất cả những người men-sê-vích về "các công đoàn" cả. Người ta chỉ nói đến việc phái tự do khen ngợi họ vì họ có xu hướng quan tâm với một nhiệt tình quá mức tới vấn đề đó. Nhưng cái [kết luận] rút ra từ đó chỉ là: chúng ta phải tỏ ra hăng hái "một cách đúng mức", nhưng nhất định chúng ta cũng phải hăng hái. Theo tôi, hoặc giả phải vứt bỏ hoàn toàn điểm đó, chỉ tự giới hạn trong việc ngăn ngừa tính hẹp hòi và hô hào đấu tranh chống lại những xu hướng của giai cấp tư sản và của phái tự do muốn xuyên tạc các nhiệm vụ của công đoàn; — hoặc giả nêu riêng điểm đó nhân một nghị quyết nào đó của phái men-sê-vích (hiện nay tôi chưa biết một nghị quyết nào như thế cả; trừ phi có những nghị quyết kiểu A-ki-mốp nào đó đã xuất hiện ở miền Nam chỗ các bạn).

Ad V. Đấy, cái này mới đúng. Những từ "còn nếu có thể thì sự lãnh đạo", tôi nghĩ nên thay bằng "và sự lãnh đạo". Chúng ta sẽ làm tất cả "nếu có thể". Việc đưa những từ đó vào đây và chỉ ở đây thôi, sẽ gây ra sự hiểu lầm, làm như thể chúng ta ít thiết tha với công tác lãnh đạo hơn, v.v..

Theo tôi, nói chung nên tránh thói phong cuộc đấu tranh với phái men-sê-vích trong vấn đề này. Hiện nay chắc chắn là chẳng mấy chốc các công đoàn sẽ bắt đầu xuất hiện. Cần không phải là lảng tránh và cần hơn cả là không nên tạo ra lý do để người ta nghĩ rằng nên lảng tránh các công đoàn, mà phải cố gắng tham gia, cố gắng tác động, v.v.. Bởi vì có một tầng lớp công nhân đặc biệt, gồm những người có tuổi, đã có gia đình, hiện nay đem lại cho cuộc đấu tranh chính trị hết sức ít, nhưng lại đem lại rất nhiều cho cuộc đấu tranh nghiệp đoàn. Cần phải sử dụng tầng lớp ấy, và chỉ hướng dẫn những bước đi của họ trong lĩnh vực đó thôi. Điều quan trọng đối với Đảng dân chủ - xã hội Nga là ngay từ đầu phải có một tiếng nói đúng đắn về các công đoàn, phải lập tức tạo ra cái truyền thống sáng kiến dân chủ - xã hội trong lĩnh vực đó, cái truyền thống tham gia dân chủ - xã hội, lãnh đạo dân chủ - xã hội. Dĩ nhiên là trong thực tiễn có thể thiếu lực lượng, nhưng đó lại là một vấn đề hoàn toàn khác, và lại cũng có thể nói: nếu biết sử dụng tất cả các lực lượng nhiều vẻ thì bao giờ cũng tìm được những lực lượng cho các công đoàn. Chúng ta cũng đã tìm được những lực lượng để viết bản nghị quyết về các công đoàn, nghĩa là để hướng dẫn về tư tưởng kia mà, và chính đó là điều mấu chốt!

Bất tay bạn và mong bạn viết cho tôi vài chữ về việc nhận được bức thư này và về những ý kiến của bạn về bức thư này.

N. Lê-nin của bạn

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

62

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

Gửi Ban chấp hành trung ương

16. X. 05.

Các đồng chí thân mến! Tôi đã bàn với phái viên của I-van Va-xi-lích và hôm qua đã gửi bức điện nói về sự đồng ý của tôi. Tôi ủy nhiệm cho I-van Va-xi-lích hoặc Xéc-gây Va-xi-lích quyền cắt ngắn những chỗ cần thiết trong cuốn "Nông dân nghèo"⁹⁶, nếu lấy lại được bài đó ở chỗ Pê-tơ-rốp. Tôi đồng ý lấy lại bài đó ở chỗ Pê-tơ-rốp, nhưng chỉ với điều kiện là làm sao việc đó không cắt đứt quan hệ với Pê-tơ-rốp và không là một hành động lừa dối trực tiếp của tôi đối với Pê-tơ-rốp, bởi vì *tôi đã cho phép Pê-tơ-rốp* thử xuất bản tài liệu đó. Nghĩa là cần phải 1) dù trong trường hợp nào cũng đền bù lại cho Pê-tơ-rốp những phí tổn mà anh ta đã chi (phái viên của I-van Va-xi-lích cũng đã đồng ý khoản đó); 2) cố để Pê-tơ-rốp đồng ý với ý nghĩa là làm cho Pê-tơ-rốp phục tùng quyết định của cấp trên (tức là tôi đã cho phép Pê-tơ-rốp thử xuất bản, nhưng Ban chấp hành trung ương lại quyết định chuyển cho Bê-lốp, — nghĩa là làm cho Pê-tơ-rốp không có quyền coi tôi là người ký kết cù nhậy). Nếu Pê-tơ-rốp đã tiến hành rồi thì tôi thiết tha khuyên không nên lấy lại của anh ta, bởi vì tôi chưa thấy Bê-lốp tốt hơn Pê-tơ-rốp ở chỗ nào; 3) tôi đề nghị liên hệ về vấn đề này với chị tôi¹⁾ (viết thư mời chị ấy không khó), bởi vì nhân danh tôi, chị ấy đã có thể xếp đặt như thế nào đó rồi chẳng.

Còn đối với Pê-tơ-rốp thì ở đây tôi sẽ thông báo cho mọi

¹⁾ Ở đây ý muốn nói tới A. I. U-li-a-nô-va - Ê-li-da-rô-va.

người rằng 1) Ban chấp hành trung ương không phê chuẩn hợp đồng; 2) chúng ta không bị tước mất quyền giao dịch riêng về mỗi tác phẩm với Pê-tơ-rốp, vì chưa xác lập chế độ độc quyền; 3) nên giao dịch với nhà xuất bản của Ban chấp hành trung ương, có lợi hơn và có tính đảng hơn.

Hình như, chỉ có thế? Các đồng chí hãy viết thư cho biết, tôi hiểu các đồng chí có đúng hoàn toàn không.

Hợp đồng của các đồng chí với Nô-lin là tốt, nhưng tôi e rằng, liệu nó có giả tưởng không? "Ủy ban biên tập" = 7-4-1=2!! Và hai người này lại bị ngập đầu bởi việc khác!! Đó là điều giả tưởng, chứ không phải là ủy ban biên tập. Tiếp đó, sau khi ký hợp đồng với Nô-lin, các đồng chí vẫn giao hàng đồng việc (Ra-đin, Ca-mê-nép, Véc-ne, Smít, Li-a-đốp, Ba-da-rốp, Phê-đô-rô-vích, v.v. và v.v. — nếu Bê-lốp không đánh lừa tôi?) — giao cho Bê-lốp. Thế nghĩa là thế nào? Nô-lin — dành cho phần hồn, còn Bê-lốp — dành cho phần xác, có đúng thế không? Nếu cuộc gặp gỡ của chúng ta không thành, thì các đồng chí đừng lười giải thích cho tôi bằng văn bản một cách chi tiết là sự thế như thế nào. Những người hoạt động bất hợp pháp hoặc các đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nói chung không thể làm cái công việc phức tạp và bận bịu của nhà xuất bản. Chính vì thế Bê-lốp (mà Pê-tơ-rốp cũng chẳng kém gì Bê-lốp) vượt chúng ta. Và tôi xin hết sức kiên trì báo trước rằng trong tương lai cũng vẫn sẽ như thế thôi, bởi vì Bê-lốp có những người thạo việc, để *toàn bộ* tâm trí vào công việc, còn cái "ủy ban biên tập" của Nô-lin (có thể cam đoan) thì sẽ không thể dành $\frac{1}{100}$ lực lượng cho công việc *đó* được. Chúng ta sẽ bàn bạc, thảo luận, sắp đặt, hội họp (từ mùa hè chúng ta đã bận vào cái công việc đáng khen này, *nửa năm trời*), còn Bê-lốp và Pê-tơ-rốp thì sẽ thu xếp những công việc. Tôi nói điều đó không phải để trách móc, bởi vì trách móc điều đó thật là nực cười, — đó là kết quả tất yếu của hoàn cảnh. Điều đó sẽ thay đổi 1) hoặc giả khi có tự do — khi đó nói chung tất cả sẽ thay đổi; hoặc giả 2) nếu Pi-át-ni-txơ-ki *cũng* bắt tay vào, giống như Bê-lốp và Pê-tơ-rốp, cái mà Pi-át-

ni-txơ-ki không đủ sức làm, bởi vì sự chú ý của đồng chí ấy bị thu hút rất nhiều vào việc khác.

P. S. Tôi đã nhận được tờ "Người công nhân", số 2. Tôi đang định viết tỉ mỉ cho các đồng chí về bài tiểu phẩm. Tác giả bài đó lẽ ra không nên chọn những đề tài như vậy: kết quả là một thứ chủ nghĩa xã hội "đa cảm" gì đó, rất nguy hiểm⁹⁷.

Gửi từ Gio-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

63

GỬI V. Đ. BÔN-TXƠ - BRU-Ê-VÍCH¹⁾

17. X. 05.

Đồng chí kính mến!

Vụ Sơn-txơ có chiều hướng rõ ràng có thể gây thiệt hại rất lớn cho đảng, do lỗi của chủ nhiệm nhà in⁹⁸.

Ngoài ra, việc thực hiện các đơn đặt hàng của "Đê-mô-xơ" ở nhà in của đảng cũng gắn liền với một sự thiệt hại như vậy cho đảng, vì xếp đặt công việc không đúng.

Vì vậy và tính đến tình hình là những công việc của "Đê-mô-xơ" — mà tôi được Ban chấp hành trung ương ủy nhiệm cho giám sát — *không thể* đòi đồng chí ở lại Luân-đôn quá ngày 21 tháng Mười theo lịch mới, nên tôi *khẩn thiết* yêu cầu đồng chí, sau khi thỏa thuận với I-v. P., không đi Béc-lanh nữa và lên đường

¹⁾ Trên thư có ghi chú của V. I. Lê-nin: "Đã gửi ngày 17/X. 05".

đi Giơ-ne-vơ *ngay lập tức* để giải quyết những công việc mà Ban chấp hành trung ương đã giao cho đồng chí.

N. Lê-nin

P. S. Tôi xin lưu ý đồng chí rằng viện vào những công việc của "Đê-mô-xơ" để thanh minh cho sự tiếp tục vắng mặt của đồng chí là hoàn toàn sai trái về phía đồng chí, bởi vì tôi đã liên hệ với I. P. và biết chắc rằng công việc của "Đê-mô-xơ" cũng đòi hỏi đồng chí phải trở về *ngay* bây giờ.

P. P. S. Sơn-tơ đã khởi tố (đòi 2 031 frs. 25) ngày 17. X. Hạn nộp là ngày 27. X. Cần thêm vài ngày nữa (minimum 5) để bàn với luật sư.

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Luân-đôn

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

64 GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ – XÃ HỘI NGA

Các đồng chí thân mến! Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đã gửi cho tôi bức thư của Va-li-ăng, trong đó trình bày lời đề nghị của Đảng công nhân xã hội chủ nghĩa Pháp. Cục quốc tế đề nghị tôi chuyển lời đề nghị đó cho cơ quan trung ương đảng tôi thảo luận và đề nghị trả lời trong một thời gian gần nhất. Thư của Va-li-ăng như sau:

"Vấn đề đặt ra trong bức thư của tôi – mà đồng chí đã gửi đi khắp nơi dưới hình thức thông tri – phải đưa đến một đề nghị nhất định.

Hôm nay tôi xin gửi tới đồng chí lời đề nghị đó. Tôi không thể làm việc đó sớm hơn được, bởi vì để cho đề nghị đó có đầy đủ trọng lượng thì nó phải được cả một đảng, Đảng xã hội chủ nghĩa (phần bộ Pháp thuộc Đảng công nhân quốc tế) đưa ra, đảng này đã nhất trí thông qua đề nghị đó qua những người được ủy quyền của mình tại cuộc họp Hội đồng toàn quốc vào hôm chủ nhật, ngày 24 tháng Chín (11 tháng Chín), tại Pa-ri. Đề nghị đó, đưa ra để được thông qua tại buổi thảo luận của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, là như sau: "Một khi những sự biến công khai hoặc bí mật có thể buộc người ta lo ngại về một sự xung đột giữa các chính phủ và làm cho chiến tranh có thể xảy ra, thì các đảng xã hội chủ nghĩa của các nước hữu quan phải lập tức quan hệ trực tiếp với nhau theo lời mời của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa để quy định và tập trung mọi biện pháp tác động của các lực lượng liên kết của công nhân và những người xã hội chủ nghĩa nhằm ngăn ngừa và không để cho chiến tranh nổ ra.

Đồng thời các đảng của những nước khác cũng sẽ được Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa mời tới dự cuộc họp được triệu tập, càng sớm càng tốt, để tìm hiểu xem hành động của toàn bộ Quốc tế và của công nhân có tổ chức là thích hợp nhất nhằm ngăn ngừa và không để cho chiến tranh nổ ra".

Cùng với Giơ-re-xơ, tôi đề nghị đồng chí gửi ngay một bản thông tri mới cho tất cả các đảng. Đồng chí biết đấy, những người xã hội chủ nghĩa ở tất cả các nước – nếu họ đồng ý với chúng ta – cũng sẽ hiểu rằng, do các sự kiện có thể xảy ra, không trì hoãn việc thảo luận vấn đề đó đến một cuộc họp trong tương lai xa xôi của Cục quốc tế, mà gửi thẳng sự đồng ý của mình cho Cục, là quan trọng đến mức nào; như vậy, nếu đề nghị này được chấp nhận, như chúng tôi hy vọng, thì có thể thực hiện lời đề nghị đó ngay tức khắc trong trường hợp xảy ra xung đột".

Về phần mình, tôi xin nói thêm rằng, theo tôi, lời đề nghị đó hơi ngây thơ, bởi vì cái duy nhất có thể có tác động trong trường hợp xảy ra cuộc xung đột giữa các chính phủ – đó là chuyên chính vô sản.

Viết ngày 18 tháng Mười 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

*Theo đúng bản sao chưa rõ người
viết và được V. I. Lê-nin sửa*

65

**GỬI ỦY BAN KINH TẾ CỦA
BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ**

Theo yêu cầu của các đồng chí, tôi xin dẫn ra những số liệu về Ủy ban kinh tế, dưới một dạng chính xác nhất⁹⁹.

Ủy ban kinh tế gồm các đồng chí do đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương chỉ định đặc biệt.

Hiện nay (20.X.05) tham gia ủy ban đó có những đồng chí: Bôn-tơ - Bru-ê-vích (phụ trách xưởng in), Cru-tsi-ni-na (thủ quỹ và phụ trách phòng giao nhận tài liệu), I-lin, Lê-ni-na (bí thư Ban chấp hành trung ương), A-bra-mốp¹⁾, Knôn, Vết-tsin-kin, La-đư-giơ-ni-cốp và Ni-c. Va-xi-lích.

Nói chung, chức năng của Ủy ban kinh tế là làm công tác kinh tế ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương và giúp đỡ Ban chấp hành trung ương trong toàn bộ công tác của nó ở nước ngoài. Thuộc về công việc này có cả công tác kỹ thuật (xưởng in, phòng giao nhận tài liệu, v.v.) lẫn công tác tài chính, cả vận chuyển lẫn đưa người về nước Nga, cả công việc vũ trang, v.v., lẫn việc thống nhất công tác của tất cả các phái viên của Ban chấp hành trung ương và theo dõi hoạt động của mỗi phái viên riêng lẻ, v.v., cho đến cả những việc do Ban chấp hành trung ương giao riêng cho Ủy ban kinh tế.

Ủy ban kinh tế tự bầu ra chủ tịch hoặc thư ký của mình, v.v. và phân công công việc giữa các ủy viên của ủy ban, trừ việc chỉ định những người phụ trách thường xuyên (của phòng giao nhận tài liệu, quỹ, ban thư ký, xưởng in, việc vận chuyển, v.v.), việc chỉ định này tùy thuộc vào Ban chấp hành trung ương.

Các quyết định của Ủy ban kinh tế có thể bị Ban chấp hành trung ương hoặc đại diện ở nước ngoài của nó bác bỏ, nhưng

¹⁾ A-bra-mốp — xem A-vra-mốp (A-bra-mốp) R. P.

bản thân những quyết định của ủy ban này, nếu không có sự kháng cáo của một ủy viên nào đó của Ủy ban kinh tế hoặc nếu không có sự phản đối của bất kỳ một người nào, thì chúng không cần phải được Ban chấp hành trung ương phê chuẩn.

Để theo dõi sự hoạt động của các phái viên riêng lẻ của Ban chấp hành trung ương (thủ quỹ, thư ký, người phụ trách xưởng in v.v.), Ủy ban kinh tế cử ra trong số ủy viên của mình những đồng chí để nắm được toàn bộ sự hoạt động của phái viên và để báo cáo với Ủy ban kinh tế về những biện pháp cải tiến cách tổ chức công tác của họ, cũng như để kiểm tra thường kỳ quá trình hoạt động của họ. Từ đó chỉ có thể loại trừ những công tác đặc biệt hoặc những ngành công tác đặc biệt mà vì lý do này hay lý do khác được Ban chấp hành trung ương tách riêng hẳn ra và không chịu sự kiểm tra của Ủy ban kinh tế. Tất cả những công tác bình thường hàng ngày của Ban chấp hành trung ương đều chịu sự kiểm tra có hệ thống của Ủy ban kinh tế.

Ủy ban kinh tế giúp Ban chấp hành trung ương trong việc lãnh đạo hoạt động của Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài — không phải dưới hình thức những chỉ thị cho Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài, bởi vì ban này là một tổ chức độc lập, mà dưới hình thức nghiên cứu những báo cáo của nó, thảo luận công việc của nó, tìm hiểu cách tổ chức công tác và tìm các biện pháp cải thiện cách tổ chức công tác đó.

Nếu các đồng chí muốn quy định một cách chính xác hơn những chức năng của Ủy ban kinh tế, vẫn cho rằng cần phải thảo ra một điều lệ chi tiết, thì cứ để cho toàn bộ Ủy ban kinh tế thảo luận điều lệ ấy, rồi sau đó Ban chấp hành trung ương sẽ phê chuẩn nó.

*Viết ngày 20 tháng Mười 1905 tại
Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)*

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

66

GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN

Giơ-ne-vơ, ngày 23 tháng Mười 1905.

L. thân mến!

Tôi vừa mới nhận được thư của Brắc-cơ thay mặt Parti Socialiste Pháp cho biết rằng đại hội đảng của họ sẽ tiến hành ở Châlon-sur-Saône, 27 - 30. X.-1. XI. Le meilleur accord est réservé aux délégués de l'Étranger¹⁾.

Đồng chí có dự không? *Thế nào cũng viết cho mấy chữ.* Nếu có, đồng chí hãy đại diện và nhất thiết phải đọc một bài phát biểu *tường tận* chuyển lời chào của phong trào dân chủ - xã hội *cách mạng* Nga.

Nếu không, hãy cho tôi biết *ngay*. Lúc đó, chúng tôi sẽ gửi từ đây đi lời chào mừng chi tiết¹⁰⁰.

Vậy đồng chí hãy trả lời nhé!

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — Một sự tiếp đón tốt nhất sẽ dành cho các đoàn đại biểu nước ngoài.

67

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA

25. X. 05.

Các bạn thân mến! Tôi vừa mới nhận được thư của các bạn về việc cử tôi vào Cục quốc tế¹⁰¹ (tiếc là các bạn không cử Oóc-lốp-xki, nhưng về vấn đề đó chúng ta sẽ bàn khi gặp nhau) và về cuộc gặp mặt ở Ô-đét-xa (Béc-lanh). Cần phải tổ chức cuộc gặp mặt nhanh lên. Tôi có thể đề nghị thay Ô-đét-xa bằng Vác-sa-va (Cơ-ních-xbe)¹⁰² — tất cả các điều kiện cũng vậy thôi, nhưng được cái gần hơn và bất ngờ hơn đối với cảnh sát. Ở Vác-sa-va, đối với các bạn mọi việc có thể kết thúc trong vòng *bốn ngày* trong điều kiện tốt nhất (hộ chiếu hợp pháp), và tôi khuyên các bạn nên bắt đầu lo một cách tích cực tới những điều kiện đó ngay từ bây giờ. Trong điều kiện xấu hơn thì thời hạn cũng vẫn chỉ rất ngắn, và nếu có thể thì nên tăng số lượng người tham gia lên. Nếu các bạn chọn cái thành phố không bình thường ấy (Cơ-ních-xbe — từ Pê-téc-bua đi mất 22 tiếng đồng hồ), thì có thể ấn định cuộc gặp mặt ở quán cà-phê hoặc ở khách sạn, hoặc ở quán rượu bia đã quy định trước theo sách chỉ dẫn khách du lịch.

Ngày hôm nay tôi sẽ viết thư cho Cục quốc tế về vấn đề hội nghị đại biểu và thời hạn của hội nghị¹⁾: khi nhận được thư trả lời, tôi sẽ chuyển ngay cho các bạn. Rất mong các bạn xúc tiến gấp cuộc gặp mặt, thậm chí không phụ thuộc vào cả cuộc hội nghị với Cục quốc tế²⁾.

¹⁾ Xem tập này, tr. 130 - 131.

²⁾ Như trên, tr. 106 - 108.

Các bạn có ghi biên bản cuộc hội nghị đại biểu giữa các phái không? Nếu có, các bạn nhất thiết hãy gửi những biên bản đó cho chúng tôi.

Gửi từ Giơ-ne-vơ về Nga

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. V*

Theo đúng bản thảo

68

GỬI M. M. ÉT-XEN

26. X. 05.

Dơ-vê-ru-sca thân mến!

Gần đây chúng tôi đã nhận được bức thư dài của đồng chí. Rất cảm ơn. Chúng tôi nhận được rất ít tin tức của Pê-téc-bua, và người ta cũng ít gửi cho chúng tôi các loại truyền đơn. Xin đồng chí đừng bỏ ý định gửi cho chúng tôi tất cả mọi sách báo mới và các bản tin nữa.

Về tình hình trong đảng, tôi thấy hình như đồng chí hơi quá bi quan. Tôi nhận xét căn cứ theo tình hình ở đây. Ở đây tôi thường nghe thấy "ngoại vi" nói rằng tờ "Người vô sản" sút kém trông thấy, công việc tiến hành cực kỳ tồi tệ, tờ báo tụt xuống, v.v. và v.v.. Mong dữ nhưng Chúa từ bi. Trong một phong trào to lớn như hiện nay, thì không có một Ban chấp hành trung ương nào trên thế giới, với một đảng hoạt động bí mật, lại có thể thỏa mãn được dù chỉ $\frac{1}{1000}$ nhu cầu. Và các khẩu hiệu của chúng ta, các khẩu hiệu của tờ "Người vô sản", không còn là một tiếng kêu gào trong sa mạc nữa, — điều đó chúng ta thấy rõ ngay cả qua các báo chí hợp pháp đưa tin về các cuộc mít-tinh ở Trường đại học tổng hợp có từ 10 đến 15 ngàn người tham gia, v.v.. Thật đấy, cuộc cách mạng của chúng ta ở nước Nga quả là tuyệt vời!

Chúng tôi hy vọng sớm được trở về, — sự việc đang đi đến chỗ đó với một tốc độ nhanh chóng lạ lùng.

Nhất định chúng tôi sẽ tổ chức cuộc gặp mặt với Ban chấp hành trung ương. Hiện giờ, đây là một vấn đề đã được quyết định và công việc đã được sắp xếp ổn thỏa.

Về những sự bất đồng thì hình như đồng chí cũng phóng đại thêm. Ở đây tôi không thấy có sự bất đồng nào giữa tờ "Người vô sản" và Ban chấp hành trung ương cả. Về thời gian khởi nghĩa ư? Ai gánh lấy trách nhiệm quyết định nó? Cá nhân tôi sẵn sàng hoãn nó đến mùa xuân, cho đến khi quân đội ở Mãn-châu trở về; tôi cho rằng nói chung chúng ta có lợi nếu hoãn ngày đó lại. Nhưng dù sao người ta cũng không hỏi ý kiến chúng ta đâu. Cứ nhìn cuộc bãi công to lớn hiện nay thì biết.

Ban chấp hành trung ương chuyển trọng tâm vào việc lãnh đạo sách báo, theo tôi, đó là một sách lược đúng đắn. Ngoài tờ "Người công nhân", một tờ báo rất có ích trong thời gian này, tôi chỉ mong có được những bản tin *cố động* nhỏ, 2 trang, maximum là 4 trang, sinh động, ra thường xuyên, ít nhất mỗi tuần một lần, và nếu có thể thì hai lần. Khi phong trào phát triển to lớn không thể tưởng tượng được như hiện nay thì chỉ có thể lãnh đạo đảng bằng sách báo mà thôi. Và cần phải ra những bản tin — truyền đơn sinh động, linh hoạt, nhanh chóng, ngắn gọn, nêu lên được những khẩu hiệu cơ bản và tổng kết những sự kiện chủ yếu.

Về việc đình bản Cơ quan ngôn luận trung ương thì ở đây có sự hiểu lầm. Họ sợ toàn bộ công việc bị phá sản chứ không hề nghĩ đến chuyện bóp chết Cơ quan ngôn luận trung ương. Nhưng nói chung tầm quan trọng của cơ quan ở nước ngoài hiện nay đang bị giảm sút *từng giờ*, và đó là điều không thể tránh khỏi. Cố nhiên, dù sao chúng ta cũng sẽ không vứt bỏ tờ "Người vô sản" được, chừng nào nó vẫn chưa được xuất bản ở Pê-téc-bua, tại đại lộ Nép-xki. Nhưng giờ đây cũng phải chú ý nhiều đến tờ báo hợp pháp. Ở nước ngoài, chúng ta đã phải đóng cửa hiệu một phần

(sách báo tuyên truyền) rồi, — chẳng bao lâu nữa chúng ta sẽ đóng cửa hẳn và sẽ mở cửa lại ở Pê-téc-bua.

Về việc chuẩn bị khởi nghĩa, tôi đề nghị phải lập tức tuyên truyền khắp mọi nơi, một cách sâu rộng nhất, việc tổ chức một *khối lượng lớn*, hàng trăm hàng nghìn đội chiến đấu *độc lập*, rất nhỏ (gồm *ba* người trở lên), tự vũ trang lấy theo khả năng của mình và chuẩn bị đủ mọi mặt. Còn thời điểm khởi nghĩa, tôi xin nhắc lại, tôi *s ấ n s ầ n g h o ẫ n l ạ i* đến mùa xuân, nhưng cố nhiên tôi ở xa nên khó phán đoán được.

Siết chặt tay. *N. Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

*In lần đầu năm 1926 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

69

GỬI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Giơ-ne-vơ, ngày 27 tháng Mười 1905.

Đồng chí thân mến!

Ngày 28 tháng Sáu các đồng chí có gửi cho chúng tôi lời đề nghị của đồng chí Bê-ben về những bất đồng trong đảng chúng tôi.

Ngày 24 tháng Bảy tôi đã viết thư gửi các đồng chí nói rõ là tôi không thể nhân danh Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi mà trả lời các đồng chí được, vì lẽ tôi chỉ là một ủy viên trong Ban chấp hành, và đã đề nghị Cục giải thích cho tôi rõ mấy điểm¹⁾. Tôi đã nhận được thư trả lời của ông Huy-xman đề ngày 5 tháng

¹⁾ Xem tập này, tr. 59 - 61.

Tám, trong đó ông ấy có viết rằng sự can thiệp của Ban chấp hành chỉ nhằm vào việc tác động về mặt tinh thần mà thôi. Tôi đã lập tức báo cáo cho Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi về ý nghĩa chính xác của lời đề nghị của Bê-ben. Hiện nay tôi đã nhận được thư trả lời của Ban chấp hành trung ương nhận lời đề nghị của các đồng chí và cử các đồng chí Va-xi-li-ép, Smít và Lê-nin làm đại diện của mình. Đồng chí Smít hiện đang ở Nga. Vì vậy, chúng tôi cần biết trước ngày họp hội nghị (ít nhất là ba tuần trước).

Hai đại biểu khác hiện nay đang ở Thụy-sĩ.
Xin đồng chí hãy nhận lời chào.

V. U-li-a-nốp (Lê-nin)

P. S. Tôi vừa nhận được một bức thư khác nữa, báo cho biết rằng đồng chí Smít sẽ ra nước ngoài trong những ngày tới (chắc là trong tháng Mười một) để giải quyết nhiều việc có liên quan tới đảng chúng tôi. Vì vậy, tôi hết sức cần nhận được càng sớm càng tốt thư trả lời của bộ phận kia trong đảng chúng tôi về ngày triệu tập hội nghị. Đối với những đảng viên của đảng chúng tôi đang công tác ở Nga, việc ra nước ngoài hết sức khó khăn, cho nên cần ấn định thời hạn triệu tập hội nghị ngay từ bây giờ, nghĩa là bộ phận kia và các ủy viên của Cục quốc tế nên báo cho chúng tôi biết càng sớm càng tốt khi nào họ muốn triệu tập cuộc hội nghị đó.

Gửi đến Bruy-xen

*In bằng tiếng Pháp năm 1905
thành tờ riêng in thạch (không
giữ lại được)*

*In lần đầu bằng tiếng Nga năm
1929 trong V. I. Lê-nin
Toàn tập, xuất bản lần thứ 2 - 3,
t. VIII*

*Theo đúng bản sao đánh máy
Dịch từ tiếng Pháp*

70

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ANH

Gửi Ban chấp hành trung ương

Xin các đồng chí hãy viết ngay cho tôi biết là các đồng chí có giao cho tôi nhiệm vụ mời Plê-kha-nốp vào ban biên tập mở rộng (bảy ủy viên) của chúng ta và vào ban biên tập tờ "Đời sống mới"¹⁰³, hay không. Hãy điện trả lời (ký tên — Bô-lê-xláp. Địa chỉ — Crúp-xcai-a): Đồng ý hay không? Một lần nữa tôi sẽ cố xích lại gần với Plê-kha-nốp, mặc dù hy vọng không nhiều lắm.

Viết ngày 27 tháng Mười 1905

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

71

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

Giê-oóc-ghi Va-len-ti-nô-vích rất kính mến!

Tôi gửi đến đồng chí bức thư này vì tôi tin rằng vấn đề cần phải thống nhất đảng dân chủ - xã hội đã hoàn toàn chín muồi rồi, còn khả năng thống nhất thì đặc biệt lớn chính vào lúc này. Hai lý do thúc tôi phải trực tiếp viết thư ngay cho đồng chí: 1) việc lập ra ở Pê-téc-bua một tờ báo công khai của đảng dân chủ - xã hội, tờ "Đời sống mới", và 2) các sự biến trong những ngày gần đây¹⁰⁴. Nếu ngay như những sự biến đó không dẫn đến việc chúng ta trở về Nga một cách rất nhanh chóng, thì dù sao việc trở về đó bây giờ cũng là chuyện rất, rất gần rồi, và tờ báo của

đảng dân chủ - xã hội sẽ đem lại ngay được một cơ sở cho một công tác chung hết sức nghiêm túc.

Những người bôn-sê-vích chúng tôi rất mong muốn cùng làm việc với đồng chí, — điều đó chưa chắc đã cần nhắc lại với đồng chí. Tôi đã viết thư cho Pê-téc-bua để tất cả các biên tập viên của tờ báo mới (hiện nay có bảy người: Bô-gđa-nốp, Ru-mi-an-txép, Ba-da-rốp, Lu-na-tsác-xki, Oóc-lốp-xki, Ôn-min-xki và tôi) cùng nhau chính thức mời đồng chí tham gia ban biên tập. Nhưng các sự kiện lại không đợi chờ, bưu điện bị gián đoạn, và tôi thấy mình không có quyền trì hoãn cái bước cần thiết ấy, thực ra chỉ vì vấn đề thể thức thôi. Về thực chất, tôi hoàn toàn tin một cách vô điều kiện rằng một đề nghị như vậy sẽ được toàn thể đồng tình và vui mừng. Tôi biết rất rõ rằng tất cả những người bôn-sê-vích bao giờ cũng coi những sự bất đồng ý kiến với đồng chí như là một cái gì nhất thời, do hoàn cảnh đặc biệt gây nên mà thôi. Tất nhiên, cuộc đấu tranh thường hay lôi cuốn chúng ta đến những biện pháp, những bản tuyên bố, những lời phát biểu không thể không gây khó khăn cho sự thống nhất sau này, nhưng *sự sẵn sàng* thống nhất với nhau, ý thức về tình hình *hết sức không bình thường* là một lực lượng ưu tú của những người dân chủ - xã hội Nga lại đứng ngoài công việc, ý thức về sự tham gia lãnh đạo, gần gũi, trực tiếp của đồng chí là *vô cùng cần thiết* đối với toàn bộ phong trào, — tất cả những điều đó chúng tôi bao giờ cũng có. Và tất cả chúng tôi đều tin tưởng chắc chắn rằng nếu không phải hôm nay thì ngày mai, không phải ngày mai thì ngày kia, sự thống nhất giữa chúng tôi với đồng chí cũng vẫn sẽ diễn ra, bất chấp mọi khó khăn và trở ngại.

Nhưng nếu điều đó diễn ra hôm nay thì tốt hơn là ngày mai. Sự việc hiện giờ đã tiến triển đến mức *có thể bị chậm trễ*, và chúng tôi có ý định hết sức cố gắng để không bị chậm trễ.

Đồng chí có muốn làm việc cùng với chúng tôi không? Tôi sẽ hết sức sung sướng nếu đồng chí nhận lời gặp nhau tay đôi và trao đổi về vấn đề này. Tôi tin rằng trong cuộc gặp gỡ cá nhân, nhiều sự hiểu lầm sẽ bị loại trừ và nhiều khó khăn bề ngoài đối

với sự nghiệp thống nhất sẽ tiêu tan ngay lập tức. Nhưng để đề phòng trường hợp đồng chí không đồng ý nói chung hoặc bây giờ chưa đồng ý, tôi xin mạn phép đề cập trước một số khó khăn đó.

Những khó khăn như sau: 1) Những sự bất đồng của đồng chí với nhiều ủy viên trong ban biên tập mới. 2) Việc đồng chí không muốn tham gia một trong hai phái của đảng dân chủ - xã hội. — Khó khăn thứ nhất, theo tôi, hoàn toàn có thể loại trừ được. Chúng tôi đã đồng ý với đồng chí chừng $\frac{9}{10}$ các vấn đề lý luận và sách lược, và chỉ vì $\frac{1}{10}$ mà phân liệt thì không nên. Trước kia và hiện nay đồng chí vẫn muốn sửa lại một số điều khẳng định mà theo quan điểm của đồng chí là sai lầm trong các tác phẩm của tôi. Nhưng không ở đâu và không bao giờ tôi mưu toan áp đặt những quan điểm riêng của mình cho bất luận ai trong những người dân chủ - xã hội, và không một ai, tuyệt nhiên không một ai, trong ban biên tập mới đã buộc mình phải trở thành một "người lê-nin-nít". Về mặt này, bài diễn văn của Bác-xốp tại Đại hội III đã nói lên quan điểm chung. Đồng chí cho rằng các quan điểm triết học của ba¹⁾ trong số bảy người nói trên là sai lầm. Nhưng cả ba người đó cũng vậy, trước kia và hiện nay, họ không hề mưu toan áp đặt những quan điểm ấy của mình cho bất kỳ một hoạt động chính thức nào của đảng. Và ba người đó, — tôi không nói vu vơ đâu, mà dựa vào những sự việc mà tôi biết rõ, — sẽ vô cùng sung sướng được làm việc với đồng chí. Giờ đây, khi mà sự đồng tình chung của đồng chí đối với các quan điểm của phái đa số cũng đã rõ qua bản thuyết trình của đồng chí, đã thấy rõ qua các tác phẩm gần đây của đồng chí, cũng như đã gián tiếp thấy rõ qua lập trường của Pác-vu-xơ là người có lẽ đồng tình hơn cả với đồng chí, thì một sự phân kỳ về chính trị giữa chúng tôi với đồng chí hiện giờ sẽ là một điều cực kỳ không nên có, một điều hết sức không đúng lúc, hết sức có hại cho đảng dân chủ - xã hội.

Còn tờ báo mới, hợp pháp, sẽ được hàng chục nghìn, nếu

1) Đây muốn nói tới A. A. Bô-gđa-nốp, V. A. Ba-da-rốp và A. V. Lu-na-tsác-xki.

không phải là trăm nghìn công nhân đọc, — hơn nữa, toàn bộ công tác nay mai ở Nga vào lúc mà những kiến thức to lớn của đồng chí và kinh nghiệm chính trị to lớn của đồng chí đang hết sức cần thiết cho giai cấp vô sản Nga, — tất cả những cái đó sẽ tạo ra *một cơ sở mới*, trên đó người ta sẽ dễ dàng quên cái cũ hơn cả và nhất trí với nhau trên một công việc đầy sinh khí. Về mặt tâm lý cũng như về mặt đảng, bước chuyển từ công tác ở Giơ-ne-vơ sang công tác ở Pê-téc-bua là một bước chuyển cực kỳ thuận lợi để chuyển từ chia rẽ sang đoàn kết, và tôi rất hy vọng rằng chúng ta sẽ không để lỡ một dịp như thế, một dịp chưa từng có kể từ Đại hội II đến giờ, và có thể nó sẽ không sớm lặp lại.

Nhưng đây khó khăn thứ hai. Có lẽ đồng chí không muốn chỉ hợp nhất với một phái của đảng. Đồng chí đòi thống nhất toàn đảng, coi đó là *conditio sine qua non*¹⁾ để đồng chí tham gia vào công việc. Một sự thống nhất như thế là đáng mong muốn và cần thiết, — đồng chí hoàn toàn có lý về điều đó. Nhưng *hiện nay* liệu điều đó có thể thực hiện được không? Chính bản thân đồng chí cũng có khuynh hướng trả lời là không được, vì cách đây không lâu đồng chí chỉ đề nghị thành lập một tổ chức liên hiệp mà thôi. *Hiện nay* diễn đàn rộng rãi nhất để chúng ta tác động đến giai cấp vô sản là một tờ báo *hàng ngày* xuất bản ở Pê-téc-bua (chúng tôi sẽ có khả năng xuất bản với số lượng 100 000 bản và hạ giá xuống đến một cô-pêch một số). *Hiện nay*, liệu có thể thực hiện được một ban biên tập liên hiệp với những người men-sê-vích không? Chúng tôi cho rằng không thể được. Cả những người men-sê-vích cũng cho rằng không thể được. Và cả đồng chí nữa, căn cứ theo đề nghị của đồng chí muốn thành lập một tổ chức liên hiệp, đồng chí cũng cho rằng không thể được. Lẽ nào lại cần phải có ba tờ báo? Có lẽ nào chúng ta lại không thể nhất trí với nhau được để thành lập một cơ quan *chính trị* của đảng dân chủ - xã hội cách mạng, khi mà thực ra chúng ta không có một sự bất đồng nào về mặt tổ chức, và việc đảng mai đây sẽ chuyển sang vị trí

¹⁾ — điều kiện tiên quyết

công khai sẽ đánh tan tất cả những tàn dư của những mối lo sợ về hoạt động âm mưu? Còn những sự bất đồng của chúng ta về sách lược, thì bản thân cuộc cách mạng đang quét sạch chúng đi một cách nhanh chóng lạ lùng, hơn nữa đồng chí cũng đã không nêu ra một sự bất đồng nào đối với *các nghị quyết* của Đại hội III cả, mà *các nghị quyết* đó lại là chỉ thị duy nhất của đảng đang liên kết tất cả những người bôn-sê-vích chúng tôi.

Trong những điều kiện như thế, tôi thiết nghĩ, việc đồng chí trở lại với chúng tôi là hoàn toàn có thể được, và nó sẽ không cản trở việc thống nhất sau này, mà lại làm dễ dàng và đẩy nhanh sự thống nhất đó. Thay cho cuộc đấu tranh kéo dài hiện nay do việc đồng chí tách ra, chúng ta sẽ có được một tình thế vững chắc hơn trong toàn bộ phong trào dân chủ - xã hội cách mạng. Nhờ đó, ngay cả cuộc đấu tranh này cũng sẽ trở nên bình tĩnh hơn và kiên trì hơn. Nhờ đó toàn bộ quân chúng đông đảo của đảng dân chủ - xã hội sẽ cảm thấy tự tin ngay, vững tâm ngay, — sẽ có ngay một tinh thần khác, và từng giờ từng phút tờ báo mới sẽ bắt đầu chiếm lĩnh một vị trí tiên phong trong phong trào dân chủ - xã hội, không nhìn lại quá khứ, không phân tích những chi tiết của cái đã qua, mà chỉ lãnh đạo một cách cứng rắn và kiên trì giai cấp công nhân trên bãi chiến trường hiện nay.

Để kết thúc, một lần nữa tôi mong đồng chí đồng ý tới dự cuộc gặp mặt giữa chúng tôi với đồng chí và xin tỏ lòng tin tưởng chung của những người bôn-sê-vích chúng tôi vào lợi ích, tầm quan trọng và sự cần thiết về việc cùng chung làm việc với đồng chí¹⁰⁵.

Chân thành gửi đồng chí lời chào kính trọng V. U-li-a-nốp

Viết cuối tháng Mười 1905

tại Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)

In lần đầu năm 1926 trong

Văn tập Lê-nin, t. V

Theo đúng bản thảo

72

GỬI MÔ-CHI-A VÀ CÔ-XCHI-A¹⁾,
CÁC ỦY VIÊN TỔ CHỨC Ô-ĐÉT-XA
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ
("PHÁI ĐA SỐ")

Ô-đét-xa

"Gửi Mô-chi-a và Cô-xchi-a, các ủy viên "phái đa số" trong tổ chức Ô-đét-xa"

Các đồng chí! Tôi đã nhận được "thư gửi các đồng chí" của các đồng chí. Tôi sẽ không đăng bức thư này, và lại các đồng chí cũng không yêu cầu tôi điều đó. Nhưng tôi thấy có bốn phận phải trả lời các đồng chí. Những điều tôi sắp nói lại với các đồng chí, tôi đã nhiều lần công bố trên báo chí rồi. Than vãn và khóc lóc về sự phân liệt là vô ích. Cần phải *hành động cụ thể* để xóa bỏ nó, phải nghĩ cách làm *thế nào* để thống nhất, chứ không phải đi nhặt nhạnh những câu sáo và những lời than vãn. Phàn nàn về cuộc đấu tranh giữa *hai* đảng và thành lập một đảng *thứ ba*, hơn nữa lại là đảng *bí mật*, như các đồng chí đã làm và giấu không cho hai tổ chức kia biết, — như thế là *khoét sâu* sự phân liệt. Nếu người ta khai trừ các đồng chí vì vi phạm quy tắc tổ chức, thì thật là đáng đời cho các đồng chí, và các đồng chí có cố làm rối rắm sự việc, trình bày sự việc như thể là người ta khai trừ các đồng chí vì các ý kiến của các đồng chí, vì sự thỏa hiệp của các đồng chí, chứ không phải vì các đồng chí phá hoại tổ chức, — thì cũng vô ích mà thôi.

"Đại hội thành lập" — là một *câu nói* trống rỗng. Các đồng chí hãy suy nghĩ *một chút* một tí thôi, *một tẹo thôi*, xem cụ thể những

¹⁾ Không xác định được là ai mang biệt danh này.

nhóm nào phải cử các đại biểu và cử bao nhiêu?? Các đồng chí hãy suy nghĩ lấy một chút xíu thôi, xem các đồng chí sẽ phản ứng như thế nào đối với chủ trương triệu tập quốc hội lập hiến mà *k h ó n g c ó* các nguyên tắc về quyền bầu cử? Chẳng nhẽ các đồng chí lại không coi việc đó là ngón bịp bợm ư??

Tại sao các đồng chí lại không đả động gì đến chủ trương triệu tập *hai* đại hội, đại hội của phái đa số và đại hội của phái thiểu số, họp trong cùng một thời gian và cùng một địa điểm?? Ban chấp hành trung ương và báo "Người vô sản" đã đề ra chủ trương ấy¹⁰⁶. Triệu tập hai đại hội của hai đảng đang *tồn tại* thì có dễ hơn là thoạt tiên thành lập một đảng *thứ ba* (các đồng chí sẽ mất vào đó *hàng tháng*, nếu không phải là hàng năm) rồi sau đó triệu tập *ba* đại hội, không?? Có kẻ ngu ngốc nào lại phục tùng "đại hội thành lập" mà không được biết trước là những đại biểu có phải thực là những người dân chủ - xã hội hay không, cụ thể những người dân chủ - xã hội nào và sẽ được đại diện ở đó theo tỷ lệ như thế nào???

Khẩu hiệu "hai đại hội" có được: 1) sự đồng ý của một trong hai đảng; 2) một đa số đã hoàn toàn sẵn sàng dự đại hội và những tiêu chuẩn *của họ* để triệu tập đại hội và *những quyền hạn* của đại hội của họ đã được công bố rõ ràng; 3) khả năng đạt được cũng điều đó một cách rất nhanh chóng trong các nhóm và các tổ chức của đảng *kia*: công bố tất cả các nhóm trên báo chí, hỏi ý kiến họ, in bản dự thảo điều lệ của đại hội.

Còn khẩu hiệu "đại hội thành lập" của các đồng chí thì chỉ có được những lời rên rĩ của một số người hay kêu rên, bởi vì *k h ó n g m ộ t* bộ phận *n à o* trong đảng biết *n h ữ n g n g u y ê n t ấ c* của đại hội ấy về bất cứ mặt nào. Các đồng chí chỉ là những kẻ thiếu tin tưởng và thần kinh yếu. Các đồng chí nhận thấy một bệnh bản thủ, các mụn nhọt hôi thối, và các đồng chí ngoảnh mặt đi. Đúng về mặt con người mà nói, điều đó cũng dễ hiểu, nhưng bất hợp lý. Còn chúng tôi thì cho rằng không nên ngoảnh mặt đi, rằng một đảng thứ ba sẽ không đi tới đâu cả, và hai đảng hiện tại cuối cùng rồi cũng sẽ hợp nhất, mặc dù không

phải là ngay lập tức và không phải là không có những cuộc mổ xẻ đau xót.

*Viết cuối tháng Mười - đầu tháng
Mười một 1905 tại Giơ-ne-vơ*

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

73

GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN

L. thân mến! Xin đồng chí chớ lười viết cho một bài báo ngắn hoặc cùng lắm là cho một bản tin ngắn về cuộc phỏng vấn của đồng chí đối với Ghe-đơ, La-phác-gơ và Brắc-cơ về chính phủ cách mạng lâm thời và sự tham gia của chúng ta. Bài đó rất cần cho tờ báo "Người vô sản" (hoặc cho tờ "Đời sống mới", tùy theo hoàn cảnh). Dù chỉ mấy dòng thôi, nhưng đồng chí nhất định viết nhé và nhanh lên!¹⁰⁷.

N. Lê-nin của đồng chí

*Viết đầu tháng Mười một 1905
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pa-ri*

*In lần đầu năm 1931 trong
Văn tập Lê-nin, t. XVI*

Theo đúng bản thảo

1906

74

GỬI G. A. CU-CLIN

A Mr. G. Koukline 15. Rue de Candolle. Genève.

Đồng chí kính mến!

Tôi hết sức lo lắng về số phận một gói bưu kiện gồm những giấy tờ có ý nghĩa lịch sử¹⁰⁸. Gói bưu kiện đó lẫn trong đồng giấy tờ hiện đang ở chỗ đồng chí, và những giấy tờ đó mùa hè này đồng chí biên tập viên tờ tạp chí lịch sử cũng đã trao đổi với đồng chí¹⁰⁹.

Tôi sẽ rất biết ơn đồng chí, nếu đồng chí viết cho tôi mấy chữ cho biết về tình hình tìm kiếm và gửi gói bưu kiện đó về đây: chiếc va-li hoặc chiếc hòm hiện nay ở đâu và liệu tìm gói bưu kiện đó ở đây có dễ không?

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội V. U-li-a-nốp

Địa chỉ: Thành phố Pê-téc-bua.

Cục đường sắt, Phôn-tan-ca, cạnh cầu Ô-bu-khốp.

Gửi I-van Ni-cô-la-ê-vích Tsê-bô-ta-rép.

Viết ngày 14 tháng Chín 1906

Gửi từ Cu-ốc-ca-la (Phân-lan)
đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu, theo đúng bản thảo

1907

75

GỬI Ê. A-VÊ-NA¹¹⁰

1 (14) tháng Ba 1907.

Ngài A-vê-na thân mến!

Xin cảm ơn về bức thư của Ngài.

Tôi đề nghị Ngài đưa vào những điểm sửa chữa sau đây:

(1) Trang 6 (số 1). Ngài trình bày lại lời tôi như sau: "không tiến hành công việc có lợi cho cuộc cách mạng tư sản, cuộc cách mạng này sẽ lừa gạt giai cấp công nhân".

Điều đó rất không chính xác. Chúng tôi, những người cách mạng dân chủ - xã hội, không những phải tiến hành công việc có lợi cho cuộc cách mạng tư sản, mà còn phải lãnh đạo nó, hướng nó, cùng với nông dân, chống lại chế độ Nga hoàng và chống lại phái tự do.

Có thể là nói thế này tốt hơn: "... là sự cộng tác không phải với bọn tư sản tự do chủ nghĩa là bọn muốn chấm dứt cách mạng, mà là sự cộng tác với nông dân dân chủ chống hành động bỉ ổi và phản bội của giai cấp tư sản, là giai cấp càng ngày càng trở nên phản cách mạng".

Chúng tôi, những người bôn-sê-vích, cũng tán thành sự tham gia của giai cấp vô sản vào cuộc cách mạng tư sản. Nhưng, cùng với C. Cau-xky, chúng tôi cho rằng chính là cùng với nông dân, chứ quyết không phải cùng với phái tự do, giai cấp vô sản có thể đưa cuộc cách mạng tư sản đến thắng lợi cuối cùng.

(2) Các trang 3 - 4.

Bài báo của Xtô-lư-pin trên tờ "Thời mới" ra ngày 4 tháng Giêng (lịch cũ), chứ không phải ngày 6 tháng Giêng.

(3) Cần phải thêm rằng Mí-li-u-cốp đã gặp Xtô-lư-pin ngày 15 tháng Giêng.

(4) Những chữ trong đoạn cuối cùng trong bài báo của Ngài: "... vô số quần chúng *vô sản* nông thôn".

Không phải "vô sản nông thôn", mà là "nông dân dân chủ".

Trong cuộc cách mạng xã hội (xã hội chủ nghĩa), chúng tôi chỉ có thể trông chờ vào những người vô sản thành thị và những người vô sản ở nông thôn. Song ở nước Nga chúng tôi hiện nay chưa phải là cách mạng xã hội, mà mới là cách mạng *tư sản*. Chỉ có cùng với nông dân, cùng với giai cấp nông dân dân chủ, cùng với quảng đại quần chúng nông dân, giai cấp vô sản mới có thể đưa cuộc cách mạng *ấy* tới thắng lợi.

N. Lê-nin của Ngài

P. S. Tôi nhận được bức thư của Ngài rất muộn. Tôi chỉ còn có vài phút. Xin Ngài thứ lỗi cho vì tôi viết vội vàng như vậy.

*Gửi từ Cu-ốc-ca-la (Phần - lan)
đến Pê-téc-bua*

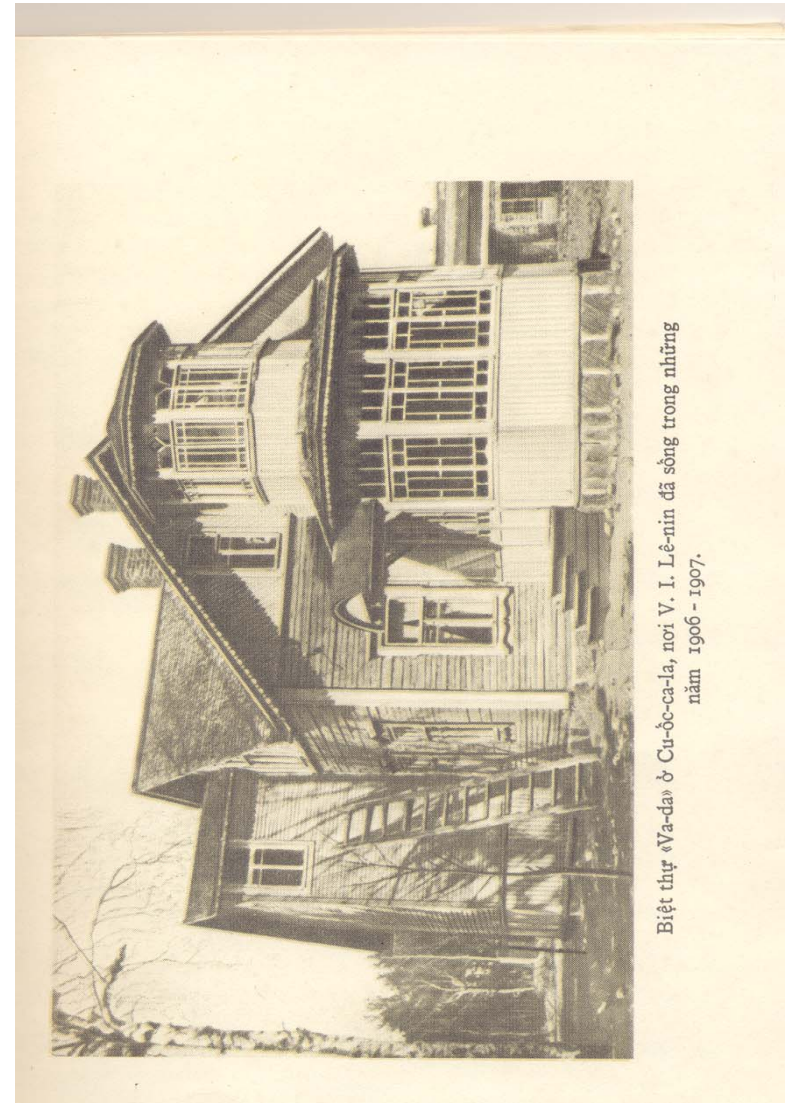
*In lần đầu, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

76

GỬI A. M. GOÓC-KI

Thứ tư, 14. VIII. 07.

A-lếch-xây Mác-xi-mô-vích thân mến! Hôm nay chúng tôi đã đến đây cùng với Mê-scốp-xki và ngày mai chúng tôi sẽ đi Stút-ga¹¹¹. Rất, rất mong là đồng chí sẽ có mặt ở đấy¹¹². Một là, đồng chí đã được Ban chấp hành trung ương chính thức cử (làm đại biểu dự thính). Hai là, nếu gặp được nhau thì rất tốt, bởi vì nếu không thì có thể còn lâu chúng ta mới lại gặp nhau. Ba là, từ chỗ đồng chí đến đó chỉ đi mất tất cả khoảng một ngày đêm thôi và đại hội sẽ *không* kéo dài *quá* một tuần đâu (đây không phải là Luân-đôn!). Nếu đồng chí lên đường vào ngày chủ nhật hoặc thậm chí vào ngày thứ hai cũng sẽ không muộn chút nào.

Biệt thự «Va-da» ở Cu-ốc-ca-la, nơi V. I. Lê-nin đã sống trong những năm 1906 - 1907.

Tóm lại, tất cả mọi người đều tán thành đồng chí đến. Miễn là đồng chí mạnh khỏe, — thật vậy, đồng chí hãy đến nhé. Chớ để lỡ dịp được trông thấy những người xã hội chủ nghĩa quốc tế *làm việc*, — đó hoàn toàn, hoàn toàn không phải là chuyện làm quen chung chung và nói chuyện gẫu. Đại hội lần sau thì mãi ba năm nữa mới lại họp. Và lại nếu không gặp nhau thì qua thư từ chẳng bao giờ chúng ta có thể trao đổi đến nơi đến chốn về mọi việc giữa chúng ta. Tóm lại, đồng chí nhất định hãy đến nhé. Tạm biệt!

Xin gửi đến Ma-ri-a Phê-đô-rốp-na lời chào thân thiết.

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi đến đảo Ca-pri (Ý)

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

77

GỬI G. A. A-LÉCH-XIN-XKI

Chuyển cho Pi-ốt

P. thân mến! Tôi không biết đồng chí đã viết bức thư của đồng chí trước hay sau khi gặp người bạn ở đây. Dù sao tôi cũng trả lời những câu hỏi của đồng chí.

Về vấn đề tiền nong thì N. C. đã nói *nhiều* lần rồi. Đồng chí ấy sẽ còn nhắc lại và tôi cũng sẽ nhắc.

Tôi không viết đến "C.", bởi vì cách đây không lâu (khi tôi ở đó), bản thân tôi đã gặp lại hai đồng chí từ đó tới và đã bàn bạc tất cả với họ về đồng chí¹¹³.

Đồng chí hỏi rằng tôi nghĩ gì và nghĩ thế nào về công tác của đồng chí ở đây?

Trình bày vấn đề đôi lời về vấn đề đó hơi khó. Sau khi xem

xét kỹ lưỡng, tự đồng chí sẽ thấy rằng có thể cung cấp được những tài liệu gì từ đó, những tin tức, v.v., nhưng vấn đề đó thuộc hàng thứ yếu và tương đối dễ giải quyết. Những điều kiện chung cho công tác ở đó thì khó khăn hơn. Tôi nghĩ rằng, đồng chí chưa được thấy những điều kiện đề tiện như cảnh lưu vong ở nước ngoài. Ở đây cần phải *hết sức* thận trọng. Không phải với cái nghĩa là tôi khuyên đừng có những hành động chiến tranh chống lại bọn cơ hội chủ nghĩa. Ngược lại, ở đây rất cần phải chiến đấu và sẽ phải chiến đấu rất nhiều. Nhưng tính chất của cuộc chiến đấu thật đề tiện. Đồng chí sẽ gặp ở khắp mọi nơi một sự chơi khăm độc ác, một "sự khiêu khích" trực tiếp từ phía bọn men-sê-vích (chúng sẽ khiêu khích đồng chí một cách có hệ thống) – và một môi trường thông cảm để *làm việc* rất yếu. Bởi vì ở đây sự xa rời nước Nga thật khủng khiếp, ngự trị ở đây là sự vô công rồi nghề, tạm trạng ngồi không, bực bội, diên loạn, cầu nhàu và phốt lờ. Ở đây đồng chí sẽ gặp những khó khăn trong công tác hoàn toàn *không có gì giống* với những khó khăn ở Nga cả: "tự do" hầu như hoàn toàn, nhưng công tác *sinh động* và môi trường cho công tác sinh động thì hầu như không có.

Theo tôi, điều quan trọng nhất là đồng chí có được ở đó một công việc, công việc của mình. "C." có thể tạo được việc đó... Tiếp nữa, điều còn quan trọng hơn là làm sao đồng chí giữ được mối liên hệ với *tổ chức* ở Nga: khi đó ở đây đồng chí sẽ không bị mất cơ sở. Và, cuối cùng, điều quan trọng nhất là tất cả chúng ta, ở đây cũng như ở đây, phải hành động *ăn khớp với nhau*, đi đều bước với nhau và trao đổi những quan điểm một cách thường xuyên hơn (nếu qua những lời phát biểu trên báo chí tất cả các quan điểm chưa phải đã rõ hết). Chỉ có ai bảo đảm được cho mình ở nước ngoài một công việc *có liên hệ* với *tổ chức* ở Nga, thì người đó, và chỉ có người đó thôi, mới có thể ngăn chặn được cho mình khỏi cái đầm lầy của sự buồn chán, cãi vã, cầu tiết bực bội, v.v. đang cuốn người ta vào. Chao ôi, đối với tôi cái "nước ngoài" ấy quả thật là đáng nhớ đời, và tôi nói điều đó trên cơ sở không ít kinh nghiệm.

Sẽ rất tốt, nếu đồng chí cùng hoạt động với Knu-ni-an-tơ và Tô-rốt-xki. Với bộ ba đó nhiều điều sẽ được dễ dàng hơn.

Thôi, đồng chí xem xét kỹ và tự đồng chí sẽ thấy tất cả những điều đó.

Không thể viết thư về đây theo địa chỉ mà đồng chí đã viết. Hơn nữa, tôi cũng sắp rời khỏi đây. Tạm thời hãy viết thư cho tôi theo địa chỉ: Herrn Kakko *Paavo*, Terijoki, ở trong (*chỉ ở* trong thời) chuyển cho L—n. Đồng chí hãy gửi ngay cho địa chỉ của đồng chí ở bên đó.

Bắt tay đồng chí. Xin gửi đến *toàn thể gia đình Kni-pô-vích* lời chào thân thiết.

... của đồng chí¹⁾

Địa chỉ: I. Ladyschnikoff Uhlandstrasse N 145. *Berlin*

Lối đi *trong sân*. Đó là địa chỉ riêng. Cũng ở đó, ở trên một tầng nữa là Abramoff. Đối diện, Uhlandstrasse, 52, văn phòng, có thể gặp họ ở đó vào buổi sáng. Tôi viết như vậy để đề phòng, mặc dù đồng chí phải biết điều đó rồi.

Viết cuối tháng Chín - đầu tháng

Mười 1907 tại Cu-ốc-ca-la

(Phần-lan)

In lần đầu, theo đúng bản thảo

78

GỬI C. I-a. BRAN-TINH¹¹⁴

Đồng chí rất kính mến!

Người đưa bức thư này là một đồng chí đảng viên của chúng tôi¹¹⁵. Tôi thiết tha yêu cầu đồng chí giúp đỡ đồng chí ấy về ý kiến và trong công tác. Đồng chí ấy đặc biệt được giao nhiệm vụ

¹⁾ Chữ ký trong bản thảo không rõ.

tìm ở Xtốc-khôn những sách vở và tài liệu dân chủ - xã hội của chúng tôi và trong trường hợp cần thiết thì gửi những tài liệu đó đi tiếp. Những sách v.v. đó một phần hiện để ở tầng hầm Cung nhân dân ở Xtốc-khôn (trong các hòm gỗ), một phần có lẽ ở chỗ hai đồng chí Bô-ri-ét-xôn hoặc Bi-ô-cơ (Bokhandel Björck & Börjesson, Drottninggatan. 62).

Tôi hy vọng rằng với sự giúp đỡ của đồng chí, người đưa bức thư này sẽ có thể hoàn thành được nhiệm vụ giao phó, nhiệm vụ mà tôi cho là hết sức quan trọng.

Xin gửi lời chào thân thiết nhất *N. Lê-nin*

Viết đầu tháng Mười 1907
tại Cu-ốc-ca-la (Phần-lan)

In lần đầu, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức

79

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

A-n. Va-x. thân mến!

Cuối cùng, đã nhận được cuốn sách mỏng của đồng chí — phần thứ nhất đã đến khá lâu rồi¹⁶. Tôi vẫn chờ đợi phần cuối để đọc toàn bộ, nhưng đợi mãi mà không được. Cho đến nay vẫn chưa có phụ lục thứ ba ("Mác đã quan niệm như thế nào", v.v.). Điều đó hết sức đáng buồn, bởi vì khi chưa có đầy đủ tất cả, thì vẫn e ngại nộp cho nhà xuất bản để sắp chữ. Nếu đồng chí chưa gửi phụ lục thứ ba đó thì xin hãy cố gắng gửi đến gấp¹⁾. Đã gửi tiền (200 rúp) cho đồng chí rồi; đồng chí đã nhận được chưa?

Về nội dung cuốn sách mỏng của đồng chí thì tôi rất thích, cũng như tất cả độc giả của chúng ta. Đó là một cuốn sách rất hay và được viết rất tốt. Chỉ có điều là còn nhiều chỗ thiếu thận trọng có thể nói là về hình thức bên ngoài, nghĩa là những chỗ mà các

¹⁾ Xem tập này, tr. 154.

loại bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, bọn men-sê-vích, bọn theo chủ nghĩa công đoàn etc. sẽ vin vào để *hoanh hợc* được. Chúng tôi đã hội ý tập thể để xem nên sửa lại hay là rào đón trước trong lời tựa? Chúng tôi đã quyết định giải pháp thứ hai, bởi vì sửa lại thì tiếc; điều đó sẽ có nghĩa là làm rối loạn quá nhiều tính hoàn chỉnh của sự trình bày.

Lẽ dĩ nhiên, bạn đọc có thiện ý và chăm chú sẽ hiểu đúng ý đồng chí, nhưng dù sao đồng chí cũng nên *đặc biệt để phòng* những kẻ giải thích giả dối, bởi vì bọn này nhiều vô kể. Ví dụ, lẽ dĩ nhiên chúng ta cần phải phê phán Bê-ben, và tôi không tán thành Tơ-rốt-xki mới đây đã gửi cho chúng tôi những lời tâng bốc đại hội Ét-xen và Đảng dân chủ - xã hội Đức nói chung. Đồng chí có lý khi nhận xét rằng Bê-ben đã sai lầm ở Ét-xen cả trong vấn đề chủ nghĩa quân phiệt cũng như trong vấn đề chính sách thực dân (nói đúng ra là vấn đề tính chất cuộc đấu tranh của những người cấp tiến ở Stút-ga về điểm đó¹⁷). Nhưng đồng thời cũng cần phải nói rõ thêm rằng đó là những sai lầm của một người cùng đi với chúng ta một con đường, và những sai lầm đó chỉ có thể được sửa chữa trên con đường mác-xít, dân chủ - xã hội đó mà thôi. Bởi vì ở ta có rất nhiều người (có lẽ đồng chí chưa đọc sách báo của họ) cười Bê-ben một cách độc ác *để ca ngợi* chủ nghĩa xã hội - cách mạng, chủ nghĩa công đoàn (à la Ê-déc-xki, Cô-dơ-lốp-xki, Cri-tsép-xki — xem tờ "Học vấn", v. v.) và chủ nghĩa vô chính phủ.

Theo tôi, *tất cả* những tư tưởng của đồng chí có thể và phải luôn luôn được trình bày như thế nào để cho việc phê phán không nhằm vào tư tưởng chính thống, không nhằm vào những người Đức nói chung, mà nhằm vào *chủ nghĩa cơ hội*. Khi đó người ta sẽ *không thể* giải thích xuyên tạc được đồng chí. Khi đó kết luận sẽ rõ ràng: chủ nghĩa bôn-sê-vích, không những học tập người Đức, mà còn học tập *qua kinh nghiệm* của người Đức (yêu cầu này của đồng chí hết sức đúng đắn!), sẽ có thể lấy ở chủ nghĩa công đoàn *tất cả những gì sinh động để tiêu diệt chủ nghĩa công đoàn và chủ nghĩa cơ hội Nga*. Chính chúng

ta, những người bôn-sê-vích, có thể làm việc đó dễ dàng hơn cả và tự nhiên hơn cả, vì trong cách mạng, chúng ta đã đấu tranh chống cái bệnh ngu ngốc say mê nghị trường và chủ nghĩa cơ hội kiểu Plê-kha-nốp nhiều hơn cả. Và chỉ có chúng ta mới có thể đứng trên quan điểm cách mạng, chứ không phải đứng trên quan điểm dân chủ - lập hiến thông thái rỗng của Plê-kha-nốp và đồng bọn, để bác bỏ chủ nghĩa công đoàn, chủ nghĩa này mang theo nó vô vàn những điều rối rắm (đặc biệt nguy hiểm cho nước Nga).

Báo "Người vô sản", số 17 đã ra và đã gửi cho đồng chí. Báo "Tia chớp"¹¹⁸ cũng đã ra và cũng đã gửi cho đồng chí. Đồng chí đã nhận được chưa? Đồng chí có đọc tờ "Đồng chí" không? Hiện nay đồng chí thấy tờ ấy thế nào? Liệu đồng chí có làm như trước, chế nhạo bọn họ bằng thơ không? Xin đồng chí hãy viết thư cho tôi nhé.

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí

Viết khoảng ngày 2 và 11 tháng

Mười một 1907

Gửi từ Cu-ốc-ca-la (Phân-lan) đến Ý

In lần đầu năm 1934 trong Văn tập

Lê-nin, t. XXVI

Theo đúng bản thảo

80

GỬI M. X. KÊ-ĐRỐP

Đồng chí kính mến! Theo như sự thỏa thuận của chúng ta thì tài liệu cho tập II phải nộp vào 1/X, cho tập III — vào 10/X. ¹¹⁹ Tập một đã bị chậm trễ. Tôi đã nộp 12 tờ in cho tập II, 7 tờ tiếp đã xong và còn những tờ tiếp theo đó (khoảng 5 hoặc 7) tôi có thể nộp vào một ngày gần đây nhất. Nhưng tôi muốn biết là đồng chí có thực sự cần toàn bộ tài liệu một cách nhanh chóng như vậy không? đồng chí có bắt tay vào việc xếp chữ ngay không? đồng

chí đã đưa xếp chữ cho 12 tờ in của tập II chưa? nếu tôi đưa phần cuối tập II muộn hơn, thì việc xuất bản có bị chậm lại không? Nếu bị chậm lại thì tôi có thể gửi ngay phần cuối của tập II, nếu đồng chí muốn điều đó. Nhưng tôi có một kế hoạch: ở phần kết của tập II, tôi muốn viết một tác phẩm lớn về việc phân chia ruộng đất ở Nga (theo những số liệu thống kê mới, năm 1905) và về việc địa phương công hữu hóa (sau khi nghiên cứu tập IV bộ "Tư bản" hay "Theorien über den Mehrwert"¹²⁰, cũng xuất bản năm 1905). Tôi nghĩ rằng tác phẩm đó sẽ rất lý thú đối với độc giả và cũng rất kịp thời. Tài liệu cho công việc tôi đã chuẩn bị hầu như đủ cả và một phần đã được xử lý xong. Cần vài tuần để hoàn thành; tôi hy vọng là tôi sẽ có thể viết xong tác phẩm đó trong vài tuần.

Vậy, đồng chí hãy cho biết: đồng chí có muốn phải nộp ngay tập II không có bài mới đó, hay không — hay là muốn tập II nộp sau khoảng 1 - 1/2 tháng với bài mới đó.

Viết cuối tháng Mười một - đầu

tháng Chạp 1907

Gửi từ Phân-lan đến Pê-téc-bua

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản sao do chính tay

N. C. Crúp-xcai-a viết

81

GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC ¹²⁰

28. XII. 07.

Đồng chí rất kính mến!

Tôi đã thỏa thuận với ông Bô-ri-ét-xôn. Nhưng đáng tiếc là ông ấy không thể bảo đảm cho chúng tôi nhận đủ tất cả các thư

¹¹⁹ — "Các học thuyết về giá trị thặng dư"

từ và bưu kiện. Xin đồng chí hãy thứ lỗi cho tôi, vì nguyên nhân trên nên tôi một lần nữa yêu cầu đồng chí tìm cho chúng tôi *thêm một* đảng viên *nữa*, có thể *hàng tuần* nhận ở Xtóc-khôn những bưu kiện gồm những thư từ và sách để chuyển tiếp (về Phần-lan và trả lại cho Giơ-ne-vơ).

Tôi chuẩn bị đi Béc-lanh vào thứ ba¹⁾.

Xin gửi lời chào thân thiết nhất.

I. Phrây của đồng chí

Malmstens Hotell
Mastersamuelsgatan 63

P. S. Tôi sẽ đến chỗ đồng chí vào ngày thứ hai lúc 4 giờ chiều. Nếu giờ đó bất tiện cho đồng chí thì xin đồng chí hãy gọi điện cho tôi nhé, theo điện thoại của Khách sạn Man-xten.

*Viết tại Xtóc-khôn (hòm thư địa
phương)*

*In lần đầu, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

¹⁾ Thứ ba, tức ngày 31 tháng Chạp 1907.

1908

82

GỬI G. A. A-LÉCH-XIN-XKI

7/I. 08.

Pi-ốt thân mến!

Hôm nay tôi và N. C. đã tới Giơ-ne-vơ¹²¹. Chúng tôi vẫn chưa quyết định dứt khoát sẽ ở đâu: A-l. A-l. rất phản đối ở Giơ-ne-vơ, và chúng tôi đang đi thám thính ở những nơi khác.

Nhưng cần phải làm sáng tỏ đầy đủ tình hình cả ở đây nữa. [X]in¹⁾ đồng chí hãy viết thư ngay cho biết 1) đồng [chí có] biết người nào *có thể làm được* công tác [quản] lý xưởng in và [phòng] giao nhận tài liệu không?¹²² 2) đồng chí nghĩ gì về bác [sĩ] với tư cách một người như vậy? 3) cần phải [lưu] ý tới những việc [gì đặc] biệt về xưởng in? [liệu có cần phải tìm cho nó] một người chủ không, một khi nó [thuộc] Cơ quan ngôn luận trung ương [của phái] bôn-sê-vích của Đại hội Xtóc-khôn? Tại sao đồng chí lại nghĩ rằng chỉ có xưởng in *của phái men-sê-vích* mới là sở hữu của Ban chấp hành trung ương? 4) Đồng chí có cho rằng có thể ra được tờ báo hàng tuần hay không, và tờ báo đó có thể hy vọng tiêu thụ được khoảng bao nhiêu? 300 - 500 - 1000?

Thư của đồng chí chúng tôi nhận được trong cảnh hoảng loạn do vụ bắt bớ 17 người gây ra¹²³, và vì thế nên chúng tôi đã hủy nó sau khi mới đọc chưa được kỹ lắm.

Đồng chí hãy trả lời theo địa chỉ [...]

Sức khỏe ra sao? [Khoảng] khi nào [đồng chí] có thể trở lại

¹⁾ Những từ và những đoạn trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý và theo những chữ cái còn lại; những từ và đoạn đó bị mất vì một phần tờ thư không còn.

đây? Trong thời gian qua đồng chí có bình phục thật sự được [chút nào] không?

Bắt tay đồng chí [...]

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Viên

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

83

GỬI G. A. A-LÉCH-XIN-XKI

Pi-ốt thân mến! Tôi có một yêu cầu như sau với đồng chí. Tôi đã viết xong một tác phẩm lớn về vấn đề cương lĩnh ruộng đất, trong đó tôi có phân tích tỉ mỉ thêm những cuộc tranh luận ở Đu-ma II¹⁾. Thiếu một vài *tài liệu* đã đưa ra Đu-ma II.

Cụ thể là: *Mu-sen-cô* đã đưa ra dự án của 104 hoặc 105 đại biểu, không phải là bản dự án "nổi tiếng" của phái lao động ở Đu-ma I và đã được nhắc lại tại Đu-ma II, mà là *một bản mới, của phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng*. Bản này đã được đăng lại bằng tiếng Pháp trong Rapport du parti S. R. au congrès de Stutt-gart. Đồng chí có bản bằng tiếng Nga không? Liệu đồng chí có thể kiếm được không? Tôi sẽ rất lấy làm cảm ơn, nếu đồng chí giúp cho¹²⁴.

Tài liệu này đã được xuất bản thành sách riêng chưa? ở đâu và bao giờ.

V. U-li-a-nốp của đồng chí

*Viết khoảng ngày 7 tháng
Giêng và 2 tháng Hai 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Viên*

*In lần đầu năm 1930 trong Văn
tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Xem "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội trong cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất 1905 - 1907" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 16, tr. 239 - 526).

84

GỬI A. M. GOÓC-KI

9. I. 08. Giơ-ne-vơ.

A-I. M. thân mến! Cách đây mấy hôm tôi đã cùng với nhà tôi đến đây. Cả hai chúng tôi đều bị cảm lạnh ở dọc đường. Chúng tôi thu xếp ở đây một cách qua quýt, hiện nay còn tạm bợ, vì thế tất cả mọi việc đều tối tệ. Bức thư của đồng chí làm tôi rất phấn khởi: quả thật, giá mà đến Ca-pri thì tuyệt quá! Nhất định bằng cách nào đó tôi sẽ thu xếp thì giờ để đến thăm đồng chí. Nhưng hiện nay thì, tiếc thay, không thể được. Chúng tôi đến đây với nhiệm vụ tổ chức tờ báo: chuyển tờ "Người vô sản" từ Phần-lan đến đây. Còn chưa quyết định dứt khoát là chúng tôi có chọn Giơ-ne-vơ không, hay chọn một thành phố khác. Nhưng dù sao cũng phải tiến hành nhanh chóng và việc xếp đặt mới này làm cho chúng tôi bận rộn hết sức. Giá chúng tôi có thể thu xếp để đến hè hoặc xuân này đi thăm đồng chí, khi công việc đã bắt đầu chạy rồi, thì hay biết mấy! Lúc nào thời tiết ở Ca-pri chỗ đồng chí đặc biệt tốt?

Sức khỏe ra sao? Đồng chí cảm thấy trong mình thế nào? Làm việc có tốt không? Lúc qua Béc-lanh tôi có nghe đồn rằng đồng chí cùng với Lu-na-tsác-xki đã đi một vòng khắp nước Ý và đặc biệt là Rô-ma¹²⁵. Nước Ý có làm cho đồng chí hài lòng không? có gặp nhiều người Nga không?

Tôi nghĩ rằng đến thăm đồng chí tốt nhất là vào lúc đồng chí không bận nhiều việc, để chúng ta có thể dạo chơi và khảo chuyện với nhau được.

Đồng chí đã nhận được cuốn sách của tôi chưa (tập một của tuyển tập các bài viết trong 12 năm¹²⁶)? Tôi đã đề nghị gửi cho đồng chí cuốn đó từ Pê-téc-bua.

Xin gửi đến M. Phê-đ-na lời chào thân thiết. Tạm biệt!

N. Lê-nin của đồng chí

Địa chỉ của tôi: Mr. Wl. *Oulianoff*.
17. Rue des deux Ponts. 17. (chez Küpfer). *Genève*.

Gửi đến đảo Ca-pri (Ý)

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

Theo đúng bản thảo

85

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

13. I. 08.

A-n. Va-x. thân mến!

Đã mấy ngày nay tôi và nhà tôi đang ở Giơ-ne-vơ... Quý thật, quay trở lại cái đất Giơ-ne-vơ đáng nguyên rủa này một lần nữa thì thật là buồn bã, nhưng biết làm sao được! Sau khi bị thất bại ở Phần-lan, chẳng còn cách nào khác là chuyển từ "Người vô sản" ra nước ngoài. Ban lãnh đạo đã quyết định đúng như vậy. Vấn đề chỉ còn là chuyển đến Giơ-ne-vơ hay là chuyển đi một chỗ nào khác. Hiện giờ chúng tôi đang tìm hiểu, nhưng riêng tôi cho rằng Giơ-ne-vơ và Luân-đôn là hai nơi duy nhất còn tự do. Song ở Luân-đôn đắt đỏ.

Tôi đã đọc toàn bộ cuốn sách mỏng của đồng chí về Stút-ga: phần phụ lục III đến hết sức muộn, và ngay trước ngày đi tôi mới kịp đọc hết. Theo tôi, cuốn sách của đồng chí rất hay và tất cả các đồng chí đều rất hài lòng về cuốn đó¹⁾. Tất cả chúng tôi đều cho rằng "sửa lại" cuốn đó là thừa: làm lu mờ những màu sắc của đồng chí và làm hỏng cuốn sách được viết rất sinh động thì thật đáng tiếc. Hơn nữa trong đó không có chủ nghĩa công đoàn: theo tôi, chỉ có nhiều chỗ rất thiếu thận trọng "có lợi" cho Plê-kha-nốp và đồng bọn. Đồng chí đã thấy sự hoạnh hợ và

¹⁾ Xem tập này, tr. 146 - 148.

bối móc đê tiện của ông ta trên tờ "Học vấn" hoặc "Thế giới ngày nay" chưa?¹²⁷ Chúng ta bao giờ cũng có những đối thủ như vậy và chúng ta phải thận trọng gấp ba. Ngoài ra, đồng chí cũng đã quên cả phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, bọn này từ lâu đã đả kích những người dân chủ - xã hội Đức bằng cách lợi dụng sự phê phán của bọn theo chủ nghĩa công đoàn và *xuyên tạc* sự phê phán đó để xỉ vả chủ nghĩa Mác.

Tôi không biết là giờ đây người của chúng tôi có xuất bản được cuốn sách mỏng của đồng chí không. Hiện nay xuất bản rất khó.

Đồng chí đã nhận được tập 1 của tôi chưa?

Đồng chí sống thế nào? Người kế thừa ra sao? Người ta đồn rằng đồng chí đã đi chơi một chuyến tuyệt vời với Goóc-ki phải không?

Đồng chí hãy viết thư cho biết là đồng chí làm gì. Chúng tôi nhất định hy vọng ở đồng chí cả trong việc cộng tác với tờ "Người vô sản" lẫn trong việc thuyết trình đây. Có đúng thế không?

Goóc-ki ở đâu? Tôi đã viết thư tới Ca-pri (villa Blaesus) cho đồng chí ấy. Liệu có đến hay không?

Siết chặt tay.

Lê-nin của đồng chí

Địa chỉ: Mr. Vl. *Oulianoff*.

17. Rue des deux Ponts. 17.
(chez Küpfer). *Genève*.

Gửi đến Ý

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

Theo đúng bản thảo

86

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

Gửi A-na-t. Va-x—ch

A-n. Va-x. thân mến!

Có một việc quan trọng. Đồng chí có biết Va-xi-li Va-xi-li-ê-vích Ca-ri-a-kin ở Phơ-lo-ren-xi-a không? Làm thế nào tìm được đồng chí ấy? Xin đồng chí gửi cho địa chỉ hoặc chỉ dẫn, *làm thế nào để tìm được đồng chí ấy*, qua bất kỳ một người nào ở Phơ-lo-ren-xi-a. Hãy trả lời tôi ngay nhé.

Tôi chờ tin tức (và thư trả lời) của đồng chí về vấn đề tờ "Người vô sản" và về những kế hoạch của đồng chí có liên quan tới tờ báo đó.

U-li-a-nốp của đồng chí

*Viết khoảng ngày 13 tháng
Giêng và 13 tháng Hai 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ý*

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

Theo đúng bản thảo

87

GỬI C. HUY-XMAN

14. I. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Địa chỉ của tôi không còn là Phần-lan nữa, mà tiếc thay là Giơ-ne-vơ: Vl. Oulianoff, rue des Ponts 17 (chez Küpfer), Genève...¹⁾

¹⁾ Còn hai dòng không đọc được. Tờ thư ở đoạn này bị rách mất, thiếu phần cuối. Đoạn tiếp theo ở dưới đây viết ở mặt bên kia của tờ thư.

... tại Phần-lan, trong thời gian những cuộc khủng bố gần đây, [đã thất lạc mất] một phần biên bản của đại hội lần cuối của chúng tôi ở Luân-đôn. Nếu tôi không nhầm, người ta có nói với tôi rằng những tài liệu và văn kiện của đại hội đó đã được gửi cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa¹²⁸. Điều ấy có đúng không? Tôi sẽ rất [cảm ơn], nếu đồng chí có thể...

Gửi đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng
Pháp năm 1962 trên tạp chí
"Cahiers du Monde Russe
et Soviétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
có đối chiếu với văn bản tạp chí
Dịch từ tiếng Pháp*

88

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

Gửi A-na-tô-li Va-xi-li-ê-vích

A-n. Va-x. thân mến! Đồng chí hãy viết mấy chữ cho biết là đồng chí đã thu xếp xong xuôi chưa và đã có thể làm việc được chưa? Chúng tôi hy vọng vào đồng chí, để cho tờ "Người vô sản" 1) những bản tin về nước Ý mỗi tháng (khoảng) hai lần 8 - 12 nghìn chữ. Bài thứ nhất — qua khoảng ba tuần nữa. 2) Thỉnh thoảng những tiểu phẩm chính trị. Đồng chí có thấy báo chí của Nga không (ở Goóc-ki có nhiều)?

Hãy viết thư nhé.

Bắt tay đồng chí. *Xta-rích* của đồng chí

*Viết khoảng ngày 14 tháng
Giêng và 13 tháng Hai 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

89

GỬI A. M. GOÓC-KI VÀ M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA

15. I. 08.

A. M. và M. Ph. thân mến!

Hôm nay tôi đã nhận được bức thư khẩn của các đồng chí. Quý thật, ý muốn tới thăm các đồng chí ở Ca-pri thật hấp dẫn lạ lùng! Thật đấy, các đồng chí đã miêu tả đẹp đến nỗi tôi nhất định sẽ chuẩn bị đi và sẽ cố gắng kéo nhà tôi đi cùng nữa. Chỉ có điều là tôi chưa biết được thời hạn: hiện nay không thể bỏ tờ "Người vô sản" và cần phải *xây dựng* nó, phải ổn định công việc bằng bất kỳ giá nào. Việc đó minimum cũng mất một vài tháng. Mà việc đó cần phải làm. Rồi đến mùa xuân chúng tôi sẽ đi uống rượu vang trắng của Ca-pri, đi xem Na-pô-li và tán gẫu với các đồng chí! À mà tôi mới bắt đầu học tiếng Ý đấy, và như một cậu học trò, tôi vội ngay lấy địa chỉ do chị M. Ph-na viết: expresso thay cho espresso! Hãy lấy tự điển ra xem nào!

Còn về việc vận chuyển tờ "Người vô sản" thì viết như vậy, các đồng chí đã tự mình làm khổ cho mình. Giờ đây các đồng chí không để gì quay lưng lại với chúng tôi đâu! Hiện giờ phải ủy thác ngay cho M. Ph-na một đồng việc:

1) Nhất thiết phải tìm được viên thư ký của Công đoàn công nhân vận tải tàu thủy (nhất định là có công đoàn như thế!) trên các tàu có qua lại với nước Nga.

2) Qua người đó nắm được các tàu *từ đâu đến và đi đâu; có thường xuyên không*. Người đó nhất thiết thu xếp cho chúng ta *việc vận chuyển hàng tuần*. Việc đó sẽ tốn kém mất bao nhiêu? Phải tìm cho chúng tôi một người *cấn thận không?* (liệu có những người Ý cẩn thận không?). Họ có cần một địa chỉ ở nước Nga (chẳng hạn như ở Ô-đét-xa) để giao báo chí không, hay là họ có thể *tạm thời* giữ báo chí với những số lượng nhỏ ở nhà một chủ

quán rượu người Ý nào đó ở Ô-đét-xa? Đó là một việc *cực kỳ quan trọng* đối với chúng tôi.

3) Nếu M. Ph-na tự mình không thể thu xếp được tất cả những việc đó, không thể chạy vạy, tìm kiếm, giải thích, kiểm tra, v.v., thì nhất thiết cứ giúp chúng tôi liên hệ trực tiếp với viên thư ký đó: khi ấy, chúng tôi sẽ trao đổi thư từ với anh ta.

Cần phải làm nhanh việc đó: chúng tôi hy vọng khoảng hai ba tuần nữa sẽ xuất bản ở đây tờ "Người vô sản" và cần phải gửi ngay báo đó đi¹²⁹.

Thôi, hẹn gặp nhau ở Ca-pri! A. M. hãy giữ gìn sức khỏe nhé!

V. U-li-a-nốp của các đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1924 trong

Theo đúng bản thảo

Văn tập Lê-nin, t. I

90

GỬI M. NIN-XEN

27. I. 08.

Đồng chí hết sức kính mến

Đồng chí Ca-min Huy-xman, thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Bruy-xen, đã chuyển cho tôi lời chất vấn của đồng chí. Tôi là đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa và tôi có thể báo cho đồng chí biết rằng những người dân chủ - xã hội E-xtô-ni-a (nếu tôi không lầm, được gọi là "Liên minh những người dân chủ - xã hội E-xtô-ni-a") là một bộ phận của đảng chúng tôi. Chắc chắn là ở Rê-ven có một Ban chấp hành Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phần lớn gồm những người E-xtô-ni-a. Còn đối với các công dân

M. I-u-rít-xôn và Gi. G. Xép-pin, thì tên những người đó tôi không biết. Điều đó hoàn toàn không có nghĩa là phản đối các công dân ấy: các tổ chức đảng chúng tôi là những tổ chức bí mật và tôi không đích thân biết một đồng chí E-xtô-ni-a nào cả. Tôi sẽ viết thư về Nga và sẽ hỏi Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi về những công dân đó (để đề phòng trường hợp bất trắc hỏi cả Ban chấp hành Rê-ven nữa), nhưng chúng tôi không thể hy vọng có thư trả lời ngay được.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội

VI. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

Địa chỉ: VI. Oulianoff. 17. Rue des deux Ponts. 17. (chez Kúpfer). Genf. Genève.

*Gửi đến Khri-xti-a-ni-a
(Ô-xlô hiện nay)*

*In lần đầu, theo đúng bản sao
chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

91

GỬI C. HUY-XMAN

27. I. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 24/I. 08. và đã viết thư đến Khri-xti-a-ni-a để trả lời đồng chí Ma-gnút Nin-xen¹⁾ rằng Ban chấp hành Rê-ven Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là *có thực* và những người dân chủ - xã hội E-xtô-ni-a nằm trong thành phần [của đảng chúng tôi]²⁾. Còn đối với các công

¹⁾ Xem bức thư trước.

²⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý.

dân [I-u-rít-xôn] và Xép-pin thì tôi không biết họ, [cũng như nói chung tôi không] đích thân biết một người dân chủ - xã hội E-xtô-ni-a nào; không nên quên rằng các tổ chức đảng chúng tôi là những tổ chức bí mật. Tôi sẽ viết thư về Nga và yêu cầu thông báo chi tiết về các công dân đó, nhưng không thể hy vọng có thư trả lời ngay được.

Xin gửi lời chào anh em *VI. U-li-a-nốp*

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng
Pháp năm 1962 trên tạp chí
"Cahiers du Monde Russe
et Soviétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

92

GỬI C. HUY-XMAN

29. I. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Người ta báo cho tôi rằng tập ba những bản báo cáo của các đảng tại Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Stút-ga vài ngày nữa sẽ được xuất bản và bản báo cáo của đảng chúng tôi vẫn chưa chuẩn bị xong...¹⁾.

Liệu sẽ có thể in bản báo cáo của đảng chúng tôi vào trong tập ba được không? Thời hạn cuối cùng nộp báo cáo là bao giờ? ²⁾ Chắc chắn là những vụ khủng bố ở Phần-lan đã cản trở các đồng chí của chúng tôi hoàn thành bản báo cáo, bởi vì hai tháng trước đây, khi tôi còn ở Phần-lan, tôi đã đích thân nghe nói rằng Ban

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý.

²⁾ Về thời hạn nộp bản báo cáo, xem thư gửi C. Huy-xman ngày 2 tháng Hai 1908 (tập này, tr. 167 - 168).

chấp hành trung ương [giao việc đó] cho một đồng chí đang làm việc rất tích cực [để hoàn thành] bản báo cáo.

Đồng chí [thân mến], [xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi].

VI. U-li-a-nốp

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N 4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

93

GỬI Ph. A. RỐT-STANH

29. I. 08.

Đồng chí thân mến!

Cách đây 2¹/₂ - 3 tháng, ở Phần-lan tôi có nhận được thư của đồng chí nhắc đến món nợ và tôi đã chuyển thư đó lên Ban chấp hành trung ương¹³⁰. Hiện nay "thất bại ở Phần-lan" đã buộc tôi phải dời đi Giơ-ne-vơ và việc dọn đi mất khá nhiều thời gian và công sức. Hôm nay một đồng chí ở đây báo tin cho tôi biết rằng đồng chí vẫn kiên trì nhắc tới món nợ và người Anh thậm chí còn dọa sẽ đăng báo (!), v.v..

Tôi liền viết ngay mấy lá thư về Nga, nói rằng phải thanh toán món nợ đó. Nhưng, đồng chí có biết không, hiện nay làm việc đó thật *hết sức* khó khăn! Thất bại ở Phần-lan, nhiều đồng chí bị bắt, tài liệu bị tịch thu, sự cần thiết phải di chuyển các xưởng in, phải đưa nhiều đồng chí ra nước ngoài — tất cả những việc đó đã gây ra *một số lớn* những khoản chi hoàn toàn bất ngờ. Tình hình tài chính của đảng lại càng đáng buồn hơn, vì trong hai năm

nay mọi người đã quên mất cái nếp hoạt động bí mật và bị công tác hợp pháp và nửa hợp pháp làm "hư hỏng" mất rồi. Hầu như phải xây dựng mới các tổ chức bí mật. Việc đó đòi hỏi rất nhiều tiền. Thế mà tất cả các phân tử trí thức và tiểu tư sản hiện đang rời bỏ đảng: giới trí thức ra khỏi đảng rất đông. Chỉ còn lại những người vô sản thuần túy không có khả năng tổ chức những cuộc quyên góp công khai được.

Cần phải giải thích điều đó với người Anh, làm cho ông ta hiểu rằng những điều kiện thời kỳ Đu-ma II, tức là lúc vay tiền, hoàn toàn khác hẳn, rằng đảng tất nhiên sẽ trả những món nợ của mình, nhưng đòi hỏi phải trả chúng *ngay bây giờ* thì không thể được, không thể tưởng tượng được, rằng như thế là cho vay nặng lãi, v. v..

Cần phải thuyết phục người Anh. Chưa chắc ông ta sẽ nhận được tiền đâu. Việc làm rùm beng lên cũng chẳng giải quyết gì hết.

Theo tôi nhớ, các thành viên của *các phái* đã ký tên riêng rẽ và giờ đây chịu trách nhiệm *theo phái*, có phải không?¹³¹

Bắt tay đồng chí.

N. Lê-nin của đồng chí

P. S. Vì không biết địa chỉ của đồng chí, nên tôi đã viết thư cho đồng chí Quen-sơ để đề nghị đồng chí ấy thu thập cho một ít sách báo. *Tôi vô cùng biết ơn đồng chí ấy*: tôi sợ rằng không phải bao giờ đồng chí ấy cũng hiểu được cái tiếng Anh tồi tệ của tôi!

Địa chỉ của tôi: VI. *Oulianoff*. 17. Rue des deux Ponts. Genève.

Gửi đến Luân-đôn

In lần đầu năm 1930 trong Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

94
GỬI BAN BIÊN TẬP
BÁO "BERNER TAGWACHT"

Bản tuyên bố. Trong số 24 tờ "Berner Tagwacht" (thứ năm, 30 tháng Giêng) có đăng lời tuyên bố của L. Mác-tốp về vụ một đồng chí Nga, bác sĩ Xê-ma-scô, bị bắt ở Giơ-ne-vơ. Trong lời tuyên bố đó, Mác-tốp phát biểu một cách kỳ quặc về Xê-ma-scô, chỉ như là về một trong những nhà báo tham dự Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Stút-ga mà thôi; trong khi đó Mác-tốp tự cho mình là "đại biểu của Đảng dân chủ - xã hội Nga đi dự Đại hội Stút-ga".

Cách nói như vậy của Mác-tốp nhất định sẽ làm cho công nhân Thụy-sĩ hiểu rằng Đảng dân chủ - xã hội Nga chẳng có quan hệ gì đến Xê-ma-scô cả.

Để cho cái cách ăn nói hoàn toàn không đúng sự thật như vậy của Mác-tốp không làm cho ai bị lầm lạc, tôi, đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, xin tuyên bố rằng bác sĩ Xê-ma-scô là một đảng viên lão thành của đảng chúng tôi và tại Đại hội quốc tế đồng chí ấy vừa là đảng viên của đảng chúng tôi và vừa là ký giả của báo chí của đảng.

Tôi cho việc giải thích như vậy là cần thiết, bởi vì các đồng chí Thụy-sĩ của chúng tôi dĩ nhiên rất quan tâm tới vụ bắt giam Xê-ma-scô. Tất cả những đồng chí Nga biết Xê-ma-scô đều tin chắc rằng đồng chí ấy hoàn toàn không dính líu gì đến "vụ tước đoạt" ở Ti-philít và không thể dính líu gì đến vụ này. Không những chỉ vì đại hội vừa qua (Đại hội Luân-đôn) của đảng chúng tôi đã kiên quyết bác bỏ "thủ đoạn đấu tranh" đó, mà còn vì từ tháng Hai 1907, bác sĩ Xê-ma-scô liên tục sống ở Giơ-ne-vơ và làm nghề viết văn.

Chúng tôi bày tỏ lòng tin tưởng vững chắc rằng giới báo chí của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế, trong thời gian sắp tới đây, với một niềm vui cũng có cơ sở như vậy, sẽ chào mừng việc

thả đồng chí bị bắt ở Giơ-ne-vơ, cũng như trước kia tờ "Vorwärts!" (ở Béc-lanh) và tờ "L'Humanité" (ở Pa-ri) đã chào mừng việc thả những đồng chí bị bắt vô cớ ở Pa-ri.

Đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa

N. Lê-nin

*Viết khoảng ngày 30 tháng Giêng và 2 tháng Hai 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Béc-nơ*

Đăng lần đầu bằng tiếng Đức ngày 5 tháng Hai 1908 trên báo "Berner Tagwacht", Nr. 29

In lần đầu bằng tiếng Nga theo đúng văn bản của tờ báo Dịch từ tiếng Đức

95
GỬI A. M. GOÓC-KI

2. II. 08.

A. M. thân mến!

Tôi viết cho đồng chí về hai việc.

Thứ nhất, về vụ Xê-ma-scô. Nếu cá nhân đồng chí *không* biết anh ấy, thì đồng chí chớ nên can thiệp vào vì lý do dưới đây. Nếu đồng chí biết thì lại nên.

L. Mác-tốp đã đăng trên báo dân chủ - xã hội ở Béc-nơ lời "tuyên bố", trong đó khẳng định rằng Xê-ma-scô không phải là đại biểu tại Đại hội Stút-ga, mà chỉ là *một nhà báo*. Không một lời nào nói rằng anh ấy là đảng viên đảng dân chủ - xã hội. Đó là một sự dả kích đê tiện của một tên men-sê-vích chống lại một người bôn-sê-vích bị cầm tù. Tôi đã gửi bản tuyên bố chính thức của tôi với danh nghĩa là đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa¹⁾. Nếu đích

¹⁾ Xem bức thư trước.

thân đồng chí biết Xê-ma-scô hoặc đồng chí đã biết anh ấy ở Ni-giơ-ni, thì *thế nào* đồng chí *cũng* viết cho tờ báo đó rằng đồng chí phần nộ trước lời tuyên bố của Mác-tốp, rằng cá nhân đồng chí biết Xê-ma-scô là đảng viên đảng dân chủ - xã hội, rằng đồng chí tin chắc là anh ấy không dính líu vào những việc do tổ chức cảnh sát quốc tế thổi phồng lên. Dưới đây tôi ghi lại địa chỉ của tờ báo và toàn văn lời tuyên bố của Mác-tốp mà M. Ph. sẽ dịch bài đó cho đồng chí. Đồng chí hãy tự viết cho ban biên tập bằng tiếng Nga, và đề nghị M. Ph. gửi kèm theo một bản dịch tiếng Đức.

Việc thứ hai. Hiện nay cả ba chúng tôi, những người được cử từ nước Nga ra để tổ chức tờ báo "*Người vô sản*" (Bô-gđa-nốp, tôi và một "nhà thực hành"¹⁾), đã gặp nhau ở đây. Mọi công việc đã được sắp xếp xong; sắp tới chúng tôi sẽ in bản quảng cáo¹³². Chúng tôi đặt đồng chí làm cộng tác viên. Đồng chí hãy viết cho vài chữ, giá đồng chí có thể viết một cái gì đó cho những số báo đầu tiên (theo tinh thần *bút ký về giai cấp tiểu tư sản* trong tờ "*Đời sống mới*", hoặc những đoạn trích từ cuốn truyện mà đồng chí đang viết¹³³, v. v.).

Siết chặt tay. Xin gửi đến M. Ph—na lời chào thân thiết!

V. U-li-a-nốp của đồng chí

Trong tờ "*Berner Tagwacht*" (địa chỉ ban biên tập: Kapellenstrasse. 6. Bern. Cơ quan ngôn luận của đảng dân chủ - xã hội), số 24, ra ngày 30 tháng Giêng 1908 đã đăng lời tuyên bố sau đây:

"Erklärung. In einigen Zeitungen stand zu lesen, dass der unlängst in Genf verhaftete D-r Simaschko ein Delegierter der Genfer Gruppe der russischen Sozialdemokratie in Stuttgart gewesen sei. Dem gegenüber erkläre ich, dass D-r Simaschko nicht Mitglied der russischen Section auf dem genannten Kongresse war und kein Delegiertenmandat besessen hat. Er war dort nur als Journalist tätig.

¹⁾ "Nhà thực hành" là I. Ph. Đu-brô-vin-xki.

L. Martoff, Delegierter der russischen Sozialdemokratie auf dem Stuttgarter Kongress¹⁾.

Toàn bộ bản tuyên bố như vậy. Điều đề tiện ở đây là ở chỗ dường như đảng dân chủ - xã hội gián tiếp phủ tay, không thừa nhận Xê-ma-scô!

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1924 trong Văn tập Lê-nin, t. I

Theo đúng bản thảo

96

GỬI C. HUY-XMAN

2. II. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi xin cảm ơn về bức thư của đồng chí đề ngày 30. Như vậy, nếu tôi hiểu đúng, chúng tôi còn hai tháng nữa mới đến [hạn nộp]²⁾ bản báo cáo của đảng chúng tôi.

1) — "*Bản tuyên bố.* Người ta có thể đọc trong một số tờ báo rằng bác sĩ Xê-ma-scô bị bắt cách đây không lâu ở Giơ-ne-vơ, là đại biểu của nhóm dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ tại Đại hội quốc tế Stút-ga. Để bác bỏ điều đó, tôi xin tuyên bố rằng bác sĩ Xê-ma-scô không phải là thành viên của phân bộ Nga trong đại hội nói trên và ông ta không có giấy ủy nhiệm đại biểu nào hết. Ông ta chỉ tham dự đại hội với tư cách một nhà báo mà thôi.

L. Mác-tốp, đại biểu của Đảng dân chủ - xã hội Nga đi dự Đại hội Stút-ga".

2) Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý.

[Còn về] việc số tiền đóng góp, [tôi yêu cầu đồng chí] cho [tôi] biết tổng số tiền trong cả năm 1908 [là bao nhiêu]...¹⁾

Xin gửi lời chào anh em

VI. U-li-a-nốp

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du
Monde Russe et Soviétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

97

GỬI G. A. A-LÉCH-XIN-XKI

3. II. 08.

Thật là đồng chí đã chơi một vố! Cho tên men-sê-vích Man-đen-béc địa chỉ và liên lạc. Điều đó quá mức ngây thơ. Trong bất kỳ trường hợp nào cũng không để cho Man-đen-béc lại gần, còn nếu đã trót làm điều ngu xuẩn đó, thì hãy lấy lại địa chỉ ở hẳn ta và hãy đánh lừa hẳn.

Hôm qua chúng tôi đã viết cho đồng chí về tờ "Người vô sản"¹³⁴. Ở khắp nơi tình hình đấu tranh bẻ pháis căng thẳng hơn thật ghê gớm và không thể tránh khỏi. Mọi chi tiết sẽ bàn khi gặp nhau.

V. U-li-a-nốp

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Viên

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Hai dòng không đọc được.

98

GỬI A. M. GOÓC-KI

7. II. 08.

A. M. thân mến! Về lời tuyên bố của đồng chí, tôi sẽ trao đổi với A. A: theo tôi, chẳng cần đăng, khi bản thân đồng chí không biết anh ấy¹⁾.

Đồng chí đã gửi bài báo nói về sự vô liêm sỉ cho tập san bôn-sê-vích nào? Tôi thật không hiểu, vì người ta thường xuyên viết cho tôi biết về các tập san bôn-sê-vích, nhưng về tập san đó thì tôi chưa nghe nói đến. Tôi hy vọng rằng đó là tập san của Pê-téc-bua¹³⁵. Đồng chí hãy gửi cho tôi bức thư gửi cho Xen-kê-vích nếu có bản sao (và ghi rõ bức thư gửi ngày nào), — nhưng Xen-kê-vích chắc chắn sẽ đăng, vì đây là một bản điều tra¹³⁶.

Kế hoạch của đồng chí rất hay, và tôi rất sẵn sàng đến. Nhưng đồng chí thấy đấy, tôi không thể bỏ công việc của đảng đang cần phải thu xếp ngay tức khắc. Thu xếp một công việc mới thật là khó khăn. Tôi không thể bỏ được. Chúng tôi sẽ thu xếp xong công việc trong một - hai tháng hoặc khoảng như vậy, và lúc đó tôi có thể dễ dàng dứt khỏi công việc độ một vài tuần lễ.

Tôi ngàn lần đồng ý với đồng chí về sự cần thiết phải đấu tranh một cách có hệ thống chống lại tâm trạng suy đồi về chính trị, chống sự phản bội, sự than vãn, v. v.. Về "xã hội" và "thanh niên", tôi không cho rằng giữa chúng ta có sự bất đồng ý kiến. Ý nghĩa của công chúng trí thức đang giảm sút trong đảng ta: đâu đâu cũng có những tin nói rằng giới trí thức đang bỏ chạy khỏi đảng. Con đường của đám vô lại ấy là đi đến đó. Đảng đang được thanh lọc khỏi cái đám rác rưởi tiểu tư sản. Công nhân đang

¹⁾ Ở đây nói tới lời tuyên bố của A. M. Goóc-ki trên báo chí nhân việc N. A. Xê-ma-scô bị bắt (xem tập này, tr. 165 - 167).

gánh vác nhiều công việc hơn. Vai trò của công nhân chuyên nghiệp được tăng cường. Tất cả những cái đó thật là kỳ diệu, và tôi tin rằng cần phải hiểu những "cú đá" của đồng chí theo ý nghĩa đó.

Bây giờ nói đến việc tác động như thế nào, cụ thể "ra loại sách báo" gì? Tập san *hay* báo "Người vô sản"? Dĩ nhiên, dễ dàng hơn cả là trả lời: không phải *hay*, mà là *và* — câu trả lời đó không thể chê trách được, nhưng ít thiết thực. Đương nhiên, cần phải có những tập san hợp pháp; các đồng chí chúng ta ở Pê-téc-bua đang đổ mồ hôi trán ra để làm những tờ tập san đó, và tôi cũng đã bỏ công sức ra làm công việc đó sau khi rời Luân-đôn, lúc ở Cu-ốc-ca-la. Nếu có thể được thì phải đem *hết m ọi* cố gắng ra để ủng hộ họ và tiếp tục ra những tập san đó¹³⁷.

Nhưng kinh nghiệm của tôi từ đại hội Luân-đôn đến XI. 07 (sáu tháng!) đã cho tôi thấy rõ, hiện nay không thể ra báo chí hợp pháp *một cách có hệ thống* được. Tôi tin rằng giờ đây *đảng* đang cần một cơ quan ngôn luận chính trị xuất bản đều đặn, thực hành một cách kiên trì và mạnh mẽ đường lối đấu tranh chống sự tan rã và chán nản, — một cơ quan ngôn luận *của đảng*, một tờ báo chính trị. Nhiều đồng chí ở Nga không tin tưởng vào một cơ quan ngôn luận đặt ở nước ngoài. Nhưng đó là một điều sai lầm, và ban biên tập chúng tôi không phải vô cơ mà đã quyết định chuyển tờ "Người vô sản" về đây. Sắp đặt nó, tổ chức nó, làm cho nó hoạt động mạnh lên là một công việc khó khăn — điều đó không cần phải nói nữa. Nhưng *cần phải* làm việc đó, và nhất định sẽ làm được.

Tại sao lại không đưa vào tờ báo đó mục phê bình văn học? Khuôn khổ báo chật hẹp ư? Dĩ nhiên, tôi không biết chế độ làm việc của đồng chí. Tiếc thay, những khi gặp nhau chúng ta thường nói chuyện gẫu nhiều hơn là bàn một cách nghiêm chỉnh. Nếu đồng chí không thích viết những bài báo nhỏ, ngắn, thường kỳ (hàng tuần, nửa tháng), nếu đồng chí cảm thấy viết *tác phẩm lớn* tốt hơn, thì tất nhiên là tôi không dám

khuyến đồng chí làm gián đoạn việc đó. Nó sẽ đem lại lợi ích nhiều hơn!

Nhưng nếu đồng chí cũng muốn cộng tác với chúng tôi trong một tờ báo chính trị, thì tại sao lại không tiếp tục, không đưa vào thành một thói quen loại thể tài mà đồng chí đã mở đầu với những "Bút ký về giai cấp tiểu tư sản" trong tờ "Đời sống mới", và theo tôi, đồng chí đã mở đầu rất tốt? Với một "ý đồ đã được suy nghĩ kỹ từ trước", tôi đã viết cho đồng chí về điều đó ngay ở một trong những lá thư đầu tiên, và nghĩ rằng: nếu anh ấy thích loại thể tài đó thì anh ấy sẽ tóm lấy ngay. Và tôi cảm thấy rằng trong bức thư gần đây hình như đồng chí cũng đã tóm lấy. Hay là tôi nhầm chẳng? Giá như tờ báo không mang tính chất một chiều hơn trước, thì công tác đảng đã được lợi biết bao nhiêu, — và cả công việc sáng tác cũng vậy, khi nó gắn chặt hơn với công tác đảng và tác động một cách có hệ thống, liên tục đến đảng! Để không phải chỉ là những đòn "tập kích" nữa, mà là một cuộc tấn công liên tục trên toàn trận tuyến, một cuộc tấn công không ngừng, không có chỗ trống, khiến cho những người bôn-sê-vích dân chủ - xã hội không chỉ tấn công từng phần vào tất cả bọn gốc nghếch, mà chiếm lĩnh được tất cả, như người Nhật đã chiếm Mãn-châu của người Nga.

Trong ba đề tài mà đồng chí định viết cho các tập san (triết học, phê bình văn học và sách lược trước mắt), thì có đến một phần rưỡi là nên đăng trên tờ báo chính trị, tờ "Người vô sản": loại sách lược trước mắt và hơn một nửa loại phê bình văn học. Ôi, chẳng có gì là tốt lành cả trong những bài báo phê bình văn học riêng, dài dòng, đăng rải rác trên các tạp chí có tính nửa đảng và không phải của đảng! Tốt hơn là chúng ta hãy thử bước một bước xa khỏi những lề thói cũ rích, quý tộc đó của giới trí thức, tức là *gắn chặt hơn nữa* công tác phê bình văn học với công tác đảng, với sự lãnh đạo đảng. Các đảng dân chủ - xã hội đã trưởng thành ở châu Âu đang làm như vậy. Chúng ta cũng cần phải làm như vậy, không sợ những khó khăn trong công việc ấy, do những bước ban đầu của công tác báo chí tập thể.

Những tác phẩm phê bình văn học lớn thì in thành sách, một phần thì đăng trên các tạp chí.

Viết những bài báo có hệ thống, định kỳ, cùng hành động với tờ báo chính trị, gắn liền với công tác đảng, theo tinh thần mà tờ "*Đời sống mới*" đã mở đầu — đồng chí hãy cho biết là đồng chí có thích làm công việc đó hay không?

Đề tài thứ ba là triết học. Tôi rất biết sự không am hiểu của tôi về lĩnh vực này, nên tôi không thể phát biểu công khai được. Nhưng là một người mác-xít bình thường, tôi chăm chú đọc tác phẩm của các nhà triết học của đảng ta, chăm chú đọc tác phẩm của nhà kinh nghiệm nhất nguyên Bô-gđa-nốp và các nhà kinh nghiệm phê phán Ba-da-rốp, Lu-na-tsác-xki, v.v. — song *họ* lại *đẩy tất cả* những thiện cảm của tôi về phía *Plê-kha-nốp!* Vì cũng cần phải có thể lực mới khỏi bị tâm trạng chi phối, như Plê-kha-nốp đã làm! Sách lược của ông ta thật là hết sức tầm thường và hèn hạ. Còn về triết học, ông ta bảo vệ cái đúng. Tôi tán thành chủ nghĩa duy vật, phản đối "chủ nghĩa kinh nghiệm" các loại, v.v..

Liệu có thể và có nên gắn triết học với phương hướng công tác của đảng hay không? với chủ nghĩa bôn-sê-vích hay không? Tôi nghĩ rằng hiện nay việc đó chưa thể làm được. Cứ hãy để cho các nhà triết học của đảng ta nghiên cứu lý luận một thời gian nữa, cứ để cho họ tranh luận và... *sẽ đi đến* nhất trí với nhau! Còn hiện giờ thì tôi chủ trương tách những cuộc tranh luận về triết học *như thế* giữa những người duy vật với những người "kinh nghiệm" các loại khỏi toàn bộ công tác đảng.

Tạm thời phải dừng bút và sẽ đợi thư trả lời của đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo Ca-pri (Ý)

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

Theo đúng bản thảo

99

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

Gửi A-na-t. Va-x—ch

13. II. 08.

A-n. Va-x. thân mến!

Hôm qua tôi đã gửi cho đồng chí mấy chữ về Brin-gman. Tôi vội vàng trả lời bức thư ngày 2. II của đồng chí.

Tôi chưa hoàn toàn hiểu rõ, tại sao bức thư của tôi lại làm đồng chí buồn phiền? Không phải vì triết học chứ!

Dự án của đồng chí về việc mục văn học trong tờ "*Người vô sản*" và giao mục này cho A. M—ch phụ trách thật là tuyệt và làm cho tôi vui mừng khác thường. Chính tôi đã mơ ước làm cho mục *phê bình văn học* trong tờ "*Người vô sản*" trở thành thường xuyên và giao mục đó cho A. M—ch. Nhưng tôi *sợ* và rất sợ đề nghị thẳng điều này, bởi vì tôi *không biết* tính chất công tác (và khuynh hướng công tác) của A. M—ch. Nếu đồng chí đó đang bận viết một tác phẩm lớn, quan trọng, nếu công tác đó bị gián đoạn bởi những chuyện vụn vặt, những bài báo, những bài chính luận, thì việc gây cản trở cho đồng chí đó và làm cho đồng chí đó gián đoạn công việc sẽ là một việc làm ngu ngốc và tội lỗi! Tôi rất hiểu điều đó và cảm thấy rất rõ.

Đồng chí A-n. Va-x. thân mến, đồng chí ở đây thì thấy rõ hơn. *Nếu đồng chí thấy chúng tôi sẽ không gây tác hại* cho công việc của A-l. M—ch, khi chúng tôi buộc đồng chí ấy vào công tác thường xuyên của đảng (và công tác đảng sẽ có lợi rất nhiều nhờ việc đó!) thì xin đồng chí hãy cố gắng thu xếp cho.

Báo "*Người vô sản*", số 21 sẽ ra ngày 13 (26) tháng Hai. Nghĩa là hãy còn thời gian. Nên có các bản thảo vào *ngày thứ sáu* để kịp số báo ra ngày thứ tư. Nếu vội thì cũng có thể kịp với điều kiện bản thảo đến vào ngày chủ nhật (để được nhanh chóng, đồng chí cứ viết và gửi thẳng đến địa chỉ của tôi), — hoặc (cùng lắm!) vào ngày thứ hai cũng được.

Cả đồng chí cũng phải viết bài đầy nhé. Liệu đồng chí có gửi cho số 21 một bài tiểu luận chính trị về tình hình ở Nga (10 - 16 nghìn chữ), hoặc một bài về việc Phe-ri bỏ đi (8 - 10 nghìn chữ), được không?¹³⁸. Tốt hơn nữa thì không phải "hoặc—hoặc", mà là "cả cái nọ lẫn cái kia".

Siết chặt tay đồng chí và đề nghị đồng chí trả lời cho biết việc đồng chí A. M—ch cộng tác với tờ "*Người vô sản*" có thu xếp được không. Nếu có thì xin đồng chí đó bắt đầu ngay cho, *không phải chờ* "cuộc hội họp" và sự thỏa thuận¹³⁹.

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

100

GỬI A. M. GOÓC-KI

13. II. 08.

A-l. M—ch thân mến!

Tôi nghĩ rằng trong những vấn đề đồng chí nêu lên về những sự bất đồng của chúng ta có một số điều hoàn toàn là hiểu lầm. Vì, dĩ nhiên, tôi không nghĩ đến việc "đuổi giới trí thức" như phái công đoàn chủ nghĩa ngu xuẩn đang làm, hoặc phủ nhận sự cần thiết của giới trí thức đối với phong trào công nhân. Về tất cả những vấn đề *đó*, chúng ta *không thể* có những sự bất đồng; tôi tin tưởng chắc chắn như thế và, nếu hiện nay không thể đến gặp nhau được, thì cần phải bắt đầu cùng nhau làm việc ngay. Trong công tác chúng ta sẽ nhất trí dứt khoát với nhau dễ dàng hơn cả và tốt hơn cả.

Kế hoạch của đồng chí viết những bài ngắn cho báo "*Người vô sản*" (bản quảng cáo đã gửi cho đồng chí) làm tôi rất, rất vui

sướng. Nhưng nếu đang viết tác phẩm lớn, thì dĩ nhiên *không nên bỏ dở*.

Về Tơ-rốt-xki, lần trước tôi đã định trả lời đồng chí, nhưng quên mất. Chúng tôi (tức ban biên tập báo "*Người vô sản*" ở đây, gồm A-l. A-l., tôi và "I-nốc"¹⁾)— một người đồng sự rất tốt trong số những người bên-sê-vích Nga) đã quyết định ngay lập tức là mời ông ta tham gia báo "*Người vô sản*". Chúng tôi đã viết một bức thư, nêu và đề nghị một đề tài. *Theo sự thỏa thuận chung*, chúng tôi đã ký "ban biên tập tờ "*Người vô sản*"", vì muốn đặt công việc trên một cơ sở tập thể hơn (ví dụ, bản thân tôi đã có một trận đánh lớn với Tơ-rốt-xki, một cuộc ẩu đả hết sức kịch liệt vào những năm 1903 - 1905, khi ông ta là một phần tử men-sê-vích). Có phải Tơ-rốt-xki bực mình về hình thức đó hay không thì tôi không biết, nhưng ông ta đã gửi một bức thư mà không phải do ông ta viết: "Theo sự ủy nhiệm của đồng chí Tơ-rốt-xki", báo cho ban biên tập "*Người vô sản*" biết rằng ông ta từ chối viết bài, vì bận việc.

Theo tôi, đó là một sự làm bộ làm tịch. Cả tại Đại hội Luân-đôn ông ta cũng làm bộ. Tôi thật tình không biết liệu ông ta có sẽ đi với những người bên-sê-vích hay không...

Bọn men-sê-vích ở đây đã quảng cáo về việc xuất bản tờ nguyệt san "*Tiếng nói người dân chủ - xã hội*"¹⁴⁰ do Plê-khà-nốp, Ác-xen-rốt, Đan, Mác-tốp, Mác-tư-nốp ký tên. Tôi sẽ tìm bản đó và sẽ gửi cho đồng chí. Cuộc đấu tranh có thể gay gắt hơn. Mà Tơ-rốt-xki thì muốn đứng "bên trên các phái đang đấu tranh"...

Về chủ nghĩa duy vật, với tư cách chính là một thế giới quan, thì tôi nghĩ rằng tôi không nhất trí với đồng chí về căn bản. Chính không phải là về "quan điểm duy vật về lịch sử" ("những người kinh nghiệm" các loại¹⁴¹ của chúng ta không phủ nhận quan điểm đó), mà về chủ nghĩa duy vật triết học. Nói rằng số dĩ người

¹⁾ "I-nốc" là I.Ph. Đu-brô-vin-xki.

Ăng-glô-xác-xông và người Giéc-manh có tính chất tiểu thị dân, và người Rô-man có tính chất vô chính phủ, là do "chủ nghĩa duy vật", — thì tôi kiên quyết không chịu. Chủ nghĩa duy vật với tư cách là triết học *đâu đâu cũng bị bọn họ ruồng bỏ*. Từ "Neue Zeit", một cơ quan ngôn luận vững vàng nhất và hiểu biết nhất, thì thờ ơ với triết học, không bao giờ là người cuồng nhiệt tán thành chủ nghĩa duy vật triết học cả, còn trong thời gian gần đây thì đã đăng không một chút rào đón bài của những kẻ theo chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán. Nói rằng từ *cái* chủ nghĩa duy vật mà Mác và Ăng-ghen đã dạy, có thể rút ra một chủ nghĩa tiểu thị dân không có sinh khí, là không đúng, không đúng! Tất cả các trào lưu tiểu tư sản trong đảng dân chủ - xã hội đều đấu tranh nhiều hơn cả là chống chủ nghĩa duy vật triết học và ngả theo Can-tơ, theo phái Can-tơ mới, theo triết học phê phán. Không, cái triết học mà Ăng-ghen đã luận chứng trong "Chống Duy-rinh" không để cho chủ nghĩa tiểu thị dân bước vào đầu là chỉ đến ngưỡng cửa. Plê-kha-nốp làm tổn hại đến triết học đó, vì ở *đây* ông ta đã gắn cuộc đấu tranh này với cuộc đấu tranh bè phái, nhưng không một người dân chủ - xã hội Nga nào được lẫn lộn Plê-kha-nốp ngày nay với Plê-kha-nốp trước kia.

A-l. A-l. vừa mới rời khỏi đây. Tôi sẽ truyền đạt lại một lần nữa với anh ta về "cuộc hội họp". Nếu đồng chí cứ khấn khoản thì có thể thu xếp để làm việc đó trong một hai ngày, và có thể thu xếp nhanh lên.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin*

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo Ca-pri (Ý)

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

Theo đúng bản thảo

101

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

Gửi A-na-t. Va -x- ch:

A-n. Va-x. thân mến! Tại sao đồng chí không gửi bài về Phe-ri? Chúng tôi chờ mãi mà chẳng thấy. Xin đồng chí hãy gửi *ngay* cho. Nếu vạn nhất bài đó bị chậm trễ, thì đồng chí nhất định hãy viết ngay cho mấy chữ, để chúng tôi biết chúng tôi phải làm gì với số 22.

Bắt tay đồng chí. *N. Lê-nin* của đồng chí

Viết khoảng ngày 18 và 26 tháng

Hai 1908

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1934 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXVI

Theo đúng bản thảo

102

GỬI A. M. GOÓC-KI

25. II. 08.

A. M. thân mến! Tôi không trả lời ngay bức thư của đồng chí, vì nhân bài báo của đồng chí hay ít nhiều có liên quan đến bài ấy, ở chỗ chúng tôi — mặc dù điều đó có vẻ rất kỳ lạ khi mới thoạt nhìn — đã xảy ra một trận cãi cọ khá nghiêm trọng với A-l. A-l. trong ban biên tập¹⁴²... Hừm, hừm... tôi nói *không đúng* chỗ và cũng không đúng nguyên nhân mà đồng chí tưởng đâu!

Sự việc xảy ra như thế này.

Tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác"¹⁴³ đã làm tăng thêm ghê gớm những bất đồng vốn có từ lâu giữa những

người bôn-sê-vích trong các vấn đề triết học. Tôi tự cho mình chưa đủ am hiểu về những vấn đề đó để vội phát biểu ý kiến trên báo chí. Nhưng tôi luôn luôn theo dõi chăm chú các cuộc tranh luận trong *đảng* ta về triết học, — bắt đầu từ cuộc đấu tranh của Plê-kha-nốp chống Mi-khai-lốp-xki và đồng bọn từ cuối những năm 80 cho đến năm 1895, rồi đến cuộc đấu tranh cũng của ông ta chống phái Can-tơ năm 1898 và trong những năm tiếp theo (lúc đó tôi không chỉ theo dõi mà đã tham gia một phần, với tư cách là một biên tập viên của tạp chí "*Bình minh*" từ năm 1900), cuối cùng là cuộc đấu tranh cũng của ông ta chống phái kinh nghiệm phê phán và đồng bọn.

Tôi đã theo dõi các tác phẩm triết học của Bô-gđă-nốp, bắt đầu từ cuốn sách theo thuyết duy năng của anh ta về "Quan điểm lịch sử về tự nhiên" mà tôi đã nghiên ngẫm hồi còn ở Xi-bi-ri. Đối với Bô-gđă-nốp, lập trường ấy chỉ là bước quá độ để chuyển sang những quan điểm triết học khác. Cá nhân tôi đã quen biết anh ta trong năm 1904, hơn nữa chúng tôi đã gửi quà tặng nhau: tôi tặng quyển "Một bước tiến, hai bước lùi"¹⁴⁴, còn anh ấy tặng tôi một tác phẩm triết học của anh ta *hồi bấy giờ*¹⁴⁵. Và ngay khi đó (mùa xuân hay đầu mùa hè năm 1904) từ Giơ-ne-vơ tôi viết thư đến Pa-ri cho anh ta nói rằng, những tác phẩm của anh ta khiến tôi hết sức không tin vào tính chất đúng đắn của các quan điểm của anh ta và làm tôi hết sức tin vào tính chất đúng đắn của các quan điểm của Plê-kha-nốp.

Khi còn làm việc với nhau, tôi đã nhiều lần bàn luận với Plê-kha-nốp về Bô-gđă-nốp. Plê-kha-nốp đã giải thích cho tôi rõ tính chất sai lầm của các quan điểm của Bô-gđă-nốp, nhưng ông ta cho rằng khuynh hướng lệch lạc đó quyết không phải là cực kỳ nghiêm trọng. Tôi còn nhớ rất rõ rằng, mùa hè năm 1903, tôi cùng với Plê-kha-nốp nhân danh ban biên tập tờ "*Bình minh*" đã bàn luận với một đại biểu của ban biên tập văn tập "Khái luận về thế giới quan hiện thực" ở Giơ-ne-vơ, hơn nữa chúng tôi đã *đồng ý* cộng tác với văn tập này, tôi — về vấn đề ruộng đất, còn Plê-kha-nốp — về vấn đề triết học chống lại Ma-khơ¹⁴⁶. Plê-kha-nốp

1

28.5.04.
 Dear Comrade Lenin!
 I have read your article "On the question of the development of the dialectic method" and I must say that I am very glad to see that you have taken up the question of the dialectic method in your work. I have always been a great admirer of your work and I am sure that your article will be very useful to many people. I have also read your article "On the question of the development of the dialectic method" and I must say that I am very glad to see that you have taken up the question of the dialectic method in your work. I have always been a great admirer of your work and I am sure that your article will be very useful to many people. I have also read your article "On the question of the development of the dialectic method" and I must say that I am very glad to see that you have taken up the question of the dialectic method in your work. I have always been a great admirer of your work and I am sure that your article will be very useful to many people.

Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin

gửi A. M. Goóc-ki. —

Ngày 25 tháng Hai 1908.

Ảnh thu nhỏ

đã đề xuất việc phê phán Ma-khơ làm *điều kiện* cộng tác, — đại biểu ban biên tập văn tập "Khái luận" đã hoàn toàn chấp nhận điều kiện ấy. Lúc bấy giờ Plê-kha-nốp coi Bô-gđa-nốp là đồng minh trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa xét lại, nhưng là một đồng minh phạm sai lầm bởi vì đi theo Ô-xơ-van-đơ và tiếp đảy lại theo Ma-khơ.

Mùa hè và mùa thu năm 1904, chúng tôi cùng Bô-gđa-nốp đã hoàn toàn nhất trí, với tư cách là *những người bôn-sê-vích*, và chúng tôi đã lập cái khối liên minh ngầm và ngầm loại bỏ triết học, coi đó là lĩnh vực trung lập, — cái khối liên minh đã tồn tại trong suốt thời gian cách mạng và đã cho phép chúng tôi cùng nhau tiến hành sách lược của đảng dân chủ - xã hội cách mạng (= của chủ nghĩa bôn-sê-vích) trong cách mạng, sách lược mà tôi tin tưởng sâu sắc là duy nhất đúng đắn.

Trong thời kỳ cách mạng sôi nổi ít khi có dịp nghiên cứu triết học. Đầu năm 1906, khi ở trong tù, Bô-gđa-nốp đã viết một tác phẩm nữa, hình như là "Chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên" tập III. Mùa hè năm 1906 anh ta tặng tôi quyển đó và tôi đã chăm chú ngồi đọc nó. Đọc xong, tôi đã nổi giận và điên tiết một cách khác thường: tôi càng thấy rõ hơn nữa là anh ta đã đi theo một con đường hết sức sai lầm, một con đường không mác-xít. Bấy giờ, tôi viết cho Bô-gđa-nốp một bức thư "tỏ tình", một bức thư nhỏ về triết học dày ba quyển vở. Trong đó, tôi đã giải thích cho anh ta rõ rằng tất nhiên tôi chỉ là một *người mác-xít bình thường* trong triết học, nhưng chính những tác phẩm dễ hiểu, phổ thông, viết một cách tuyệt vời của anh ta đã làm cho tôi dứt khoát tin rằng về căn bản anh ta đã sai lầm và Plê-kha-nốp đúng. Tôi đã đưa những quyển vở ấy cho một số bạn bè xem (trong đó có Lu-na-tsác-xki) và có ý định đem in với đầu đề: "Bút ký của người mác-xít bình thường về triết học", nhưng rồi không làm. Bấy giờ tôi thấy tiếc là hồi đó không cho in ngay. Mấy ngày trước đây tôi đã viết thư về Pê-téc-bua yêu cầu tìm hộ và gửi cho tôi mấy quyển vở ấy¹⁴⁷.

Giờ đây tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác" đã ra

đời. Tôi đã đọc hết tất cả các bài, trừ bài của Xu-vô-rốp (tôi đang đọc), và bài nào cũng làm tôi phát điên lên vì phẫn nộ. Không, đó không phải là chủ nghĩa Mác! Cả phái kinh nghiệm phê phán, phần tử kinh nghiệm nhất nguyên lẫn phần tử kinh nghiệm tượng trưng ở nước ta đều sa vào đầm lầy. Bọn họ thuyết phục độc giả rằng "lòng tin" vào tính hiện thực của thế giới bên ngoài là "chủ nghĩa thần bí" (Ba-da-rốp), họ lẫn lộn một cách hết sức quái gở chủ nghĩa duy vật với học thuyết Can-tơ (Ba-da-rốp và Bô-gđa-nốp), họ tuyên truyền một biến dạng của thuyết bất khả tri (chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán) và chủ nghĩa duy tâm (chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên), — họ dạy cho công nhân thứ "chủ nghĩa vô thần tôn giáo" và "sự thần thánh hóa" những tiềm năng tối cao của con người (Lu-na-tsác-xki), — họ tuyên bố học thuyết của Ăng-ghen về phép biện chứng là chủ nghĩa thần bí (Béc-man), — họ múc từ cái nguồn nước thối tha của phái "thực chứng" nào đó ở Pháp — phái bất khả tri hay phái siêu hình quái quỷ gì đó, với "nhận thức luận tượng trưng" (I-u-skê-vích)! Không, điều đó quả thật là quá quái. Tất nhiên, chúng tôi, những người mác-xít bình thường, những người không lấy gì làm thông thái về triết học, — nhưng tại sao lại xúc phạm chúng tôi đến thế bằng cách đưa những đồ ấy ra cho chúng tôi, bảo đó là triết học của chủ nghĩa Mác! Thà tôi bị phan thanh còn hơn là đồng ý tham gia vào một cơ quan ngôn luận hay một ban biên tập tuyên truyền những chuyện như vậy.

Tôi lại muốn tiếp tục viết tập "Bút ký của người mác-xít bình thường về triết học" và tôi đã bắt đầu viết bút ký ấy¹⁴⁸, còn đối với A-l. A-l—ch thì trong quá trình đọc tập "Khái luận", tất nhiên tôi đem những ấn tượng của mình ra trình bày một cách thẳng thắn và thô bạo với anh ta.

Vậy thì bài của đồng chí có liên quan gì ở đây? — đồng chí sẽ hỏi. — Có liên quan, vì đúng vào lúc những điểm bất đồng ý kiến giữa những người bôn-sê-vích đang đe dọa trở nên đặc biệt sâu sắc thì đồng chí lại bắt đầu trình bày công khai quan điểm của một trào lưu trong bài của đồng chí viết cho báo "*Người vô*

sản". Tất nhiên, tôi không biết toàn bộ bài của đồng chí sẽ ra làm sao và ra cái gì. Ngoài ra, tôi cũng cho rằng, trong bất kỳ triết học nào, người nghệ sĩ cũng đều có thể rút ra được nhiều điều bổ ích cho mình. Cuối cùng, tôi hoàn toàn và tuyệt đối đồng ý rằng, trong các vấn đề sáng tác nghệ thuật, đồng chí là người có thẩm quyền nhận xét nhất và khi rút ra những quan niệm thuộc loại *ấy* cả từ kinh nghiệm nghệ thuật của mình *lẫn từ triết học dù là duy tâm đi nữa*, đồng chí có thể đi đến những kết luận mang lại lợi ích to lớn cho chính đảng công nhân. Toàn bộ những điều đó đúng như vậy. Tuy vậy, báo "*Người vô sản*" vẫn phải giữ thái độ trung lập tuyệt đối đối với toàn bộ các điểm bất đồng của chúng ta trong triết học, không cấp cho độc giả *một chút lý do* nào để gắn phái bôn-sê-vích với tư cách là một khuynh hướng, là một đường lối sách lược của cánh cách mạng của Đảng dân chủ - xã hội Nga, với chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán hay với chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên.

Sau khi đọc và đọc đi đọc lại bài báo của đồng chí, tôi nói với A. A—ch rằng, tôi không đồng ý đăng bài này thì mặt anh ta sa sầm xuống. Không khí chia rẽ đang trực tiếp trùm lên chúng tôi. Hôm qua bộ ba chúng tôi trong ban biên tập họp một phiên đặc biệt để thảo luận vấn đề. Lúc đó đột nhiên một sự đá kích ngu xuẩn trong tạp chí "*Neue Zeit*" đã giúp chúng tôi. Trong số 20, một dịch giả nào đó đã đăng bài của Bô-gđa-nốp về Ma-khơ, hơn nữa trong lời nói đầu đã đại dốt viết rằng những bất đồng giữa Plê-kha-nốp và Bô-gđa-nốp có xu hướng trở thành một sự bất đồng *phe phái* giữa những người bôn-sê-vích và men-sê-vích trong Đảng dân chủ - xã hội Nga! Với những lời đó, cái anh chàng ngốc hay chị chàng ngốc viết lời nói đầu ấy đã đoàn kết chúng tôi lại với nhau. Chúng tôi liền nhất trí ngay rằng giờ đây, ngay trong số báo đầu của tờ "*Người vô sản*" tuyệt đối cần thiết phải đăng lời tuyên bố về sự trung lập của chúng tôi. Điều đó thật hết sức phù hợp với tâm trạng của tôi sau khi tập "Khái luận" xuất bản. Chúng tôi đã thảo xong bản tuyên bố, đã nhất trí thông qua, ngày

mai nó sẽ được đăng trên báo "*Người vô sản*", số 21 và sẽ gửi cho đồng chí¹⁾.

Còn về bài của đồng chí, chúng tôi đã quyết định hoãn vấn đề bàn về bài đó, mỗi người trong bộ ba biên tập viên báo "*Người vô sản*" sẽ viết thư cho đồng chí trình bày toàn bộ tình hình, đồng thời tôi và Bô-gđa-nốp sẽ xúc tiến gấp chuyển đi thăm đồng chí.

Như vậy là đồng chí sẽ nhận được thư của A-I. A-I. và của biên tập viên thứ ba, người mà trước đây tôi đã có lần viết cho đồng chí.

Tôi thấy cần phải phát biểu hoàn toàn thẳng thắn ý kiến của tôi cho đồng chí biết. Tôi cho rằng hiện nay một cuộc đấu đá giữa những người bên-sê-vích về vấn đề triết học là hoàn toàn không thể tránh khỏi. Nhưng vì thế mà chia rẽ, thì theo tôi thật là ngu xuẩn. Chúng ta đã lập khối với nhau để thực hành một sách lược nhất định trong đảng công nhân. Cho đến nay, chúng tôi đã thực hành và đang thực hành sách lược ấy mà *không có sự bất đồng* (điểm bất đồng duy nhất đã qua là việc tẩy chay Đu-ma III, nhưng điểm bất đồng đó, một là, không bao giờ trở nên gay gắt giữa chúng ta đến mức thậm chí nói bóng nói gió đến sự chia rẽ; thứ hai là, điểm bất đồng ấy không tương ứng với sự bất đồng giữa phái duy vật và phái Ma-khơ, bởi vì Ba-da-rốp chẳng hạn, người theo Ma-khơ, cũng như tôi, đều chống lại việc tẩy chay, và anh ta đã viết một bài tiểu luận dài trên báo "*Người vô sản*" về việc đó).

Theo tôi, vì những cuộc tranh cãi xem nên theo chủ nghĩa duy vật hay theo học thuyết Ma-khơ mà gây trở ngại cho việc thực hành sách lược dân chủ - xã hội cách mạng trong đảng công nhân là một sự ngu xuẩn không thể tha thứ được. Chúng ta phải đấu đá về triết học như thế nào để cho báo "*Người vô sản*" và phái bên-sê-vích, với tư cách là một phái *trong đảng, không vì thế mà bị tổn thương*. Và điều đó hoàn toàn có thể làm được.

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 16, tr. 536 - 537.

Theo tôi, đồng chí phải giúp sức vào đấy. Đồng chí có thể giúp bằng cách là đồng chí sẽ cộng tác với báo "*Người vô sản*" về các vấn đề trung lập (tức là không dính gì đến triết học) như phê bình văn học, chính luận, sáng tác văn nghệ, v. v.. Nếu đồng chí muốn ngăn ngừa sự chia rẽ và giúp đóng khung cuộc cãi cọ mới lại, thì đồng chí phải nên sửa lại bài báo của đồng chí: tất cả những gì có liên quan, dù là gián tiếp, đến triết học Bô-gđa-nốp, nên đưa vào chỗ khác. May thay, ngoài báo "*Người vô sản*" ra, đồng chí vẫn còn chỗ khác để viết. Tất cả những gì không liên quan tới triết học Bô-gđa-nốp, — phần *lớn* bài của đồng chí không dính líu đến triết học ấy — đồng chí nên trình bày trong một loạt bài cho báo "*Người vô sản*". Hành động khác đi của đồng chí, nghĩa là việc từ chối sửa lại bài báo hay việc từ chối cộng tác với báo "*Người vô sản*", theo tôi, nhất định sẽ dẫn đến chỗ làm gay gắt thêm cuộc xung đột giữa những người bên-sê-vích, gây khó khăn cho việc đóng khung cuộc cãi cọ mới, làm yếu sự nghiệp bức thiết và tất yếu về mặt thực tiễn và về mặt chính trị của những người dân chủ - xã hội cách mạng ở Nga.

Ý kiến tôi là như vậy. Tôi đã nói với đồng chí tất cả mọi điều tôi nghĩ, và bây giờ tôi chờ đồng chí trả lời.

Chúng tôi muốn đến gặp đồng chí ngày hôm nay, nhưng hóa ra phải hoãn lại ít ra một tuần, mà có thể hai hoặc ba tuần.

Siết chặt tay.

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo

Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t. I

Theo đúng bản thảo

103

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

27. II. 08.

A-na-tô-li Va-xi-li-ê-vích thân mến! Tôi lại một lần nữa xin nhắc đồng chí về Phe-ri. Nếu đồng chí chưa gửi thì quả là tai hại!

Sau nữa chúng tôi rất muốn đặt đồng chí viết một bài nhỏ cho số 3 (23) tờ "Người vô sản" (số kỷ niệm) về *Công xã Pa-ri*¹⁴⁹. Có thể là đồng chí có cuốn sách mới của Jaurès và Dubreuil, — mặc dù chưa chắc hai ngài đó đã có thể đánh giá đúng Công xã. Còn những bức thư của Mác gửi Cu-ghen-man mà chúng tôi đã nhiều lần trao đổi với đồng chí, thì nhất định cần phải nhắc lại một lần nữa và trích dẫn để dạy bọn cơ hội chủ nghĩa.

Khuôn khổ bài báo kỷ niệm đó — maximum 15 nghìn chữ. Thời hạn — *thứ tư sau* (4. III). Xin đồng chí trả lời *ngay* cho biết là có gửi không.

Đồng chí hãy gửi nhé!

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

*Gửi từ Gio-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

104

GỬI C. HUY-XMAN

1. III. 08.

Đồng chí thân mến!

Các bạn bè của tôi viết cho tôi từ Bruy-xen rằng họ chờ tôi ở đó trong thời gian sắp tới để tham dự phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Tôi sẽ hết sức cảm ơn đồng chí, nếu đồng chí cho biết tin đó có thực hay không. Đồng chí có thể [báo cho tôi biết]¹⁾ chính xác được không (hoặc cùng lắm [thì ảng chừng]), khi nào phiên họp tới của Cục được triệu tập¹⁵⁰. Tôi sắp phải đi sang Ý vài tuần, cho nên tôi rất cần biết liệu tôi có phải đi Bruy-xen không.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi.

VI. U-li-a-nốp

Gửi từ Gio-ne-vơ đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

105

GỬI A. M. GOÓC-KI

A. M. thân mến! Đã lâu lắm rồi tôi không viết thư cho đồng chí. Chuyến đi của chúng tôi vẫn cứ bị trì hoãn mãi: trở ngại chủ yếu hiện nay là không có tin tức gì từ Bruy-xen cả. Các bạn bè ở đây đã viết thư cho tôi rằng họ chờ tôi đến đó tham dự phiên họp của Cục (quốc tế xã hội chủ nghĩa). Tôi đã hỏi ông thư ký bao giờ tôi phải đi (bởi vì tôi còn cần phải sang Ý)²⁾. *Vẫn chưa có thư trả lời*. Mà Bruy-xen thì không thể bỏ qua được.

Đồng chí đã nhận được tờ "*Người vô sản*" chưa? Đồng chí có những ý định gì đối với tờ đó? Còn A-n. Va-x. thì có ý định gì? Đáng tiếc là tôi đã nhận được thư của đồng chí ấy khước từ viết về Công xã. Biên tập viên thứ ba của chúng tôi là *In-nô-ken-ti*.

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông là được khôi phục lại theo ý.

²⁾ Xem bức thư trước.

Đồng chí hãy viết thư cho biết đồng chí và A-n. Va-x. có những kế hoạch gì cho tờ "Người vô sản".

Bắt tay đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Viết nửa đầu tháng Ba 1908

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo

Ca-pri (Ý)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t. I

106

GỬI A. M. GOÓC-KI

16. III. 08.

A. M. thân mến!

Đáng buồn là tôi chưa đến thăm đồng chí được. Thư trả lời từ Bruy-xen đã đến và ở đây không có trở ngại gì. Nhưng không có tiền, không có thời gian và không thể bỏ mặc tờ báo được.

Xét theo cái sự việc là đồng chí nuôi một con dê và đó là một sự thật, tôi thấy được là tâm trạng đồng chí đang vui vẻ, đầu óc sáng khoái và sinh hoạt bình thường. Còn chúng tôi thì tình hình không ổn lắm. Vì cái triết học ấy mà chúng tôi với A-l. A-l. dường như bất hòa với nhau. Vì lên cơn nghiện triết học mà tôi bỏ mặc tờ báo: hôm nay đọc tác phẩm của một người theo chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán, tôi chửi rửa tục tằn, ngày mai đọc tác phẩm của người khác và tôi lại văng tục tệ hơn. Còn In-nô-ken-ti thì mắng tôi — và thật đích đáng — vì thái độ lơ là đối với tờ "Người vô sản". Công việc không được tốt lắm.

Nhưng không thể nào khác được. Dần dần rồi cũng sẽ ổn cả thôi.

Sẽ thật là tuyệt vời, nếu đồng chí có thể viết được cho tờ "Người vô sản" mà không gây thiệt hại gì cho những tác phẩm lớn.

Bắt tay đồng chí và xin gửi đến A. Va-x. và Ma-ri-a Phê-đô-rốp-na lời chào thân thiết.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo

Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t. I

Theo đúng bản thảo

107

GỬI L. TƯ-SCA

18. III. 08.

Đồng chí thân mến!

Hôm qua Cô-nơ đã đến thăm tôi và cho tôi xem bức điện của đồng chí gửi cho anh ấy; anh ấy phàn nàn một cách rất cáu kỉnh và kích động về lời lẽ hết sức gay gắt, "có tính chất cảnh sát" của bức điện, mà anh ấy nói là không thể nào tha thứ được cho đồng chí, một người am hiểu các sắc thái của tiếng Đức. Tôi nghĩ rằng cần phải nói lại cho đồng chí rõ buổi nói chuyện có tính chất độc đáo đó với Cô-nơ. Đương nhiên, tôi đã trả lời rằng, tôi không biết neue Wendung¹⁾ ra làm sao cả, nhưng tôi tin chắc rằng, nếu không có những lý do nghiêm trọng thì đồng chí đã không gửi một bức điện như vậy, — rằng buộc tội A-lếch-xin-xki (huống hồ còn buộc tội cả đồng chí nữa) là có ý đồ entgegenarbeiten²⁾ việc thẩm tra, thì thật là quá nực cười¹⁵¹.

¹⁾ — tình hình biến chuyển mới của sự việc

²⁾ — ngăn cản

Cô-nơ đã nói với tôi — bí mật (đương nhiên không phải đối với đồng chí) rằng có những tài liệu quan trọng để buộc tội Lít-vi-nốp, rằng anh ấy, Cô-nơ, biết rõ Lít-vi-nốp và không muốn làm cho đồng chí ấy không sống nổi trên đời này, hoặc áp dụng những biện pháp gì quá nặng đối với Lít-vi-nốp; không, nhưng anh ấy, Cô-nơ, chỉ cho rằng nhất thiết cần phải chứng minh cho châu Âu (và đặc biệt là cho phong trào dân chủ - xã hội Đức) thấy rằng tòa án của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga không phải là một điều giả tưởng và đảng đó biết cách gạt bỏ trách nhiệm ra khỏi bản thân. "Lẽ nào lại không thể tìm được một hình thức cho việc đó, mà không làm cho ai không thể sống được cả?" — Cô-nơ thốt lên như vậy. Dĩ nhiên tôi trả lời rằng, theo ý tôi, hoàn toàn có thể được và anh ấy lo lắng một cách vô ích. Dù thế nào chăng nữa thì tòa án cũng vẫn sẽ được lập, đảng sẽ làm việc đó, — ở đây có việc gì mà phải lo lắng? Cô-nơ nói: sẽ xảy ra điều tai tiếng, nếu A-lếch-xin-xki cản trở tòa án. Thật là điều nhảm nhí! tôi nói. A-lếch-xin-xki *không muốn* và *không thể* gây cản trở tòa án và việc điều tra. Còn chuyện tai tiếng thì hiện đã có và do *bọn men-sê-vích* gây ra: họ nói là hãy cứ xem bài báo "Đã đến lúc kết thúc" đăng trên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội"¹⁵², số 1 - 2. *Cô-nơ đã không đọc bài đó!* Đồng chí hãy thử nghĩ xem, trong khi việc điều tra đang *tiến hành*, trong khi người ta bịt mồm Lít-vi-nốp, trong khi *chưa thể* đăng những biên bản điều tra, thì người ta lại bôi tro trát trấu một cách nặc danh trên báo! Lít-vi-nốp đã rơi vào tình trạng như thế nào?? Thế mà *trên thực tế* tờ báo đó là *cơ quan ngôn luận* của Thường vụ trung ương ở ngoài nước¹⁵³ và do họ nuôi dưỡng. Và đó là những quan tòa ư??! Tôi đã giải thích cho Cô-nơ cách xử thế của A-lếch-xin-xki như vậy đó. Để tránh mọi sự hiểu lầm và xuyên tạc, tôi thấy cần phải nói lại điều đó cho đồng chí biết. Bởi vì dầu cho tôi có thấy lời yêu cầu của Cô-nơ *đối với* tôi là kỳ quặc như thế nào chăng nữa, nhưng sự thật vẫn là sự thật. Và tôi sợ rằng Cô-nơ, đại diện của đảng *Đức* trong Thường vụ trung ương ở ngoài nước, truyền đạt lời của tôi không chính xác. Tôi nghĩ rằng không thể tin vào

một báo cáo viên *như vậy* về những công việc của Nga trước Vorstand¹⁾ của đảng Đức. Với tư cách là ủy viên của ban lãnh đạo tối cao, bản thân đồng chí phải đích thân nói chuyện với Vorstand và *nhất thiết* phải dịch cho họ bài báo đăng trên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 1 - 2. Nếu không thì không thể tránh được những điều phi lý bực mình đối với tôi như việc Cô-nơ *có thể* đến chỗ tôi và "phản nản", làm như thể A-lếch-xin-xki đang hoạt động chống lại tòa án! Bất cứ việc gì cũng đều có một mức độ...

Siết chặt tay. V. U-li-a-nốp của đồng chí

P. S. Đồng chí nhất thiết hãy trả lời *ngay* cho biết, liệu đồng chí có cho phép đăng bằng tiếng Nga trên tờ "*Người vô sản*" bài báo mà tôi gửi cho đồng chí không²⁾ (với lời rào trước là bài đó viết cho tờ "Przegląd Socjaldemokratyczny"³⁾) và *ba o g i ờ*. Chúng tôi đang *khủng hoảng ghê gớm* về tài liệu cho tờ "*Người vô sản*", và tôi rất nóng lòng chờ thư trả lời của đồng chí¹⁵⁴.

P. P. S. Sau khi nói chuyện với tôi, Cô-nơ đã gặp Ri-a-đô-vôi và hình như đã nói bóng nói gió với đồng chí ấy rằng anh ta cũng vẫn cho các bạn bè men-sê-vích của mình xem riêng tờ biên bản mà đồng chí cấm cho xem¹⁵⁵... Quý biết được thế là thế nào!

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Béc-lanh

In lần đầu, theo đúng bản thảo

¹⁾ — Ban lãnh đạo

²⁾ Đây là muốn nói tới bài báo "Về việc đánh giá cuộc cách mạng Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 17, tr. 44 - 60).

³⁾ — "Tập chí bình luận dân chủ - xã hội"

108

GỬI A. M. GOÓC-KI

Thư riêng gửi A-l. M—ch.

24. III. 08.

A. M. thân mến! Tôi đã nhận được thư của đồng chí nói về cuộc ẩu đả của tôi với những kẻ theo chủ nghĩa Ma-khơ. Tôi hoàn toàn thông cảm và tôn trọng tình cảm của đồng chí và tôi cần phải nói rằng tôi cũng nhận được một cái gì tương tự của các bạn ở Pê-téc-bua, nhưng tôi tin tưởng hết sức sâu sắc rằng đồng chí đã nhầm.

Đĩ nhiên, đồng chí phải hiểu và sẽ hiểu rằng, một khi một người của đảng đã thấy rõ tính chất hết sức sai lầm và *có hại* của một thuyết giáo nào đó, thì người ấy có nhiệm vụ chống lại thuyết giáo đó. Tôi sẽ chẳng làm âm ỉ, nếu như tôi không tin một cách tuyệt đối (tôi càng tìm hiểu những cội nguồn của sự khôn ngoan của Ba-da-rốp, Bô-gđa-nốp và đồng bọn, thì càng ngày tôi lại càng tin như thế) rằng cuốn sách của họ là *hoàn toàn vô lý, có hại, phi-li-xtanh, kiểu thầy tu*, từ đầu đến cuối, từ ngọn đến gốc, cho đến Ma-khơ và A-vê-na-ri-út. Về thực chất, Pê-lê-kha-nốp *hoàn toàn* đúng khi chống lại họ, chỉ có điều là ông ta không biết hay không muốn, hoặc lười nói điều đó *một cách cụ thể, cặn kẽ, đơn giản*, mà không cần phải làm cho công chúng hoảng sợ một cách vô ích bởi những điều tinh vi về triết học. Và thế nào tôi cũng sẽ nói điều đó *theo cách của tôi*.

Vậy thì ở đây có thể có một sự "điều hòa" như thế nào kia chứ, đồng chí A. M. thân mến? Xin lỗi đồng chí chứ hề nhắc đến cái đó thôi cũng đã là buồn cười rồi. Cuộc chiến đấu *hoàn toàn* không thể tránh khỏi. Và những người của đảng cần phải hướng những nỗ lực của mình không phải để nhằm xoa dịu, trì hoãn hoặc lẩn tránh, mà để làm sao cho công tác cần thiết về mặt thực tiễn của đảng *không bị tổn thất*. Đồng chí cần phải chăm lo đến

điều đó và $\frac{9}{10}$ những người bôn-sê-vích Nga sẽ giúp đỡ đồng chí trong việc đó và họ sẽ rất cảm ơn đồng chí.

Làm việc đó như thế nào? Bằng thái độ "trung lập" chăng? Không. Trong vấn đề này không thể có và *sẽ không có* thái độ trung lập. Nếu có thể nói đến trung lập, thì chỉ là nói theo cái nghĩa *ước lệ* mà thôi: cần phải *tách* toàn bộ cuộc ẩu đả đó khỏi phái. Từ trước đến nay đồng chí đã "đứng ngoài" mà viết, không tham gia vào các xuất bản phẩm của phái, thì giờ đây cũng hãy tiếp tục viết như thế. Chỉ có như thế thì phái mới sẽ không bị cột vào, mới không bị *lôi cuốn* vào, ngày mai, ngày kia mới không buộc phải *quyết định, biểu quyết*, tức là làm cho cuộc tranh cãi trở thành kinh niên, dai dẳng và bế tắc.

Chính vì vậy mà tôi *phản đối* việc đăng bất cứ một thứ triết học nào vào tạp chí¹⁵⁶. Tôi biết người ta chửi tôi vì việc đó: bản thân mình chưa kịp mở mồm, thì đã muốn bịt mồm kẻ khác! Nhưng đồng chí hãy bình tĩnh suy nghĩ xem.

Tạp chí có tác phẩm triết học. Số 1 — ba bài của Ba-da-rốp, Bô-gđa-nốp, Lu-na-tsác-xki chống Plê-kha-nốp. Một bài của tôi, trong đó nói rằng "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác" = chủ nghĩa Béc-đi-a-ép và chủ nghĩa thầy tu.

Số 2 - ba lần ba bài của Bô-gđa-nốp, Ba-da-rốp, Lu-na-tsác-xki chống Plê-kha-nốp và Lê-nin bằng một giọng rất kích động. Chỉ có một bài của tôi, trong đó từ một khía cạnh khác tôi chứng minh rằng "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác" = chủ nghĩa thầy tu.

Số 3 — toàn là la hét và chửi rủa!

Tôi có thể viết sáu hoặc mười hai bài đập lại "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác", mỗi bài đập lại mỗi tác giả và mỗi mặt của những quan điểm của họ. Có thể kéo dài mãi điều đó được không? Đến bao giờ? Liệu *việc đó* có làm cho sự chia rẽ trở nên *không thể tránh khỏi*, do sự căng thẳng và sự căm giận đến vô cùng tận, hay không? Liệu *việc đó* có ràng buộc nhóm phái bằng quyết định: hãy quyết định đi, hãy nghiên cứu đi, hãy chấm dứt "cuộc tranh cãi" bằng một biểu quyết đi...

Đồng chí hãy suy nghĩ kỹ về điều đó, nếu đồng chí sợ sự phân liệt. Liệu những người làm công tác thực tiễn có chịu phổ biến những cuốn sách có "cuộc chiến đấu" như vậy không? Một con đường khác thì có tốt hơn không: cứ *đứng bên ngoài*, ở bên ngoài các xuất bản phẩm của phái mà viết như trước kia. Cứ chiến đấu ở bên ngoài, phái sẽ *tạm thời* chờ đợi. Nếu có khả năng làm *giảm bớt* sự giận dữ không thể tránh khỏi, thì theo tôi chỉ có cách như vậy thôi.

Đồng chí viết: phái men-sê-vích sẽ thắng trong cuộc ẩu đả này. Đồng chí lầm, lầm to rồi, đồng chí A. M. ạ! Bọn họ sẽ thắng, nếu phái bôn-sê-vích không tách mình ra khỏi triết học của ba người bôn-sê-vích. *Khi đó* họ sẽ thắng hoàn toàn. Còn nếu sự ẩu đả về triết học sẽ diễn ra ở bên ngoài phái, thì bọn men-sê-vích sẽ hoàn toàn bị quy vào chính trị và đây là chỗ chết của họ.

Tôi nói: *tách* cuộc ẩu đả khỏi phái! Dĩ nhiên, đối với những con người sống, việc tách ra như thế là khó khăn và đau đớn. Cần phải có thời gian. Cần có những đồng chí ân cần. Trong việc này những người làm công tác thực tiễn sẽ giúp đỡ, đồng chí cũng cần phải giúp đỡ, đây là "tâm lý học", mà đồng chí rất thạo. Tôi nghĩ rằng, trong việc này, đồng chí sẽ có thể giúp đỡ được nhiều — dĩ nhiên, nếu sau khi đọc xong cuốn sách của tôi¹⁾ chống "Khái luận", đồng chí không chống tôi một cách điên cuồng như tôi đã chống cuốn đó.

Đồng chí hãy suy nghĩ cho kỹ về tờ tạp chí và trả lời tôi ngay. Tôi hơi phân vân là liệu chúng tôi có nên cùng nhau đến chỗ đồng chí *bây giờ* không? Làm cho thần kinh căng thẳng một cách vô ích để làm gì kia chứ? "Tiễn đưa xa"... còn cuộc ẩu đả thì không thể tránh khỏi được. Giải quyết vấn đề tạp chí một cách đơn giản hơn, không cần đến những cuộc thương lượng dài dòng và các hội họp long trọng và vô ích, thì có tốt hơn không?

¹⁾ Ở đây muốn nói tới cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xơ-va, t. 18)

Đây tôi chỉ nêu lên những câu hỏi để trao đổi với đồng chí thôi.

Xin gửi đến M. Ph. lời chào thân thiết. Tôi nhất định sẽ đến Ca-pri và cố gắng kéo nhà tôi cùng đi, có điều là mong muốn làm việc đó một cách độc lập với cuộc ẩu đả về triết học.

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí

P. S. Tôi gửi kèm cái tin *quan trọng* về một tên mật thám ở chỗ đồng chí.

*Gửi từ Gio-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

109

GỬI C. P. DƠ-LIN-TSEN-CÔ¹⁵⁷

30. III. 08

Đồng chí kính mến!

Tôi đồng tình sâu sắc với mục đích hoạt động của đồng chí và tôi rất mong thứ lỗi cho tôi: trong vòng mấy tháng tới, vì có nhiều việc gấp, nên tôi hoàn toàn không thể tham gia gì được.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội N. Lê-nin

*Gửi từ Gio-ne-vơ đến
Lô-da-nơ (Thụy-sĩ)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

110

GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỐP

Hôm qua chúng tôi đã nói chuyện với Tư-sca, anh ấy hôm nay sẽ đến chỗ đồng chí. Theo ý kiến chúng tôi, Tư-sca vẫn chưa biết tý gì về *sự căng thẳng* hơn trong những bất đồng về triết học của chúng ta và điều hết sức quan trọng (để cho công việc của chúng ta trong Ban chấp hành trung ương thành công được) là không để anh ấy biết về vấn đề đó.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin

Viết cuối tháng Ba 1908 tại

Giơ-ne-vơ (hòm thư địa phương)

In lần đầu, theo đúng bản thảo

111

GỬI A. M. GOÓC-KI

A. M. thân mến, tại sao không có tin tức gì của đồng chí cả? Đồng chí viết rằng, đồng chí đã hoàn thành một tác phẩm lớn lâu rồi và chuẩn bị giúp đỡ tờ "Người vô sản" của chúng tôi. Vậy thì khi nào? Giá đồng chí viết cho một bài tiểu phẩm ngắn về Tôn-xtôi hoặc về một vấn đề gì tương tự, có được không? Đồng chí hãy viết cho biết, đồng chí có ý định làm việc đó không¹⁵⁸.

A-I. A-I. đã đi đến chỗ đồng chí. Tôi không thể bỏ mặc tờ báo, cũng không thể dứt khỏi công việc được. Nhưng đó chỉ là tạm hoãn thôi, thế nào tôi cũng sẽ đến.

Theo ý kiến đồng chí, tờ "Người vô sản" thế nào? Chẳng ai chăm sóc đến nó cả. Chưa bao giờ tôi lại lơ là với tờ báo của mình như vậy: suốt ngày tôi đọc các tác giả theo chủ nghĩa Ma-khơ đáng nguyên rủa, còn các bài cho báo thì tôi viết một cách hết sức vội vàng.

Thôi nhé, bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Xin gửi đến M. Ph-na nghìn lời chào! Tôi sẽ đi xe đạp đến thăm chị ấy!

Đồng chí hãy đặt cả A-na-t. Va-x-ch viết bài cho tờ "Người vô sản" đi! Hãy để tôi cãi vã về triết học, còn giờ đây thì đồng chí hãy giúp đỡ tờ "Người vô sản"!

Viết nửa đầu tháng Tư 1908

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo

Ca-pri (Ý)

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t. I

112

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI

Gửi A-na-t. Va-x-ch

16. IV. 08.

A. V. thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí. Tôi *rất* mừng thấy đồng chí bắt tay viết cho tờ "Người vô sản". Đó là điều hết sức *cần thiết*, cụ thể là những đề tài do đồng chí vạch ra + những bản tin về nước Ý thật *đặc biệt* cần thiết. Xin đừng quên rằng đồng chí là cộng tác viên của một tờ báo đảng, và cũng đừng để cho mọi người xung quanh mình quên điều đó.

Siết chặt tay.

Lê-nin của đồng chí

P. S. Về vấn đề triết học, *xin nói riêng*: tôi không thể trả lại những lời khen cho đồng chí và tôi nghĩ rằng, chẳng bao lâu nữa, đồng chí sẽ lấy lại những lời khen đó. Còn con đường của tôi không giống (và có lẽ là trong một thời gian dài) với con đường

của các nhà tuyên truyền cho sự "kết hợp chủ nghĩa xã hội khoa học với tôn giáo" và của tất cả những người theo chủ nghĩa Ma-khơ.

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI*

113

GỬI A. M. GOÓC-KI

16. IV. 08.

A-I. M. thân mến!

Hôm nay tôi nhận được thư của đồng chí, tôi vội trả lời ngay. Tôi đi sẽ vô ích và có hại: tôi *không thể* và sẽ không nói chuyện với những người đi tuyên truyền cho việc kết hợp chủ nghĩa xã hội khoa học với tôn giáo. Thời kỳ viết những quyển vở đã qua rồi. Không cần tranh cãi, làm thần kinh mệt mỏi một cách vô ích là ngu xuẩn. Cần phải *tách* triết học khỏi công việc của đảng (của phái): nghị quyết của Trung tâm bôn-sê-vích cũng bắt phải làm như vậy.

Tôi đã *đưa in* một bản tuyên chiến hoàn toàn đúng thể thức¹⁵⁹. Ở đây không còn chỗ cho ngoại giao, — tất nhiên tôi không nói đến ngoại giao theo nghĩa xấu, mà là theo nghĩa tốt của nó.

Đồng chí A. M. thân mến, ngoại giao "tốt" của đồng chí (nếu đồng chí cũng không tin vào thần) là ở chỗ phải tách những *công việc* chung của chúng ta (nghĩa là kể cả tôi trong đó) khỏi triết học.

Hiện nay nói chuyện về những vấn đề khác, ngoài vấn đề triết học, thì không xong đâu: như thế sẽ không tự nhiên. Song, nếu quả thật những công việc *khác* đó, *không* phải những công việc triết học, mà là công việc của báo "*Người vô sản*", chẳng hạn, đòi

hỏi một cuộc nói chuyện ngay *bây giờ* tại ngay nhà đồng chí, thì tôi sẽ có thể đến được (không biết liệu tôi có kiếm được tiền không: chính hiện giờ đang có nhiều khó khăn), nhưng tôi xin nhắc lại: chỉ với điều kiện là tôi sẽ không nói về triết học và tôn giáo.

Hễ có dịp rồi, sau khi làm xong công việc, nhất định tôi sẽ đến thăm và nói chuyện với đồng chí.

Siết chặt tay.

Lê-nin của đồng chí

Xin gửi đến M. Ph-na lời chào thân thiết: chị ấy chắc là không ủng hộ thân, đúng không?

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

Theo đúng bản thảo

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

114

GỬI A. M. GOÓC-KI

19. IV.08.

A. M. thân mến!

Tôi đã nhận được điện của đồng chí và của M. Ph. và hôm nay hoặc sáng mai tôi sẽ gửi đến các đồng chí lời từ chối của tôi. Tôi xin nhắc lại một lần nữa rằng *trong bất cứ một trường hợp nào* cũng không được phép lẫn lộn những cuộc tranh cãi của các tác gia về triết học với công tác *của đảng* (tức là *của phái*). Về vấn đề này tôi đã viết cho A-n. Va-x-ơ-rô¹⁶⁰, và để tránh mọi sự giải thích sai lệch hay những kết luận không đúng về

việc tôi từ chối không đến, *tôi nhắc lại để cho tất cả các đồng chí rõ*. Chúng ta vẫn phải tiếp tục tiến hành công tác của phái một cách hòa hợp như trước: không một ai trong chúng ta đã hối hận về cái chính sách mà chúng ta đã tiến hành và đã thực hiện trong thời kỳ cách mạng. Tức là nghĩa vụ của chúng ta là *bảo vệ* và bảo vệ đến cùng chính sách đó trước đảng. Chúng ta chỉ có thể thực hiện được việc đó nếu tất cả chúng ta cùng cộng tác với nhau và chúng ta phải tiến hành công việc đó trên báo "*Người vô sản*" và trong toàn bộ công tác của đảng.

Thế nhưng nếu A mắng nhiếc B hoặc B mắng nhiếc A vì triết học, thì chúng ta *cần phải* làm điều đó một cách riêng rẽ, nghĩa là không gây trở ngại cho công việc.

Tôi thiết tha đề nghị đồng chí và các đồng chí khác không giải thích một cách sai lệch việc tôi từ chối không đến. Tôi hết sức xin lỗi, nhưng vì tình hình chung của công việc và hoàn cảnh của ban biên tập, tôi không thể đi được.

Siết chặt tay tất cả các đồng chí.

Lê-nin của đồng chí

Chúng tôi đang mong nhận được sớm bài báo đã hứa của A-n. Va-x. nói về cuộc bãi công ở Rô-ma. Chúng tôi hy vọng tất cả các tác gia sẽ giúp đỡ cho tờ "*Người vô sản*": tất cả chúng ta đều chịu trách nhiệm trước những người Nga đang bực bội về tờ báo đó.

Mong rằng A-l. A-l—ch hãy tích cực *lo* cho vấn đề tiền nong!! Ở Nga người ta đang kêu gào vì thiếu tiền.

*Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

*In lần đầu năm 1924 trong
Văn tập Lê-nin, t. I*

Theo đúng bản thảo

115

GỬI M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA

Ma-ri-a Phê-đô-rốp-na thân mến! Tôi xin chuyển bức thư của người giữ thư viện chúng tôi gửi cho A. M.

Sự thể là như thế này. Tôi thiết tha yêu cầu A. M. viết một bức thư ngỏ *hợp pháp* cho các báo *Nga* với lời yêu cầu *giúp đỡ cho thư viện* của Cu-clin ở Giơ-ne-vơ bằng cách gửi các báo chí trong thời kỳ cách mạng và những tài liệu có liên quan tới lịch sử cuộc cách mạng đó.

Bức thư ngắn gọn, *giải thích* cho quảng đại công chúng biết tại sao cần phải giúp đỡ thư viện đó *vì công tác* của chính bản thân Goóc-ki và của nhiều tác gia khác mà Goóc-ki biết rõ¹⁶¹.

Tôi yêu cầu chị thu xếp việc in thạch bức thư đó (hy vọng là Di-nô-vi A-l. không từ chối giúp đỡ trong việc này) và gửi đi *cho tất cả* các báo và tạp chí *Nga* có khuynh hướng ít nhiều đứng đắn.

Xin chị hãy tổ chức cho tất cả những công việc ấy!

Tôi đề nghị cũng đồng chí Di-n. A-l. đó gửi tàu *chậm* những cuốn sách mà Vích-to không mang đi, nếu Na-t. Bô-gđ. sẽ không mang những cuốn ấy đi theo.

Siết chặt tay.

Lê-nin của chị

Xin chúc mừng nhân dịp Ngày mừng một tháng Năm!

*Viết cuối tháng Tư 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến đảo
Ca-pri (Ý)*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

116

GỬI C. HUY-XMAN

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi rất lấy làm tiếc vì không gặp được đồng chí ở Cung nhân dân¹⁶². Đến cùng với tôi còn có một đồng chí của tôi, đồng chí Rô-ma-nốp, nguyên là đại biểu Đu-ma II, để hỏi ý kiến của đồng chí. Người ta đã nói với tôi rằng tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa có 200 [phrăng dành]¹⁾ cho các đại biểu của Đu-ma. Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội...

... không trả lời chúng tôi. Tôi cho rằng, trong [tình] hình như vậy, tôi có quyền đề nghị — do tôi chịu [trách] nhiệm — cấp năm mươi phrăng cho đại biểu Rô-ma-nốp đã mấy tháng nay không có việc làm.

Đồng chí hãy làm ơn trả lời theo địa chỉ:

Mr. Georges Salomon. Rue Goffart. Bruxelles

.....
VI. U-li-a-nốp

Địa chỉ của tôi: ...

Viết ngày 16 tháng Năm 1908
tại Bruy-xen (hòm thư địa
phương)

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý và theo những chữ cái còn lại.

117

GỬI C. HUY-XMAN

Giờ-ne-vơ, ngày 30 tháng Sáu 1908.

Đồng chí thân mến!

Tôi đã viết thư cho đồng chí rằng các ủy viên Ban chấp hành trung ương của chúng tôi đã bị bắt ở Nga. Giờ đây người bạn của tôi lại cho biết, [còn một ủy viên]¹⁾ Ban chấp hành trung ương không bị bắt. Đồng chí ấy [vi]ết rằng người ta [đã gửi] nửa [đầu] *bản báo cáo* [của đảng chúng tôi]... bản báo cáo để... Stút-ga.

Một tháng nữa — bạn tôi [viết tiếp] — chúng tôi sẽ có thể gửi nốt nửa sau của bản báo cáo; [nếu] đồng chí Huy-xman [khẳng định] rằng bản báo cáo của chúng tôi sẽ được công bố.

Đồng chí thân mến, đồng chí làm ơn trả lời giúp cho bức thư này... và tôi sẽ gửi ngay [thư trả lời của đồng chí về Nga].

Xin gửi [lời chào] anh em *N. Lê-nin*

Gửi đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

118

GỬI V. V. VÔ-RỐP-XKI

Bạn thân mến! Xin cảm ơn bạn về bức thư. Cả hai điều "nghĩ vẩn" của bạn đều không đúng. Tôi không bực bội gì đâu, nhưng tình hình của chúng tôi đang khó khăn. Sự phân liệt với Bô-gđa-nốp

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý và theo những chữ cái còn lại.

đang đến. Nguyên nhân thật sự là việc bực mình về sự phê phán gay gắt trong những buổi thuyết trình (hoàn toàn không phải trong ban biên tập) đối với những quan điểm triết học của ông ta. Hiện nay Bô-gđă-nốp đang bới ra đủ mọi sự bất đồng. Cùng với A-lếch-xin-xki — người đang gây chuyện tai tiếng một cách bạt mạng và tôi đã buộc phải cắt đứt mọi quan hệ với anh ta — Bô-gđă-nốp đang lờn việc tẩy chay ra ánh sáng¹⁶³.

Họ đang gây sự chia rẽ trên cơ sở chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên và tẩy chay. Sự việc sẽ xảy ra nhanh chóng. Cuộc ẩu đả trong hội nghị sắp tới là không thể tránh khỏi. Sự chia rẽ rất có thể xảy ra. Tôi sẽ rút ra khỏi phái, nếu đường lối của "chủ nghĩa tẩy chay" "của phái tả" và của "chủ nghĩa tẩy chay" thực sự thắng thế. Tôi đã mời đồng chí đến với hy vọng rằng việc đồng chí đến sớm sẽ góp phần ổn định tình hình. Dù sao chúng tôi cũng nhất thiết trông mong vào đồng chí với tư cách là người tham gia hội nghị vào tháng Tám theo lịch mới. Đồng chí nhất định phải thu xếp như thế nào để có thể ra nước ngoài. Chúng tôi sẽ gửi tiền đi đường cho tất cả các đồng chí bôn-sê-vích. Ở địa phương các đồng chí hãy nêu khẩu hiệu: chỉ cấp giấy ủy nhiệm cho các cán bộ địa phương và các cán bộ thực sự. Chúng tôi thiết tha đề nghị viết bài cho tờ báo của chúng ta. Giờ đây chúng tôi có thể trả nhuận bút cho các bài báo và sẽ trả đúng hạn.

Bắt tay đồng chí.

Đồng chí có biết nhà xuất bản nào có thể nhận in cuốn triết học mà tôi viết không?¹⁶⁴

Viết ngày 1 tháng Bảy 1908
Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Ô-đét-xa
Đăng lần đầu năm 1924 trên tạp
chí "Người cộng sản" (Ô-đét-xa),
số 33

Theo đúng bản sao đánh máy
(đã qua kiểm duyệt)

119

GỬI PH. A. RỐT-STANH

8. VII. 08.

Đồng chí thân mến!

Về người chủ nợ, tôi quyết định tạm hoãn bức thư cho đến khi triệu tập cuộc họp *đấy đấy* toàn Ban chấp hành trung ương trong một thời gian *gần nhất*⁶⁵. Tôi can thiệp vào thật là bất tiện, một khi ban lãnh đạo đảng được ủy nhiệm nay mai sẽ họp.

Tôi sẽ rất phấn khởi nếu được gặp đồng chí ở đây. Về vùng ngoại vi của Giơ-ne-vơ, tôi không thể phát biểu gì dứt khoát cả: tôi vẫn ốm sau khi từ Luân-đôn về, ngồi ở nhà và chưa gặp công chúng nghỉ mát. Tôi biết rằng ở *Pháp* và đồng thời ở gần Giơ-ne-vơ có nhiều địa điểm tốt và chưa hẳn đắt lắm. Ví dụ, Mornex trên sườn núi Salève, nghĩa là ở khá cao. Tôi có một người bạn đã sống ở đó vào năm 1904, và hình như ở đấy có thể thu xếp ăn ở không đến nỗi đắt, còn trong các nhà trọ thì đắt hơn, nhưng chắc chỉ mất 4—4 $\frac{1}{2}$ frs., vì đó là giá bình thường. Xa Giơ-ne-vơ hơn (Mornex khoảng 7 dặm, chắc là có cả xe điện đến Xa-le-vơ) — khoảng 10 dặm hoặc xa hơn một chút, dọc theo sườn núi Giuy-ra cũng có thể ở được, nhưng tôi không biết những địa điểm vùng đó. Tôi sẽ cố gắng tìm hiểu thêm một cái gì rõ ràng hơn và sẽ viết thư cho đồng chí ngay sau khi biết được.

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí
VI. Oulianoff.

61, III. Rue des Maraîchers. 61. Genève.

Địa chỉ mới đấy! Chỗ ấy cách École de médecine¹⁾ không xa.

Gửi đến Luân-đôn

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — Trường y

120

GỬI C. HUY-XMAN

8. 7. 08

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Rất cảm ơn về bức thư ân cần của đồng chí. Tôi sẽ báo cho các đồng chí của chúng tôi ở Nga biết bức thư trả lời của đồng chí, và tôi hy vọng rằng họ sẽ gửi ngay cho đồng chí phần còn lại của bản báo cáo của chúng tôi. Còn về vấn đề nộp 1600 phrăng thì tôi có thể cam đoan với đồng chí là Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi chắc sẽ trả món tiền đó [không muộn hơn] vài...¹⁾

[Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương] đã được triệu tập²⁾, và tôi buộc phải chờ nghị quyết của hội nghị đó. Món tiền nhất định sẽ được thanh toán không chậm trễ.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi.

N. Lê-nin

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng văn bản của tạp chí Dịch từ tiếng Pháp

¹⁾ Có một từ không đọc được.

²⁾ Ý nói tới Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Hội nghị được tiến hành tại Giơ-ne-vơ trong những ngày 11 - 13 (24 - 26) tháng Tám 1908.

121

GỬI M. N. PÔ-CRỐP-XKI

18 tháng Tám 08.

Thưa Ngài Mi-kha-in Ni-cô-la-ê-vích!

Ngài cho phép tôi viết thư hỏi Ngài, một cựu biên tập viên cuốn "Lịch sử nước Nga"¹⁶⁶. Người thư ký mới đây có báo cho tôi biết rằng có nhiều kế hoạch khác nhau đối với bài báo nói về lịch sử nền công nghiệp công xưởng - nhà máy. Mặc dù chúng tôi đã hoàn toàn thỏa thuận với người đó về tất cả mọi vấn đề, nhưng tôi rất muốn biết ý kiến của Ngài: khi Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki từ chối mà tôi lại nhận thì liệu có tiện không?

Xin Ngài hãy trả lời cho tôi vài chữ sau khi nhận được bức thư này. Ngoài chủ đề được đề cập ở đây, còn rất nhiều chủ đề khác mà những người bạn quen chung muốn viết thư hỏi ý kiến Ngài. Song tôi không tin chắc rằng liệu địa chỉ có dùng được không, trao đổi thư từ có thuận tiện không. Tôi chờ những ý kiến chỉ dẫn *chi tiết* về vấn đề đó.

Xin bắt tay Ngài. V. U-li-a-nốp

VI. Oulianoff.

61. Rue des Maraîchers. 61.

Genève. Suisse.

Gửi về Nga

Đăng lần đầu không đầy đủ năm 1962 trên tạp chí "Người cộng sản", số 4

In toàn văn lần đầu, theo đúng bản thảo

122
GỬI C. HUY-XMAN

21, Tavistock Place, London W. C.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Đồng chí I-xê-tơ-ki (Salomon, Rue Goffart 78, Bruxelles) chắc đã báo cho đồng chí biết rằng ba đồng chí người Nga, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Xa-ra Ra-vích, Khốt-gia-mi-ri-an, Bô-gđa-xa-ri-an bị bắt mấy tháng trước đây ở Muyn-khen¹⁶⁷, hiện đang ở trong những điều kiện hết sức...¹⁾

... rằng họ phản đối bằng cách tuyệt thực (tiếng Đức là Hungerstreike, [tôi không biết] tiếng Pháp có thể nói là "phản đối bằng cách tuyệt thực" được không).

Luật sư của họ, ông Béc-nơ-hem, một người xã hội chủ nghĩa Đức, viết thư cho chúng tôi nói rằng, nhất thiết phải chứng minh những người bị bắt là đảng viên đảng dân chủ - xã hội. Tôi đã gửi cho ông ấy *lời tuyên bố chính thức của tôi*, xác nhận rằng những người bị bắt là những đảng viên của đảng chúng tôi. Song ông ấy cho rằng bản tuyên bố của tôi chưa đủ và cần phải có sự chứng thực của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa nữa.

Đồng chí thân mến, tôi hy vọng rằng đồng chí...

... giấy chứng minh xác nhận ba người bị bắt ở Muyn-khen là đảng viên đảng công nhân dân chủ - xã hội, phải do đại diện hoặc thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ký, và chữ ký đó phải được viên trưởng khế chứng thực. Đồng chí I-xê-tơ-ki (Salomon) sẽ chuyển giấy nhận thực đó đến Giơ-ne-vơ...

¹⁾ Ở đây và những chỗ sau đây, có mấy từ không đọc được.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi.

VI. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

Viết ngày 19 tháng Tám 1908

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng văn bản của tạp chí Dịch từ tiếng Pháp

123
GỬI C. HUY-XMAN

8. IX. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Cảm ơn đồng chí về bức thư đề ngày 31 tháng Tám. Tôi đi vắng ba ngày, vì vậy không trả lời đồng chí sớm hơn được¹⁶⁸.

Về vấn đề bản báo cáo thì chúng tôi đã thu xếp ổn thỏa rồi...¹⁾

... nhưng tôi còn phải chờ nghị quyết của Ban chấp hành trung ương. Không còn nghi ngờ gì nữa rằng tiền sẽ được trả một cách nhanh chóng¹⁶⁹.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi.

N. Lê-nin

Địa chỉ của tôi: VI. Oulianoff.

61. Rue des Maraîchers.

Genève.

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng.

124

GỬI C. HUY-XMAN

25. IX. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi gửi kèm theo đây 600 phrăng cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Tôi hy vọng rằng đảng chúng tôi cũng sẽ có thể nộp ngay được cả số tiền còn lại.

VI. U-li-a-nốp của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

125

GỬI C. HUY-XMAN

Giơ-ne-vơ. Phố Ma-rơ-se. 61.

26. X. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Chắc chắn là bản báo cáo chính thức về hội nghị đại biểu của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa triệu tập ngày 11 tháng Mười 1908 sẽ được công bố. Trên tất cả các báo chí xã hội chủ nghĩa đã đăng bản thông báo về phiên họp đó của Cục ("Le Peuple" — Bruy-xen, "Vorwärts" — Béc-lanh, "Justice" — Luân-đôn,

"L'Humanité" - Pa-ri, vân vân), ý nghĩa đoạn sửa của tôi đối với bản nghị quyết của Cau-xky bị hiểu sai, thậm chí đôi khi còn bị xuyên tạc hoàn toàn. Văn bản đoạn sửa của tôi, mặc dù tôi đã gửi bản đó cho Cục, vẫn không thấy được đăng ở đâu cả. Vì vậy tôi sợ rằng trong bản thông báo chính thức, cũng những điều thiếu chính xác đó rất có thể lại lặp lại. Đồng chí thân mến, đồng chí hãy làm ơn lưu ý tới sao cho *chính văn bản* đoạn sửa của tôi được in trong bản báo cáo tổng kết chính thức. Văn bản đó chắc đang nằm trong số giấy tờ của đồng chí, bởi vì tôi nhớ rất rõ là tôi đã gửi cho Cục văn bản đoạn sửa của tôi do chính tôi viết. Để đề phòng trường hợp văn bản đó bị thất lạc, trong bức thư này tôi xin gửi *bản sao chính xác đoạn sửa của tôi* và bản dịch sang tiếng Pháp (tôi hy vọng rằng, nếu bản dịch không đạt thì đồng chí làm ơn sửa hộ).

Đồng chí thân mến, tôi sẽ rất cảm ơn đồng chí, nếu đồng chí viết cho tôi vài chữ về vấn đề đó¹⁷⁰.

Xin hân hạnh gửi đến đồng chí lời chào anh em của tôi

N. Lê-nin

VI. Oulianoff.

Rue des Maraîchers, 61. Genève.

Bản nghị quyết của Cau-xky (bản dịch của báo "Le Peuple" ở Bruy-xen, ngày 12 tháng Mười 1908):

"Căn cứ vào những nghị quyết trước đây của các đại hội quốc tế cho phép kết nạp tất cả các tổ chức nào tán thành cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản và thừa nhận đấu tranh chính trị, —

— Cục quốc tế tuyên bố đồng ý để cho Công đảng Anh tham gia các đại hội quốc tế xã hội chủ nghĩa, vì đảng đó, tuy không thừa nhận trực tiếp nguyên tắc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản, nhưng trong thực tế, nó có tiến hành đấu tranh giai cấp và bằng chính tổ chức của mình, đảng này đã đứng trên cơ sở nguyên tắc đó và tổ chức của nó độc lập với các đảng tư sản, và do đó, đứng trên quan điểm của chủ nghĩa xã hội quốc tế".

Đoạn sửa của Lê-nin:

Nêu đoạn cuối, bắt đầu từ chữ "vì đảng đó, tuy không thừa nhận trực tiếp", vân vân, như sau:

"Vì đảng đó là bước đầu của các tổ chức thật sự vô sản ở Anh tiến tới một chính sách giai cấp tự giác và tiến tới một đảng công nhân xã hội chủ nghĩa".

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu ngày 22 tháng Tư
1960 trên tạp chí "Thời mới", số 17

Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp

126

GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỐP

A. A. thân mến! Tôi gửi bức thư của Xtê-clốp. Đồng chí hãy tự trả lời anh ấy. Tôi đã trả lời — đồng ý, nếu phân chia chủ đề — cho tôi về triết học, cho Ba-da-rốp — về vấn đề nông dân¹⁷¹.

Bắt tay đồng chí.
Lê-nin

P. S. Hãy trả lại bức thư.

Viết ngày 27 hoặc 28 tháng Mười
1908 tại Giơ-ne-vơ (hòm thư
địa phương)

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản sao chụp lại bản
thảo

127

GỬI C. HUY-XMAN

7 tháng Mười một 1908.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Kèm theo đây có bản thông báo của Bộ phận [ở nước ngoài]¹⁾ của Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi¹⁷². Đồng chí thân mến, chúng tôi sẽ hết sức cảm ơn đồng chí, nếu đồng chí thay mặt Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa chuyển bức thư này cho tất cả các đảng của các nước có đại diện ở Cục.

Rất cảm ơn về bức thư của đồng chí [với lời thông báo] rằng văn bản đoạn sửa của tôi [sẽ được truyền đạt một cách chính xác].

Xin gửi lời chào anh em.

N. Lê-nin

[Vl.] Oulianoff.

[Rue] des Maraîchers, 61. Genève.

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo.
Dịch từ tiếng Pháp.

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý.

128

GỬI P. X. I-U-SKÊ-VÍCH¹⁷³

Thưa Ngài

Tôi không đồng ý hòa tan chủ nghĩa Mác, cũng không đồng ý một diễn đàn tự do với một ban biên tập mà tôi không quen biết.

N. Lê-nin

Viết ngày 10 tháng Mười một
1908

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Pê-téc-bua

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV

129

GỬI V. C. TA-RA-TU-TA

1. XII. 08.

Đồng chí thân mến!

Để trả lời câu chất vấn của đồng chí có kèm theo bức điện của đồng chí Tư-sca, tiếc thay, tôi buộc phải thông báo rằng, tôi từ chối *đặt vấn đề* như đồng chí Tư-sca muốn, vì tôi coi *việc đặt vấn đề* như vậy là hoàn toàn sai lầm.

Đại diện của phái chúng tôi tại Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, đồng chí Vích-to, đã báo cho đồng chí Tư-sca biết rằng phái chúng tôi *không thể* đồng ý việc chỉ định một người bôn-sê-vích và một người men-sê-vích *làm đại diện* của Ban chấp hành trung ương¹⁷⁴.

Giờ đây đồng chí Tư-sca lại từ đồng chí Vích-to kêu gọi *cá nhân* tôi: "nếu *bản thân* Lê-nin không muốn cùng với I-go-rơ"

— trong bức điện nói như vậy — "thì chúng tôi cũng bác bỏ I-go-rơ"!! Điều đó cũng giống như kêu gọi *cá nhân tôi chống lại nghị quyết của phái chúng tôi*. Tôi sẽ không trả lời chữ "nếu" ấy của đồng chí Tư-sca. Theo tôi, đồng chí Tư-sca phải *tự rút* lời đề nghị của mình về việc chỉ định I-go-rơ.

Xin gửi lời chào đồng chí N. Lê-nin

Viết ở Giơ-ne-vơ (hòm thư
địa phương)

In lần đầu, theo đúng bản sao
chép tay

130

GỬI C. HUY-XMAN

13. XII. 08.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Xin cảm ơn về bức thư của đồng chí. Về các đại biểu dân chủ - xã hội của Đu-ma III, tôi đã làm *tất cả những gì tôi có thể làm được*. Tôi hy vọng rằng tôi sẽ đích thân gặp được một vài đại biểu, và khi đó tôi sẽ cố gắng nhắc lại một lần nữa những gì mà tôi đã vài lần viết cho họ¹⁷⁵.

Còn về bản báo cáo và việc trả 300 phrăng thì vài ngày nữa tôi sẽ trả lời đồng chí. Mai tôi sẽ đi Pa-ri, từ nay tôi sẽ định cư ở đây. Chính vì việc di chuyển đó nên tôi chưa thể trả lời đồng chí ngay bây giờ được. 3 - 4 ngày nữa đồng chí sẽ nhận được địa chỉ của tôi. Nếu đồng chí cần thông báo gấp cho tôi vấn đề

gì đó, hãy viết thư theo địa chỉ: M-lle Oulianoff (pour N. Lénine), 27, Boulevard [St.-Marce]. Paris.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Giơ-ne-vơ đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

1909

131

GỬI C. HUY-XMAN

19. I. 09.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi hy vọng rằng đồng chí sẽ thứ lỗi cho tôi về sự trả lời chậm trễ như vậy. Tất cả thời gian qua, tôi đều bận việc. Toàn bộ tổ chức của chúng tôi hiện nay (rất cuộc!) đều ở Pa-ri.

Tôi xin gửi kèm 300 phrăng. Đó là khoản tiền mà đảng chúng tôi phải nộp cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa trong năm 1908.

Còn về bản báo cáo, thì hôm qua tôi đã gặp đồng chí được giao viết bản đó. Đồng chí ấy đã hứa sẽ làm tất cả những gì có thể được để hoàn thành phần cuối của bản báo cáo càng sớm càng tốt.

Địa chỉ hiện nay của tôi: Mr. Wl. Oulianoff.

24. Rue Beaunier, 24. Paris (XIV)

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào anh em của tôi.

N. Lê-nin

Gửi đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

132

GỬI C. HUY-XMAN

25 tháng Hai 1909.

Đồng chí kính mến!

Các công nhân thuộc da tỉnh Vin-na đã cử đồng chí *Mác-txê-li* ra nước ngoài để quyên tiền cho những người bãi công¹⁷⁶. Đồng chí *Mác-txê-li* đã đến gặp đồng chí Lê-ghin, nhưng đồng chí Lê-ghin tỏ thái độ hoài nghi đối với đồng chí ấy, bởi vì *Mác-txê-li* không có giấy tờ chứng nhận gì cả.

Tôi biết đồng chí *Mác-txê-li*, và đồng chí ấy hiện nay yêu cầu tôi làm thế nào để Cục quốc tế báo cho đồng chí Lê-ghin biết rằng đồng chí *Mác-txê-li* quả thật được các công nhân thuộc da ở Vin-na ủy nhiệm và số tiền quyên góp cho những người bãi công phải được gửi theo địa chỉ do đồng chí *Mác-txê-li* báo cho đồng chí Lê-ghin.

Công đoàn công nhân thuộc da Vin-na còn sẽ gửi cho đồng chí Lê-ghin một giấy ủy nhiệm đặc biệt. Tôi gửi kèm theo con dấu của Công đoàn đó.

Xin gửi những lời chúc mừng tốt đẹp nhất.

N. Lê-nin của đồng chí

24. Rue Beaunier.

Wl. Oulianoff. Paris.

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu năm 1960 trên tạp chí "Những vấn đề lịch sử Đảng cộng sản Liên-xô", số 5

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

133

GỬI C. HUY-XMAN

9. III. 1909.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Rất cảm ơn đồng chí vì đã chuyển bức thư của tôi cho đồng chí Lê-ghin. Hiện nay công việc đó đã được thu xếp xong rồi¹⁾.

Còn về bản báo cáo thì tôi rất lấy làm sung sướng báo cho đồng chí biết rằng bản báo cáo đó không những đã được viết xong, mà đồng chí Rút-xen (đồng chí đã gặp chị ấy ở Bruy-xen tại phiên họp gần đây của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, chị ấy tham dự với tư cách đại biểu của phân bộ Pháp) đã bắt đầu dịch nó rồi. Đồng chí hãy làm ơn gửi cho tôi tất cả những phần hiện có ở chỗ đồng chí, và tôi sẽ gửi cho đồng chí toàn bộ bản báo cáo ngay sau khi chị Rút-xen dịch xong.

N. Lê-nin của đồng chí

Wl. Oulianoff. 24. Rue Beaunier. Paris

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

¹⁾ Xem thư trước.

134

GỬI BAN CHẤP HÀNH MÁT-XCƠ-VA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Gửi Ban chấp hành Mát-xcơ-va

Nhân có thư trả lời của Ban chấp hành Mát-xcơ-va cho "Bức thư ngỏ" ký tên NN bàn về "trường đảng", ban biên tập báo "Người vô sản" (với thành phần mở rộng) bày tỏ sự nhất trí hoàn toàn của mình với quan điểm của Ban chấp hành Mát-xcơ-va cho rằng tổ chức địa phương không thể và không được gánh lấy trách nhiệm về một hành động như vậy¹⁷⁷. Với tính chất và khối lượng hoạt động do những người đề xướng vạch ra, và với địa điểm của trường tương lai quá xa những khu vực công tác địa phương, nên việc kiểm soát thực sự đối với một trường như vậy chỉ có thể được thực hiện qua các cơ quan trung ương của đảng mà thôi.

Tiếp nữa, ban biên tập báo "Người vô sản" thấy cần thiết phải bổ sung thêm một trong những thông báo được nêu trong "Bức thư ngỏ" mà các đồng chí đã nhận được.

Ngoài những điều khác ra, trong bức thư đó có nói rằng công việc "cung cấp cho trường những lực lượng các nhà trước tác và cán bộ thực tiễn" (cán bộ giảng dạy) "đã đi vào nề nếp và tiến triển tốt"; rằng "tất cả các nhà lý luận nổi tiếng của đảng, chủ yếu gồm những người bôn-sê-vích, đều sẽ tham gia" trường.

Những thông báo đó chính cần phải được bổ sung rằng cả ban biên tập báo "Người vô sản", lẫn những nhà lý luận và những nhà thực tiễn của phái chúng ta nằm trong thành phần hẹp và mở rộng của ban biên tập và trong Ban chấp hành trung ương đảng, lần đầu tiên được Ban chấp hành Mát-xcơ-va cho biết về trường được thành lập đó, và đến nay vẫn chưa nhận được thông báo nào của những người đứng ra tổ chức và những người tham

gia trường đó cả. Và về cái đường lối hoàn toàn tách biệt như vậy do những người đứng ra tổ chức trường lựa chọn, thì trong trường hợp cá biệt này, ban biên tập buộc phải coi là không thể tránh khỏi và có những căn nguyên tư tưởng sâu sắc. Ở đây chỉ cần dẫn ra lời phát biểu công khai của báo "Người vô sản" (xem số 42) chống lại "phái tạo thần" và mọi luận điệu xuyên tạc khác đối với chủ nghĩa Mác, có liên quan tới phái đó, cũng đủ.

Trong những điều kiện tổ chức như vậy và do mối liên hệ rõ ràng đặc biệt chặt chẽ của trường tương lai với những phần tử tuyên truyền cho "thuyết tạo thần" hoặc ủng hộ việc tuyên truyền đó, ban biên tập báo "Người vô sản" thấy mình có nghĩa vụ phải tuyên bố rằng ban biên tập không bảo đảm cho tính chất bôn-sê-vích, cũng như tính chất mác-xít nói chung của trường.

Song ban biên tập cho rằng, quyền pháp lý cho một trường dự kiến như vậy tồn tại trong khuôn khổ của đảng hiện nay là không thể bác bỏ được. Phái không được ràng buộc mình với một việc làm, mà tính chất bôn-sê-vích và mác-xít của nó không được đảm bảo; còn đối với đảng nói chung, trong tình hình hiện nay của nó, khi mà ở trong các cơ quan rất quan trọng của nó (ví dụ như trong hội đồng các nhân vật am hiểu của đảng đoàn Đu-ma) thậm chí có những kẻ cơ hội chủ nghĩa cực đoan kiểu Prô-cô-pô-vích — Cu-xcô-va đang hoạt động, thì không thể phủ nhận cái quyền tồn tại của một trường như vậy. Cho nên ban biên tập cho rằng những người bôn-sê-vích trong Ban chấp hành trung ương, nơi mà những người khởi xướng cần phải yêu cầu phê chuẩn trường, phải lên tiếng *ủng hộ việc phê chuẩn*.

*Viết trước ngày 11 tháng Tư 1909
tại Pa-ri*

*In lần đầu, theo đúng bản sao do
chính tay N. C. Crúp-xcai-a chép*

135

GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI

23/IV. 09.

Bạn thân mến! Pô-crốp-xki đang thăm chơi ở chỗ chúng tôi. Một kẻ tiểu thị dân chính cống. "Dĩ nhiên, chủ nghĩa triệu hồi là ngu xuẩn, dĩ nhiên, đó là chủ nghĩa công đoàn, nhưng vì những lý do đạo đức nên cả tôi và có lẽ cả Xtê-pa-nốp nữa cũng sẽ ủng hộ Mác-xi-mốp". Bạn thấy chưa, những kẻ độc ác khác nhau xúc phạm những tên vô lại trong trắng! Những kẻ tiểu thị dân "đạo đức" ấy bắt đầu "bôi nhọ" ngay, khi trước mặt họ, ta nói về nhiệm vụ lịch sử phải đoàn kết các phần tử *mác-xít* của phái để cứu vớt phái và đảng dân chủ - xã hội!

Phái đối lập đã mời cái anh chàng bôi nhọ ấy đấy, — chúng tôi đã không mời y vì biết rằng cuộc gặp gỡ chung bị hoãn lại¹⁾.

Tin tức của Lin-đốp và Oóc-lốp-xki hiện nay không thuận lợi: Lin-đốp đang ốm, Oóc-lốp-xki chỉ có thể đến Pê-téc-bua được thôi. Vả lại, những thư từ của tôi gửi thẳng cho họ vẫn chưa được trả lời. Chúng ta hãy đợi xem.

Hình như hiện nay Vla-xốp quyết định số mệnh: nếu anh ta đi theo bọn ngu ngốc, bọn tiểu thị dân và bọn theo chủ nghĩa Ma-khơ, thì lúc đó rõ ràng sẽ là phân liệt và đấu tranh *quyết liệt*. Nếu anh ta đi với chúng ta, thì lúc đó có thể sẽ chỉ có một vài kẻ tiểu thị dân *tách ra*, mà loại này ở trong đảng không đáng kể.

Tên vô lại Ni-ki-tích đã đặt điều và nói bậy bạ ở chỗ *bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng!* Điều đó giống như những con rệp "đạo đức": khiêu nại với đảng khác và nói láo về đảng mình. Tại "*tòa án*", theo người ta nói, bọn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, rõ ràng là được Ni-ki-tích báo trước, có thái độ láo xược¹⁷⁸.

¹⁾ Ở đây ý nói tới Hội nghị ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản".

23/IV. 09.
 Drogomol Drogomol! / U nas
 volnyh kongressov: otobrazheniya i
 kras. "Kongress, Drogomol Drogomol,
 kongress, Drogomol Drogomol, kon
 kongressov i kongressov i i i, Drog
 omol, Drogomol, Drogomol Drogomol.
 Drogomol, Drogomol - to, Drogomol
 kongressov kongressov kongressov!
 "Drogomol" otobrazheniya i
 kongressov "Drogomol", kongress
 omol kon kongressov ot kongressov.
 kon kongressov kongressov kongressov
 kongressov kongressov kongressov i
 kongressov kongressov i i i!

Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin
 gửi I. Ph. Đu-brô-vin-xki. —
 Ngày 23 tháng Tư 1909.

Chúng tôi sẽ trực tiếp thanh toán với hãn ta, chúng tôi sẽ không quên điều đó với hãn ta đâu!

Về vụ rắc rối "I-u-ri—Ni-ki-tích" tôi hoàn toàn không biết tí gì¹⁷⁹. Tôi đã định tìm hiểu về vụ đó ở chỗ bạn. Theo ý kiến tôi, bạn nên *đích thân* và cụ thể ngay bây giờ *viết thư trao đổi* với I-u-ri respective¹⁾ *triệu* đồng chí ấy đến chỗ mình và bắt đồng chí ấy phải có những bảo đảm, tốt hơn nữa là chuyển số còn lại vào một nơi an toàn.

Đô-mốp + Bô-gđa-nốp + Ma-rát hôm nay yêu cầu triệu tập Trung tâm bôn-sê-vích để ấn định thời gian họp hội nghị toàn thể vào cuối tháng V — đầu tháng VI. Trên thực tế hội nghị toàn thể chỉ có thể triệu tập vào thời gian muộn hơn.

Bạn hãy chữa bệnh một cách nghiêm túc nhé, hãy nghe lời các bác sĩ về mọi mặt để đến ngày hội nghị toàn thể có thể bình phục được dù là một chút ít. *Xin bạn* hãy gạt bỏ ý nghĩ trốn khỏi nhà an dưỡng: chúng ta hoàn toàn thiếu người và, nếu bạn không bình phục (mà điều đó không phải dễ đâu, chớ có tạo cho mình ảo tưởng, muốn thế cần phải chữa bệnh *một cách nghiêm túc!*), thì chúng ta có thể bị tiêu vong.

Bạn hãy cố gắng đặt quan hệ và *duy trì* việc trao đổi thư từ hết sức đều đặn với Li-u-bích: *điều đó là cần thiết*, bởi vì có thể là cùng lắm sẽ buộc phải gọi đồng chí ấy đến. Bạn nhất thiết phải tiến hành được việc trao đổi thư từ *trực tiếp* với đồng chí ấy.

Bắt tay bạn. *N. Lê-nin*

Gửi từ Pa-ri đến
Đa-vô-xơ (Thụy-si)

In lần đầu, theo đúng bản thảo

¹⁾ — hoặc là

136

GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI

29. IV. 09.

Bạn thân mến! Hôm nay tôi đã nhận được thư của bạn. Trong bất kỳ trường hợp nào cũng không được bỏ nhà an dưỡng. *Trong bất kỳ trường hợp nào cũng không được chuyển sang khách sạn.* Bạn cần phải bình phục *một cách cơ bản* trước plenum, mà việc đó không thể thực hiện được bằng cách nào khác là tại nhà an dưỡng. Ở đây chúng tôi hết sức phát cáu lên trong cuộc đấu tranh chống mối hiểm khích ngu xuẩn, nhỏ nhặt, bí mật và bản thủ ấy: chúng tôi đã tránh cuộc họp của Trung tâm bôn-sê-vích (bởi vì không thể chịu nổi) — và do đó đã làm cho cả Ma-rát lẫn Đô-mốp phát khùng lên gấp bội! Thôi, mặc xác họ! Nhưng đến thời gian hội nghị, bạn phải hoàn toàn mạnh khỏe đấy và vì vậy bạn phải chữa bệnh một cách nghiêm chỉnh và *tuyệt đối không được bỏ* nhà an dưỡng đấy.

Về I-u. thì hiện nay hình như mọi việc đã được xếp sắp ổn thỏa bằng một chuyến đi, mặc dù muộn.

Tình hình ở Nga xấu: U-ran đã bị đổ vỡ *toàn bộ*, toàn bộ hội nghị đại biểu. Có lẽ Su-rơ cũng bị bắt: nếu không thì không thể giải thích được sự im lặng của đồng chí ấy. Chẳng có tin tức gì về Vla-xốp cả.

Bạn đã đọc Vôn-xki chưa?¹⁸⁰ Bạn hãy cho biết ý kiến của mình nhé và nếu cuốn sách đó bạn không cần thì hãy gửi nó cho tôi.

Tôi không biết tí gì về Rô-da cả. Bạn cứ trực tiếp viết thư cho đồng chí ấy thì có tốt hơn không?

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến
Đa-vô-xơ (Thụy-si)

In lần đầu, theo đúng bản thảo

137

GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI

4/V. 09.

Bạn thân mến! Tôi đã nhận được thư của bạn và cực lực phản đối. Dù cho là chúng tôi đã phạm sai lầm với Pô-crốp-xki (tôi sẵn sàng cho là như vậy và tự nhận hết lỗi về mình, vì tôi đã thuyết phục Gri-gô-ri), nhưng vì việc đó mà bạn ra đi thì thật là hết sức vô lý. Giờ đây đối với Pô-crốp-xki không thể sửa được nữa rồi. Mời Mê-scốp-xki trước Vla-xốp và trước những người ở địa phương cũng chẳng để làm gì (Su-rơ không việc gì và cam đoan rằng ở Mát-xcơ-va phần tử thuộc phái triệu hồi sẽ không được cử đầu, Li-a-đốp và A-lếch-xin-xki...¹⁾ — anh ta hiện nay ở Ca-pri — cũng sẽ không được cử đi đâu. Nghe nói Pê-téc-bua sẽ cử một người chống phái triệu hồi). *Giờ đây cần phải:* chờ đến plenum của Trung tâm bôn-sê-vích. Nếu không thì sự lực đục sẽ càng tăng lên, — nhưng dù sao chúng ta cũng *đã ngăn chặn* được nó. Chắc chắn rằng tại buổi họp với Pô-crốp-xki, Bô-gđa-nốp sẽ gây ra hàng chục vụ bực mình *mới* và sẽ lôi kéo cả Pô-crốp-xki vào đó, còn bây giờ thì chỉ phải chịu một điều bực mình thôi. Mà điều đó không thể tránh khỏi: bạn chớ phóng đại, của đáng tội! "Sự nổi giận" của cả Ni-ki-tích lẫn Li-a-đốp và Pô-crốp-xki, những người trung lập ngày hôm qua, không phải là ngẫu nhiên, mà là *không thể tránh khỏi*: sự việc đã phát triển dần lên. Đã phát triển và ung nhọt bắt đầu vỡ, còn chịu đựng khi sự lực đục đã làm hôi thối chung quanh thì có phải lúc nào cũng chịu đựng được đâu.

Nhưng nếu bạn đi là một điều điên rồ. Chúng tôi ở đây sẽ ráng chịu đựng thêm một tháng nữa, bạn hãy yên tâm, công việc không xấu đi đâu. Còn nếu bạn giày vò thân kinh mình (Pa-ri làm căng thẳng thân kinh ghê lắm) *trước ngày họp* — thì thật là hết sức phi lý.

¹⁾ Trong bản thảo có một từ không đọc được.

Tôi 1000 lần phản đối: bạn nhất thiết phải ở lại nhà an dưỡng *cho đến tận* khi có plenum. Tiết kiệm 200 - 300 frs. là ngu xuẩn. Nếu bạn ở lại *nhà an dưỡng* thì đến plenum, chúng ta ít ra cũng có được một người hoàn toàn của mình với thân kinh hoàn toàn lành mạnh và không bị lôi cuốn vào vụ lục đục *nhỏ nhất* (ở đây người ta sẽ *lôi cuốn bạn* đấy, dầu bạn có anh minh như thế nào chẳng nữa cũng vậy). Nếu bạn đi, bạn sẽ làm tăng thêm số lượng những người bị kích động một cách *vô ích* đối với công việc.

Tôi kiên quyết phản đối: trong bất kỳ trường hợp nào cũng không được đi, mà nhất thiết phải ở lại nhà an dưỡng *cho đến tận* khi có plenum.

Vẫn chưa có tin tức của Vla-xốp. Cần phải kiên nhẫn. Đã nhận được thư của Lin-đốp: về nguyên tắc, đồng chí ấy đồng ý đến, sau 1 - 2 tháng nữa. Việc đó đúng là sẽ rất đúng lúc. Ốc-lốp-xki không trả lời. Đúng một tháng nữa chúng ta sẽ có mặt đầy đủ và khi đó chúng ta sẽ thấy rõ, còn bây giờ bạn hãy bình phục *một cách đến nơi đến chốn* và, vì Chúa, mong bạn chờ nổi cáu.

Hôm nay tôi nhận được thư đề ngày 18. IV báo rằng cuốn sách của tôi đã in xong¹⁾. Có thể chứ! Việc trì hoãn in cuốn sách này làm tôi lo lắng hơn cả. Người ta hứa chuyển cuốn đó tới đây vào khoảng 25 - 26. IV theo lịch cũ.

Bắt tay bạn. *Lê-nin* của bạn

*Gửi từ Pa-ri đến
Đa-vô-xơ (Thụy-sĩ)*

In lần đầu, theo đúng bản thảo

¹⁾ Ở đây ý nói tới cuốn sách "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 18).

138

GỬI I. PH. ĐU-BRÔ-VIN-XKI

5/V 09.

[Bạn thân mến!]¹⁾ Hôm qua Ma-rát (hoàn toàn theo phái đối lập) và Vla-xốp (cùng quan điểm với chúng ta) đã tới. Vla-xốp đã *hứa* vài ngày nữa sẽ *đến* chỗ bạn. Có nghĩa là bạn hãy chờ và dù thế nào cũng *không được đi đâu* để khỏi không gặp nhau. Vla-xốp có tâm trạng như bạn: về nguyên tắc thì đứng về phía chúng ta, nhưng khiến trách về sự vội vã, về thắng lợi của Pô-crốp-xki etc.. Có nghĩa là bạn chờ *e ngại*: Vla-xốp từ nay sẽ ở trong lãnh đạo, và giờ đây chúng ta sẽ không làm một điều gì phi lý nữa.

Vla-xốp trách chúng ta không biết cách khéo léo và chiều ý mọi người (và ở đây anh ta đúng). Thế có nghĩa là ở đây bạn cũng chờ *e ngại*: từ nay Vla-xốp sẽ thu xếp ổn thỏa tất cả những việc đó.

Mê-scốp-xki, các đại biểu địa phương đã lên đường rồi. Có nghĩa là chúng ta sẽ làm tất cả. [Có nghĩa là], bạn chờ lo lắng, *hãy chữa bệnh* một cách nghiêm túc. Dù thế nào cũng không được rời bỏ nhà an dưỡng.

Nếu ba tuần nữa (khoảng ba tuần nữa thì đúng hơn, bởi vì vẫn chưa biết chính xác) mà bạn không khỏi hoàn toàn thì bạn sẽ giết chúng tôi. Bạn đừng tiếc mấy trăm phrăng, điều đó thật phi lý. Bạn [nhất thiết] hãy chữa bệnh, dạo chơi, ăn ngủ, bởi vì đối với [đảng], chúng ta cần một tài sản sức khỏe.

Hôm nay đã tiến hành cuộc họp của nhóm Pa-ri. Nhóm Giơ-ne-vơ đã tuyên bố cắt đứt với Trung tâm bôn-sê-vích và kêu gọi nhóm Pa-ri cũng làm như vậy. Ma-rát phát biểu ủng hộ Giơ-ne-

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý.

vơ: Vla-xốp lên tiếng phản đối anh ta. Điều đó là tốt: Giơ-ne-vơ *bắt đầu* sự phân liệt và Ma-rát không báo cho Trung tâm bôn-sê-vích biết, đã xúc xiểm nhóm đó chống lại Trung tâm bôn-sê-vích mà không hề đưa vấn đề đó ra Trung tâm bôn-sê-vích. Tự bản thân họ bắt đầu, tự bản thân họ sẽ làm cho họ bẽ mặt.

Chúc mọi sự [tốt lành]. Bạn hãy chữa bệnh, hãy chữa bệnh và hãy yên tâm!

[*Lê-nin*] của bạn

*Gửi từ Pa-ri đến
Đa-vô-xơ (Thuy-si)*

In lần đầu, theo đúng bản thảo

139

GỬI R. LÚC-XĂM-BUA

18. V. 09.

Werte Genossin!¹⁾

Hôm qua tôi đã gửi tặng đồng chí, bằng bưu kiện bảo đảm, cuốn sách về triết học của tôi, để kỷ niệm cuộc nói chuyện của chúng ta về Ma-khơ trong cuộc gặp gỡ lần trước¹⁸¹.

Nếu có thể, tôi tha thiết đề nghị đồng chí cho đăng trên tờ "Neue Zeit" một mẫu tin về cuốn sách đó¹⁸² ở mục "Verzeichnis der in der Redaktion eingelaufenen Druck-Schriften"²⁾. Nếu cần phải thực hiện thủ tục cho việc đó, nghĩa là cần gửi sách cho chính ban biên tập (không biết tiếng Nga), thì xin đồng chí cho biết, và tôi sẽ cố gắng gửi một cuốn riêng cho ban biên tập tờ "Neue Zeit".

¹⁾ — Nữ đồng chí kính mến!

²⁾ — "Danh mục những tác phẩm đã in được chuyển tới ban biên tập"

Chắc đồng chí đã nghe đồng chí Tư-sca nói về cuộc đấu tranh nội bộ giữa những người bôn-sê-vích chúng tôi. Bài báo đồng chí viết chống phái triệu hồi và phái tối hậu thư được mọi người rất thích¹⁸³: chỉ đáng tiếc là đồng chí *rất ít khi* phát biểu bằng tiếng Nga, thích đảng dân chủ - xã hội giàu có của người Đức hơn đảng dân chủ - xã hội nghèo nàn của người Nga.

Chúc những điều tốt đẹp nhất! Xin gửi đến Tư-sca lời chào. Bắt tay đồng chí.

N. Lê-nin

P. S. Lời chú thích của ban biên tập tờ "Neue Zeit" về bài báo (hay tuyệt) của Rốt-stanh đăng trong số 33 làm tôi có ý nghĩ là chính Cau-xky hiện nay cũng không hài lòng lắm về việc ông ta đã bảo vệ I. L. P.¹⁾ ở Bruy-xen¹⁸⁴... Có thật vậy không?

Gửi từ Pa-ri đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

140

GỬI C. HUY-XMAN

20 tháng Bảy 1909.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Xin đồng chí hãy thứ lỗi cho tôi, vì tôi có phần nào chậm trả lời. Một loạt tình hình đã cản trở tôi viết thư cho đồng chí sớm hơn.

Bản dịch cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga mà đồng chí gửi cho tôi, theo tôi, rất không hoàn chỉnh¹⁸⁵.

¹⁾ — Independent Labour Party — Đảng công nhân độc lập

Nhưng kiến thức tiếng Pháp của bản thân tôi chưa đầy đủ đến mức tôi không dám đảm nhận việc sửa lại bản dịch. Đồng chí Sác-lơ Ráp-pô-po (trong ban biên tập tạp chí "Chủ nghĩa xã hội"¹⁸⁶) đã sẵn lòng nhận thực hiện việc đó. Đồng chí ấy sẽ hiệu đính lại bản dịch, và tôi hy vọng sẽ gửi sớm được bản đó cho đồng chí.

Còn về phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa thì tôi tán thành họp trong tháng Mười một.

Địa chỉ mới của tôi: Mr. Wl. Oulianoff
4. Rue Marie-Rose. 4.
Paris (XIV).

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào thân ái nhất của tôi.

N. Lê-nin

*Gửi đến Bruy-xen
Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

141

GỬI C. HUY-XMAN

29/VII – 09.

Đồng chí thân mến!

Đây là danh sách những người dân chủ - xã hội – đại biểu của Đu-ma III:

Prét-can-nơ
Ghê-ghê-tơ-cô-ri

Cu-dơ-nê-txốp
Pô-lê-ta-ép
Da-kha-rốp
Ê-gô-rốp
Xuốc-cốp
Tơ-khê-ít-dê
Pô-crốp-xki II (Trong Đu-ma có hai đại biểu có họ như thế)

Vôi-lô-sni-cốp
Pu-chi-a-tin
Bê-lô-u-xốp
Vô-rô-nin
Suốc-ca-nốp
A-xtơ-ra-khan-txép

Còn về vấn đề địa chỉ của các đại biểu thì ngay bây giờ, trong thời gian Đu-ma tạm nghỉ hoạt động, tôi không thể cho thêm địa chỉ nào khác, ngoài địa chỉ dưới đây: "Gosoudarstvennaja Douma. Tavricheskij Dvoretz. St.-Péttersbourg. Gửi ngài đại biểu này nọ".

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào thân ái nhất của tôi.

VI. U-li-a-nốp

4. Rue Marie-Rose. 4.
Paris. (XIV).

Gửi đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers
du Monde Russe et Soviétique"
N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

142

GỬI C. HUY-XMAN

30/VII 09.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Cho phép giới thiệu với đồng chí người cầm bút thư này, đồng chí Bô-gđa-xa-ri-an, đảng viên đảng chúng tôi. Đồng chí này vừa ở tù ra, bị người nhà từ chối mọi sự giúp đỡ, và đồng chí ấy không thể tiếp tục học ở Trường đại học tổng hợp nữa. Đồng chí ấy biết tiếng Pháp tốt, và tôi hy vọng rằng, đối với đồng chí, tìm cho đồng chí ấy một việc làm trí óc nào đó chắc sẽ không khó khăn.

Xin cảm ơn đồng chí trước và xin gửi đồng chí lời chào anh em.

N. Lê-nin

Viết tại Pa-ri

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du
Monde Russe et Soviétique" N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

143

GỬI NHỮNG NGƯỜI
TỔ CHỨC TRƯỜNG Ở CA-PRI

18 tháng Tám 1909.

Các đồng chí kính mến!

Cách đây vài hôm tôi đã nhận được lời mời của các đồng chí. Chương trình của trường, mà các đồng chí viết trong thư là có gửi kèm theo, thì tôi không nhận được.

Thái độ của tôi đối với trường ở đảo Ca-pri đã được thể hiện trong nghị quyết của ban biên tập mở rộng báo "*Người vô sản*" (phụ trương báo "*Người vô sản*", số 46 và báo "*Người vô sản*", số 46¹⁾). Nếu các đồng chí chưa thấy số báo "*Người vô sản*" đó và tờ phụ trương đó, cũng như chưa thấy bức thư riêng nói về trường in thành tờ riêng gửi cho các đảng viên bên-sê-vích, thì ban biên tập sẽ vui lòng gửi đến các đồng chí tất cả các tài liệu ấy. Về thực chất vấn đề, tôi phải trả lời các đồng chí rằng, lẽ dĩ nhiên, quan điểm của tôi về trường ở Ca-pri, coi đó là một hành động của phái *mới* trong đảng chúng ta, một phái mà tôi không tán thành, — quan điểm ấy hoàn toàn không khiến tôi từ chối giảng bài cho các đồng chí do các tổ chức địa phương ở Nga cử đến. Dù các đồng chí ấy có những quan điểm như thế nào đi nữa, tôi bao giờ cũng sẵn sàng đồng ý giảng cho họ một loạt bài về những vấn đề mà những người dân chủ - xã hội quan tâm đến. Cố nhiên, tôi sẽ không đi Ca-pri để giảng bài, nhưng sẽ sẵn sàng giảng những bài đó ở Pa-ri. Cử đến Pa-ri chín đồng chí gửi từ Nga sang (tôi lấy con số do đồng chí Lê-va — mà các đồng chí cũng biết — cung cấp), cả về phương diện tài chính cũng là một việc làm tốn kém ít hơn so với việc cử ba giảng viên từ Pa-ri đến Ca-pri (theo tôi biết, các đồng chí có mời Lê-va và In-nô-ken-ti). Ngoài lý do tài chính ra, còn cả một loạt lý do khác quan trọng hơn nhiều và rõ ràng hoàn toàn dễ hiểu đối với các đồng chí, có lợi cho Pa-ri với tính cách là địa điểm của một trường đảng thật sự ở nước ngoài. Dù thế nào chăng nữa, tôi cũng có thể bảo đảm rằng ban biên tập báo "*Người vô sản*" sẽ làm tất cả mọi việc tùy khả năng của nó, để tổ chức các buổi giảng ở Pa-ri theo như các đồng chí mong muốn.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội *N. Lê-nin*

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Nghị quyết "Về trường đảng được tổ chức ở nước ngoài tại NN" và bài báo "Thủ tiêu chủ nghĩa thủ tiêu" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 49 - 50 và 52 - 62).

P. S. Các đồng chí đã quên không báo cho biết địa chỉ chính thức của trường.

Gửi từ Bông-bông (Pháp) qua Pa-ri, đến đảo Ca-pri (Ý)

In tháng Tám 1909 thành tờ riêng "Về vấn đề trường đảng"

Theo đúng bản thảo

144

GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP

Mác-cơ thân mến!

Tôi gửi cho Lê-va bức thư tôi trả lời các đồng chí ở Ca-pri¹⁾. Nếu anh ấy xét thấy cần thì hãy sao lại một bản cho I-nốc, rồi sau đó gửi thư đến Ca-pri — tôi không biết địa chỉ. Tôi nghĩ rằng, có thể gửi trong 2 phong bì: phong bì ngoài đề: Signor Massimo Gorki. Villa Blaesus. Capri. Italie, — còn phong bì trong đề: gửi Ban chấp hành nhà trường.

Tôi không biết địa chỉ nào khác.

Về Tô-rốt-xki, tôi phải nói rằng, tôi sẽ cực lực phản đối việc giúp đỡ y, nếu y phủ nhận (và y đã phủ nhận rồi đấy!) quyền bình đẳng trong ban biên tập mà một ủy viên Ban chấp hành trung ương đã đề nghị với y. Không có quyết định của Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích về vấn đề này thì không thể chấp nhận bất kỳ một sự giúp đỡ nào đối với Tô-rốt-xki cả. Vì vậy, Ủy ban kinh tế chỉ có quyền nhận in báo "Sự thật"¹⁸⁷ ở nhà in của báo "Người vô sản" trong trường hợp nếu đó không phải là sự giúp đỡ cho phái mới (bởi vì Tô-rốt-xki đang lập một phái mới, trong khi ủy viên bôn-sê-vích trong Ban chấp hành trung ương đã đề nghị y không nên lập phái, mà nên gia nhập đảng),

¹⁾ Xem thư trước.

— mà là một sự giao dịch có tính chất *thuần túy* buôn bán, có trả tiền, cũng như đối với bất cứ ai, với điều kiện nếu công nhân sắp chữ rồi việc, v.v.. Tôi yêu cầu một cách hết sức kiên quyết rằng vấn đề thái độ đối với báo "Sự thật" sẽ còn do Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích giải quyết và trước khi có quyết định đó, không thể có một sự giúp đỡ nào cả, không nên tự ràng buộc mình bởi một cái gì cả.

Bắt tay đồng chí. N. Lê-nin

P. S. Đề nghị đồng chí dù sao chẳng nữa cũng nên sao lại bức thư của tôi gửi cho các đồng chí ở Ca-pri. Bức thư đó có thể cần cho Trung tâm bôn-sê-vích.

Viết ngày 18 tháng Tám 1909

Gửi từ Bông-bông (Pháp) đến

Pa-ri

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1933 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXV

145

DỰ THẢO THƯ
CỦA TRUNG TÂM BÔN-SÊ-VÍCH
GỬI HỘI ĐỒNG NHÀ TRƯỜNG Ở
CA-PRI¹⁸⁸

Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích hết sức vui mừng nhận được thông báo của "Hội đồng trường đảng ở Ca-pri" đề ngày 16. VIII. 09, nói rằng Hội đồng không có gì để phản đối "sự kiểm soát về mặt tư tưởng" của Trung tâm bôn-sê-vích.

Nhưng để quyết định xem liệu Trung tâm bôn-sê-vích có thể đảm đương và thực hiện được việc kiểm soát đó không, liệu Trung tâm có thể ủng hộ trường về lực lượng tác gia và tài chính được không, như Hội đồng yêu cầu trong thư, — cần phải biết chi tiết công việc của trường. Thế nhưng Trung tâm bôn-sê-vích lại chẳng biết *gì chi tiết* về trường cả.

Nếu *Hội đồng nhà trường đã có thể thảo luận* (như Hội đồng đã viết trong thư) về thái độ của trường đối với Trung tâm bôn-sê-vích, vì đã biết quan điểm của Trung tâm bôn-sê-vích qua các nghị quyết đăng trên báo và qua tờ "*Người vô sản*" vì đã biết thành phần của Trung tâm bôn-sê-vích qua các ủy viên cũ của Trung tâm, — thì trái lại, Trung tâm Bôn-sê-vích lại không *thảo luận* được vấn đề thái độ của Trung tâm bôn-sê-vích đối với yêu cầu của Hội đồng nhà trường, vì Trung tâm bôn-sê-vích không biết: (1) *Hội đồng nhà trường là cái gì*, (2) *Ban chấp hành* của nhà trường là cái gì, (3) *chương trình* của trường ra làm sao (Ban chấp hành nhà trường đã hứa gửi, nhưng không gửi), (4) thành phần *giảng viên* hiện nay của trường như thế nào và (5) thành phần *học viên* ra làm sao, (6) các *khoản tiền nong* hiện có của trường như thế nào, (7) thời hạn *các khóa học* dự kiến như thế nào, (8) các học viên của trường gắn với địa điểm của trường, tức là đảo Ca-pri, đến mức nào, (9) liệu họ có thể đi Pa-ri được không (ba ủy viên của Trung tâm bôn-sê-vích đã nhân danh cá nhân viết thư cho họ về điểm này rồi), với thời hạn là bao lâu, v.v..

Không có những tin tức như vậy, nên Trung tâm bôn-sê-vích hiện nay chỉ có thể nói một điều: Trung tâm bôn-sê-vích sẵn sàng có *mọi sự giúp đỡ về lực lượng tác gia và về giảng viên cho tất cả các đảng viên* của các tổ chức dân chủ - xã hội hoạt động ở Nga, cũng như cho *tất cả* các đồng chí được các tổ chức ấy *cử đi*, trong việc nắm vững được thế giới quan dân chủ - xã hội, đồng thời cũng không từ chối cả việc giúp đỡ về tài chính trong phạm vi có thể và sau khi thảo luận vấn đề đó nhân có sự giúp đỡ các tổ chức địa phương.

Trung tâm bôn-sê-vích chính thức gửi kèm với thư này cho

Hội đồng nhà trường 1) một tập báo "*Người vô sản*" từ số 39 đến số 46; 2) bức thư của Trung tâm bôn-sê-vích về nhà trường (in); 3) các nghị quyết của Trung tâm bôn-sê-vích.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội.

*Ban chấp hành
của ban biên tập mở rộng
báo "Người vô sản"*

Viết khoảng ngày 18 và 30
tháng Tám 1909

In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

146

GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP

Gr. thân mến!

Tôi đã nhận được hai số 7 - 8 tờ "*Người dân chủ - xã hội*"¹⁸⁹. Tôi phản đối việc *Tơ-rốt-xki ký tên*: cần phải bỏ việc *ký tên* đi. (Tôi chưa kịp đọc các bài báo).

Về báo "*Người vô sản*", tôi nghĩ rằng cần phải đăng ở đó 1) bài về cuộc bầu cử ở Xanh Pê-téc-bua (nhân hành động bỉ ổi của tờ "*Ngôn luận*" và của Vô-đô-vô-dốp, nếu tờ "*Ngôn luận*" không xuyên tạc về anh ta); 2) về cuộc bãi công ở Thụy-điển — nhất thiết cần có một bài tổng kết; 3) cũng về các sự kiện ở Tây-ban-nha¹⁹⁰; 4) về phái men-sê-vích nhân cuộc luận chiến (hết sức bỉ ổi) của họ với người Giơ-ne-vơ (Georgien¹⁹¹), một người chống phái thủ tiêu; 5) trong phụ trương in thành một tờ riêng trả lời cho "Bức thư ngỏ" của Mác-xi-mốp và đồng bọn¹⁹². Cần phải trả lời bọn chúng đến nơi đến chốn để cho cái bọn khốn kiếp ấy không làm rối trí công chúng bằng những lời lẽ lừa gạt của mình.

Sau ba tuần nghỉ ngơi, nay tôi đã bắt đầu hồi tỉnh. Có lẽ tôi sẽ nhận số 4 và 5, — cùng lắm thì cả số 1 nữa, nhưng tôi chưa dám hứa. Đồng chí hãy viết cho biết ý kiến của đồng chí và *thời hạn* (chính xác). Còn có gì cho tờ "Người vô sản" nữa không?

Số 2 và số 3 có thể soạn theo tờ "Vorwärts": tôi sẽ gửi cho đồng chí, nếu đồng chí nhận viết.

Về tờ "*Sự thật*", đồng chí đã đọc bức thư của Tơ-rốt-xki gửi I-nốc chưa? Nếu đồng chí đã đọc, tôi hy vọng rằng đồng chí cũng đã thấy rõ là Tơ-rốt-xki cư xử đúng như một kẻ mưu cầu danh lợi bỉ ổi nhất và một kẻ bè phái *kiểu* Ri-a-da-nốp và đồng bọn chứ? Hoặc giả là bình đẳng trong ban biên tập, *phục tùng* Ban chấp hành trung ương và không cử ai đi Pa-ri ngoài Tơ-rốt-xki ra (y muốn "thu xếp" cho *cả* cái lũ cánh hẩu "*Sự thật*" trên lưng chúng ta, cái tên đều sáng ấy!) — hoặc giả là đoạn tuyệt với cái tên xảo trá đó và vạch mặt hẳn ở Cơ quan ngôn luận trung ương. Hẳn ba hoa về đảng, nhưng lại xử sự tồi tệ hơn tất cả mọi tên kéo bè kéo đảng khác.

Bắt tay đồng chí. *N. Lê-nin*

P. S. Liệu chúng ta có nên bỏ mặc Ca-mê-nép không? Bài tiểu phẩm về "Phong trào xã hội" mà anh ta hứa 1¹/₂ tháng (hoặc nửa năm)?¹⁹³...

Địa chỉ của tôi: Mr. Wl. Oulianoff. (Chez madame Lecreux). *Bombon* (Seine-et-Marne).

Viết ngày 24 tháng Tám 1909
Gửi đến Pa-ri

In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

147

GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP

Hai phần ba cuối bài báo của Ca-mê-nép hoàn toàn dở và chưa chắc đã sửa lại được. Tôi đã sửa xong một phần ba đầu tiên (tr. 1 — đến hết tr. 5), nhưng không đủ sức chữa tiếp, bởi vì tôi thấy vấn đề ở đây không phải là *sửa*, mà là *viết lại hoàn toàn*.

Tư tưởng của mình (cho rằng những người tháng Mười và phái hữu đấu tranh chỉ vì những điểm chi tiết, rằng cuộc đấu tranh, sự lục đục và cuộc ẩu đả của chúng là không thể tránh khỏi trên con đường biến chế độ quân chủ thành chế độ tư sản, rằng cuộc cách mạng *sẽ nảy sinh ra* trong cuộc ẩu đả đó chỉ có điều là *gián tiếp*, tức là khi giai cấp vô sản bước lên vũ đài, chứ không phải trực tiếp, không phải từ bản thân "việc tả hóa" giai cấp tư sản), — tư tưởng ấy được Ca-mê-nép diễn đạt trong phần đó của bài báo một cách hết sức lộn xộn và rối rắm, với hàng ngàn chi tiết thừa.

Theo tôi, dưới dạng đó *không thể* đăng được.

Hoặc giả đồng chí thuyết phục tác giả *viết lại hoàn toàn* hai phần cuối, — và lúc đó chúng tôi "sẽ sửa" cả bài báo, — hoặc giả đồng chí hãy thử tự viết lại hầu như hoàn toàn hai phần cuối đó.

Tôi gửi kèm theo (tr. 1 - 3 viết bằng mực) đề cương đại lược để sửa lại¹⁾.

Viết tháng Tám 1909
Gửi từ Bông-bông đến
Ác-ca-sông (Pháp)

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác — Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên xô không tìm thấy đề cương để sửa bài báo đó.

148

GỬI C. HUY-XMAN

26 tháng Tám 1909.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 23-8, và rất cảm ơn đồng chí về bản sao bức thư của Ghéc-txích mà đồng chí đã chuyển cho tôi.

Từ lâu ông ấy cứ làm khổ tôi bằng những thư từ của mình; thậm chí ông ta còn muốn nói chuyện với tôi, nhưng tôi đã từ chối, điều đó là dĩ nhiên, bởi vì đã có bản án của tòa án cách mạng gồm có các đại diện của *tất cả các đảng*, và theo bản án đó thì ông Ghéc-txích không thể là đảng viên của một *đảng cách mạng* được. Bản án đó chưa được xóa bỏ và ông Ghéc-txích rõ ràng đã nói dối, nếu ông ta bỏ qua điều quan trọng nhất của bản án đó trong bức thư viết cho đồng chí¹⁹⁴.

Ông ta đề nghị thẩm xét lại à? Đó hoàn toàn là quyền của ông ta. Nhưng ông ấy không thể không biết rằng vẫn có một con đường hợp pháp và trung thực để đòi hỏi thẩm xét lại, và nếu ông ta lảng tránh con đường đó, nếu ông ta thích yêu cầu Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa - thì đó là một chứng cứ nữa (tôi thiết tưởng như vậy) về *sự thiếu trung thực của ông ta*.

Con đường hợp pháp và trung thực để yêu cầu thẩm xét lại - đó là gửi đơn yêu cầu của mình đến các ban chấp hành trung ương của các đảng có đại diện tham gia tòa án ở Giơ-ne-vơ. Tại sao ông Ghéc-txích lại không yêu cầu các ban chấp hành đó? Tại sao ông ta lại trích dẫn ý kiến cá nhân của ông Bốc-txép, mà lại không yêu cầu *Ban chấp hành trung ương Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng* nơi ông Bốc-txép là ủy viên? Tại sao ông ta lại yêu cầu Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa với những lời lẽ dèm pha chống lại những người bôn-sê-vích, nói rằng những người bôn-sê-vích hành động "thiếu trung thực", mà không yêu cầu Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga? Những người

bôn-sê-vích là một bộ phận của đảng ấy thôi. Những người bôn-sê-vích chỉ có 5 ủy viên trong Ban chấp hành trung ương gồm tất cả là 15 người.

Đồng chí hãy tự xét xem ai hành động thiếu trung thực trong việc này.

Tôi chưa bao giờ là ủy viên của tiểu tổ bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ cả, tiểu tổ này đã tiến hành điều tra vụ Ghéc-txích. Nếu ông Ghéc-txích cho rằng các ủy viên của tiểu ban điều tra ấy hành động không hợp pháp, v.v., thì ông ấy có quyền (và đó là nghĩa vụ của ông ấy) yêu cầu Ban chấp hành trung ương đảng.

Theo ý kiến tôi, Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa không thể nhận những đơn khiếu nại và yêu cầu, nếu những đơn ấy trước đó chưa được các ban chấp hành trung ương của các đảng trong Quốc tế xem xét. Tôi hiểu rõ rằng ông Ghéc-txích, cũng như bất kỳ một công dân nào khác, có quyền gửi đơn đến Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa khiếu nại về *quyết định* của các ban chấp hành trung ương của tất cả các đảng tham gia Quốc tế. Nhưng nếu ông ta không muốn yêu cầu các ban chấp hành trung ương của các đảng, thành viên của Quốc tế, thì theo ý kiến tôi, ông ta cũng không có quyền yêu cầu Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Theo ý kiến tôi, câu trả lời duy nhất mà Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa có thể gửi cho ông Ghéc-txích là như sau: ông hãy yêu cầu các ban chấp hành trung ương của *tất cả* các đảng có đại diện tham gia tòa án - tức là ban chấp hành trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, của phái Bun, *vân vân*. Nếu những ban chấp hành đó không trả lời gì cho ông hoặc trả lời cự tuyệt, thì chỉ khi đó ông mới có thể gửi thư cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa để yêu cầu hoặc khiếu nại quyết định này hoặc quyết định nọ, ban chấp hành trung ương này hoặc ban chấp hành trung ương nọ của đảng tham gia Quốc tế. Đó là ý kiến của tôi, tôi xin báo để đồng chí biết, với tư cách là một thành viên của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, cũng như với tư cách là một người bôn-sê-vích và là một ủy viên ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

(Ở Pa-ri có một *thường vụ* đặc biệt của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội, và ông Ghéc-tích biết rất rõ rằng lẽ ra ông ấy phải gửi thư cho thường vụ ấy. Còn tôi thì không phải là ủy viên của thường vụ ấy).

Đồng chí Huy-xman thân mến, rất tiếc là tôi không thể có mặt ở Pa-ri vào hai ngày 30 và 31 tháng Tám 1909 được và do đó tôi không thể trao đổi với đồng chí về vấn đề này. Tôi hy vọng rằng đồng chí sẽ thứ lỗi cho tôi vì cái tiếng Pháp tồi của tôi trong bức thư này làm đồng chí khổ sở, bức thư này quả là quá dài.

Hiện nay tôi đang nghỉ ở ngoại thành (Mr. Wl. Oulianoff. Chez m-me Lecreux. *Bombon*, Seine-et-Marne). Tôi sẽ trở về Pa-ri trước ngày 15 tháng Chín.

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

149

GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP

L.B. thân mến!

Tôi đã nhận được cả hai bức thư và bài báo. Theo tôi, bài báo đòi hỏi phải rút gọn. Tôi sẽ thử làm việc đó, không hiểu có nổi không?

Tôi sẽ chờ bài báo về tình đoàn kết quốc tế của giai cấp vô sản (tôi có thông tư của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa về vấn đề đó; tôi không gửi, bởi vì đã muộn). Đồng chí hãy báo về bài báo đó cho Gri-gô-ri biết.

Cái gì đã xảy ra trên các báo về Xô-cô-lốp thế? Điều đó làm tôi hết sức lo lắng, bởi vì tôi đang chuẩn bị viết về cuộc bầu cử ở Xanh Pê-téc-bua. Tôi đã đọc trên tờ "*Ngôn luận*" rằng những người dân chủ - xã hội đề cử Xô-cô-lốp. Đồng chí hãy viết chi tiết hơn, đồng chí đã đọc về những "chuyện cổ tích" gì và hãy gửi cho tôi những số báo đó nhé.

Tôi đã đọc mấy bài bình luận sách trên tờ "*Phục hưng*" và tờ "*Thế giới ngày nay*"¹⁹⁵.

Về vấn đề trở về Pa-ri, Gri-gô-ri viết rằng anh ta sẽ có mặt vào ngày 4/IX. Tôi định về sớm nhất là ngày 15/IX. Trả lời câu hỏi của đồng chí, liệu đồng chí có cần phải đi không, tôi chỉ có thể nói được rằng: *nếu* đồng chí đã nghĩ *thoải mái* rồi, đi thì tốt, cần phải bắt đầu ngay câu lạc bộ của báo "*Người vô sản*", đọc hai bản thuyết trình (phổ thông) cho công nhân về chủ nghĩa thủ tiêu của Pô-tơ-rê-xốp, một bản thuyết trình về "phái tả" cho những người bên-sê-vích, sau đó chuẩn bị (vào khoảng) cuối tháng Chín đi đọc bản thuyết trình cho các nhóm ở nước ngoài. Đồng chí cần phải làm những việc đó.

Về phái men-sê-vích và về Prô-cô-pô-vích cùng Cu-xcô-va sẽ nói chuyện rất lý thú khi gặp nhau. Trong các bài báo và các bản thuyết trình cần phải công kích càng mạnh càng tốt cái chủ nghĩa thủ tiêu của Pô-tơ-rê-xốp. Chúng ta đã chậm làm việc đó rồi đấy.

Bất tay đồng chí.

P. S. Người ta viết từ nước Nga rằng công việc không tốt lắm. Đa-vư-đốp đã bị bắt. Ở đây sẽ cần phải tăng cường hơn nữa việc cổ động ở nước ngoài.

Viết ngày 27 tháng Tám 1909

Gửi từ Bông-bông đến

Ác-ca-sông (Pháp)

In lần đầu, theo đúng bản thảo

150

GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP

Gr. thân mến! Tôi gửi tờ "Vorwärts"¹⁹⁶ và bài báo của Ca-mê-nép. Theo tôi, *nhất thiết phải* đăng bài báo và *đăng ngay lập tức*, bởi vì chúng ta đã quá chậm trễ với bài báo hết sức quan trọng về mọi phương diện này đối với tờ "Người vô sản". Buộc phải chia bài đó ra làm 2 tiểu phẩm. Tôi đã đánh dấu phần đầu (tr. 1 - 33) và đã sửa. Có thể là đồng chí sẽ rút gọn được hơn nữa phần đó chẳng? Trong bản in thử tôi vẫn không bỏ ý định thử rút gọn nữa: đồng chí hãy gửi ngay đi để sắp chữ và bảo gửi *ngay tức khắc* cho tôi bản in thử. Đó là một bài quan trọng và phải chú ý hơn một chút đến bài đó.

Đáng buồn là Ca-mê-nép làm việc cầu thả. Đề tài rất hay, thế mà đồng chí ấy lại viết lan man, liên miên, đi loanh quanh mãi mà không biết thực sự nắm lấy trọng tâm và thực chất của vấn đề.

Liệu có nên gửi trả lại đồng chí ấy nửa thứ hai để sửa lại theo ý ấy không? Như thế sẽ rất tốt! Đồng chí hãy thay mặt hai chúng ta viết thư cho đồng chí ấy nói rằng chúng ta yêu cầu *viết lại* phần hai (**nhưng vẫn giữ lại biến thể thứ nhất**) - có những thay đổi theo tinh thần nói trên - rằng lúc đó đồng chí ấy sẽ được một bài báo tuyệt vời, v.v. - và đồng chí hãy gửi cho đồng chí ấy phần hai. Chẳng hy vọng gì mấy là đồng chí ấy sẽ sửa lại, nhưng cần phải yêu cầu và yêu cầu kiên quyết.

Cách đây mấy hôm đồng chí ấy còn hứa viết một bài xã luận cho tờ "Người vô sản". Chúng ta hãy chờ xem.

Tôi sẽ viết những bài cho tờ "Người vô sản" và sẽ gửi thẳng đi sắp chữ¹⁹⁷, bởi vì ngày 4.IX đồng chí muốn có mặt ở Pa-ri.

Tôi không có dự định trở về sớm hơn ngày 15.IX.

Đồng chí giữ Ca-mê-nép lại ở Arcachon thật vô ích. Nếu đồng chí ấy đã nghỉ ngơi rồi, thì cứ để trở về, và *bằng bất kỳ giá nào cũng cần phải phải đồng chí ấy đi đọc thuyết trình*.

Bắt tay đồng chí. N. Lê-nin

Tôi sẽ không nhận phân tích phái Bun đầu. Nhưng *cần thiết phải* phê phán số 2 của họ. Đồng chí sẽ làm việc đó. Chúng ta sẽ ra số báo lớn đầy tính chiến đấu. Đồng chí hãy viết một bài chống lại số 2¹⁹⁸.

Viết ngày 27 tháng Tám 1909

Gửi từ Bông-bông đến

Ác-ca-sông (Pháp)

In lần đầu năm 1933 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

151

GỬI CÁC HỌC VIÊN TRƯỜNG Ở CA-PRI

Gửi các đồng chí I-u-li, Va-ni-a, Xa-vê-li, I-van, Vla-đi-mia, Xta-ni-xláp và Phô-ma.

Ngày 30 tháng Tám 1909 lịch mới.

Các đồng chí kính mến! Tôi đã nhận được của các đồng chí chương trình của trường và hai bức thư; trong bức thư sau, các đồng chí có hỏi tôi vì sao lại tuyên bố trường là một phái mới, tôi nhận thấy có trách nhiệm phải giải thích một lần nữa cho các đồng chí rõ quan điểm của tôi. Các đồng chí viết: "Cơ sở bè phái của trường là một chuyện hoàn toàn bịa đặt". "Độc quyền lãnh đạo đối với trường là chuyện không thể có được, vì đa số trong Hội đồng chính là chúng tôi".

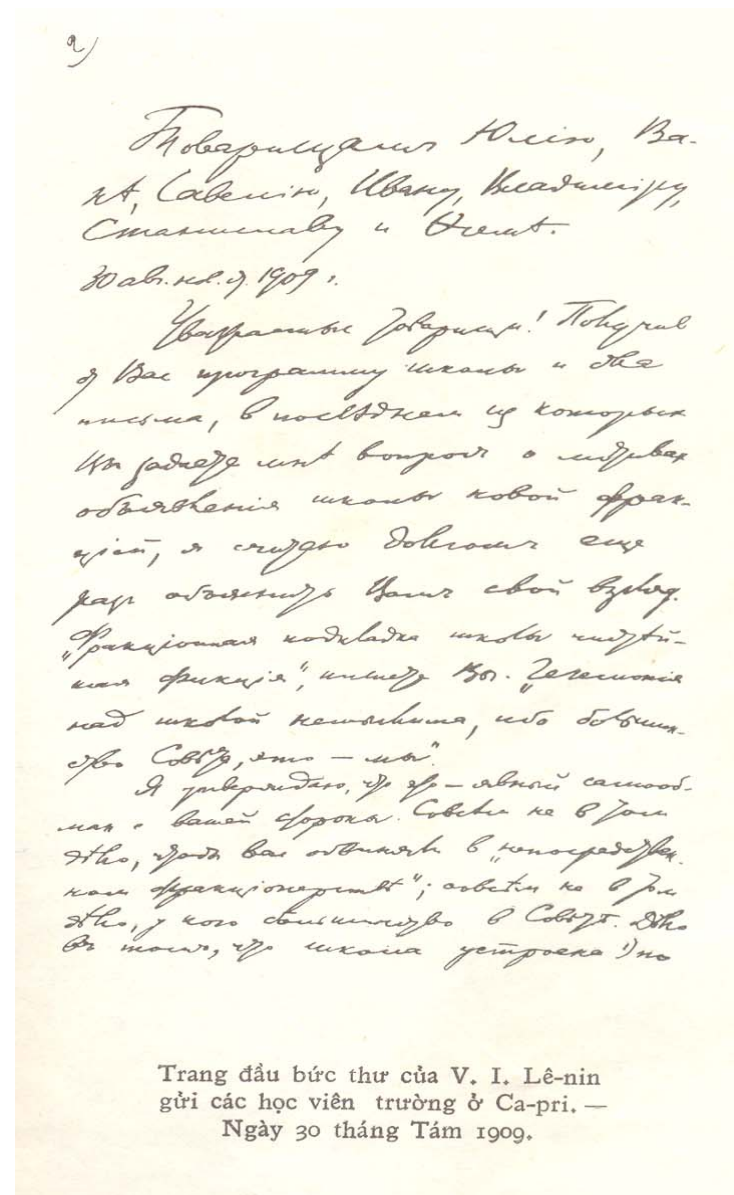
Tôi khẳng định rằng đó rõ ràng là các đồng chí tự lừa dối mình. Vấn đề hoàn toàn không phải ở chỗ người ta buộc tội các đồng chí là "trực tiếp có hành động bè phái", vấn đề hoàn toàn không phải ở chỗ là ai chiếm đa số trong Hội đồng. Vấn đề là ở chỗ, trường được thành lập 1) do sáng kiến của một phái mới; - 2) hoàn toàn nhờ vào tiền của phái mới đó; - 3) ở một

nơi *chỉ* có các giảng viên của phái mới thôi; - 4) ở một nơi mà, trừ trường hợp ngoại lệ rất hiếm, *không thể* có những giảng viên của các phái khác.

Tất cả những điều kiện ấy đều không phụ thuộc vào ý muốn của các đồng chí. Các đồng chí không thể thay đổi được những điều kiện ấy. Nhưng những điều kiện ấy đã *quyết định trước* tính chất của trường, quyết định trước đến mức là không một thiện ý nào của các đồng chí và không một nghị quyết nào của Hội đồng các đồng chí dứt khoát có thể thay đổi được một điều gì căn bản cả.

Trong bất kỳ một trường học nào, điều quan trọng nhất là phương hướng chính trị và tư tưởng của các bài giảng. Cái gì quyết định phương hướng đó? Hoàn toàn và chỉ là *thành phần các giảng viên* thôi. Các đồng chí, các đồng chí đều hiểu rất rõ rằng bất kỳ việc "kiểm soát" nào, bất kỳ một sự "lãnh đạo" nào, bất kỳ những "chương trình" nào, những "điều lệ" nào, v.v., tất cả những cái đó đều chỉ là những câu nói trống rỗng đối với thành phần các giảng viên. Tuyệt đối không có sự kiểm soát nào, không có chương trình nào, v.v. có thể thay đổi được phương hướng của các buổi học do thành phần các giảng viên quyết định. Chưa bao giờ và chưa một nơi nào trên thế giới mà một tổ chức biết tự trọng, một phái hay một nhóm lại *chịu nhận* chia sẻ trách nhiệm đối với một trường mà phương hướng đã được quyết định trước bởi thành phần của các giảng viên, nếu như phương hướng ấy có tính chất thù nghịch.

Bây giờ các đồng chí hãy nhìn vào thành phần của các giảng viên đã quyết định trước tính chất và phương hướng của trường. Các đồng chí, các đồng chí đã ký tên vào bức thư của các đồng chí gửi cho tôi, nhưng bức thư của các đồng chí gửi lên Ban chấp hành trung ương (tôi đã nhận được bản sao bức thư đó cùng với chương trình của trường), nhân danh các học viên và *các giảng viên* lại không có chữ ký của các giảng viên. Vì vậy tôi không thể biết chính xác thành phần của các giảng viên. Nhưng điều tôi biết cũng đủ để phán đoán về thành phần giảng viên.

Các tổ chức địa phương khu Trung tâm công nghiệp ở Nga đã viết thư cho chúng tôi nói rằng người cổ động tích cực nhất, nếu không phải là người duy nhất, cho trường ở Ca-pri, là đồng chí Xta-ni-xláp, người mà một số tiểu tổ dân chủ - xã hội đã chọn làm giảng viên sau khi nghe bản thuyết trình của đồng chí ấy. Đồng chí Xta-ni-xláp ấy là một phần tử triệu hồi kiên quyết nhất và là người "phê phán" chủ nghĩa Mác kiên quyết nhất về mặt triết học. Chỉ cần nhắc lại những điểm sau đây cũng đủ rõ: (1) đồng chí ấy đã đả kích Cau-xky như thế nào trong cuốn sách nhỏ nổi tiếng của mình về triết học; (2) cùng với Vx., một phần tử triệu hồi ở Xanh Pê-téc-bua, đồng chí ấy đã tách ra thành một phái triệu hồi riêng rẽ tại hội nghị đại biểu của đảng họp vào tháng Chạp 1908 như thế nào; (3) bài báo "Người công nhân" của một phần tử triệu hồi đăng trên tờ "Ngọn cờ công nhân", số 5, do chính đồng chí ấy biên tập, lại bị *chính tờ báo "Ngọn cờ công nhân" ấy* thừa nhận là có đầy đủ những quan điểm *vô chính phủ*.

Các đồng chí hãy nhìn tiếp các giảng viên mà hiện nay các đồng chí đang thấy ở Ca-pri. Trong số họ chẳng có ai là bôn-sê-vích cả. Song tất cả những kẻ ủng hộ phái mới (phái bảo vệ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thân) đều hầu như được đại diện đầy đủ. Tôi chưa chắc đã lầm, nhiều khi nói rằng trong số các giảng viên ở Ca-pri, các đồng chí thấy có các đồng chí Mác-xi-mốp, Lu-na-tsác-xki, Li-a-đốp, A-lếch-xin-xki. Đó chính là nhóm các đồng chí từ mùa xuân năm 1908 đã hình thành phe đối lập với báo "Người vô sản", đã cổ động chống lại báo đó ở Nga và ở nước ngoài, đã tách ra thành một phái riêng (hoặc đã ủng hộ phái đó) tại hội nghị đại biểu của đảng họp vào tháng Chạp 1908, và cuối cùng đã tách hẳn ra thành một phái riêng biệt.

Phủ nhận rằng tất cả nhóm các đồng chí ấy đang cổ động chống lại báo "Người vô sản", đồng thời ủng hộ và bảo vệ phái triệu hồi, sẽ có nghĩa là nhạo báng những sự thật mà mọi người ở trong đảng đều biết rõ. Phủ nhận rằng đảng Ca-pri đã nổi tiếng ngay cả trong văn học Nga nói chung, như là một trung tâm các nhà trước tác của thuyết tạo thân, sẽ có nghĩa là nhạo báng sự thật. Toàn bộ báo chí

Nga từ lâu đã vạch ra rằng Lu-na-tsác-xki đã tuyên truyền thuyết tạo thần từ đảo Ca-pri. Ở Nga có Ba-da-rốp giúp đỡ đồng chí ấy. Bô-gđa-nốp đã bảo vệ các quan điểm triết học cùng loại trong hàng chục quyển sách và bài báo hợp pháp ở Nga, trong hàng chục buổi thuyết trình ở nước ngoài. Tháng Tư 1908 tôi đã đến đảo Ca-pri và đã tuyên bố với tất cả 3 đồng chí ấy về sự bất đồng hoàn toàn với họ về triết học (hơn nữa, hồi ấy tôi còn đề nghị với họ nên sử dụng các phương tiện chung và sức lực vào *lịch sử cách mạng của phái bôn-sê-vích*, để đối lập lại với lịch sử cách mạng của phái men-sê-vích - thủ tiêu, nhưng những người ở Ca-pri đã bác bỏ đề nghị của tôi, họ muốn chuyên lo không phải đến công việc chung của phái bôn-sê-vích, mà là công việc tuyên truyền các quan điểm triết học riêng của họ). Trong nhóm giảng viên của các đồng chí ở Ca-pri, đa số là các nhà trước tác, nhưng *trên báo chí, không một ai* trong số các nhà trước tác ấy công kích, *dù chỉ là một lần*, sự tuyên truyền thuyết tạo thần của Lu-na-tsác-xki và Ba-da-rốp!

Các đồng chí, nếu bất chấp tất cả những cái đó, các đồng chí vẫn viết cho tôi rằng coi trường có liên quan đến thuyết tạo thần và đến chủ nghĩa triệu hồi là "một sự hiểu lầm", hơn nữa lại là một sự hiểu lầm "hoàn toàn" của tôi, bởi vì "ở đây trường không những không đặt ra những mục đích như thế, mà còn không thể có chuyện đó được" — thì tôi chỉ còn có ngạc nhiên về sự ngây thơ cực độ của các đồng chí mà thôi. Tôi xin nhắc lại một lần nữa: tính chất và phương hướng *thật sự* của trường được quyết định không phải bởi những nguyện vọng tốt lành của các tổ chức địa phương, không phải bởi các nghị quyết của "Hội đồng" học viên, không phải bởi các "chương trình", v. v., mà là *thành phần các giảng viên*. Và nếu thành phần các giảng viên đã và đang hoàn toàn được quyết định bởi một nhóm thành viên phái mới, thì phủ nhận tính chất phe phái của trường thật đúng là đáng buồn cười.

Để kết thúc vấn đề thành phần các giảng viên, tôi xin dẫn ra cho các đồng chí một sự việc nữa do đồng chí In-nô-ken-ti kể lại

cho tôi nghe, chứng tỏ rằng *tất cả mọi người* ở trong đảng đã thấy rõ ràng đến mức nào điều mà các đồng chí cố phủ nhận, cụ thể là: tính chất phe phái đặc biệt của trường ở Ca-pri. Trước Hội nghị ban biên tập mở rộng của báo "*Người vô sản*"¹⁹⁹ ít lâu, đồng chí Mác-xi-mốp ở Pa-ri đã mời *Tơ-rốt-xki* làm giảng viên trường ở Ca-pri. Tơ-rốt-xki đã kể lại chuyện ấy cho đồng chí In-nô-ken-ti và tuyên bố với đồng chí này rằng: nếu đó là công việc của đảng, tôi sẽ vui lòng tham gia, nhưng nếu đây là một việc làm riêng của các tác gia ở Ca-pri, của Mác-xi-mốp, Lu-na-tsác-xki và đồng bọn, thì tôi sẽ không tham gia. In-nô-ken-ti đã trả lời: hãy đợi các nghị quyết của ban biên tập báo "*Người vô sản*"; tôi sẽ gửi cho đồng chí những nghị quyết ấy. Vậy là ngay cả Tơ-rốt-xki, người không thuộc phái nào, cũng đã hiểu ngay (như bất kỳ một cán bộ đảng nào có ít nhiều kinh nghiệm cũng sẽ hiểu điều đó) rằng thành lập một trường ở đảo Ca-pri có nghĩa là *giấu không cho đảng biết về trường đó*, có nghĩa là gắn trước trường đó với một phái đặc biệt, cụ thể là với phái mới.

Bây giờ tôi nói sang vấn đề Pa-ri. Tôi đã viết cho các đồng chí rằng, nếu các đồng chí thực sự quan tâm tới những bài giảng của tôi và của những người đồng tư tưởng với tôi, thì các đồng chí phải đến Pa-ri. Các đồng chí trả lời tôi: "xét về các chi phí, thì việc đi Pa-ri sẽ hoàn toàn không hợp lý".

Chúng ta hãy xét xem ai trong chúng ta nói điều thực sự không hợp lý.

Các đồng chí đã đến đảo Ca-pri qua Viên. Nếu các đồng chí cũng trở về bằng con đường ấy, thì các đồng chí phải đi từ Bắc Ý đến Pa-ri, rồi từ đấy đi thẳng đến Viên. Điều đó sẽ làm cho chuyến đi đắt hơn chắc không quá 60 phrăng mỗi người (xét theo việc từ Giơ-ne-vơ, nơi tôi cư trú lâu năm, đến Pa-ri vé tốn hết 30 phrăng). Thư của các đồng chí có 8 người ký tên, đồng thời, trong số đó, 1 người tuyên bố rằng "từ nay sẽ không tiếp tục viết thư nữa", rõ ràng có nghĩa là đồng chí đó thậm chí cũng không muốn nghe những buổi nói chuyện của tôi. Còn lại 7 đồng chí. Chi phí = 7 x 60 = 420 phrăng.

Các đồng chí mời bốn giảng viên (Lê-va, tôi, Gri-gô-ri và In-nô-ken-ti) từ Pa-ri. Chi phí đi từ Pa-ri đến Ca-pri và trở về mất khoảng 140 phrăng. Tổng cộng, $4 \times 140 = 560$ phrăng.

Chi phí cho 8 học viên đến Pa-ri *re hơn* chi phí cho 4 giảng viên đến Ca-pri.

Nhưng vấn đề tài chính, như tôi đã viết cho các đồng chí trong thư trước¹⁾, hoàn toàn không phải là vấn đề quan trọng nhất. Các đồng chí hãy suy nghĩ xem, học viên ở xa đến hay là giảng viên ở tại chỗ, ai lựa chọn chỗ dễ hơn? Các đồng chí ra nước ngoài đặc biệt là để học tập ở trường. Nghĩa là không thể có trở ngại gì đối với việc các đồng chí đi đến nơi có một số lớn giảng viên, nơi có thể sắp đặt công việc thật sự của đảng.

Còn các giảng viên thì *không thể* rời trung tâm của đảng đến đảo Ca-pri được. Tôi sẽ nói về trường hợp của tôi. Tôi không thể rời bỏ ban biên tập báo "Người vô sản" được, — tôi không thể rời bỏ ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương được — tôi không thể rời bỏ ủy ban thành lập ở Pa-ri để trợ giúp đảng đoàn dân chủ - xã hội tại Đu-ma — tôi phải nói chuyện ở câu lạc bộ "Người vô sản" tại các khu công nhân ở Pa-ri, nơi có hàng trăm hàng nghìn công nhân Nga đang cư trú, v. v.. Việc các nhà trước tác của đảng rời Pa-ri đến đảo Ca-pri là một chuyện tuyệt đối không thể được.

Nhưng đối với một trường, với tính cách là một công việc của đảng, quan trọng không phải chỉ có các giảng viên bôn-sê-vích thôi đâu. Pa-ri là một trung tâm lưu vong lớn nhất, nơi mà người ta thường xuyên được trình bày các bản thuyết trình công khai của *tất cả* các phái, nơi diễn ra các cuộc tranh luận, có các tiểu tổ khác nhau, có 2 - 3 thư viện Nga không tồi lắm, có hàng chục cán bộ tổ chức đã hoạt động lâu năm của đảng dân chủ - xã hội, v. v.. Ở Pa-ri có 3 tờ báo dân chủ - xã hội Nga. Nói tóm lại, đối với bất kỳ ai biết nước ngoài một chút, thì điều sau đây thật rõ ràng như ban ngày: người nào đến Pa-ri học chủ nghĩa dân chủ - xã hội là

¹⁾ Xem tập này, tr. 234 - 236.

đi học chủ nghĩa dân chủ - xã hội thực sự. Còn người nào đến học ở Ca-pri thì người đó đi học "*cái khoa học*" *đặc biệt* có tính chất phe phái.

Ai tổ chức trường ở Pa-ri thì người đó tổ chức một trường đảng thật sự. Còn ai tổ chức trường ở đảo Ca-pri thì người đó *giấu không cho đảng biết về trường*.

Trường ở Ca-pri là một trường mà người ta *cố ý muốn giấu không cho đảng biết*.

Đối với trường ở *Ca-pri tuyệt đối* không thể có bất kỳ một sự kiểm soát nào, một "sự lãnh đạo tư tưởng" nào của Ban chấp hành trung ương mà hôm nay các đồng chí yêu cầu, lần của ban biên tập báo "Người vô sản" mà các đồng chí yêu cầu hôm qua. Ở đây nói đến kiểm soát, đến lãnh đạo tư tưởng thì đó là những từ trống rỗng. Chẳng ai có ý nghĩ vô lý là cử các "thanh tra" của đảng đến Ca-pri để xem xét nhà trường cả; *chẳng* bao giờ *có thể* thực hiện được việc cử những giảng viên thực sự của đảng đến Ca-pri cả (trừ những ngoại lệ hết sức nhỏ). Nếu các tổ chức địa phương ở Nga không hiểu điều đó, thì ngược lại, những người tổ chức ra trường lại *hiểu rất rõ* điều ấy. Chính vì vậy mà họ mới thành lập trường ở Ca-pri để *che giấu* tính chất phe phái của nó, để che giấu không cho đảng biết về trường đó.

Các đồng chí hãy xét xem các đảng viên dân chủ - xã hội Nga không thuộc phái nào và hiểu biết xuất sắc phong trào công nhân ở nước ngoài: Pác-vu-xơ và Rô-da Lúc-xăm-bua (ở Đức), S. Ráp-pô-po (ở Pháp), Rốt-stanh (ở Anh). Các đồng chí hãy xét xem các tác gia dân chủ - xã hội không thuộc phái nào, như Ri-a-da-nốp, — các đồng chí sẽ thấy ngay (trừ phi các đồng chí muốn nhắm mắt lại để không nhìn thấy) rằng, nếu đảng cố gắng một tí, thì trong đa số các trường hợp, họ sẽ có thể đến giảng bài ở Pa-ri, còn đi Ca-pri thì họ sẽ tuyệt đối không thể đi được. Số tiền mà những người tổ chức ra trường đã tung ra để đưa các học viên và các giảng viên đến một địa điểm hết sức xa xôi ở nước ngoài (Ca-pri), *cũng đủ* để mời một số trong các giảng viên ấy đến giảng bài ở Pa-ri.

Tiếp nữa, các đồng chí hãy xem các nhóm mới trong đảng dân chủ - xã hội mà các đồng chí ở Nga rất cần tìm hiểu (cuộc đấu tranh giữa các phân tử theo đảng và các phân tử thủ tiêu trong phái Bun; cuộc đấu tranh giữa phái bên-sê-vích và men-sê-vích của Lát-vi-a; cuộc đấu tranh giữa P.S.D.¹⁾ với phái tả của P. P. S.²⁾; sự phân liệt trong phái men-sê-vích, việc Plê-kha-nốp cho xuất bản tờ "Nhật ký" vạch trần chủ nghĩa thủ tiêu của Pô-tơ-rê-xốp và của bọn men-sê-vích chính thức; những mưu toan thành lập "chủ nghĩa men-sê-vích cách mạng", v. v.). Ở Ca-pri không thể tìm hiểu đến nơi đến chốn những hiện tượng quan trọng đó của đảng được. Còn ở Pa-ri thì có khả năng đầy đủ để biết được tình hình một cách trực tiếp, chứ không phải chỉ nghe nói lại thôi.

Cuối cùng, các đồng chí hãy xem chương trình học tập của trường ở Ca-pri. Trong số bốn phần có một phần (phần III) gọi là: "Triết học của cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản". Trong phong trào dân chủ - xã hội quốc tế có hàng chục và hàng trăm (nếu không phải là hàng nghìn) chương trình học tập có tính chất tuyên truyền như thế. Nhưng không ở đâu các đồng chí thấy được "triết học của cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản" cả. Có chủ nghĩa duy vật triết học của Mác và Ăng-ghe-n, nhưng chẳng đâu có "triết học của cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản" cả. Và không một ai trong những người dân chủ - xã hội châu Âu hiểu được cái đó nghĩa là gì. Chỉ có những người thường đọc các tác phẩm của các triết gia Xta-ni-xláp (A. Vôn-xki), Bô-gđa-nốp, Lu-na-tsác-xki, Ba-da-rốp mới hiểu nổi cái đó mà thôi. Trước khi giảng dạy "triết học của cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản", thì cần phải nặn ra cái triết học đó đã. Và chỉ có nhóm thành viên đã nói trên của phái mới là đã quan tâm và đang quan tâm nặn ra cái triết học đặc biệt đó, cái triết học càng xa rời thế giới quan vô sản bao nhiêu thì lại càng hay dùng chữ "vô sản" bấy nhiêu.

¹⁾ — P. S. D. — Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan

²⁾ — P. P. S. — Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan

Tôi xin kết luận: các đồng chí, nếu các đồng chí cứ khẳng định không muốn đi Pa-ri (đồng thời lại cứ muốn nghe những bài giảng của tôi), thì như vậy là các đồng chí sẽ dứt khoát chứng minh rằng, không phải chỉ có các giảng viên, mà cả một số học viên của trường Ca-pri nữa cũng đã nhiễm phải cái đường lối nhóm phái hẹp hòi của phái mới, tạo thần và triệu hồi.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội N. Lê-nin

Gửi từ Bông-bông (Pháp) đến đảo
Ca-pri (Ý)

Đăng lần đầu năm 1926 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 2

Theo đúng bản thảo

152

GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP

Mác-cơ thân mến!

Dĩ nhiên tôi hoàn toàn đồng ý để đồng chí sử dụng bức thư của tôi cho bản báo cáo và để đăng báo¹⁾. Chỉ có điều là đồng chí hãy thấy rằng tôi đang viết một bài báo* cho tờ "Người vô sản", trong đó tôi trực tiếp coi cái bầy súc sinh Mác-xi-mốp và đồng bọn là *những kẻ chó má*, còn trường của chúng thì tôi gọi là cái "quán trọ Ê-rô-ghin"²⁾ không hơn không kém. Như vậy, để tránh mọi sự h i ế u l ầ m : tôi chỉ đồng ý nói chuyện "một cách mềm

* nếu kịp kết thúc ngày mai tôi sẽ gửi hỏa tốc cho đồng chí — có lẽ sẽ kịp trước khi báo cáo.

¹⁾ Ý nói tới bức thư gửi các học viên trường ở Ca-pri (xem thư trước).

²⁾ Đây có ý nói đến bài "Bản về phái ủng hộ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thần" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 92 - 138).

mỏng" với những công nhân đã đích thân viết thư cho tôi và ký tên *minh* vào đó.

Còn Mác-xi-mốp và đồng bọn, đó là bầy phiêu lưu đã câu được một số công nhân nào đó vào cái quán trọ Ê-rô-ghin. Để khỏi gây mâu thuẫn, xin đồng chí *đừng phở biến* bức thư của tôi trong công chúng, mà *chỉ gửi* nó cho các tổ chức thôi, đồng thời đồng chí hãy *nói rõ thêm* (đăng cả lời nói thêm đó thì tốt hơn):

"Một bài trả lời thích đáng cho cái nhóm tác gia bực mình, những nhà triết học không được công nhận và những người theo phái tạo thần bị chế giễu, cái nhóm đã giấu không cho đảng biết cái gọi là "trường" của mình, sẽ được đăng trên báo "Người vô sản". Còn bức thư này là thư trả lời của cá nhân L—n chỉ cho những công nhân đã trực tiếp viết thư cho ông mà thôi".

Về báo cáo của Bô-gđa-nốp thì tôi khuyên: hoặc giả là *tất cả* đều không đi nghe, hoặc giả trả lời cho y thế nào để y chừa hẳn cái thói chơ mũi vào công việc của người khác. Len lỏi vào phái của người khác, một khi đã bị người ta tống cổ ra rồi, thì thật là một sự hèn nhát bỉ ổi. Giờ đây không có gì nguy hại hơn sự quá dễ dãi. *Đoạn tuyệt hoàn toàn* và tiến hành chiến tranh *một cách quyết liệt hơn so với chiến tranh chống bọn men-sê-vích*. Cuộc chiến tranh đó sẽ nhanh chóng dạy đến nơi đến chốn cho những kẻ ngu xuẩn vẫn còn "chưa hiểu ra".

Bắt tay đồng chí. *N. Lê-nin*

P. S. Còn tờ "Nhật ký" của Plê-kha-nốp !!! *Chớ quên là tôi đang đợi.*

Viết đầu tháng Chín 1909
Gửi từ Bông-bông (Pháp) đến Pa-ri

In lần đầu năm 1933 trong Văn tập
Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

153

GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP

Thứ ba.

Gr. Thân mến!

Tôi đã nhận được bài báo về cuộc bãi công ở Thụy-điển. Rất tốt. Tôi đã gửi đi Pa-ri cùng với phần cuối bài báo của tôi về Bô-gđa-nốp¹⁾ (tổng cộng 100 dòng — chiếm 2 trang tờ "Người vô sản" ở phần Phụ trương). Tôi cũng không biết là liệu đồng chí có tán thành tất cả không. Tôi *hoàn toàn* để cho đồng chí định đoạt: tôi đã chán viết cái bài báo ấy đến nỗi giờ đây tôi không biết, liệu vút bỏ *toàn bộ* bài đó, chỉ trả lời Bô-gđa-nốp vài dòng về cái điều đơm đặt của y về "tài sản của toàn bộ phái" thì có tốt hơn không? Đồng chí hãy quyết định nhé!

Tôi sẽ viết về Plê-kha-nốp. Cần phải đưa cuộc bãi công ở Thụy-điển vào bài xã luận.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin*

Viết ngày 7 hoặc 14 tháng
Chín 1909
Gửi từ Bông-bông (Pháp) đến
Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

154

GỬI C. HUY-XMAN

11. 9. 09.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi rất lấy làm ngạc nhiên là đồng chí Sác-lơ Ráp-pô-po, người đã hứa với tôi sẽ dịch bản cương lĩnh và điều lệ đảng chúng

¹⁾ Ý nói tới bài báo "Bản về phái ủng hộ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thần" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcô-va, t. 19, tr. 92 - 108).

tôi, đến nay vẫn chưa viết thư cho đồng chí. Đồng chí ấy đã hứa với tôi viết thư cho đồng chí cách đây mấy tuần.

Vài ba ngày nữa tôi sẽ đến Pa-ri, tôi sẽ hỏi Ráp-pô-po ngay và sẽ báo cho đồng chí rõ.

Còn về chuyện ông Ghéc-tích, việc đồng chí đã rút lại lời buộc tội hết sức không công bằng chống lại đảng chúng tôi, là một điều rất tốt.

Đồng chí hỏi địa chỉ người "mà Ghéc-tích phải nhờ giúp đỡ". Tôi xin nhắc lại: ông ấy phải nhờ *các ban chấp hành* của những đảng có đại diện tham gia vào tòa án xét xử vụ Ghéc-tích. Địa chỉ của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga như sau: gửi ngài Đ. Cốt-li-a-ren-cô (chuyển cho Bộ phận, v. v.) 110. Rue d'Orleans 110. Pari. XIV. Địa chỉ đó thường xuyên đăng trên các tờ báo của chúng tôi. Tôi cũng xin nhắc lại rằng tôi sẽ không bao giờ trả lời Ghéc-tích, bởi vì kẻ đêú căng ấy tự cho phép mình nói những lời ám chỉ hết sức xúc phạm đến những người dân chủ - xã hội Nga. Điều đó hết sức đơn giản. Nếu hấn dám khẳng định rằng những người dân chủ - xã hội Nga là những quan tòa "thiên vị", thì tại sao hấn lại không nhờ đến các ban chấp hành những đảng khác đã phán xử hấn ta?

N. Lê-nin của đồng chí

Wl. Oulianoff

4. Rue Marie Rose. 4

Pa-ris. XIV.

*Gửi từ Bông-bông (Pháp)
đến Bruy-xen*

*Đăng lần đầu bằng tiếng
Pháp năm 1962 trên tạp chí
"Cahiers du Monde Russe et
Soviétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga,
theo đúng bản sao chụp lại
bản thảo*

Dịch từ tiếng Pháp

155

GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP

Mác-cơ thân mến!

Hôm qua trong khi tôi bận viết bài báo, tôi đã mắc một lỗi là trong bản dự thảo của Gri-gô-ri (thư thay mặt Ban chấp hành¹⁾ trả lời những học viên trường ở Ca-pri), đã bỏ qua việc *mời một người được ủy nhiệm*. Nhất thiết phải bỏ cái điều bậy bạ đó đi: cần mời *những học viên* đến Pa-ri học, chứ hoàn toàn không phải một người được ủy nhiệm. Người ta có thể cử người được ủy nhiệm là một phần tử triệu hồi cuồng nhiệt và thậm chí cả Li-a-đốp hoặc A-léch-xin-xki nữa, và khi đó chúng ta hóa ra bị đánh lừa. Không, không thể nào nói đến việc *mời một người được ủy nhiệm*²⁰⁰.

Tôi vẫn chưa có tờ "Nhật ký" của Plê-kha-nốp. Tôi thiết tha yêu cầu bảo cho phòng giao nhận tài liệu gửi ngay tức khắc. Thiếu nó tôi không thể viết được bài báo đã đặt trước²⁰¹.

Bất tay đồng chí. *N. Lê-nin*

Hôm qua đã gửi cho đồng chí một tờ ngân phiếu bằng thư bảo đảm. Hy vọng là đồng chí đã nhận được rồi chứ?

Viết nửa đầu tháng Chín 1909

Gửi từ Bông-bông (Pháp) đến

Pa-ri

In lần đầu năm 1933 trong Văn

tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích.

156

**GỬ BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ**

Vì một tờ truyền đơn in với tên ký "Xa-sa" (tờ đó được gửi kèm theo đây) lên án ban biên tập tờ "*Người vô sản*"²⁰², đang được lưu hành trong các nhóm dân chủ - xã hội ở nước ngoài — tiếp nữa, vì có một số kẻ đối địch với tờ "*Người vô sản*", cả trong số những kẻ "bị gạt ra" sau cuộc hội nghị đại biểu cách đây không lâu của phái bôn-sê-vích, lẫn trong số những người thuộc phái men-sê-vích, đang lợi dụng tờ truyền đơn đó để thảo luận trong các nhóm về "một vụ" "giật gân", mà không một nhóm nào của đảng ở địa phương có thể tiến hành và xem xét, nên ban biên tập báo "*Người vô sản*"

— đề nghị Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tiến hành xem xét những lời buộc tội của "Xa-sa", nghiên cứu thực chất những lời buộc tội đó và ra một nghị quyết chính thức của một cơ quan tối cao của đảng.

*Viết ngày 17 tháng Chín 1909
tại Pa-ri (hòm thư địa phương)*

*In lần đầu năm 1933 trong Văn
tập Lê-nin, t. XXV*

Theo đúng bản thảo

157

GỬ C. HUY-XMAN

17. 9. 09.

Đồng chí Huy-xman thân mến của tôi!

Sau khi đến Pa-ri tôi đã nhận được thư của đồng chí đề ngày 15. 9. 09. Tôi đã đến chỗ đồng chí thư ký thường vụ ban chấp

hành của chúng tôi. Đồng chí ấy báo cho tôi biết rằng cách đây không lâu đồng chí ấy đã nhận được thư của Ghéc-tích và của ban chấp hành phái Bun. Qua thư đó thấy rằng Ghéc-tích cuối cùng đã yêu cầu ban chấp hành các đảng khác — việc mà ông ta lẽ ra phải làm từ trước. Phái Bun đồng ý xét lại. Thường vụ Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi sẽ nghiên cứu yêu cầu về việc xét lại. Như vậy, tôi hy vọng "vụ rắc rối Ghéc-tích" như thế là được giải quyết xong.

Còn về Ráp-pô-po thì đồng chí ấy yêu cầu đồng chí cho biết ngày tháng chính xác, khi nào thì đồng chí nhất thiết phải có bản dịch cương lĩnh và điều lệ. Xin đồng chí làm ơn báo cho biết hạn *c u ó i c ù n g* theo địa chỉ của tôi hay theo địa chỉ của Ráp-pô-po, 39 Boulevard Port Royal, 39. Paris. XIII.

Đồng chí Ráp-pô-po nói rằng hoàn cảnh một người vô sản viết văn buộc đồng chí ấy phải yêu cầu trả tiền thù lao dịch theo quyết định của đồng chí. Ráp-pô-po đã hứa chắc chắn với tôi là sẽ chuẩn bị xong bản dịch đúng ngày đồng chí ấn định.

Còn về bài điểm lịch sử thì tôi đã tìm được một đồng chí người Nga sẽ hoàn thành việc này trong vài ngày nữa.

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng
Pháp năm 1962 trên tạp chí
"Cahiers du Monde Russe et
Soviétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

158

GỬ M. P. TÔM-XKI

Đồng chí thân mến, tôi vừa mới trở về thủ đô của chúng ta ở đây và đã đọc bức thư của đồng chí về công việc. Về vấn đề nhà

trường, đồng chí suy nghĩ một cách vô căn cứ "công việc của chúng ta không ra gì". Hoàn toàn không phải không ra gì. Công nhân đồng ý đi xuống miền nam tuyệt vời khi người ta cấp cho họ tiền, điều đó là đương nhiên, — về điều này chẳng có gì để phàn nàn cả. Chỉ cần thông qua nghị quyết để trên đường *trở về*, những công nhân đó ghé qua đây¹⁾ một tháng, — mấu chốt là ở chỗ đó. Nếu không ghé qua đây thì tất cả những câu nói về "kiểm soát", "lãnh đạo", v. v. — chỉ toàn là những "chuyện ba hoa" hoặc giả nhân giả nghĩa. Nếu ghé qua đây, thì anh không chỉ học được tiếng kêu the thé của A-lếch-xin-xki và "chủ nghĩa xã hội" của Lu-na-tsác-xki thôi đâu. Và hãy tin rằng trên *con đường* đó²⁾ — con đường dùng cái khoa học *của mình* để làm ngu dân 20 - 50 công nhân, thì cũng chẳng đi xa được đâu. Không, điều đó chỉ có lợi cho việc làm rùm beng, cho sự khoác lác về bức thư của Cau-xky²⁰³, cho việc đóng kịch ở nước ngoài, chứ trong cái việc rĩ tai ấy chẳng có gì là nghiêm túc cả. Đồng chí phải biết rằng đó không phải là "trường", mà là cái quán trọ Ê-rô-ghin mới, ở nước ngoài, để rĩ tai vài chục công nhân những điều nhằm nhĩ của phái triệu hồi. Mác-xi-mốp và đồng bọn sẽ làm rùm beng về chuyện đó và sẽ làm cho mình bị nhục nhã.

Về Tô-rốt-xki, tiếc thay, sự việc không thành. Chúng tôi đã đề nghị với ông ấy những điều kiện thuận lợi lý tưởng, mong muốn liên minh với ông ta một cách hết sức *chân thành*: trợ cấp cho ông ta, bù lỗ cho tờ "Sự thật", bình đẳng trong ban biên tập, di chuyển đến đây; ông ta không đồng ý và đòi chiếm *đa số* trong ban biên tập (hai người của Tô-rốt-xki và một người của phái bôn-sê-vích!). Dễ hiểu là chúng ta không thể nuôi dưỡng một tờ báo không phải của đảng, mà của Tô-rốt-xki ở một thành phố khác. Tô-rốt-xki muốn không phải xây dựng đảng cùng với những người bôn-sê-vích, mà là muốn tạo ra phái *của mình*. Thế

¹⁾ — tức là đến Pa-ri, nơi Trung tâm bôn-sê-vích đóng trụ sở.

²⁾ Ở đây có ý muốn nói tới sự hoạt động bè phái - chia rẽ của những người tổ chức trường ở Ca-pri.

thì, cứ để cho ông ta thử làm ! Bằng cái phái riêng "của mình", ông ta sẽ tranh thủ được một vài người nào đó của phái men-sê-vích, một số ít của chúng ta, nhưng cuối cùng rồi cũng không tránh khỏi đưa công nhân đến với chủ nghĩa bôn-sê-vích²⁰⁴.

Còn việc "xem xét lại một chút về vấn đề ruộng đất", theo như đồng chí diễn đạt một cách mỉa mai, nếu ở đây nói tới vai trò của nông dân trong cách mạng, thì cần phải thận trọng hơn trong trường hợp này. Cần phải *bất đả u* từ cuộc tranh luận trên báo chí chung của đảng hoặc chung của phái bôn-sê-vích. Tôi đặc biệt xin phòng ngừa trước những sự từ bỏ vội vàng đối với chủ nghĩa bôn-sê-vích và quá tin vào thành công của chính sách ruộng đất của Xtô-lư-pin. Quả thật chính sách ấy đã đặt ra những vấn đề mới cần phải được *nghiên cứu và nghiên cứu*, nó *đã tạo ra* khả năng dẫn đến một kết cục không cách mạng, nhưng từ đó đến lúc nó thành công hoàn toàn thì còn xa, giống như tới các vì sao vậy.

Lê-nin

Viết trước ngày 20 tháng Chín
1909

In lần đầu, theo đúng bản sao
chép tay (đã qua kiểm duyệt)

Gửi từ Pa-ri đến Mát-xcơ-va

159

GỬI C. HUY-XMAN

30/9 09.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Hôm nay tôi gửi cho đồng chí bản dịch cương lĩnh và điều lệ của đảng chúng tôi (bằng bưu kiện bảo đảm). Xin đồng chí hãy gửi cho tôi bản in thử để sửa.

Còn về bài điểm tình hình thì vài ngày nữa tôi sẽ gửi cho đồng chí.

Tôi đã dàn xếp xong việc thù lao cho người dịch (Ráp-pô-po). Ban chấp hành trung ương chúng tôi sẽ chịu phí tổn này.

Lần đầu tiên tôi nghe thấy rằng ở ngay trong Cục cũng có đại diện của nhóm nghị viện. Sau Đại hội Stút-ga, chúng ta có một phiên họp của Cục và trong phiên họp đó không hề nhắc tới đại diện của nhóm nghị viện trong Cục. Sau khi nhận được thư của đồng chí, tôi đã viết ngay thư cho đại diện của đảng đoàn dân chủ - xã hội tại Đu-ma III và thông báo cho đồng chí ấy biết. Không thể chờ được thư trả lời ngay, bởi vì trong thời gian Đu-ma nghỉ việc thì ở Pê-téc-bua không có đại biểu nào.

Còn về báo cáo của đảng chúng tôi tại đại hội ở Cô-pen-ha-gơ, thì tôi sẽ làm tất cả những gì có thể được để lần này chúng tôi có được báo cáo. Tôi đã có những biện pháp cần thiết rồi. Còn về kế hoạch của Đa-vít, tôi nghĩ rằng, đó chẳng qua chỉ là "những nguyện vọng tốt lành" thôi¹⁾. Lẽ nào Cục lại tán thành kế hoạch đó? Lẽ nào "một mẫu mực duy nhất" lại thực tế tồn tại như một hiện thực, chứ không phải như một bản dự án?

N. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N 4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản sao chụp lại bản thảo Dịch từ tiếng Pháp

¹⁾ Kế hoạch của Ê. Đa-vít là gì — vẫn chưa xác định được.

160

GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP

Mác-cơ thân mến!

Về nhà trường, trò chơi quả thật đã bắt đầu và đồng chí có lý khi nói rằng, cần phải suy nghĩ kỹ thư trả lời²⁰⁵. Tôi đề nghị một dự thảo, còn trong trường hợp việc liên hệ với tất cả các ủy viên Ban chấp hành (Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích) chiếm mất nhiều thời gian (theo tôi, cần tiến hành việc liên hệ đó qua một người, nghĩa là qua đồng chí), tôi khuyên đồng chí thư ký Trung tâm bôn-sê-vích trả lời "Hội đồng nhà trường" rằng đã nhận được thư và đã *chuyển đi* cho các ủy viên Ban chấp hành, thư trả lời của họ và quyết định của họ hiện nay phải chờ một thời gian nữa, bởi vì tất cả đều đi vắng. Có điều là cần phải viết cho họ cay độc một chút: tôi được biết rằng Gr., I-nốc và Lê-nin đã nhân danh cá nhân trả lời cho *Ban chấp hành* nhà trường rồi, còn cho *Hội đồng nhà trường* thì phải để toàn bộ ban lãnh đạo trả lời.

Tôi có một yêu cầu đối với đồng chí. Hãy chuyển cho tôi *bức thư gửi ban biên tập* báo "Người vô sản" với chữ ký của Mác-cơ hoặc một biệt danh khác của đồng chí. Nội dung *đại khái* như sau: "nhân có bài phát biểu của đồng chí Đô-mốp đăng trên báo với những lời buộc tội chống lại ban biên tập báo "Người vô sản" về tội phân liệt, về việc không biên soạn những tập sách mỏng phổ cập, về sự phản bội chủ nghĩa bôn-sê-vích, về sự nhích lại gần với Plê-kha-nốp, về "chủ nghĩa Đu-ma", vân vân và vân vân, tôi thấy cần thiết phải giới thiệu những quan điểm *hiện nay* của đồng chí Đô-mốp với các đồng chí trong đảng. Trước mặt các đồng chí Mác-xi-mốp, Li-a-đốp và trước mặt tôi đồng chí ấy đã tuyên bố: "hiện nay có hai thành kiến có hại: thành kiến thứ nhất là chúng ta có đảng, thành kiến thứ hai là ở Nga sẽ có một cuộc cách mạng". Tại buổi thuyết trình cho những người bôn-sê-vích ở Pa-ri, tôi đã công bố điều đó trước mặt đồng chí Mác-xi-mốp, người đã

không thể chối cãi được sự kiện đó là có thật. Cứ để cho các đồng chí biết là hiện nay ai đang chống lại báo "*Người vô sản*"²⁰⁶.

Quả thật là cần phải vạch mặt cái bọn ấy! Chúng tôi sẽ đăng bức thư của đồng chí và trả lời họ *đến nơi đến chốn*.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Viết sớm nhất là ngày 2 tháng Mười In lần đầu, theo đúng bản thảo 1909 tại Pa-ri (hòm thư địa phương)

161

DỰ THẢO TRẢ LỜI BỨC THƯ GỬI HỘI ĐỒNG NHÀ TRƯỜNG Ở CA-PRI

Tôi đề nghị trả lời:

"Các đồng chí kính mến! Do tính chất nhạo báng rõ ràng của bức thư đề ngày 28 . 9 . 09 của các đồng chí trả lời đề nghị của chúng tôi về việc "chuyển việc *tổ chức thực sự* và việc chỉ đạo công việc thành lập một trường tuyên truyền ở nước ngoài cho Ban chấp hành trung ương đảng hoặc cho ban biên tập mở rộng báo "*Người vô sản*"", chúng tôi thấy rằng không cần trả lời cho bức thư đó nữa và chúng tôi chỉ có thể đề nghị các đồng chí một điều: hãy cho đăng bức thư của các đồng chí đi"²⁰⁷.

Viết sớm nhất là ngày 2 tháng Mười 1909 tại Pa-ri

In lần đầu năm 1933 trong Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

162

* GỬI BAN CHẤP HÀNH Ở NƯỚC NGOÀI CỦA TỔNG HỘI CÔNG NHÂN DO -THÁI (PHÁI BUN)

10. X. 09.

Các đồng chí kính mến!

Hôm nay tôi đã nhận được thư của các đồng chí đề ngày 7. X. Tiếc thay, tôi hoàn toàn không có điều kiện để rời Pa-ri ngay vào lúc này và vì vậy không thể tham gia vào phiên tòa do các đồng chí tổ chức được²⁰⁸.

Xin gửi lời chào đồng chí

N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu, theo đúng bản thảo

163

GỬI Ph. M. CÔI-GHEN

Thư riêng gửi *I-ô-nốp*

10/X 09.

Đồng chí kính mến! Hiện nay In-nô-ken-ti đang có mặt ở Giơ-ne-vơ (tạm thời). Hãy tìm đồng chí ấy qua Mi-nin (phụ trách thư viện, Bibliothèque russe, I. Rue Dizerens) — tôi không biết địa chỉ của In.. Đồng chí hãy bàn với đồng chí ấy về công việc mà đồng chí viết thư cho tôi, bởi vì liên hệ thư từ ở đây không tiện, hơn nữa, In. biết rõ hơn tôi rất nhiều về mọi công việc tổ chức và có khả năng tìm hiểu những vấn đề đó tốt hơn²⁰⁹.

Nhân tiện: tôi đã nhận được lời mời của Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun tham dự phiên tòa. *Đáng tiếc* là phải

kiên quyết từ chối. Tôi hy vọng rằng tôi sẽ không vì việc đó mà gây khó khăn cho công việc quan trọng của đồng chí (tức là phiên tòa), — còn đồng chí sẽ có thể mời In-nô-ken-ti tham dự, và nói chung xin đồng chí cố gắng tìm cho tôi người thay thế.

Xin gửi lời chào đồng chí

N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu, theo đúng bản thảo

164

GỬI V. A. CÁC-PIN-XKI

C. thân mến!

Xin đồng chí cho biết là đã giải quyết thư viện thế nào rồi²¹⁰. Có đúng là việc thương lượng với hội sinh viên vẫn chưa kết thúc không?

Hoặc, có đúng là đồng chí đã quyết định dứt khoát *không* đi hay không?

Có phải Vích-to đã làm đồng chí nao núng không? Tôi cũng hơi giận đồng chí ấy vì đồng chí ấy chuyển đi một mình, làm chúng tôi ở đây mất sự giúp đỡ của một cán bộ quản lý hành chính đặc lực nhất, theo ý kiến của tôi. Hiện nay đồng chí ấy "tán thành Giơ-ne-vơ". Tôi cho là vô ích: chúng tôi không đi Giơ-ne-vơ đâu.

Đồng chí có bản danh mục thư viện *bôn-sê-vích* (Bôn-tso) không?²¹¹ Đồng chí làm ơn gửi cho tôi, nếu có.

Tôi chờ thư trả lời chính xác hơn về việc di chuyển của đồng chí. Trong ban biên tập chỗ chúng tôi, người ta nói về việc chuyển

một thư viện của Bôn-tso. Cần phải xác minh việc đó *một cách chính xác* — và nhanh lên.

Cho tôi gửi lời chào Ô-n-ga, Ni-c, I-v. và các bạn bè khác.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Viết nửa đầu tháng Mười 1909

Gửi từ Pa-ri đến Giơ-ne-vơ

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

165

GỬI THƯ KÝ BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN"¹⁾

Đồng chí *hãy đọc và trả lại cho tôi!!*

Còn bản tin từ Pê-téc-bua, tôi đề nghị chuyển cho Cơ quan ngôn luận trung ương²¹².

Viết ngày 19 tháng Mười 1909

tại Pa-ri (hòm thư địa phương)

In lần đầu năm 1933 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

166

GỬI CÁC HỌC VIÊN TRƯỜNG Ở CA-PRI²¹³

Các đồng chí thân mến! Chúng tôi đã nhận được cả hai bức thư của các đồng chí nói về sự phân liệt đã bắt đầu trong "trường".

¹⁾ Dòng chữ ghi trên phong bì thư của V. A. Các-pin-xki.

Đó là những bức thư đầu tiên đầy tình đồng chí của những người đồng tư tưởng từ Ca-pri gửi tới cho chúng tôi, những bức thư đó đã làm cho tất cả chúng tôi hết sức vui mừng. Chúng tôi hết lòng chào mừng sự phân ranh giới rõ ràng ở trong trường.

Muốn cho tính chất thực sự của trường với tư cách là một trung tâm mới của phái mới, bộc lộ rõ, tất nhiên là cần phải có thời gian. Chúng tôi đã không một phút nào nghi ngờ rằng những công nhân dân chủ - xã hội giác ngộ nhất sớm muộn rồi cũng sẽ hiểu rõ được tình hình sự việc và sẽ bước vào con đường đúng đắn. Từ Mát-xcơ-va người ta đã viết cho chúng tôi rằng ở đó họ đã nhận được những bức thư của những phần tử thuộc "phái Bô-gđa-nốp" cuồng nhiệt trong số các học viên của trường đó, công khai cổ động cho trung tâm Ca-pri và *hết sức giúp* cho toàn thể công nhân dân chủ - xã hội hiểu được ý nghĩa thật sự của trường ở Ca-pri.

Bây giờ xin đi vào vấn đề cụ thể hơn. Các đồng chí, các đồng chí nên suy nghĩ kỹ về tình hình mới để chúng tôi có thể thảo luận cùng với các đồng chí về tình hình mới đó và có những biện pháp đúng đắn, chọn đúng thời cơ để thi hành các biện pháp đó. Đương nhiên, các đồng chí hiểu rằng sự phân liệt trong trường hiện nay là không thể tránh được: chính các đồng chí viết rằng các đồng chí không thể yên sống ở trong một trường như vậy. Dĩ nhiên, bản thân các đồng chí cũng không trông mong có sự hành động thống nhất với những phần tử thuộc "phái Bô-gđa-nốp" cuồng nhiệt. Mà một khi sự việc đã đi tới chỗ là *không thể tránh được* sự phân liệt ở trong trường, thì cần phải hiểu rõ ý nghĩa của sự phân liệt ấy, hình dung rõ là một cuộc đấu tranh như thế nào sẽ bắt nguồn từ sự phân liệt ấy, các phần tử thuộc phái Bô-gđa-nốp sẽ cố gắng như thế nào để làm cho tất cả các đồng chí "*không thể làm hại được*" (nghĩa là làm cho các đồng chí không có khả năng gây ảnh hưởng và kể lại sự thật về trường đó), làm cho tất cả các đồng chí *mất uy tín* (tên gọi: "tay sai của Trung tâm bôn-sê-vích" — mà theo lời các đồng chí nói thì do A-lếch-xin-xki đưa ra — chỉ mới

là bước đầu thôi; đó mới chỉ là những bông hoa nhỏ thôi, còn *kết trái thì sau này kia*), v.v. và v. v..

Các đồng chí phải suy nghĩ kỹ về tất cả những điều đó và phải hành động một cách cứng rắn, kiên quyết, có suy nghĩ, như trong chiến đấu: chính bản thân các đồng chí viết rằng ở trong trường đang diễn ra những ""trận chiến đấu" cho cương lĩnh". Đó mới là bước đầu của *những trận chiến đấu* chống lại các đồng chí ở *tất cả mọi nơi* có những phần tử thuộc phái Bô-gđa-nốp lọt vào.

Cần phải bắt đầu từ chỗ xác định một cách chính xác số người của các đồng chí. Có bao nhiêu người *kiên quyết* chống lại cương lĩnh "Bô-gđa-nốp"? Số người đó có thể tăng lên được không? Nếu có, thì sẽ tăng lên bằng cách nào và vào lúc nào. Nếu không thì thái độ của các phần tử "trung lập" ra sao? Cần phải suy nghĩ xem trong trường hợp có sự phân liệt không thể tránh được trong trường, thì thái độ của các đồng chí phải như thế nào để hết sức *tranh thủ về mình* những phần tử trung lập ấy, hoặc ít ra cũng không để cho toàn bộ số người đó rơi vào nanh vuốt của phái Bô-gđa-nốp.

Tiếp nữa, các đồng chí định tổ chức việc rút khỏi trường như thế nào? Như là một cuộc ra đi giản đơn hay là một cuộc bỏ đi vì đấu tranh cho các cương lĩnh? Lẽ dĩ nhiên, nếu như cuộc đấu tranh của các đồng chí đã phát triển một cách nhanh chóng, như người ta có thể quan niệm qua hai lá thư đầu tiên của các đồng chí, thì khi đó có thể là sự phân liệt xảy ra rồi, nghĩa là phái Bô-gđa-nốp có thể đã đuổi các đồng chí ra, đuổi một cách đơn giản, và như thế thì chẳng còn gì đáng nói nữa. Nếu chưa xảy ra tình hình đó, thì các đồng chí hãy suy nghĩ kỹ xem các đồng chí nên tổ chức việc rút ra như thế nào. Các đồng chí phải trả lời cho tất cả các tổ chức ở Nga. Các đồng chí sẽ phải bác bỏ một cách chính xác và rõ ràng, với những sự kiện thực tế trong tay, tất cả những lời đả kích mà hiện nay "phái Bô-gđa-nốp" tập tưng ra chống lại các đồng chí. Các đồng chí phải chuẩn bị bảo vệ các quan điểm của mình về trường cũng như về "cương lĩnh" của phái "Bô-gđa-nốp"²¹⁴.

Nếu vấn đề ra đi của các đồng chí được đặt ra, thì các đồng chí phải đòi người ta cấp phát tiền cho tất cả các đồng chí để có thể trở về được đến Nga. Đó là trách nhiệm của trường, cũng giống như trước khi xảy ra sự phân liệt trong hàng ngũ bôn-sê-vích, Trung tâm bôn-sê-vích đã có trách nhiệm cấp tiền (sau hội nghị đại biểu của đảng hồi tháng Chạp 1908) cho cả Li-a-đốp lẫn Vxê-vô-lốt và Xta-ni-xláp đi về Nga. Lúc bấy giờ họ đã đòi chúng tôi cấp tiền và đã nhận được.

Lê dĩ nhiên, chúng tôi sẽ giúp đỡ các đồng chí về mặt hộ chiếu cũng như về cuộc gặp mặt của chúng ta (ở Pa-ri hay ở một nơi nào đó tại một thành phố nhỏ để có thể giữ được bí mật hơn và để các đồng chí mất ít thời giờ hơn, để cho rẻ hơn). Về địa điểm gặp mặt của chúng ta, chúng tôi sẽ còn thảo luận riêng và sẽ lựa chọn sau. Tài chính của chúng tôi không nhiều lắm, cho nên chúng tôi chỉ có thể giúp đỡ các đồng chí ít thôi.

Tôi viết cho các đồng chí tất cả những điều đó để nói rõ tình hình và trao đổi ý kiến. Sau khi nhận được những câu trả lời chính xác hơn của các đồng chí, sau khi làm sáng tỏ tất cả các vấn đề qua thư tín giữa chúng ta với nhau, chúng tôi sẽ họp Ban chấp hành ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản", và khi đó sẽ quyết định dứt khoát quy mô giúp đỡ, thời gian và địa điểm gặp mặt của chúng ta, v.v..

Các đồng chí hãy trả lời cặn kẽ hơn. Liệu các đồng chí có thể cho chúng tôi biết địa chỉ *trực tiếp* của các đồng chí được không?

Xin gửi lời chào. *Thư ký báo "Người vô sản"*

Viết tháng Mười 1909

Gửi từ Pa-ri đến đảo Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

Уважаемые товарищи! Вопрос о выезде
всех и каждого ввиду отсутствия средств
сохранить партию, надо
1) рассмотреть возможность открытия на территории
сравнительно малой страны и относительно недорогой
кабинета суррогатного и каменного подвешивания
св. урочища, а) каменного суррогатного и
каменного суррогатного (из каменного и каменного;
лучше всего в раск. Туринского от вост. на Дунай и
фальс. каменного. "7" и)

2) рассмотреть возможность открытия в
дальнейшем урочища суррогатного (каменного, из 1/2 каменного)
рационального суррогатного от раск. суррогатного
среднего распада на каменного суррогатного. (дальнейшее
ка; каменного суррогатного; лучше всего в раск. "каменного" каменного)
каменного; распада на каменного суррогатного на суррогатного:
каменного - каменного - каменного - каменного - каменного
суррогатного и). Занятия на каменного суррогатного от
Дунай суррогатного убого на каменного, каменного
каменного, а каменного суррогатного предположения
(суррогатного суррогатного и каменного каменного каменного и
каменного каменного каменного "7" и "7" и; суррогатного распада
от каменного "7" и каменного "7" и).

GỬI ỦY BAN KINH TẾ CỦA TRUNG TÂM BÔN-SÊ-VÍCH

Để có thể theo dõi được kinh tế *một cách có hệ thống* và tạo khả năng giảm bớt các khoản chi tiêu cũng *một cách có hệ thống, cần phải*

1) lập các bản quyết toán hàng tháng theo các mục có thể *sánh* được với nhau và *phân biệt* cái chủ yếu nhất và ít bị thay đổi nhất với cái ngẫu nhiên nhất và có thể giảm bớt được nhiều nhất (việc xuất bản báo với việc cứu trợ; thuê nhà cho phòng giao nhận tài liệu và các khoản chi cho nhà in với giá giấy và lương cho thợ xếp chữ, v.v.).

2) Cố gắng lập bảng tổng hợp *hợp lý* cho một khoảng thời gian tương đối dài (chẳng hạn cho $\frac{1}{2}$ năm) có tính toán khoản chi phí trung bình cho mỗi mục. (Khoản cấp sinh hoạt phí — ghi riêng; khoản cứu trợ — ghi riêng; những khoản chi đột xuất và chuyên chở nhẹ không được lẫn lộn với nhau; việc chi tiêu cho tờ báo phải được tính toán theo các khoản: thợ xếp chữ — giấy — thuê nhà — lương cho người giao nhận tài liệu, nhà in, v.v.). Sau đó cần phải suy nghĩ kỹ việc cắt giảm theo từng khoản không phải áng chừng, không phải ước độ nữa, mà trên cơ sở những dự kiến chính xác (cắt giảm cái này cái nọ và thế này thế nọ; mua loại giấy rẻ hơn hoặc thuê nhà rẻ hơn, v.v. và v.v.; giảm bớt những khoản chi cho "những trường hợp bất thường" và chuyên chở nhẹ, v.v.).

Thư của V. I. Lê-nin
gửi Ủy ban kinh tế
của Trung tâm bôn-sê-vích.
1909

	1909. tháng (tổng cộng)				Σ	%
	Th.	VII.	VIII.	IX.		
Đ. Tổng cộng	8580	1035	1930	1505	7050	176,2
B. Tổng cộng	359	53	90	65	1777	44,4
K. Tổng cộng	400	475	600	600	2075	51,9
N. Tổng cộng	730	1064	1615	1700	5109	129,2
H. Tổng cộng	300	265	1100	115	2220	56,7
A. Tổng cộng	1501	3705	800	1400	6006	152,2
B. Tổng cộng	454	66	77	103	700	17,5
C. Tổng cộng	207	169	185	380	941	23,5
Comp. Tổng cộng	26	97	118	136	377	9,2
H. Tổng cộng	1725	1575	-	-	3300	81,7
K. Tổng cộng	2538	-	-	-	2538	63,6
B. Tổng cộng	539	440	915	650	2544	63,2
Comp. Tổng cộng	-	702	-	300	1002	25,0
Payroll	-	-	1090	-	1090	27,0
Wages	1618	1600	2867	1406	7591	18,9
					7591	18,9

	Đ. Tổng cộng	B. Tổng cộng	K. Tổng cộng	N. Tổng cộng	H. Tổng cộng	A. Tổng cộng	B. Tổng cộng	C. Tổng cộng	Comp. Tổng cộng	H. Tổng cộng	K. Tổng cộng
1) Tổng cộng	3776	444	519	1292	2220	6006	700	941	377	3300	2538
2) Tổng cộng	2,1 - 3,5	0,1 - 0,5	0,2 - 0,3	0,8 - 0,8	0,5 - 0,5	0,3 - 0,5	0,2 - 0,2	0,1 - 0,1	0,2 - 0,2	0,5 - 0,5	0,2 - 0,2
3) Tổng cộng	2,5 - 3,5	0,1 - 0,1	0,1 - 0,1	0,5 - 0,5	0,5 - 0,5	0,5 - 0,5	0,2 - 0,2	0,1 - 0,1	0,2 - 0,2	0,5 - 0,5	0,2 - 0,2
4) Tổng cộng	2,1 - 2,4	0,1 - 0,1	0,1 - 0,1	0,5 - 0,5	0,5 - 0,5	0,5 - 0,5	0,2 - 0,2	0,1 - 0,1	0,2 - 0,2	0,5 - 0,5	0,2 - 0,2

	1909. Tháng (lich cũ)				IX	Σ ¹⁾	Trung bình mỗi tháng (quy tròn) ^{1/4} Σ
	VI	VII	VIII				
a Cấp sinh hoạt phí.	2 560	1 055	1 930	1 505	7 050	1 762	
b Cứu trợ cho các đồng chí.	359.2	553.70	208.35	653.35	1 774.60	444	
c Cho các tổ chức dân tộc.	400	475	600	600	2 075	519	
d Vận chuyển.	730	1 064.65	1 615	1 760	5 169.65	1 292	
đ Di sản.	300	265	21 000	1 135	22 700	5 675	
a Phòng giao nhận.	1 501	2 705	800	1 080.90	6 086.90	1 522	
a Nhuận bút.	454.5	66.50	77.30	103.50	701.80	175	
a Những khoản chi đột xuất.	207	169.75	185.10	380	941.85	235	
a Ban thư ký và bưu phẩm.	26.7	47.70	118.15	136.20	328.75	82	
e Những xuất bản phẩm bí mật (biên bản).	1 725	1 545	—	—	3 270	817	
g Hội nghị.	2 258	—	—	—	2 258	566	
h Vé Nga.	5 947.55	4 648.75	933.40	6 562.70	18 092.40	4 523	
đ Trả nợ cũ.	—	4 012.40	—	300	4 312.40	1 078	
i Lặt vặt.	—	—	1 000	—	1 000.0	250	
Tổng cộng.	16 468.95	16 608.45	28 467.30	14 216.65	75 761.35	18 940	
		— 240	36				
		— 216	6,66. . . .				
		24					

1) — Summa — tổng số

	Áng chừng: Mức giảm có thể		?	mini- mum	nghìn	(chỉ cho những người Lát-vi-a)
	minimum	maximum				
a) Chi phí cho các tổ chức ở ngoài nước và báo.	3 776	2.5	—3.0	2.5		
b) Cứu trợ cho các đồng chí.	444	0.3	—0.5	0.2		
c) Cho các tổ chức dân tộc.	519	0.2	—0.3	0.1		
d) Vận chuyển.	1 292	0.6	—0.8	0.5		
đ) Chi phí khi nhận được Σ và nợ [6 753]	6 753	—	—	—		
e) Nhà xuất bản bí mật của đảng	817	0.3	—0.5	—		
g) Hội nghị.	566	0.6	—0.6	0.5		
h) Vé Nga.	4 523	2.5	—3.5	2.5		
i) Lặt vặt.	250	0.1	—0.2	—		
	18 940	7.1	—9.4	6.3		
	— 18 940					
	— 6 753					
	— 12 187					

Viết sớm nhất là tháng Mười 1909 ở Pa-ri (hòm thư địa phương)

In lần đầu, theo đăng bản thảo

168

*** GỬI ĐỒNG CHÍ THƯ KÝ
BAN BIÊN TẬP
CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG**

Đồng chí kính mến!

Tôi yêu cầu đăng trong số tới của Cơ quan ngôn luận trung ương bản nghị quyết của tôi có hai phiếu chống, hai phiếu thuận và một phiếu trắng, và đơn của tôi về việc rút ra khỏi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương²¹⁵, cũng như gửi cho tôi các bản sao nghị quyết của tôi, của Mác-tốp và bản nghị quyết đã được thông qua kèm theo kết quả bỏ phiếu.

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội *N. Lê-nin*

Pa-ri, ngày 4 tháng Mười một 1909.

P. S. Tôi cũng đề nghị ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương trả lời cho tôi biết, liệu Ban biên tập có nhận cho số tới của Cơ quan ngôn luận trung ương bài báo tranh luận của tôi về vấn đề những phương pháp củng cố đảng ta và sự thống nhất của đảng không.

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

Theo đúng bản thảo

169

GỬI A. M. GOÓC-KI

16. XI. 09.

A-lếch-xây Mác-xi-mô-vích thân mến! Trước kia bao giờ tôi cũng tin chắc rằng đồng chí và đồng chí Mi-kha-in là những phần tử trung kiên nhất của phái mới là phái mà tôi cho rằng mưu toan nói chuyện hữu nghị với họ thì quả là một điều phi lý. Hôm nay lần đầu tiên tôi được gặp đồng chí Mi-kha-in, đã chuyện trò cởi

mở với đồng chí ấy về công việc và về đồng chí và tôi nhận ra là tôi đã lầm to. Quả là nhà triết học Hê-ghe-n đã nói đúng: cuộc sống tiến lên thông qua những mâu thuẫn, và những mâu thuẫn sống thì lại phong phú hơn nhiều, nhiều vẻ hơn nhiều và có một nội dung dồi dào hơn nhiều so với điều mà trí tuệ của con người cảm thấy lúc ban đầu. Trước kia tôi coi trường *chỉ* là trung tâm của phái mới. Hóa ra nhận định đó không đúng — không phải theo ý nghĩa là trường đó không phải là trung tâm của phái mới (trước kia và hiện nay nó vẫn là trung tâm của phái đó), mà theo ý nghĩa là nhận định đó chưa đầy đủ, nó chưa phải là toàn bộ sự thật. Về mặt chủ quan, một số người nào đó đã biến trường thành một trung tâm như thế; về mặt khách quan, bản thân trường đã là cái trung tâm đó rồi; nhưng ngoài ra, trường đã lấy được từ trong cuộc sống thực sự của công nhân những công nhân thực sự tiên tiến. Thành thử, ngoài cái mâu thuẫn giữa phái cũ và phái mới, ở Ca-pri đã triển khai mâu thuẫn giữa một bộ phận của giới trí thức dân chủ - xã hội và những công nhân từ Nga tới, những công nhân này *dù sao* và dù có xảy ra việc gì đi nữa cũng sẽ đưa đảng dân chủ - xã hội vào con đường đúng đắn, bất chấp tất cả những sự bất hòa và cãi vã, "những câu chuyện", v.v. và v.v. ở nước ngoài. Những người như Mi-kha-in là một đảm bảo cho việc đó. Hóa ra là trong trường, một mâu thuẫn đã nổ ra giữa những phần tử trí thức dân chủ - xã hội ở Ca-pri.

Đồng chí A. M. thân mến, qua những lời của Mi-kha-in, tôi thấy hiện nay đồng chí đang rất khổ tâm. Đồng chí đã lập tức phải nhìn thấy phong trào công nhân và đảng dân chủ - xã hội từ một góc cạnh, qua những biểu hiện và dưới những hình thức đã dẫn những phần tử trí thức thiếu tin tưởng đến chỗ thất vọng đối với phong trào công nhân và đảng dân chủ - xã hội, như đã nhiều lần xảy ra trong lịch sử nước Nga và Tây Âu. Tôi tin rằng điều đó sẽ không xảy ra đối với đồng chí, và sau khi nói chuyện với Mi-kha-in, tôi muốn siết chặt tay đồng chí. Với cái tài nghệ sĩ của mình, trước đây đồng chí đã giúp ích rất nhiều cho phong trào công nhân Nga — mà không phải chỉ riêng của Nga, — sau này đồng

chí sẽ còn giúp ích rất nhiều như vậy, cho nên trong bất cứ trường hợp nào, đồng chí cũng không được để cho mình rơi vào những tâm trạng nặng nề do những sự kiện đấu tranh ở nước ngoài gây nên. Có những điều kiện trong đó sinh hoạt của phong trào công nhân không tránh khỏi để ra cuộc đấu tranh ở nước ngoài đó, để ra những sự phân liệt, cãi cọ và ẩu đả giữa các nhóm, — điều đó chẳng phải vì nội bộ phong trào công nhân yếu hoặc nội bộ đảng dân chủ - xã hội có sai lầm, mà vì những phần tử mà giai cấp công nhân buộc phải thu nạp để xây dựng đảng của mình thì quá ô hợp và không thuần nhất. Vô luận thế nào, giai cấp công nhân cũng sẽ xây dựng được một đảng dân chủ - xã hội cách mạng tuyệt vời ở Nga, sẽ xây dựng được đảng nhanh hơn là đôi khi người ta tưởng trong cái hoàn cảnh lưu vong rất đáng nguyên rủa ấy, sẽ xây dựng đảng một cách vững chắc hơn là người ta tưởng, nếu xét theo một số biểu hiện bên ngoài và một số tình tiết cá biệt. Những người như Mi-kha-in là một đảm bảo cho việc đó.

Siết chặt tay đồng chí và chị Ma-ri-a Phê-đô-rốp-na, vì hiện nay tôi hy vọng rằng chúng ta sẽ gặp nhau mà chưa phải là kẻ thù của nhau.

Lê-nin của đồng chí

Wl. Oulianoff.

4. Rue Marie-Rose. 4.

Paris. XIV.

Gửi đến đảo Ca-pri (Ý)

*Đăng lần đầu ngày 15 tháng
Mười 1924 trên tờ "Báo đỏ",
số 236*

Theo đúng bản thảo

170

GỬI A. M. GOÓC-KI

A. M. thân mến! Về việc tôi đến — đồng chí nghĩ sai quá. Tôi sẽ tranh cãi với Mác-xi-mốp, Lu-na-tsác-xki, v.v. để làm gì? Bản

thân đồng chí viết: hãy nổi nóng trong nội bộ thôi, — nhưng đồng chí lại kêu gọi nổi nóng trước công chúng. Làm thế không có ích gì cả. Còn về việc làm công nhân xa lánh thì cũng vô ích. Nếu họ nhận lời mời của chúng tôi và đến gặp chúng tôi, thì chúng tôi sẽ nói chuyện với họ, sẽ đấu tranh cho những quan điểm của một tờ báo¹⁾ đang bị một số phần tử bè phái nào đó chê bai (điều đó tôi đã nghe Li-a-đốp và những người khác nói từ lâu) là hết sức chán, kém cỏi, chẳng ai cần đến và không tin tưởng vào giai cấp vô sản và chủ nghĩa xã hội.

Về sự phân liệt mới, ý kiến của đồng chí cũng không ổn. Một mặt, cả hai bên đều là những phần tử theo chủ nghĩa hư vô (và là "những người Xla-vơ theo chủ nghĩa vô chính phủ", — ối, cha ơi, nhưng những người châu Âu không thuộc dân tộc Xla-vơ, vào những thời buổi như của chúng ta giờ đây thì cũng đã đánh nhau, chửi nhau và chia bè phái gấp trăm lần ấy chứ!) và mặt khác, sự phân liệt sẽ không kém phần sâu sắc hơn so với sự phân liệt giữa phái bôn-sê-vích và phái men-sê-vích. Nếu vấn đề là ở "chủ nghĩa hư vô" của những "kẻ nổi nóng", ở sự kém cỏi, v.v. của một người nào đó không tin vào điều mình viết, v.v. — thì như thế có nghĩa là sự phân liệt không sâu sắc và thậm chí đây không phải là sự phân liệt. Còn nếu sự phân liệt lại sâu sắc hơn sự phân liệt giữa phái bôn-sê-vích và phái men-sê-vích, thì như thế có nghĩa là vấn đề không phải ở chủ nghĩa hư vô và ở những nhà văn không tin vào điều mình viết. Như thế thì không ổn, thật đấy! Đồng chí đã lầm lẫn về sự phân liệt hiện nay, và đồng chí nói rất đúng*: "tôi hiểu con người, nhưng tôi không hiểu được công việc của họ".

* Về hai chữ "rất đúng", tôi xin nói rõ thêm: khi không hiểu được công việc, thì cũng không thể hiểu được cả con người, nếu không phải là... bên ngoài. Nghĩa là người ta có thể hiểu được tâm lý của người này hay người nọ tham gia cuộc đấu tranh, chứ không hiểu được ý nghĩa của cuộc đấu tranh, *tầm quan trọng* về chính trị và về đảng của cuộc đấu tranh đó.

¹⁾ Ý nói tới cơ quan ngôn luận của Trung tâm bôn-sê-vích — tờ báo "Người vô sản".

Điều mà đồng chí và Mác-xi-mốp cho là không chân thành, không đi đến đâu, v. v. trong tờ "Người vô sản" — là do một quan điểm hoàn toàn khác về toàn bộ thời cuộc hiện nay gây ra (và dĩ nhiên là về cả chủ nghĩa Mác nữa). Đã gần hai năm rồi chúng ta dẫm chân tại chỗ, nhai đi nhai lại mãi những vấn đề mà đối với Mác-xi-mốp thì vẫn còn có tính chất "tranh cãi", nhưng đã được cuộc sống giải quyết từ lâu. Và nếu như chúng ta cứ tiếp tục "tranh cãi" về những vấn đề đó thì ngay cả hiện nay chúng ta cũng vẫn sẽ dẫm chân tại chỗ một cách vô ích mà thôi. Còn khi tách hẳn nhau ra, chúng tôi sẽ chỉ cho công nhân một cách rõ ràng, thẳng thắn, minh bạch hai lối thoát. Những công nhân dân chủ - xã hội sẽ lựa chọn một cách dễ dàng và nhanh chóng, vì cái sách lược duy trì (trong hộp) những *lời lẽ* cách mạng của những năm 05 - 06, chứ không phải áp dụng *phương pháp* cách mạng vào hoàn cảnh mới, khác trước, vào một thời kỳ đã đổi thay, đòi hỏi những biện pháp khác và những hình thức tổ chức khác — sách lược đó không có sinh khí. Giai cấp vô sản đang đi tới và sẽ đi tới cách mạng, — nhưng *không giống* thời kỳ trước năm 1905: đối với những ai "tin" là giai cấp vô sản đang đi tới và sẽ đi tới cách mạng, nhưng *không hiểu* cái "không giống" kia, — đối với những người đó, lập trường của chúng tôi *ắt phải* là không chân thành, không đi đến đâu, buồn nản, dựa trên sự thiếu tin tưởng vào giai cấp vô sản và chủ nghĩa xã hội, v.v. và, v.v.. Sự bất đồng nảy sinh ra từ tình hình trên chắc chắn là khá sâu sắc, khiến cho sự phân liệt — ít ra là ở nước ngoài — trở thành không tránh khỏi. Nhưng sự phân liệt đó còn rất xa mới đạt tới mức độ sâu sắc như sự phân liệt giữa phái bôn-sê-vích và men-sê-vích, nếu nói về mức độ sâu sắc của sự phân liệt trong đảng, trong phong trào dân chủ - xã hội, trong những người mác-xít.

Đồng chí lấy làm lạ tại sao tôi không nhìn thấy chúng loạn thần kinh, tính vô kỷ luật (điều đó đồng chí không nên nói và Mi-kha-in cũng không nên nghe) và những khuyết điểm khác của Mi-kha-in. Tôi đã có dịp thử thách đồng chí ấy qua một sự việc

nhỏ: trước kia tôi nghĩ rằng cuộc nói chuyện giữa tôi và đồng chí sẽ không đem lại kết quả gì, rằng viết thư là vô ích. Do ảnh hưởng của cuộc nói chuyện giữa tôi với Mi-kha-in, tôi liền viết thư ngay, một cách bông bột, thậm chí không đọc lại thư, cũng chẳng để đến ngày hôm sau. Ngày hôm sau tôi mới nghĩ: mình thật là ngốc, đã cả tin Mi-kha-in. Nhưng tôi nhận thấy rằng, nếu ngay như Mi-kha-in có nói quá hăng đi nữa, đồng chí ấy *vẫn* đúng, vì *dấu sao* cuộc nói chuyện giữa tôi và đồng chí cũng đã được tiến hành — dĩ nhiên không phải là êm thấm, không phải không làm hại tờ "Người vô sản", nhưng biết làm thế nào được!

Siết chặt tay. *N. Lê-nin*

Viết sớm nhất là ngày 20 tháng

Mười một 1909

Gửi từ Pa-ri đến đảo Ca-pri (Ý)

Đăng lần đầu ngày 15 tháng

Mười 1924 trên tờ "Báo đỏ",

số 236

Theo đúng bản thảo

171

GỬI I. I. XCO-VOÓC-TXỐP- XTÊ-PA-NỐP

Bạn thân mến! Tôi đã nhận được thư của bạn đề ngày 20. IX. 09 và rất sung sướng nhận được tin của bạn. Đáng tiếc là trước kia không có tin tức gì của bạn cả — hiện nay chúng tôi ở đây sống hoàn toàn tách biệt, chúng tôi đã thử bắt liên lạc với bạn và Vi-a-ts., nhưng không được. Thời buổi quả thật khó khăn ghê gớm, bởi vậy khả năng liên hệ được với bạn bè cũ quý giá hơn gấp mười lần. Tôi sẽ tuân tự trả lời bạn. Bạn đã xem các số báo trước tháng XII. 08. Từ đó tới nay biết bao thời gian đã trôi qua.

Chúng tôi đã có sự phân liệt hoàn toàn với những kẻ gọi là

"cánh tả", một sự phân liệt được xác lập vào mùa xuân 1909. Nếu bạn có dịp đọc cuốn sách về triết học của tôi (tôi đã gửi cho bạn cuốn sách đó ngay sau khi xuất bản, tức là vào đầu mùa hè năm 1909) và các số báo năm 1909, thì chưa chắc bạn đã bảo là chúng tôi nhượng bộ bọn cánh tả ngu ngốc. Với Mác-xi-mốp và những kẻ theo hắn đã có một sự phân liệt hoàn toàn và chính thức. Một cuộc ẩu đả kịch liệt. Có thể bọn chúng lập cơ quan ngôn luận riêng, cũng có thể không. Bọn chúng đang gieo rắc hỗn loạn ở Xanh Pê-téc-bua và Ô-đét-xa, nhưng chúng không thể trở thành một lực lượng được: theo tôi, đó là sự hấp hối của "chủ nghĩa triệu hồi - chủ nghĩa tối hậu thư". Sự phân liệt với Mác-xi-mốp và đồng bọn đã làm cho chúng tôi mất không ít công sức và thời gian, nhưng tôi cho rằng sự phân liệt đó là không thể tránh khỏi và suy cho đến cùng sẽ có ích. Được biết những quan điểm của bạn, tôi nghĩ, thậm chí tôi tin chắc rằng chúng ta nhất trí với nhau về vấn đề đó.

Nhưng nói rằng đã đến lúc phải "thủ tiêu niềm tin cho là một cuộc tiến công có tính chất dân chủ chung lại sẽ đến" thì tôi kiên quyết không đồng ý với bạn. Với nhận định đó, bạn chỉ làm lợi cho bọn triệu hồi (trất ưa thích cái "chủ nghĩa tối đa" như thế: cách mạng tư sản đã qua rồi, — trước mắt là cuộc cách mạng "vô sản thuần túy") và cho bọn men-sê-vích - thủ tiêu cực hữu. (Nhân tiện xin hỏi: bạn có biết về sự chia rẽ trong phái men-sê-vích không? Plê-kha-nốp đã rút ra khỏi ban biên tập tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" của họ và ban biên tập công trình tập thể của họ: "Phong trào xã hội Nga vào thế kỷ XX". Tháng Tám 1909, ông ta đã cho xuất bản tờ "Nhật ký", số 9, trong đó ông ta gọi phái men-sê-vích là bọn đồng lõa với phái thủ tiêu, và về Pô-tơ-rê-xốp, ông ta viết rằng Pô-tơ-rê-xốp không phải là đồng chí của ông ta nữa, Pô-tơ-rê-xốp không còn là một người cách mạng nữa, v. v.. Chúng ta đang nhích lại gần những phần tử men-sê-vích thuộc phái Plê-kha-nốp, nhằm mục đích củng cố đảng). Nhưng theo tôi, điều chủ yếu là quan điểm đó không đúng về mặt lý luận. "Con đường Đức" là *có thể* có được, điều đó chẳng cần phải bàn nữa. Và chúng ta đã trực tiếp thừa nhận điều đó ngay từ đầu năm 1908

rồi. Nhưng khả năng đó chỉ trở thành hiện thực không bằng cách nào khác ngoài việc thông qua một loạt những cuộc tiến công "có tính chất dân chủ chung" (hoặc một loạt những cao trào, hoặc một loạt những cuộc khủng hoảng, v. v.) — giống như nước Pháp đã kết thúc những cuộc tiến công "có tính chất dân chủ chung" không phải sau những năm 1789 - 1793, mà sau năm 1871 (nghĩa là sau năm 1830, 1848 và 1871); còn nước Đức thì không phải sau những năm 1849 - 1850, mà cũng là sau năm 1871, nghĩa là sau cuộc Verfassungsstreit¹⁾ trong những năm 60. Xơ-ru-vê, Gu-tơ-cốp và Xtô-lư-pin đã cố hết sức "chung đụng với nhau" và để ra một nước Nga kiểu Bi-xmác, nhưng chẳng ăn thua gì cả. Chẳng ăn thua gì. Chúng bất lực. Qua tất cả những điều đó người ta thấy rõ, và chính bản thân chúng cũng thừa nhận là chẳng ăn thua gì. Chính sách ruộng đất của Xtô-lư-pin là đúng đắn xét theo quan điểm của Bi-xmác. Nhưng bản thân Xtô-lư-pin "xin" 20 năm để đưa chính sách đó tới "kết quả". Nhưng ở Nga không thể có được 20 năm và thậm chí một thời hạn ít hơn nữa, nếu không có những năm 30 - 48 - 71 (nếu theo kiểu Pháp) và những năm 63 - 65 (nếu theo kiểu Đức). Không thể có được. Mà tất cả những năm đó (cả 30 - 48 - 71 lẫn 63 - 65) lại chính là "cuộc tiến công có tính chất dân chủ chung".

Không, chúng ta không thể "thủ tiêu" tư tưởng về cuộc "tiến công có tính chất dân chủ chung": đó sẽ là một sai lầm căn bản. Chúng ta phải thừa nhận khả năng "con đường Đức", nhưng chớ quên rằng hiện nay, con đường đó còn *chưa có*. Chưa có và chưa có. Chúng ta không được gán vận mệnh của đảng vô sản với sự thành công hay sự thất bại của cách mạng tư sản, — điều đó không ai chối cãi được. Chúng ta phải tổ chức công tác như thế nào để dù các sự kiện có diễn biến như thế nào chẳng nữa thì công tác đó cũng vẫn là một thành quả vững chắc, không gì lay chuyển nổi, — điều đó đúng. Nhưng chúng ta có trách nhiệm phải làm tròn nghĩa vụ của mình là những người lãnh đạo phong trào dân chủ,

¹⁾ — xung đột về hiến pháp

"dân chủ chung", đến cùng, đến năm 1871 của Nga, đến khi giai cấp nông dân hoàn toàn quay về phía Ordnungspartei¹⁾). Nhưng cho tới khi có được bước ngoặt đó ở Nga, thì eo ôi, còn khá lâu! Chúng ta không thể phủ nhận khả năng giải quyết "theo kiểu Đức", nghĩa là cách giải quyết "thối nát" những vấn đề "dân chủ chung", nhưng chúng ta có trách nhiệm phải làm *tất cả*, chúng ta có trách nhiệm phải làm việc một cách lâu dài và kiên trì để cho cách giải quyết đó không "thối nát", không theo kiểu Đức, mà là theo kiểu Pháp, nghĩa là theo kiểu những năm 30 – 48 – 71, chứ không theo kiểu những năm 63 - 65 (chỉ là một cuộc khủng hoảng "hiến pháp"). Không thể đảm bảo rằng cách giải quyết theo kiểu những năm 63 - 65 của chúng ta sẽ "thối nát" hay thành công, nhưng công việc của chúng ta, công việc của đảng công nhân, là phải làm *tất cả* để từ cái "*thối nát*" nảy sinh ra cái *thành công*, từ cuộc Verfassungsstreit của Đức nảy sinh ra một tình cảnh éo le khá tốt đẹp kiểu Pháp. Không có những quy luật lịch sử nào khiến cho một cuộc khủng hoảng thối nát không thể trở thành một tình cảnh éo le tốt đẹp. Không có những quy luật như thế. *Tất cả* đều tùy thuộc vào hoàn cảnh, vào quần chúng nông dân nghèo khổ (mà Xtô-lư-pin đã áp bức chứ không phải thỏa mãn), vào lực lượng của đảng công nhân, vào những điều kiện, vào những sự cò xát và những cuộc xung đột giữa Gu-tso-cốp với các "giới thượng lưu", v.v. và v.v.. Chúng ta phải quan tâm đến việc làm cho chúng ta mạnh hơn (và đến những năm 63 - 65 của chúng ta, chúng ta sẽ mạnh hơn so với người Đức hồi bấy giờ), để cho nông dân nghe theo chúng ta, chứ không nghe theo phái tự do. Chỉ có đấu tranh mới quyết định được là việc đó sẽ đạt được đến mức độ nào. Chúng ta sẽ đòi hỏi *tất cả* theo ý nghĩa một cuộc "tiến công có tính chất dân chủ chung": nếu thắng lợi, chúng ta sẽ được *tất cả*, nếu thất bại, sẽ được một phần; nhưng khi đã tham gia trận đánh, thì không thể tự hạn chế ở việc đòi hỏi một phần được. Chính đốn đội ngũ theo kiểu mới, tổ chức theo kiểu mới, tiến tới cuộc khủng hoảng

¹⁾ — đảng trật tự

theo kiểu mới — đó là *thực chất* của tình hình — nhưng cũng phải duy trì và phát triển, tăng cường *tất cả* những khẩu hiệu cũ, sự đòi hỏi "*tất cả*". Siết chặt tay bạn và chúc bạn mạnh khỏe và sáng khoái.

Xta-rích chân thành của bạn

Viết ngày 2 tháng Chạp 1909

Gửi từ Pa-ri đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1922 trên tạp

chí "*Cách mạng vô sản*", số 5

Theo đúng bản sao đánh máy (đã

qua kiểm duyệt)

172
YÊU CẦU GỬI
CÁC NHÂN VIÊN THỐNG KÊ
CỦA CÁC CƠ QUAN
HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG,
CÁC CƠ QUAN THÀNH PHỐ,
VÀ CÁC CƠ QUAN CHÍNH PHỦ

V. I-lin, hiện đang viết tiếp tác phẩm của mình về vấn đề ruộng đất nói chung và về chủ nghĩa tư bản nông nghiệp ở Nga nói riêng, thiết tha yêu cầu các nhân viên thống kê của các cơ quan hội đồng địa phương, các cơ quan thành phố và các cơ quan chính phủ gửi cho ông ấy các tư liệu thống kê, v. v..²¹⁶

Pa-ri. 9/XII.

V. U-li-a-nốp

Viết ngày 9 tháng Chạp 1909

Gửi đến Mát-xcơ-va

Đăng lần đầu năm 1929 trên tạp

chí "*Cách mạng vô sản*", số 11

Theo đúng văn bản chép tay chưa rõ

người viết

173

GỬI I. I. XƠ-VOỐC-TXỐP- XTÊ-PA-NỐP

16. XII. 09.

Bạn đồng nghiệp thân mến! Tôi đã nhận được thư trả lời của bạn và tôi cầm bút để tiếp tục cuộc đàm luận.

Bạn muốn đưa vấn đề sang một cơ sở lý luận (chứ không phải một cơ sở sách lược) nhiều hơn. Xin đồng ý. Tôi chỉ xin nhắc rằng khởi điểm của bạn mang tính chất sách lược: quả là bạn đã bác bỏ việc "đặt một cách cổ điển" cái luận điểm sách lược cơ bản. Giải pháp sách lược đó, bạn đã đưa ra (mà không nêu hết những *kết luận* sách lược rút ra từ nó) gắn liền với việc phủ nhận "khả năng đi theo con đường kiểu Mỹ". Cho nên, tôi không cho rằng sự trình bày về những sự bất đồng giữa chúng ta mà bạn đã đưa ra với những lời lẽ như sau là đúng: "Bạn (tức là tôi) nhấn mạnh một sự thật của phong trào *nông dân*. Còn tôi thì thừa nhận một sự thật của phong trào nông dân *đang bị vô sản hóa*". Sự bất đồng không phải ở chỗ đó. Vì thật ra tôi không phủ nhận việc nông dân đang bị vô sản hóa. Sự bất đồng là ở chỗ liệu ở Nga chế độ ruộng đất kiểu tư sản đã được xác lập tới mức khiến cho về mặt khách quan không thể có bước chuyển đột ngột từ sự phát triển "theo kiểu Phổ" của chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp sang sự phát triển "theo kiểu Mỹ" của chủ nghĩa tư bản đó, hay không? Nếu đã, thì lối đặt một cách "cổ điển" vấn đề sách lược cơ bản sẽ không đứng vững được. Nếu chưa, thì cách đặt vấn đề đó vẫn còn.

Và tôi cho rằng cách đặt vấn đề như thế vẫn phải được duy trì. Tôi không phủ nhận khả năng của con đường "kiểu Phổ"; tôi thừa nhận rằng người mác-xít không được "đoan chắc" cho *một* trong những con đường đó, cũng như không được *chỉ ràng buộc* mình vào một trong những con đường đó; tôi thừa nhận rằng chính sách của Xtô-lư-pin đang tiến *thêm* một bước nữa trên con đường kiểu "Phổ" và trên con đường ấy, ở một giai đoạn nhất

định, một bước ngoặt biện chúng sẽ *có thể* xảy ra, làm cho tất cả mọi hy vọng và mong muốn về con đường kiểu "Mỹ" sẽ *bị gạt ra* khỏi chương trình nghị sự. Nhưng tôi khẳng định rằng *hiện nay*, bước ngoặt đó *chắc chắn* còn chưa đến, và vì thế, đối với một người mác-xít, bác bỏ việc đặt vấn đề một cách "cổ điển" là tuyệt đối không thể được, là tuyệt đối sai lầm về lý luận. Những bất đồng giữa chúng ta là ở chỗ đó.

Nếu tôi không nhầm, thì về lý luận, những ý kiến bất đồng của chúng ta quy thành hai điểm chủ yếu: 1) Tôi phải thủ tiêu "người đồng minh" V. I-lin của bạn đăng chứng minh cho lập trường của tôi. Nói một cách khác, lập trường ấy trái ngược với những kết quả của một sự phân tích mác-xít về nền kinh tế tiền cách mạng của nước Nga. 2) Cách đặt vấn đề "cổ điển" có thể và phải được đem đối chiếu với chủ nghĩa cơ hội trong vấn đề ruộng đất của bọn xét lại (Đa-vít và đồng bọn), bởi vì ở Nga và ở Đức, không có một sự khác nhau nào căn bản, có tính chất nguyên tắc, trong cách đặt vấn đề về thái độ của người công nhân đối với người "mu-gích".

Tôi cho rằng cả hai luận điểm ấy hết sức sai lầm.

Ad 1) (Để khỏi nói đến vấn đề "sách lược", tôi gạt ra một bên việc Mác-tư-nốp công kích I-lin²¹⁷ và chỉ đi thẳng vào cách đặt vấn đề lý luận của bạn).

I-lin đã nhiều lần chứng minh và đã chứng minh cái gì? Chứng minh rằng những quan hệ ruộng đất ở Nga đang phát triển theo con đường tư bản chủ nghĩa *cả* trong nền kinh tế địa chủ *lấn* trong nền kinh tế nông dân, *cả* ở trong *lấn* ở ngoài "công xã". Đó là điểm thứ nhất. Rằng sự phát triển ấy đã quyết định *một cách dứt khoát* con đường phát triển tư bản chủ nghĩa, chứ không phải một con đường nào khác, một sự tập hợp giai cấp theo kiểu tư bản chủ nghĩa, *chứ không phải* một sự tập hợp nào khác. Đó là điểm thứ hai.

Sở dĩ có cuộc tranh luận trước đây với phái dân túy là vì thế. Cần phải chứng minh điều đó. Và nó đã được chứng minh. Hiện nay nó vẫn đang được chứng minh. Vấn đề đặt ra hiện nay (và đã được phong trào năm 1905 - 1907 *đặt ra*) là một vấn đề *khác*, một

vấn đề tiếp, *giả định* một giải pháp mà I-lin đã giải quyết rồi (tất nhiên, không phải chỉ có một mình I-lin), nhưng nó *không phải chỉ* giả định có điều đó, mà còn giả định một cái gì lớn hơn, phức tạp hơn, một cái gì mới mẻ. *Ngoài* vấn đề đã được giải quyết dứt khoát và đúng đắn trong những năm 1883 - 1885, 1895 - 1899, lịch sử thế kỷ XX ở Nga còn đặt ra cho chúng ta vấn đề *tiếp nữa*, – và về lý luận không có gì sai lầm hơn là thụt lùi trước vấn đề đó, trốn tránh nó, vứt bỏ nó, bằng cách vin vào những cái trước kia đã được giải quyết rồi. Như thế sẽ có nghĩa là đem những vấn đề thuộc loại thứ hai, có thể nói là thuộc loại cao hơn, quy thành những vấn đề thuộc loại dưới, loại thứ nhất. Không thể cứ dừng lại ở cái giải pháp *chung* về chủ nghĩa tư bản, khi những sự biến *mới* (những sự biến có ý nghĩa lịch sử toàn thế giới, như những sự biến năm 1905 - 1907) đã đặt ra một vấn đề cụ thể hơn, chi tiết hơn, tức là vấn đề đấu tranh giữa *hai* con đường, hay phương pháp phát triển nông nghiệp *tư bản chủ nghĩa*. Khi chúng tôi đấu tranh chống phái dân túy để chứng minh rằng con đường đó tất nhiên và dứt khoát là con đường tư bản chủ nghĩa, chúng tôi đã hoàn toàn có lý và chúng tôi đã không thể *không* tập trung tất cả sức lực, tất cả sự chú ý vào vấn đề: chủ nghĩa tư bản *hay* "nền sản xuất nhân dân". Điều đó là tự nhiên, tất yếu và hợp quy luật. Nhưng hiện nay, vấn đề đó đã *được* lý luận và cuộc sống *giải quyết* rồi (bởi vì lịch sử hiện đại nước Nga đã chứng minh en masse¹⁾ tính chất tiểu tư sản của người thuộc phái lao động), và một vấn đề khác, cao hơn, đã được đặt ra trước mắt: chủ nghĩa tư bản kiểu *a hay là* chủ nghĩa tư bản kiểu *β*? Và tôi hết sức tin rằng I-lin đã có lý khi nêu lên trong lời nói đầu viết cho lần xuất bản thứ hai cuốn sách của mình rằng từ tác phẩm đó *toát ra* cái khả năng có *hai* hình thức phát triển tư bản chủ nghĩa trong nông nghiệp, và cuộc đấu tranh lịch sử giữa *những hình thức đó* vẫn còn chưa chấm dứt²⁾.

¹⁾ – hàng loạt

²⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-

va, t. 3, tr. 13 - 18.

Đặc điểm của chủ nghĩa cơ hội Nga trong chủ nghĩa Mác, tức là chủ nghĩa men-sê-vích hiện nay, là ở chỗ nó đã giản đơn hóa một cách giáo điều, tầm thường hóa và xuyên tạc thực chất của chủ nghĩa Mác, phản bội tinh thần của chủ nghĩa ấy (phái "Sự nghiệp công nhân" và chủ nghĩa Xtơ-ru-vê đều như thế cả). Khi đấu tranh chống chủ nghĩa dân túy, coi đó là một học thuyết sai lầm về *chủ nghĩa xã hội*, phái men-sê-vích đã bỏ qua một cách giáo điều và không nhận thấy *nội dung* hiện thực và tiến bộ về mặt lịch sử của chủ nghĩa dân túy, với tư cách là lý luận của cuộc đấu tranh *tiểu tư sản* có tính chất quần chúng của chủ nghĩa tư bản dân chủ chống lại chủ nghĩa tư bản địa chủ - tự do, của chủ nghĩa tư bản kiểu "Mỹ" chống lại chủ nghĩa tư bản kiểu "Phổ". Do đó mà họ có quan niệm quái dị, ngu xuẩn và phản bội (tập *"Phong trào xã hội"* cũng bị nhiễm đây cái quan niệm này) cho rằng *phong trào* nông dân là phản động, rằng phái dân chủ - lập hiến tiến bộ hơn phái lao động, rằng "nền chuyên chính của giai cấp vô sản và nông dân" (= cách đặt vấn đề theo lối cổ điển) *trái ngược với "toàn bộ tiến trình* phát triển kinh tế" (tr. 661 tập "Phong trào xã hội" của phái men-sê-vích). "Trái ngược với *toàn bộ tiến trình* phát triển kinh tế" – điều đó chẳng phải là phản động ư?

Tôi chủ trương rằng cuộc đấu tranh chống lại sự xuyên tạc quái gở đó đối với chủ nghĩa Mác là cơ sở của "cách đặt vấn đề theo lối cổ điển", và đó là một cơ sở *đúng đắn*, tuy rằng do những điều kiện tự nhiên của thời đại, tiếc thay, cuộc đấu tranh ấy đã được tiến hành hết sức nhiệt tình về phương diện sách lược, nhưng không đủ nhiệt tình về phương diện lý luận. Và lại, chữ tiếc thay dùng ở đây cũng không đúng, cần phải được vứt bỏ đi!

Vấn đề ruộng đất *đó* chính là vấn đề có tính chất *toàn quốc* của sự phát triển tư sản *hiện nay* ở nước Nga. Để khỏi rơi vào việc áp dụng một cách sai lầm (một cách máy móc) cái kiểu mẫu Đức vào nước ta, một kiểu mẫu có rất nhiều điều đúng đắn và cực kỳ quý

báo về tất cả mọi mặt, cần phải hình dung rõ ràng vấn đề có tính chất toàn quốc của sự phát triển tư sản ở Đức — một sự phát triển đã được *hoàn toàn* xác lập rồi — là vấn đề thống nhất, v. v., chứ không phải là vấn đề ruộng đất, còn vấn đề có tính chất *toàn quốc* của sự phát triển tư sản đã được xác lập dứt khoát ở Nga thì chính là vấn đề ruộng đất (và thậm chí theo một nghĩa hẹp hơn đó là vấn đề nông dân).

Đó là cơ sở thuần túy lý luận của sự khác nhau trong việc áp dụng chủ nghĩa Mác vào nước Đức (vào khoảng) những năm 1848 - 1868, và vào nước Nga những năm 1905 - 19??.

Làm thế nào tôi có thể chứng minh được ở nước ta, chính vấn đề *ruộng đất*, chứ không phải vấn đề nào khác, đã có một ý nghĩa toàn quốc đối với sự phát triển tư sản? Thậm chí tôi cũng không biết là có cần phải chứng minh điều ấy hay không. Tôi nghĩ rằng đó là một điều không thể chối cãi được. Nhưng chính đây là cơ sở lý luận, và cần phải quy tất cả những vấn đề cá biệt chính là vào đây. Nếu cuộc tranh luận sẽ nảy ra thì tôi sẽ chỉ ra một cách vắn tắt (tạm thời thì vắn tắt đã) rằng chính tiến trình của các sự biến, các sự kiện, lịch sử những năm 1905 - 1907 đã *chứng minh* cái tầm quan trọng của vấn đề ruộng đất ở Nga (của vấn đề nông dân, và dĩ nhiên là vấn đề nông dân tiểu tư sản chứ không phải nông dân công xã) mà tôi đã chỉ ra. *Hiện nay*, cả đạo luật ngày 3. VI. 1907 lẫn thành phần và sự hoạt động của Đu-ma III, — và cá biệt thì cả ngày 20. XI. 1909²¹⁸ lẫn chính sách ruộng đất (điểm đặc biệt quan trọng) của chính phủ, cũng đều đang chứng minh điều đó.

Nếu chúng ta đồng ý rằng lịch sử hiện đại của nước Nga, lịch sử những năm 1905 - 1909, đã chứng minh ý nghĩa căn bản, hàng đầu, toàn quốc (theo nghĩa đó) của vấn đề ruộng đất trong việc xác lập sự phát triển tư sản ở Nga theo một kiểu nhất định, thì chúng ta có thể bàn tiếp. Nếu không thì không thể bàn tiếp được.

Sự phát triển tư sản của Nga cho tới năm 1905 đã hoàn toàn chín muồi để đòi hỏi phá hủy ngay tức khắc cái kiến trúc thượng

tầng lỗi thời, — tức là chế độ chiếm hữu ruộng đất đã lỗi thời, trung cổ (đương nhiên, bạn cũng hiểu rằng tại sao ở đây, trong *toàn bộ* kiến trúc thượng tầng, tôi chỉ lấy có chế độ chiếm hữu ruộng đất thôi). Chúng ta đang sống trong thời kỳ phá hủy đó, sự phá hủy mà các giai cấp khác nhau của nước Nga *tư sản đang cố* hoàn thành, đang cố thực hiện theo cách của mình: nông dân (+ công nhân) thì bằng con đường quốc hữu hóa (tôi rất sung sướng thấy chúng ta đồng ý với nhau về tính chất hoàn toàn vô lý của việc địa phương công hữu hóa; những đoạn trong cuốn Theorien über Mehrwerth¹⁾ có lợi cho việc quốc hữu hóa, tôi đã dẫn ra trong một cuốn sách của tôi mà *một phần nhỏ* đã được xuất bản bằng tiếng Ba-lan)²⁾; — bọn địa chủ (+ giai cấp tư sản cũ, giai cấp tư sản kiểu phái Gi-rông-đanh) thì bằng con đường đạo luật ngày 9. XI. 1906, v. v.. Quốc hữu hóa ruộng đất = phá bỏ theo kiểu nông dân đối với chế độ chiếm hữu ruộng đất cũ, đó là cơ sở kinh tế của con đường kiểu Mỹ. Đạo luật ngày 9. XI. 1906 = phá bỏ theo kiểu của địa chủ đối với chế độ chiếm hữu ruộng đất cũ, đó là cơ sở kinh tế của con đường kiểu Phổ. Thời đại chúng ta, 1905 - ??, là thời đại đấu tranh cách mạng và phản cách mạng giữa những con đường đ ó — cũng như những năm 1848 - 1871 ở Đức là thời đại đấu tranh cách mạng và phản cách mạng giữa hai con đường thống nhất (= giải quyết vấn đề có tính chất *toàn quốc* của sự phát triển tư sản ở Đức), con đường *thông qua* chính thể cộng hòa đại Đức và con đường *thông qua* chính thể quân chủ Phổ. *Chỉ đến năm 1871*, con đường thứ hai mới *thắng hoàn toàn* (đó là lý do tại sao ở trên kia tôi đã dùng chữ "hoàn toàn"). Chính lúc đó Liép-nếch mới thôi không tấy chay nghị viện nữa. Chính lúc đó, cuộc tranh luận giữa phái Lát-xan và phái Ai-xơ-nách mới *chấm dứt*. Chính lúc đó, vấn đề cách mạng *dân chủ chung* ở Đức mới *chấm dứt*, — còn trong những năm 90 (hai mươi năm sau!), thì Nau-man, Đa-vít và đồng bọn lại bắt đầu làm sống lại một thầy ma.

¹⁾ — Các học thuyết về giá trị thặng dư

²⁾ Xem V. I. Lê-nin. "Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội

trong cuộc cách mạng ở Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 17, tr. 179 - 210).

Ở nước ta, cuộc đấu tranh còn đang tiếp diễn. Một trong hai con đường ruộng đất còn chưa chiến thắng. Ở nước ta, mọi cuộc khủng hoảng của thời đại *chúng ta* (1905 - 1909 - ??) đều *sẽ gây nên*, nhất định sẽ gây nên một phong trào "dân chủ *chung*" của người "mu-gích", và việc không biết đến điều đó sẽ là một sai lầm căn bản, *trên thực tế* sẽ dẫn đến chủ nghĩa men-sê-vích, mặc dầu là *về mặt lý luận*, cuộc tranh luận lại được đặt ra trên một bình diện khác. Không phải tôi "quy" cuộc tranh luận thành "chủ nghĩa men-sê-vích", mà chính *lịch sử* của thời đại chúng ta đang *quy* việc giai cấp vô sản bỏ qua nhiệm vụ có tính chất toàn quốc của sự phát triển tư sản ở Nga, thành chủ nghĩa men-sê-vích, bởi vì *thực chất* của chủ nghĩa men-sê-vích là ở chỗ đó.

Nebenbei¹⁾: Bạn đã đọc điều mà *Tsê-rê-va-nin* viết trong bài "Tình hình hiện nay" về *chủ nghĩa cơ hội* trong cách "đặt" vấn đề "theo lối cổ điển" của những người bên-sê-vích chưa? Bạn hãy đọc đi!

Ad 2) Về thực chất, tôi hầu như đã trình bày toàn bộ ad 2 rồi. Ở Đức, việc *công nhân* ủng hộ nguyện vọng của người "mu-gích" muốn nhận được *cho mình* (tức là cho người mu-gích) số ruộng đất của tên đại địa chủ, của tên gioong-ke, là *phản động*. Có đúng như vậy không? Có phải như vậy không? Ở Nga những năm 1905 - 1909 - ??, *từ chối* không ủng hộ như thế là *phản động*. Hic Rhodus, hic salta!²⁾ Ở đây, hoặc là từ bỏ toàn bộ cương lĩnh ruộng đất và chuyển sang... hầu như là chủ nghĩa dân chủ - lập hiến, — hoặc là *công nhận* sự khác nhau có tính chất *nguyên tắc* trong cách đặt vấn đề ở Đức và ở Nga, có tính chất nguyên tắc không phải theo ý nghĩa là ở nước ta hiện nay không phải là thời kỳ tư bản chủ nghĩa, mà theo ý nghĩa là những thời kỳ khác *hắn*, những *thời kỳ* khác về nguyên tắc của chủ nghĩa tư bản: thời kỳ *trước* khi xác lập một cách dứt khoát con đường có tính

¹⁾ — Tiện thể nói thêm

²⁾ — Đây chính là đảo Rô-dơ, ở đây anh hãy nhảy đi xem nào! chất toàn quốc của chủ nghĩa tư bản và thời kỳ *sau* khi con đường đó đã được xác lập.

Tôi xin tạm kết thúc. Tôi sẽ cố gắng gửi cho bạn những mẫu báo cáo về đề tài những cuộc đàm luận giữa chúng ta. Bạn hãy viết cho tôi khi bạn có thời gian rồi.

Siết chặt tay.

Xta-rích của bạn

Gửi từ Pa-ri đến Pê-téc-bua

Đăng lần đầu năm 1924 trên tạp chí "Cách mạng vô sản", số 5

Theo đúng bản thảo

1910

174
GỬI CHO MỘT NGƯỜI
CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC¹⁾

22/I 1910.

Thưa ngài!

Tôi hiểu rất rõ tính chất khoa học của cuốn từ điển và tôi sẽ rất vui lòng cung cấp cho ngài những tư liệu có liên quan tới lịch sử phong trào dân chủ - xã hội ở Nga. Song rất đáng tiếc là hiện nay tôi không thể viết một bài khái luận tóm tắt về lịch sử phong trào dân chủ - xã hội Nga được.

Trước năm 1904, thì có đủ tư liệu trong bản báo cáo trình Đại hội quốc tế Am-xtéc-đam năm 1904 — *Li-đin*, [M.] "Những tài liệu để giải thích sự khủng hoảng trong phong trào dân chủ - xã hội Nga" (Giơ-ne-vơ) [1904] và một số bài của nhiều tác giả khác nhau đăng trên tờ "*Neue Zeit*".

Vào tháng Tám 1910 này sẽ triệu tập đại hội quốc tế ở Cöpen-ha-gơ. Hy vọng rằng vài tháng nữa sẽ công bố bản báo cáo chính thức của đảng chúng tôi (Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga).

Vào những năm 1903 - 1909 trong phong trào dân chủ - xã hội có hai khuynh hướng lớn: "phái men-sê-vích" và "phái bôn-sê-vích". Ngài sẽ tìm thấy những bài báo của các đại diện cho cả hai khuynh hướng đó trên tờ "*Neue Zeit*".

¹⁾ Hiện nay đã xác định được là bức thư này gửi cho Gu-xta-vơ May-ơ²¹⁹.

Những cuốn sách: *Tsê-rê-va-nin* (men-sê-vích), những bài bình luận sách trên hai tờ "*Vorwärts*" và "*Leipziger Volkszeitung*". Đứng ngoài các phái (Vermittlerstellung)¹⁾ là Tơ-rốt-xki ("*Russland in Revolution*"²⁾, 1910).

Tôi thuộc khuynh hướng của "phái bôn-sê-vích".

Trên tờ "Kampf" (Bình luận dân chủ - xã hội Áo) cũng [có] những bài báo của Tơ-rốt-xki bằng tiếng Đức.

Xin ngài thứ lỗi cho, vì tôi không thể viết được một bài khái luận có hệ thống.

Xin gửi ngài lời chào trân trọng VI. U-li-a-nốp
Lê-nin³⁾

4. Rue Marie Rose. 4. Paris. XIV.

*In lần đầu, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

175
GỬI A. ÉCH-CƠ

23/II. 10.

Đồng chí kính mến! Tôi đã đọc thư của đồng chí. Tôi nhớ lại công việc chung của chúng ta ở Luân-đôn. Tôi nhớ là hồi ấy (hoặc sau đó một chút) có nghe thoáng qua về tiểu ban xét xử vụ của đồng chí²²⁰.

Vụ đó kéo dài gần ba năm, theo tôi, đó quả là một việc thật quái gở, và tôi hoàn toàn thông cảm với thái độ phẫn nộ của đồng chí. Làm gì bây giờ? Theo chỗ tôi được biết thì cần phải chính

¹⁾ — lập trường trung gian

²⁾ — "Nước Nga trong cách mạng"

³⁾ Chữ "*Lê-nin*" được viết thêm vào sau này bằng bút chì.

thức yêu cầu Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và cụ thể là với cơ quan ở nước ngoài của nó – Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương (vấn địa chỉ ấy, ở bên trong ghi: chuyển cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga). Theo tôi, tốt nhất là chuyển thư của đồng chí tới đây cho tôi. Nếu đồng chí đồng ý như vậy thì tôi sẽ làm việc đó.

Nếu đồng chí muốn thoát đầu tiến hành công việc qua các ủy viên của Ban lãnh đạo trung ương, – tốt nhất đồng chí hãy yêu cầu I-u-dép (bởi vì đồng chí không thể nghi ngờ gì đồng chí ấy về thái độ thiên vị). Và nên làm việc đó ngay, gửi thư (bảo đảm) cho đồng chí ấy qua cả địa chỉ của Ban lãnh đạo trung ương lẫn địa chỉ của người dân chủ - xã hội Ba-lan, ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương (địa chỉ cũng qua Cốt-li-a-ren-cô; ở bên trong ghi: gửi ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan). Nếu đồng chí làm nhanh việc đó, tôi cho rằng, đồng chí sẽ nhận được câu trả lời và lời khuyên của I-u-dép.

Cơ quan thường trực ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, tức là Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, có thể (và phải) giải quyết dứt khoát việc này. Theo quan điểm của tôi, Ban chấp hành trung ương ở Nga không thể thực sự giải quyết nổi việc đó. Ban lãnh đạo trung ương Ba-lan làm sao lại có thể kéo dài sự việc đến như vậy và không phục tùng đại hội của mình, tôi không hiểu nổi!

Xin gửi lời chào dân chủ - xã hội

N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri đến Luân-đôn

In lần đầu, theo đúng bản thảo

176

SƠ THẢO BỨC THƯ GỬI "NHỮNG NGƯỜI GIỮ QUỸ"²²¹

Thư gửi ba người Đức*

Để giải thích lời đề nghị kỳ quặc (khi mới thoát nhìn) và lời yêu cầu mà chúng tôi và Ban chấp hành trung ương gửi tới các đồng chí, cần phải giải thích tình hình trong đảng chúng tôi.

Để làm sáng tỏ tình hình đó, phải tìm hiểu rõ, một là, cái sự thật là sự hoành hành của thế lực phản cách mạng và sự suy sụp đáng sợ của tổ chức dân chủ - xã hội và công tác dân chủ - xã hội; hai là, những trào lưu chính trị - tư tưởng chủ yếu trong đảng chúng tôi.

Về vấn đề thứ nhất, chỉ cần nêu sự suy sụp trầm trọng của các tổ chức ở khắp mọi nơi, tình trạng hầu như ngừng trệ ở nhiều địa phương, cũng đủ rõ. Sự bỏ chạy phổ biến của giới trí thức. Chỉ còn lại các tiểu tổ công nhân và một số cá nhân đơn độc. Người công nhân trẻ, thiếu kinh nghiệm đang mở con đường đi cho mình một cách khó khăn.

Về vấn đề thứ hai. Trong cách mạng, trong đảng dân chủ - xã hội đã có hai trào lưu (và hai phái, tatsächlich Spaltung¹⁾): phái men-sê-vích và phái bôn-sê-vích. Stockholm 1906 và London 1907²²². Cánh cơ hội chủ nghĩa và cánh cách mạng.

Sự đổ vỡ năm 1907 - 8 đã gây ra (α) trong phái men-sê-vích chủ nghĩa thủ tiêu (định nghĩa), (β) trong phái bôn-sê-vích chủ nghĩa triệu hồi (và chủ nghĩa tối hậu thư). Định nghĩa.

(α) Bắt đầu từ tháng III. 08, phái men-sê-vích tuyệt đối không tham gia công tác trung ương của đảng nữa và thậm chí còn âm mưu phá hoại công tác đó (VIII.08). Ở nước ngoài họ chiếm ưu

* Xuất phát từ chỗ khoản tiền là của chúng tôi và vấn đề chi giới hạn trong cuộc xung đột và sự phân liệt ở nước ngoài thôi.

¹⁾ – sự phân liệt thực sự

thế (sinh viên, những phần tử trí thức tư sản non nớt etc.). Sự phân liệt hoàn toàn ở nước ngoài (do phái men-sê-vích) và việc họ *hoàn toàn* không tham gia công tác của đảng, cộng với sự đấu tranh chống đảng.

Hội nghị đại biểu tháng XII. 08 lên án những hành vi đó²²³.

(β) Chủ nghĩa triệu hồi - chủ nghĩa tối hậu thư trong phái bôn-sê-vích trong năm 1908 - 9. Cuộc đấu tranh kiên quyết của phái bôn-sê-vích chống chủ nghĩa đó và Kaltstellung¹⁾ những phần tử triệu hồi - tối hậu thư. Loại trừ.

Sự đổ vỡ ở Nga đang tăng lên.

Bài phát biểu của Plê-kha-nốp hồi tháng VIII. 09 ("Xin sẵn sàng hầu ngài"²²⁴, chủ nghĩa thủ tiêu của tờ "Tiếng nói"; việc tuyên bố chủ nghĩa thủ tiêu là chủ nghĩa cơ hội tiểu tư sản; việc thừa nhận sự khủng hoảng trong đảng [một bệnh đáng sợ]; việc rút ra khỏi ban biên tập tập *"Phong trào xã hội"* ẩn náu trong bürgerlich-liberalen Verlag²⁾)).

Ý nghĩa bài phát biểu của Plê-kha-nốp = một tiếng vang yếu ớt xác nhận tất cả những lời buộc tội của phái bôn-sê-vích do *một kẻ thù phe phái của những người bôn-sê-vích* đưa ra.

Những người men-sê-vích ở Nga khao khát theo đảng (nhất là công nhân: Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va).

Kinh nghiệm thống nhất *đảng* trên cơ sở đó, trên việc thừa nhận cuộc đấu tranh ở hai mặt trận: chống chủ nghĩa thủ tiêu và chống chủ nghĩa triệu hồi - chủ nghĩa tối hậu thư.

Những điều kiện thống nhất của chúng tôi: thừa nhận vô điều kiện cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa thủ tiêu (một biện pháp nửa vời của Ban chấp hành trung ương: nhượng bộ cá nhân); đình chỉ cuộc đấu tranh bè phái (= đặc biệt là sự phân liệt ở nước ngoài) và *trung thực phục tùng đa số* trong đảng (phái bôn-sê-vích + những người Ba-lan nói riêng), là đa số đã kéo đảng ra

¹⁾ – loại trừ

²⁾ – nhà xuất bản tư sản tự do

khỏi cuộc khủng hoảng năm 1907 - 9 và đã đưa đảng vào con đường đấu tranh kiên quyết trên hai mặt trận.

Những điều kiện của phái men-sê-vích: che giấu cái định nghĩa rõ rệt về chủ nghĩa thủ tiêu (một biện pháp nửa vời trong một nghị quyết *nhất trí*) và *sự bình đẳng* trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương ((cơ quan lãnh đạo thực sự của toàn đảng trong khi Ban chấp hành trung ương ở Nga cực kỳ suy yếu và không vững chắc)).

Một sự thỏa hiệp hết sức mong manh đã được Ban chấp hành trung ương thông qua: 1) một nghị quyết nhất trí *xóa bỏ* tên gọi chủ nghĩa thủ tiêu²²⁵; 2) 3 và 2 trong Cơ quan ngôn luận trung ương khi phái men-sê-vích tuyên bố về "sự trấn áp máy móc", "tình trạng giới nghiêm" etc.; 3) những người men-sê-vích cự tuyệt một cách kiên quyết, rõ ràng và dứt khoát việc bãi bỏ một tờ báo bè phái và một tổ chức bè phái, cự tuyệt việc thừa nhận sự phục tùng đa số một cách *trung thực*.

Do đó mà có mối e ngại của chúng tôi. Sau khi giải tán phái bôn-sê-vích, giao tiền nong cho Ban chấp hành trung ương (trên thực tế là 5 cường quốc với một đa số ngẫu nhiên và bấp bênh, một đa số bị chủ nghĩa triệu hồi - chủ nghĩa tối hậu thư làm hỏng), chúng tôi e ngại (chúng tôi có đầy đủ lý do để e ngại) rằng những người men-sê-vích ở nước ngoài sẽ phân liệt và họ sẽ ngấm ngấm đưa chủ nghĩa thủ tiêu vào (dưới dạng sự bình đẳng trong ban biên tập).

Chúng tôi tin chắc rằng, đứng trước những mưu toan phân liệt do những người men-sê-vích tiến hành từ nước ngoài, Ban chấp hành trung ương (nói một cách khác là những người bôn-sê-vích + những tổ chức dân tộc) sẽ không có đủ sức để đấu tranh chống phái thủ tiêu, và sẽ phải *phục hồi lại* cuộc đấu tranh bè phái, lấy phân liệt để chống lại sự phân liệt.

Kinh nghiệm của "đình chiến": phái bôn-sê-vích đã giải giáp. Kinh nghiệm của một "phương thức sinh hoạt đảng".

Những điều kiện đề ra cho phái men-sê-vích: (α) giải giáp toàn

bộ — đình chỉ tờ báo bè phái, quỹ bè phái, sự phân liệt bè phái ở nước ngoài; (β) chấp hành *trung thực* nghị quyết về cuộc đấu tranh chống phái thủ tiêu; (γ) phục tùng *trung thực* đa số trong Cơ quan ngôn luận trung ương; (δ) ủng hộ *trung thực* Ban chấp hành trung ương ở Nga.

Si non — non¹⁾.

Sự ve vãn của phái men-sê-vích đối với phái triệu hồi - tối hậu thư. Sự bất lực và dung túng của Tô-rốt-xki đối với phái thủ tiêu.

Viết tháng Hai - đầu tháng Ba

1910 tại Pa-ri

In lần đầu năm 1933 trong

Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

177

TRUYỀN ĐƠN VỀ GAI-VA-XƠ

Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thông báo cho tất cả các nhóm ở nước ngoài biết về bức thư sau đây mà Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương nhận được, của đồng chí Lê-nin, đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

18 tháng Ba 1910

"Thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đã gửi thư cho đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa nhân vấn đề sau đây:

Chính phủ Nga đã đòi Bỉ phải nộp trả một người tên là **Gai-va-xơ** (Gaïvas) bị kết tội tham gia vào vụ tước đoạt mà theo lời chính phủ Nga thì do anh ta tiến hành vào *ngày 16 tháng Năm*

¹⁾ — Nếu không đồng ý, thì thôi.

1907 ở gần trại *Pô-lu-ba-tốp-ca* (huyện Xu-mư, làng Tséc-nê-tsin-xcôi-e: la ferme de Poloubatovka, de la commune de Tchernetschinsky, du district de Soumi). Người ta nói rằng vụ tước đoạt này được tiến hành với sự tham gia của *Mi-kha-in Bri-axcun, Mi-kha-in Men-ních, Xéc-gây Ni-ki-phô-rốp và Pa-ven Đê-mi-a-nen-cô*, những người này đã bị tòa án **quân sự** xử vào năm 1907.

Tên của người bị tước đoạt — một công dân dòng dõi tôn kính nào đó tên là Gô-lô-vin.

"Kiều dân Nga ở Bruy-xen, — thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa viết, — tin chắc rằng vụ *Gai-va-xơ* là *một vụ chính trị* và cần phải cứu *Gai-va-xơ* trong những lợi ích riêng của anh ta cũng như để cho việc giao nộp **anh ta không tạo một tiền lệ hết sức nguy hiểm**".

Phiên tòa xét xử về vụ giao nộp Gai-va-xơ đã được tiến hành tại Bruy-xen ngày 17 tháng Ba 1910. *Tòa án do dự*, không biết vụ này có phải là một vụ chính trị hay không.

"Ủy viên có uy tín nhất của tòa án và là đại diện cho nó, — thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa viết, — sẽ ra quyết định tùy theo tình hình là việc những người tham gia vụ đó bị tòa án *quân sự* xử, có được chứng minh hay không. Nếu quả đúng như vậy thì ông ta sẽ coi đó là bằng chứng về tính chất *chính trị* của tội phạm.

Việc xét xử hoãn lại *một tuần*, để Gai-va-xơ và viên luật sư của anh ta có thể cung cấp được bằng chứng.

Vì vậy, điều cực kỳ quan trọng là phải **thu thập ngay tất cả những tin tức và tài liệu**, mà để cho nhanh chóng thì nên (hoặc có thể) gửi **thăng** cho viên luật sư của Gai-va-xơ —

M. B. JOFÉ, Avocat

55, Rue Bosquet, 55

Bruxelles (Belgique)

Vì vậy, đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa yêu cầu Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, cũng như các ban lãnh đạo của **tất cả các nhóm** Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở *Pa-ri* áp

dụng ngay mọi biện pháp để thăm dò và thu thập tài liệu bằng cách in thạch và phân phát cho các nhóm bức thư này hay là bằng những phương tiện khác.

Sự xác nhận của các nhóm, **nếu có thời gian**, trong trường hợp cần thiết có thể gửi cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương để lấy chữ ký của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương hoặc của đại diện Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa".

N. Lê-nin

Xin gửi lời chào đồng chí của
Bộ phận ở nước ngoài của Ban
chấp hành trung ương.

Viết tại Pa-ri

Theo đúng bản tờ truyền đơn

In thành truyền đơn riêng

178

GỬI C. HUY-XMAN

21. III. 10

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi đã nhận được thư của đồng chí về Gaïvas. Bản thân tôi không biết tí gì về anh ta cũng như về các bạn của anh ta cả. Nhưng tôi sẽ làm tất cả những gì có thể để tìm hiểu vấn đề. *Tất cả* các nhóm ở nước ngoài của đảng chúng tôi đã được thông báo, và tôi tin tưởng rằng, nếu có ai đó biết Gaïvas hoặc biết những chi tiết gì đó về vụ này, thì luật sư của Gaïvas sẽ được thông báo.

Xin gửi đồng chí lời chào kính trọng *N. Lê-nin*

Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

179

GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP

21. III. 10.

L. B. thân mến! Tôi đã nhận được bài báo về Côn-txốp, đã đọc xong và đã chuyển...¹⁾; tôi rất thích bài đó, theo tôi, rất đạt..., chắc là vì bài đó, bọn họ sẽ gây ra một sự xích mích lớn? nhưng đảng nào thì ở đó cũng đang xảy ra một sự xích mích *hoàn toàn* rồi kia mà!! Thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương bị hỏng²²⁶ — một năm trước plenum, *không hề có* một sự xích mích nào. Thế mà giờ đây không có *một số* báo nào [không có] giấy tờ phản đối, đe dọa và cơn điên loạn của Mác-tốp.....

[Tình hình] bản báo cáo [thế nào rồi]?

Lạy Chúa, xin đồng chí chớ có phản thùng đấy!

Người ta lại "quấy rầy" tôi ở Cục quốc tế — nói cách khác là người ta cứ nhắc nhở. [Vi] tất cả những gì thiêng liêng, xin đồng chí hãy viết [báo cáo] nhanh lên... Khi nào đồng chí viết xong báo cáo [chúng ta sẽ bắt tay] vào [một tờ tạp chí] hợp pháp của phái bôn-sê-vích²²⁷.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

P. S. Tơ-rốt-xki có thái độ hơi hèn hạ trong số 10 báo "Sự thật", thật đấy!

Gửi từ Pa-ri đến Viên

In lần đầu, theo đúng bản thảo

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý và theo những chữ cái còn lại.

180

GỬI N. E. VI-LÔ-NỐP

27/III. 10.

Đồng chí Mi-kha-in thân mến! Đồng chí có khỏe không? Đã bình phục chưa? Đồng chí hãy viết thư cho biết về vấn đề đó, hãy báo tin một cách chính xác, có lên cân không và cụ thể là bao nhiêu.

Đám mây mù thỏa hiệp và thống nhất ở chỗ chúng tôi đang bắt đầu tiêu tan. Tôi gửi cho đồng chí bản in lấy trong tờ "Người dân chủ - xã hội", số 12²²⁸. Qua đó đồng chí sẽ thấy là đã nổ ra một cuộc cãi nhau kịch liệt với phái "Tiếng nói". Vấn đề hiện nay là xét xem liệu trên thế gian này còn có những phần tử thuộc phái Plê-kha-nốp không, liệu trên thế gian này còn có những người men-sê-vích *ủng hộ đảng* không, hay là tất cả những người men-sê-vích đều thuộc phái "Tiếng nói", còn Plê-kha-nốp chỉ là một cá nhân đơn độc thôi.

Cần phải tiến hành một cuộc cổ động mạnh mẽ để làm cho những phần tử Plê-kha-nốp rời bỏ những nhóm "Tiếng nói", để thay thế phần tử thuộc phái "Tiếng nói" trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương bằng một phần tử thuộc phái Plê-kha-nốp, v. v., và bằng một cuộc cổ động như vậy kiểm nghiệm *trên thực tế* xem từ việc thống nhất đảng liệu có thể đi đến đâu chỉ là sự thống nhất giữa chúng ta với những phần tử thuộc phái Plê-kha-nốp được không, hay là sẽ hoàn toàn không đi đến một cái gì cả.

Nhóm môn-sê-vích ở đây đang chuẩn bị bắt tay vào một cuộc cổ động như vậy; — lúc nào bắt đầu tiến hành, đồng chí sẽ được biết.

Phái "Tiếng nói" ở đây đang tiến hành một cái gì đó giống như một đại hội: người ta nói rằng Bô-gđa-nốp và Xta-ni-xláp đã đến dự. Họ định làm cái gì, chưa rõ. Họ xử sự một cách ngu xuẩn và chắc là Cơ quan ngôn luận trung ương cũng sẽ phải đấu tranh với

họ ngay sau bài phát biểu đầu tiên của họ trên báo chí. Có một bức thư từ Nga gửi đến nói rằng A-lếch-xin-xki đã viết cho phái "Tiếng nói" ở Mát-xcơ-va về kế hoạch của phái này định tổ chức một trường *riêng của mình* cho 50 người (họ đã kiếm được tiền chăng?), nhưng người ta nói rằng phái "Tiếng nói" ở Mát-xcơ-va ngã về phía thành lập một trường chung của đảng.

Không có trao đổi thư từ gì với Goóc-ki cả. Chúng tôi nghe đồn rằng Goóc-ki đã thất vọng về Bô-gđa-nốp và đã hiểu rõ sự không thành thực trong tư cách của hắn. Đồng chí có tin tức gì từ Ca-pri không?

Ở Nga còn ít lực lượng. Giá mà từ đây có thể gửi về một cán bộ tốt cho Ban chấp hành trung ương hoặc để triệu tập hội nghị đại biểu nhỉ! Nhưng ở đây toàn là "những người thất thế" cả.

Chúc đồng chí mạnh khỏe và hãy viết thư nhé.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến

Đa-vô-xơ (Thụy-sĩ)

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

181

GỬI L. TU-SCA

Chuyển cho T.

28. III. 10.

Đồng chí thân mến! Xin cảm ơn về việc gửi những bài báo của R. Lúc-xăm-bua²²⁹.

Về vấn đề chính – về việc thay Vác-xki bằng Lê-đe – tôi buộc phải phản đối một cách kiên quyết nhất²⁰. Tệ thật, đồng chí đặt chúng tôi vào tình thế không thể nào chịu nổi! Tôi sẽ không nói về những đặc điểm cá nhân của Lê-đe (trong chừng mực những đặc điểm ấy đập vào mắt khi cùng công tác tại các đại hội và các hội nghị đại biểu: những ấn tượng tại các đại hội đó hoàn toàn *không* chứng minh về những kiến thức, khả năng, sở thích văn chương, về sự am hiểu công việc, mà thường chứng minh về tính xét nét nhỏ nhặt etc. etc. – dĩ nhiên là tôi viết cho đồng chí cũng *privatissime*¹⁾). Tôi sẽ không nói về vấn đề không thể thay một tác gia có kinh nghiệm, một người *mác-xít* thông minh và một người đồng chí tuyệt vời bằng một người thiếu kinh nghiệm và ít hữu dụng.

Nhưng tôi sẽ nói về tình hình của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và *về sự khủng hoảng* của đảng. Không thể nào mà đồng chí lại không thấy rằng tình hình là nguy ngập. Chúng tôi cùng với Vác-xki viết thư cho Ban chấp hành trung ương về sự thay đổi thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương (rõ ràng là Đan phá hoại nó). Phái thủ tiêu phá hoại Ban chấp hành trung ương. Và lại đúng vào cái lúc *hết sức* cần một người đã tham gia hội nghị toàn thể, đã được thử thách trong công tác, ăn ý trong ban lãnh đạo, đã bắt đầu đấu tranh quyết liệt với kẻ thù quyết liệt, – đúng vào lúc đó lại thay người đó bằng một người mới hoạt động!! Phải biết kiên nhẫn một chút chứ – chính vì điều đó có nghĩa là làm tê liệt Cơ quan ngôn luận trung ương! Chính vì Cơ quan ngôn luận trung ương hiện nay là cơ quan *duy nhất* chỉ đạo *toàn* đảng (chừng nào Ban chấp hành trung ương chưa họp nhau lại sau khi phái thủ tiêu phá hoại nó). Khả năng làm việc của Cơ quan ngôn luận trung ương hết sức quan trọng – và vào lúc đó lại "bắt đầu từ đầu", "hướng dẫn" cho người mới hoạt động "đi vào công việc", *cãi nhau* chứ không phải làm việc. Đồng chí hãy

¹⁾ – tuyệt đối bí mật giữa chúng ta

hiểu cho rằng dựa vào hội nghị toàn thể (về mặt hình thức, họ có cái quyền không thể tranh cãi được là dựa vào hội nghị toàn thể), phái men-sê-vich quả thật *tranh cãi* về từng chữ trong nghị quyết, về từng chỗ lặng thinh trong nghị quyết, về từng vụn vặt rối (thậm chí hết sức nhỏ) trong hội nghị toàn thể, để tìm ra *khe hở*. Nếu vậy thì ở đây, một người *không tham dự* hội nghị toàn thể và *từ lâu* không làm việc cùng với chúng tôi trong các cơ quan trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, làm sao có thể làm được vai trò quả lắc. Điều đó tuyệt đối không thể thực hiện được! Điều đó có nghĩa là kim hãm công việc – và đúng vào lúc cần phải *giải quyết* những vấn đề *hết sức quan trọng* trong mỗi cuộc họp. Còn Lê-đe sẽ buộc phải nói: "tôi không biết" đối với *hàng ngàn* lý lẽ và sự hoạnh hợ của bọn men-sê-vich (chúng hết sức khôn khéo trong việc lợi dụng mọi *fraktioneller Dreck*¹⁾, như đồng chí đã biết rõ). Lẽ nào một người như vậy lại có thể làm việc được trong một thời buổi như thế?

Không. Không. Chúng tôi không đòi hỏi cái gì quá mức đối với P. S. D.²⁾. Chúng tôi biết sức lực của nó, nhu cầu của nó, những đòi hỏi của công tác ở Ba-lan. Chúng tôi không bắt Vác-xki phải gánh quá nặng và cũng không tách đồng chí đó ra khỏi hoạt động *văn học* của Ba-lan. Nhưng đồng chí nhất thiết phải để lại đồng chí ấy cho chúng tôi ở trong Cơ quan ngôn luận trung ương, như chúng ta đã thỏa thuận với nhau về vấn đề đó trong thời gian hội nghị toàn thể. Thiếu Vác-xki, chúng tôi *hoàn toàn* không thể "khắc phục" được thời gian khủng hoảng – đạt được sự thay đổi trong thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương. Và khi khủng hoảng chấm dứt, khi thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương thay đổi, thì lúc đó... nhưng ngay cả lúc đó, lạy trời, cũng *không* phải là Lê-đe. Khi đó đồng chí hãy cử Các-xki, nếu

¹⁾ – bãi phân bè phái

²⁾ – Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan

lúc đó không thể để Vác-xki lại được. Còn giờ đây thì Vác-xki là tuyệt đối, tuyệt đối cần thiết.

Bắt tay đồng chí. Xin gửi lời chào đến Rô-da.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến Béc-lanh

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

182

GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP

29. III. 10

Đồng chí thân mến và rất kính mến! Tôi hoàn toàn tán thành ý kiến của đồng chí trình bày trong tờ "Nhật ký", số 2, về sự cần thiết phải có sự gần gũi mật thiết và chân thành giữa tất cả những phần tử thật sự dân chủ - xã hội trong cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa triệu hồi, và tôi rất mong muốn được đích thân nói chuyện với đồng chí về tình hình hiện nay trong đảng. Nếu đồng chí cũng thấy việc đó là có ích và nếu tình hình sức khỏe của đồng chí cho phép, xin đồng chí hãy viết mấy chữ (hoặc đánh điện) cho biết, khi nào đồng chí có thể cho tôi gặp được ở Xan - Rê-mô. Tôi sẵn sàng đi để làm việc đó²³¹.

Xin gửi lời chào đồng chí *N. Lê-nin*

VI. Oulianoff. 4. Rue Marie Rose. Paris. XIV.

Gửi đến Xan - Rê-mô (Ý)

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

183

GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP

6. IV. 10.

C. thân mến! Tôi đã nhận được (*có thể chứ!* – tôi đã định *mắng* cho một trận nên thân) thư của đồng chí. Gửi hỏa tốc hoặc đánh điện thì đã muộn rồi.

Chúng tôi quá "vội" – đồng chí viết. Tôi không biết...¹⁾ Có lẽ nào lại có thể để lọt Đan và đồng bọn được? Và còn... chờ đợi gì nữa chứ. Nhưng đồng chí đã không "vội" viết ngay cho chúng tôi về "những mối hoài nghi chính thức" của phái thủ tiêu thuộc tờ "Sự thật" thì thật là vô tích sự. Đã gửi cho đồng chí bản in cách đây 10 hôm: nếu đồng chí vội trả lời *ngay* rằng đồng chí chưa rõ điều này điều nọ, thì *tuần* trước đồng chí đã có những bản sao đầy đủ các thư gửi từ nước Nga rồi. Hiện nay Cơ quan ngôn luận trung ương, số ra đêm hôm qua cũng cấp thêm một số đoạn trích từ những bức thư²³².

Chúng ta có cần đồng chí rút ra khỏi báo "Sự thật" không ư?²³³ Đồng chí hầu như quyết định rằng cần, – đồng chí lại một lần nữa "vội" viết ngay sau vụ xung đột *đầu tiên* với Tơ-rốt-xki.

Riêng tôi không cho rằng việc đồng chí rút ra khỏi báo "Sự thật" là cần thiết [đối với chúng ta], *chùng nào* báo "Sự thật" [xuất] bản một cách nhạt nhẽo như vậy. Sau khi đọc... bài báo [của đồng chí] trong số 2, tờ "Sự thật", tôi cho rằng ([và] Gri-gô-ri cũng nói): đó là vô hại, nhạt nhẽo, [vô tích sự], ba hoa...

Giờ đây, trong giờ phút này, chúng ta hoạt động chính trị để làm gì? Để xây dựng hạt nhân *của đảng* không phải trên *câu nói suông* tầm thường của bọn Tơ-rốt-xki và đồng bọn, mà trên sự xích gần *thực sự* về mặt tư tưởng giữa phái Plê-kha-nốp và phái bôn-sê-vích. *Có làm được* điều ấy không, tôi chưa biết. Nếu

¹⁾ Bản thảo có chỗ bị hỏng. Những từ trong dấu ngoặc vuông được khôi phục lại theo ý và theo những chữ cái còn lại.

không được — thì quay lại với Trung tâm bên-sê-vích. Nếu được — thì đó là một bước tiến bộ không nhỏ.

Chúng tôi sẽ viết thư cho Ban chấp hành trung ương ở Nga (khẩn thiết yêu cầu Ma-ca-rơ triệu tập Ban chấp hành trung ương, không cần chờ bọn men-sê-vích khốn kiếp) về việc *đuổi* Đan (và Mác-tốp) ra khỏi Cơ quan ngôn luận trung ương, I-gơ-rơ ra khỏi Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương và về việc thay thế bọn ấy bằng những người theo phái Plê-kha-nốp. Phái Plê-kha-nốp đã đăng... [về số báo] "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" ([Chắc] đồng chí [sẽ nhận được] nó trong những ngày tới²³⁴).

... [53] phiếu ủng hộ phái "Tiếng nói", ... 10 phiếu phản đối... 11 phiếu ủng hộ phái Plê-kha-nốp....., nhưng vấn đề không phải chỉ ở số lượng, mà là ở *bước đầu của sự phân liệt*. Vạn sự khởi đầu nan.

Sắp tới phái men-sê-vích sẽ công bố thư của Mác-tư-nốp trả lời Plê-kha-nốp và chắc là cả thư trả lời cho Cơ quan ngôn luận trung ương nữa. Mặc dù Plê-kha-nốp cũng *muốn* duy trì cho mình khả năng "quay trở lại" với phái "Tiếng nói", song hiện nay hình như không có kết quả gì.

Theo tôi, việc đồng chí rút ra khỏi báo "Sự thật", — nếu việc đó không tránh khỏi — phải thu xếp hết sức chu đáo (đồng chí hãy viết một bài báo chống lại phái thủ tiêu và chống lại tờ "Tiếng nói", cứ để cho Tơ-rốt-xki cự tuyệt!) để báo cáo với Cơ quan ngôn luận trung ương và *để chuẩn bị* cho dự thảo quyết định về việc Cơ quan ngôn luận trung ương xuất bản một tờ báo đại chúng. Hoặc là như vậy, hoặc là quay lại với.....

Nhóm ở Viên sẽ im lặng.

Tôi không hài lòng về bản báo cáo. Đây không có nghĩa là "quấy rầy" — mà là nhắc nhở. *Đồng chí hãy gửi cho đoạn đầu*. Còn chờ đến ngày 1/V mà gửi toàn bộ thì muộn mất.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến Viên

In lần đầu, theo đúng bản thảo

184

GỬI N. E. VI-LÔ-NỐP

7/IV. 10.

Đồng chí M. thân mến! Tôi gửi đồng chí bản nghị quyết của phái Plê-kha-nốp ở đây, hay nói cho đúng hơn, của những người men-sê-vích ủng hộ đảng²³⁵. Nếu ở chỗ đồng chí, tại Đa-vô-xơ, những người ủng hộ đảng quả thật chiếm đa số trong phái men-sê-vích, thì điều vô cùng quan trọng là làm thế nào để họ lập tức lên tiếng, đoàn kết lại bằng cách này hay bằng cách khác và phát biểu công khai. Đương nhiên, *những người bên-sê-vích* phải rất thận trọng khi đưa ra những ý kiến đó với những người men-sê-vích, vì ngay cả trong phái Plê-kha-nốp cũng không có lời buộc tội nào đáng sợ hơn, khủng khiếp hơn và khó chịu hơn là lời buộc tội về việc "giúp đỡ những người bên-sê-vích" hoặc buộc tội về hoạt động "cho những người bên-sê-vích", v. v..

Theo tôi, trong tình hình rối rắm hiện nay chỉ có hai lối thoát: hoặc là trở về với phái bên-sê-vích của mình, hoặc là cùng với phái Plê-kha-nốp tiến hành *đấu tranh kiên quyết* chống phái "Tiếng nói" để bảo vệ đảng. Giải pháp thứ hai tốt hơn, nhưng lại không phụ thuộc vào chúng ta. Chừng nào còn có thể được, chúng ta sẽ làm tất cả những điều có thể làm để tranh thủ giải pháp thứ hai. Chỉ sau khi đã thử hết *mọi* khả năng, mọi biện pháp để tranh thủ giải pháp thứ hai, chúng ta mới quay lại giải pháp thứ nhất. —

— Tôi rất vui mừng thấy việc tìm hiểu chủ nghĩa thực dụng đã bắt đầu làm cho đồng chí rời bỏ chủ nghĩa Ma-khơ. Hiện nay ở Nga người ta đang tăng cường dịch toàn bộ cái triết học "hiện đại" chó chết đó: của Pét-tôn-tơ và đồng bọn, của những người thực dụng chủ nghĩa, v.v.. Điều đó thật tốt: khi công chúng Nga và nhất là công nhân Nga thấy rõ *chân tướng* các bậc thầy của Bô-gđa-nốp và đồng bọn ở nước ta, thì sẽ nhanh chóng bỏ rơi cả thầy lẫn trò.

Coi chân lý là công cụ nhận thức — thì thực chất có nghĩa

là ngã về phía thuyết bất khả tri, tức là rời bỏ chủ nghĩa duy vật. Về điểm đó và về tất cả những điểm cơ bản, những người thực dụng chủ nghĩa, những môn đồ của Ma-khơ và những người theo chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên đều cùng một giuộc.

Siết chặt tay và chúc đồng chí chóng bình phục và bình phục hẳn.

Lê-nin của đồng chí

*Gửi từ Pa-ri đến
Đa-vô-xơ (Thuy-si)*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

185

GỬ A. I. LI-U-BI-MỐP

Gửi đồng chí Mác-cơ

10 tháng Tư 1910.

Đồng chí kính mến! Cuộc họp ngày hôm qua đã dứt khoát làm cho chúng tôi tin vào điều mà trước đó chúng tôi hầu như không nghi ngờ gì, cụ thể là đồng chí hoàn toàn không đại diện cho trào lưu bôn-sê-vích, trào lưu mà đồng chí có tham vọng đại diện trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương.

Có đầy đủ cơ sở để coi mình là đại diện cho trào lưu bôn-sê-vích, căn cứ theo những thư từ của những người đồng tư tưởng ở Nga và theo những tài liệu về đường lối của những người bôn-sê-vích ở nước ngoài, chúng tôi tuyên bố rằng những sự dao động của đồng chí về đường lối, nguyện vọng của đồng chí muốn để cho I-go-rơ, một tên thủ tiêu, một kẻ âm mưu chống đảng, nằm lại trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, che đậy việc y phá hoại sự thống nhất của đảng²³⁶ (chứ

không vạch mặt I-go-rơ, đòi Ban chấp hành trung ương dứt khoát đuổi hẳn ra và kiên quyết đi theo con đường đấu tranh với phái thủ tiêu và bảo vệ sự liên minh giữa phái bôn-sê-vích với những người men-sê-vích *ủng hộ đảng*, sự liên minh *có thể* là duy nhất còn có khả năng cứu vãn được sự nghiệp thống nhất), — toàn bộ cái thái độ như vậy của đồng chí làm chúng tôi tin rằng đồng chí, vô tình hoặc hữu ý, là một đồ chơi trong tay phái thủ tiêu.

Chúng tôi dành cho mình quyền thông báo cho tất cả những người bôn-sê-vích biết về bản tuyên bố của chúng tôi, và nếu cần, sẽ báo cho toàn đảng và báo chí biết nữa.

Các thành viên bôn-sê-vích của
Cơ quan ngôn luận trung ương: *Lê-nin*¹⁾

*Viết tại Pa-ri (hòm thư địa
phương)*

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

Theo đúng bản thảo

186

GỬ A. I. LI-U-BI-MỐP

Gửi đồng chí Mác-cơ

Đồng chí thân mến!

Chúng tôi xin rút lại bức thư của chúng tôi và lấy làm tiếc về việc buộc tội không đúng đối với đồng chí trong việc ủng hộ

¹⁾ Bức thư còn có chữ ký của G. E. Di-nô-vi-ép.

phái thủ tiêu trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương¹⁾.

10/IV 10.

*Lê-nin*²⁾

*Viết tại Pa-ri (hòm thư địa phương)
In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

*Theo đúng văn bản do chính tay
G. E. Di-nô-vi-ép viết và do V. I.
Lê-nin ký*

187

GỬI A. M. GOÓC-KI

Gửi A-I. Mác-x-ơ

11. IV. 10.

A. M. thân mến! Mãi hôm nay tôi mới nhận được thư của đồng chí và của M. Ph., do M. X. Bốt-ki-na chuyển. Để khỏi quên: có thể viết thư cho tôi theo địa chỉ *riêng* của tôi (Oulianoff. 4. Rue Marie Rose. 4. Paris. XIV) cũng như theo địa chỉ của đảng — trong trường hợp này, gửi trong hai phong bì thì chắc chắn hơn và ghi lên phong bì trong: thư riêng gửi cho Lê-nin (110. Avenue d'Orléans. Mr. Kotliarenko. Paris XIV).

Ngay ngày mai tôi sẽ cố gắng gửi cho đồng chí những xuất bản phẩm mà đồng chí yêu cầu.

Tôi đã nặng lời với đồng chí và ở nơi nào ư? Có thể là trong "Chuyên san tranh luận"²³⁷, số 1 (Cơ quan ngôn luận trung ương xuất bản)³⁾. Tôi gửi tờ báo đó cho đồng chí. Nếu những người

¹⁾ Xem thư trước.

²⁾ Bức thư còn có chữ ký của G. E. Di-nô-vi-ép.

³⁾ Xem bài báo của V. I. Lê-nin "Bút ký của một nhà chính luận", phần I "Về "cương lĩnh hành động" của những kẻ ủng hộ và bảo vệ chủ nghĩa triệu hồi" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 309 - 323).

mách với đồng chí không nói đến tờ báo đó, thì giờ đây tôi không nhớ được tờ nào khác. Trong thời gian đó tôi không viết gì hơn.

Bây giờ nói về vấn đề thống nhất. Đồng chí hỏi: đây là một sự thực hay là một giai thoại? Về điều đó cần phải kể lại những cái rất xa, vì theo quan điểm của tôi, trong sự thực đó vừa có một cái gì đó có tính chất "giai thoại" (phần nhiều là nhỏ nhặt), vừa có cái nghiêm túc.

Những nhân tố quan trọng, sâu sắc đã và đang dẫn tới việc thống nhất đảng: sự cần thiết phải thanh lọc đảng dân chủ - xã hội khỏi chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa triệu hồi trong lĩnh vực tư tưởng; tình hình vô cùng khó khăn của đảng và của toàn bộ công tác dân chủ - xã hội và sự thành hình một loại công nhân dân chủ - xã hội kiểu mới trong lĩnh vực hoạt động thực tiễn.

Tại hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương ("hội nghị toàn thể dài", — ba tuần lễ khốn khổ, làm cho tất cả mọi thần kinh đều căng thẳng, quái quỷ thật!), ngoài những nhân tố quan trọng và sâu sắc ấy mà chưa phải tất cả mọi người đều đã ý thức được, còn có thêm những nhân tố vụn vặt, nhỏ nhen, còn có thêm tâm trạng "điều hòa nói chung" (không có ý kiến rõ ràng là với ai, vì sao, như thế nào), còn thêm sự căm ghét đối với Trung tâm bôn-sê-vích do cuộc đấu tranh tư tưởng không khoan nhượng của nó, còn có thêm sự lục đục và nguyện vọng của phái men-sê-vích muốn gây ra những chuyện bê bối — kết quả là đã đẻ ra một đứa trẻ mình đầy ung nhọt.

Và thế là giờ đây chúng ta phải khổ sở. Hoặc giả — đây là kết cục tốt đẹp — chúng ta sẽ chích cái ung nhọt, nặn mủ ra, chữa cho đứa trẻ khỏi và sẽ nuôi dưỡng nó.

Hoặc giả — và đây là kết cục tồi tệ — đứa trẻ sẽ chết. Lúc đó, trong một thời gian, chúng ta sẽ sống không có con (nói một cách khác: chúng ta sẽ lại lập lại phái bôn-sê-vích) và sau đó chúng ta sẽ sinh một đứa trẻ mạnh khỏe hơn.

Trong phái men-sê-vích có những phần tử theo Plê-kha-nốp,

những người ủng hộ đảng, những công nhân đang đi đến một sự thống nhất thực sự (một cách chưa hoàn toàn có ý thức, chậm chạp, dao động, nhưng họ đang đi đến và điều quan trọng là không thể không đi đến thống nhất). Còn phái "Tiếng nói" thì loanh quanh, gây rối rắm, giở nhiều trò bẩn thỉu. Ở bọn họ đang hình thành một trung tâm mạnh mẽ, hợp pháp, cơ hội chủ nghĩa ở Nga (trong sách báo thì có Pô-rơ-rê-xốp và đồng bọn: xem tờ "Bình minh của chúng ta"²³⁸, số 2 – cái tên Pô-rơ-rê-xốp này mới đẽu cang làm sao! – và Mi-kha-in, Rô-man, I-u-ri + 16 tác giả của "Bức thư ngỏ" đăng trên tờ "Tiếng nói", số 19/20 – trong công tác thực tiễn, tổ chức).

Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương đã muốn đoàn kết *tất cả mọi người*. Giờ đây *phải loại trừ* phái "Tiếng nói" ra. *Cần phải* trừ bỏ cái ung nhọt đó. Không thể nào đạt tới chỗ đó mà không có những sự lục đục, những chuyện tai tiếng, những sự phiến toái, bẩn thỉu và "váng bọt".

Hiện nay chúng ta đang ở ngay giữa những sự lục đục đó. Hoặc giả là Ban chấp hành trung ương ở Nga sẽ chặn đứng phái "Tiếng nói" lại, bằng cách loại họ ra khỏi những cơ quan quan trọng (đại loại như cơ quan ngôn luận trung ương, v.v.), - hoặc giả là sẽ phải phục hồi lại phái.

Trong tờ "Nhật ký", số 11, Plê-kha-nốp đã đưa ra một nhận định về hội nghị toàn thể, chỉ rõ rằng *hiện nay* ở Plê-kha-nốp, cái ý nguyện chân thành và nghiêm túc muốn đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội đang thắng cái ý nguyện nhỏ nhặt và vật vãnh muốn *lợi dụng* bọn cơ hội chủ nghĩa ở tờ "Tiếng nói" để *chống lại* phái bôn-sê-vích. Ở đây cũng đang diễn ra câu chuyện dằng dai rắc rối, nhưng cái trung tâm theo chủ nghĩa hợp pháp, chủ nghĩa thủ tiêu của phái men-sê-vích đã thành lập ở Nga *nhất định* sẽ làm cho những người dân chủ - xã hội chân chính xa rời họ.

Bây giờ xin nói về phái "Tiến lên". Đã có thời kỳ tôi cho rằng cả trong tập đoàn này cũng có hai trào lưu: một trào lưu ngả theo đảng, theo chủ nghĩa Mác, theo con đường từ bỏ chủ nghĩa Ma-

khơ và chủ nghĩa triệu hồi, – và một trào lưu ngược lại. Đối với trào lưu thứ nhất, sự thống nhất đảng sẽ mở đường cho một con đường thuận lợi, không phải là không khéo léo, của đảng, để sửa chữa những điều phi lý hiển nhiên của chủ nghĩa triệu hồi, v.v.. Nhưng ở họ rõ ràng trào lưu thứ hai chiếm ưu thế. A-lếch-xin-xki (hoàn toàn là một đứa trẻ con về mặt chính trị, nhưng là một đứa trẻ con đang nổi khùng và đang làm hết điều ngu ngốc này đến điều ngu ngốc khác) đã gây chuyện rút ra khỏi ban biên tập "Chuyên san tranh luận" và ra khỏi ban chấp hành trường đảng²³⁹. Chắc chắn rằng họ vẫn sẽ thiết lập một trường *của họ*, cũng lại là một trường có tính chất phe phái, cũng lại là một trường riêng biệt. Nếu tình hình sẽ như thế thì chúng ta lại sẽ đấu tranh nữa, sẽ giành lấy công nhân từ trong tay họ.

Kết quả là hiện nay cái "giai thoại" trong việc thống nhất đang chiếm ưu thế, đang được đưa lên hàng đầu, đang cung cấp cái cơ cho những chuyện cười cợt, những chuyện chế giễu, v. v.. Người ta nói rằng phần tử xã hội chủ nghĩa - cách mạng Tséc-nốp thậm chí đã viết một vở hài kịch về sự thống nhất của những người dân chủ - xã hội dưới nhan đề "Cơn bão táp trong cốc nước" và sắp tới sẽ đem trình diễn vở này tại một trong những nhóm (ham thích trò giạt gân) trong giới kiều dân.

Đúng ở ngay giữa toàn bộ cái "giai thoại" đó, giữa những sự lục đục và tai tiếng đó, giữa những sự phiến toái và "váng bọt" đó thật là tởm lợm; quan sát tất cả những cái đó cũng thật tởm lợm. Nhưng không được phép sa vào quyền lực của tâm trạng. Hiện nay hoàn cảnh của giới kiều dân khó khăn gấp 100 lần so với trước cách mạng. Hoàn cảnh giới kiều dân và sự lục đục không thể tách rời nhau.

Nhưng sự lục đục rồi cũng sẽ mất đi; sự lục đục sẽ còn lại $\frac{9}{10}$ ở nước ngoài; sự lục đục là một điều phụ. Còn sự phát triển của đảng, sự phát triển của phong trào dân chủ - xã hội vẫn diễn ra và đang tiến lên qua tất cả mọi khó khăn ghê gớm của tình hình hiện nay. Việc thanh lọc đảng dân chủ - xã hội khỏi những "thiên hướng" nguy hại *của nó*, khỏi chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa

triệu hồi cũng đang *tiến lên* không ngừng; trong khuôn khổ của sự thống nhất, nó *đã tiến xa hơn nhiều* so với trước. Thực ra, về mặt tư tưởng, chúng ta đã thanh toán được chủ nghĩa triệu hồi trước ngày họp hội nghị toàn thể. Lúc đó chúng ta còn chưa thanh toán được hết chủ nghĩa thủ tiêu, bọn men-sê-vích đã tạm thời *che giấu được con rắn độc*, còn bây giờ thì người ta đã lôi con rắn đó ra giữa ban ngày ban mặt, bây giờ mọi người đều trông thấy nó, bây giờ chúng ta sẽ tiêu diệt nó và nhất định sẽ tiêu diệt được!

Và sự thanh lọc đó tuyệt nhiên không phải chỉ là một nhiệm vụ "về tư tưởng", tuyệt nhiên không phải chỉ là "cái trò văn chương", như cái tên ngu ngốc (hoặc tên bịp bợm) Pô-tơ-rê-xốp thường nghĩ, tên này cũng đang *bệnh che* cho bọn theo chủ nghĩa Ma-khơ, như phái men-sê-vích đã bệnh che cho phái "Tiến lên" tại hội nghị toàn thể. Không, sự thanh lọc đó gắn liền chặt chẽ với chính ngay trung tâm của phong trào công nhân là phong trào đang học tập cách tổ chức công tác dân chủ - xã hội trong thời kỳ khó khăn hiện nay, cụ thể là học tập bằng cách phủ nhận, đang bước lên đường bằng cách phủ nhận chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa triệu hồi. Chỉ có tên ba hoa Tơ-rốt-xki mới hình dung rằng có thể không cần đến việc phủ nhận đó, rằng việc đó là thừa, rằng nó chẳng liên can gì đến công nhân cả, rằng những vấn đề về chủ nghĩa thủ tiêu và chủ nghĩa triệu hồi *không* do cuộc sống đề ra, mà là do báo chí của những nhà luận chiến ác khẩu đề ra.

Đối với những người chưa được chứng kiến và chưa trải qua sự trưởng thành gian khổ của phong trào dân chủ - xã hội hồi cuối những năm 80 và đầu những năm 90, tôi có thể hình dung là họ khổ tâm đến chừng nào khi quan sát sự trưởng thành gian khổ đó của phong trào dân chủ - xã hội mới. Hồi đó những người dân chủ - xã hội như vậy chỉ có mấy chục, nếu không phải là mấy người. Giờ đây thì lên tới hàng trăm, hàng ngàn. Do đó mà xảy ra hết khủng hoảng này tới khủng hoảng khác. Và xét về *toàn bộ*, phong trào dân chủ - xã hội đang công khai khắc phục những

khủng hoảng đó và nhất định sẽ khắc phục được một cách trung thực.

Siết chặt tay. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến đảo Ca-pri (Ý)

In lần đầu năm 1924 trong

Văn tập Lê-nin, t. I

Theo đúng bản thảo

188

GỬI M. M. ĐÔ-LI-NA

Chuyển cho M. M.

30. IV. 10.

Đồng chí thân mến! Xin cảm ơn về việc đồng chí đã báo cho biết tình hình của Mi-kha-in. Tôi đã áp dụng ngay những biện pháp để trợ cấp cho đồng chí ấy. Vấn đề hiện nay là không thể hy vọng tiến hành được việc đó thông qua Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, bởi vì ở đây hiện nay chúng tôi bị thiếu số. Nhân dịp có người về Nga, tôi đã chuyển cho Ban chấp hành trung ương ở Nga để Ban chấp hành đó trợ cấp cho Mi-kha-in. Tôi hy vọng qua khoảng hai tuần nữa sẽ có trả lời thuận lợi. *Trong bất kỳ trường hợp nào* cũng phải để cho Mi-kha-in tiếp tục chữa bệnh và vẫn tạm thời ở Đa-vô-xơ cho tới khi khỏi hẳn.

Siết chặt tay.

N. Lê-nin của đồng chí

Địa chỉ của tôi:

Mr. VI. Oulianoff.

4. Rue Marie Rose. 4.

Paris. XIV.

Gửi đến Đa-vô-xơ (Thụy-sĩ)

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

189

*** GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG
ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA**

Các đồng chí kính mến!

Chúng tôi thấy rằng có nghĩa vụ phải báo cáo để các đồng chí biết rằng, theo sự tin tưởng sâu sắc và kiên định của chúng tôi, tình hình trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã trở nên hoàn toàn không thể chịu được, và nếu không thay đổi thành phần của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương thì chúng tôi cho rằng tuyệt đối *không thể nào* thực hiện được đường lối của đảng.

Sau hội nghị toàn thể, chỉ có hai phiên họp đầu tiên của ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương là cho phép chúng tôi hy vọng có thể cộng tác được với các đồng chí Mác-tốp và Đan. Việc đồng chí Mác-tốp đồng ý với bức thư của Ban chấp hành trung ương về hội nghị đại biểu²⁴⁰ (xem số 11 của Cơ quan ngôn luận trung ương. Mác-tốp đã ký vào bức thư đó) rõ ràng đã chứng tỏ nguyện vọng của đồng chí ấy muốn thực hiện *một cách trung thực* các nghị quyết của hội nghị toàn thể. Còn một giọng nói khác, trước tiên là của đồng chí Đan, đồng chí đó tuyên bố rằng bài xã luận trong số 11 của Cơ quan ngôn luận trung ương¹⁾ là *có hại*, và trước mặt chúng tôi đã lên án Mác-tốp là theo *chủ nghĩa cơ hội của Cơ quan ngôn luận trung ương*. Chỉ qua sự việc đó, chúng tôi cũng đã thấy rõ rằng những người cuồng nhiệt trong phái "Tiếng nói" đã coi Mác-tốp là "kẻ cơ hội" theo ý nghĩa là đồng chí này chịu theo những nghị quyết của đảng, rằng toàn

¹⁾ Ở đây nói tới bài báo của V. I. Lê-nin "Tiến tới thống nhất" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 248 - 260).

bộ vấn đề là ở chỗ Mác-tốp có chống lại được sự tấn công của họ hay không.

Bài "Trên con đường đúng đắn" của Mác-tốp đã chứng tỏ rằng Mác-tốp không chống lại được. Việc không muốn đưa bài báo ấy vào tờ "Chuyên san tranh luận" (mặc dầu bài đó rõ ràng *tranh luận* với bản nghị quyết của Ban chấp hành trung ương về thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương) chứng tỏ rằng cuộc đấu tranh đã bắt đầu. Về vấn đề quan hệ giữa các tổ chức bất hợp pháp và các nhà hoạt động bất hợp pháp với các tổ chức hợp pháp và các nhà hoạt động hợp pháp, trong bài đó Mác-tốp rõ ràng là đã xa rời Ban chấp hành trung ương (thư nói về hội nghị đại biểu, do Mác-tốp ký tên) để quay về phía Đan. Bài "Lý luận về sự bình quyền" giữa phái bất hợp pháp và phái hợp pháp đúng là một sự đi trệch khỏi bức thư của Ban chấp hành trung ương, là bước ngoặt của Mác-tốp, bởi vì bất cứ ai không muốn nhắm mắt làm ngơ cũng đều thấy rằng thứ "lý luận" ấy mâu thuẫn với bức thư của Ban chấp hành trung ương.

Sau khi bài báo của mình bị bác bỏ (đồng chí ấy từ chối không chịu viết lời chú giải, cũng không chịu để đăng trên "Chuyên san tranh luận"), Mác-tốp tuyên bố ở ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương rằng đồng chí ấy bắt đầu những hành động chiến đấu, — thì chúng tôi đã hoàn toàn thấy rõ lập trường của Mác-tốp và của Đan.

Đối với đảng, những sự việc sau đây đã giải thích một cách dứt khoát lập trường đó: 1) hành động của Mi-kha-in, Rô-man và I-u-ri²⁴¹, 2) bản tuyên bố của 16 phần tử men-sê-vích Nga²⁴²; 3) số 19 - 20 tờ "Tiếng nói" và 4) bản tuyên bố có tính chất chia rẽ của 4 ủy viên ban biên tập báo "Tiếng nói"²⁴³. Thêm vào đó, hiện nay còn có 5) bài phát biểu kiểu chủ nghĩa thủ tiêu công khai của Pô-tơ-rê-xốp trên tờ "Bình minh của chúng ta", số 2, trong đó ông ta đã viết cùng với Mác-tốp và những người khác, và 6) bài phát biểu của ban biên tập tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" chống lại Plê-kha-nốp ("Sự bỏ sung cần thiết đối với tờ "Nhật ký"²⁴⁴), trong đó, — cũng cùng với Pô-tơ-rê-xốp — Mác-tư-nốp, Mác-

tốp và Ác-xen-rốt đã coi Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng và những người men-sê-vích ủng hộ đảng en canaille (là đồ chó má).

Trong tờ ""Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng" và trong số 12 của Cơ quan ngôn luận trung ương, chúng tôi đã đánh giá 4 bài phát biểu đầu tiên¹). Trong số 13 của Cơ quan ngôn luận trung ương xuất bản sau đó một tuần lễ, Plê-kha-nốp cũng đã đánh giá bài báo của Pô-tơ-rê-xốp đăng trên tờ "*Bình minh của chúng ta*".

Như 4 bản nghị quyết của các nhóm *men-sê-vích* và của một số bộ phận trong các nhóm *men-sê-vích* ở nước ngoài (Pa-ri, Ni-xơ, Xan - Rê-mô, Giơ-ne-vơ) đã chứng tỏ, những người men-sê-vích ủng hộ đảng đã bắt đầu đoàn kết nhau lại và chống tờ "*Tiếng nói người dân chủ - xã hội*", tờ báo đã ngả hẳn về phái thủ tiêu²). Những người men-sê-vích *ủng hộ đảng* đã công khai chống lại tờ "*Tiếng nói*" và phái thủ tiêu Nga, đã công khai thừa nhận bước chuyển của tờ "*Tiếng nói*" sang phía phái thủ tiêu sau hội nghị toàn thể.

Kết quả là tình hình nội bộ đảng đã khác nhiều so với thời gian hội nghị toàn thể, và vì vậy nó nhất định đòi hỏi phải có những thay đổi trong thành phần Cơ quan ngôn luận trung ương. Hội nghị toàn thể đã muốn để cho *tất cả* những người theo tờ "Tiếng nói", *tất cả* những người dân chủ - xã hội, *tất cả* những nhà hoạt động hợp pháp của phong trào công nhân *mong muốn* chuyển sang lập trường bảo vệ đảng, đều có thể quay trở về với đảng, trung thực làm việc trong đảng. Hội nghị toàn thể đã hy vọng rằng ở phái men-sê-vích sẽ không xảy ra sự phân liệt giữa hai bộ phận

1) Xem V. I. Lê-nin. ""Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 261 - 272).

2) Xem bài báo của V. I. Lê-nin "Sự thống nhất của đảng ở ngoài nước" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 299 - 303).

trong chủ nghĩa men-sê-vích, mà sẽ diễn ra việc cả hai bộ phận ấy đều sẽ chuyển sang lập trường bảo vệ đảng.

Sự việc đã diễn ra khác đi, do lỗi của trung tâm phái hợp pháp ở Nga (Pô-tơ-rê-xốp, Mi-kha-in và đồng bọn) và do lỗi của tờ "*Tiếng nói người dân chủ - xã hội*". Việc họ phân liệt với những người men-sê-vích *ủng hộ đảng* đã trở thành một sự thực. Chúng tôi đã đoàn kết một loạt những người men-sê-vích *ủng hộ đảng* (Plê-kha-nốp, Ráp-pô-po, Áp-đê-ép) chung quanh Cơ quan ngôn luận trung ương và "Chuyên san tranh luận", chúng tôi đã cùng họ hoàn toàn tổ chức một công tác đảng xa lạ với mọi tinh thần bè phái, bắt chấp tất cả những bất đồng của chúng tôi. Ở ngoài nước, các nhóm men-sê-vích và những người men-sê-vích ủng hộ đảng đang thực hiện những bước để tiến tới thống nhất. Trái lại, các nhóm thuộc phái "Tiếng nói" đã kiên quyết đi theo một đường lối *chống lại* sự thống nhất.

Vì vậy trong nội bộ ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã hình thành nên một tình hình hoàn toàn không thể chịu nổi, không phải là do những nguyên nhân ngẫu nhiên, cũng không phải là do những nguyên nhân cá nhân gây ra. Nếu như giờ đây, trong ban biên tập chúng tôi đang ngự trị một sự lục đục không có lối thoát, nếu như ba người chúng tôi hoàn toàn không đủ sức khắc phục lập trường thù địch của hai ủy viên biên tập, nếu như toàn bộ công việc trong Cơ quan ngôn luận trung ương bị kim hãm lại, — thì đó là kết quả tất yếu của một *tình hình giả tạo*. Theo tinh thần các nghị quyết của hội nghị toàn thể, thì cần phải gần gũi với những người men-sê-vích *ủng hộ đảng*, nhưng ở chúng tôi, trong Cơ quan ngôn luận trung ương, những phần tử men-sê-vích *chống đảng* lại đấu tranh không thương tiếc chống lại *những người men-sê-vích ủng hộ đảng* đứng ở ngoài Cơ quan ngôn luận trung ương và đang giúp đỡ cho Cơ quan ngôn luận trung ương!

Chúng tôi hoàn toàn tin tưởng rằng bản thân các đồng chí trong Ban chấp hành trung ương sẽ hiểu rõ rằng tuyệt đối không thể để một tình hình như thế được, và sẽ không đòi hỏi chúng tôi phải chứng minh điều đó bằng lịch sử của vô số những cuộc xung

đột và những câu chuyện bê bối trong ban biên tập nữa. Những sự xung đột, những lời buộc tội, những vụ va chạm ấy, tình trạng công việc hoàn toàn bị ngừng trệ, — đó chỉ là kết quả của một cục diện chính trị đã thay đổi, cục diện này *nhất định* phải dẫn tới sự tan rã của Cơ quan ngôn luận trung ương, nếu như chúng ta không tiến hành cái bước mà *toàn bộ* tinh thần các nghị quyết của hội nghị toàn thể đã quy định, cụ thể là: thay thế các phần tử men-sê-vích chống đảng, thuộc phái thủ tiêu, thuộc phái "Tiếng nói" bằng những người men-sê-vích ủng hộ đảng mà chúng ta có *trách nhiệm* phải giúp đỡ để họ đi hẳn với đảng và tham gia vào các cơ quan lãnh đạo của đảng.

Những người men-sê-vích ủng hộ đảng đã tuyên bố với Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương rằng họ mong muốn có đại diện của mình, tức là những người thuộc phái men-sê-vích *ủng hộ đảng*, ở trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương (và trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương).

Về phía mình, chúng tôi cũng tuyên bố rằng chúng tôi *quyết không thể* hợp tác với phái "Tiếng nói"¹⁾ để làm việc cho Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng được, bởi vì với những người không cùng chung một cơ sở đảng, nếu chỉ dựa một cách máy móc vào nguyên tắc thiếu số phục tùng đa số, thì không thể nào tiến hành công tác được.

Chúng tôi hy vọng rằng Ban chấp hành trung ương sẽ có những biện pháp tổ chức cần thiết để thay đổi thành phần ban

bày khác đi.

¹⁾ Trong văn bản đầu tiên của bản thảo, tiếp đó là những câu sau: "... là những kẻ đấu tranh chống lại Plê-kha-nốp và ủng hộ Pô-tơ-rê-xốp, Mi-kha-in và đồng bọn. Chúng tôi thực sự đang tiến hành công việc của Cơ quan ngôn luận trung ương và *chỉ* có thể tiến hành được nó nếu *liên minh* với những người men-sê-vích mà Đan, Mác-tốp và những kẻ theo phái "Tiếng nói" khác coi là đồ chó má (xem "Sự bổ sung cần thiết") và những người sẵn sàng ủng hộ Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng, chứ không phải là cái Cơ quan ngôn luận trung ương mà trong đó phái men-sê-vích được bọn theo phái "Tiếng nói" đại diện". Đoạn này đã bị Lê-nin gạch bỏ và trình

biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và thành lập một ban cán sự *ủng hộ đảng* có năng lực công tác.

Các ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương
*Lê-nin*¹⁾

*Viết khoảng ngày 2 tháng Năm
1910*

Gửi từ Pa-ri về Nga

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

Theo đúng bản thảo

190

GỬI C. HUY-XMAN

6. VI. 10.

Đồng chí thân mến!

Tôi xin gửi kèm theo đây hai lời kêu gọi do đảng chúng tôi ấn hành nói về cuộc biểu tình tuần hành Ngày 1 tháng Năm — một bản in ở nước ngoài, một bản in ở Nga tại xưởng in bí mật. Tôi sẽ cố gắng kiếm cho đồng chí thêm những ấn phẩm như vậy, mặc dù điều ấy rất khó khăn, nếu lưu ý tới tình hình đảng chúng tôi.

Còn về vấn đề những đề nghị, nghị quyết và báo cáo của đảng chúng tôi, thì tôi rất lấy làm tiếc là buộc phải thông báo để đồng chí biết rằng Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi vẫn chưa ra được các nghị quyết và báo cáo vẫn chưa xong, mặc dầu điều đó thật đáng tiếc²⁴⁵.

¹⁾ Bức thư còn có chữ ký của A. Vác-xki và G. E. Di-nô-vi-ép.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy nhận lời chào thân thiết của tôi.

N. Lê-nin

*Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen
Đăng lần đầu bằng tiếng
Pháp năm 1962 trên tạp chí
"Cahiers du Monde Russe et
Soviétique" N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản sao chụp lại bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

191

GỬI C. HUY-XMAN

15. VI. 10.

Đồng chí thân mến! Rất đáng tiếc là tôi không thể tìm được cho đồng chí những văn kiện và tài liệu có liên quan đến các vụ ở Ti-philít và Muyn-khen²⁴⁶. Nhưng ngay sau khi nhận được thư của đồng chí, tôi đã chuyển thư đó cho một đồng chí, đồng chí này chắc là sẽ có thể tìm được những văn kiện hoặc những tài liệu cần cho đồng chí. Tôi tin rằng, đồng chí đó sẽ làm tất cả những gì có thể, mặc dù rất khó hoàn thành được việc đó trước ngày thứ năm hoặc thứ sáu.

Đồng chí thân mến,
xin đồng chí hãy nhận
lời chào anh em của tôi

N. Lê-nin

*Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen
Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du
Monde Russe et Soviétique" N4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga,
theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

192

GỬI L. TƯ-SCA

20. 7.

Werter Genosse¹⁾! Tôi vừa mới được Vác-xki cho biết rằng hai người của phái "Tiếng nói" (*đã tham dự* hội nghị toàn thể) *đã ở nước Nga. Tình hình thật nguy ngập. Sau hội nghị toàn thể, chúng ta đã để mất ba đảng viên bôn-sê-vích.*²⁴⁷ Chúng ta không thể để mất thêm nữa. Nếu những người Ba-lan không giúp đỡ thì hỏng hết. Hoặc giả là đồng chí hãy kiếm được một ủy viên Ban chấp hành trung ương thứ hai người Ba-lan và phái đi cùng với Ga-nê-tơ-ki khoảng 2 - 3 tuần để triệu tập ban lãnh đạo *bằng bất kỳ giá nào, c h i* để tiến hành các "biện pháp" và chỉ định bổ sung thêm, — hoặc giả là hỏng hết²⁴⁸. Tất cả phụ thuộc ở đồng chí. Chúng tôi đã làm tất cả những gì có thể được và đã để mất ba người, chúng tôi không thể để mất hơn được nữa. Đồng chí hãy viết thư cho tôi: Mr. Oulianoff. Rue Mon Désir. Villa les Roses. *Pornic* (Loire-Inférieure). France. Tôi sẽ còn ở đấy đến ngày 23 tháng Tám — sau đó tôi sẽ ở Cô-pen-ha-gơ²⁴⁹.

Xin gửi đến Rô-da lời chào thân thiết.

N. Lê-nin của đồng chí

*Viết ngày 20 tháng Bảy 1910
Gửi từ Pa-ri đến Béc-lanh*

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — Đồng chí kính mến!

193

GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ

Thư riêng gửi đồng chí *Cốt-li-a-ren-cô*.

1. 8. 10.

I. Đồng chí thân mến! Đồng chí hãy làm ơn đặt mua cho ban biên tập chúng tôi những cuốn sách sau đây:

1) Bản báo cáo tổng kết của đảng đoàn tự do nhân dân tại kỳ họp thứ 3 của Đu-ma nhà nước. (Cửa hàng sách "Pháp quyền". Xanh Pê-téc-bua hoặc gửi V. A. Khác-la-mốp, 7. Phố Pô-tem-kin. Xanh Pê-téc-bua, hỏi các ông ấy). Giá 50 cô-pêch.

2) Tưởng nhớ N. G. Tséc-nư-sép-xki. Các báo cáo và lời phát biểu của An-nen-xki, An-tô-nô-vích, Tu-gan - Ba-ra-nốp-xki, v. v.. Giá 50 cô-pêch. (Lợi ích xã hội, Xanh Pê-téc-bua, Đại lộ Nép-xki, 40, căn hộ 43.)

II. Tiếp nữa. Về bản báo cáo, đồng chí đã hành động *rất* không thận trọng khi không gửi bưu kiện bảo đảm. Ở đây tôi đã cho phòng bưu điện địa chỉ của Ráp-pô-po rồi. Nhưng thế vẫn chưa đủ. Đồng chí hãy gửi đơn *ngay tức khắc* cho Administration des postes ở *Pornic*, với tư cách là người gửi, yêu cầu chuyển tiếp bưu kiện cho Ráp-pô-po, và hãy gửi kèm vào đó một tấm bưu thiếp có ghi địa chỉ sẵn để trả lời cho đồng chí.

III. Về cuốn "*Phong trào xã hội*" — người ta nói rằng Brit-man đã mang đến và đưa cho phòng giao nhận tài liệu để chuyển cho tôi. Nếu không thì tôi sẽ hỏi Gri-gô-ri, và *khi có dịp*, đồng chí cũng hỏi đồng chí ấy hộ nhé.

IV. Về số *khách* dự đại hội quốc tế ở Cô-pen-ha-gơ, tôi không thể phát biểu gì được²⁵⁰. Thường thường hình như người ta cho vào ban công một cách tự do. Đồng chí hãy lấy *một* tờ giấy ở trong gói hàng của tôi gửi Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương (kèm theo đây có cả một gói bưu kiện) — trong đó có tờ giấy in sẵn với địa chỉ của đồng chí chủ tịch ủy ban tổ chức

địa phương²⁵¹: chính cần phải hỏi đồng chí ấy, nếu muốn biết trước *một cách chính xác*.

V. Tôi gửi kèm theo đây bức thư cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương²⁵². Đề nghị chuyển *gấp*.

VI. Bản báo cáo thế nào rồi? Rất, rất yêu cầu *xúc tiến gấp* việc xuất bản.

Bất tay đồng chí. N. Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

194

GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP

M. thân mến!

Đồng chí hãy làm ơn gửi *gấp* bức thư kèm theo đây cho Pi-át-ni-txa.

Tôi đã nhận được thư của đồng chí thư ký Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thông báo cho biết qua lời của Svác-tơ rằng Huy-xman cấm những bản báo cáo dài quá 4 trang. Xin đồng chí hãy báo cho đồng chí thư ký ấy biết rằng, nếu đồng chí ấy muốn thì có thể quan hệ trực tiếp với Huy-xman được. Tôi biết một điều: *chúng ta tự ấn hành* bản báo cáo; vậy thì ai cấm chúng ta có một bản báo cáo dài? Chỉ có điều là bản báo cáo đó phải được chuẩn bị xong *trước đại hội* — và *chúng ta sẽ tự mình* phân phát bản báo cáo đó cho *các đại biểu*. Yêu cầu in báo cáo bằng ba thứ tiếng, tôi đã được biết từ lâu, nhưng nếu không có tiền thì sao? Thế thì "cấm" in bằng một thứ tiếng à?

Tôi gửi kèm theo đây bức thư của nhà ngân hàng, họ báo cho tôi biết số tiền quyết toán và *yêu cầu tôi* (như mọi khi) trả lời

bằng văn bản với chữ ký của tôi xác nhận rằng tôi biết chính xác khoản quyết toán đó. Tôi xin gửi kèm theo đây văn bản trả lời của tôi*, tức là bản mẫu in sẵn có chữ ký của tôi (và ngày tháng do tôi điền là ngày 4 tháng Tám: điều đó NB: đồng chí chớ có gửi đi sớm hơn đấy). Đồng chí hãy kiểm tra lại khoản quyết toán đó và nếu đúng thì hãy gửi bức thư của tôi đi.

Bắt tay đồng chí. Xin gửi lời chào đến Ô. A.
Lê-nin của đồng chí

P. S. Về vấn đề Cô-pen-ha-gơ, hôm qua tôi đã gửi thư cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, trong đó tôi yêu cầu thông báo cho Ban chấp hành trung ương của phái Bun và của những người Lát-vi-a biết. Đồng chí đã tính toán chi phí cho chuyến đi Cô-pen-ha-gơ chưa? Người ta nói rằng mỗi đại biểu tốn mất 250 - 300 frs., số đại biểu tối đa là 8 người. Liệu trong số 75 ngàn của đồng chí có đủ cho những việc ấy không?

Exp. par. VI. Oulianoff. R. Mon Désir. V. les Roses. *Pornic*¹⁾

Viết ngày 2 tháng Tám 1910
Gửi đến Pa-ri

In lần đầu, theo đúng bản thảo

195

GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ

Đồng chí thân mến!

Tôi gửi cho đồng chí tám ngàn phiếu 200 frs. — thể theo yêu cầu của Gri-gô-ri, chắc là đồng chí ấy đã báo cho đồng chí là phải làm gì với số tiền đó.

* bỏ trong hai phong bì có in sẵn địa chỉ Comptoir National, v.v..

¹⁾ Địa chỉ người gửi ghi trên phong bì.

Liệu bản báo cáo (bằng tiếng Pháp) tới ngày 23 tháng Tám có xong không? Điều tối quan trọng là phải làm xong²⁵³.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Viết trước ngày 8 tháng Tám 1910
Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

196

GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ

Gửi đồng chí Cốt-li-a-ren-cô

Đồng chí thân mến! Đồng chí hãy làm ơn đưa bài báo gửi kèm theo đây đi sắp chữ cho Cơ quan ngôn luận trung ương²⁵⁴.

Nếu có thể được, tôi yêu cầu gửi tới đây cho tôi bản in thử bản báo cáo (bản thứ hai thì tốt, nếu điều đó thực hiện được). Tôi sẽ không chữa bản in thử "với tư cách là tác giả" đâu.

Bắt tay đồng chí

Lê-nin

Viết ngày 8 tháng Tám 1910
Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến Pa-ri

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

197

GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI

8 tháng Tám 1910 theo lịch mới.

Đồng chí kính mến!

Đồng chí cho phép tôi đề đạt với đồng chí một yêu cầu cá nhân nhỏ. Tôi muốn lợi dụng đại hội ở Cô-pen-ha-gơ để làm việc ở thư viện Cô-pen-ha-gơ. Tôi rất lấy làm cảm ơn đồng chí, nếu đồng chí báo cho tôi biết:

1) Thư viện Cô-pen-ha-gơ trong tháng Chín có mở cửa thường xuyên không (thư viện quốc gia hoặc thư viện trường tổng hợp; tôi không biết thư viện nào tốt hơn; tôi cần những tài liệu về nông nghiệp ở Đan-mạch).

2) Một căn phòng có đủ bàn ghế và giường nằm tại Cô-pen-ha-gơ mỗi tuần, mỗi tháng thuê mất bao nhiêu tiền và liệu đồng chí có thể giúp tôi tìm một căn phòng được không, *nhưng với điều kiện là không làm gián đoạn công tác của đồng chí.*

Địa chỉ của tôi đến ngày 23 tháng Tám

Mr. Wl. Oulianoff.

Rue Mon Désir. Villa les Roses.

Pornic (Loire-Inférieure).

France.

Đồng chí thứ lỗi cho vì sự phiền nhiễu đó. Xin cảm ơn trước đồng chí và bắt tay đồng chí.

N. Lê-nin

Gửi đến Cô-pen-ha-gơ

In lần đầu năm 1930 trong Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

198

GỬI C. HUY-XMAN

10. VIII. 10.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi hết sức lấy làm tiếc là bản báo cáo của chúng tôi bị trì hoãn làm đồng chí phải lo lắng như vậy. Tôi đang làm tất cả những gì có thể để xúc tiến việc ấn hành, nhưng việc đó không phụ thuộc ở tôi. Hy vọng cuối cùng của tôi là bản báo cáo sẽ xong trước ngày đại hội và tôi sẽ có thể gửi thẳng đến Cô-pen-ha-gơ.

Xin cảm ơn đồng chí về thông báo và về bản tin số 3. Hẹn gặp nhau ở Cô-pen-ha-gơ.

Kính thư N. Lê-nin

Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" N4

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

199

GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ

Đồng chí thân mến!

Về bản báo cáo đã xảy ra sự hiểu lầm gì đó. Tôi chưa hề thấy *một bản in thử nào cả* và cũng chẳng gửi *gì* cho đồng chí cả.

Bởi vì tôi không thể chữa bản in thử với tư cách là tác giả, cho nên đương nhiên là tôi không muốn làm trì hoãn và cũng sẽ không

làm như vậy. Tôi chỉ yêu cầu, *nếu có thể*, hãy thu xếp gửi cho tôi những bản in thử.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

*Viết giữa tháng Tám 1910
Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến
Pa-ri*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

200

GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI

Đồng chí kính mến!

Tôi rất cảm ơn về những tin tức và thiện ý sẵn sàng giúp đỡ. Nếu không khó khăn gì, đồng chí hãy thuê giúp tôi một căn buồng nhỏ, đơn giản, rẻ tiền kể từ *ngày 26*.

Tôi sẽ có mặt ở Cô-pen-ha-gơ vào sáng ngày 26 (buổi họp của Cục). Tôi sẽ cố gắng ghé qua chỗ đồng chí ngay sáng hôm đó (tôi không biết bao giờ tàu đến nơi: chắc tôi sẽ đi qua Hamburg—Korsör). Nếu đồng chí không có nhà, đồng chí hãy viết thư để lại ở chỗ bà chủ nhà cho tôi (für Herrn Ulianoff). Còn phòng ở thì cần phải thuê cho tôi từng tuần hoặc cả tháng, tùy theo người ta thường thuê như thế nào ở Cô-pen-ha-gơ.

Tôi sẽ ở Cô-pen-ha-gơ khoảng mười ngày, kể từ ngày 26 tháng Tám, sau đó *có thể* tôi sẽ đi có chút việc riêng²⁵⁵ khoảng một tuần, sau đó lại trở về Cô-pen-ha-gơ. Vì vậy một căn phòng rẻ tiền thuê một tháng (nếu đồng chí trả 12kr. với điều kiện ở lâu, thì cũng với căn phòng như vậy chắc tôi phải trả 15 - 18 kr.) đối với tôi sẽ thuận tiện hơn. *Nếu đồng chí không có thời gian*, thì

đừng chạy vạy nhé, tôi sẽ tự tìm được trong ngày 26 - 27 tháng Tám, bởi vì phiên họp Cục chỉ mất có buổi sáng thôi.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

*Viết khoảng ngày 12 và 23
tháng Tám 1910
Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến
Cò-pen-ha-gơ*

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

201

GỬI M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA

14. VIII. 10.

M. Ph. thân mến!

Tôi vội báo cho chị biết là cuối cùng tôi cũng đã nhận được thư trả lời về bản báo cáo của Tơ-ri-a. Đồng chí thư ký ban biên tập viết rằng "bản báo cáo của Tơ-ri-a đã được thông qua, được dịch và được sắp chữ gần xong — sẽ đưa vào phần phụ lục" (tức là phụ lục cho bản báo cáo chung của đảng). Như vậy là mọi việc đều thuận lợi²⁵⁶.

Tôi không được tin tức gì mới. Ngày 23. VIII., tôi sẽ đi Cô-pen-ha-gơ. Chị có tin tức gì mới không? Cái cuộc hội họp với một số lớn người tham dự mà chị viết là "nhà đầy khách" ấy có đem lại gì không?

Siết chặt tay. Na-đi-a cũng siết chặt tay chị. Xin gửi lời chào đến A. M. và tất cả bạn ở Ca-pri.

V. U. của chị

*Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến đảo
Ca-pri (Ý)*

*Đăng lần đầu năm 1958 trên tạp
chí "Sân khấu", số 4*

Theo đúng bản thảo

202

GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI

*Herrn Kobezky*¹⁾

Đồng chí thân mến! Tôi viết thư đến đây và đến Kronborg-gade cho đồng chí. Tôi cùng với gia đình (nhà tôi và bà nhạc) đi đến chỗ đồng chí. Nếu có thể được, đồng chí hãy tìm giúp cho một căn phòng (hoặc 2) *ré-ti-ên*, thuê cả tuần hoặc từng ngày cũng được.

Nếu đồng chí nhận được những gói bưu phẩm, đồng chí cứ để nguyên đấy, đừng mở ra nhé.

Lê-nin của đồng chí

*Viết nửa cuối tháng Tám, chậm nhất là ngày 23, 1910
Gửi từ Poóc-ních (Pháp) đến Cô-pen-ha-gơ*

In lần đầu năm 1933 trong Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo

203

GỬI CỤC QUỐC TẾ
XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Cô-pen-ha-gơ, ngày 2 tháng Chín 1910.

Tại phiên họp toàn thể tháng Giêng 1910, Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã quyết định đề nghị Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa tiếp nhận hai đồng chí: *G. Plê-kha-nốp* và *N. Lê-nin* với tư cách là đại diện của đảng

¹⁾ — Gửi ông Cô-bê-txơ-ki

tham gia Cục, để tỏ rõ tính chất nghiêm túc của những nguyện vọng thống nhất của chúng tôi. Đương nhiên, Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga chỉ yêu cầu có một phiếu biểu quyết ở Cục, nhưng nơi gương nước Pháp, nó mong có một quyền đại diện đầy đủ hơn.

Quyết định này — tức là quyết định thêm đồng chí G. Plê-kha-nốp ngoài đại diện hiện có là N. Lê-nin — đã được đoàn đại biểu Đảng công nhân dân chủ - xã hội tham gia đại hội nhất trí ủng hộ.

Đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga
tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa

N. Lê-nin

In lần đầu bằng tiếng Pháp năm 1911 trong cuốn sách "Huitième Congrès socialiste International", Gand

In lần đầu bằng tiếng Nga năm 1929 trong V. I. Lê-nin. Toàn tập, xuất bản lần thứ 2, t. XIV

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

204

GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI

16. IX. 10.

Đồng chí kính mến! Tôi còn ở lại đây đến ngày 25. IX. 10. Sáng ngày 26. IX. 10 (thứ hai), tôi có ý định đến Cô-pen-ha-gơ và muốn ở lại đó càng ít càng tốt. *Nếu thấy cần* phải tổ chức buổi thuyết trình công khai hoặc trong nội bộ đảng về Đại hội Cô-pen-ha-gơ, thì đồng chí làm ơn tổ chức ngay vào ngày thứ hai (dĩ nhiên là vào buổi tối, bởi vì vào ngày thường không thể tổ chức ban ngày được)²⁵⁷. Như vậy tôi sẽ đi vào hôm thứ ba, bởi vì đã đến lúc

tôi phải đi Pa-ri, hiện nay tôi phải đi vội. Về vấn đề phòng ở, đồng chí làm ơn hỏi xem có thể ngủ lại ở đây đêm 26 sang ngày 27 được không. Nếu không, tôi sẽ trả lại chìa khóa, vào lúc và vào nơi mà đồng chí yêu cầu (tôi mang theo chìa khóa). Nhân tiện xin nhắc: ở đây tôi có để lại trên bàn một cuốn sách (những báo cáo tổng kết và bản báo cáo cho Đại hội Cô-pen-ha-gơ bằng tiếng Pháp, để trong cặp giấy). Nếu sáng ngày 26. IX, người ở trọ cũ lấy lại phòng, thì tôi nhờ đồng chí rẽ qua và lấy hộ quyển sách đó để sau này tôi có thể nhận được từ tay đồng chí.

Địa chỉ của tôi: Herrn Wl. Ulianoff. Adr. Frk. W. Berg. 17. I. Kaptensgatan. 17. I. Stockholm. Đồng chí hãy viết cho tôi mấy chữ, khi nào biết rõ và quyết định dứt khoát vấn đề về buổi thuyết trình.

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi đến Cô-pen-ha-gơ

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

205

GỬI C. B. RA-ĐẾCH

30. IX. 10.

Werter Genosse¹⁾! Xin đồng chí hãy thứ lỗi, vì tôi trả lời chậm cả hai bức thư của đồng chí. Tôi mới trở về Pa-ri được hai ngày, thành thử không thể trả lời sớm hơn được.

Về bài báo cho Cơ quan ngôn luận trung ương viết về nghị quyết của Đại hội Cô-pen-ha-gơ đối với việc giải trừ quân bị thì nó đã được đặt viết rồi (ngay từ hồi ở Cô-pen-ha-gơ) và do một cộng tác viên khác viết. Đáng tiếc là đề nghị của đồng chí bị muộn.

Về vấn đề đưa bài báo của đồng chí vào số báo sắp tới, cần phải

¹⁾ — Đồng chí kính mến!

bàn với Vác-xki và một biên tập viên khác. Tôi sẽ làm việc đó.

Về những bài xã luận của đồng chí đăng trên tờ "Leipziger Volkszeitung", tôi cần phải nói rằng vấn đề hết sức lý thú, song tôi ít nghiên cứu vấn đề đó, và tôi thấy rằng, về mặt lý luận, đồng chí không hoàn toàn đúng. Không nên hiểu tiêu chuẩn của "cái không thể thực hiện được trong khuôn khổ chủ nghĩa tư bản" theo ý nghĩa là giai cấp tư sản sẽ không để cho thực hiện, và cái đó không thể thực hiện được, v.v.. Theo ý nghĩa đó thì rất nhiều yêu sách của cương lĩnh minimum của chúng ta là "không thể thực hiện được", thế nhưng lại là những yêu sách bắt buộc²⁵⁸.

Tiếp nữa, khi nhắc tới lời kêu gọi của Quốc tế, trong đoạn trích dẫn, đồng chí đã bỏ qua câu nói của Mác về những nguyên tắc quan hệ giữa các quốc gia²⁵⁹. Liệu đây có phải là "cương lĩnh tối thiểu" trong đường lối quốc tế không? Và cuối cùng, tại sao đồng chí không nói tí gì tới bài "Kann Europa abrüsten?"¹⁾ của Äng-ghen?

Theo tôi, đồng chí hoàn toàn đúng (đương nhiên, tất cả những điều đó đều là ý kiến riêng của tôi) khi cho rằng không thể bỏ qua yêu sách vũ trang cho nhân dân. Tập trung sự đá kích không phải vào chỗ là Abrüstung²⁾ có trong nghị quyết, mà vào chỗ Volks-wehr³⁾ không có trong nghị quyết, thì có đúng đắn hơn không?²⁶⁰

Tôi muốn trả lời Mác-tốp và Tô-rốt-xki trên tờ "Neue Zeit". Tôi đã viết thư cho Cau-xky và hỏi đồng chí ấy là liệu có đăng không và khổ bài như thế nào. Đương nhiên là cũng cần phải trả lời trên tờ "Leipziger Volkszeitung".

Bắt tay đồng chí. *Lê-nin* của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến Lai-pxích

*In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII*

Theo đúng bản thảo

¹⁾ — "Liệu châu Âu có thể giải trừ quân bị được không?"

²⁾ — giải trừ quân bị

³⁾ — vũ trang cho nhân dân

206

GỬI N. A. XÊ-MA-SCÔ

4. X. 10.

N. A. thân mến! Chúng ta cần phải gặp nhau gấp để bàn về việc triệu tập *gấp* hội nghị những người bôn-sê-vích (những người chống lại phái "Tiến lên"). Hôm qua Mác-cơ + Lô-dốp-xki + Lê-va đã bỏ đi để phản đối việc xuất bản một tờ báo của phái²⁶¹. Quả là những anh hề! Tôi vui sướng thấy rằng những kẻ hay gây rối đã ra đi, nhưng cần phải *nhanh chóng* làm sáng tỏ thái độ của những người khác. Nếu có thể được, đồng chí hãy đến gấp và hãy có những biện pháp để xúc tiến nhanh hội nghị.

Lê-nin của đồng chí

Gửi từ Pa-ri đến

Sa-ti-li-ông (Pháp)

In lần đầu năm 1930 trong

Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo

207

GỬI I. P. PÔ-CRỐP-XKI

Đồng chí kính mến!

Đồng chí C. Huy-xman, thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, yêu cầu gửi danh sách các đại biểu dân chủ - xã hội trong Đu-ma tham gia "Commission interparlementaire"¹⁾, và nhắc tới hội phí 15 phrăng mỗi đại biểu trong một năm. Đồng chí hãy làm ơn liên hệ với họ. Đồng chí hãy gửi cho Huy-xman địa chỉ của thư ký đảng đoàn.

¹⁾ – "Ủy ban liên nghị viện"

Tôi viết thư cho đồng chí cách đây đã hai tuần, — thế mà không có lấy một chữ trả lời. Đáng buồn, rất đáng buồn.

Viết ngày 5 tháng Mười 1910

Gửi từ Pa-ri đến Pê-téc-bua

In lần đầu theo đúng bản sao

đánh máy (đã qua kiểm duyệt)

208

GỬI I-U. I-U. MÁC-KHLÉP-XKI

7. X. 10.

Đồng chí thân mến! Đêm hôm qua tôi mới nhận được thư của đồng chí và của Vuốc-mơ, và cả bài báo của đồng chí nữa. Theo yêu cầu của đồng chí và của Cau-xky, lasse ich es bei Ihrem Artikel bewenden¹⁾.

Tôi đã viết được gần nửa bài báo dài phản đối cả Mác-tốp lẫn Tơ-rốt-xki²⁾. Phải gác lại thôi. Tôi sẽ viết một bài báo ngắn phản đối Tơ-rốt-xki. Nếu đồng chí gặp Cau-xky, đồng chí hãy nói giúp với đồng chí ấy để đồng chí ấy vẫn coi việc trả lời Tơ-rốt-xki là *nhệm vụ của tôi*. Nếu người Đức sợ luận chiến đến thế, thì tôi nghĩ rằng trả lời sớm hơn một tuần hoặc muộn hơn một tuần cũng chẳng phải là điều quan trọng lắm?

Hết sức bức mình khi thấy rằng ngay cả Kautsky und Wurm³⁾ cũng đều không nhận thấy tính chất tầm thường và xấu xa của những bài báo như những bài báo của Mác-tốp và Tơ-rốt-xki. Tôi sẽ thử viết thư cho Cau-xky, dù chỉ là một bức thư riêng, để làm sáng tỏ sự việc. Vì điều đó quả thật là một điều tai tiếng, khi Mác-tốp và Tơ-rốt-xki nói dối mà không bị trừng phạt và viết những bài phỉ báng dưới dạng những bài báo "khoa học"!!

¹⁾ — tôi đồng ý chỉ dùng bài báo của đồng chí thôi.

²⁾ Ở đây muốn nói tới bài báo "Ý nghĩa lịch sử của cuộc đấu tranh nội bộ đảng ở Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 463 - 486).

³⁾ — Cau-xky và Vuốc-mơ.

Nhân tiện, liệu đồng chí có thể giúp tôi làm sáng tỏ hai vấn đề thực tiễn được không. Một là: ở Béc-ling có thể tìm được một người dịch (cho những bài báo trên tờ "Neue Zeit") từ tiếng Nga sang tiếng Đức được không? Hay là việc đó không được chắc chắn và đắt, thành thử nên tìm ở đây thì tốt hơn chăng? Dù sao tôi cũng sẽ thử tìm ở đây, song tôi muốn biết ý kiến của đồng chí, vì đồng chí có nhiều kinh nghiệm về phương diện đó.

Hai là: nếu tôi viết một cuốn sách mỏng (khuôn khổ à la Tsê-rê-va-nin: Das Proletariat in der russischen Revolution¹⁾) về đề tài cách mạng Nga, những bài học của cuộc cách mạng đó, cuộc đấu tranh giai cấp, v. v.. Liệu có thể tìm được một người xuất bản trong đảng Đức hay không? Người Đức có trả thù lao cho những việc đó không, hay là cần phải tìm kiếm thù lao chỉ ở người Nga thôi, còn người Đức thì nebenbei²⁾ sử dụng?

Nhân trả lời Mác-tốp, tôi cũng "đã lọt được" vào một bản thống kê hết sức lý thú về các cuộc bãi công những năm 1905 - 8 và rất muốn soạn lại bản đó. Đề tài này thích hợp với một cuốn sách hoặc một cuốn sách mỏng hơn là với một bài báo³⁾. Còn người Đức thì "vô ý thức" một cách nhục nhã trong vấn đề đánh giá cuộc cách mạng Nga!

Tôi gửi kèm theo một bản liệt kê vấn tắt về những điều cần bổ sung để chống lại Mác-tốp. Nếu đồng chí đưa vào bài báo của đồng chí dù là một phần thôi, thì sẽ rất tốt²⁶²⁾.

Beste Grüsse⁴⁾.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Theo tôi, đây là những điểm quan trọng nhất (nhưng hoàn toàn không phải tất cả) trong những điều nói đối và man trá của

¹⁾ — Giai cấp vô sản trong cách mạng Nga.

²⁾ — tiện thể.

³⁾ Ở đây muốn nói tới bài báo "Về thống kê các cuộc bãi công ở Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 487 - 523).

⁴⁾ — Xin gửi những lời chúc tốt đẹp nhất.

Mác-tốp cần phải nêu lên (nếu không phải toàn bộ, thì ít nhất cũng một phần):

Khi nói rằng đồng chí Ra-đếch trích dẫn không đúng, đồng chí Mác-tốp đã tung ra một sự ngờ vực mà không chứng minh sự ngờ vực ấy. Còn chúng tôi thì lại có bằng chứng *chính xác* rằng Mác-tốp trích dẫn sai. "Cho tới nay chúng ta đã nói theo kiểu Pháp" ("Neue Zeit", 1910) — Mác-tốp trích dẫn Lê-nin. *Lời trích dẫn ấy bị xuyên tạc*. Lê-nin đã nói: "Trong thời gian cách mạng, chúng ta *đã học được* cách "nói theo kiểu Pháp"" ("Người vô sản", số 46)¹⁾. Xuyên tạc lời trích dẫn đó, Mác-tốp đã che giấu chính cái việc mà đồng chí đó (cũng như tất cả những người cơ hội chủ nghĩa) kêu gọi công nhân *lãng quên* những thủ đoạn đấu tranh cách mạng.

"Nói theo kiểu Pháp" — "richtiger gesagt: blanquistisch"²⁾, Mác-tốp chữa lại. Xin cảm ơn về sự thẳng thắn đó. Gọi sự tham gia của giai cấp vô sản Pháp vào các cuộc cách mạng ở Pháp là "chủ nghĩa Blăng-ki", đó chính là cái "thực chất" trong những quan điểm của Mác-tốp và Kvoét-xen.

Mác-tốp viết: "In ganz Westeuropa betrachtet man die Bauernmassen in dem Masse für bündnisfähig, als sie die schweren Folgen der kapitalistischen Umwälzung der Landwirtschaft zu spüren bekommen.; für Russland malte man sich ein Bild aus, wie mit dem Proletariat sich die 100 Millionen Bauern vereinigen..., die noch nicht von der kapitalistischen Bourgeoisie in die Schule genommen worden sind" ("Neue Zeit", Seite 909). Das ist eben russisches Quesseltum!³⁾.

¹⁾ Xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 61.

²⁾ — "nói đúng hơn: theo kiểu Blăng-ki"

³⁾ — Ở tất cả các nước Tây Âu, người ta coi quần chúng nông dân chỉ có khả năng liên minh theo mức độ mà họ ném mùi những hậu quả nặng nề của cuộc cách mạng tư bản chủ nghĩa trong nông nghiệp.; đối với nước Nga, người ta lại tự vẽ cho mình một bức tranh về sự

Anh chàng Kvoét-xen Nga ấy *đã quên* không nói rằng, trong *cương lĩnh ruộng đất* của những người dân chủ - xã hội Nga (được thông qua năm 1906 ở Xtốc-khôn, khi phái men-sê-vích chiếm đa số!!) có điểm "ủng hộ những cuộc đấu tranh cách mạng của nông dân cho đến cả việc *tịch thu* ruộng đất của địa chủ". Ở "châu Âu" có cái gì giống như thế không, hỡi chàng Kvoét-xen Nga? Không, vì ở châu Âu không còn có việc đặt ra *một cách cách mạng* những vấn đề của cuộc cách mạng *tư sản* nữa. "Nhà trường của giai cấp tư sản tư bản chủ nghĩa" đối với nông dân Nga là một nhà trường phản bội và phản trắc của giai cấp tư sản tự do (là giai cấp *đã đem nộp* nông dân cho địa chủ và cho chế độ chuyên chế), và chỉ có những phần tử cơ hội chủ nghĩa cực đoan mới bảo vệ *nhà trường* ấy.

Khi nhạo báng "sự liên hiệp của giai cấp vô sản với 100 triệu nông dân", Mác-tốp nhạo báng cả toàn bộ một cuộc cách mạng *trên thực tế* đã chứng minh cho sự liên hiệp đó cả trên vũ đài khởi nghĩa (X, XI - XII. 1905) lẫn trên vũ đài của *hai* khóa Đuma đầu tiên (1906 và 1907).

Mác-tốp đang dao động một cách bất lực giữa phái tự do (phái này *chống lại* việc "tịch thu ruộng đất", *chống lại* "những cuộc đấu tranh cách mạng của nông dân") và những người dân chủ - xã hội là những người cho tới nay chưa hề từ bỏ việc ủng hộ cuộc *khởi nghĩa* của nông dân và chưa hề từ bỏ việc *tuyên bố* điều đó trong *cương lĩnh* của mình.

Mác-tốp cho rằng trong những năm cách mạng (1905 - 7) được đặt lên chương trình nghị sự *không phải* là vấn đề chế độ cộng hòa, mà là "die Frage der *Unabhängigkeit* der Volksvertretung" (S. 918)¹⁾. Độc lập *đối với* ai? đối với chính thể quân chủ **đã**

liên hiệp của giai cấp vô sản với 100 triệu nông dân... còn chưa trải qua nhà trường của giai cấp tư sản tư bản chủ nghĩa" ("Neue Zeit", tr. 909). Đó chính là quan điểm của Kvoét-xen Nga!

¹⁾ — "vấn đề về tính độc lập của chế độ đại biểu của nhân dân" (tr. 918).

thực hiện Staatsstreiche ư?¹⁾ Những phần tử cơ hội chủ nghĩa Nga thậm chí đã quên mối liên hệ giữa cuộc cách mạng ruộng đất và cách mạng chính trị (liệu có thể nào đấu tranh đòi tịch thu ruộng đất mà lại không đấu tranh đòi chế độ cộng hòa, được không?), họ quên rằng thời đại der Staatsstreiche, der Aufstände, der Niederwerfungstreiks²⁾, do những điều kiện *khách quan* của thời đại đó chứ không phải do ý chí của chúng ta, *đang đặt* lên chương trình nghị sự vấn đề chế độ cộng hòa. "Chế độ cộng hòa" được coi là khẩu hiệu của năm 1905 = "chủ nghĩa lãng mạn"; "độc lập" (đối với cái chính thể quân chủ thực hiện Staatsstreiche và tiến hành den Bürgerkrieg³⁾) = Realpolitik⁴⁾, — có phải như vậy không, hỡi chàng Kvoét-xen Nga?

A propos⁵⁾. Rosa Luxemburg đã tranh luận với Kautsky về vấn đề: đối với nước Đức, thời cơ của Niederwerfungsstrategie⁶⁾ *đã đến* hay chưa, và Kautsky đã nói *rõ ràng và dứt khoát* rằng ông ta cho thời cơ đó là không thể tránh khỏi và gần gũi, nhưng còn chưa tới. Còn Mác-tốp, "sửa chữa" (verballhornend) Cau-xky, lại phủ nhận khả năng có thể áp dụng der Niederwerfungsstrategie vào nước Nga năm 1905!! Mác-tốp cho rằng cuộc khởi nghĩa XII. 05 đã được gây ra "*künstlich*" ("Neue Zeit", S. 913). Die Leute, welche so glauben, können nur *künstlich* zur Sozialdemokratie gerechnet werden. *Natürlich* sind sie Nationalliberale⁸⁾.

Mác-tốp chế nhạo cái quan điểm cho rằng giai cấp vô sản là

¹⁾ — những cuộc đảo chính

²⁾ — những cuộc đảo chính, những cuộc khởi nghĩa, những cuộc bãi công chính trị có tính chất quần chúng

³⁾ — nội chiến

⁴⁾ — chính sách hiện thực

⁵⁾ — Tiện thể xin nói thêm

⁶⁾ — chiến lược lật đổ

⁷⁾ — "một cách nhân tạo"

⁸⁾ — Những người tin như thế thì chỉ có thể được coi là thuộc đảng dân chủ - xã hội *một cách nhân tạo* mà thôi. *Về thực chất*, họ là những người tự do - dân tộc.

"die ausschlaggebende Macht"¹⁾ (S. 909) trong cách mạng. Cho tới nay chỉ có phái tự do mới dám (hơn nữa không phải bao giờ cũng dám) phủ nhận cái sự thực lịch sử không thể chối cãi được là năm 1905, giai cấp vô sản Nga đã *thực sự* đóng vai trò "der ausschlaggebenden Macht". Và khi cái lý luận phủ nhận "bá quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản trong cách mạng Nga" đã thắng thế trong cuốn "Phong trào xã hội" gồm năm tập (do Mác-tốp và Pô-tô-rê-xốp biên tập), thì Plê-kha-nốp đã rút ra khỏi ban biên tập đó và đã tuyên bố cuốn "Phong trào xã hội" là một tác phẩm của phái thủ tiêu. Hiện nay Mác-tốp không đại diện cho toàn thể phái men-sê-vích, mà chỉ đại diện cho cái phái men-sê-vích mà Plê-kha-nốp, vẫn là một người men-sê-vích, đã đoạn tuyệt và tuyên bố là chủ nghĩa cơ hội.

Mác-tốp đem cuộc tẩy chay ở Nga năm 1906 đối lập lại với việc những người vô chính phủ bảo vệ việc tẩy chay (việc "không làm chính trị") "in ganz Westeuropa"²⁾. Về cuộc tẩy chay năm 1906, chúng tôi đã nói riêng (chính đồng chí đã nói đến việc đó). Nhưng tại sao khi nói đến tẩy chay nói chung, Mác-tốp lại *quên* không nói đến sự áp dụng chủ yếu sách lược tẩy chay trong cách mạng Nga, tức cuộc tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin (đạo luật ngày 6 tháng Tám 1905)? Toàn thể phái tự do, thậm chí cả *những người cánh tả* ("Hội liên hiệp giải phóng") đều phản đối cuộc tẩy chay đó; những người dân chủ - xã hội men-sê-vích đã tán thành cuộc tẩy chay đó. Phải chăng vì cuộc tẩy chay *đó* đã thắng lợi nên Mác-tốp im đi không nói tới nó? Phải chăng vì cuộc tẩy chay *đó* là khẩu hiệu của Niederwerfungsstrategie *bách chiến bách thắng*.

Tất cả những người men-sê-vích (nhất là những người men-sê-vích ở các tờ "Bình minh của chúng ta", "Phục hưng" và "Đời sống") đều chộp lấy cuộc tranh luận giữa Rô-da Lú-xăm-bua và Cau-xky để tuyên bố C. Cau-xky là "men-sê-vích". Và Mác-tốp,

¹⁾ — "lực lượng quyết định" (trong trường hợp này có nghĩa: lực lượng chủ đạo, lực lượng lãnh đạo).

²⁾ — "trong toàn bộ Tây Âu".

giở cái kleinliche und miserable Diplomatie¹⁾ đang cố hết sức *khơi sâu* cái vực thăm ngăn cách Rô-da Lú-xăm-bua với C. Cau-xky. Những thủ đoạn elende²⁾ đó không thể thành công được. Những người dân chủ - xã hội cách mạng đã có thể tranh luận về *thời gian* bắt đầu tiến hành Niederwerfungsstrategie ở Đức, chứ không phải về *tính chất phải có* của *Niederwerfungsstrategie* ở Nga năm 1905. Cau-xky thậm chí cũng không hề có ý nghĩ phủ nhận tính chất phải có *của nó* đối với nước Nga năm 1905. Chỉ có phái tự do và bọn Kvoét-xen Nga và Đức mới có thể phủ nhận điều đó!

Thế nào, việc kết thúc vấn đề bãi công có tính chất quần chúng ở Ma-gđơ-bua (việc thông qua nghị quyết của Rô-da và việc Rô-da rút lui phần thứ hai) có làm cho đồng chí ấy *hòa giải* với Cau-xky và Vorstand³⁾ không? Hay là còn lâu?²⁶³ ((Cách đây khoảng hai tuần, tôi đã từ Xtốc-khôn viết cho Rô-da Lú-xăm-bua một bức thư.))

Địa chỉ của tôi: VI. Oulianoff. 4. Rue Marie Rose. 4. Paris. XIV.

Gửi đến Lai-pxích

*In lần đầu năm 1925 trong
Văn tập Lê-nin, t. III*

Theo đúng bản thảo

209

GỬI C. B. RA-ĐẾCH

Gửi đồng chí *Các-lơ Ra-đếch*

9/X. 10.

Đồng chí kính mến! Tôi đã có ý định trả lời những bài báo của Mác-tốp và của Tơ-rốt-xki trong một bài báo dài về thực chất

¹⁾ — thủ đoạn ngoại giao nhỏ nhen và khốn nạn

²⁾ — thảm hại

³⁾ — ban lãnh đạo

vấn đề trên tờ "*Neue Zeit*". Nhưng sự việc lại xảy ra khác đi. Đồng chí đã đăng một lời tuyên bố rất tốt, còn đồng chí Các-xki, ngay trước khi tôi viết thư cho Cau-xky và Vuốc-mơ về ý định của tôi, đã gửi cho tờ "*Neue Zeit*" một bài báo chống lại Mác-tốp¹⁾. Vuốc-mơ đã chuyển cho tôi xem bài báo của Các-xki, và tôi đã đồng ý chỉ giới hạn trong bài báo đó thôi.

Nhưng tôi không thể để yên không trả lời những điều phi lý và những điều xuyên tạc không thể tưởng được của Mác-tốp và Tơ-rốt-xki. Tôi đã viết xong khoảng một phần ba hoặc một nửa bài báo của tôi. Đề tài bài đó: "*Ý nghĩa lịch sử của cuộc đấu tranh nội bộ đảng ở Nga*"²⁾. Đồng chí hãy làm ơn cho biết ý kiến: liệu có thể đăng bài báo đó trên tờ "*Leipziger Volkszeitung*" được không và như thế có hợp lý không?

Nếu câu trả lời cho câu hỏi đó phụ thuộc vào việc ban biên tập có thích bài báo của tôi hay không, thì dĩ nhiên tôi xin sẵn sàng nộp cho đồng chí bài báo đó không kèm theo bất kỳ điều kiện nào.

Tôi sẽ rất lấy làm cảm ơn đồng chí, nếu đồng chí cho biết ngay bây giờ một cái gì đó về vấn đề ấy. Ví dụ, tôi rất muốn biết, liệu đồng chí có thể đăng trên tờ "*Leipziger Volkszeitung*" một vài tiểu phẩm về đề tài đó không? Bài báo có thể dài *maximum* là bao nhiêu? Và còn một vấn đề nữa: tôi không thể viết bằng tiếng Đức được, mà viết bằng tiếng Nga, liệu đồng chí có thể bảo đảm việc dịch ở Lai-pxích được không — hay là việc đó bất tiện và gây khó khăn cho đồng chí và tôi phải tìm người phiên dịch ở đây (dĩ nhiên, tôi chắc cũng có thể làm được việc đó) — hoặc cuối cùng, tôi sẽ viết bằng cái tiếng Đức *rất* tồi của tôi (mẫu của nó đã có ngay trong bức thư này), còn ở Lai-pxích người ta sẽ dịch từ cái tiếng Đức tồi đó sang tiếng Đức chuẩn. (Có lần một anh bạn của tôi

¹⁾ Xem thư trước.

²⁾ Xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 463 - 486.

nói với tôi rằng dịch từ tiếng Nga chuẩn sang tiếng Đức thì *đẽ hơn* là dịch từ tiếng Đức tồi.)

Xin gửi đồng chí những lời chúc mừng tốt đẹp.

N. Lê-nin của đồng chí

Địa chỉ của tôi:

Mr. Vl. Oulianoff
4. Rue Marie Rose. 4.
Paris. XIV.

Gửi đến Lai-pxích

In lần đầu năm 1930 trong
Văn tập Lê-nin, t. XIII

Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức

210

GỬI G. L. SCO-LỐP-XKI

Đồng chí thân mến! Rất cảm ơn đồng chí về bức thư và những tin tức về sự cố động của Plê-kha-nốp. Tất cả những tin tức như thế hiện nay vô cùng quý giá đối với chúng tôi, vì chúng cho phép chúng tôi đánh giá đúng được tâm trạng của những người dân chủ-xã hội ở nước ngoài. Tôi cũng nghĩ đến việc đi thuyết trình ở Thụy-sĩ (Giơ-ne-vơ, Lô-da-nơ, Béc-nơ, Xuy-rich²⁶⁴). Tôi không biết, chuyến đi ấy có bỏ công không.

Về việc lập khối với Plê-kha-nốp, theo tôi, đồng chí hoàn toàn đúng khi cho rằng chúng ta nên tán thành lập khối. Từ năm 1909, tôi *hoàn toàn* tán thành việc *nhích lại gần* với phái Plê-kha-nốp. Và bây giờ lại càng tán thành hơn. Chỉ cùng với phái Plê-kha-nốp chúng ta mới có thể và nên xây dựng đảng — từ lâu đã đến lúc phải từ bỏ phái "Tiến lên" và phái "Tiếng nói". Quả là sai lầm, nếu cho rằng phái Plê-kha-nốp là yếu, là những "con số không" (như đôi khi người ta nói), v. v.. Đó chỉ là ấn tượng ở nước ngoài. Tôi

tin tưởng sâu sắc rằng ở Nga, đến 9/10 công nhân men-sê-vích là những người theo Plê-kha-nốp. Toàn bộ lịch sử của chủ nghĩa men-sê-vích trong cách mạng đảm bảo rằng phái Plê-kha-nốp là sản phẩm ưu tú nhất (và do đó có sức sống nhất) của trào lưu vô sản men-sê-vích.

Ở Cô-pen-ha-gơ, chúng tôi đã nói chuyện với Plê-kha-nốp về việc xuất bản một tờ báo phổ thông. Tờ báo đó là cần thiết. (Tơ-rốt-xki rõ ràng đã ngả về phái thủ tiêu, đã ngả sang ủng hộ phái "Tiếng nói", sang việc phá hoại khối ủng hộ đảng giữa phái bên-sê-vích với phái Plê-kha-nốp.) Chúng tôi hoàn toàn đồng ý với Plê-kha-nốp rằng đối với Tơ-rốt-xki thì chẳng cần dính dáng gì cả. Hoặc giả chúng ta sẽ đặt tờ báo phổ thông trực thuộc Cơ quan ngôn luận trung ương, *h o ặ c g i ả* sẽ đặt riêng của nhóm bên-sê-vích. Plê-kha-nốp đã hứa cộng tác. Tiền sẽ rất cần — thế mà chúng tôi còn rất ít. Tôi hy vọng đồng chí sẽ giúp đỡ chúng tôi bằng đủ mọi cách. Chúng tôi đang cố sức tổ chức một tờ tạp chí ở Nga (à la "*Phục hưng*" và "*Đời sống*"). Chẳng có chỗ bầu víu, chẳng có thư ký, chẳng có ai để sắp xếp công việc — người của chúng ta lần lượt bị bắt hết cả. Một tai họa! Nhưng tờ tạp chí là cần thiết²⁶⁵.

Bắt tay đồng chí. Lê-nin của đồng chí

Viết ngày 14 tháng Mười 1910

Gửi từ Pa-ri đến Béc-nơ

Đăng lần đầu không đầy đủ năm

1927 trên tạp chí

"Cách mạng vô sản", số 1

Theo đúng bản thảo

In lần đầu toàn văn năm 1930

trong Văn tập Lê-nin, t. XIII

211

GỬ C.HUY-XMAN

17. X. 10.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Tôi đã báo cho thủ quỹ của Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi là phải nộp niên phí. Tôi hy vọng rằng chúng tôi sẽ nộp trong ngày gần đây. Đồng chí thư ký hoặc thủ quỹ của Bộ phận Ban chấp hành trung ương sẽ thông báo cho đồng chí về vấn đề đó.

Còn về niên phí của các đại biểu Đu-ma tham gia ủy ban liên nghị viện, tôi sẽ viết thư cho họ và một lần nữa sẽ yêu cầu đồng chí thư ký nhóm dân chủ-xã hội trong Đu-ma báo cho đồng chí biết địa chỉ của họ.

Kính thư N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen

Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp năm

1962 trên tạp chí "*Cahiers du Monde*

Russe et Soviétique" N 4

In lần đầu bằng tiếng Nga, theo

đúng bản thảo

Dịch từ tiếng Pháp

212

GỬ C.HUY-XMAN

6. XI.10.

Đồng chí Huy-xman thân mến!

Đồng chí Pê-tơ-rốp, một trong những người bạn của tôi, ngày mai hoặc ngày kia sẽ ghé qua chỗ đồng chí. Đồng chí hãy làm ơn chuyển cho đồng chí ấy những báo cáo của các đảng tham dự Đại hội quốc tế Cô-pen-ha-gơ mỗi loại một bản. Những người

xã hội chủ nghĩa Nga rất khó tìm được những bản báo cáo đó. Chính vì vậy mà đối với chúng tôi, điều rất quan trọng là phải "lợi dụng" những chuyến đi của các tư nhân để phổ biến một số bản báo cáo ở Nga.

Đồng chí thân mến, xin đồng chí hãy
nhận lời chào anh em của tôi

N. Lê-nin

Gửi từ Pa-ri đến Bruy-xen

*Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp
năm 1962 trên tạp chí "Ca-
hiers du Monde Russe et So-
viétique" N 4*

*In lần đầu bằng tiếng Nga, theo
đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

213

***GỬI ĐỒNG CHÍ CHỦ TỊCH
HỘI NGHỊ BAN BIÊN TẬP
CƠ QUAN NGÔN LUẬN
TRUNG ƯƠNG²⁶⁶**

Đồng chí thân mến!

Hôm nay bỏ hội nghị ra về, tôi thấy có nghĩa vụ phải giải thích cho đồng chí hiểu ý nghĩa hành động của tôi, để tránh mọi sự bàn tán và đồn nhảm trong đảng (cũng như của những kẻ giả danh đảng). Tôi thấy mình không những có quyền, mà còn có nghĩa vụ từ chối tham dự cái gọi là "cuộc thảo luận" chỉ dùng làm cái cớ cho bộ phận theo phái thủ tiêu trong ban biên tập tung ra những chuyện đơm đặt tồi tệ nhất của những phần tử chống đảng tồi tệ nhất. Ví dụ, khi Mác-tốp viện cớ rằng những người theo phái triệu hồi là một bộ phận trong đảng, đồng thời lớn tiếng truyền đạt lại câu chuyện đơm đặt của những phần tử côn đồ nhất trong

đám lưu vong theo chủ nghĩa triệu hồi, làm như thể vụ đồng chí Vích-to đã chấm dứt hoặc được im đi *nhờ mua chuộc*²⁶⁷, và đồng thời đưa ra yêu cầu bảo vệ họ, tức Mác-tốp và Đan, khỏi mọi sự nghi ngờ như vậy của một "bộ phận trong đảng", — thì ai nấy đều rõ rằng, dưới cái màn "*bảo vệ*" khỏi sự tố giác láo của phái triệu hồi, chẳng qua họ chỉ đem lại cho chúng ta *sự giúp đỡ có tính chất thủ tiêu chủ nghĩa* đối với những sự đả kích thuộc loại tồi tệ nhất của phái triệu hồi.

Coi sự tham gia vào "*cuộc thảo luận*" đề cập đến những chuyện như vậy là không xứng đáng với phẩm giá của mình, tôi tuyên bố rằng từ nay về sau tôi cũng sẽ cố gắng bỏ những hội nghị có những sự "thảo luận" như vậy.

Xin gửi lời chào đồng chí N. Lê-nin

7. XI. 10.

*Viết tại Pa-ri (hòm thư địa
phương)*

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

Theo đúng bản thảo

214

**GỬI V.Đ. BÔN-TSO -
BRU-Ê-VÍCH**

V.Đ. thân mến! Hôm nay tôi lại nhận được tin về đứa con²⁶⁸ văn học mới, nhưng đáng ngạc nhiên thay, không nhận được của đồng chí một lời nào. Thế nghĩa là thế nào? Tôi hết sức lo lắng cho số phận của đứa con. Ví dụ như người ta viết rằng người ta sợ không biết những bài gửi đi có lỗi thời không. Điều đó làm tôi hết sức lo ngại. Tôi hết sức kiên quyết yêu cầu đăng tất cả những gì gửi tới (có những chỗ sửa chữa, với điều kiện là "có những hoàn cảnh khách quan", nếu điều đó là cần thiết). Đó chính là vấn đề

nguyên tắc, vấn đề phương hướng. Chúng tôi chưa có những tài liệu về vấn đề đó, chúng tôi hy vọng ở đồng chí, thế mà đồng chí lại im lặng. Như thế không thể được. Mỗi tuần hai lần—đó là tối thiểu—phải có những tin tức, dù nhỏ, của đồng chí, để giữ vững liên lạc và cảm thấy gần gũi với công việc. Thế mà còn có "những người bất bình" viết nữa (hôm nay tôi nhận được một bức thư dài của một người bất bình: chắc đồng chí đoán được đó là ai). Vì vậy tôi thiết tha yêu cầu: đồng chí hãy viết thư, hãy viết thường xuyên hơn và chi tiết hơn.

Xin gửi đến V.M. lời chào thân thiết.

Xta-rích của đồng chí

*Viết ngày 8 tháng Mười một
1910*

*Gửi từ Pa-ri đến Pê-téc-bua
In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

*Theo đúng bản sao đánh máy
(đã qua kiểm duyệt)*

215

GỬI V.Đ.BÔN-TSƠ- BRU-Ê-VÍCH

V.Đ. thân mến! Tôi mới viết thư cho đồng chí cách đây mấy hôm. Hôm nay tôi lại viết nữa, bởi vì tôi mới nhận được những tin tức rất đáng ngại, dường như nói lên một vài việc không ổn ở chỗ đồng chí. Không ổn tại sao—tôi không được biết. Sự thế thế nào—tôi cũng không hay²⁶⁹. Không nên lừa chúng tôi mà không thông báo như vậy, — và rồi sau đó lại phân nản về chúng tôi rằng công việc bị đình trệ. Tại sao những người đồng tư tưởng lại không cộng tác với nhau trong một tờ báo, nếu có sự đồng ý

¹⁾ Xem thư trước.

về điều chủ yếu, về sự cần thiết phải hoàn toàn không dung nạp các ngài Pô-tơ-rê-xốp và đồ vô dụng khác ở tờ "Bình minh của chúng ta"? Mà chính trong vấn đề này đã có sự nhất trí rồi kia mà. Ngay hôm nay chúng tôi thông báo ý kiến của chúng tôi về việc đưa người thứ ba vào (vì đã có điều kiện trực tiếp là: chỗ thứ ba thuộc về chúng tôi)²⁷⁰. Tôi xin báo cho đồng chí biết để khỏi có những sự xuyên tạc. Người thứ ba có một phần ba ý nghĩa quyết định—lẽ nào như thế là nhiều ư? Lẽ nào đồng chí lại phản đối? Tôi hy vọng rằng không. Tôi rất, rất mong rằng công việc sẽ được sắp xếp ổn thoả, không có những sự cọ sát. Đã đến lúc, quả là đã đến lúc phải bắt tay gấp vào việc ra một tờ báo và một tờ tạp chí nhỏ. Về tờ tạp chí, chúng tôi yêu cầu ít thôi: đồng chí hãy tìm cho một tổng thư ký và một hoặc hai tờ đơn²⁷¹. Có lẽ nào thu xếp việc đó lại khó đến thế ư? Vậy tôi chờ tin tức đấy nhé.

Tôi mong rằng giờ đây đối với những người bất bình, công việc sẽ ổn thoả. Bởi vì chẳng có gì đáng cãi nhau cả.

*Viết ngày 10 tháng Mười một
1910*

*Gửi từ Pa-ri đến Pê-téc-bua
In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

*Theo đúng bản sao đánh máy
(đã qua kiểm duyệt)*

PHỤ LỤC

1
GỬI C. I-a BRAN-TINH

Gửi đồng chí Bran-tinh

Đồng chí thân mến, qua đồng chí, Đại hội Đảng công nhân dân chủ-xã hội ở Xtốc-khôn xin gửi tới đảng Thụy-điển anh em lời chào và mời đồng chí đến tham dự các phiên họp của đại hội với tư cách quan sát viên.

Thay mặt đoàn chủ tịch xin gửi lời chào dân chủ-xã hội
Ph. Đan
N. Lê-nin

*Viết ngày 23 hoặc 24 tháng Tư
1906 tại Xtốc-khôn*

*In lần đầu, theo đúng văn bản
do chính tay Ph. I. Đan viết và
do V.I.Lê-nin ký
Dịch từ tiếng Đức*

2
**TUYÊN BỐ CỦA BAN BIÊN TẬP
BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN"**

Gửi uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích, đồng chí Vích-to²⁷².

Ban biên tập báo "Người vô sản" xác nhận rằng không một tổ chức nào được thông báo về việc rút lui của đồng chí Mác-xi-mốp và về tất cả những gì đã xảy ra trong vòng ba ngày gần đây (cũng như trước đó). Đối với một số ít cá nhân được thông báo

như vậy, chúng tôi lập tức yêu cầu phải tuyệt đối im lặng. Từ nay về sau chúng tôi kiên quyết cam kết sẽ áp dụng mọi biện pháp để giới hạn trong phạm vi các uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích những tin tức về tất cả mọi việc xảy ra.

Chúng tôi cam kết như vậy trong trường hợp, nếu đồng chí Mác-xi-mốp

1) từ bỏ việc gửi cho các tổ chức địa phương bức thư của mình viết cho ban biên tập,

2) cam kết, cũng như chúng tôi, áp dụng mọi biện pháp để cả những cá nhân riêng lẻ được thông báo về việc đồng chí ấy rút khỏi ban biên tập, v. v., cũng không tiếp tục lan truyền bất kỳ một tin riêng nào về việc này,

3) chuyển lời tuyên bố bày tỏ tất cả mọi sự bất bình và buộc tội của mình tới cuộc họp sắp tới của các uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích (hiện đang ở nước ngoài và đang trên đường ra nước ngoài),

4) đồng chí Mác-xi-mốp không được nài ép đăng trên báo "Người vô sản" về việc rút lui của đồng chí ấy.

Thay mặt ban biên tập báo "Người vô sản"

N. Lê-nin

In. Đơ-rốp

Thư ký Trung tâm bôn-sê-vích *Xa-bli-na*

*Viết khoảng ngày 23 và 24
tháng Sáu 1908 tại Giơ-ne-vơ
(hòm thư địa phương)*

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

*Theo đúng bản sao, chưa rõ người
viết*

3

THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN"

*Gửi các uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích – các đồng chí
Mác-xi-mốp, Ma-rát và Đơ-mốp*

... về đề nghị của các đồng chí triệu tập ngay Trung tâm bôn-sê-vích, chúng tôi thấy cần phải thông báo những điều sau đây:

1) Một loạt những cuộc họp trước đây của Trung tâm bôn-sê-vích đã cho thấy rằng có cả một nhóm vấn đề ít nhiều cơ bản đã được nêu ra tại các phiên họp đó rõ ràng là có liên quan tới những vấn đề mang tính chất chung hơn, mà hội nghị mở rộng hiện nay của Trung tâm bôn-sê-vích đang được triệu tập để giải quyết. Trước khi giải quyết dứt khoát vấn đề chung là toàn bộ đường lối có tính nguyên tắc và thực tiễn của Trung tâm bôn-sê-vích với tư cách là cơ quan lãnh đạo của phái bôn-sê-vích cần phải được tiến hành theo phương hướng nào, thì việc giải quyết nhóm vấn đề ấy trong những điều kiện như vậy hoặc giả không thể thực hiện được, hoặc giả trên thực tế sẽ biến thành một sự cãi vã và làm tăng thêm những yếu tố của sự cãi vã đó mà thôi. Còn với cái thái độ đối với các nghị quyết của Trung tâm bôn-sê-vích mà chúng tôi nhiều lần được quan sát thấy từ phía "phái đối lập" thì việc thảo luận công việc theo tinh thần đồng chí sẽ biến thành một loạt những lời đả kích của những đồng chí đó chống lại một số uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích, thành việc nhắc lại những chuyện đơm đặt và vu khống hoàn toàn không có căn cứ.

2) Vì vậy, sau khi thấy rằng một vài uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích đã đi theo con đường chia rẽ, Trung tâm bôn-sê-vích đã thông qua nghị quyết về việc cho phép tiến hành *trung cầu ý kiến* của các uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích trước khi triệu tập hội nghị toàn thể để giải quyết những vấn đề *thực tiễn* không thể trì hoãn. Do đó hiện nay chúng tôi chưa thấy cần thiết phải triệu tập Trung tâm bôn-sê-vích với thành phần gồm các uỷ viên hiện đang

có mặt ở Pa-ri, hơn nữa là lý do chính đáng nhất để làm việc đó—quy định thời gian triệu tập hội nghị mở rộng—chỉ có thể xác định được bằng cách thăm dò ý kiến của *tất cả* các uỷ viên Trung tâm bên-sê-vích, chủ yếu là những người hiện đang ở Nga. Những yêu cầu tương ứng đã gửi đi cho tất cả các đồng chí đó rồi và hiện nay đang chờ ý kiến trả lời và đồng chí thư ký sẽ báo cho các đồng chí ý kiến đó.

Vấn đề mời các đại diện của các tỉnh không cần phải thảo luận riêng, bởi vì việc có mặt của các đại diện đó tại cuộc họp mở rộng của Trung tâm bên-sê-vích là bắt buộc.

Đơn của đồng chí N. về thời hạn mà đồng chí ấy mong muốn, đương nhiên là phải được hết sức lưu ý, ngay cả khi đơn đó do đồng chí ấy đưa không phải thông qua ba uỷ viên khác.

Xin gửi lời chào đồng chí

*I-u Ca-mê-nép
N. Lê-nin
Gri-gô-ri
Vích-to*

*Viết chậm nhất là ngày 26 tháng
Tư 1909 tại Pa-ri (hòm thư địa
phương)*

*In lần đầu, theo đúng bản sao
chưa rõ người viết*

4

*GỬI BAN CHẤP HÀNH CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

Pa-ri, ngày 26 tháng Năm 1909.

Đồng chí thân mến,

Các báo đăng tin về chuyến đi của Nga hoàng và ý đồ của hắn muốn thăm Thụy-điển, Ý, Anh và Pháp²⁷³.

Những người xã hội chủ nghĩa Thụy-điển đã thấy sự cần thiết phải lên tiếng nhân chuyện này, và đồng chí Bran-tinh của chúng

ta đã thay mặt họ tuyên bố tại Nghị viện Thụy-điển—dưới dạng chất vấn chính phủ—lời kháng nghị kiên quyết phản đối, đầy tinh thần đoàn kết xã hội chủ nghĩa quốc tế.

Chúng tôi tin tưởng rằng các đồng chí của chúng ta ở các nước khác cũng sẽ tán thành ý kiến của Bran-tinh rằng không thể coi chuyến đi thăm của Nga hoàng là một hành động ngoại giao bình thường, và về phía mình họ sẽ lên tiếng phản đối, đúng như tình hình đòi hỏi.

Chỉ cần kêu gọi họ có những hành động gấp rút. Rõ ràng là chi bộ Nga không thể hành động trực tiếp. Chúng tôi cũng thấy rằng Ban chấp hành và Uỷ ban liên nghị viện sẽ có thể nắm lấy việc chủ động kêu gọi các đảng thành viên, cũng như các nhóm nghị viện tương ứng, và vạch ra cho họ thấy vai trò của Nga hoàng Ni-cô-lai II trong những hành vi tàn bạo của cái chế độ mà hắn không những chỉ là đại diện, mà còn là một kẻ cổ vũ tích cực và tội lỗi.

Cần phải đặc biệt lưu ý các đồng chí của chúng ta tại các chi bộ khác tới những hành động tàn bạo trong các nhà tù chính trị ở Nga, nơi có hàng vạn đồng chí của chúng tôi đang bị đầy đọa vì nguyện vọng tha thiết với tự do của mình và vì cuộc đấu tranh của mình cho sự nghiệp của giai cấp công nhân và chủ nghĩa xã hội. Những sự thực đó đã là đối tượng chất vấn do đảng đoàn dân chủ-xã hội trong Đu-ma mới đưa ra cách đây vài ngày, và chúng tôi xin gửi các đồng chí bản dịch lời chất vấn đó²⁷⁴ với yêu cầu nên lưu ý tới nó khi soạn lời kêu gọi của các đồng chí và trong trường hợp cần thiết thì gửi văn bản đó cho các chi bộ và đề nghị đăng nó trên báo chí.

Xin gửi lời chào anh em

*N. Lê-nin
I. Ru-ba-nô-vích*

*Gửi đến Bruy-xen
Đăng lần đầu năm 1960 trên tạp
chí "Những vấn đề lịch sử Đảng
cộng sản Liên-xô", số 5*

*Theo đúng bản đánh máy do
V.I.Lê-nin ký
Dịch từ tiếng Pháp*

5

TUYÊN BỐ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI DÂN CHỦ-XÃ HỘI" ¹⁾

Chúng tôi xin được báo cho ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương biết rằng đồng chí Lê-nin xin rút bản nghị quyết của mình (về sách lược tổ chức trong nội bộ đảng), cũng như các đồng chí Gri-gô-ri và Ca-mê-nép cũng xin rút bản nghị quyết của mình (về việc đăng bài báo của Lê-nin hay là về việc muốn đăng bài đó). Do đó Lê-nin xin rút lại đơn của mình về việc xin rút ra khỏi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương. Đồng thời chúng tôi, những người ký tên dưới đây, đều tán thành coi "việc rắc rối" do hiểu lầm là nul et non-avenue ²⁾.

Pa-ri, ngày 5 tháng Mười một 1909.

Gri-gô-ri

I-u. Ca-mê-nép

Bruy-xen ngày 6 tháng Mười một 1909. *Lê-nin*

Bruy-xen ngày 6 tháng Mười một. *A. Vác-xki*

Gửi đến Pa-ri

*In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV*

*Theo đúng bản do chính tay
G. E. Di-nô-vi-ép viết và do V. I.
Lê-nin ký*

¹⁾ Xem tập này, tr. 278.

²⁾ — không có giá trị

6

*GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ-XÃ HỘI NGA

Các ủy viên Ban chấp hành trung ương ký tên dưới đây, những người thuộc phái bôn-sê-vích, thấy cần thiết phải tuyên bố rằng, theo ý kiến của họ thì cần phải triệu tập hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương càng sớm càng tốt.

Khi biểu quyết tán thành việc triệu tập gấp hội nghị toàn thể, chúng tôi, về phần mình, sẽ làm tất cả những gì có thể để cuộc họp đó được tiến hành trong một thời gian ngắn nhất.

Chúng tôi đề nghị Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương thông báo cho tất cả các ủy viên Ban chấp hành trung ương ở nước Nga cũng như ở nước ngoài biết về lời tuyên bố này của chúng tôi.

Ngày 14 tháng Mười một (lịch mới) 1909.

Pa-ri

Các ủy viên Ban chấp hành trung ương:

In-nô-ken-ti-ép

Gri-gô-ri

Lê-nin

V. Xéc-ghê-ép

*Đăng lần đầu năm 1926 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 11*

*Theo đúng bản do chính tay
G.E. Di-nô-vi-ép viết và do
V.I. Lê-nin ký*

7
*GỬI BỘ PHẬN Ở NƯỚC NGOÀI
CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN
DÂN CHỦ-XÃ HỘI NGÀ

Các đồng chí kính mến!

Đến nay chúng tôi vẫn chưa nhận được thư trả lời cho câu chất vấn của chúng tôi gửi các đồng chí, là bản thân các đồng chí hiểu *như thế nào* cái quyền hạn của mình trong những vấn đề có liên quan tới những vụ xung đột trong Cơ quan ngôn luận trung ương²⁷⁵. Tuy vậy, chúng tôi thấy cần thiết phải trình bày với các đồng chí về một vài lời giải thích nhân một loạt vụ xung đột xảy ra trong ban biên tập mới của Cơ quan ngôn luận trung ương kể từ ngày họp hội nghị toàn thể đến nay,—cũng như chúng tôi sẽ làm điều đó trong thời gian tới để báo cho *toàn đảng và toàn thể* những người dân chủ-xã hội biết.

Chúng tôi bắt đầu từ bản tuyên bố cuối cùng của các đồng chí Đan và Mác-tốp ngày 29 tháng Ba.

1. Cho rằng chúng tôi đã quyết định đăng bài báo gửi tới từ Ti-phlít, "gồm những lời đả kích thô bạo nhất đối với Ban chấp hành miền Cáp-ca-dơ" là không đúng, bởi vì chúng tôi đã quyết định lược bỏ phần đó của bài báo và chỉ để lại phần luận chiến có tính chất nguyên tắc với tờ báo Gru-di-a mà tác giả, một cán bộ địa phương, vạch trần là theo phái thủ tiêu. Đồng thời các tác giả bản tuyên bố lại im lặng không nói cho các đồng chí biết rằng bản thảo bài luận chiến đó đã được gửi đến cho tác giả bài báo của tờ báo Gru-di-a để tạo cho tác giả đó khả năng có thể trả lời trên cùng một số của Cơ quan ngôn luận trung ương. (Còn sau đó, tại phiên họp cuối cùng của ban biên tập, chúng tôi đã quyết định chuyển toàn bộ bài luận chiến đó cùng với bài trả lời cho tờ "Chuyên san tranh luận"²⁷⁶).

2. Các tác giả bản tuyên bố im lặng không nói cho các đồng chí biết tại sao chúng tôi đã bác bỏ bài báo của đồng chí Đan viết về nhiệm vụ của đảng đối với việc khủng bố các nghiệp đoàn. Chúng tôi đã bác bỏ bài đó, bởi vì "nhiệm vụ của đảng trong bài báo đó quy lại là đánh đổi cuộc đấu tranh nhằm lật đổ chế độ chuyên chế để lấy thứ tiền lẻ là "cuộc đấu tranh cho tính chất hợp pháp" của phái dân chủ-lập hiến".

3. Các đồng chí Đan và Mác-tốp coi việc chúng tôi đã họp bàn riêng về vấn đề cần phải chống lại sự tấn công đê hèn vào Cơ quan ngôn luận trung ương và vào sự thống nhất của đảng là "không tự nhiên", còn chính bản thân họ thì thấy rằng việc họ, hai biên tập viên của Cơ quan ngôn luận trung ương, đã họp cùng với các biên tập viên khác của tờ "Tiếng nói người dân chủ-xã hội" để *tiến hành* cuộc tấn công đê hèn vào Cơ quan ngôn luận trung ương là "hoàn toàn tự nhiên"²⁷⁷. Việc họp bàn giữa những người đồng tư tưởng trong nội bộ ban lãnh đạo và việc cùng nhau thảo luận bài báo trước khi đặt lên bàn của ban biên tập để nhận định (hơn nữa là trong trường hợp như trường hợp này), thì họ cho là vi phạm luật lệ. Còn cùng một lúc có chân trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, —tiện thể nói thêm rằng cơ quan ngôn luận đó được Ban chấp hành trung ương giao cho nhiệm vụ "giải thích các mối nguy cơ của các thiên hướng sai lầm" ngả về phía *chủ nghĩa thủ tiêu* và chủ nghĩa triệu hồi,—và có chân trong ban biên tập "Tiếng nói người dân chủ-xã hội" là tờ báo đang che giấu, khuyến khích, bảo vệ chủ nghĩa thủ tiêu và là tờ báo mà Ban chấp hành trung ương tỏ ra mong muốn cần phải chấm dứt sự tồn tại,—thì họ cho rằng *không* trái với tính chất lương thiện về mặt chính trị. Chúng tôi xin dành cho các tác giả của bản tuyên bố cái lối đánh trộm vào Cơ quan ngôn luận trung ương và sự thống nhất của đảng và đồng thời lại đòi có "tính tập thể" trong việc thảo thư trả lời cho những hành động đánh trộm của chính họ, cho cái lối làm cố hữu của cái nghề thầy cãi bí mật. Về phía chúng tôi, thảo luận cùng với họ về những sự đả kích của chính

họ vào Cơ quan ngôn luận trung ương sẽ là một tấn hài kịch vô liêm sỉ. Điều duy nhất mà chúng tôi có thể làm được là đặt bài báo lên bàn biên tập, để cho họ có thể tìm hiểu nội dung bài đó và nghe những ý kiến phản bác của họ. Và việc đó đã được thực hiện.

4. Các tác giả bản tuyên bố viết rằng chúng tôi đã "trực tiếp đánh lừa họ", bởi vì "không hề đả động gì đến dự định của mình sẽ đăng—hơn nữa lại xuyên tạc chân lý một cách đáng công phần—một phần thư từ trao đổi của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương với Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương". Chúng tôi không những không đả động về vấn đề đó, nói chung chúng tôi không nói gì với họ về nội dung bài báo cả, *bởi vì chúng tôi đã đưa bài đó tận tay cho họ*. Đồng chí Đan thậm chí còn xem lướt qua bản thảo của bài báo đó nữa. Về phía các đồng chí Đan và Mác-tốp, đó quả là một sự lừa dối, nhằm hy vọng rằng các đồng chí sẽ không nhận thấy là mới mấy dòng trước đó, bản thân các tác giả viết cho các đồng chí *rằng chúng tôi đã đưa cho họ bài báo để đọc khi còn là bản thảo*, có nghĩa là chúng tôi chẳng chủ tâm giấu họ một điều gì cả. Còn để chỉ rõ rằng "sự xuyên tạc chân lý một cách đáng công phần" của chúng tôi là cái gì, thì trong số 12 của Cơ quan ngôn luận trung ương, chúng tôi đã đăng *tất cả* những đoạn trích từ bức thư của Ban chấp hành trung ương có liên quan tới sự việc ấy. Độc giả sẽ tự xét đoán lấy.

5. Các tác giả bản tuyên bố viết về "khía cạnh bí mật - cảnh sát của vấn đề". Nhưng họ quên nói với các đồng chí rằng chúng tôi *không* nêu lên trên báo chí tình hình tổ chức trong đảng của ba phần tử thủ tiêu đó, rằng chính Đan và Mác-tốp không những đã đăng tên của họ mà còn đăng tên của những phần tử thủ tiêu khác trên các số 19-20 tờ "Tiếng nói người dân chủ-xã hội". Còn để trả lời điều đó, chúng tôi chỉ có thể dùng những lời của Plê-kha-nốp nói rằng những phần tử thủ tiêu đảng chỉ bị "tám huân chương trên cổ" "đe dọa" mà thôi.

6. Các tác giả bản tuyên bố viết rằng cả những người bôn-sê-vích cũng từ chối tham gia vào Ban chấp hành trung ương*. Nhưng họ cố ý quên nói với các đồng chí rằng sự thể không phải ở chỗ là ai muốn hay không muốn tham gia vào Ban chấp hành trung ương, mà là ở chỗ ai cho Ban chấp hành trung ương và đảng là không cần thiết và có hại.

7. Các tác giả bản tuyên bố than phiền về việc bác bỏ những bài báo của họ. Nhưng tất cả những lời than phiền đó chỉ có một mục đích: tạo ra một cách nhân tạo cái cơ sở cho sự tồn tại của tờ "Tiếng nói người dân chủ-xã hội". Với mục đích đó, các tác giả bản tuyên bố *tẩy chay* tờ "Chuyên san tranh luận", trong đó những bài của họ có thể sẽ được đăng không bị trở ngại. Họ cũng phá hoại một cách có ý thức xuất bản phẩm đó của đảng, xuất bản phẩm có mục đích làm cho các cơ quan ngôn luận của các phe phái trở nên thừa, cho phép tất cả các trào lưu trong đảng phát biểu một cách tự do trong những trường hợp các quan điểm của họ khác với quan điểm của Cơ quan ngôn luận trung ương. Ví dụ, chúng tôi đã đề nghị đăng bài báo của đồng chí Mác-tốp "Trên con đường đúng đắn" hoặc giả trên Cơ quan ngôn luận trung ương *với lời chú thích* của ban biên tập (bởi vì bài báo đấu tranh chống

* Ở đây các tác giả bản tuyên bố công phần nói rằng "các độc giả bài báo cũng không được thông báo về vấn đề *cho đến nay những người dân chủ-xã hội Ba-lan vẫn chưa tìm được ai đồng ý đại diện cho họ trong Ban chấp hành trung ương*". Đồng thời họ còn có một sự dửng dưng đặc biệt để viết ngả những từ đó. Đây cũng là *một sự nói dối xấu xa* như những điều khẳng định khác của bản tuyên bố. Trước hội nghị toàn thể, những người dân chủ-xã hội Ba-lan đã có đại diện của mình trong Ban chấp hành trung ương thì hiện nay, sau hội nghị toàn thể cũng vậy, họ vẫn có người đại diện đang chờ tin tức xem bao giờ thì sẽ đi dự các phiên họp của Ban chấp hành trung ương. Nhưng cách đây một tuần lễ, uỷ viên người Ba-lan trong Ban chấp hành trung ương đã nhận được thư của bạn đồng nghiệp của mình ở Mát-xcơ-va cho biết là đồng chí ấy cần phải đợi, bởi vì Ban chấp hành trung ương chưa thể họp được.

lại những quyết định của Ban chấp hành trung ương), hoặc giả trên tờ "Chuyên san tranh luận". Họ đã gọi cách thứ nhất là cho "*hiến binh*" đi hộ tống bài báo, còn cách thứ hai là "sự đi đây". Và họ đã tuyên bố thẳng với chúng tôi đúng như sau: "giờ đây chúng tôi sẽ mở những hoạt động quân sự để chống lại các anh".

8. Các tác giả bản tuyên bố than phiền rằng chúng tôi đã đăng một bài báo viết về hội nghị đại biểu, có vẻ như "hoàn toàn xuyên tạc những nghị quyết của hội nghị toàn thể về vấn đề đó". Ý nghĩa của lời than phiền đó như sau: bài báo được nói đến đó *hoàn toàn nhất trí với bức thư của Ban chấp hành trung ương* về hội nghị đại biểu²⁷⁸, còn bức thư của Ban chấp hành trung ương chống lại phái thủ tiêu và nói về hội nghị đại biểu thì Đan, một phần tử thủ tiêu cực đoan, không thích. Bài báo đó cũng do đồng chí đã chấp bút bức thư của Ban chấp hành trung ương viết. Đồng chí Mác-tốp cũng *đã ký* vào bức thư của Ban chấp hành trung ương. *Bức thư đó được nhất trí thông qua*. Khi chuyển bản in thử bức thư, đồng chí Mác-tốp đã viết cho tác giả bức thư đó: "về vấn đề bức thư của đồng chí viết về hội nghị đại biểu, tôi *không có ý kiến gì phản đối cả*". Còn bây giờ, con gà trống thủ tiêu chưa kịp gáy ba hồi, thì L.Mác-tốp đã vội vã (cùng với Đan) bác bỏ ngay cả bức thư *do chính đồng chí ấy thông qua*. Trong bản tuyên bố của .., do Đan chấp bút và cũng do Mác-tốp ký, đã phơi bày một cách ngây thơ cái nguyên nhân thực sự của sự không hài lòng của phái "Tiếng nói" đối với bức thư của Ban chấp hành trung ương về hội nghị đại biểu và đối với bài báo của chúng tôi cũng về chủ đề đó: các bạn thấy chưa, hội nghị toàn thể dường như đã quyết định "hoà giải" đảng với "cái gọi là chủ nghĩa thủ tiêu" và "lấp bằng cái vực sâu" giữa họ và đảng. Còn Cơ quan ngôn luận trung ương thì không hoàn thành được nhiệm vụ đó. Thú thật là chúng tôi đang hoàn thành một nhiệm vụ hoàn toàn ngược lại. Chỉ có một điều ngạc nhiên là: tại sao các tác giả bản tuyên bố than phiền về việc bác bỏ các bài báo, lại *tự mình bác bỏ* không đăng trên tờ "Tiếng nói người dân chủ-xã hội" bài báo cũng do chính đồng chí

Mác-tốp ký, nghĩa là bác bỏ bức "Thư của Ban chấp hành trung ương" về vấn đề hội nghị đại biểu? Tại sao họ lại không đăng lại bức thư đó *hoặc toàn bộ, hoặc dù chỉ một phần*? Chắc là vì bức thư của Ban chấp hành trung ương "hoàn toàn xuyên tạc những nghị quyết" của Ban chấp hành trung ương.

9. Các tác giả bản tuyên bố có gan viết thư cho các đồng chí, cho Bộ phận ở nước ngoài của *Ban chấp hành trung ương*, với yêu cầu đòi "thoả mãn" về những điều phiền muộn mà việc vạch mặt ba nhà thực tiễn theo chủ nghĩa thủ tiêu đã gây ra cho họ. Rõ ràng là họ nghĩ rằng các đồng chí sẽ đồng ý xếp xó một sự lảng nhục kỳ quái đối với đảng chúng ta như sự lảng nhục mà Mi-kha-in, Rô-man và I-u-ri, — những kẻ đồng tư tưởng với họ — đã thực hiện. Rõ ràng bọn họ đang gán cho các đồng chí cái ý định *che giấu đảng* cái âm mưu chống đảng mà chúng tôi đã vạch mặt và *uy viên Ban chấp hành trung ương trong bức thư gửi từ Nga đã đề nghị các đồng chí đưa ra công khai*. Đương nhiên, chúng tôi để cho các đồng chí tự mình trả lời một cách thích đáng cho sự lảng nhục như vậy đối với lương tâm đảng của các đồng chí. Còn chúng tôi thì nghĩ rằng không có một cơ quan nào của đảng lại dám đồng tình — đầu chỉ là gián tiếp — với bọn Rô-man, I-u-ri, Mi-kha-in và những kẻ tòng phạm, dù là ở bất kỳ mức độ nào và dưới bất kỳ hình thức nào. Nhân danh toàn đảng, những nhân vật và cơ quan như vậy phải bị bêu diếu *ngay một cách công khai*. Và chúng tôi trong Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng ta, — chúng tôi vào đó là theo ý chí của hội nghị toàn thể, — sẽ *kiên quyết tiến hành một đường lối như vậy*. Bất cứ kẻ nào gắn liền vận mệnh của mình với bọn phá hoại đảng cũng đều sẽ chịu một số phận như vậy — *dù cho kẻ đó là ai*.

10. Cuối bản tuyên bố của họ, các tác giả dọa các đồng chí rằng nếu các đồng chí không hành động theo ý họ thì họ sẽ bắt tay vào việc tố giác những vụ mà hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương đã chấm dứt. Và họ hứa với các đồng chí làm điều đó

bất chấp nghị quyết của Ban chấp hành trung ương. Nhưng sự doạ dẫm đó không còn là fraktioneller Dreck¹⁾ bình thường nữa, như đại diện của Đảng dân chủ-xã hội Lát-vi-a tuyên bố tại hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương về việc phái "Tiếng nói" làm loang những vụ đó ra chỉ vì cái vũng bùn bè phái: đó đã là *sự doạ dẫm* ra mặt có tính chất bè phái đối với Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương. Và thưa các đồng chí, dĩ nhiên là chúng tôi sẽ nhường cho bản thân các đồng chí thanh toán một cách xứng đáng đối với *bọn doạ dẫm của cái vũng bùn bè phái đó*.

Nhưng chúng tôi từ chối lật tẩy tất cả những sự xuyên tạc, bóp méo sự thật và sự giả dối lộ liễu đã tích lũy lại trong các bản tuyên bố, đơn khiếu nại và phản kháng của Mác-tốp và Đan nhằm chống lại chúng tôi. Các đồng chí, bản thân các đồng chí rõ ràng sẽ hiểu rõ được toàn bộ cái vũng bùn bè phái đó, mặc dù chúng tôi không nghi ngờ rằng nó sẽ làm cho các đồng chí có một cảm giác ghê tởm tự nhiên, cũng giống như chúng tôi. Nhưng, để kết thúc, chúng tôi muốn lưu ý các đồng chí hai điều.

Thứ nhất. Chúng tôi xin nhắc lại rằng mưu toan hiện nay của phái "Tiếng nói" định phá hoại Ban chấp hành trung ương *không phải là mưu toan đầu tiên*. Mùa hè năm 1908, khi các uỷ viên Ban chấp hành trung ương bôn-sê-vích bị bắt, phái "Tiếng nói" cũng đã thực hiện một mưu toan vẻ vang như vậy, mưu toan đó đã bị vạch trần tại hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương (tháng Tám 1908). Hồi đó phái "Tiếng nói" đã đề nghị các đồng chí phái Bun tham gia âm mưu phá hoại Ban chấp hành trung ương. Nhưng uỷ viên Ban chấp hành trung ương phái Bun (đồng chí Ê.) đã báo cho uỷ viên Ban chấp hành trung ương bôn-sê-vích (đồng chí G.) vừa mới ở tù ra biết điều đó, và mưu toan có tính chất âm mưu đó đã bị thất bại. Hiện nay chúng tôi vẫn còn giữ bức thư của uỷ viên Ban chấp hành phái Bun, trong đó đồng chí ấy viết rằng các

¹⁾ – bãi phân bè phái

thủ lĩnh của phái "Tiếng nói" phủ nhận chính ngay cái "Existenzrecht" (quyền tồn tại) của Ban chấp hành trung ương và đề nghị thay nó bằng cái cục thông tin gì đó²⁷⁹. Sự thực về việc các uỷ viên Ban chấp hành trung ương thuộc phái "Tiếng nói" đề nghị với Ban chấp hành trung ương phái Bun phản lại đảng như vậy cũng còn được những đồng chí phái Bun khác khẳng định tại cuộc Hội nghị đại biểu tháng Chạp (năm 1908) (xem các biên bản hội nghị). Nếu các đồng chí so sánh điều đó với những sự tố giác vừa mới đây của các đồng chí men-sê-vích A-lếch-xây Mô-xcốp-xki và G. V. Plê-kha-nốp, cũng như với cái sự thực là tờ "Tiếng nói người dân chủ-xã hội" chưa lần nào lên tiếng chống phái thủ tiêu, mà ngược lại, luôn luôn bảo vệ phái đó, giờ đây còn yêu cầu phải thừa nhận phái đó là một phái bình đẳng với đảng và thậm chí còn dám bảo vệ cả Rô-man, Mi-kha-in và I-u-ri, thì các đồng chí sẽ có được một bức tranh khá rõ nét về những mưu toan lâu dài, không mệt mỏi, kiên trì, hết sức thâm độc và nhiều vẻ mà phái thủ tiêu dùng để đạt được mục đích của họ – phá hoại đảng. Đồng thời thậm chí cả người mù cũng sẽ thấy rõ được bản thân tính chất nguy hiểm của trào lưu thủ tiêu và sự cần thiết phải đấu tranh chống lại trào lưu này một cách kiên quyết nhất. Do đó chúng tôi nghĩ rằng giờ đây cũng đã đến lúc phải công bố cả bức thư của uỷ viên Ban chấp hành trung ương phái Bun, đồng chí Ê. và nói chung phải công bố *tất cả những sự thực* có liên quan tới các mưu toan định thủ tiêu đảng.

Thứ hai. Nếu hai người thuộc phái "Tiếng nói" – những bạn đồng nghiệp của chúng tôi trong Cơ quan ngôn luận trung ương – viết cho các đồng chí rằng "sự tôn trọng tối thiểu đối với đảng buộc" chúng tôi "phải từ chối đảm nhiệm những trọng trách của đảng", thì chúng tôi nghĩ rằng phép lịch sự bình thường về chính trị và sự tôn trọng tối thiểu đối với bản thân mình sẽ buộc họ phải từ chối cái lập trường giả dối mà họ giữ trong đảng và trong Cơ quan ngôn luận trung ương, khi họ đồng thời lên tiếng bảo vệ phái thủ tiêu. Và lại, khác hẳn với họ, chúng tôi hoàn toàn không có ý gán những ý đồ độc ác đó cho bản tính cá nhân của họ.

Sự giả dối, những lời hăm dọa tố giác láo và tất cả những phẩm chất tốt đẹp khác của họ xuất phát không phải từ ác ý của họ, mà từ lập trường giả dối của họ, lập trường này buộc họ phải luôn luôn để ra sự giả dối. *Es ist der Fluch der Bösen Tat, dass sie im-mer Böses muss gebähren*¹⁾. Còn vận rủi của hành động xấu xa của họ chính là ở chỗ cùng một lúc họ ngồi trong cơ quan ngôn luận của đảng và trong cơ quan thủ tiêu đảng, do đó họ tự gánh lấy sứ mệnh mâu thuẫn là vừa ủng hộ đảng vừa chống lại đảng. Vì thế nên thậm chí họ cũng không có đủ cái "can đảm" mà bọn Rô-man, I-u-ri, Mi-kha-in đã có. Lập trường đó của họ không tương hợp với cả phép lịch sự thông thường về chính trị lẫn sự tôn trọng tối thiểu đối với bản thân. Chính cái đó tạo ra cái lập trường giả dối, cái *chủ nghĩa A-dép độc đáo*— nếu có thể gọi được như vậy— cho các mục đích thủ tiêu, nó đẩy họ tới những hành động hèn hạ nhất, ngay cả khi họ có thiện chí nhất.

Các ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương.

A. Va-rơ

G. Di-nô-vi-ép

N.Lê-nin

5 tháng Tư 1910.

P. S. Tạm thời chúng tôi xin gửi ngay bản sao bản tuyên bố này cho ban lãnh đạo Ban chấp hành trung ương ở Nga, cho các

¹⁾ – Vì rằng điều ác càng kinh khủng *do chỗ nó luôn luôn để ra điều ác* (Sin-lơ. Truyện gồm 3 tập "Va-len-stai-nơ", "Pic-cô-lô-mi-ni", hồi V, cảnh 1.)

Ban chấp hành trung ương "dân tộc" và cho các cơ quan báo chí của đảng ta.

Viết tại Pa-ri (hòm thư địa phương)

In lần đầu, theo đúng bản in thạch từ văn bản bản thảo

8

*GỬI BAN LÃNH ĐẠO TRUNG ƯƠNG ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI BA-LAN

Các đồng chí thân mến! Cuộc trao đổi ý kiến ngày hôm qua với đại diện của các đồng chí trong cơ quan chung của đảng²⁸⁰ cho chúng tôi thấy rằng đại biểu của các đồng chí tỏ ra dao động trong việc tiến hành cuộc đấu tranh kiên quyết cho tính đảng và chống lại phái thủ tiêu, khi họ đi vào con đường "điều hòa", về khách quan thì *chỉ* phục vụ cho phái thủ tiêu mà thôi.

Theo sự tin tưởng sâu sắc của chúng tôi, sự dao động trong thời điểm chuyển biến quan trọng như thế trong đời sống của đảng sẽ chỉ làm lợi cho kẻ thù của đảng mà thôi.

Chúng tôi sẽ buộc phải thực hiện đường lối có tính đảng mà *không cần* đến các đại biểu của các đồng chí, hoặc thậm chí còn có thể *chống lại* họ nữa. Ngay hiện nay chúng tôi xin thông báo vấn đề cho các đồng chí biết về vấn đề đó. Còn tí mủ thì trong vài ngày tới đây, chúng tôi sẽ giải thích cho các đồng chí, chắc hẳn là trên báo chí.

Chúng tôi hy vọng là các đồng chí sẽ hiểu tại sao chúng tôi lại

Viết thư trước tiên cho các đồng chí, một tổ chức rất gần chúng tôi về mặt tư tưởng - chính trị.

Xin gửi lời chào đồng chí

Các ủy viên ban biên tập
Cơ quan ngôn luận trung ương—
những người bôn-sê-vích:

Lê-nin
Gri-gô-ri

10/IV 10.

Viết tại Pa-ri
In lần đầu năm 1933 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng văn bản do chính
tay G.E. Di-nô-vi-ép viết và
do V. I. Lê-nin ký

9 *GỬI BAN LÃNH ĐẠO ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỨC

Cô-pen-ha-gơ, ngày 2 tháng Chín¹⁾ 1910.

Các đồng chí thân mến!

Trong số báo "Vorwärts" ngày 28 tháng Tám có đăng một bài báo không ký tên về tình hình đảng Nga, đó là một vụ tai tiếng chưa từng thấy²⁸¹. Giữa lúc công việc của Đại hội quốc tế đang diễn ra sôi nổi, và tất cả mọi người trong đại hội đều có nguyện vọng duy trì sự thống nhất xã hội chủ nghĩa, thảo luận một cách hết sức thận trọng các vấn đề tranh cãi trong nội bộ các đảng ở một số nước, hết sức tránh can thiệp vào những cuộc tranh cãi đó, tuyên truyền sức mạnh, tâm vĩ đại và uy tín về mặt tinh thần

¹⁾ Trong nguyên bản viết nhầm: "tháng Tám".

của phong trào dân chủ - xã hội trong tất cả các nước, — đúng vào lúc đó, ở Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng Đức bỗng nhiên lại xuất hiện — một cách vô cớ, hoàn toàn không cần thiết — một bài báo với những lời đả kích không thể tưởng tượng được vào Đảng dân chủ - xã hội Nga. Trong bài báo nói trên, người ta đã phê phán một cách trâng tráo toàn bộ phong trào dân chủ - xã hội Nga; bài báo đó cố trình bày với nước ngoài, dưới những màu sắc đen tối nhất, cái cảnh suy thoái, bất lực và tan rã của phong trào dân chủ - xã hội ở Nga. Tiếp đó trong bài báo còn phê phán và phỉ báng từ dưới lên trên tất cả mọi phái và khuynh hướng đang tồn tại ở trong đảng không trừ một ngoại lệ nào; cuối cùng, nó chứa đựng những lời đả kích thô bạo vào các cơ quan trung ương chính thức của đảng — như Ban chấp hành trung ương, Cơ quan ngôn luận trung ương — lời buộc tội họ bè phái một chiều, v. v.; một số ủy viên của các cơ quan trung ương ấy cũng bị vu khống một cách chưa từng thấy.

Một bài báo như vậy trên Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng Đức, — tác giả nặc danh của bài ấy chỉ nhằm mục đích thỏa mãn lòng muốn trả thù cho một sự xúc phạm cá nhân nhỏ nhặt nào đó, — sẽ làm tổn hại đến lợi ích của phong trào dân chủ - xã hội ở Nga; bài báo đó là sự vi phạm chưa từng có tình đoàn kết quốc tế và tình anh em đối với Đảng dân chủ - xã hội Nga. Và nếu đảng Nga, một đảng có rất nhiều tác gia nổi tiếng, trong nhiều năm qua đã tránh không đưa những công việc nội bộ của mình lên báo chí của đảng Đức, thì đó chỉ là vì đảng Nga không coi báo chí nước ngoài là một đấu trường thích hợp để giải quyết những vấn đề tranh cãi của mình. Việc tạo ra sự thống nhất của Đảng dân chủ - xã hội Nga đang là và vẫn sẽ là nhiệm vụ phức tạp nhất và quan trọng nhất của tất cả các đồng chí ở Nga, và trước hết là của các cơ quan trung ương của đảng. Rõ ràng là để duy trì sự thống nhất thì cần phải tránh tất cả những gì gây trở ngại cho việc khắc phục những bất đồng nội bộ. Dĩ nhiên, không ai được phản đối việc phân tích một cách bình tĩnh, khách quan những vấn đề trong đời sống của đảng Nga. Nhưng chúng tôi hết sức

kịch liệt phản đối việc phê phán có ác ý, nhỏ nhặt và phản trắc đối với phong trào, đảng và các cơ quan trung ương của đảng, như điều đó lộ rõ trong bài báo kể trên, hơn nữa là tác giả nặc danh trong bài báo đóng vai trò của một người ngoài đảng biết rõ tất cả mọi việc, lại được trình bày như là phóng viên của Cơ quan ngôn luận trung ương, tức tờ báo "Vorwärts", khiến cho bài báo đó mang tính chất một bài xã luận chính thức.

Đại biểu của Cơ quan ngôn luận trung ương
Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga—
báo "Người dân chủ - xã hội "

G. Plê-kha-nốp
A. Vác-xki

Đại biểu Ban chấp hành trung ương, ủy viên
Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa

N. Lê-nin (Vl. U-li-a-nốp)

*In lần đầu, theo đúng văn bản
do chính tay A. Vác-xki viết và
do V. I. Lê-nin ký
Dịch từ tiếng Đức*

10
***GỬI BỘ PHẬN Ở NƯỚC NGOÀI
CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG**

26 tháng Mười 1910.

Các đồng chí kính mến!

Ngày 24 tháng này chúng tôi đã chuyển cho các đồng chí một đoạn trích lấy trong bức thư của đồng chí Pô-lê-ta-ép gửi chúng tôi. Để bổ sung thêm cho đoạn thư đó, chúng tôi xin thông báo

để các đồng chí biết rằng đồng chí Pô-lê-ta-ép yêu cầu gửi tiền cho tờ báo theo *sự ủy nhiệm của toàn thể đảng đoàn* và như đã toát ra từ bức thư của đồng chí ấy, ban biên tập của tờ báo đó¹⁾ (mà các đồng chí đã biết) *cũng do đảng đoàn* chỉ định ra.

Về phía mình, chúng tôi ủng hộ yêu cầu của đảng đoàn Đu-ma và coi việc xuất bản tờ báo do đảng đoàn đó mở đầu là rất quan trọng, cho nên chúng tôi đồng ý với việc Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương cho vay 1 000 (một ngàn) rúp lấy trong số tiền mà phái bôn-sê-vích đã giao cho những người giữ quỹ là Cau-xky, Mê-rinh và Txét-kin, để gửi riêng cho đảng đoàn đó.

Chúng tôi thiết tha yêu cầu Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương trả lời chính thức cho chúng tôi biết về vấn đề này ngay trong ngày hôm nay.

Xin gửi lời chào đồng chí

Các ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương
Lê-nin, Gri-gô-ri

*Viết tại Pa-ri (hòm thư địa
phương)
Đăng lần đầu năm 1926 trên tạp
chí "Cách mạng vô sản", số 11*

*Theo đúng văn bản do chính
tay G. E. Di-nô-vi-ép viết và
do V. I. Lê-nin ký*

¹⁾ Ở đây ý nói về tờ báo "Ngôi sao".

11

LỜI CHÀO MỪNG GỬI U. HAI-VÚT

Nhân danh phong trào xã hội chủ nghĩa toàn thế giới, Đại hội quốc tế xin gửi tới Uy-li-am Hai-vút lời chúc mừng thành công trong cuộc đấu tranh vĩ đại mà đồng chí đã tiến hành vì lợi ích của những công nhân có tổ chức ở Mỹ. Đại hội kiên quyết lên án mưu toan của bọn chủ hằm mỏ đòi kết án một người vô tội chỉ vì công lao của người đó trước giai cấp vô sản có tổ chức. Đại hội coi vụ án, cũng như đợt tấn công có tính chất vu khống có hệ thống của toàn bộ báo chí tư bản chống lại Hai-vút, là biểu hiện của một chính sách giai cấp ngày càng bộc lộ mạnh mẽ của giai cấp tư sản Mỹ và là biểu hiện sự hoàn toàn thiếu khoan dung và tinh thần danh dự trong tất cả mọi trường hợp đe dọa lợi nhuận và sự hùng mạnh của nó. Đồng thời đại hội xin chào mừng tất cả những người xã hội chủ nghĩa Mỹ đã đẩy lùi sự công kích đó một cách kiên quyết và hăng hái như vậy.

Thấm nhuần ý thức giai cấp, giai cấp vô sản châu Âu coi sức mạnh vĩ đại được thể hiện qua hành động đoàn kết này, là sự bảo đảm cho những thành công trong tương lai và hy vọng rằng giai cấp vô sản Mỹ cũng biểu hiện một quyết tâm và đoàn kết như vậy trong cuộc đấu tranh giải phóng hoàn toàn của mình

*N.Lê-nin*¹⁾

*Viết khoảng ngày 18 và 24 tháng
Tám 1907 tại Stút-ga
In năm 1907 trong cuốn "Đại hội
xã hội chủ nghĩa quốc tế tại Stút-
ga", Xanh Pê-téc-bua, Nhà xuất
bản "Thế giới mới"*

Theo đúng văn bản cuốn sách

¹⁾ Lời chào mừng còn có chữ ký của tất cả các ủy viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa tham gia đoàn chủ tịch Đại hội quốc tế Stút-ga.

12

LỜI CHÀO MỪNG GỬI A. BÊ-BEN

Gửi đồng chí Au-gu-xơ Bê-ben

Nhân danh Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, nhân danh toàn thể công nhân Nga đang tiến hành một cuộc đấu tranh gian khổ chống lại ách áp bức của chế độ Nga hoàng và giai cấp tư sản được thế lực phản cách mạng liên kết lại với nhau, chúng tôi xin gửi tới đồng chí lời chào mừng nhiệt liệt nhân 70 năm ngày sinh của đồng chí, một chiến sĩ tiên phong của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế và lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức.

Đồng chí bắt đầu cuộc đời hoạt động của mình trong phong trào công nhân gần đúng nửa thế kỷ trước đây với tư cách một người thợ tiện trẻ, thoát đầu là một người yêu nước, sau đó là một người dân chủ tích cực hoạt động trong các hội khai sáng công nhân, — và bằng sự phát triển của mình, đồng chí đã thể hiện bước tiến mà toàn thể giai cấp vô sản quốc tế đã thực hiện được trong thời kỳ đó. Vào đầu thời kỳ đó đa số công nhân giác ngộ hoặc là đi theo các đảng tư sản, hoặc giả, trong trường hợp tốt nhất, thì đi tìm con đường giai cấp riêng của mình để đi tới chủ nghĩa xã hội, nhảy từ một phái xã hội chủ nghĩa hoặc vô chính phủ này sang một phái xã hội chủ nghĩa hoặc vô chính phủ khác. Giờ đây đa số những công nhân giác ngộ của thế giới vẫn minh là những người dân chủ - xã hội, và chính ở nước Đức những nguyên lý lý luận của chủ nghĩa Mác đã thâm nhập sâu nhất và rộng nhất vào quần chúng vô sản, bằng một ánh sáng chói lọi soi sáng cho cuộc đấu tranh của giai cấp đó nhằm lật đổ hoàn toàn chế độ tư bản chủ nghĩa.

Thông qua đồng chí, chúng tôi chúc mừng vị lãnh tụ công nhân, đã dùng tấm gương của mình để chỉ ra rằng sự nghiệp giải phóng công nhân phải là công việc của chính bản thân công nhân. Dựa vào học thuyết chủ nghĩa Mác, những công nhân Đức giác ngộ đã biết cách phòng ngừa phong trào của mình khỏi những sai

lầm của chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa vô chính phủ hơn ở những nước khác, — đã biết cách tạo ra những tổ chức quần chúng hùng mạnh, những tổ chức nghiệp đoàn và chính trị, — đã biết cách đoàn kết thành một lực lượng giai cấp thống nhất. Và trong tất cả các bước ngoặt của lịch sử, dù đó là khi làn sóng chủ nghĩa sô-vanh dân tộc dâng cao, hoặc đó là khi thế lực phản động phong kiến - quân chủ và tầng lớp trời dậy mạnh, tuyên bố một cuộc chiến tranh huỷ diệt chống lại các tổ chức xã hội chủ nghĩa, lực lượng giai cấp đó vẫn tìm được con đường của mình một cách đúng đắn, vẫn biết cách bảo vệ và đưa cái thế giới quan cách mạng của mình, cái nhận thức tính tất yếu của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa vĩ đại trong tương lai, vào quần chúng ngày càng sâu rộng hơn.

Công nhân Nga coi hoạt động trong nửa thế kỷ của đồng chí là một trong những điều bảo đảm nói lên rằng, trong cuộc đấu tranh quyết liệt ấy trong tương lai mà ở nước Đức và các nước tiên tiến khác người ta thấy rõ buổi bình minh của nó, giai cấp vô sản dân chủ - xã hội không những sẽ biết đấu tranh với một nghị lực và lòng tin vô hạn vào sức mình, nhờ đó mà họ đã giành được một loạt thắng lợi trong thời đại cách mạng tư sản, mà cũng sẽ còn biết chiến thắng và đập tan vĩnh viễn toàn bộ chế độ bóc lột tư bản chủ nghĩa nữa.

Các uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga

*L. Mác -tốp
N. Lê-nin
I-u. Ca-mê-nép¹⁾*

*Viết ngày 22 tháng Hai 1910
Gửi từ Pa-ri đến Béc-lanh*

*In lần đầu, theo đúng văn bản
chưa rõ người viết và do V.I.Lê-
nin ký*

¹⁾ Lời chào mừng còn có chữ ký của các uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

13
**LỜI CHÀO MỪNG
GỬI T. KIẾC-CÔ-VA**

Ti-na! Tất cả những người mác-xít tối dự bữa ăn tối sau Đại hội chuyển tới em lời chào mừng.

*Giê-oóc-gi của em
N. Lê-nin¹⁾*

*Viết ngày 3 tháng Chín 1910
Gửi từ Cô-pen-ha-gơ đến Xô-phi-a
Đăng lần đầu bằng tiếng Bun-ga-ri
năm 1957 trên tạp chí "Узвестия
на Института по история на
ЪКП при ЦК на ЪКП", tập 1-2, Xô-
phi-a*

*In lần đầu bằng tiếng Nga,
theo đúng văn bản do
chính tay Gi. Kiéc-cốp viết
và do V. I. Lê-nin ký
Dịch từ tiếng Bun-ga-ri*

¹⁾ Lời chào mừng còn có chữ ký của Gi. Ghe-đơ, R. Lú-xăm-bua, G. V. Plê-kha-nốp, C. Mo-rơ và I-u. Các-xki.

14

GỬI CHỦ TỊCH "HỘI ĐỌC SÁCH"
Ở GIƠ-NE-VƠ

Giơ-ne-vơ, ngày 14 tháng Chạp 1908.

Gửi ông chủ tịch Ban chấp hành
Hội những người ham đọc sách
[Société de Lecture]

Thưa Ngài,

Vì phải rời Giơ-ne-vơ và chuyển đến ở Pa-ri, theo đúng điều khoản thứ 31 của điều lệ, tôi xin trân trọng báo cho Ngài biết rằng tôi xin rút ra khỏi hội.

Kính thưa Ngài Chủ tịch, xin Ngài cho phép tôi thông qua Ngài bày tỏ lòng cảm tạ đối với Hội những người ham đọc sách là hội đã giúp đỡ tôi rất nhiều nhờ có sự tổ chức và hoạt động tuyệt vời của mình.

Thưa Ngài Chủ tịch, xin Ngài hãy nhận sự kính trọng sâu sắc của tôi.

VI. U-li-a-nốp

M-lle Marie Oulianoff
(pour Mr. VI. Oulianoff)
27. Bd. St.-Marcel. 27. Paris.

*In lần đầu không đầy đủ bằng tiếng
Pháp năm 1952 trong cuốn "M.
Pianzola. Lénine en Suisse"
[Genève]*

*In lần đầu toàn văn, theo
đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

15

GỬI NGƯỜI PHỤ TRÁCH
THƯ VIỆN QUỐC GIA Ở PA-RI

Pa-ri, ngày 12 tháng Giêng 1909.

Gửi ông giám đốc Thư viện quốc gia

Tôi trân trọng yêu cầu ông cho phép tôi được tới làm việc ở phòng đọc của Thư viện quốc gia. Tôi xin gửi kèm theo đây bức thư giới thiệu của ngài đại biểu quốc hội của Ni-e-vơ L. H. Rô-blanh.

Thưa ngài, xin hãy nhận sự kính trọng sâu sắc của tôi.

VI. U-li-a-nốp

24. Rue Beaunier
Paris. XIV.

*In lần đầu, theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

16

GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO P. A. CRA-XI-CỐP

1

Giơ-ne-vơ, ngày 31 tháng Giêng 1905.

Thưa Ngài!

Người trình bức thư này, đồng chí Ben-xki, là đại diện duy nhất của phái "Tiến lên" trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Phái của chúng tôi bao gồm đa số các ban chấp hành của đảng, và ban biên tập báo "Tiến lên" được uỷ nhiệm đại diện cho quyền lợi và quan điểm của các ban chấp hành kể trên, trong số đó có cả Ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua.

Kính thưa ngài, xin ngài hãy nhận lời chào trân trọng của tôi.

VI. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

2

Giơ-ne-vơ, ngày 14 tháng Hai 1905.

Người trình bức thư này, ông Ben-xki, là đại diện duy nhất ở Pa-ri của Thường vụ trung tâm các ban chấp hành của phái đa số của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Người được uỷ nhiệm của Thường vụ trung tâm ở nước ngoài¹⁾

In lần đầu năm 1934 trong Văn tập Lê-nin, t. XXVI

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp*

¹⁾ Tiếp đó là chữ ký: "P. Xtê-pa-nốp"

17

GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO Ô. A. PI-ÁT-NI-TXƠ-KI

Giơ-ne-vơ, ngày 13 tháng Sáu 1905.

Chúng tôi viết giấy này để chỉ định đồng chí *Phrây-ta-gơ* là đại diện được uỷ nhiệm của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga và đề nghị các tổ chức và các đảng khác hết sức giúp đỡ đồng chí ấy.

Thay mặt Ban chấp hành trung ương
Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga

N. Lê-nin (VI. U-li-a-nốp)

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

*Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Đức*

18

GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO V.Đ. BÔN-TƠ-BRU-Ê-VÍCH

1¹⁾

Genève, le 31 tháng Bảy 1905.

Đồng chí VI. Đm. Bôn-tơ-Bru-ê-vích được uỷ nhiệm phụ trách xưởng in của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ.

Đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương
Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga

N. Lê-nin

In lần đầu năm 1931 trong Văn tập Lê-nin, t. XVI

Theo đúng bản thảo

¹⁾ Xem tập này, tr. 65.

2²⁸²

Genève, le 6/X 1905.

Chúng tôi viết thư này thiết tha đề nghị đồng chí hết sức giúp đỡ đồng chí Bôn-tơ-Bru-ê-vích cả về ý kiến lẫn việc làm.

V. U-li-a-nốp (N. Lê-nin)

In lần đầu năm 1934 trong Văn
tập Lê-nin, t. XXVI

Theo đúng văn bản do chính tay
L. P. Man-đen-stam-Cru-tsi-ni-
na viết và do V. I. Lê-nin ký

19

GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO I. P. PÔ-CRỐP-XKI

Tôi viết giấy này để nhận thực là đồng chí Pô-crốp-xki được nhóm nghị viên dân chủ - xã hội của Đu-ma III cử làm đại biểu tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

N. Lê-nin

Viết ngày 26 tháng Tám 1910 tại
Cô-pen-ha-gơ

In bằng tiếng Pháp năm 1911
trong cuốn "Huitième Congrès
socialiste International", Gand

In lần đầu bằng tiếng Nga năm
1933 trong Văn tập Lê-nin, t. XXV

Theo đúng bản thảo
Dịch từ tiếng Pháp

20

SƠ THẢO THƯ GỬI ĐA-VÍT-XÔN

30 1 05. Plattenstrasse 33

Herrn Davidson. Zürich¹⁾
(viết bằng mực hoá học)

liệu người ta có cho ông ấy liên hệ khi ông ấy yêu cầu, hay không?

ông ấy sẽ tự làm việc khi thì với phái này, khi thì với phái khác (men-sê-vích hoặc bôn-sê-vích), đồng thời đứng ở ngoài xa.

sẽ còn ở Xuy-rích 5-6 ngày nữa.

Viết tại Giơ-ne-vơ

Theo đúng bản thảo

In lần đầu năm 1934 trong
Văn tập Lê-nin, t. XXVI

¹⁾ – Gửi ông Đa-vít-xôn tại Xuy-rích

DANH MỤC
NHỮNG THƯ CỦA V. I. LÊ-NIN
Ở CÁC TẬP TRƯỚC
CỦA LẦN XUẤT BẢN NÀY

—
DANH MỤC
NHỮNG THƯ CHƯA TÌM THẤY
CỦA V. I. LÊ-NIN

—
CHÚ THÍCH
—
CÁC BẢN CHỈ DẪN

DANH MỤC
NHỮNG THƯ CỦA V. I. LÊ-NIN
Ở CÁC TẬP TRƯỚC
CỦA LẦN XUẤT BẢN NÀY

(1905 - tháng Mười một 1910)

THƯ GỬI NHÓM BÔN-SÊ-VÍCH Ở XUY-RÍCH. Ngày 18 tháng
Giêng 1905.

Tập 9, tr. 207-209.

THƯ GỬI E.Đ.XTA-XÔ-VA VÀ CÁC ĐỒNG CHÍ TRONG NHÀ
TÙ MÁT-XCÔ-VA. Ngày 19 tháng Giêng 1905.

Tập 9, tr. 210-215.

THƯ GỬI GRÂY-LÍCH. Ngày 3 tháng Hai 1905.

Tập 9, tr. 286-293.

THƯ GỬI A.A. BÔ-GĐA-NỚP VÀ X. I. GU-XÉP. Ngày 11 tháng
Hai 1905.

Tập 9, tr. 301-307.

THƯ GỬI CÁC TỔ CHỨC Ở NGA. Ngày 28 tháng Hai 1905.

Tập 9, tr. 359-360.

THƯ GỬI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. Ngày 2 tháng
Sáu 1905.

Tập 10, tr. 250.

OFFENER BRIEF AN DIE REDAKTION "LEIPZIGER
VOLKSZEITUNG" —THƯ NGỎ GỬI BAN BIÊN TẬP TỜ "LEIPZIGER
VOLKSZEITUNG". Sau ngày 25 tháng Sáu 1905.

Tập 10, tr. 340-345.

AU BUREAU SOCIALISTE INTERNATIONAL —GỬI CỤC QUỐC
TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. Ngày 4 tháng Bảy 1905.

Tập 10, tr. 366-369.

GỬI ỦY BAN CHIẾN ĐẤU TRỰC THUỘC BAN CHẤP

HÀNH ĐẢNG BỘ XANH PÊ-TÉC-BUA. Ngày 16 tháng Mười 1905.

Tập 11, tr. 420-423.

GỬI BAN LÃNH ĐẠO ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỨC. *Sớm nhất là ngày 5 tháng Tư 1909.*

Tập 17, tr. 481-483.

GỬI SỐ KỶ NIỆM CỦA BÁO "ZIHNA". Tháng Bảy 1910.

Tập 19, tr. 397 - 402.

DANH MỤC
NHỮNG THƯ CỦA V. I. LÊ-NIN
CHO ĐẾN NAY CHƯA TÌM THẤY*

(1905 - tháng Mười một 1910)

1905

GỬI BAN CHẤP HÀNH NI-GIƠ-NI NỐP-GÔ-RỐT
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ

Đầu tháng Giêng 1905

Về bức thư này N. C. Crúp-xcai-a đã hai lần hỏi Ban chấp hành Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt: ngày 14 tháng Giêng 1905: "Thư của Lê-nin, cũng gửi theo địa chỉ đó, đã nhận được chưa?" và ngày 3 tháng Hai: "Các đồng chí viết rằng đã nhận được thư của Lê-nin, nhưng theo địa chỉ nào?" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI V. V. PHI-LA-TỐP (V. XÊ-VÉC-TXÉP) Ở PA-RI

Cuối tháng Giêng -đầu tháng Hai 1905

Tập 9, tr. 519.

GỬI ĐỒNG CHÍ T. Ở Ô-ĐÉT-XA

Tháng Hai 1905

Về bức thư này, ngày 18 tháng Hai 1905, Ô. I. Vi-nô-gra-đô-va đã viết cho V. I. Lê-nin: "Trong thư gửi đồng chí T., đồng chí có nhắc về lời hứa của tôi viết về Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

* Trong bản danh mục này cũng gồm cả những bức thư đã chỉ rõ trong những tác phẩm chưa tìm thấy của V. I. Lê-nin trong các tập từ 9 đến 19 của Toàn tập, xuất bản lần thứ 5.

GỬI V. Đ. BÔN-TSƠ- BRU-Ê-VÍCH Ở PÊ-TÉC-BUA

Cuối tháng Hai 1905

Ngày 5 tháng Ba 1905, V. Đ. Bôn-tơ-Bru-ê-vích viết thư cho V. I. Lê-nin gửi theo địa chỉ của V. M. Vê-li-tơ-ki-na ở Giơ-ne-vơ: "Tôi vừa mới nhận được mẩu thư ngắn của đồng chí, làm tôi hết sức phấn khởi" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

HAI BỨC THƯ GỬI V. V. PHI-LA-TỐP (V. XÊ-VÉC-TXÉP)
Ở PA-RI*Tháng Ba và đầu tháng Tư 1905*

Trong bức thư của V. V. Phi-la-tốp trả lời V. I. Lê-nin có nhắc tới bức thư thứ nhất; trong bức thư trả lời đó Phi-la-tốp báo cho V. I. Lê-nin biết rằng ông có thể làm báo cáo về những vấn đề chuẩn bị về mặt kỹ thuật cho cuộc khởi nghĩa vào bất kỳ lúc nào. Về bức thư thứ hai của Lê-nin, Phi-la-tốp viết: "Sự khiển trách của đồng chí làm cho tôi rất buồn, nhưng hoàn toàn không oan chút nào" (hình như trong thư của Lê-nin đã nói tới tình hình chậm trễ trong việc hoàn thành công việc) (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN (LIN-ĐỐP) Ở PA-RI

Khoảng ngày 23 tháng Ba và ngày 22 tháng Tư 1905

Tập 9, tr. 520.

ĐIỆN GỬI L. A. PHÔ-TI-Ê-VA Ở PA-RI

Ngày 1 hoặc 2 tháng Sáu 1905

Về bức điện này, V. I. Lê-nin có nhắc tới trong bức thư cũng gửi đi cùng một lúc cho L. A. Phô-ti-ê-va: "Tôi vừa mới gửi điện cho đồng chí" (tập này, tr. 44).

ĐIỆN GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ
Ở PÊ-TÉC-BUA*Ngày 12 tháng Bảy 1905*

Trong thư của N. C. Crúp-xcai-a gửi E.Đ. Xta-xô-va có nhắc tới bức điện của V.I. Lê-nin: "Hôm nay đã gửi đi bức điện về việc Phrây đồng ý chỉ định bổ sung Smít" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI C. HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN*Ngày 15 tháng Bảy 1905*

Đoạn ghi tóm tắt bức thư (hoặc bức điện) đã được đăng năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du monde Russe et Soviétique", số 4, tr.599. Trong bức thư này, V.I. Lê-nin tán thành đề nghị của Van Côn (không thấy nói tới nội dung đề nghị) và thông báo rằng G. V. Plê-kha-nốp không còn là đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Nga ở Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa nữa.

GỬI CÁC BAN CHẤP HÀNH ĐỊA PHƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ
Ở NGÀ*Khoảng ngày 12 và 16 tháng Tám 1905*

Tập 11, tr. 538.

GỬI V.V. VÔ-RỐP-XKI

Khoảng ngày 15 và 23 tháng Tám 1905

Tập 11, tr.538.

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG
Ở NG

Ngày 7 hoặc 8 tháng Tám 1905

Lê-nin nhắc tới bức thư này trong thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề ngày 27 tháng Mười 1905: "... tôi đã nhận được thư trả lời của ông Huy-xman đề ngày 5 tháng Tám, trong đó ông ấy có viết rằng sự can thiệp của Ban chấp hành chỉ nhằm vào việc tác động về mặt tinh thần mà thôi. Tôi đã lập tức báo cáo cho Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi về ý nghĩa chính xác của lời đề nghị của Bê-ben" (tập này, tr.131).

GỬI R. X. DEM-LI-A-TSO-CA
Ở BAN CHẤP HÀNH PÊ-TÊC-BUA
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG

Khoảng ngày 23 và 25 tháng Tám 1905

Tập 11, tr.538.

GỬI M.M.LÍT-VI-NỐP Ở RI-GA
Cuối tháng Chín 1905

Tập 11, tr.539.

GỬI C.HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN

Ngày 7 tháng Mười 1905

Đoạn ghi tóm tắt bức thư đã được đăng năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique", số 4, tr. 605. Trong thư Lê-nin nhận xét rằng, bất chấp bản báo cáo tháng Sáu, Lê-nin vẫn không được chỉ định làm đại diện của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa và nêu tên gọi chính xác của đảng mình.

GỬI C.HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN

Ngày 4 tháng Mười một 1905

Đoạn ghi tóm tắt bức thư đã được đăng năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique", số 4, tr.606. Lê-nin thông báo rằng Người được cử làm đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

GỬI C. HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN

Ngày 14 tháng Mười một 1905

Đoạn ghi tóm tắt bức thư đã được đăng năm 1962 trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" số 4, tr.607. V.I. Lê-nin báo cho C. Huy-xman biết rằng Người không có khả năng thực hiện một cách thích đáng những nhiệm vụ của mình tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, cho nên tạm thời giao những nhiệm vụ ấy cho ông Oóc-lốp-xki (V.V. Vô-rốp-xki).

1906

GỬI NHỮNG NGƯỜI TỔ CHỨC TRIỆU TẬP
HỘI NGHỊ I BÔN-SÊ-VÍCH
CÁC TỔ CHỨC QUÂN SỰ VÀ CHIẾN ĐẤU
CỦA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG

Giữa tháng Mười một 1906

Tập 14, tr. 537.

1907

GỬI P.G.ĐAU-GHÊ

Trước ngày 6 tháng Tư 1907

Tập 15, tr. 465-466.

ĐIỆN GỬI CHỦ TỊCH ĐẢNG CÔNG NHÂN NA-UY
Ở Ô-XLÔ

Khoảng ngày 4 và 11 tháng Năm 1907

Tập 15, tr. 466.

GỬI C.HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN

Ngày 5 tháng Mười 1907

Tập 16, tr. 612.

GỬI G.A. A-LÉCH-XIN-XKI

Đầu tháng Mười 1907

Tập 16, tr. 612 - 613.

GỬI L.B.CA-MÊ-NÉP

Ngày 13 tháng Giêng 1908

Tập 16, tr. 613 - 614.

1908

GỬI H.QUEN-SƠ Ở LUÂN-ĐÔN

Khoảng ngày 20 tháng Giêng và 11 tháng Hai 1908

Tập 16, tr. 614.

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG
VÀ BAN CHẤP HÀNH RÊ-VEN
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG

Sau ngày 27 tháng Giêng 1908

Về hai bức thư này, ngày 27 tháng Giêng 1908, V.I. Lê-nin đã viết cho M. Nin-xen và C. Huy-xman: "Tôi sẽ viết thư về Nga và sẽ hỏi

Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi ... (để đề phòng trường hợp bất trắc hỏi cả Ban chấp hành Rê-ven nữa)". Vấn đề này liên quan tới hai người dân chủ - xã hội E-xtô-ni-a là M. I-u-rít-xôn và Gi. G. Xép-pin (xem tập này, tr. 159-162).

GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG
ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NG

Sau ngày 29 tháng Giêng 1908

Tập 16, tr. 615.

THƯ NÓI VỀ VIỆC TÁI BẢN
CUỐN SÁCH CỦA X. VÀ B. VE-BƠ
"LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN
CỦA CHỦ NGHĨA CÔNG LIÊN ANH"

Trước ngày 7 tháng Hai 1908

Tập 16, tr. 616.

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI Ở ĐẢO CA-PRI

Ngày 12 tháng Hai 1908

Về bức thư này, ngày 13 tháng Hai 1908, V.I. Lê-nin đã viết thư cho A. V. Lu-na-tsác-xki: "Hôm qua tôi đã gửi cho đồng chí mấy chữ về Brin-gman" (tập này, tr. 173).

GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI Ở ĐẢO CA-PRI

Trước ngày 19 tháng Tư 1908

Về bức thư này, V.I. Lê-nin đã nhắc tới trong bức thư gửi A. M. Goóc-ki đề ngày 19 tháng Tư 1908: "Về vấn đề này tôi đã viết cho A-n. Va-x—ch rồi". Đây là nói tới việc V.I. Lê-nin từ chối đến đảo Ca-pri để luận chiến về những vấn đề triết học (xem tập này, tr. 199).

ĐIỆN GỬI A. M. GOÓC-KI Ở ĐẢO CA-PRI

Ngày 19 hoặc 20 tháng Tư 1908

Ngày 19 tháng Tư 1908 V. I. Lê-nin viết cho A. M. Goóc-ki: "Tôi đã nhận được điện của đồng chí và của M.Ph. và hôm nay hoặc sáng

mai tôi sẽ gửi đến các đồng chí lời từ chối của tôi... Tôi thiết tha đề nghị đồng chí và các đồng chí khác không giải thích một cách sai lệch việc tôi từ chối không đến" (tập này, tr. 199, 200).

GỬI G. A. A-LÉCH-XIN-XKI

Đầu tháng Sáu 1908

Về bức thư này, M. G. Txơ-kha-cai-a có nhắc tới trong thư gửi V.I. Lê-nin đề ngày 10 tháng Sáu 1908 (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI NHÀ XUẤT BẢN "HẠT GIỐNG"
Ở PÊ-TÉC-BUA

Tháng Sáu 1908

Ngày 16 tháng Sáu 1908, khi trả lời Lê-nin, Tsê-ren-cốp, cán bộ nhà xuất bản đã nhắc tới bức thư đó: "Để trả lời bức thư của ông, tôi xin thông báo điều sau đây: công việc của Nhà xuất bản "Hạt giống" ngày càng sút kém, cho nên không thể nghĩ đến việc xuất bản cuốn sách trước mùa thu được, và ngay đối với [tập] "Đề kỷ niệm Các Mác" cũng vậy". Chắc có lẽ cuốn sách được nhắc tới trong bức thư là cuốn "Cương lĩnh ruộng đất của đảng dân chủ - xã hội trong cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất 1905-1907" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

NHỮNG BỨC THƯ GỬI CÁC ỦY VIÊN
ĐẢNG ĐOÀN DÂN CHỦ - XÃ HỘI TRONG ĐU-MA
NHÀ NƯỚC III

Nửa cuối năm 1908

Lê-nin nhắc tới những bức thư đó trong thư gửi C.Huy-xman đề ngày 13 tháng Chạp 1908: "Về các đại biểu dân chủ - xã hội của Đu-ma III, tôi đã làm *tất cả những gì tôi có thể làm được*. Tôi hy vọng rằng tôi sẽ đích thân gặp được một vài đại biểu, và khi đó tôi sẽ cố gắng nhắc lại một lần nữa những gì mà tôi đã vài lần viết cho họ" (tập này, tr. 215).

Chắc có lẽ là đây đang nói tới hội phí của các đại biểu dân chủ - xã hội của Đu-ma đóng cho Ủy ban liên nghị viện của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa (xem tập này, tr. 342-343).

TUYÊN BỐ GỬI LUẬT SƯ BÉC-NƠ-HEM

Giữa tháng Tám 1908

Về bản tuyên bố gửi luật sư Béc-nơ-hem, người giải quyết vụ những người bị bắt ở Muyn-khen là X. N. Ra-vích, M. Khốt-gia-mi-ri-an và T. Bô-gđa-xa-ri-an, V.I. Lê-nin đã thông báo trong bức thư gửi thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa C.Huy-xman đề ngày 19 tháng Tám 1908: "Luật sư của họ, ông Béc-nơ-hem, một người xã hội chủ nghĩa Đức, viết thư cho chúng tôi nói rằng, nhất thiết phải chứng minh những người bị bắt là đảng viên đảng dân chủ - xã hội. Tôi đã gửi cho ông ấy *lời tuyên bố chính thức của tôi...*" (tập này, tr. 208).

GỬI I-u. M.XTÊ-CLỐP

Giữa tháng Mười 1908

Tập 17, tr. 553-554.

GỬI V.Đ. BÔN-TSƠ-BRU-Ê-VÍCH
Mùa thu năm 1908

Tập 17, tr.554.

GỬI C. HUY-XMAN,
THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA
Ở BRUY-XEN

Ngày 1 tháng Chạp 1908

Trong thư V.I. Lê-nin đã trả lời một loạt câu hỏi do C. Huy-xman đưa ra trong bản thông tri của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ngày 13 tháng Mười một 1908, trong đó có vấn đề về tình hình các tổ chức đảng ở Nga bị khủng hoảng, về tổ chức ở ngoài nước, về địa điểm thường trú của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, cũng như đã đề nghị thông báo cho thư ký đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma nhà nước III biết những tin tức về các dự luật về vấn đề

công nhân, hiện có trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa (về việc hạn chế thời gian lao động, về các công đoàn, về việc trợ cấp do bị buộc phải thất nghiệp, về việc thanh tra các nhà máy, về lao động của phụ nữ và trẻ em, về việc bảo hiểm cho công nhân mỏ, về tiền công cho công nhân làm lao động chân tay, về tiền lương cho nhân viên, về tiền lương nói chung).

Đoạn ghi tóm tắt về bức thư đó nằm trong cuốn sổ thư từ giao dịch của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa*.

1909

GỬI L. X. PÊ-RE-XÔ Ở MÁT-XCƠ-VA

Trước ngày 26 tháng Năm 1909

Tập 17, tr. 555.

GỬI I. P. PÔ-CRỐP-XKI,
ĐẠI BIỂU ĐU-MA NHÀ NƯỚC III

Nửa cuối tháng Chín 1909

Về bức thư gửi I. P. Pô-crốp-xki, V.I. Lê-nin đã nhắc tới trong thư đề ngày 30 tháng Chín 1909 gửi C. Huy-xman, thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa: "Lần đầu tiên tôi nghe thấy rằng ở ngay trong Cục cũng có đại diện của nhóm nghị viện... Sau khi nhận được thư của đồng chí, tôi đã viết ngay thư cho đại diện của đảng đoàn dân chủ - xã hội tại Đu-ma III và thông báo cho đồng chí ấy biết" (tập này, tr. 266).

ĐIỆN HOẶC THƯ

GỬI A. TSU-KHNỐP (A. I-u. PHI-NƠ -Ê-NÔ-TA-ÉP-XKI)

Cuối tháng Mười - đầu tháng Mười một 1909

A.I-u Phi-nơ -Ê-nô-ta-ép-xki nhắc tới bức điện (hoặc thư) của V.I. Lê-nin trong bức thư đề ngày 6 tháng Mười một 1909. Việc trao đổi thư từ đề cập tới việc xuất bản tờ báo, nhưng không thực hiện được,

* Các bản chụp một số trang trong cuốn sổ đó hiện được bảo quản ở Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô.

vì A. I-u. Phi-nơ -Ê-nô-ta-ép-xki không nhận được kịp thời thư trả lời của V.I. Lê-nin (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC

Đầu tháng Mười một 1909

Tập 19, tr. 558.

GỬI PHÊ-ĐO Ô-ĐÉT-XKI Ở MÁT-XCƠ-VA

Ngày 1 hoặc 2 tháng Giêng 1910

Tập 19, tr. 559.

1910

GỬI I. I. XCƠ-VOỐC-XTỐP-XTÊ-PA-NỐP
("NHÀ SỬ HỌC")

Khoảng ngày 31 tháng Giêng và 10 tháng Tư 1910

Tập 19, tr. 560.

GỬI V.P. NÔ-GHIN

Đầu tháng Tư 1910

Về bức thư này, V. P. Nô-ghin nhắc tới trong thư đề ngày 7 tháng Tư 1910 gửi A. I. Li-u-bi-mốp, V.I. Lê-nin, G. E. Di-nô-vi-ép, L. B. Ca-mê-nép, I. Ph. Đu-brô-vin-xki: "Mấy ngày trước đây, trong thư gửi đồng chí Mết-vét (M. I. U-li-a-nô-va. BT.) mà tôi đã nhận được, đồng chí Lê-nin báo cho tôi biết rằng sắp tới sẽ thay mặt ba ủy viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương gửi một bức thư chính thức cho Ban chấp hành trung ương đề nghị bầu lại ban biên tập, và nhắc nhở rằng thời hạn ba tháng của bản giao ước của chúng ta sắp hết" (Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô).

GỬI BỘ PHẬN Ở NƯỚC NGOÀI
CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG

Ngày 1 tháng Tám 1910

Về bức thư này, V.I. Lê-nin đã viết cho Đ. M. Cốt-li-a-ren-cô ngày 1 tháng Tám 1910: "Tôi gửi kèm theo đây bức thư cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương. Đề nghị chuyển gấp" (tập này, tr. 331).

GỬI Ô. A. PI-ÁT-NI-TXƠ-KI Ở GIƠ-NE-VO

Ngày 1 hoặc 2 tháng Tám 1910

Về bức thư này, ngày 2 tháng Tám 1910, V.I. Lê-nin viết cho A. I. Li-u-bi-mốp: "Đồng chí hãy làm ơn gửi gấp bức thư kèm theo đây cho Pi-át-ni-txa" (tập này, tr. 331).

GỬI M.V.CÔ-BÊ-TXƠ-KI Ở CÔ-PEN-HA-GƠ

Trước ngày 23 tháng Tám 1910

Về bức thư này, vào nửa cuối tháng Tám 1910, chậm nhất là ngày 23, V.I. Lê-nin đã viết cho M. V. Cô-bê-txơ-ki: "Tôi viết thư đến đây và đến Kronborggade cho đồng chí" (tập này, tr. 338).

GỬI I. P. GÔN-ĐEN-BÉC (VI-SNÉP-XKI)

Trước ngày 8 tháng Chín 1910

Tập 19, tr. 561-562.

GỬI I. P. PÔ-CRỐP-XKI Ở PÊ-TÉC-BUA

Giữa tháng Chín 1910

Về bức thư này V.I. Lê-nin đã viết cho I. P. Pô-crốp-xki ngày 5 tháng Mười 1910: "Tôi viết thư cho đồng chí cách đây đã hai tuần, — thế mà không có lấy một chữ trả lời. Đáng buồn, rất đáng buồn" (tập này, tr. 343).

GỬI R. LÚC-XĂM-BUA

Giữa tháng Chín 1910

Về bức thư này V.I. Lê-nin đã nhắc tới trong thư gửi I-u. I-u. Mác-klép-xki ngày 7 tháng Mười 1910: "Cách đây khoảng hai tuần, tôi đã từ Xtóc-khôn viết cho Rô-da Lú-c-xăm-bua một bức thư" (tập này, tr. 349).

GỬI C. CAU-XKY

Trước ngày 30 tháng Chín 1910

Về bức thư gửi C. Cau-xky, V.I. Lê-nin đã viết cho C. B. Ra-đếch ngày 30 tháng Chín 1910: "Tôi muốn trả lời Mác-tốp và Tơ-rốt-xki trên tờ "Neue Zeit". Tôi đã viết thư cho Cau-xky và hỏi đồng chí ấy là liệu có đăng không và khổ bài như thế nào" (tập này, tr. 341).

GỬI C. CAU-XKY

Sau ngày 7 tháng Mười 1910

Về bức thư này gửi C. Cau-xky, V.I. Lê-nin đã viết cho I-u. I-u. Mác-klép-xki ngày 7 tháng Mười 1910: "Tôi sẽ thử viết thư cho Cau-xky, dù chỉ là một bức thư riêng, để làm sáng tỏ sự việc. Vì điều đó quả thật là một điều tai tiếng, khi Mác-tốp và Tơ-rốt-xki nói dối mà không bị trừng phạt và viết những bài phỉ báng dưới dạng những bài báo "khoa học"!!" (tập này, tr. 343).

GỬI N. G. PÔ-LÊ-TA-ÉP Ở PÊ-TÉC-BUA

Ngày 9 tháng Mười một 1910

Tập 19, tr. 563.

CHÚ THÍCH

- ¹ Lê-nin gọi bức thư thứ hai "Thư gửi các tổ chức đảng" là tờ truyền đơn bí mật. Bức thư này được ban biên tập tờ "Tia lửa" của phái men-sê-vích in thành truyền đơn riêng vào tháng Chạp 1904 với con dấu: "Chỉ dành riêng cho đảng viên". Tờ truyền đơn này lưu hành trong các tổ chức men-sê-vích. Bức thư thứ nhất của báo "Tia lửa" mà Lê-nin nhắc tới ở phần dưới đã được Người phân tích phê phán trong tập sách mỏng "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 93 - 122). Lê-nin cũng nói đến hai bức thư đó trong các bài "Phái dân chủ công nhân và phái dân chủ tư sản" và "Hai sách lược" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 223-236 và 315 - 327).— 1.
- ² Bài xã luận "Phái dân chủ trên ngã ba đường" trên tờ "Tia lửa" của phái men-sê-vích, số 77, đã bị Lê-nin phê phán trong bài báo "Phái dân chủ công nhân và phái dân chủ tư sản", đăng trên tờ "Tiến lên", số 3, ngày 24 (11) tháng Giêng 1905 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 223-236).— 2.
- ³ Ngày 6 tháng Giêng 1905 (24 tháng Chạp 1904), Lê-nin đã đọc bản thuyết trình về vấn đề phái dân chủ công nhân và phái dân chủ tư sản cho những người lưu vong chính trị ở Giơ-ne-vơ.— 4.
- ⁴ Số 1 báo "Tiến lên" đề ngày 4 tháng Giêng 1905 (22 tháng Chạp 1904).— 4.
- ⁵ Đây là nói đến ba cuộc hội nghị của các ban chấp hành môn-sê-vích địa phương (miền Nam, miền cáp-ca-dơ, miền Bắc) họp hồi tháng Chín - tháng Chạp 1904, là các ban chấp hành tán thành triệu tập ngày đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.— 5.

- ⁶ Đây là nói đến việc bầu cử Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số để triệu tập Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Về Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 575, chú thích 71.— 6.
- ⁷ A. M. Goóc-ki đã giúp đỡ những người môn-sê-vích về mặt tài chính từ cuối năm 1902 (xem văn tập "V.I. Lê-nin và A. M. Goóc-ki. Thư, hồi ký, văn kiện", tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, 1961, tr. 360 - 361).— 7.
- ⁸ Đây là nói đến lời tuyên bố của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Tháng Chạp 1904, Lê-nin đã viết bản dự thảo đầu tiên của văn kiện này và đã gửi đi cho tất cả các ủy viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số ở Nga (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 136-139). Trong bức thư này, Lê-nin đã nêu những điểm cơ bản của bản dự thảo thứ hai, những điểm này được phản ánh gần như toàn bộ trong văn bản cuối cùng của "Thông cáo" (trong đó không thấy nhắc tới việc Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số ủng hộ báo "Tiến lên" và việc Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số đảm nhận lãnh đạo công tác của các ban chấp hành địa phương của đảng). Bản tuyên bố được đăng trên tờ "Tiến lên", số 8, ngày 28 (15) tháng Hai 1905 với nhan đề "Thông cáo về việc triệu tập Đại hội III của đảng".— 10.
- ⁹ Bản tuyên bố của V.I. Lê-nin gửi những người môn-sê-vích - điều hòa L. B. Cra-xin, V. A. Nô-xcốp và L. E. Gan-pê-rin, là những ủy viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, viết nhân có cuộc đấu tranh của bộ phận điều hòa trong Ban chấp hành trung ương chống lại Lê-nin và nhân có những sự nhượng bộ của họ đối với phái men-sê-vích.
- Tháng Bảy 1904, những ủy viên môn-sê-vích trong Ban chấp hành trung ương đã ra nghị quyết — mà không cho Lê-nin biết trước — thừa nhận việc Ple-kha-nốp chỉ định bổ sung những phần tử men-sê-vích không trúng cử tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào ban biên tập báo "Tia lửa" là hợp pháp, và cấm Lê-nin tiến hành những hành động quan trọng với tư cách là đại diện ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương, trừ phi được sự uỷ nhiệm của Ban chấp hành trung ương, như vậy là đã tước những quyền hạn của một đại diện của đảng ở nước ngoài của Người.
- Mặc dù ngày 18 tháng Tám 1904, Lê-nin đã phản đối nghị quyết

đó, coi nó là một nghị quyết bất hợp pháp, bởi vì Người không được mời tham dự phiên họp của Ban chấp hành trung ương và thậm chí cũng không được thông báo về việc đưa vấn đề đó ra thảo luận, nhưng nghị quyết của Ban chấp hành trung ương vẫn được đăng trên tờ "Tia lửa", số 72 ra ngày 25 tháng Tám.

Tiếp đó, ngày 5 tháng Mười một, trên tờ "Tia lửa", số 77, đã xuất hiện một bản tuyên bố của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trong đó buộc tội Lê-nin rằng khi tiếp tục cho mình là uỷ viên Ban chấp hành trung ương và công khai tuyên bố điều đó, Lê-nin đã làm việc đó "nhằm mục đích phá hoại tổ chức của đảng". Ban chấp hành trung ương đề nghị giải quyết cuộc xung đột bằng một toà án trọng tài gồm các lãnh tụ của phong trào dân chủ - xã hội quốc tế. — 12.

¹⁰ Bản ghi thư từ trao đổi với nước Nga do N. C. Crúp-xcai-a, người thống kê toàn bộ các thư tín, làm. — 12.

¹¹ "Tiến lên" — tờ báo bất hợp pháp, ra hàng tuần của phái bên-sê-vích, xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ ngày 22 tháng Chạp 1904 (4 tháng Giêng 1905) đến ngày 5 (18) tháng Năm 1905. V. I. Lê-nin là người tổ chức và là người cố vũ về tư tưởng của tờ báo. Ban biên tập gồm V. V. Vó-rốp-xki, M. X. Ôn-min-xki, A. V. Lu-na-tsác-xki. — 13.

¹² Đây là nói tới các hội nghị của phái hội đồng địa phương, trong đó phe đối lập thuộc phái tự do đã gửi các đơn thỉnh cầu cho Nga hoàng về việc xin ban hiến pháp. Lê-nin đã phê phán kế hoạch "Về cuộc vận động của phái hội đồng địa phương" trong bài báo "Cuộc vận động của phái hội đồng địa phương và kế hoạch của báo "Tia lửa"" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 93-122). — 13.

¹³ Lê-nin muốn nói tới tờ báo "Tia lửa" mới của phái bên-sê-vích, khác với tờ "Tia lửa" cũ, cách mạng. Tờ "Tia lửa" trở thành báo của phái bên-sê-vích từ số 53, sau khi G. V. Plê-kha-nốp ngã sang lập trường của phái bên-sê-vích và tự cá nhân mình chỉ định bổ sung những phần tử bên-sê-vích — V. Í. Đa-xu-lích, I-u. Ô. Mác-tốp, A. N. Pô-tô-rê-xốp và P. B. Ác-xen-rốt — vào ban biên tập; báo xuất bản từ ngày 25 tháng Mười một 1903 đến ngày 8 tháng Mười 1905 (các số 53-112). — 14.

¹⁴ Trong bức thư đề ngày 3 tháng Hai 1905, A. Bê-ben báo cho V. I. Lê-nin biết rằng, nhằm mục đích thanh toán sự phân liệt trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đoàn chủ tịch Đảng dân

chủ - xã hội Đức đã giao cho Bê-ben làm chủ tịch toà án trọng tài, trong đó phải có các đại diện của phái bên-sê-vích ("Tiến lên") và phái bên-sê-vích ("Tia lửa"). Trong trường hợp phái bên-sê-vích tán thành toà án trọng tài và bầu đại diện của mình vào toà án đó, A. Bê-ben đề nghị phái bên-sê-vích phải sẵn sàng phục tùng bản án. Người ta đã đề ra cho hai phái bên-sê-vích và bên-sê-vích điều kiện là phải chấm dứt mọi cuộc luận chiến kể từ khi thoả thuận thành lập toà án. — 14.

¹⁵ Thông báo về đề nghị của A. Bê-ben được đăng ngày 28 (15) tháng Hai 1905 trên tờ "Tiến lên", số 8, dưới dạng chú thích cho lời bạt "Lời ban biên tập" đăng kèm theo với bản thông cáo của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số về việc triệu tập Đại hội III của đảng (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 354). — 15.

¹⁶ Văn bản bức thư này do V. I. Lê-nin chuẩn bị cho một trong những uỷ viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số (có thể là cho A. M. Ê-t-xen (Xtê-pa-nốp), người đã tới Giơ-ne-vơ vào tháng Giêng 1905). — 17.

¹⁷ Bài báo từ Mát-xcơ-va với tin tức nói rằng tại một cuộc họp, đại diện Ban chấp hành trung ương đã tuyên bố là tất cả các uỷ viên Ban chấp hành trung ương đồng ý triệu tập Đại hội III, đã được đăng trên tờ "Tiến lên", số 8, ra ngày 28 (15) tháng Hai 1905. Bài này được đăng kèm với lời bạt "Lời ban biên tập" do M. X. Ôn-min-xki viết. Trong lời bạt có nói rằng trong vòng mấy tháng qua, Ban chấp hành trung ương đã phản đối việc triệu tập đại hội, đã giải tán các ban chấp hành tán thành đại hội; giờ đây, khi sách lược của họ đã bị thất bại, Ban chấp hành trung ương tuyên bố tán thành triệu tập ngay đại hội, nhưng vẫn chủ tâm phá hoại đại hội. Lê-nin đã bổ sung vào văn bản của Ôn-min-xki những lời sau đây: "Chúng tôi hy vọng rằng cả Thường vụ lẫn các ban chấp hành địa phương đều sẽ không để cho người ta lừa phỉnh mình bằng những trò ảo thuật của "uỷ ban Si-đlốp-xki" trong đảng". — 18.

¹⁸ Bức thư của V. I. Lê-nin gửi thư ký "Ban chấp hành đại biểu công nhân" ở Anh được viết trong hoàn cảnh sau đây. Năm 1904 nhân có những cuộc bãi công ở Nga, các tổ chức dân chủ - xã hội Nga ở Luân-đôn đã thành lập Uỷ ban cứu trợ những công nhân bãi công ở Nga, uỷ ban này đã gửi cho các công đoàn Anh lời kêu gọi đề nghị giúp đỡ. Các tổ chức đó cũng quyết định gửi cả cho "Ban chấp hành

đại biểu công nhân" ("Labour Representation Committee"), mà thư ký là Mác-Đô-nan. C.M. Ta-khta-rép và N.A.A-lếch-xê-ép (hai người này gia nhập tổ chức dân chủ - xã hội Nga ở Luân-đôn, hồi bấy giờ còn chưa bị phân liệt) được giao nhiệm vụ đàm phán với Ban chấp hành này. "Ban chấp hành đại biểu công nhân" đã hưởng ứng lời kêu gọi giúp đỡ và đặt điều kiện là phải chuyển đi một phần tiền để cứu trợ cho những người vợ góa và trẻ mồ côi của rất nhiều nạn nhân của ngày 9 (22) tháng Giêng 1905. — 19.

¹⁹ Những truyền đơn của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số: truyền đơn thứ nhất — "Những vấn đề bức thiết" (về cuộc khởi nghĩa) được đăng trên báo "Tiến lên", số 9 ra ngày 8 tháng Ba (23 tháng Hai) 1905; truyền đơn thứ hai — "Thái độ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đối với phái tự do" — đăng trong số 10 ra ngày 15 (2) tháng Ba 1905. — 22.

²⁰ Trong thông cáo của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số về việc triệu tập Đại hội III của đảng, trong phần nói về những vấn đề tổ chức đưa ra để đại hội quyết định, có mục đề cập đến việc cải tổ các cơ quan trung ương: "Cơ quan trung ương phải là *một*, hơn nữa phải ở nước *Nga*" (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, phần I, 1954, tr. 72). Lê-nin đã trình bày thái độ của mình đối với mục này trong văn kiện "Sửa đổi điều nói về những cơ quan trung ương trong điều lệ" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 407 - 410), trong đó Lê-nin đề nghị duy trì hai cơ quan trung ương: cơ quan trung ương ở ngoài nước — ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương và cơ quan trung ương ở Nga — Ban chấp hành trung ương, mà các hội nghị định kỳ của chúng "*trong thực tế* bao giờ cũng sẽ đóng vai trò "Hội đồng" tối cao hay cao nhất của đảng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 410). — 23.

²¹ Các uỷ viên Ban chấp hành trung ương bị bắt trong khi họp tại nhà riêng của nhà văn L. N. An-đrê-ép ngày 9 (22) tháng Hai 1905. — 24.

²² Thành ngữ này trích trong tác phẩm "E-nê-ít" của nhà thơ La-mã Viéc-gi-lơ, dịch là: "Tôi sợ những người Đa-nai, ngay cả khi họ mang tặng phẩm đến biểu". — 25.

²³ Về hội nghị của các tổ chức xã hội chủ nghĩa Nga, xem bài báo của

V. I. Lê-nin "Về sự liên hiệp chiến đấu để tiến hành khởi nghĩa" và "Phát biểu về vấn đề những sự liên hiệp thực tế với những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng" 23 tháng Tư (6 tháng Năm) 1905 tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.9, tr. 341-352 và t.10, tr. 202-208). — 26.

²⁴ Đây là nói tới cuộc hội nghị các đại biểu của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, phái Bun, Đảng công nhân dân chủ - xã hội Lát-vi-a và Đảng cách mạng U-cra-i-na, được tổ chức ở nước ngoài vào tháng Giêng 1905. Hội nghị được triệu tập theo sáng kiến của phái Bun để thống nhất tất cả các tổ chức dân chủ - xã hội. Hội nghị đã thông qua những nghị quyết về vấn đề liên hiệp với các đảng tự do chủ nghĩa và các đảng dân chủ và về "khối liên minh" của các tổ chức cách mạng và đối lập ở Nga. — 26.

²⁵ Để trả lời bức thư này, L. M. Khi-pô-vích, uỷ viên Ban chấp hành Ô-đét-xa Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã báo cho V. I. Lê-nin biết rằng giấy uỷ nhiệm đi dự đại hội do Ban chấp hành Ô-đét-xa cấp cho V. V. Vô-rốp-xki trước kia thì nay chuyển cho V. I. Lê-nin, còn V. V. Vô-rốp-xki sẽ nhận giấy uỷ nhiệm của Ban chấp hành Ni-cô-lai-ép. — 32.

²⁶ Bức thư được viết cho "Hòm thư" của tờ "Tiến lên", nhưng không được đăng. Ích-xơ — có lẽ là P. P. Ma-xlốp, một phần tử men-sê-vích nổi tiếng. — 33.

²⁷ Ngày 12 (25) tháng Ba 1905, giữa Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số đã ký kết một bản hiệp định không được công bố về việc triệu tập Đại hội III. Đồng thời cũng đưa ra một lời kêu gọi chung "Gửi toàn đảng", trong đó đã xác định nhiệm vụ của đại hội: đề xuất sách lược chung của đảng và thiết lập sự thống nhất về tổ chức. Trong lời kêu gọi có liệt kê các ban chấp hành có đủ quyền hạn và tuyên bố rằng Ban chấp hành trung ương và Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số sẽ thành lập Ban tổ chức triệu tập đại hội. Lời kêu gọi được đăng trên tờ "Tiến lên", số 13, ngày 5 tháng Tư (23 tháng Ba) 1905. — 35.

²⁸ Đây là nói tới thời gian khai mạc Đại hội III của đảng. V. I. Lê-nin đã viết thư cho P.A. Cra-xi-cốp vào thứ tư ngày 5 tháng Tư, dự định rằng đại hội sẽ khai mạc sớm nhất là vào ngày thứ hai (ngày 10 tháng Tư). Nhưng mãi tới ngày 25 tháng Tư (theo lịch mới), đại

hội mới khai mạc được. Các uỷ viên Ban chấp hành trung ương tham gia Ban tổ chức triệu tập đại hội đã cố thoả thuận lần cuối cùng với Hội đồng đảng (G. V. Plê-kha-nốp, P.B. Ác-xen-rốt và I-u. Ô. Mác-tốp) để cơ quan này chấp thuận nghị quyết của Ban chấp hành trung ương về việc triệu tập đại hội và phê chuẩn công tác mà Ban tổ chức đã làm. Cuộc đàm phán kéo dài cho đến tận khi các đại biểu đại hội từ Nga sang tới Giơ-ne-vơ và những người bôn-sê-vích sang Luân-đôn. — 35.

²⁹ "*Nhật ký người dân chủ - xã hội*" — cơ quan ngôn luận không định kỳ do G.V. Plê-kha-nốp xuất bản; phát hành ở Giơ-ne-vơ với những khoảng gián đoạn lớn từ tháng Ba 1905 đến tháng Tư 1912; ra được 16 số. Việc xuất bản tờ "*Nhật ký*" đã được phục hồi vào năm 1916 ở Pê-tơ-rô-grát, ra được một số. — 36.

³⁰ Đây là nói tới lời kêu gọi chung của Ban chấp hành trung ương và Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số gửi toàn đảng, ngày 12 tháng Ba 1905 (xem chú thích số 27). — 36.

³¹ Trong tờ "*Tiến lên*", số 13, dưới nhan đề "*Vấn đề tổ chức*", đã công bố bản dự thảo báo cáo tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (của "I-va-nốp" — A.A. Bô-gđa-nốp) của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số, trong báo cáo này có phần dự thảo sửa đổi Điều lệ đảng. — 36.

³² V. I. Lê-nin muốn nói tới bản báo cáo của P. A. Cra-xi-cốp là người được cử làm đại biểu cho Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài đi dự Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Ban chấp hành Tổ chức ở nước ngoài lãnh đạo các nhóm bôn-sê-vích ở nước ngoài đã tách khỏi Đồng minh ở nước ngoài là Đồng minh rơi hẳn vào tay phái men-sê-vích sau Đại hội II của Đồng minh này. — 36.

³³ Bức thư này là bức thư trả lời thư của Ô. I. Vi-nô-gra-đô-va gửi từ Ô-đét-xa tới, đề ngày 18 tháng Hai 1905, trong thư đó, bà đã viết cho Lê-nin: "Trong thư của đồng chí gửi đồng chí T., đồng chí có nhắc tới lời hứa của tôi sẽ viết về Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt". — 37.

³⁴ Đây là nói tới đại hội của những người xã hội chủ nghĩa Pháp. Đại hội tiến hành từ ngày 23 đến ngày 25 tháng Tư 1905 ở Pa-ri; tại đại hội đã diễn ra sự thống nhất giữa hai phái Ghe-đơ và Giô-re-xơ. — 38.

³⁵ Đây là nói tới bài báo của I-u. Ô. Mác-tốp "*Đại hội đảng hay đại hội của các tiểu tổ?*" đăng trên tờ "*Tia lửa*", số 94, ngày 25 tháng Ba

1905. Trong bài báo đó, Mác-tốp đã lấy hành động của phái Ghe-đơ để làm gương cho "những người theo Lê-nin", đồng thời y đã đưa những tin tức giả dối nói rằng dường như phái Ghe-đơ đã yêu cầu Bê-ben và Đảng dân chủ - xã hội Đức đứng ra làm trung gian. Lây-tây-den đã trả lời bài báo của Mác-tốp bằng bài báo ngắn "*Một sự đĩnh chính nhỏ!*" đăng trên tờ "*Tiến lên*", số 15, ngày 20 (7) tháng Tư. — 38.

³⁶ Bài báo của C. Cau-xky đăng trên tờ "*Die Neue Zeit*", số 29 — "*Die Differenzen unter den russischen Sozialisten*" được dịch sang tiếng Nga và đăng trên tờ "*Tia lửa*", số 97, dưới nhan đề "*Những bất đồng giữa những người xã hội Nga*". Trong bài đó có viết: "... Trong đảng Nga hoàn toàn không có những kẻ xét lại... Ông ta (Lê-nin. *BT.*) bảo vệ nguyên tắc tập trung nghiêm ngặt và những quyền hạn độc tài của Ban chấp hành trung ương, trong khi đó, Ác-xen-rốt và những bạn hữu của ông ấy lại muốn dành cho hoạt động của các ban chấp hành địa phương một phạm vi rộng rãi hơn". — 38.

³⁷ "*Khắc phục những trở ngại*" ở đây có nghĩa là không để cho phái men-sê-vích chiếm lấy xưởng in bí mật của phái bôn-sê-vích ở Xa-ma-ra, điều mà các phái viên men-sê-vích của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga kiên trì đòi hỏi. — 39.

³⁸ Lê-nin là người láng giềng của A.A. Prê-ô-bra-gien-xki, khi Người sống ở A-la-ca-ép-ca vào mùa hè những năm 1889-1893. A.A. Prê-ô-bra-gien-xki ở ấp của Soóc-nen, cách A-la-ca-ép-ca chừng vài dặm. — 39.

³⁹ Trong bản báo cáo của mình tại Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 1 tháng Năm 1905 về sự tham gia của đảng dân chủ - xã hội vào chính phủ cách mạng lâm thời, V. I. Lê-nin đã phân tích tỉ mỉ tác phẩm của Ph.Ăng-ghe-n "*Die deutsche Reichsverfassungskampagne*" ("*Đợt cổ động ở Đức cho hiến pháp đế chế*") (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 159-160). Tác phẩm này của Ăng-ghe-n là tùy bút về lịch sử cuộc khởi nghĩa ở Ba-đen -Pơ-phan-tơ năm 1849, mà Ăng-ghe-n đã đích thân tham gia với tư cách sĩ quan tùy tùng của Vin-lich.

Trong mùa xuân và mùa hè năm 1905, một số nhà xuất bản hợp pháp được thành lập ở Nga bắt đầu xuất bản các tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n bằng tiếng Nga. V. I. Lê-nin đã hiệu đính tác phẩm "*Nội chiến ở Pháp*" và nhiều tác phẩm khác của C. Mác cho Nhà xuất bản "*Chim báo bão*" ở Ô-đét-xa. Trước Cách mạng tháng

Mười người ta chưa xuất bản được cuốn sách mỏng của Ăng-ghe-nh bằng tiếng Nga. — 40.

⁴⁰ *Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài* được thành lập vào tháng Mười 1901 theo sáng kiến của V. I. Lê-nin với tư cách một tổ chức tập hợp những người mác-xít cách mạng ở nước ngoài. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, "Đồng minh" đã rơi vào tay của phái men-sê-vích. Tháng Mười 1903, sau Đại hội II của Đồng minh, những người bôn-sê-vích rút ra khỏi tổ chức này và thành lập một tổ chức độc lập khác ở nước ngoài.

Bức thư này đã không được trả lời. — 42.

⁴¹ "*Người vô sản*" — tờ báo bí mật, xuất bản hàng tuần của phái bôn-sê-vích, Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga sau Đại hội III của đảng. Theo quyết định của hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương ngày 27 tháng Tư (10 tháng Năm) 1905, V. I. Lê-nin được cử làm tổng biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương. Tờ báo được xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ ngày 14 (27) tháng Năm đến ngày 12 (25) tháng Mười một 1905. Thường xuyên tham gia vào công tác của ban biên tập có V. V. Vô-rốp-xki, A. V. Lu-na-tsác-xki, M. X. Ô-n-min-xki, N. C. Crúp-xcai-a, V. A. Các-pin-xki, V. M. Vê-li-tso-ki-na cũng đảm nhiệm một khối lượng công việc lớn trong ban biên tập. — 43.

⁴² Chuyến đi Pa-ri đã được thực hiện. Ngày 24 tháng Năm (6 tháng Sáu) 1905, V. I. Lê-nin đã đọc ở Pa-ri một bản thuyết trình về Đại hội III của đảng và các nghị quyết của đại hội đó. — 45.

⁴³ Trong cuộc phỏng vấn của G. Đ. Lây-tây-den tại Đại hội I Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất Pháp ngày 29 (16) tháng Mười 1905, P. La-phác-gơ đã trình bày lập trường của mình về sự tham gia của những người dân chủ - xã hội Nga vào chính phủ cách mạng lâm thời (xem tập này, tr. 139 và chú thích số 107). — 45.

⁴⁴ Đây là nói tới cuộc hội nghị đại biểu của phái men-sê-vích tổ chức tại Giơ-ne-vơ cùng một lúc với Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga họp ở Luân-đôn. — 47.

⁴⁵ Vấn đề đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga nêu ra thảo luận ngày 7 (20) tháng Năm 1905. Nghị quyết về việc cử G. V. Plê-kha-nốp làm đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa do L. B. Cra-xin, V. I. Lê-nin và Đ. X. Pô-xtô-lốp-xki ký;

đồng thời nghị quyết cũng nêu điều kiện là V. I. Lê-nin được uỷ nhiệm thực hiện nghị quyết này, nếu cuộc đàm phán đã bắt đầu với G. V. Plê-kha-nốp kết thúc một cách mỹ mãn. Lê-nin coi việc Plê-kha-nốp công nhận tính hợp pháp của Đại hội III, gia nhập đảng và phục tùng những nghị quyết của đảng là có tính chất bắt buộc.

Tại hội nghị đại biểu của mình, phái men-sê-vích cũng đề cử G. V. Plê-kha-nốp vào Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Ngày 16 tháng Sáu 1905, khi báo cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa biết rằng mình được cả hai phái trong đảng cử làm đại diện, G. V. Plê-kha-nốp đã trình bày một cách có dụng ý lịch sử phân liệt và phủ nhận tính tất yếu và hợp pháp của Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — 48.

⁴⁶ Thông cáo về Đại hội III cùng với những nghị quyết quan trọng nhất được đăng trên báo "Người vô sản", số 1, ngày 27 (14) tháng Năm 1905. — 51.

⁴⁷ Lê-nin muốn nói tới quyết định của hội nghị toàn thể lần thứ nhất của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được triệu tập vào ngày 27 tháng Tư (10 tháng Năm) 1905, sau Đại hội III của đảng, về việc triệu tập hội nghị toàn thể kỷ tới vào ngày 1 (14) tháng Chín tại Giơ-ne-vơ. Quyết định đó đã không được thực hiện. — 52.

⁴⁸ Đề nghị của A. Bê-ben về việc đứng ra làm trung gian nhằm thống nhất hai phái bôn-sê-vích và men-sê-vích đã được gửi cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa sau khi ông nhận được thư khước từ một đề nghị tương tự như vậy gửi trực tiếp cho V. I. Lê-nin vào ngày 21 tháng Giêng (3 tháng Hai) 1905. (Thư trả lời của V. I. Lê-nin, xem tập này, tr. 14-15). — 54.

⁴⁹ Thông cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và nghị quyết của đại hội đã được công bố trong cuốn sách mỏng "Bericht über den III. Parteitag der S. D. A. P. R...", München ("Thông cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga...", Muyn-khen), C. Cau-xky đã viết một bài báo "Die Spaltung der russischen Sozialdemokratie" ("Sự phân liệt trong Đảng dân chủ - xã hội Nga") trên tờ "Leipziger Volkszeitung" của phái dân chủ - xã hội cánh tả Đức (số 135, ngày 15 tháng Sáu 1905) chống lại việc phổ biến cuốn sách mỏng đó. Để trả lời bài báo của Cau-xky, Lê-nin đã viết "Thư ngỏ gửi ban biên tập tờ "Leipziger Volkszeitung"" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr.

340-345). Ban biên tập báo này đã không đăng bức thư của Lê-nin. — 54.

⁵⁰ "Bức thư ngõ" của Ban chấp hành trung ương gửi Tiểu ban tổ chức phái men-sê-vích, do A. A. Bô-gđa-nốp viết, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 11, ngày 9 tháng Tám (27 tháng Bảy) 1905.

Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã đề nghị trung tâm của phái men-sê-vích — Tiểu ban tổ chức — tham gia hội đàm về việc thống nhất nhưng giữ nguyên tính độc lập về tư tưởng của hai phái bôn-sê-vích và men-sê-vích với những điều kiện sau:

1) các ban chấp hành địa phương thống nhất lại trên những nguyên tắc do đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đề ra;

2) phải đạt được sự thoả thuận của các trung tâm về một hoạt động chung nhằm khôi phục lại sự thống nhất;

3) vẫn giữ nguyên sự tồn tại song song của các cơ quan đảng.

Lê-nin đã phê phán kế hoạch đó trong bức thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đề ngày 14 tháng Tám 1905 (xem tập này, tr. 70-72). — 55.

⁵¹ Những bất đồng về sách lược giữa hai phái bôn-sê-vích và men-sê-vích trong "Bức thư ngõ" được thừa nhận là "không đáng kể". Cuốn sách mỏng mà Lê-nin nhắc tới là cuốn "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" do Lê-nin viết vào tháng Sáu - tháng Bảy 1905 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 1- 168). — 55.

⁵² "Die Neue Zeit" ("Thời mới") — tạp chí lý luận của Đảng dân chủ - xã hội Đức; xuất bản ở Stút-ga từ năm 1883 đến năm 1923. Sau khi Ph.Ăng-ghe-n mất, tạp chí này tuyên truyền cho những quan điểm của Cau-xky, in một cách có hệ thống những bài của bọn xét lại. — 60.

⁵³ Lê-nin muốn nói tới bài báo của Rô-da Lú-c-xăm-bua "Những vấn đề tổ chức của Đảng dân chủ - xã hội Nga", viết theo yêu cầu của phái men-sê-vích và được đăng vào tháng Bảy 1904 trên tờ "Tia lửa" của phái men-sê-vích và trên tờ "Die Neue Zeit". Cau-xky ủng hộ phái men-sê-vích, đã cự tuyệt đăng bài báo bác lại của Lê-nin "Một bước tiến, hai bước lùi. N.Lê-nin trả lời Rô-da Lú-c-xăm-bua" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 9, tr. 49 - 81) mà Lê-nin đã gửi cho tờ "Die Neue Zeit". — 60.

⁵⁴ Nghị quyết về việc chỉ định G. V. Plê-kha-nốp làm tổng biên tập cơ quan ngôn luận khoa học của đảng đã được Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua ngày 7 (20) tháng Năm 1905; V. I. Lê-nin được giao nhiệm vụ thực hiện nghị quyết đó, nếu cuộc đàm phán với G. V. Plê-kha-nốp kết thúc một cách có hiệu quả. — 62.

⁵⁵ Thành phần của Liên đoàn dân chủ - xã hội Anh được thành lập năm 1884 gồm các đại diện phái cải lương (Hen-đman và những người khác), phái vô chính phủ và những người mác-xít hợp thành cánh tả của phong trào xã hội chủ nghĩa Anh. Năm 1907 Liên đoàn đổi tên thành Đảng dân chủ - xã hội; năm 1911 đảng này đã cùng với các phần tử cánh tả trong Đảng công nhân độc lập thành lập ra Đảng xã hội chủ nghĩa Anh; năm 1920 Đảng xã hội chủ nghĩa Anh cùng với Nhóm cộng sản thống nhất đóng vai trò chủ yếu trong việc thành lập Đảng cộng sản Anh. — 63.

⁵⁶ Trong nghị quyết mật của Đại hội III "Về việc chuẩn bị những điều kiện hợp nhất với phái men-sê-vích" đã nói rằng đại hội "giao cho Ban chấp hành trung ương áp dụng mọi biện pháp để chuẩn bị và đề xuất những điều kiện hợp nhất với bộ phận đã phân liệt khỏi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đồng thời việc phê chuẩn dứt khoát những điều kiện đó phải giao cho đại hội mới của đảng" ("Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, phần I, 1954, tr. 90). — 63.

⁵⁷ V. Đ. Bôn-tso-bru-ê-vích cho rằng tiếp tục công tác tại Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương là cần thiết, công tác này bị gián đoạn nhân chuyến đi về nước Nga; ông không bị chính thức đưa ra khỏi uỷ ban này, nhưng trên thực tế thì sau khi trở về Giơ-ne-vơ ông không được thu hút vào công tác này nữa. — 65.

⁵⁸ Đây là nói tới bản in lần thứ hai cuốn sách mỏng của Ph.Ăng-ghe-n "Lút-vích Phơ-bách" theo bản dịch và có lời tựa của G. V. Plê-kha-nốp. V. I. Lê-nin không viết bài báo nói về lời tựa đó của G. V. Plê-kha-nốp; việc phê phán một số luận điểm của Plê-kha-nốp trong tác phẩm đó xem trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.18, tr. 178 - 179). — 66.

⁵⁹ "Tóm lược lịch sử cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản châu Âu" đã được đăng trên báo "Tiến lên", các số 2, 9, 12, 17, và phần

tiếp theo trên báo "Người vô sản", các số 7 và 10. Sau đó những bài ấy được xuất bản ở Giơ-ne-vơ thành một cuốn sách mỏng riêng với lời bạt của tác giả. — 66.

⁶⁰ Tiểu phẩm "Cuộc Cách mạng tháng Hai và hậu quả của nó" của A.V. Lu-na-tsác-xki nói về những sự kiện năm 1848 đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 20, ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín) 1905. — 66.

⁶¹ V. I. Lê-nin nhắc tới bức thư ngày 26 tháng Năm 1905 của Đ. X. Pô-xtô-lốp-xki, uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, trong đó Pô-xtô-lốp-xki viết: "Rất hy vọng là dưới sự chỉ đạo của đồng chí, Vôi-nốp mỗi tuần ít ra cũng viết một tờ truyền đơn về chính trị chung mà bản thảo sẽ được gửi đi cho các tổ chức để in". — 66.

⁶² Cuốn sách mỏng của V. I. Lê-nin "Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ" xuất bản giữa những ngày 19 và 25 tháng Bảy (1 và 7 tháng Tám) 1905. — 66.

⁶³ Trên báo "Tia lửa" của phái men-sê-vích đã đăng biên bản cuộc hội nghị ngày 12 tháng Bảy 1905 giữa Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và trung tâm của phái men-sê-vích — Ban tổ chức về vấn đề thống nhất Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Do không thể triệu tập đại hội đảng, phái men-sê-vích đã đề ra kế hoạch tiến hành thống nhất đảng "bằng cách nhượng bộ lẫn nhau một cách đầy đủ giữa cả hai bộ phận trong đảng"; biên bản dự định tổ chức Ban chấp hành trung ương gồm những đại diện của cả hai bộ phận trong đảng, vẫn giữ nguyên hai tờ báo "Tia lửa" và "Người vô sản" với tư cách hai cơ quan ngôn luận chính thức của đảng. Các đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã coi mục điều kiện về việc tổ chức Ban chấp hành trung ương gồm các đại diện của cả hai bộ phận trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là có thể chấp nhận được; vấn đề hoạt động của hai cơ quan ngôn luận thì bị hoãn lại cho tới khi biết rõ ý kiến của các ban biên tập của hai cơ quan ấy đối với vấn đề đó; còn về các điều kiện nói chung thì các đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga công nhận rằng, mặc dù chúng không mâu thuẫn với những nguyên tắc cơ bản của điều lệ, nhưng không phải tất cả những điều kiện ấy đều có thể thực hiện được. — 70.

⁶⁴ Đây là nói tới hiệp định ký kết giữa L. B. Cra-xin, uỷ viên Ban chấp

hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, với V. L. Cốp-pơ (Xuya-túc), người dân chủ - xã hội, về việc bảo đảm công tác vận chuyển bí mật giữa nước ngoài với nước Nga. Dựa trên cơ sở hiệp định đó, V. L. Cốp-pơ mưu toan không những độc quyền nắm toàn bộ việc liên hệ bí mật với nước Nga, mà còn chiếm một phần tài sản và sách báo của phái bôn-sê-vích nữa. — 71.

⁶⁵ Ban chấp hành Ô-ri-ôn - Bri-an-xơ, sau khi nghe báo cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, thấy "mình không thể đứng trên quan điểm này hoặc quan điểm kia được" và đề nghị "phái thiểu số" không được đại diện tại Đại hội III "sáp nhập với đảng". Đồng thời nó còn tuyên bố rằng "trong khu vực hoạt động cách mạng của mình, ban chấp hành sẽ không phân biệt giữa các đồng chí thuộc "phái thiểu số" và "phái đa số", coi họ là các đảng viên của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thống nhất một cách như nhau". — 72.

⁶⁶ "Bức thư của Lu-sin" — "Bức thư ngỏ gửi các đại biểu dự Đại hội III". Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích (Đô-rô-sen-cô N. V.) bị đình chỉ công tác trong Ban chấp hành Pê-téc-bua vì đã ký vào "Bức thư của Lu-sin". Sau thư giải thích của Lê-nin, đồng chí ấy lại được tham gia công tác. — 73.

⁶⁷ "Văn chương của bọn Trăm đen" — những bài báo của Cô-xơ-rốp (Nôi-Giôóc-đa-ni-a), lúc đầu đăng trên tờ "Người dân chủ - xã hội" (cơ quan ngôn luận của phái men-sê-vích ở Gru-di-a), số 1 - 3, sau đó được xuất bản thành tập riêng "'Đa số' hay là 'thiểu số?'" — 73.

⁶⁸ Trên số 2 tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội" (tháng Tám 1905) đã đăng bài báo của G. V. Plê-kha-nốp "Những đoạn chọn lọc từ những thư từ trao đổi với các bạn bè (Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản")", trong đó tác giả trả lời bài báo của V. I. Lê-nin "Bàn về chính phủ cách mạng lâm thời. Bài báo thứ nhất. Plê-kha-nốp tra cứu lịch sử" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 257-272), buộc tội Lê-nin và những người bôn-sê-vích là theo thuyết Blăng-ki. — 74.

⁶⁹ V. I. Lê-nin đã vạch bản đề cương cuốn sách mỏng về chủ đề "Giai cấp công nhân và cách mạng" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 510-512), nhưng cuốn sách mỏng về chủ đề này đã không được viết ra. — 74.

⁷⁰ Đạo dụ về Đu-ma Bu-lư-ghin được công bố ngày 6 (19) tháng Tám 1905. Ngày 29 (16) tháng Tám, báo "Người vô sản" đã đăng bài của V. I. Lê-nin về vấn đề này — ""Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng"" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 229 - 240). — 75.

⁷¹ Hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội Nga đã được tiến hành ở Ri-ga trong những ngày 7-9 (20-22) tháng Chín 1905. Tham gia hội nghị có các đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Ban tổ chức của phái men-sê-vích, phái Bun, Đảng dân chủ - xã hội Lát-vi-a, Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va, Đảng cách mạng U-cra-i-na. Hội nghị đã tán thành sách lược của phái bôn-sê-vích tích cực tẩy chay Đu-ma Bu-lư-ghin. V. I. Lê-nin đã đánh giá những nghị quyết của hội nghị trong các bài báo "Những tổng kết bước đầu về sự phân nhóm chính trị" và "Cơn điên loạn của những kẻ bị thất bại" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 12, tr. 8-19 và 20-23). Bọn men-sê-vích đã từ chối ký vào các nghị quyết của hội nghị. — 82.

⁷² "*Tin tức cuối cùng*" — bản tin của Ban chấp hành ở nước ngoài của phái Bun, xuất bản ở Luân-đôn và Giơ-ne-vơ trong những năm 1901 - 1906.

Lê-nin đã phê phán lập trường của phái Bun trong bài báo "Thuyết về sự phát sinh tự nhiên" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 293-300). — 82.

⁷³ "*Liên đoàn dân chủ - xã hội Ác-mê-ni-a*" — một tổ chức dân tộc chủ nghĩa được thành lập năm 1903, ngay sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, và tự cho mình là đại diện duy nhất của giai cấp vô sản Ác-mê-ni-a; giống như phái Bun, tổ chức này chỉ công nhận nguyên tắc liên bang trong việc xây dựng đảng. — 83.

⁷⁴ "*Báo chuyên tay của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*" xuất bản không định kỳ và chuyên giải thích những vấn đề sách lược và tổ chức thường ngày theo đúng những nghị quyết của Đại hội III của đảng. Ra được tất cả bốn số. Tờ "Báo chuyên tay", số 1 in vào tháng Sáu 1905 tại xưởng in của Ban chấp hành Pê-téc-bua và được Ban chấp hành Mát-xcơ-va in lại không đầy đủ vào tháng Bảy. Những tờ "Báo chuyên tay", số 2 (24 tháng Sáu) và số 3 (22 tháng Bảy) in thạch, số 4 (cuối tháng Tám - đầu tháng Chín 1905) in rô-nê-ô.

"*Người công nhân*" — tờ báo phổ cập bất hợp pháp của những người dân chủ - xã hội, do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xuất bản hồi tháng Tám - tháng Chín 1905 tại Mát-xcơ-va theo quyết nghị của Đại hội III của đảng; biên tập viên thực tế của tờ báo là A. A. Bô-gđa-nốp. — 84.

⁷⁵ Bản thông báo của tờ "Tia lửa" men-sê-vích đăng trên báo xã hội chủ nghĩa Pháp "Le Socialiste", số 11, đề cập đến thái độ của các tổ chức đảng địa phương đối với Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tờ "Tia lửa" tuyên bố rằng dường như đại hội chỉ được tám tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga công nhận là hợp pháp (Tve, Tu-la, I-va-nô-vô -Vô-dơ-nê-xen-xcơ, I-a-rô-xláp, Cô-xtô-rô-ma, Ô-ri-ôn, Cuốc-xcơ, và Min-xcơ), mới chỉ tập hợp được 2000 - 2500 công nhân; theo lời khẳng định của tờ "Tia lửa", 25 tổ chức không công nhận đại hội, trong bốn tổ chức chỉ có thiếu số công nhân đại hội, còn thái độ của chín tổ chức đối với đại hội thì chưa xác định được. Vì tờ "Tia lửa" không đăng cái tin thông báo giả dối đó trên báo chí Nga, nên Lê-nin đã đăng trên tờ "Người vô sản", số 9 ra ngày 26 (13) tháng Bảy 1905, toàn văn bản dịch bài báo lấy từ tờ "Le Socialiste" dưới nhan đề "Bọn Khle-xta-cốp ở nước ta", có kèm theo lời nhập đề và kết luận. Những số liệu thống kê về các ban chấp hành của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga dường như "không thừa nhận" Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được nêu lên trong bản thông báo, cũng được Lê-nin đánh giá trong bài "Nói cho phong trào dân chủ - xã hội quốc tế hiểu rõ tình hình trong đảng ta" đăng ở số 15 tờ "Người vô sản" ra ngày 5 tháng Chín (23 tháng Tám) 1905 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 268-270). — 85.

⁷⁶ "*Bình minh*" — tạp chí khoa học - chính trị mác-xít do ban biên tập tờ "Tia lửa" xuất bản công khai tại Stút-ga vào những năm 1901-1902; ra được bốn số; số năm đã chuẩn bị đưa in, nhưng không ra được. — 87.

⁷⁷ Bức thư của Ban chấp hành trung ương đề ngày 24 tháng Tám (6 tháng Chín) 1905 do ba uỷ viên Ban chấp hành trung ương ký (A.A. Bô-gđa-nốp, Đ. X. Pô-xtô-lốp-xki và L. B. Cra-xin). Thư đó là để trả lời cho bức thư của V. I. Lê-nin đề ngày 1 (14) tháng Tám 1905 (xem tập này, tr. 70-72). — 88.

⁷⁸ Nghị quyết của Ban chấp hành trung ương đã được đăng trên báo "Người vô sản", số 19, ngày 3 tháng Mười (20 tháng Chín) 1905, dưới nhan đề "Ban chấp hành trung ương về Đu-ma nhà nước". — 89.

⁷⁹ Lê-nin muốn nói tới sự thoả thuận giữa phái bên-sê-vích và phái men-sê-vích ở Ni-cô-lai-ép về vấn đề tổ chức hoạt động chính trị chung với nhau. Cả hai ban chấp hành đều cử đại diện của mình vào tiểu ban gọi là "Tổ chức thống nhất của những người dân chủ - xã hội thành phố Ni-cô-lai-ép". Nhiệm vụ của tiểu ban là thảo ra kế hoạch hoạt động chung và công tác cổ động có liên quan tới hoạt động đó. Để bảo đảm cho việc chuẩn bị hoạt động, tiểu ban đã thành lập nhóm kỹ thuật, ban tài chính và đội chiến đấu.

Bản tin gửi từ Ni-cô-lai-ép về việc thoả thuận đó được đăng trên tờ "Người vô sản", số 9, ngày 26 (13) tháng Bảy 1905 ở mục "Sinh hoạt đảng". — 92.

⁸⁰ X. I. Gu-xép đã làm bí thư Ban chấp hành Ô-đét-xa Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào nửa cuối năm 1905, đã viết cho V. I. Lê-nin về sách lược của phái bên-sê-vích trong cuộc cách mạng 1905, thông báo về công tác giải thích của Ban chấp hành Ô-đét-xa trong quần chúng, phê phán những nghị quyết của Hội nghị đại biểu phái men-sê-vích ở Giơ-ne-vơ. Thư của X. I. Gu-xép được trích đăng từng phần trên tờ "Người vô sản", số 20, ngày 10 tháng Mười (27 tháng Chín), cùng với lời nói đầu của ban biên tập do V. I. Lê-nin viết (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 390). — 94.

⁸¹ Hợp đồng với Nhà xuất bản Ma-ri-a Ma-lúc (E-đen-man) được thảo ra nhân dịp nhà xuất bản đó đề nghị với Lê-nin cho xuất bản một số tác phẩm của Người và của các tác gia bên-sê-vích khác.

Bản hợp đồng với M. A. Ma-lúc không được thực hiện, bởi vì cũng trong thời gian đó, ở Pê-téc-bua, Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã bắt đầu đàm phán với Nhà xuất bản "Tri thức" do C. P. Pi-át-ni-txơ-ki và A. M. Goóc-ki sáng lập; P. P. Ru-mi-an-txép đã thông báo điều ấy cho Lê-nin biết để trả lời bức thư này. Người ta dự định thành lập một ban biên tập cho Nhà xuất bản "Tri thức" gồm V. I. Lê-nin, A. V. Lu-na-tsác-xki, V. V. Vô-rốp-xki, M. X. Ôn-min-xki, A. A. Bô-gđa-nốp, V.A. Ba-da-rốp, P. P. Ru-mi-an-txép, ban biên tập này có nhiệm vụ thu hút các tác giả, xác định đề tài về những vấn đề cương lĩnh của đảng và những môn khoa học xã hội nói chung, hiệu đính tất cả các xuất bản phẩm, v. v.. Nhà xuất bản có trách nhiệm phải nộp cho đảng một phần lớn thu nhập và khi có điều kiện thì phải tuyên bố ngay mình là một cơ quan của đảng. Ru-mi-an-txép yêu cầu Lê-nin phê chuẩn việc ký hợp đồng với Nhà xuất bản "Tri thức". Ngày 2 (15) tháng

Mười, Lê-nin đã điện cho biết sự đồng ý của mình (xem tập này, tr.118). Hợp đồng với Nhà xuất bản "Tri thức" đã được L. B. Cra-xin và P. P. Ru-mi-an-txép ký vào ngày 21 (8) tháng Mười 1905. — 96.

⁸² Về hội nghị đại biểu do Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề nghị nhằm mục đích thống nhất Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, xem thư của Lê-nin gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đề ngày 16 tháng Chín 1905 (tập này, tr. 93 - 94). — 97.

⁸³ Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong bức thư đề ngày 3 (16) tháng Mười 1905 đã báo cho Lê-nin biết rằng Ban chấp hành trung ương đã cử V. I. Lê-nin, Ph. V. Len-gnich và P. P. Ru-mi-an-txép làm đại diện tham dự hội nghị đại biểu. Lê-nin đã thông báo điều đó cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ngày 14 (27) tháng Mười 1905 (xem tập này, tr. 130-131). — 97.

⁸⁴ Bài báo của A. A. Bô-gđa-nốp "Những cơ sở của tổ chức đảng" không được đăng trên tờ "Người vô sản". — 98.

⁸⁵ Đây là nói tới chuyến đi của V. I. Lê-nin sang Phần-lan để tham gia phiên họp của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; trong thư đề ngày 17 (30) tháng Mười Ban chấp hành trung ương đã báo cho Lê-nin biết địa điểm bí mật hẹn gặp tại Xtốc-khôn. — 99.

⁸⁶ Đây là nói tới việc đại diện ở Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Theo nghị quyết của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thì Lê-nin được cử làm đại diện (xem tập này, tr. 127 - 128).— 100.

⁸⁷ V. I. Lê-nin đã nhận được một bức thư chi tiết của P. P. Ru-mi-an-txép, uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đề ngày 11 tháng Mười (28 tháng Chín) 1905, cho biết về những hợp đồng ký kết với các nhà xuất bản. — 100.

⁸⁸ Trong bức thư viết từ Béc-lanh ngày 3 tháng Mười 1905, M.A. Rây-xe đã đề ra kế hoạch "thoả hiệp" với phái tự do theo những điều kiện sau đây: phái tự do phải khước từ mọi cuộc bầu cử vào Đu-ma và lập tức cùng với các đảng phái khác đứng ra tổ chức cuộc bầu cử vào Quốc hội lập hiến trên cơ sở quyền đầu phiếu phổ thông, bình đẳng, trực tiếp và bỏ phiếu kín. — 105.

⁸⁹ Đây là nói tới cuộc gặp gỡ của M. A. Rây-xe với V. V. Vô-rốp-xki. Về cuộc gặp gỡ này, ngày 7 tháng Mười 1905 Vô-rốp-xki đã viết

tử tử cho Lê-nin biết. Trong thư có nói rằng Rây-xne đề nghị tổ chức vào cuối tháng Mười, ở Giơ-ne-vơ, hội nghị đại biểu của tất cả những người tán thành tích cực tẩy chay Đu-ma (phái bôn-sê-vích, phái Bun, những người dân chủ-xã hội Lát-vi-a và Ba-lan), sau đó tổ chức một cuộc hội nghị chung với các đại diện của Đảng xã hội chủ nghĩa-cách mạng, của Đảng xã hội chủ nghĩa Ba-lan và những người dân chủ-xã hội Phần-lan.

Ngoài ra, Rây-xne còn đưa ra kế hoạch thành lập ở Đức một uỷ ban từ thiện hợp pháp, lấy danh nghĩa của uỷ ban này, ông dự định tổ chức quyên tiền cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga để chuẩn bị khởi nghĩa vũ trang. — 105.

⁹⁰ Ngày 26 tháng Tám (8 tháng Chín) 1905, chiếc tàu "John Grafton" chở vũ khí phục vụ cho những mục đích cách mạng đã bị mắc cạn ở bờ biển Phần-lan. Một phần vũ khí được đưa lên bờ, sau đó đoàn thuỷ thủ đã dùng thuốc nổ phá huỷ chiếc tàu đó. — 106.

⁹¹ Không xác định được là bức thư này viết cho ai. Lê-nin rất quan tâm tới việc trao đổi thư từ với các đảng viên bôn-sê-vích công tác tại tỉnh Ta-vrich do quy mô rộng lớn của phong trào nông dân ở đó và những cuộc đàn áp dã man của chính phủ Nga hoàng đối với nông dân; như Lê-nin đã viết, những cuộc đàn áp đó đã chứng tỏ rằng "cuộc đấu tranh sống mái" đã bắt đầu. Xem bài báo của V. I. Lê-nin "Nga hoàng tìm sự che chở của vua Thổ-nhĩ-kỳ chống lại nhân dân Nga" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 10, tr. 384 - 389). — 110.

⁹² Có ý nói tới bài báo của A. V. Lu-na-tsác-xki, chắc là được in dưới nhan đề "Nghị viện và ý nghĩa của nó", sau khi V. I. Lê-nin góp ý kiến sửa đổi, trên tờ "Người vô sản", số 25, ngày 16 (3) tháng Mười một 1905. — 110.

⁹³ *Các sự biến ở Mát-xcơ-va* — những cuộc bãi công và tuần hành thị uy của công nhân Mát-xcơ-va mới bắt đầu nổ ra. Lê-nin đã viết về những sự biến này trong các bài "Bãi công chính trị và chiến đấu trên đường phố ở Mát-xcơ-va" và "Bài học của các sự biến ở Mát-xcơ-va" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 431-442 và 470-482). Phong trào bãi công đã lan sang Pê-téc-bua và sau đó biến thành cuộc tổng bãi công chính trị bao trùm khắp nước Nga (xem bài báo của V. I. Lê-nin "Cuộc bãi công chính trị toàn Nga", Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 12, tr. 1-5). — 111.

⁹⁴ *"Tin tức Mát-xcơ-va"* — một trong những tờ báo lâu đời nhất ở Nga; từ năm 1905 là một trong những cơ quan ngôn luận chủ yếu của phái Trăm đen. — 111.

⁹⁵ Lê-nin viện dẫn lời tựa viết cho cuốn sách mỏng "Cuộc chiến tranh nông dân ở Đức" mà Người đã trích ra và dịch trong tác phẩm "Làm gì?" (trong phần "Ăng-ghe-nen bàn về ý nghĩa của đấu tranh lý luận") (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 6, tr. 32-35). — 114.

⁹⁶ Đây là nói tới việc chuẩn bị xuất bản hợp pháp cuốn sách mỏng "Gửi nông dân nghèo". Cuốn sách này đã được xuất bản ở Pê-téc-bua tại Nhà xuất bản "Chiếc búa" vào cuối năm 1905 dưới nhan đề "Nhu cầu của nông thôn (Gửi nông dân nghèo)"; năm 1906 đã xuất bản công khai lần thứ hai (theo bản đúc chữ lần thứ nhất). Văn bản cuốn sách cho lần xuất bản công khai đã được Lê-nin chuẩn bị cho phù hợp với tình hình mới do cao trào cách mạng đẻ ra. (Chi tiết hơn xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 7, tr. 159-249).

Những người được nhắc đến trong bức thư: *Pê-tơ-rốp* — Nhà xuất bản M. Ma-lúc; *Bê-lốp* — Nhà xuất bản "Chiếc búa"; *Nô-lin* — Nhà xuất bản "Tri thức". — 119.

⁹⁷ Tiểu phẩm đăng trên tờ "Người công nhân", số 2, dưới nhan đề "Thư gửi các công nhân. II" được ký bằng bí danh "Người thứ ba". Không xác định được ai là tác giả bài đó. — 121.

⁹⁸ Vụ Sơn-tơ, chủ nhà in ở Giơ-ne-vơ — là việc không tuân thủ đúng những điều kiện của bản hợp đồng in vở kịch "Những đứa con của mặt trời" của A. M. Goóc-ki ở nhà in của ông ta. Việc xuất bản được tiến hành tại Nhà xuất bản dân chủ-xã hội "Đê-mô-xơ" thành lập ở ngoài nước vào tháng Chín 1905. Tham gia ban biên tập của Nhà xuất bản "Đê-mô-xơ" có I. P. La-đư-giơ-ni-cốp, E.Đ. Xta-xô-va, V.Đ. Bôn-tơ-Bru-ê-vích và R. P. A-vra-mốp.

Việc xếp chữ vở kịch của A. M. Goóc-ki được tiến hành tại nhà in của đảng và bị chậm trễ vì thiếu con chữ. Vì thời hạn chuyển bản xếp chữ để ấn loát tại nhà in của Sơn-tơ bị vi phạm, nên Sơn-tơ đã khởi tố, đòi phải bồi thường thiệt hại.

Theo sự xác nhận của I. P. La-đư-giơ-ni-cốp thì vụ này chưa bị đưa ra toà, bởi vì Sơn-tơ đã được bồi thường một số tiền. — 121.

⁹⁹ Uỷ ban kinh tế được thành lập nhằm mục đích phối hợp tất cả các ngành của bộ phận được gọi là "kỹ thuật", cũng như để các đảng viên

bôn-sê-vích lưu vong khi trở về nước Nga có thể chấm dứt toàn bộ công tác ở nước ngoài một cách có tổ chức. Sau khi Lê-nin lên đường về Nga vào đầu tháng Mười một 1905, Ủy ban kinh tế đã tiến hành việc thanh toán mọi việc và gửi thư viện và lưu trữ của đảng đi Stốc-khôn cho Bran-tinh, tại đó nó đã được bảo quản một thời gian ở Cung nhân dân (xem tập này, tr. 145-146). — 124.

¹⁰⁰ G. Đ. Lây-tây-den đã tham dự đại hội lần thứ nhất của Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất Pháp tại Sa-lông, khai mạc vào ngày 29 tháng Mười 1905. Để biểu hiện tình đoàn kết với giai cấp vô sản cách mạng Nga, Lây-tây-den đã được mời lên đoàn chủ tịch và ngồi vào chỗ của mình giữa tiếng hoan hô nhất trí của những người tham dự. Điện chào mừng của tờ "Người vô sản" được hoan nghênh nhiệt liệt. Đại hội đã thông qua nghị quyết tỏ tình đoàn kết với cách mạng Nga do P. La-phác-gơ đề nghị; trong phần cuối của bản nghị quyết có viết: đại hội "nhiệt liệt chào mừng thắng lợi sắp tới của cuộc cách mạng, sau khi lật đổ được chế độ Nga hoàng, thành trì to lớn của thế lực phản động châu Âu, sẽ giải phóng công nhân Nga bằng cách quốc hữu hoá sở hữu tư bản chủ nghĩa và công bố sự phá sản (nhà nước) của Nga và sau đó sẽ đẩy lên cuộc cách mạng xã hội ở châu Âu". — 126.

¹⁰¹ Trong bức thư đề ngày 14 - 16 (1-3) tháng Mười, A. A. Bô-gđa-nốp đã thay mặt các uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Pê-téc-bua viết cho Lê-nin: "Oóc-lốp-xki không phù hợp với vai trò đó, không thể đưa đồng chí ấy ngang cùng với Plê-kha-nốp được... Chúng tôi cho rằng *đồng chí* phải tự đảm nhận lấy vai trò đó... Chúng tôi *thiết tha đề nghị* đồng chí làm đại diện". — 127.

¹⁰² Với mục đích giữ bí mật nên trong thư từ phải gọi theo quy ước Béc-lanh là Ô-đét-xa, Cơ-nhích-xbe là Vác-sa-va.

Dưới đây, cũng như trong bức thư của V. I. Lê-nin đề ngày 5 tháng Mười 1905 (tập này, tr. 106-108), có ý nói đến cuộc hội nghị chung của tất cả các uỷ viên Ban chấp hành và Cơ quan ngôn luận trung ương có Lê-nin tham gia. — 127.

¹⁰³ "Đời sống mới" — báo hợp pháp đầu tiên của phái ôn-sê-vích; ra hàng ngày từ 27 tháng Mười (9 tháng Mười một) đến 3 (16) tháng Chạp 1905 ở Pê-téc-bua. Tổng biên tập kiêm người xuất bản chính thức của báo "Đời sống mới" là nhà thơ N.M. Mìn-xki và người xuất bản M. Ph. An-đrê-ê-va. Sau khi V. I. Lê-nin ở nước ngoài

trở về Pê-téc-bua vào đầu tháng Mười một, tờ báo bắt đầu xuất bản dưới sự chỉ đạo trực tiếp của Người. Thành phần ban biên tập và các cộng tác viên đã được thay đổi. Tờ "Đời sống mới" trên thực tế là Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Những cộng tác viên gần gũi nhất của tờ báo là: V.V. Vô-rốp-xki, A. V. Lu-na-tsác-xki, V. Đ. Bôn-tơ -Bru-ê-vích, M. X. Ôn-min-xki và nhiều người khác nữa. A.M. Gôóc-ki đã tham gia tích cực vào tờ "Đời sống mới" và ông cũng là người giúp đỡ nhiều cho tờ báo về mặt vật chất.

Tờ "Đời sống mới" bị khủng bố nhiều lần. Sau khi xuất bản số 27 vào ngày 2 tháng Chạp thì tờ báo bị chính phủ Nga hoàng đóng cửa. Số 28, số cuối cùng, đã được xuất bản bất hợp pháp. — 132.

¹⁰⁴ Các sự biến trong những ngày gần đây là cuộc tổng bãi công chính trị ở Nga trong tháng Mười 1905. — 132.

¹⁰⁵ Không xác định được là G. V. Plê-kha-nốp có trả lời bức thư này hay không. Hình như câu trả lời của ông ta là bài báo lấy nhan đề "Đời sống mới" đăng trên tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", số 3; trong đó G. V. Plê-kha-nốp đã buộc tội Lê-nin là vô nguyên tắc vì đã tham gia tờ báo cùng với "bọn chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên" và "bọn suy đồi". — 136.

¹⁰⁶ Về việc triệu tập các đại hội của phái ôn-sê-vích và men-sê-vích nhằm thống nhất đảng, Lê-nin đã viết trong bài "Lời ban biên tập" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 11, tr. 380-381) được đăng khi công bố biên bản cuộc hội nghị lần thứ ba của các đại diện Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Ban tổ chức của phái men-sê-vích cùng với những lời bình luận của Ban chấp hành trung ương về biên bản đó. Tất cả các tài liệu đã được in dưới nhan đề chung "Về vấn đề thống nhất đảng". — 138.

¹⁰⁷ Trong thời gian họp đại hội Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp ở Sa-lông, G. Đ. Lây-tây-den đã phỏng vấn Brắc-cơ Đơ-rút-xô, P. La-phác-gơ và Gi. Ghe-đơ. Đối với câu hỏi về thái độ của họ đối với sự tham gia của những người dân chủ - xã hội Nga vào chính phủ cách mạng lâm thời, tất cả ba người đều trả lời rằng họ coi sự tham gia đó là nhất định phải có.

Những câu trả lời của họ đều được đăng toàn văn trên tờ "Người vô sản", số 26, ngày 25 (12) tháng Mười một 1905, trong bài báo nhan đề "Phái Ghe-đơ và sự tham gia của những người dân chủ - xã hội Nga vào chính phủ cách mạng lâm thời". — 139.

¹⁰⁸ Trong gói bưu kiện mà V. I. Lê-nin nói tới khi viết cho G. A. Cu-clin có những tài liệu của A-lếch-xan-đơ I-lích U-li-a-nốp, trong đó có cả những ảnh chân dung của ông chụp ở trong nhà tù.

Những ảnh chân dung đó hiện nay được giữ tại Cục lưu trữ trung ương của đảng thuộc Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Liên-xô. — 140.

¹⁰⁹ Không xác định được là ai đã trao đổi với G. A. Cu-clin về những tài liệu của A. I. U-li-a-nốp. — 140.

¹¹⁰ Bức thư gửi phóng viên báo "L' Humanité" Ê. A-vê-na được viết do chỗ, sau khi phỏng vấn V. I. Lê-nin ngày 17 tháng Hai (2 tháng Ba) 1907 về đề tài "Sách lược của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong thời gian vận động bầu cử", Ê. A-vê-na đã gửi văn bản ghi cuộc phỏng vấn để Lê-nin xem lại.

Văn bản phỏng vấn được đăng trên tờ "L' Humanité" cho thấy rằng, những chỗ sửa và nhận xét của Lê-nin được phóng viên lưu ý một cách chính xác (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 15, tr. 13-20). — 141.

¹¹¹ Lê-nin và Mê-scốp-xki (I. P. Gôn-đen-béc) là đại biểu dự Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế tại Stút-ga (18 - 24 tháng Tám 1907). Hình như bức thư này đã được viết tại Béc-lanh. — 142.

¹¹² A.M. Goóc-ki không có mặt tại Đại hội Stút-ga. — 142.

¹¹³ "C.", "Cầu vồng"— tạp chí văn học, khoa học và chính trị ra hàng tháng, xuất bản ở Giơ-ne-vơ từ tháng Sáu 1907 đến tháng Hai 1908. A.M. Goóc-ki, N.A. Xê-ma-scô, M. G. Txơ-kha-cai-a, A. V. Lu-na-tsác-xki, B. M. Knu-ni-an-txơ, A. A. Bô-gđa-nốp, v.v. đã cộng tác với tạp chí này. Có thể là trong thời gian họp Đại hội Stút-ga của Quốc tế II, Lê-nin đã trao đổi với B.M. Knu-ni-an-txơ, thành viên đoàn đại biểu bôn-sê-vích, và với N.A. Xê-ma-scô, người đã tham dự đại hội. — 143.

¹¹⁴ Lê-nin không ghi người nhận và ngày tháng gửi bức thư. Người nhận chỉ có thể là C. I-a. Bran-tinh, vì một tiểu ban gồm E.D. Xta-xô-va, I. P. La-đư-giơ-ni-cốp, và R. P. A-bra-mốp lưu lại ở Giơ-ne-vơ sau khi Lê-nin trở về Nga, đã chuyển tủ sách và tài liệu lưu trữ của đảng bôn-sê-vích vào tháng Chạp 1905 cho đồng chí C. I-a. Bran-tinh. — 145.

¹¹⁵ Như ta thấy rõ qua bức thư của N. C. Crúp-xcai-a đề ngày 5 (18) tháng Mười 1907 gửi đi Béc-lanh thông qua I. P. La-đư-giơ-ni-cốp thì người đưa bức thư là A.I. U-li-a nô-va - Ê-li-da-rô-va đang ở nước ngoài vào tháng Mười 1907. Bà có nhiệm vụ chuyển từ Xtốc-khôn cho Lê-nin những tờ báo của phái bôn-sê-vích (trọn bộ báo "Tia lửa", những số báo "Tiến lên" và "Người vô sản" xuất bản trong năm 1905), bởi vì những bài báo của Lê-nin đăng trong những báo đó sẽ gộp lại thành tập ba trong Tuyển tập đầu tiên gồm ba tập do Lê-nin chuẩn bị trong thời gian đó. — 145.

¹¹⁶ Ý nói tới cuốn sách mỏng của A. V. Lu-na-tsác-xki (Vôi-nốp) về thái độ của đảng đối với các công đoàn; cuốn sách này do ông viết nhân có cuộc thảo luận về vấn đề đó tại Đại hội VII Stút-ga của Quốc tế II. A. V. Lu-na-tsác-xki tham dự đại hội với tư cách là đại biểu của phái bôn-sê-vích trong đoàn đại biểu Nga và ông tham gia tiểu ban chuẩn bị nghị quyết về vấn đề "Những mối quan hệ qua lại giữa các chính đảng và các công đoàn".

Cuốn sách mỏng của A. V. Lu-na-tsác-xki không được in vì điều kiện kiểm duyệt ngày càng tồi tệ hơn trong năm 1908.

Lời tựa của Lê-nin cho cuốn sách mỏng, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 16, tr.228-238. — 146.

¹¹⁷ Ở đây muốn nói tới Đại hội Đảng dân chủ - xã hội Đức triệu tập ở Êt-xen trong những ngày 15 - 21 tháng Chín 1907, tại đó A. Bê-ben đã phát biểu phản đối C. Liép-nếch, người đã phê phán lập trường sô-vanh của G. Nô-xkê và toàn bộ thái độ của đoàn đại biểu Đức tại Đại hội Stút-ga, cũng như phản đối R. Lúc-xăm-bua vì "những phương pháp" đấu tranh của bà và tất cả các đại biểu cánh tả Đức tại đại hội (tức là vì sự liên minh của họ với những người bôn-sê-vích) chống lại bọn xã hội - sô-vanh và bọn xã hội - đế quốc chủ nghĩa. — 147.

¹¹⁸ "Tia chớp"— văn tập bôn-sê-vích hợp pháp, xuất bản ở Pê-téc-bua năm 1907. — 148.

¹¹⁹ Năm 1907 Nhà xuất bản sách "Hạt giống" ở Pê-téc-bua, đứng đầu là M. X. Kê-đrốp, đã tiến hành xuất bản tập một trong Tuyển tập đầu tiên gồm ba tập của V. I. Lê-nin lấy nhan đề chung là "Trong 12 năm". Trong số ba tập dự định xuất bản chỉ ra được tập một và một phần của tập hai. Những cuộc khủng bố và sự kiểm duyệt gắt gao của thời kỳ phản động Xtô-lư-pin đã ngăn cản việc xuất bản (chi tiết hơn, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 16, tr. 661). — 148.

- ¹²⁰ Bức thư này hình như được gửi cho C. I-a. Bran-tinh, người đã giúp đỡ các đảng viên bên-sê-vích trong các việc liên hệ của họ với nước Nga. — 149.
- ¹²¹ Sau khi V. I. Lê-nin đi dự đại hội đảng ở Luân-đôn về, Người sống ở Phần-lan gần Pê-téc-bua. Vì bắt đầu có những vụ bắt bớ, Trung tâm bên-sê-vích đã quyết định chuyển việc xuất bản báo "Người vô sản" từ Phần-lan ra nước ngoài. Vì vậy, Lê-nin, cũng như A. A. Bô-gđan-ốp và I. Ph. Đu-brô-vin-xki, được giao nhiệm vụ đi sang Thụy-sĩ. Lê-nin đi khỏi Phần-lan vào tháng Chạp 1907, chờ N. C. Crúp-xcai-a mấy ngày ở Xtốc-khôn, ở lại Béc-lanh ba ngày và đã tới Giơ-ne-vơ vào ngày 7 tháng Giêng 1908. — 151.
- ¹²² Đây là nói tới việc quản lý xưởng in và phòng giao nhận tài liệu của tờ "Người vô sản". — 151.
- ¹²³ Những vụ bắt bớ ở Béc-lanh liên quan tới việc đổi số tiền bị tước đoạt ở Ti-phlít ngày 13 tháng Sáu 1907. Người tổ chức vụ tước đoạt này là Ca-mô (Te-Pê-tơ-rô-xi-an) và tất cả những người tham gia đã trốn thoát được. Nhưng chính phủ Nga hoàng đã báo cho cảnh sát và cho nước ngoài biết những xê-ri và số hiệu của loại tiền 500 rúp đã bị tước đoạt; tháng Chạp 1907 ở Béc-lanh, Muyn-khen, Pa-ri, Cò-pen-ha-gơ, Xtốc-khôn, Giơ-ne-vơ, tất cả những người đổi loại tiền đó đều bị bắt cùng một lúc. Tháng Mười một 1907, người đứng ra tổ chức việc tước đoạt tiền ở Ti-phlít đã bị bắt ở Béc-lanh do tên khiêu khích I-a. A. Gi-tô-miéc-xki tố giác. Khi xác minh được đó là Ca-mô, chính phủ Nga hoàng đã đòi trao trả Ca-mô như một kẻ phạm tội hình sự. Nhiều vụ bắt bớ đã xảy ra trong đám kiêu dân dân chủ - xã hội Nga tại Pa-ri, Muyn-khen, Giơ-ne-vơ, Xtốc-khôn để tìm những người tham gia vào vụ tước đoạt tiền ở Ti-phlít. — 151.
- ¹²⁴ Bản dự thảo của 104 đại biểu Đu-ma do I. N. Mu-sen-cô, uỷ viên tiểu ban ruộng đất của Đu-ma nhà nước II, báo cáo viên chính thức của đảng đoàn xã hội chủ nghĩa - cách mạng, đưa ra. Bản dự thảo được đảng bằng tiếng Nga trong văn tập "Những tài liệu gửi đến Hội nghị chung của Đu-ma nhà nước khoá hai", tiếng Nga, 1907, tr. 486-491. — 152.
- ¹²⁵ Vào tháng Mười - tháng Chạp 1907, A.M. Goóc-ki đã đi du lịch khắp nước Ý. Ông đã làm quen với A. V. Lu-na-tsác-xki ở Phơ-lo-ren-xi-a. — 153.

- ¹²⁶ Đây là nói tới tập một trong Tuyển tập của V. I. Lê-nin "Trong 12 năm". Tập này được xuất bản vào tháng Mười một 1907 (trên bìa ghi 1908) tại Pê-téc-bua. "Lời tựa viết cho văn tập "Trong 12 năm"", xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 16, tr. 114-139. — 153.
- ¹²⁷ Lê-nin muốn nói tới bài báo của G. V. Plê-kha-nốp "Phê phán lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công đoàn", đăng trên tờ "Thế giới ngày nay", các số 11 và 12, năm 1907. Trong bài này G. V. Plê-kha-nốp mưu toan chứng minh rằng tại Đại hội Stút-ga quan điểm của phái trung lập đã thắng thế trong vấn đề những mối quan hệ qua lại giữa các chính đảng và các công đoàn.
- "Thế giới ngày nay" — tạp chí văn học, khoa học và chính trị, ra hàng tháng, xuất bản ở Pê-téc-bua từ tháng Mười 1906 đến năm 1918. Phái bên-sê-vích đã cộng tác tích cực với tạp chí này. Trong thời kỳ liên minh giữa các đảng viên bên-sê-vích với các đảng viên bên-sê-vích ủng hộ đảng, những người bên-sê-vích cũng đã cộng tác với tờ "Thế giới ngày nay". Từ năm 1914, tạp chí này trở thành cơ quan ngôn luận của phái xã hội - sô-vanh. — 155.
- ¹²⁸ Đây là nói tới một trong hai bản chính thức của các biên bản của Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga để lại ở nước ngoài và sau đó không tìm thấy. — 157.
- ¹²⁹ Việc chuyển báo "Người vô sản" về Nga qua A.M. Goóc-ki và M. Ph. An-đrê-ê-va đã được thu xếp vào mấy tháng đầu năm 1908, nhưng việc vận chuyển đó bị gián đoạn vì những cuộc truy lùng của cảnh sát. Đầu tháng Năm 1908, trong thư gửi tổng biên tập tờ "Avanti!", nghị sĩ—đảng viên xã hội chủ nghĩa Moóc-ga-ri, A.M. Goóc-ki đã thông báo rằng hai gói bưu kiện báo "Người vô sản" đã bị giữ lại ở Giê-nơ, và đề nghị làm sáng tỏ "sự hiểu nhầm kỳ quặc" đó. Thư của A.M. Goóc-ki được đăng trên tờ "Avanti!" ngày 5 (18) tháng Năm, và cũng trên tờ báo đó, ngày 25 tháng Năm đã đăng một thông báo nói rằng việc giữ lại tờ "Người vô sản" đã được bãi bỏ. — 159.
- ¹³⁰ Trong thời gian họp Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (30 tháng Tư - 19 tháng Năm (13 tháng Năm - 1 tháng Sáu 1907), do tình hình tài chính của đảng cực kỳ khó khăn, nên thông qua sự giúp đỡ của A.M. Goóc-ki và Đ. Lên-xbê-ri, đảng đã vay của một chủ các nhà máy xà phòng người Anh tên là Giô-dép Phen-dơ một món tiền với điều kiện hoàn lại vào ngày 1 tháng Giêng

1908. Vì món nợ không được trả đúng kỳ hạn, nên Phen-dơ mới viết thư nhắc Ph.Rốt-stanh, đảng viên Đảng dân chủ - xã hội Anh, và Rốt-stanh lại viết thư gửi V. I. Lê-nin.

Sau Cách mạng tháng Mười, thông qua L. B. Cra-xin, chính phủ Liên-xô đã hoàn lại món nợ đó cho những người thừa kế Phen-dơ và nhận lại giấy vay nợ do tất cả các đại biểu dự đại hội ký tên theo yêu cầu của Phen-dơ. — 162.

¹³¹ Các đại biểu đã ký tên không phải theo phái, mà ký chung vào một tờ giấy có ghi rõ tổ chức cử họ đi dự đại hội. Chỉ có những đại biểu của phái Bun, của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va và Liên minh dân chủ - xã hội U-cra-i-na là nói rõ thuộc phái nào. — 163.

¹³² Thông báo về việc xuất bản lại tờ báo "Người vô sản" ở nước ngoài được in thành truyền đơn riêng, trong đó có nói về việc chuyển việc xuất bản từ Nga sang Giơ-ne-vơ, về thời hạn ra báo, về thành phần các cộng tác viên và về những điều kiện đặt mua báo. — 166.

¹³³ "Bút ký về giai cấp tiểu tư sản" của A.M. Goóc-ki đăng trên tờ báo bôn-sê-vích "Đời sống mới" tháng Mười - tháng Mười một 1905.

Đầu năm 1908, A.M. Goóc-ki viết gần xong cuốn truyện "Sự thú nhận"; V. I. Lê-nin không biết được nội dung cuốn truyện này, như ta thấy rõ điều đó trong bức thư của Người viết vào nửa đầu tháng Tư 1908 (xem tập này, tr. 196-197). — 166.

¹³⁴ Thư gửi A-léch-xin-xki ngày 2 tháng Hai 1908 về tờ "Người vô sản" do I. Ph. Đu-brô-vin-xki viết. — 168.

¹³⁵ Bài báo "Về sự vô liêm sỉ" do A.M. Goóc-ki viết cho tờ tạp chí Pháp "Les Documents du Progrès" và thoạt đầu được đăng trong văn tập "Sự suy đồi của văn học" (Nhà xuất bản "Hạt giống", Pê-téc-bua; văn tập này được xuất bản năm 1908), sau đó được đăng trong số tháng Ba tờ tạp chí Pháp nói trên. Trong bài báo có những luận điểm sai lầm mang tính chất tạo thần. — 169.

¹³⁶ Thư của A.M. Goóc-ki gửi Hen-rích Xen-kê-vích ngày 30 tháng Giêng 1908 là thư trả lời cho bản điều tra do Xen-kê-vích tiến hành về thái độ đối với việc chính phủ Phổ chiếm đoạt đất đai của bọn địa chủ Pô-dơ-nan.

Thư của Goóc-ki là một văn kiện tố giác nhằm chống lại việc H. Xen-kê-vích bảo vệ chế độ tư hữu lớn của bọn địa chủ Pô-dơ-nan. A.M. Goóc-ki viết cho H.Xen-kê-vích rằng ông đánh giá cao tài năng của nghệ sĩ, nhưng ông phản đối việc Xen-kê-vích thỉnh

cầu Vin-hem II, lời thỉnh cầu dựa trên những lý lẽ như thái độ "ôn hòa" của người Ba-lan "không khơi lên ngọn lửa cách mạng", nộp thuế và cung cấp binh lính đều đặn cho quân đội Phổ. Để kết luận Goóc-ki viết: "Những lời lẽ đó cho phép tôi nghi ngờ hiệu lực tình yêu của ông đối với nhân dân Ba-lan".

H. Xen-kê-vích đã đăng 252 bức thư trả lời bản điều tra thành một cuốn sách riêng tại Pa-ri, nhưng ông ta không đưa vào đó thư trả lời của M.Goóc-ki. — 169.

¹³⁷ Việc xuất bản các tập san bôn-sê-vích đã được tiến hành sau cuộc chính biến ngày 3 tháng Sáu, khi việc xuất bản các báo và tạp chí bôn-sê-vích hợp pháp bị đình chỉ do những sự khủng bố của cơ quan kiểm duyệt. Năm 1907 và đầu năm 1908 đã ra được những tập "Tiếng nói của cuộc sống", "Tia chớp", "Lịch phổ thông 1908", "Những đề tài cấp thiết", "Đời sống hàng ngày", "Về những xu hướng của thời đại". — 170.

¹³⁸ Đây là nói tới việc E. Phe-ri, người lãnh đạo của đa số thuộc phái giữa trong Đảng xã hội chủ nghĩa Ý, từ chối làm biên tập viên tờ báo "Avanti!", Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng. Bài báo của A. V. Lu-na-tsác-xki "Cuộc khủng hoảng trong Đảng công nhân Ý" đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 23 ra ngày 11 tháng Ba (27 tháng Hai) 1908. — 174.

¹³⁹ Đây là nói tới chuyến đi của V. I. Lê-nin, A. A. Bô-gđa-nốp, V. A. Ba-da-rốp, A. V. Lu-na-tsác-xki và I. I. Xcơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp đến đảo Ca-pri theo sáng kiến của A.M. Goóc-ki để thảo luận những vấn đề hoạt động xuất bản, cũng như những vấn đề lý luận. "Cuộc hội họp" vào tháng Tư 1908 (I. I. Xcơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp không có mặt; ông về Giơ-ne-vơ một tuần để gặp V. I. Lê-nin). Lê-nin nhắc tới việc đó trong bức thư "Gửi các học viên trường ở Ca-pri" ngày 30 tháng Tám 1909 (xem tập này, tr. 251-252). — 174.

¹⁴⁰ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" — tờ báo, cơ quan ngôn luận ở nước ngoài của phái men-sê-vích; xuất bản từ tháng Hai 1908 đến tháng Chạp 1911, lúc đầu ở Giơ-ne-vơ, sau đó ở Pa-ri. Vì báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" đã công khai bảo vệ phái thủ tiêu, nên tháng Năm 1909 G. V. Piê-kha-nốp đã rút ra khỏi ban biên tập, từ đó tờ báo này hoàn toàn trở thành trung tâm tư tưởng của phái thủ tiêu. — 175.

¹⁴¹ Lê-nin muốn nói tới nhóm theo chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán và chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên, những kẻ theo triết học duy

- tâm phản động của Ma-khơ và A-vê-na-ri-út, gồm: A. Bô-gđa-nốp, V. Ba-da-rốp, A. Lu-na-tsác-xki. — 175.
- ¹⁴² Lê-nin viết về bài báo của A.M. Goóc-ki "Sự huỷ hoại nhân cách", mà biến thể đầu tiên được Goóc-ki dự định đăng dưới dạng những bài "Bút ký" trên tờ "Người vô sản". Bài báo này được đăng trong tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa tập thể" (Nhà xuất bản "Tri thức", Xanh Pê-téc-bua, 1909). — 177.
- ¹⁴³ Lê-nin muốn nói tới tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác", trong đó đăng những bài của V. Ba-da-rốp, I-a. Béc-man, A. Lu-na-tsác-xki, P. I-u-skê-vích, A. Bô-gđa-nốp, O. Ghen-phôn-đơ và X. Xu-vô-rốp. — 177.
- ¹⁴⁴ Đây là nói tới cuốn sách "Một bước tiến, hai bước lùi (Cuộc khủng hoảng trong đảng ta)" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 8, tr. 215-502). — 178.
- ¹⁴⁵ Ý nói tới cuốn sách của A. Bô-gđa-nốp "Chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên" (Mát-xcơ-va, 1904). — 178.
- ¹⁴⁶ Tập bài của A. Lu-na-tsác-xki, V. Ba-da-rốp, A. Bô-gđa-nốp, P. Ma-xlốp, A. Phi-nơ, V. Su-li-a-ti-cốp, V. Phri-txê v. v.. "Khái luận về thế giới quan hiện thực" đã được xuất bản ở Xanh Pê-téc-bua năm 1904. Trong tập đó không thấy có bài của Plê-kha-nốp và Lê-nin. — 178.
- ¹⁴⁷ "Những quyển vở" — "Bút ký của người mác-xít bình thường về triết học" (tác phẩm này do Lê-nin viết năm 1906 nhân cuốn sách của A. Bô-gđa-nốp "Chủ nghĩa kinh nghiệm nhất nguyên" (tập III), đến nay vẫn chưa tìm thấy). — 181.
- ¹⁴⁸ Trong thời gian này V. I. Lê-nin bắt đầu viết cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 18). — 182.
- ¹⁴⁹ Số "kỷ niệm" là số 24, tờ "Người vô sản" nhân 25 năm ngày C. Mác từ trần. A. V. Lu-na-tsác-xki báo cho V. I. Lê-nin biết rằng ông không thể viết bài về Công xã Pa-ri được. — 186.
- ¹⁵⁰ Ngày 10 tháng Ba 1908 C. Huy-xman trả lời rằng hiện nay chưa dự định có phiên họp nào của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, và hứa sẽ báo trước về những phiên họp đó một cách kịp thời. — 187.

- ¹⁵¹ Đây là nói tới việc thẩm tra của đảng nhân có những lời buộc tội có tính chất vu cáo do phái men-sê-vích tung ra để chống lại M. M. Lít-vi-nốp về việc đối ở nước ngoài số tiền lấy được trong vụ tước đoạt ở Ti-phlít do Ca-mô (Te- Pê-tơ-rô-xi-an) tổ chức. L. Tư-sca đã tham gia tiểu ban điều tra trong giai đoạn đầu. Sau đó việc điều tra này do Thường vụ trung ương ở ngoài nước tiến hành, và cuối cùng, vì các uỷ viên Thường vụ làm lộ bí mật, nên theo nghị quyết của hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào tháng Tám 1908, công tác này đã được rút khỏi Thường vụ trung ương ở ngoài nước và được chuyển cho một tiểu ban đặc biệt của Ban chấp hành trung ương (gồm 5 uỷ viên —bôn-sê-vích và men-sê-vích mỗi phái một người và đại diện của các tổ chức của các dân tộc). — 189.
- ¹⁵² V. I. Lê-nin muốn nói tới bài xã luận "Đã đến lúc kết thúc chưa?" đăng trong tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 1-2. Trong bài báo đã nêu lên những lời buộc tội vu khống đối với những người bón-sê-vích tổ chức việc đối số tiền lấy được trong vụ tước đoạt ở Ti-phlít. — 190.
- ¹⁵³ *Thường vụ trung ương ở ngoài nước* — cơ quan trung ương của tất cả các nhóm trợ giúp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài — trong thời gian đó bị phái men-sê-vích nắm. Tháng Tám 1908 hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đã ra một quyết định chung về các nhóm đó, về những chức năng và quy chế tổ chức của Thường vụ trung ương ở ngoài nước. Thường vụ trung ương ở ngoài nước do Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga chỉ định với số lượng 10 người (trong đó có một uỷ viên Ban chấp hành trung ương với quyền veto); hoạt động của Thường vụ hạn chế trong việc phục vụ những nhu cầu của các nhóm trợ giúp đảng ở nước ngoài và việc thực hiện những sự uỷ nhiệm chung của đảng do Bộ phận ở ngoài nước của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội giao cho. — 190.
- ¹⁵⁴ Bài "Về việc đánh giá cuộc cách mạng Nga" đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 30, ngày 23 (10) tháng Năm 1908.

"Przełąd Socjaldemokratyczny" ("Tập chí bình luận dân chủ - xã hội") — tạp chí của những người dân chủ - xã hội Ba-lan, xuất bản ở Cra-cốp từ năm 1902 đến năm 1904 và từ năm 1908 đến năm 1910. — 191.

¹⁵⁵ Hình như đây muốn nói tới biên bản những lời khai của M. M. Lít-vi-nốp; ngày 10 tháng Ba 1908, Lít-vi-nốp đã viết thư cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phản đối việc chuyển giao những lời khai đó cho Thường vụ trung ương ở ngoài nước. Cho rằng Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga sẽ xem xét lời phản đối, L. Tư-sca đã báo trước cho Ph. Cô-nơ biết về việc phải giữ gìn bí mật. — 191.

¹⁵⁶ Đây là nói tới tạp chí mà A.M. Goóc-ki dự định xuất bản; việc xuất bản tạp chí không được thực hiện. — 193.

¹⁵⁷ Bức thư nhỏ của Lê-nin là thư trả lời cho C. P. Đơ-lin-tsen-cô, người tổ chức và thư ký của Ủy ban quốc tế trợ giúp những công nhân thất nghiệp ở Nga". Qua N.Xê-ma-scô, C. P. Đơ-lin-tsen-cô đã gửi cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bản báo cáo về hoạt động của Ủy ban và có ý định thu hút Lê-nin tham gia vào công tác của Ủy ban.

"Ủy ban quốc tế trợ giúp những công nhân thất nghiệp ở Nga" (Lô-da-nơ) đã tồn tại từ năm 1906 và đã được xác nhận là trực thuộc Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa vào năm 1907. — 195.

¹⁵⁸ Bài báo của A.M. Goóc-ki về Tôn-xtôi không thấy đăng trên tờ "Người vô sản". Năm 1927, khi trả lời câu hỏi là ông có viết bài báo về Tôn-xtôi không, A.M. Goóc-ki cho biết: "Tôi đã viết về Tôn-xtôi cho tờ "Người vô sản"... Bản thảo lấy đầu đề là gì.... tôi không nhớ. Có thể là "Một con người vĩ đại"...". — 196.

¹⁵⁹ Lê-nin muốn nói tới bài báo của mình "*Chủ nghĩa Mác và chủ nghĩa xét lại*" in trong tập "Các Mác (1818-1883)", trong đó lần đầu tiên trên báo chí Lê-nin tuyên bố rằng trong tương lai gần đây trong nhiều bài hoặc trong một cuốn sách riêng, Người sẽ chống lại bọn xét lại thuộc phái "Hi-um mới" và phái "Béc-clip mới" — tức A. A. Bô-gđa-nốp, V. A. Ba-da-rốp, v. v. (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 17, tr. 17-30). — 198.

¹⁶⁰ Bức thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki này không tìm thấy; có thể là V. I. Lê-nin đã nhắc tới bức thư đó trong thư đề ngày 13 tháng Hai 1908 (xem tập này, tr. 173). — 199.

¹⁶¹ "Thư viện của người vô sản Nga" do G. A. Cu-clin, một người dân chủ - xã hội gia nhập phái bôn-sê-vích vào năm 1905 thành lập, cũng như kho sách và xưởng in, đều được ông trao cho Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga sở hữu

hoàn toàn vào tháng Bảy 1905; về vấn đề này, ông đã thông báo trong "Lời tuyên bố" đăng trên tờ "Người vô sản", số 7, ngày 10 tháng Bảy (27 tháng Sáu) 1905.

A.M. Goóc-ki đã hưởng ứng lời yêu cầu của V. I. Lê-nin và gửi cho các ban biên tập những tạp chí và báo ở Nga một bức thư nói về việc thu thập những tài liệu về lịch sử cuộc cách mạng 1905-1907, các bộ sưu tập mọi xuất bản phẩm ở địa phương, đặc biệt là các báo hàng ngày, v. v.. Thư của Goóc-ki đăng trên một loạt tạp chí và báo tháng Chín 1908. — 201.

¹⁶² Hình như V. I. Lê-nin đã dùng lại một thời gian ngắn ở Bruy-xen nhân khi đi Luân-đôn, nơi Người làm việc tại Viện bảo tàng Anh để viết cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán". — 202.

¹⁶³ Trong khi chống lại Lê-nin, A. A. Bô-gđa-nốp và G. A. A-lếch-xin-xki viện vào những sai lầm của đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma III để mưu toan biện bạch cho lập trường tẩy chay Đu-ma của mình trong cuộc bầu cử vào Đu-ma II và III, sau khi sự việc đã xảy ra rồi.

Trong lời chú thích của ban biên tập cho bài báo của A.A. Bô-gđa-nốp "Phái tẩy chay và phái triệu hồi" đăng trên tờ "Người vô sản", số 31, ngày 4 (17) tháng Sáu 1908 có nói rằng: "... chúng tôi không có ý định đi thêm vào những chi tiết của vấn đề tẩy chay đã được đảng và cuộc sống giải quyết rồi. Điều quan trọng hơn nhiều là cần nhấn mạnh sự đồng tình hoàn toàn của chúng tôi với tác giả trong vấn đề "chủ nghĩa triệu hồi", tức là về chính sách thực tiễn ngày nay". — 204.

¹⁶⁴ Về việc xuất bản cuốn "*Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán*", Lê-nin đã tiến hành đàm phán với Nhà xuất bản "Tri thức", đứng đầu là A.M. Goóc-ki và C. P. Pi-át-ni-txơ-ki. Ngày 17 tháng Mười một 1908 Lê-nin đã viết cho M. I. U-li-a-nô-va rằng Người không hy vọng giải quyết một cách thuận lợi vấn đề này. Quả vậy, ngày 29 hoặc 30 tháng Mười một 1908, A.M. Goóc-ki đã thông báo cho C. P. Pi-át-ni-txơ-ki rằng, ông phản đối việc xuất bản cuốn sách của Lê-nin, người có những quan điểm triết học mà ông không tán thành. Nhà xuất bản "Gra-nát" cũng không nhận in cuốn sách, viện lý do là bộ máy của nó không thích hợp với việc phổ biến những xuất bản phẩm rẻ tiền. Cuốn sách đã được xuất bản tại Nhà xuất bản "Mắt xích" (Mát-xcơ-va" giữa 29 tháng Tư và 4 tháng Năm (12 và 17 tháng Năm) 1909. — 204.

¹⁶⁵ Cuộc họp của Ban chấp hành trung ương là hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Hội nghị toàn thể được triệu tập ở Giơ-ne-vơ vào những ngày 11-13 (24-26) tháng Tám 1908. Về vấn đề món nợ ở Luân-đôn, hội nghị đã quyết định lập một tiểu ban gồm các đại diện của phái bôn-sê-vích, men-sê-vích và phái Bun và giao cho tiểu ban này viết thư cho người Anh tên là Phen-dơ về những khó khăn trong việc trả nợ (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, phần I, 1954, tr. 188).— 205.

¹⁶⁶ Những tác phẩm về lịch sử nước Nga do Nhà xuất bản bộ Từ điển bách khoa của anh em Gra-nát biên soạn. Lê-nin được thu hút vào công việc đó hồi mùa thu năm 1907, khi A. V. Tô-rúp-tsin-xki, một trong những uỷ viên ban biên tập bộ Từ điển, được biệt phái đến Phần-lan và tiến hành đàm phán với V. I. Lê-nin. Lê-nin đồng ý viết tác phẩm "Chế độ ruộng đất ở Nga cuối thế kỷ XIX". Mùa hè 1908, A. V. Tô-rúp-tsin-xki, đang ở Pa-ri, đã đi gặp Lê-nin ở Giơ-ne-vơ để thoả thuận về thời hạn nộp bản thảo. Nhà xuất bản nhận được bản thảo kịp thời, nhưng nó đã không được in do điều kiện kiểm duyệt và mãi năm 1918 mới được ra mắt tại Nhà xuất bản "Đời sống và tri thức" với nhan đề "Vấn đề ruộng đất ở Nga cuối thế kỷ XIX".

Hình như khi đến thăm Lê-nin ở Giơ-ne-vơ, A. V. Tô-rúp-tsin-xki đã đề nghị Người viết một bài về lịch sử nền công nghiệp công xưởng - nhà máy. Tác phẩm này đã không được viết.— 207.

¹⁶⁷ Về những vụ bắt bớ ở Béc-lanh, Muyn-khen, Pa-ri và ở những thành phố khác thuộc châu Âu vào tháng Chạp 1907, xem chú thích số 123.— 208.

¹⁶⁸ Không xác định được là V. I. Lê-nin đã đi đâu vào đầu tháng Chín 1908.— 209.

¹⁶⁹ Đây là nói tới việc nộp niên phí của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga cho Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (11-13 (24-26) tháng Tám 1908) đã quyết định nộp niên phí cho đến ngày 1 tháng Mười, sau khi "phân bổ" số tiền theo tỷ lệ giữa Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Ban chấp hành trung ương phái Bun và Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Lát-vi-a.— 209.

¹⁷⁰ Khi công bố biên bản phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa thành một ấn phẩm riêng (xem *Compte-rendu officiel*. Cand, 1909, p. 44, 61-62), văn bản đoạn sửa của Lê-nin đối với đề nghị của C. Cau-xy được chỉnh lý lại đúng với những lời chỉ dẫn gửi kèm theo bức thư này.

Nội dung những lời phát biểu của mình tại phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa về vấn đề kết nạp Đảng công nhân Anh ("Công đảng") vào Quốc tế II, V. I. Lê-nin đã trình bày trong bài báo "Phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa" đăng trên tờ "Người vô sản", số 37, ngày (29) 16 tháng Mười 1908 (xem *Toàn tập*, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 17, tr. 282-301).— 211.

¹⁷¹ Tháng Mười 1908 V. I. Lê-nin nhận được đề nghị của I-u. M. Xtê-clốp mời tham gia vào văn tập kỷ niệm cuộc đời và sự nghiệp hoạt động của N.G.Tséc-nư-sép-xki. Xtê-clốp đã chọn cho Lê-nin đề tài "Tséc-nư-sép-xki và vấn đề nông dân" và yêu cầu thông báo nội dung bức thư của ông cho Bô-gđa-nốp biết. Lê-nin đã chuyển cho Bô-gđa-nốp bức thư của Xtê-clốp kèm theo bức thư nhỏ của mình. Ngày 23 tháng Mười (5 tháng Mười một) 1908, trong thư trả lời V. I. Lê-nin, I-u. M. Xtê-clốp đã báo rằng V. A. Ba-da-rốp đã đồng ý chuyển đề tài triết học cho V. I. Lê-nin, nhưng không nhận đề tài "Tséc-nư-sép-xki và vấn đề nông dân", và đề tài này đã được giao cho P. P. Ru-mi-an-txép.— 212.

¹⁷² Lê-nin muốn nói tới bản thông báo về việc thành lập Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.— 213.

¹⁷³ Bức thư này là thư trả lời của V. I. Lê-nin cho phần tử men-sê-vích theo chủ nghĩa Ma-khơ P. I-u-skê-vích, người đề nghị Lê-nin cộng tác vào các tập văn học - triết học.— 214.

¹⁷⁴ Đây là nói tới việc cử đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đi dự Đại hội VI của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va. Đại hội được tiến hành vào đầu tháng Chạp 1908.— 214.

¹⁷⁵ Đây là nói tới việc làm thủ tục cho các đại biểu dân chủ - xã hội trong Đu-ma III tham gia Tổ chức liên nghị viện trực thuộc Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa và về việc nộp nguyệt phí của họ.— 215.

¹⁷⁶ Cuộc bãi công của các công nhân thuộc da tỉnh Vin-na là sự trả lời

cho việc giãn thợ của bọn chủ các xí nghiệp da, bọn này đã chuyển sang tấn công vào những thành quả của công nhân—ngày lao động tám giờ và mức lương cao hơn so với các vùng khác trong nước Nga. Vì bọn chủ không thể đóng cửa nhà máy trong một thời gian dài, nên tiểu ban chống giãn thợ đã kêu gọi công nhân tiếp tục bãi công cho đến thắng lợi hoàn toàn và qua báo "Người vô sản" đã kêu gọi công nhân Nga và công nhân Tây Âu ủng hộ những người bãi công. — 218.

¹⁷⁷ "Trường đảng"—trường do phái triệu hồi, phái tối hậu thư và phái tạo thần thành lập ở đảo Ca-pri được coi là một mưu toan tổ chức ra trung tâm tổ chức và tư tưởng của một phái mới chống lại chủ nghĩa bôn-sê-vích. Về trường đảng ở Ca-pri, xem những nghị quyết: "Về trường đảng được tổ chức ở nước ngoài tại NN" và "Về sự ly khai của đồng chí Mác-xi-mốp", được thông qua tại cuộc hội nghị của ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản" tháng Sáu 1909, cũng như những bài báo của V. I. Lê-nin "Bàn về phái ủng hộ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thần" và "Sự thất bại nhục nhã" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 49-51, 92-138 và 168-170).— 220.

¹⁷⁸ Hình như đây là nói tới việc điều tra vụ án của M. M. Lít-vi-nốp, một vụ án trong đó cả những đại diện của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng cũng bị liên lụy (xem tập này, tr. 190).— 222.

¹⁷⁹ Không xác minh được vụ rắc rối "I-u-ri - Ni-ki-tích" là thế nào. I-u-ri là biệt danh của Đ.X.Grô-gian, người mà theo sự uỷ nhiệm của L. B. Cra-xin, đã tổ chức vào cuối năm 1907 việc vay tiền của một tư nhân cho quỹ đảng. Có thể, vụ rắc rối này xảy ra là do trả nợ không đúng kỳ hạn. — 225.

¹⁸⁰ Ý nói tới cuốn sách của Vôn-xki "Triết học của đấu tranh". Mát-xcơ-va, 1909. — 226.

¹⁸¹ Lê-nin nhắc tới việc Người và N. C. Crúp-xcai-a đến thăm Rô-da Lú-xăm-bua vào đầu tháng Giêng 1908, khi hai người dừng lại ở Béc-lanh trên đường từ Xtốc-khôn đến Giơ-ne-vơ. — 230.

¹⁸² Thông báo (mẫu tin ngắn) về việc xuất bản cuốn sách của Lê-nin "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" đã được đăng trên tạp chí "Die Neue Zeit", 1 Band, số 2, ngày 8 tháng Mười 1909. — 230.

¹⁸³ Ở đây muốn nói tới bài báo của R. Lú-xăm-bua "Cơn say cách mạng" đăng trên tờ "Người vô sản", số 44, ngày 8 (21) tháng Tư 1909. — 231.

¹⁸⁴ Đây là nói tới lập trường của C. Cau-xky tại phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ngày 11 tháng Mười (lịch mới) 1908 về vấn đề kết nạp "Đảng công nhân" Anh vào Quốc tế II. Về vấn đề này xem bài báo của Lê-nin "Phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 17, tr. 282-301). — 231.

¹⁸⁵ Cương lĩnh và điều lệ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được đăng bằng tiếng Nga trên báo "Người dân chủ - xã hội" năm 1909 tại Pa-ri. Bản dịch do Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa thực hiện. — 231.

¹⁸⁶ "Chủ nghĩa xã hội" ("Le Socialisme") — tạp chí; xuất bản từ năm 1907 đến tháng Sáu 1914 tại Pa-ri; tạp chí này do nhà xã hội chủ nghĩa Pháp Gi. Ghe-đơ xuất bản và biên tập. — 232.

¹⁸⁷ Đây là nói về tờ báo "Sự thật" của phái men-sê-vích - thủ tiêu, một cơ quan bẽ phái của Tơ-rốt-xki, xuất bản trong những năm 1908 - 1912. Những số đầu ra ở Lơ-vốp, từ số 4 trở đi báo được xuất bản ở Viên. — 236.

¹⁸⁸ Dự thảo thư của Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích là thư trả lời cho bức thư của Hội đồng trường ở Ca-pri gửi ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản", mời tham gia vào công tác của trường và giúp đỡ trường về lực lượng tác gia và tài chính. Hội đồng còn thông báo rằng Hội đồng hoàn toàn không phản đối việc kiểm soát về mặt tư tưởng đối với trường, nếu ban biên tập báo "Người vô sản" muốn điều đó.

Bản dự thảo do Lê-nin viết đã không được gửi đi. Sau khi nhận được bản dự thảo của G. E. Di-nô-vi-ép viết và gửi từ Pa-ri đến, V. I. Lê-nin hình như đã đồng ý với bản đó và đưa vào đó một điểm sửa chữa quan trọng (xem tập này, tr. 262). — 237.

¹⁸⁹ "Người dân chủ - xã hội"— Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga — tờ báo bất hợp pháp; xuất bản từ tháng Hai 1908 đến tháng Giêng 1917. Theo nghị quyết của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu ra tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn), ban biên tập báo "Người dân chủ - xã hội" gồm có các đại diện của phái bôn-sê-vích,

- phái men-sê-vích và phái dân chủ - xã hội Ba-lan. Trên thực tế, V. I. Lê-nin là người lãnh đạo tờ báo. — 239.
- ¹⁹⁰ Ở đây nói tới cuộc tổng bãi công ở Thụy-điển nổ ra ngày 4 tháng Tám 1909 để trả lời vụ gian thợ đuổi 83 000 công nhân các ngành công nghiệp khác nhau, và về cuộc nổi dậy ở Ca-ta-lô-ni-a. Về những đề tài này, trên báo "Người vô sản", số 47-48 đã đăng những bài: xã luận "Những bài học đấu tranh giai cấp (Cuộc tổng bãi công ở Thụy-điển)" và "Những cuộc cướp bóc thuộc địa và cách mạng". — 239.
- ¹⁹¹ Cuộc luận chiến mà Lê-nin định viết nổ ra vào tháng Sáu và tháng Tám-tháng Chín 1909 trên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 15 và 16-17, nhân một phần tử men-sê-vích chống phái thủ tiêu ở Giơ-ne-vơ, — hình như đó là Vích-to Tê-vdai-a (Georgien) — trong bài báo "Vài lời về một đề tài bức thiết" đã bảo vệ đảng bất hợp pháp và kêu gọi thanh lọc những phần tử hợp pháp - thủ tiêu ra khỏi các tổ chức men-sê-vích. Trong hai bài xã luận "Về bài báo của đồng chí ở Giơ-ne-vơ" và "Về cuộc tranh luận về tổ chức", các biên tập viên báo "Tiếng nói" đã phủ nhận "sự dung túng" của họ đối với chủ nghĩa thủ tiêu và buộc tội tác giả là theo chủ nghĩa bè phái. Trong bài báo trả lời "Cũng bàn về vấn đề đó", Georgien đã dẫn ra một loạt tài liệu phản ánh hoạt động của phái thủ tiêu trong các tổ chức ở Nga. Trên tờ "Người vô sản" không thấy đăng bài riêng về cuộc luận chiến đó. Trong phần chú thích cho bài báo "Thủ tiêu chủ nghĩa thủ tiêu" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 62) có nói đến việc sẽ phân tích và đánh giá các tư tưởng của phái thủ tiêu "đẩy đẩy" trên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 15. — 239.
- ¹⁹² Trong hai số 47 - 48 tờ "Người vô sản" đã đăng những bài báo của V. I. Lê-nin "Những phần tử thủ tiêu bị vạch mặt", "Nhân bức thư ngỏ của Ủy ban thực hiện của Ban chấp hành khu Mát-xcơ-va", "Về cuộc bầu cử ở Pê-téc-bua" và trong phụ trương của số báo đó thì đăng bài "Bàn về phái ủng hộ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thần" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 72-138). — 239.
- ¹⁹³ Tiểu phẩm của L. B. Ca-mê-nép về cuốn sách gồm năm tập của phái men-sê-vích "Phong trào xã hội ở Nga vào đầu thế kỷ XX" xuất bản dưới sự chủ biên của L. Mác-tốp, P. Ma-xlốp và A. Pô-tơ-rê-xốp, đã được đăng trên tờ "Người vô sản", số 47-48 và 49, ngày 5 (18) tháng Chín và ngày 3 (16) tháng Mười 1909 (xem thêm tập này, tr. 244-245 và 246-247). — 240.

- ¹⁹⁴ Toà án liên đảng xử vụ B. Ghéc-txích — mà thành phần gồm các đại diện của các nhóm ở Giơ-ne-vơ — Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (phái bôn-sê-vích và phái men-sê-vích), phái Bun, phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, các đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lit-va, của nhóm Xuy-rích và Đảng dân chủ - xã hội Lát-vi-a, — đã xác nhận Ghéc-txích không xứng đáng ở trong bất kỳ một tổ chức cách mạng nào; nhóm bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ coi hắn là một tên khiêu khích. — 242.
- ¹⁹⁵ V. I. Lê-nin muốn nói tới các bài bình luận cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" đăng năm 1909 trên tạp chí "Phục hưng", ra tháng Năm, số 7-8, ký tên A—ốp (A. I. A.-vra-a-mốp) và tờ "Thế giới ngày nay", số ra tháng Bảy, ký tên là Oóc-tô-đốc (bút danh của L. I. Ác-xen-rốt).
- "Phục hưng" — tờ tạp chí hợp pháp của phái men-sê-vích - thủ tiêu; xuất bản từ tháng Chạp 1908 đến tháng Bảy 1910 tại Mát-xcơ-va. Ph. Đan, A. Mác-tốp, A. Mác-tư-nốp, v. v. đã cộng tác với tạp chí này. — 245.
- ¹⁹⁶ Trên tờ "Vorwärts", Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức, từ cuối tháng Bảy và trong tháng Tám 1909, hàng ngày đều đăng những bài báo và bản tin chi tiết về cuộc khởi nghĩa ở Bắc-xê-lô-na (từ số 174 ra ngày 29 tháng Bảy) và về cuộc tổng bãi công ở Thụy-điển (từ số 178 ra ngày 3 tháng Tám). Lê-nin gửi tất cả những tài liệu đó cho Di-nô-vi-ép để dùng cho những bài báo trên tờ "Người vô sản". — 246.
- ¹⁹⁷ Đây là nói tới những bài báo của Lê-nin viết cho tờ "Người vô sản", số 47-48 (xem tập này, tr. 239). — 246.
- ¹⁹⁸ Hình như đây là nói tới tờ báo "Tiếng nói của phái Bun", số 2, tháng Chín 1909 (cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành trung ương phái Bun, xuất bản bí mật ở Nga). Tờ "Người vô sản" không đăng gì về đề tài này. Trong số 9 tờ "Người dân chủ - xã hội" ra ngày 13 tháng Mười một (31 tháng Mười) có đăng một tin ngắn về tờ "Tiếng nói của phái Bun", số 2. — 247.
- ¹⁹⁹ Đây là nói tới cuộc hội nghị của ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản" ngày 8-17 (21-30) tháng Sáu 1909, trong đó đã thông qua những nghị quyết về vấn đề chủ nghĩa triệu hồi và chủ nghĩa tối hậu thư, về trường đảng ở đảo Ca-pri, về nhiệm vụ của những người bôn-sê-vích trong đảng, về sự thống nhất của phái và về việc khai

trừ A. A. Bô-gđã-nốp (Mác-xi-mốp) ra khỏi phái bôn-sê-vích. Chi tiết hơn, xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 1-51. — 253.

²⁰⁰ Trong thư trả lời "Gửi các đồng chí công nhân đến trường ở NN do ban biên tập báo "Người vô sản" đăng trong phần Phụ trương của hai số 47 - 48 tờ "Người vô sản", ra ngày 11 (24) tháng Chín 1909, không thấy nói đến việc mời một người được ủy nhiệm hoặc các học viên trường ở Ca-pri đến Pa-ri để đàm phán.— 261.

²⁰¹ V. I. Lê-nin muốn nói tới bài báo "Những phần tử thủ tiêu bị vạch mặt", bài này đăng trên báo "Người vô sản", số 47 - 48, ra ngày 5 (18) tháng Chín 1909 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 72-81). — 261.

²⁰² Bức thư này, thay mặt ban biên tập báo "Người vô sản", đã được viết nhân có một số phần tử theo phái triệu hồi đã lưu hành ở nước ngoài tờ truyền đơn với chữ ký "Xa-sa" lên án Trung tâm bôn-sê-vích là cự tuyệt giúp đỡ những người bị tình nghi có liên can tới vụ tước đoạt ở U-ran.

Trong phần Phụ trương tờ "Người vô sản", số 47 - 48, có đăng một bài báo nhỏ của ban biên tập, coi những lời buộc tội của tờ truyền đơn là đối trá, nhằm mục đích dựng lên một chuyện giạt gân ở nước ngoài. Ban biên tập báo "Người vô sản" thông báo là họ đã yêu cầu Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga xử lý vụ này. — 262.

²⁰³ Bức thư của C. Cau-xky viết ngày 20 tháng Tám 1909 để trả lời cho lời mời giảng bài tại trường ở đảo Ca-pri, đã được in thành một tờ riêng, sau đó còn được đăng trong phần Phụ trương báo "Sự thật", ở Viên, số 5, ra ngày 20 tháng Chín (3 tháng Mười) 1909. Cau-xky đã từ chối không giảng bài, nhưng hoan nghênh việc thành lập trường. Nói rằng "sẽ rất lấy làm phấn khởi nếu như Đảng dân chủ - xã hội Nga cuối cùng sẽ thanh toán được những hiện tượng chia rẽ bè phái đang làm suy yếu đảng như vậy", Cau-xky đồng thời kêu gọi không nên đưa những bất đồng về triết học lên hàng đầu trong công tác tuyên truyền và tổ chức.— 264.

²⁰⁴ Đây muốn nói rằng, sau khi thấy rõ lập trường chống đảng vô nguyên tắc và những hành động chia rẽ của tờ Tơ-rốt-xki, các công nhân sẽ đi theo chủ nghĩa bôn-sê-vích.

V. I. Lê-nin đã đánh giá chủ nghĩa Tơ-rốt-xki và tác hại của nó đối với đảng và đối với phong trào cách mạng trong một loạt tác phẩm

viết trong thời kỳ đó: "Bút ký của một nhà chính luận", "Ý nghĩa lịch sử của cuộc đấu tranh nội bộ đảng ở Nga", "Bức thư ngỏ gửi toàn thể những người dân chủ - xã hội ủng hộ đảng", "Về cái thẹn của tên I-u-đư-sca Tơ-rốt-xki", "Bàn về bè phái mới của những kẻ điều hòa hay là những người tốt bụng" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 307-396 và 463-486; t. 20, tr. 28-43, 114-115 và 389-414). Xem thêm tập này, tr. 241, 300-301, 319-320, 343, 349, 350, 351-352, 378-379. — 265.

²⁰⁵ Đề nghị của Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích về việc các học viên trường ở Ca-pri đến Pa-ri, được đăng ở phần Phụ trương báo "Người vô sản", số 47 - 48, ra ngày 11 (24) tháng Chín 1909. Đáp lại lời đề nghị đó, trong thư ngày 28 tháng Chín, Hội đồng trường đã đưa ra một loạt yêu cầu không thể chấp nhận được (di chuyển trường với toàn bộ thành phần học viên và giảng viên, bảo đảm cho trường tồn tại như một cơ quan thường trực, việc quản lý công việc của trường vẫn nằm trong tay Hội đồng, bồi thường khoản chi phí cho việc di chuyển là 3000 phrăng, v. v.). Dự thảo trả lời bức thư của Hội đồng trường, xem tập này, tr. 268.— 267.

²⁰⁶ Hình như đây là nói tới lập trường của M. N. Pô-crốp-xki, được phản ánh trong việc ông ta ủng hộ (có điều kiện và một phần) tờ truyền đơn "Báo cáo của các biên tập viên bị gạt ra khỏi ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" gửi các đồng chí bôn-sê-vích, do A. A. Bô-gđã-nốp và L. B. Cra-xin xuất bản. V. I. Lê-nin đã phê phán tờ truyền đơn này trong bài báo "Bàn về phái ủng hộ chủ nghĩa triệu hồi và thuyết tạo thần" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 92-138).— 268.

²⁰⁷ Một bức thư với nội dung như sau đã được gửi cho Hội đồng trường ở đảo Ca-pri: "Các đồng chí kính mến! Trong hai triển vọng nêu ra trong bức thư của chúng tôi gửi các đồng chí thì triển vọng thứ hai tỏ ra thích đáng hơn: các đồng chí không muốn thi hành nghị quyết của các tổ chức địa phương và chỉ muốn thỏa thuận với cơ quan của phái bôn-sê-vích với tư cách là một nhóm tách biệt đóng cửa mà thôi. Các đồng chí hiểu rất rõ rằng, đứng trên một cơ sở như vậy, tự các đồng chí đã gây khó khăn cho những cuộc đàm phán sau này. Chúng tôi chỉ có thể khuyên các đồng chí một điều: hãy đăng báo bức thư sau cùng của các đồng chí gửi cho chúng tôi đi".

Nhưng bức thư của Hội đồng trường chỉ được họ đăng sau khi khóa học kết thúc, trong "Báo cáo của trường tuyên truyền cổ

động dân chủ - xã hội cao cấp đầu tiên dành cho công nhân" tại Pa-ri vào cuối năm 1909.— 268.

²⁰⁸ Hình như ở đây muốn nói tới việc xem xét lại lần thứ hai vụ án B. Ghéc-tích (xem tập này, tr. 242-244 và 262-263).— 269.

²⁰⁹ Chưa xác định được đây muốn nói về vấn đề gì.— 269.

²¹⁰ Đây là nói tới việc chuyển thư viện của Cu-clin (xem chú thích 161) do V. A. Các-pin-xki phụ trách từ Giơ-ne-vơ về Pa-ri.

Trong thư trả lời đề ngày 18 tháng Mười 1909, V. A. Các-pin-xki đồng ý chuyển với điều kiện thư viện vẫn giữ nguyên tính chất độc lập của mình và sẽ hoạt động không trực thuộc vào ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương "Người dân chủ - xã hội", mà hợp nhất vào một trong những thư viện hiện tồn tại ở Pa-ri.— 270.

²¹¹ Ở đây muốn nói tới thư viện của phái bôn-sê-vích do V. Đ. Bôn-tơ-Bru-ê-vích lập ra. Tháng Bảy 1905 V. I. Lê-nin đã giao cho thư viện này hơn 400 tên sách lấy từ tủ sách riêng của Người.— 270.

²¹² Bản tin từ Pê-téc-bua mà V. I. Lê-nin nói tới, được đăng trên tờ "Người dân chủ - xã hội", số 9, ra ngày 13 tháng Mười một (31 tháng Mười), dưới nhan đề "Cuộc vận động bầu cử của chúng ta (Thư từ Pê-téc-bua)".— 271.

²¹³ Thư "*Gửi các học viên trường ở Ca-pri*" do V. I. Lê-nin viết để trả lời hai bức thư của công nhân là học viên của trường, những người này đã tách ra khỏi nhóm Bô-gđa-nốp. Hai bức thư đó cùng với bài báo của Lê-nin "Sự thất bại nhục nhã" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 168-170) đã được in thành tập riêng trích trong tờ "Người vô sản", số 50, ngày 28 tháng Mười một (11 tháng Chạp) 1909.— 271.

²¹⁴ Trong phần Phụ trương của tờ "Người vô sản", số 50 (tháng Mười một 1909) đã đăng bài "Báo cáo về trường ở NN" với chữ ký của sáu học viên rời bỏ trường sang Pa-ri. "Báo cáo" đã trình bày những hoàn cảnh có liên quan tới lịch sử thành lập trường này, cũng như tới hoạt động chống đảng của những người đứng ra tổ chức trường nhằm mục đích biến trường thành trung tâm của một phái mới đang thành hình để chống lại chủ nghĩa bôn-sê-vích.— 273.

²¹⁵ Bức thư này của V. I. Lê-nin có liên quan tới những tình hình sau đây. Ban biên tập báo "Người dân chủ - xã hội" từ chối không đăng bài báo của Người "Về những phương pháp củng cố đảng ta và sự

thống nhất của đảng" như một bài xã luận và đề nghị Lê-nin đăng bài báo với chữ ký của mình. Đáp lại sự khước từ đó, Lê-nin đã đưa ra ở ban biên tập thảo luận vấn đề về những phương pháp củng cố đảng và sự thống nhất của đảng và đưa ra bản dự thảo nghị quyết về vấn đề đó "xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 161). Tán thành bản nghị quyết có Lê-nin và Ca-mê-nép, phản đối có Mác-tốp và Vác-xki, bỏ phiếu trắng có Di-nô-vi-ép là người nói chung đã phản đối việc thông qua một nghị quyết chính trị về vấn đề này. Vì bài báo và nghị quyết bị bác bỏ, nên Lê-nin đã nộp đơn xin rút ra khỏi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương.

Ngày 5 tháng Mười một Ban chấp hành của Trung tâm bôn-sê-vích đã gửi cho Lê-nin ở Bruy-xen, nơi Người đến dự phiên họp của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, một bức điện như sau: "Chúng tôi đề nghị giữ lại đơn xin rút ra khỏi ban biên tập cho tới khi có cuộc bàn luận chung. Ban chấp hành". Sau đó đã thảo ra văn bản tuyên bố tập thể của các ủy viên ban biên tập — gồm những người bôn-sê-vích và đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan gửi ban biên tập báo "Người dân chủ - xã hội", nói rằng nên coi "vụ rắc rối" đó là không có giá trị, vì nó do sự hiểu lầm gây ra (xem tập này, tr. 366). Lời tuyên bố gửi ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã được G. E. Di-nô-vi-ép và L. B. Ca-mê-nép ký vào ngày 5 tháng Mười một ở Pa-ri, V. I. Lê-nin và A. Vác-xki ký vào ngày 6 tháng Mười một ở Bruy-xen.— 278.

²¹⁶ Yêu cầu gửi các nhân viên thống kê ở Nga do Lê-nin viết ít lâu trước khi họp Đại hội XII các nhà khoa học tự nhiên và các bác sĩ Nga, tại đại hội này có một phân ban của các nhà thống kê. Lê-nin đã gửi thư yêu cầu này cho M. I. U-li-a-nô-va đề nghị giới thiệu thư này với những người tham dự đại hội (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 55, tr. 371). Tài liệu này còn được giữ lại ở dạng bản sao do cảnh sát tịch thu khi khám nhà bà M. I. U-li-a-nô-va.— 287.

²¹⁷ Lê-nin muốn nói tới bài báo của A. Mác-tư-nốp "Vấn đề ruộng đất trong Đu-ma phản cách mạng" ("Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 10-11), trong đó Mác-tư-nốp đã đứng trên lập trường men-sê-vích để phê phán bài báo của Lê-nin "Chính sách ruộng đất mới" và "Những cuộc thảo luận về vấn đề ruộng đất tại Đu-ma III".— 289.

²¹⁸ Lê-nin muốn nói tới vụ rắc rối tại phiên họp của Đu-ma nhà nước III ngày 20 tháng Mười một (3 tháng Chạp) 1909 khi thảo luận bản

dự luật về quyền bất khả xâm phạm về thân thể. Theo lời các đại biểu cánh tả ở Đu-ma, bản dự luật này là "việc hợp pháp hóa tất cả những hình thức chuyên quyền đã tồn tại và đang tồn tại ở nước Nga". Bài phát biểu đầy rẫy tính chất Trăm đen của Mác-cốp II ngày 20 tháng Mười một (3 tháng Chạp) nhằm bảo vệ bản dự luật đã làm cho cả phái dân chủ - lập hiến cũng phải phân nộ và bỏ phòng họp của Đu-ma để phản đối. Việc thảo luận bản dự luật tại phiên họp ngày 20 tháng Mười một (3 tháng Chạp) đã đặc biệt vạch trần tính chất Trăm đen của Đu-ma III. — 292.

²¹⁹ Thư của V.I. Lê-nin là để trả lời cho đề nghị của Gu-xta-vơ May-ơ yêu cầu Người viết một bài khái luận tóm tắt về lịch sử phong trào dân chủ - xã hội Nga trong cuốn "Handwörterbuch der Staatswissenschaften" ("Sổ tay tra cứu về các môn khoa học chính trị-xã hội") do Gu-xta-vơ Phi-sơ xuất bản ở I-ê-na. — 296.

²²⁰ Vụ A. Éch-cơ (Mu-khin)— việc buộc tội là có những hành động mờ ám — được một tiểu ban đặc biệt xét xử vào năm 1909, tiểu ban này chứng nhận là "không có một tài liệu nào để đưa Éch-cơ ra truy tố trước tòa án của đảng cả". Éch-cơ không được thông báo cho biết về nghị quyết đó; đáp lại lời chất vấn gửi Ph. E. Đgiéc-gin-xki (I-u-dép), ngày 9 tháng Ba 1910, ông nhận được thư trả lời nói rằng Ban chấp hành trung ương đảng "đã chuẩn y quyết định của tiểu ban mà không hề thay đổi gì". Nhưng sau này, vụ Éch-cơ bị lôi ra trở lại; tiểu ban cuối cùng không hoàn thành công việc này vì đại chiến thế giới thứ nhất bùng nổ.— 297.

²²¹ Tài liệu này là sơ thảo bức thư của V.I. Lê-nin gửi C. Cau-xky, Ph. Mê-rinh và C. Txét-kin, — tức là những "người giữ quỹ" mà theo nghị quyết của Hội nghị toàn thể tháng Giêng 1910 của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, thì được giao cho điều hành số tiền của phái bôn-sê-vích với những điều kiện nhất định. Về vấn đề này, xem bài báo của Lê-nin "Tổng kết tòa án trọng tài của những "người giữ quỹ"" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 21, tr. 46-48). — 298.

²²² Lê-nin muốn nói tới các đại hội của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga: Đại hội IV (Đại hội thống nhất) họp ở Xtóc-khôn ngày 10-25 tháng Tư (23 tháng Tư - 8 tháng Năm) 1906 và Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) họp ngày 30 tháng Tư - 19 tháng Năm (13 tháng Năm - 1 tháng Sáu) 1907. — 299.

²²³ Đây là nói tới nghị quyết của Hội nghị đại biểu V (Hội nghị toàn Nga) của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, lên án chủ nghĩa thủ tiêu (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, phần I, 1954, tr. 197). — 300.

²²⁴ "Xin sẵn sàng hầu ngài?" — câu của G. V. Plê-kha-nốp dùng đối với tờ báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" của phái men-sê-vích - thủ tiêu. — 300.

²²⁵ Lê-nin muốn nói tới nghị quyết "Tình hình trong đảng" do Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua vào tháng Giêng 1910 (xem "Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương", tiếng Nga, phần I, 1954, tr. 234-236). Lê-nin đã phân tích phê phán nghị quyết này trong bài báo "Bút ký của một nhà chính luận" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 333-339). — 301.

²²⁶ Ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga — báo "Người dân chủ - xã hội" — do Hội nghị toàn thể tháng Giêng 1910 của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga chỉ định gồm 2 ủy viên bôn-sê-vích, 2 ủy viên men-sê-vích và 1 đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lít-va. Ban biên tập được tổ chức như sau: đại diện phái bôn-sê-vích có V.I. Lê-nin và G. E. Di-nô-vi-ép, đại diện phái men-sê-vích có I-u. Ô. Mác-tốp và Ph. I. Đan, đại diện những người dân chủ - xã hội Ba-lan có A. Vác-xki. — 305.

²²⁷ Tờ tạp chí mà Lê-nin nhắc tới, bắt đầu xuất bản ở Mát-xcơ-va từ tháng Chạp 1910 với tên gọi là "Tư tưởng".— 305.

²²⁸ Bài báo của Lê-nin "'Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng (Trả lời báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội")" được in thành tập riêng trích trong báo "Người dân chủ - xã hội", số 12, ra ngày 23 tháng Ba (5 tháng Tư) 1910 (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 261 - 272). — 306.

²²⁹ Không xác định được là ở đây muốn nói tới những bài báo nào. — 307.

²³⁰ Ban lãnh đạo trung ương Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan và Lít-va dự định thay đại diện của mình trong ban biên tập báo "Người dân chủ - xã hội" là A. Vác-xki bằng V. L. Lê-đe.— 308.

²³¹ G. V. Plê-kha-nốp đã trả lời bức thư của V.I. Lê-nin ngày 2 tháng Tư 1910 như sau: "Tôi cũng nghĩ rằng biện pháp duy nhất để giải quyết khủng hoảng mà hiện nay đảng ta đang trải qua là sự xích lại gần nhau giữa những người mác-xít men-sê-vích và những người mác-xít bôn-sê-vích, và tôi cho rằng tôi cần phải đích thân bàn với đồng chí". Nhưng Plê-kha-nốp lại viết rằng cuộc gặp gỡ phải được tổ chức muộn hơn. Trong thời gian họp Đại hội Quốc tế II ở Copen-ha-gơ, tại đó G. V. Plê-kha-nốp và V.I. Lê-nin đã gửi cho Ban lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức một bản kháng nghị phản đối tờ "Vorwärts" đăng bài báo nặc danh, có tính chất vu khống, của L. Tơ-rốt-xki (xem tập này, tr. 378-380), giữa Lê-nin và Plê-kha-nốp đã đạt được sự thỏa thuận về một cuộc đấu tranh chung nhằm bảo vệ đảng và tính đảng, chống lại chủ nghĩa thủ tiêu và phái thủ tiêu, cũng như thỏa thuận về sự cộng tác của G. V. Plê-kha-nốp trong tờ "Báo công nhân".— 310.

²³² Ý muốn nói tới bài báo của V.I. Lê-nin ""Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng (Trả lời báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội")" đăng trên tờ "Người dân chủ - xã hội", số 12, ngày 23 tháng Ba (5 tháng Tư) 1910, trong đó Lê-nin đã chứng minh bằng tài liệu sự cự tuyệt của các phần tử men-sê-vích - thủ tiêu, ủy viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, không chịu tham gia các công việc của Ban chấp hành trung ương và thậm chí không chịu tham gia phiên họp để chỉ định bổ sung các ủy viên mới (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 261-272). — 311.

²³³ L. B. Ca-mê-nép được cử vào ban biên tập báo "Sự thật" của Tơ-rốt-xki sau Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương tháng Giêng 1910, hội nghị này đã thông qua quyết định tạm gác vấn đề biến tờ "Sự thật" thành cơ quan ngôn luận của Ban chấp hành trung ương cho tới hội nghị đại biểu kỳ tới, nhưng trợ cấp cho báo "Sự thật" và cử một đại diện của mình vào ban biên tập "với tư cách là biên tập viên thứ ba". Ca-mê-nép, tại hội nghị toàn thể đã giữ lập trường điều hòa, đã lên đường đi Viên với ý đồ "thực hiện một công tác chung với Tơ-rốt-xki". Song tới tháng Tư 1910 đã thấy rõ rằng "thái độ đứng trên các phe phái" của Tơ-rốt-xki chính là sự đầu hàng chủ nghĩa thủ tiêu và phái thủ tiêu; y không những từ chối đấu tranh chống lại bọn đó trên các trang báo "Sự thật", mà còn kêu gọi thỏa thuận với chúng nữa. Sau khi trên tờ "Sự thật", số 14, đăng "Thư của báo "Sự thật" gửi các công nhân biết suy nghĩ", trong đó Tơ-rốt-

xki tuyên bố thống nhất với phái thủ tiêu và phái triệu hồi, thì Ca-mê-nép rút ra khỏi ban biên tập.— 311.

²³⁴ Đây là nói tới bài báo của G. V. Plê-kha-nốp "Hội nghị toàn thể gần đây nhất của Ban chấp hành trung ương đảng ta" đăng trên tờ "Nhật ký người dân chủ - xã hội", số 11, (tháng Ba 1910) trong đó tác giả viết: "... đối với "phái men-sê-vích" thuộc một khuynh hướng nhất định thì "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" là cái gì? Đó là trung tâm bè phái thực sự của họ, hơn nữa là một trung tâm vô trách nhiệm. Sau khi bỏ phiếu ủng hộ nghị quyết, trong đó hứa đóng cửa báo "Tiếng nói"..., có thể nói rằng "phái men-sê-vích" chúng ta — các ủy viên Ban chấp hành trung ương — đã đem trái tim của phái mình đặt lên bàn thờ của đảng. Kế hoạch nghi sẽ nói rằng không phải lời hứa nào cũng được thực hiện. Nhưng, tôi xin nhắc lại, chúng ta không có quyền nghĩ rằng các đồng chí đã hứa điều đó lại không trung thực". — 312.

²³⁵ Đây là nói tới nghị quyết đã được những người men-sê-vích ủng hộ đảng (ở Pa-ri) thông qua ngày 4 tháng Tư 1910 về việc cần thiết phải đóng cửa tờ báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" của phái thủ tiêu theo đúng quyết định của Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tháng Giêng 1910.— 313.

²³⁶ Việc B. Gô-rép - Gôn-đman (I-go-rơ), ủy viên Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương phá hoại sự thống nhất của đảng thể hiện ra trong sự kiện sau đây. Ngày 16 tháng Ba 1910, Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã ra một tờ truyền đơn in bức thư "Gửi tất cả các đồng chí ở nước ngoài" với lời kêu gọi tất cả các phe phái phục tùng nghị quyết của Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tháng Giêng 1910, áp dụng những biện pháp kiên quyết nhất để khắc phục sự phân liệt về tổ chức, noi gương phái bôn-sê-vích và đóng cửa các cơ quan của phái. B. Gô-rép - Gôn-đman cùng với đại diện phái Bun trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã bỏ phiếu chống lại việc thông qua bức thư. Sự kiện này được ban biên tập tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" công bố trong "Thư gửi các đồng chí!" do họ xuất bản.— 314.

²³⁷ "Chuyên san tranh luận" được thành lập theo quyết định của Hội nghị toàn thể ("Hội nghị thống nhất") của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tháng Giêng 1910. Thành

phần ban biên tập gồm có các đại diện của tất cả các trào lưu và các tổ chức dân tộc tồn tại trong đảng. “Chuyên san tranh luận” được xuất bản với tính cách Phụ trương của tờ “Người dân chủ-xã hội”, Cơ quan ngôn luận trung ương, ở Pa-ri, từ ngày 6 (19) tháng Ba 1910 đến ngày 29 tháng Tư (12 tháng Năm) 1911. Ra được ba số. — 316.

²³⁸ “*Bình minh của chúng ta*” — tạp chí hợp pháp, ra hàng tháng của phái men-sê-vích — thủ tiêu; xuất bản trong những năm 1910-1914 ở Pê-téc-bua. Xung quanh tờ “*Bình minh của chúng ta*” đã hình thành một trung tâm của phái thủ tiêu ở Nga. — 318.

²³⁹ Ban chấp hành trường đảng được thành lập theo quyết định của Hội nghị toàn thể (“Hội nghị thống nhất”) của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ — xã hội Nga tháng Giêng 1910, gồm có các đại diện của phái bôn-sê-vích, men-sê-vích, phái “Tiến lên” (mỗi phái hai người) và một đại diện của phái Bun, một đại diện của Đảng dân chủ — xã hội Ba-lan và Lit-va và một đại diện của Đảng dân chủ — xã hội Lát-vi-a. Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã được đề nghị “tận dụng mọi biện pháp để làm sao cho đồng chí Mác-xi-mốp (A. A. Bô-gđa-nốp. BT) và những người khác từ bỏ việc tổ chức một trường riêng rẽ và tham gia tổ chức thường trực thuộc Ban chấp hành trung ương, trong đó sẽ tạo cho họ mọi khả năng sử dụng đầy đủ những lực lượng sư phạm và giảng dạy của họ” (xem “Đảng cộng sản Liên-xô qua các nghị quyết và quyết định của các đại hội, hội nghị đại biểu và hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương”, tiếng Nga, phần I, 1954, tr.240). — 319.

²⁴⁰ Đây là nói tới “Thư gửi các tổ chức đảng (Về hội nghị đại biểu thường kỳ của đảng)” đề tháng Hai 1910. — 322.

²⁴¹ Các uỷ viên men-sê-vích — thủ tiêu trong Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ — xã hội Nga: Mi-kha-in (I. A. I-xúp), Rô-man (C. M. Êc-mô-la-ép) và I-u-ri (P. A. Brôn-stanh) đã phá hoại hoạt động của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ — xã hội Nga ở Nga bằng cách từ chối không làm bất kỳ một công tác nào trong ban chấp hành và thậm chí từ chối không đến dự phiên họp để chỉ định bổ sung những đại diện khác của phái men-sê-vích thay vào chỗ họ trong thành phần Ban chấp hành trung ương. — 323.

²⁴² Ý muốn nói tới “Bức thư ngỏ” của 16 đảng viên men-sê-vích — thủ

tiêu nổi tiếng đăng trên tờ “Tiếng nói người dân chủ — xã hội”, số 19-20, trong đó họ đã xác nhận “sự tê liệt của các chi bộ đảng”, đã thừa nhận rằng họ “bất lực không thể đấu tranh” chống lại hiện tượng đó và tuyên bố những người bảo vệ hoạt động bí mật (trong đó có cả G. V. Plê-kha-nốp) là những kẻ cố bám lấy “những hình thức lỗi thời” và cản trở “sự phát triển tự do” của tổ chức theo chiều hướng tiến tới một đảng công khai. — 323.

²⁴³ “*Bản tuyên bố*” của bốn biên tập viên báo “Tiếng nói người dân chủ — xã hội” — “Thư gửi các đồng chí!” do ban biên tập báo “Tiếng nói người dân chủ — xã hội” ấn hành, trong đó bất chấp nghị quyết của Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương tháng Giêng 1910, họ đã từ chối đình bản tờ “Tiếng nói” viện lý do rằng ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương — tờ “Người dân chủ-xã hội” — từ chối đăng những bài của họ. — 323.

²⁴⁴ “*Sự bổ sung cần thiết đối với tờ “Nhật ký của G. V. Plê-kha-nốp”* là tờ truyền đơn mang tính chất men-sê-vích — thủ tiêu do ban biên tập báo “Tiếng nói người dân chủ — xã hội” phát hành vào tháng Tư 1910 và nhằm chống lại G. V. Plê-kha-nốp, người đã bảo vệ việc hoạt động bí mật và vạch trần khuynh hướng thủ tiêu của ban biên tập báo “Tiếng nói người dân chủ — xã hội”. — 323.

²⁴⁵ Đây là nói tới các dự thảo nghị quyết và đề nghị về vấn đề chương trình nghị sự của Đại hội VIII xã hội chủ nghĩa quốc tế tại Cô-pen-ha-gơ, cũng như bản báo cáo tổng kết của Đảng công nhân dân chủ — xã hội Nga. Ca-mê-nép được giao nhiệm vụ viết báo cáo. Bản báo cáo này do S. Ráp-pô-po dịch sang tiếng Pháp và do Lê-nin hiệu đính. Đ. Cốt-li-a-ren-cô đã gửi cho S. Ráp-pô-po từng phần bản báo cáo để dịch.

Bản báo cáo được xuất bản bằng tiếng Pháp thành một cuốn sách mỏng dưới nhan đề: “Rapport du Parti socialiste-démocrate ouvrier de Russie au VIII — e Congrès Socialiste International à Co-pen-hague (28 août — 3 septembre 1910)” (“Báo cáo của Đảng công nhân dân chủ — xã hội Nga tại Đại hội VIII xã hội chủ nghĩa quốc tế ở Cô-pen-ha-gơ (28 tháng Tám — 3 tháng Chín 1910)”). — 327.

²⁴⁶ Các vụ ở Ti-phlít và Muyn-khen — những tài liệu có liên quan tới những vụ bắt bớ những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài vào đầu năm 1907. Người đứng ra tổ chức cuộc tước đoạt ở Ti-phlít X. Te - Pê-tơ-rô-xi-an (Ca-mô) bị trao trả cho cảnh sát Nga; những người tham gia vào việc đổi số tiền đã tước đoạt, cũng như những người dân chủ - xã hội bị tình nghi có liên can tới vụ tước

đoạt đều bị bắt theo yêu cầu của chính phủ Nga hoàng. Vì có sự phản kháng chống lại việc vi phạm quyền cư trú cho những người lưu vong chính trị, nên cảnh sát ở các nước Tây Âu đã buộc phải thả những người bị bắt sau một thời gian tạm giam. — 328.

²⁴⁷ I. Ph. Đu-brô-vin-xki (In-nô-ken-ti), V. P. Nô-ghin (Ma-ca-rô) và I. P.Gôn-đen-béc (Mê-scôp-xki) đã bị bắt ở Nga ngay sau Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương tháng Giêng 1910. — 329.

²⁴⁸ Đây là nói tới việc triệu tập bộ phận ("ban lãnh đạo") ở Nga của Ban chấp hành trung ương và đưa thêm các uỷ viên mới vào bộ phận đó bằng cách chỉ định bổ sung. Sở dĩ phải chỉ định bổ sung vì một loạt các uỷ viên Ban chấp hành trung ương được bầu ra tại Đại hội Luân-đôn năm 1907 đã bị bắt. Phải thủ tiêu, có thái độ phủ định đối với việc khôi phục lại hoạt động của Ban chấp hành trung ương ở Nga, đã tìm mọi cách chống lại việc triệu tập các uỷ viên Ban chấp hành trung ương còn lại và chống lại việc bổ sung những uỷ viên mới vào Ban chấp hành. Việc họ chính thức cự tuyệt tham gia vào ý đồ khôi phục lại Ban chấp hành trung ương, sau đó đã trở thành một cái cớ trực tiếp để phá hoại sự thoả thuận đạt được tại Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương tháng Giêng 1910. Do yêu cầu khẩn thiết của V. I. Lê-nin, nên I-u. I-u. Mác-khlép-xki đã lên đường về Nga. — 329.

²⁴⁹ V. I. Lê-nin muốn nói tới chuyến đi Cô-pen-ha-gơ để dự Đại hội VIII xã hội chủ nghĩa quốc tế của Quốc tế II. — 329.

²⁵⁰ Lê-nin nhận được giấy mời ở Cô-pen-ha-gơ; một trong những giấy mời đó dành cho I. Ph.Ác-măng. — 330.

²⁵¹ Hình như đây là nói tới bản thông báo của Uỷ ban tổ chức về việc triệu tập Đại hội Cô-pen-ha-gơ. — 331.

²⁵² Bức thư này đã bị mất. — 331.

²⁵³ Ngày 18 tháng Tám 1910, S. Ráp-pô-po nhận được của L. B. Ca-mê-nép phần cuối cùng của bản báo cáo của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga cho Đại hội xã hội chủ nghĩa quốc tế và ngày hôm sau đã hoàn thành việc dịch phần đó sang tiếng Pháp. — 333.

²⁵⁴ Đây là nói tới bài báo "Bàn về phái "Tiến lên"" (xem V. I. Lê-nin. Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr.405-414). Bài báo được đăng trên tờ "Người dân chủ-xã hội", số 15-16, ra ngày 30 tháng Tám (12 tháng Chín) 1910. — 333.

²⁵⁵ Lê-nin muốn nói tới chuyến đi Xtốc-khôn để gặp mẹ là bà M. A. U-li-a-nô-va. Người lên đường đi Xtốc-khôn ngày 12 tháng Chín và trở về Cô-pen-ha-gơ ngày 26 tháng Chín 1910. — 336.

²⁵⁶ Đây là nói tới bản báo cáo của Tơ-ri-a (Vi. Mghê-lát-dê), bản này sẽ là phụ lục cho bản báo cáo của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Đại hội Cô-pen-ha-gơ. Ngày 5 tháng Tám Di-nô-vi-ép đã gửi cho Đ. Cốt-li-a-ren-cô một bản đã được Lê-nin hiệu đính, để sau khi dịch sang tiếng Pháp, sẽ gửi đi xưởng in. Cốt-li-a-ren-cô cũng còn được giao nhiệm vụ hỏi ý kiến của các uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương là Vác-xki và Đan về việc ấn hành đó. Sau này bản báo cáo đã được xuất bản bằng tiếng Nga theo quyết định đặc biệt của Cơ quan ngôn luận trung ương (xem thư gửi Goóc-ki đề ngày 14 tháng Mười một 1910. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 5, t.48, tr. 1-2). Không thấy in bản báo cáo của Tơ-ri-a trong phụ lục bản báo cáo tổng kết của Đại hội Cô-pen-ha-gơ. — 337.

²⁵⁷ Buổi thuyết trình của V. I. Lê-nin về Đại hội VIII xã hội chủ nghĩa quốc tế của Quốc tế II đã được tổ chức tại Cô-pen-ha-gơ ngày 26 tháng Chín 1910. — 339.

²⁵⁸ Đây là nói tới bài báo của C. B. Ra-đếch "Kritisches über Kopenhagen" ("Những nhận xét phê phán về Đại hội Cô-pen-ha-gơ") nói về nghị quyết của Đại hội Cô-pen-ha-gơ về vấn đề "Các toà án trọng tài và giải trừ quân bị". Bài báo của Ra-đếch đã đăng dưới dạng xã luận trên tờ "Leipziger Volkszeitung", số 214 và 215, ra ngày 15 và 16 tháng Chín 1910. Về tính chất thiếu căn cứ của cái tiêu chuẩn của việc không thể thực hiện được các yêu sách dân chủ trong điều kiện chủ nghĩa đế quốc, Lê-nin đã viết trong tác phẩm: "Tổng kết cuộc tranh luận về quyền tự quyết", chương 2: "'Có thể thực hiện được", nền dân chủ trong chủ nghĩa đế quốc hay không?" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 30, tr. 28-31. — 341.

²⁵⁹ Khi dẫn Lời kêu gọi của Quốc tế I nhân dịp thành lập, C. Ra-đếch đã bỏ qua những lời của Mác nói rằng, trong trường hợp không thể ngăn ngừa được hoạt động ngoại giao của các chính phủ nước mình, thì giai cấp công nhân có nhiệm vụ phải "đoàn kết nhau lại để đồng thời vạch trần hoạt động đó và đấu tranh để cho những quy tắc đơn giản của đạo đức và công lý mà các cá nhân phải tuân theo trong các mối quan hệ với nhau, trở thành những quy tắc cao nhất

- cả trong các mối quan hệ giữa các dân tộc" (xem C. Mác và Ph. Ăngghen. Tuyển tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 2, t. 16, tr. 11). — 341.
- ²⁶⁰ Trong nghị quyết của Đại hội Cò-pen-ha-gơ về vấn đề "Các toà án trọng tài và giải trừ quân bị" có nói rằng những người xã hội chủ nghĩa, là nghị viên, phải nêu lại "những đề nghị có xu hướng dẫn tới việc giải trừ quân bị chung, và trước hết là những đề nghị về việc ký kết các công ước hạn chế vũ trang hải quân và về việc huỷ bỏ quyền chiếm các biển". — 341.
- ²⁶¹ Đây là nói tới việc tổ chức xuất bản tờ báo bôn-sê-vích "Báo công nhân" ở nước ngoài. — 342.
- ²⁶² Bài báo của I-u. I-u. Mác-khlép-xki (Các-xki) chống lại Mác-tốp đã được đăng trên tạp chí "Die Neue Zeit", 1. Band, số 4, ngày 28 tháng Mười 1910, với nhan đề "Ein Mißverständnis" ("Một sự hiểu lầm"). Bài báo của I-u. I-u. Mác-khlép-xki đã phản ánh sự thực là I-u. Ô. Mác-tốp đã xuyên tạc lời trích dẫn lấy từ bài báo của Lê-nin, còn tư tưởng của C. Cau-xky về việc không thể áp dụng được "sách lược lật đổ" ở Đức thì Mác-tốp lại đem áp dụng vào cuộc cách mạng Nga năm 1905-1907. — 344.
- ²⁶³ Đây là nói tới cuộc luận chiến giữa R. Lúc-xăm-bua với C. Cau-xky trên báo chí dân chủ - xã hội Đức về vấn đề tổng bãi công chính trị. Đại hội Ma-gđơ-bua của Đảng dân chủ - xã hội Đức họp từ 18 đến 24 tháng Chín 1910 (lịch mới) đã thông qua phần thứ nhất bản nghị quyết do R. Lúc-xăm-bua đưa ra về việc thừa nhận tổng bãi công chính trị là một biện pháp đấu tranh đòi cải cách bầu cử ở Phổ; phần nghị quyết mà Lê-nin nói tới, là phần nói về việc tuyên truyền cho tổng bãi công. — 349.
- ²⁶⁴ Hình như chuyến đi thuyết trình của V. I. Lê-nin ở Thụy-sĩ đã không tổ chức được. — 351.
- ²⁶⁵ V. I. Lê-nin viết về việc chuẩn bị xuất bản tờ tạp chí bôn-sê-vích hợp pháp "Tư tưởng". — 352.
- ²⁶⁶ Có lẽ chủ tịch hội nghị ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương hoặc là A. Vác-xki, hoặc người thay đồng chí đó, V. Lê-đe. — 354.
- ²⁶⁷ Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương tháng Giêng 1910 cũng đã đưa ra vấn đề vụ V. C. Ta-ra-tu-ta (Vích-to), uỷ viên Trung tâm bôn-sê-vích, người đã yêu cầu Ban chấp hành trung ương ấn

- định cuộc điều tra những tin đồn đang lan tràn trong đảng bởi họ đồng chí ấy. Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương đã chỉ định một tiểu ban điều tra vụ này gồm 2 người men-sê-vích, 1 người bôn-sê-vích, 1 người dân chủ - xã hội Ba-lan và 1 người thuộc phái Bun. Sau khi điều tra kỹ càng, tiểu ban đã nhất trí quyết định rằng hoàn toàn không có một căn cứ gì để buộc tội Vích-to là đã có những hành động khiêu khích và đã minh oan hoàn toàn cho đồng chí đó về mặt này. — 355.
- ²⁶⁸ Đây là nói tới tờ báo "Ngôi sao", báo này được chuẩn bị xuất bản ở Pê-téc-bua. Báo được xuất bản từ ngày 16 (29) tháng Chạp 1910 đến 22 tháng Tư (5 tháng Năm) 1912. Tiếp tục trực tiếp tờ báo này là tờ báo "Ngôi sao Nê-va" được xuất bản do tờ "Ngôi sao" liên tục bị tịch thu. Số báo "Ngôi sao Nê-va" cuối cùng ra ngày 5 (18) tháng Mười 1912. Tham gia vào ban biên tập tờ "Ngôi sao" lúc đầu có: V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích, N.I. I-oóc-đan-xki (phái Plê-kha-nốp) và I. P. Pô-crốp-xki (đại diện của đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma nhà nước III, người có cảm tình với phái bôn-sê-vích). Người xuất bản tờ báo này là đảng viên bôn-sê-vích N. G. Pô-lê-ta-ép, đại biểu của Đu-ma. — 355.
- ²⁶⁹ V. I. Lê-nin muốn nói tới ý đồ của một số người bôn-sê-vích ở Nga muốn biến tờ "Ngôi sao" thành cơ quan của đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma nhà nước III. Trên cơ sở đó, hai đại biểu men-sê-vích của Đu-ma là Ghê-ghê-tơ-cô-ri và Cu-dơ-nê-txốp đã được mời cộng tác với báo. Chính vì thế mà đã xảy ra những sự xích mích trong ban biên tập. — 356.
- ²⁷⁰ Theo thông báo của V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích, sở dĩ có sự xích mích là do I. P. Pô-crốp-xki không đồng ý đưa Tu-ru-tin, một người bôn-sê-vích, vào ban biên tập báo "Ngôi sao", mặc dù việc này đã được sự thoả thuận trước của V. I. Lê-nin. — 357.
- ²⁷¹ Đây là nói tới việc xuất bản tờ tạp chí bôn-sê-vích hợp pháp. Việc xuất bản tờ tạp chí này dưới nhan đề "Tư tưởng" được tiến hành ở Mát-xcơ-va vào tháng Chạp 1910. Tạp chí bị đóng cửa vào tháng Tư 1911; số báo cuối cùng, số năm, đã bị tịch thu. — 357.
- ²⁷² Lời tuyên bố này được viết nhân có sự bất đồng với A. A. Bô-gđanốp (Mác-xi-mốp) và cuộc đấu tranh trên cơ sở đó trong ban biên tập báo "Người vô sản" (xem thư của V. I. Lê-nin gửi A.M. Goóc-ki đề ngày 25 tháng Hai 1908 — tập này, tr. 177-185).
- Đáp lại lời tuyên bố của Lê-nin, I. Ph. Đu-brô-vin-xki và

N. C. Crúp-xcai-a về việc A. A. Bô-gđa-nốp rút ra khỏi ban biên tập báo "Người vô sản", ông ta đã trả lời ngày 27 tháng Sáu (có lẽ vào đúng ngày nhận được lời tuyên bố) cho V. C. Ta-ra-tu-ta rằng ông ta chấp nhận những điều khoản đã nêu trong bốn mục, cho đến khi Trung tâm bôn-sê-vích giải quyết vấn đề. — 361.

²⁷³ Đây là nói tới chuyến đi của Ni-cô-lai II sang châu Âu mùa hè năm 1909. Mục đích của chuyến đi là để biểu dương sự thống nhất của các thế lực phản động ở châu Âu đã giúp đàn áp cuộc cách mạng 1905-1907 ở Nga. Về việc đánh giá sự việc này, xem bài báo của V. I. Lê-nin "Chuyến đi thăm châu Âu của Nga hoàng và chuyến đi thăm nước Anh của một số đại biểu Đu-ma Trăm đen" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 63-69). — 364.

²⁷⁴ Sau khi nhận được thư của V. I. Lê-nin có cả chữ ký của I. Ru-ba-nô-vích, đại diện của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng trong Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa, Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa đã kêu gọi tất cả các đảng xã hội chủ nghĩa phản đối chuyến đi của Nga hoàng tới nước họ và trong trường hợp Nga hoàng tới thì phải tỏ thái độ của công nhân châu Âu đối với việc đó.

Các đảng đoàn xã hội chủ nghĩa và đảng đoàn công nhân trong các cơ quan dân cử Thụy-điển, Anh, Pháp, Ý, v.v. đã chất vấn chính phủ nước mình về chuyến đi của Nga hoàng; ở Thụy-điển, Đức, Anh, Pháp, Ý và các nước khác đã tổ chức những cuộc mít-tinh và biểu tình phản đối. — 365.

²⁷⁵ Chưa xác định được cụ thể là chất vấn như thế nào. Những vụ xung đột trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương đã đặc biệt trở nên căng thẳng sau Hội nghị toàn thể tháng Giêng 1910 của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, khi tham gia vào ban biên tập tờ "Người dân chủ - xã hội" ngoài Mác-tốp ra còn có Đan. Bị thiếu số trong vấn đề nào đó, họ liền gây ra các vụ xung đột, gửi thư cho Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương khiếu nại những người bôn-sê-vích và đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan. Như đã thấy rõ qua bức thư của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đăng hồi tháng Tư 1910 trên tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội", số 21, việc xem xét những lời khiếu nại đó đã không được tổ chức bởi vì những người bôn-sê-vích và đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan trong Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã cự tuyệt không tham gia các phiên họp về vấn đề này. Bộ phận

ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương đã gửi thư chất vấn Ban chấp hành trung ương "về phạm vi quyền hạn của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương trong những vấn đề xung đột xảy ra trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương". Phái bôn-sê-vích cũng yêu cầu Ban chấp hành trung ương triệu tập hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương để thay Mác-tốp và Đan trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương bằng những người men-sê-vích ủng hộ đảng (xem tập này, tr. 322-327). — 368.

²⁷⁶ Đây là nói tới bài báo của I. V. Xta-lin "Thư gửi từ Cáp-ca-dơ". — 368.

²⁷⁷ Đây muốn nói tới bài phát biểu của ban biên tập tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" hồi tháng Hai 1910 ở Pa-ri dưới hình thức một tờ truyền đơn riêng "Thư gửi các đồng chí!" do Ác-xen-rốt, Đan, Mác-tốp và Mác-tư-nốp ký tên. Tờ truyền đơn này tuyên truyền "quyền bình đẳng" giữa đảng bí mật và các tổ chức công khai, bán công khai của phái hợp pháp - thủ tiêu đã đoạn tuyệt với Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, và chứng minh sự cần thiết phải thống nhất với họ. Vì ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương, báo "Người dân chủ - xã hội", thông qua phái bôn-sê-vích và các đại diện của Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan, đã bác bỏ lập trường chống đảng đó, nên các tác giả tờ truyền đơn đã buộc tội báo "Người dân chủ - xã hội" là báo này đã biến thành chi nhánh của tờ "Người vô sản", và họ tuyên bố ý định của họ vẫn tiếp tục xuất bản tờ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội". Lê-nin đã phân tích tài liệu đó và đánh giá nó về mặt chính trị trong các bài báo "Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng (Trả lời báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội") và "Sự thống nhất của đảng ở nước ngoài" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 19, tr. 261-272 và 299-303). — 369.

²⁷⁸ Trong tờ "Người dân chủ - xã hội", số 12, có đăng bài báo không ký tên "Bản về vấn đề hội nghị đại biểu của đảng".

"Thư gửi các tổ chức đảng (Về hội nghị đại biểu thường kỳ của đảng)" do một tiểu ban gồm G. E. Di-nô-vi-ép, I. Ph. Đu-brô-vin-xki và I-u. Ô. Mác-tốp viết. — 372.

²⁷⁹ Đây là nói tới bức thư của uỷ viên Ban chấp hành trung ương phái Bun là M. M. Rô-den (Ê-dô-ra) gửi G. E. Di-nô-vi-ép. Rô-den viết trong thư rằng phái men-sê-vích phủ nhận chính ngay quyền tồn

tại (Existenzrecht) của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và đề nghị thay Ban chấp hành trung ương bằng Cục thông tin. — 374.

²⁸⁰ Hình như đây là nói tới phiên họp của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương. — 376.

²⁸¹ Ở đây nói tới bài báo không ký tên "Die russische Sozialdemokratie (Von unserem russischen Korrespondenten)" mà tác giả là L. Tơ-rót-xki, đăng trên tờ "Vorwärts", số 201, ra ngày 28 tháng Tám 1910, đúng ngày khai mạc Đại hội Cô-pen-ha-gơ của Quốc tế II. Lê-nin nhắc tới bài báo đó vào năm 1912 trong bài báo "Tác giả nặc danh của báo "Vorwärts" và tình hình trong Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga" (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 21, tr. 274). — 378.

²⁸² Bức thư giới thiệu được viết trên giấy có tiêu đề của Cơ quan ngôn luận trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga "Người vô sản", có đóng dấu của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và chữ ký của V. I. Lê-nin, được giao cho V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích khi ông đi sang Luân-đôn về công việc của Nhà xuất bản "Đê-mô-xơ". Ở Luân-đôn, Béc-lan và Pa-ri, V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích phải giải quyết vấn đề xuất bản và phổ biến bằng nhiều thứ tiếng châu Âu những tác phẩm của M. Goóc-ki, Xki-ta-lê-tơ và các tác giả khác; thu nhập do việc xuất bản những sách đó đem lại, một phần phải nộp vào quỹ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Bức thư giới thiệu này viết thành bốn bản (bằng tiếng Nga, Pháp, Đức và Anh). — 390.

BẢN CHỈ DẪN
CÁC SÁCH BÁO VÀ TÀI LIỆU GỐC
MÀ V. I. LÊ-NIN ĐÃ TRÍCH DẪN
VÀ NÓI ĐẾN

"A-dơ-ri", Ti-phlít. Bằng tiếng Gru-di-a. — «Азри», Тифлис. На груз. яз. — 368.

[A-vra-a-mốp, A. I. *Điểm sách:*] VI. I-lin. Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán. Bút ký phê phán một triết học phản động. Giá 2 rúp 60 cô-rếch. — [Авраамов, А. И. *Рецензия на книгу:*] Вл. Ильин. Материализм и эмпириокритицизм. Критические заметки об одной реакционной философии. Ц. 2 р. 60 к. — «Возрождение», М., 1909, № 7-8, стр. 91-93, в отд.: Библиография. Подпись: А—ов. — 245.

[Ác-xen-rốt, L. I. *Điểm sách:*] VI. I-lin. Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán. Bút ký phê phán một triết học phản động. Nhà xuất bản "Mắt xích". Mát-xcơ-va. 1909. Tr. 438. Giá 2 rúp 60 cô-rếch. — [Аксельрод, Л. И. *Рецензия на книгу:*] Вл. Ильин. Материализм и эмпириокритицизм. Критические заметки об одной реакционной философии. Издание «Звено». Москва. 1909 г. Стр. 438. Ц. 2 р. 60 к. — «Современный Мир», Спб., 1909, № 7, стр. 207—211, в отд.: Критика и библиография. Подпись: Ортодокс. — 245.

Ác-xen-rốt, P. B. *Lời giải thích gượng ép.* — Аксельрод, П. Б. *Вынужденное объяснение.* — В кн.: Необходимое дополнение к «Дневникам» Г. В. Плеханова. Изд. ред. «Голоса Социал-Демократа». [Paris, кооп. тип. «Союз», апрель 1910], стлб. 16—21. (РСДРП). — 323.

Ăng-ghen, Ph. *Chống Duy-rinh.* Ông Ô-giê-ni Duy-rinh đảo lộn khoa học. 1876 - 1878. — Энгельс, Ф. *Анти-Дюринг.* Переворот в науке, произведенный господином Евгением Дюрингом, 1876—1878 гг. — 176.

- Ăng-ghe-n, Ph. Lời tựa cho cuốn "Chiến tranh nông dân ở Đức". Ngày 1 tháng Bảy 1874. Ăng-ghe-l, Ph. — Предисловие к «Крестьянской войне в Германии». 1 июля 1874 г. — 114.*
- Ba-da-rốp, V. A. Bệnh mê tín nghị trường lớn ngược. — Базаров, В. А. Парламентский кретинизм наизнанку. — «Пролетарий», [Выборг], 1907, № 18, 29 октября, стр. 2—5. — 184 - 185.*
- Chủ nghĩa thần bí và chủ nghĩa hiện thực trong thời đại chúng ta. — Мистицизм и реализм нашего времени. — В кн.: Очерки по философии марксизма. Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 3—71. — 181 - 183.*
- Bài báo nhỏ kiểu Khle-xta-cốp của báo "Tia lửa" — X лестаковская заметка «Искры» — xem Chers Camarades.*
- Bài báo về Côn-tốp — Статья о Кольцове — xem Ca-mê-nêp, L. B. Thêm một "nhà phê bình" phong trào vô sản.*
- Ban chấp hành trung ương về Đu-ma nhà nước. — Центральный комитет о Госуд. думе. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 19, 3 октября (20 сентября), стр. 1. — 91.*
- Bàn về cuộc bầu cử Đu-ma nhà nước. — К выборам в Гос. думу. — «Речь», Спб., 1909, № 208 (1092), 1 (14) августа, стр. 2, в отд.: Московская хроника. — 239.*
- Bàn về cuộc bầu cử Đu-ma nhà nước. — К выборам в Гос. думу. — «Речь», Спб., 1909, № 216 (1100), 9 (22) августа, стр. 3. — 245.*
- Bàn về vấn đề hội nghị đại biểu của đảng. — К вопросу о партийной конференции. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 12, 23 марта (5 апреля), стр. 4—5. — 372.*
- Bàn về vấn đề thống nhất đảng. — К вопросу о партийном объединении. — «Летучие Листки ЦК РСДРП», Спб., 1905, № 3, 22 июля, стр. 5—6. — 90.*
- Bàn về vấn đề thống nhất đảng. (Biên bản và bình luận). — К вопросу о партийном объединении. (Протокол и комментарии). — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 4. — 138.*
- Báo cáo của các biên tập viên bị gạt ra khỏi ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" gửi các đồng chí bôn-sê-vích. — Отчет тов. боль-*

- шевикам устранившихся членов расширенной редакции «Пролетария». 3 (16) июля 1909. Б. м., [1909]. 4 стр. Подпись: Н. Максимов и Николаев. Гект. — 259.*
- Báo cáo của các biên tập viên bị gạt ra khỏi ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" gửi các đồng chí bôn-sê-vích. — Отчет тов. большевикам устранившихся членов расширенной редакции «Пролетария». 3 (16) июля [1909 г.]. Б. м., [1909]. 16 стр. — 339.*
- [Báo cáo về các khoản tiền lạc quyền đã gửi đến ban biên tập báo "Tiến lên". — [Отчет о пожертвованиях, поступивших в редакцию газеты «Вперед». — «Вперед», Женева, 1905, № 12, 29 (16) марта, стр. 6, в отд.: Из партии. — 19 - 20, 41.*
- [Báo cáo về các khoản tiền lạc quyền đã gửi đến ban biên tập báo "Tiến lên"]. — [Отчет о пожертвованиях, поступивших в редакцию газеты «Вперед». — «Вперед», Женева, 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. 6, в отд.: Из партии. — 41.*
- [Báo cáo về các khoản tiền lạc quyền đã gửi đến ban biên tập báo "Tiến lên"]. — [Отчет о пожертвованиях, поступивших в редакцию газеты «Вперед». — «Вперед», Женева, 1905, № 16, 30 (17) апреля, стр. 6, в отд.: Из партии. — 41.*
- "Báo công nhân", Pa-ri. — «Рабочая Газета», Париж. — 342.*
- "Báo truyền tay của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga", Xanh Pê-téc-bua. — «Летучие Листки ЦК РСДРП», Спб. — 83.*
- 1905, № 1, [10 июня], стр. 3—12. — 84, 92.*
- 1905, № 2, 24 июня. 8 стр. — 98.*
- 1905, № 3, 22 июля, стр. 5—6. — 90.*
- Béc-man, I-a. A. Về phép biện chứng. — Берман, Я. А. О диалектике. — В кн.: Очерки по философии марксизма. Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 72—106. — 181 - 183.*
- Bê-ben, A. Thư gửi V. I. Lê-nin. Ngày 21 tháng Giêng (3 tháng Hai) 1905. Bản thảo¹. — Бебель, А. Письмо В. И. Ленину. 21 января (3 февраля) 1905 г. Рукопись. — 14 - 15, 17 - 18, 59 - 60.*
- Biên bản cuộc hội nghị ngày 12 tháng Bảy giữa các đại diện của Ban*

1. In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. V, 1926, tr. 169 - 170.

- tổ chức và Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.* — Протокол совещания 12-го июля между представителями Организац. ком. и Центрального Ком. РСДРП. — «Искра», [Женева], 1905, № 107, 29 июля, стр. 8, в отд.: Из партии. — 69.
- "*Bình minh*", Stuttgart. — «Заря», Stuttgart. — 87, 177 - 181.
- 1901, № 2 - 3, декабрь, стр. 361—403. — 3.
- "*Bình minh của chúng ta*", Xanh Pê-téc-bua. — «Наша заря», Спб. — 348, 357.
- 1910, № 2, стр. 50—62. — 318, 323, 324.
- [*Bô-gđà-nốp, A.*] *Chủ nghĩa nhất nguyên kinh nghiệm.* Những bài báo về triết học. Mát-xcơ-va, Đô-rô-va-tốp-xki và Tsa-ru-sni-cốp, 1904. 185 tr. — [Богданов, А.] *Эмпириомонизм.* Статьи по философии. М., Дороватовский и Чарушников, 1904. 185 стр. — 177 - 178.
- *Chủ nghĩa nhất nguyên kinh nghiệm.* — *Эмпириомонизм.* Кн. III. Спб., 1906. XLVIII, 159 стр. — 181.
- *Đất nước của những thần tượng và triết học của chủ nghĩa Mác.* — Страна идолов и философия марксизма. — В кн.: *Очерки по философии марксизма.* Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 215—242. — 181 - 183.
- *Những cơ sở của tổ chức đảng.* — *Основы партийной организации.* — «Летучие Дистки ЦК РСДРП», Спб., 1905, № 2, 24 июня, стр. 2—6. — 98 - 99.
- *Những yếu tố cơ bản của quan điểm lịch sử về tự nhiên.* — *Основные элементы исторического взгляда на природу.* Природа. — Жизнь. — Психика. — Общество. Спб., «Издатель», 1899. 251 стр. — 178.
- *Tình hình trong đảng.* — *Положение дел в партии.* — «Летучие Листки ЦК РСДРП», Спб., 1905, № 1, [10 июня], стр. 3—12. — 85 - 86, 91 - 92.
- *Vấn đề tổ chức.* — *Организационный вопрос.* — «Вперед», Женева, 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. 2—3. — 36.
- "*Bức thư của Lu-sin*" — «Письмо Лушина» — xem *Bức thư ngỏ gửi các đại biểu Dự Đại hội III.*

- Bức thư ngỏ của [Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi Tiểu ban tổ chức do Hội nghị I cán bộ dân chủ - xã hội toàn Nga bầu ra].* — *Открытое письмо [ЦК РСДРП к Организационной комиссии, выбранной 1-ой общерусской конференцией социал-демократических работников].* — «Пролетарий», Женева, 1905, № 11, 9 августа (27 июля), стр. 2—3. — 55, 64, 70 - 71.
- "*Bức thư ngỏ*" của Mác-xi-mốp — «Открытое письмо» Максимова — xem Báo cáo của các biên tập viên bị gạt ra khỏi ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" gửi các đồng chí bên-sê-vích.
- Bức thư ngỏ của [16 đảng viên men-sê-vích - thủ tiêu Nga].* — *Открытое письмо [16-ти русских меньшевиков-ликвидаторов].* — «Голос Социал-Демократа», [Париж], 1910, № 19-20, январь — февраль, стр. 23—24. — 318, 323, 324.
- Bức thư ngỏ gửi các đại biểu Dự Đại hội III.* Truyền đơn. — *Открытое письмо к делегатам на III съезд.* Листовка, Б. м., [апрель 1905]. 2 стр. Подпись: Федор Лушин. Ниже подписи: Присоединяюсь всецело к письму тов. Лушина. Константин Сергеевич. — 72 - 73.
- [*Ca-mê-nép, L. B.*] *Tán thành thống nhất!* — [Каменев, Л. Б.] *За единство!* — «Правда», [Вена], 1910, № 11, 18 (31) марта, стр. 3. — 311.
- *Thêm một "nhà phê bình" phong trào vô sản.* — *Еще один «критик» пролетарского движения.* — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 14, 22 июня (5 июля), стр. 3—6. — 305.
- *Việc thủ tiêu quyền lãnh đạo của giai cấp vô sản trong lịch sử cách mạng Nga của phái men-sê-vích.* — *Ликвидация гегемонии пролетариата в меньшевистской истории русской революции.* (Как А. Потресов ликвидировал Г. Плеханова и «Искру»). — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 3—7; № 49, 3 (16) октября, стр. 3—6. — 241 - 242, 244 - 247.
- Các đồng chí.* Cách mạng đã bùng nổ. Truyền đơn. — *Товарищи.* Революция началась. Листовка. Спб., 21 января 1905. 2 стр. (РСДРП). Подпись: Бюро Комитетов Большинства. — 17 - 18.
- Các đồng chí kính mến.* Nhóm tư tưởng của phái bên-sê-vích ở Giơ-ne-vơ tại hội nghị ngày 21 tháng Tư 1909 đã quyết định... Truyền đơn. Genève, ngày 24 tháng Tư 1909. 1 tr. —

- Уважаемые товарищи.* Женевский идейный кружок большевиков на собрании 21 апреля 1909 г. постановил... Листовка. Genève, 24 апреля 1909. 1 стр. — 229 - 230.
- Các đồng chí!* — Nhiều tổ chức bên-sê-vích tích cực thảo luận vấn đề thành lập trường đảng ở nước ngoài... Truyền đơn. — *Tоварищи!* В некоторых большевистских организациях усиленно дебатруется вопрос об устройстве партийной школы за границей... Листовка. [Париж, 1909, не позднее июня]. 1 стр. (Только для членов РСДРП, считающих себя сторонниками большевистского течения в партии). Подпись: Редакция газ. «Пролетарий» (в расширенном составе). — 236, 259.
- [Các nghị quyết của Hội nghị ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản"]*. — [Резолюции Совещания расширенной редакции «Пролетария»]. — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 46. Приложение к № 46 газеты «Пролетарий», 16 (3) июля, стр. 3—7. — 238, 239, 253.
- [Cau-xky, C.] Thư của Cau-xky [gửi những người tổ chức trường ở Ca-pri]*. Ngày 20 tháng Tám 1909. — [Каутский, К.] Письмо Каутского [к организаторам Каприйской школы]. 20 августа 1909 г. — В листовке: К вопросу о партийной школе. (Четыре документа). Изд. парт. школы. Б. м., [1909], стр. 1—2. (РСДРП). — 264.
- "Câu vông"*, Gio-ne-vơ. — «Радуга», Женева. — 143, 144.
- [Chú thích của ban biên tập báo "Người vô sản" cho bức thư của G. V. Plê-kha-nốp gửi ban biên tập báo "Tia lửa"]*. — [Примечание редакции «Пролетария» к письму Г. В. Плеханова в ред. «Искры».] — «Пролетарий», Женева, 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 6, в отд.: Из партии. — 57.
- "Chuyên san tranh luận"*, [Pa-ri]. — «Дискуссионный Листок», [Париж]. — 319, 323, 324, 368, 371.
- 1910, № 1, 6 (19) марта, стр. 1—3. — 316.
- 1910, № 2, 25 мая (7 июня), стр. 26—30. На газ. дата: 24/7 июня. — 368.
- 1911, № 3, 29 апреля (12 мая), стр. 3—8. — 343, 350.
- Chương trình học tập của trường [ở Ca-pri]*. — Программа занятий школы [на Капри]. — В листовке: К вопросу о партийной школе.

- (Четыре документа). Изд. парт. школы. Б. м., 1909, стр. 1. (РСДРП). — 234, 237, 247, 249, 256 - 257.
- Cô-dơ-lốp-xki, L. Lược khảo về chủ nghĩa công đoàn ở Pháp.* — Козловский, Л. Очерки синдикализма во Франции. М., «Свободная Мысль», 1906. 110 стр. — 147.
- Cra-xi-cốp, P. A. Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 4 tháng Chín 1905. Bản thảo¹. — Красиков, П. А. Письмо В. И. Ленину. 4 сентября 1905 г. Рукопись. — 84.
- Cri-tép-xki, B. N. Những giới hạn của chế độ đại nghị.* — Кричевский, Б. Н. Границы парламентаризма. — «Образование», Спб., 1907, № 8, стр. 1—26; № 9, стр. 90—117. — 147.
- Cuộc vận động bầu cử của chúng ta.* (Thư gửi từ Pê-téc-bua). — *Наша избирательная кампания.* (Письмо из Петербурга). — «Социал-Демократ», [Париж], 1909, № 9, 31 октября (13 ноября), стр. 3—5. Подпись: А. Ч. — 271.
- Cương lĩnh của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga được thông qua tại Đại hội II của đảng.* — Программа Российской соц.-дем. рабочей партии, принятая на Втором съезде партии. — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 1—6. (РСДРП). — 231, 260, 263, 266, 341, 346.
- Cương lĩnh ruộng đất [đã được thông qua tại Đại hội IV (Đại hội thống nhất) của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga].* — Аграрная программа, [принятая на IV (Объединительном) съезде РСДРП]. — В листовке: Постановления и резолюции Объединит. съезда Российской социал-демократической рабочей партии. [Спб.], тип. ЦК, [1906], стр. 1. (РСДРП). — 293 - 294, 346.
- Dem-li-a-tơ-ca, R. X. Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 13 tháng Chạp 1904. Bản thảo². — Землячка, Р. С. Письмо В. И. Ленину. 13 декабря 1904 г. Рукопись. — 5—6.
-
1. In lần đầu không đầy đủ trong cuốn sách: Lê-nin, V. I. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 3, tập VIII, 1930, tr. 491.
2. Đăng lần đầu trên tạp chí "Cách mạng vô sản", tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1925, số 3 (38), tr. 13 - 17.

- [Di-nô-vi-ép, G. E.] *Những bài học đấu tranh giai cấp*. (Cuộc tổng bãi công ở Thụy-điển). — [Зиновьев, Г. Е.] *Уроки классовой борьбы*. (Всеобщая забастовка в Швеции). — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 1—2. — 239, 259.
- Dự án các điểm cơ bản [của cải cách ruộng đất do Nhóm lao động và Hội liên hiệp nông dân đưa ra Đu-ma nhà nước II]*. — Проект основных положений [земельной реформы, внесенный во II Государственную думу от имени Трудовой группы и Крестьянского союза]. — В кн.: [Материалы, поступившие в Общее собрание Государственной думы 2-го созыва]. Б. м., [1907], л. 17—19, 37. — 152.
- Dự án các điểm cơ bản của đạo luật ruộng đất [do nhóm những người xã hội chủ nghĩa - cách mạng đưa ra trong Đu-ma nhà nước II]*. — Проект основных положений земельного закона, [внесенный во II Государственную думу от имени группы социалистов-революционеров]. — В кн.: [Материалы, поступившие в Общее собрание Государственной думы 2-го созыва]. Б. м., [1907], л. 486—491. — 152.
- Dự thảo những điểm cơ bản [của đạo luật ruộng đất do 104 đại biểu Đu-ma nhà nước đưa ra]*. — Проект основных положений [земельного закона, внесенный 104 членами Государственной думы]. — В кн.: Стенографические отчеты [Государственной думы]. 1906 год. Сессия первая. Т. I. Заседания 1—18 (с 27 апреля по 30 мая). Спб., гос. тип., 1906, стр. 560—562. (Государственная дума). — 152.
- Đã đến lúc kết thúc chưa? — Не пора ли покончить?* — «Голос Социал-Демократа», [Женева], 1908, № 1 - 2, февраль, стр. 24—26. — 190, 191.
- Đại hội quốc tế Cò-pen-ha-gơ*. [Nghị quyết được thông qua tại hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào tháng Giêng 1910.] — *Копенгагенск. междунар. конгресс*. [Резолюция, принятая на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 10, в отд.: Из партии. — 338 - 339.
- Đại hội III thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. — Третий очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Женева, тип. партии, 1905. XXIX, 401 стр. (РСДРП). — 65, 72, 134.

- Đạo dụ gửi Pháp viện chấp chính tối cao [về việc nông dân ra khỏi công xã và việc củng cố ruộng đất được chia thành sở hữu riêng]*. Ngày 9 (22) tháng Mười một 1906]. — Указ правительствующему Сенату [о выходе крестьян из общин и закреплении в собственность наделных участков. 9 (22) ноября 1906 г.]. — «Правительственный Вестник», Спб., 1906, № 252, 12 (25) ноября, стр. 1. — 293.
- Đạo dụ [về việc thành lập Đu-ma nhà nước]*. Ngày 6 (19) tháng Tám 1905]. — Манифест [об учреждении Государственной думы. 6 (19) августа 1905 г.]. — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1. — 348.
- Đạo luật ngày 6 tháng Tám 1905* — Закон 6 августа 1905 г. — xem Quy chế về bầu cử Đu-ma nhà nước và Đạo dụ về việc thành lập Đu-ma nhà nước.
- Đạo luật ngày 9 tháng Mười một 1906* — Закон 9 ноября 1906 г. — xem Đạo dụ gửi Pháp viện chấp chính tối cao về việc nông dân ra khỏi công xã và việc củng cố ruộng đất được chia thành sở hữu riêng.
- Đạo luật ngày 3 tháng Sáu 1907* — Закон 3 июня 1907 г. — xem Quy chế về bầu cử Đu-ma nhà nước.
- Điều lệ Đảng [được thông qua Đại hội III của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]*. — Устав партии, [принятый на III съезде РСДРП]. — В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 17—18. (РСДРП). — 70, 72, 73 - 75, 76 - 77, 78, 79, 86, 91, 95, 260, 263, 266.
- Điều lệ tổ chức của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được thông qua tại Đại hội II của đảng*. — Организационный устав Российской соц.-дем. рабочей партии, принятый на Втором съезде партии. — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 7—9. (РСДРП). — 57, 58.
- [Đoạn viết thêm cho bài báo: Lê-nin, V. I. Về việc đánh giá cuộc cách mạng Nga]. — [Приписка к статье: Ленин, В. И. К оценке русской революции]. — «Пролетарий», Женева, 1908, № 30, (23) 10 мая, стр. 6. — 191.

- "*Đồng chí*", Xanh Pê-téc-bua. — «Товарищ», Спб. — 148.
- "*Đời sống*", Mát-xcơ-va. — «Жизнь», М. — 348, 352.
- "*Đời sống mới*", Xanh Pê-téc-bua. — «Новая Жизнь», Спб. — 132, 135 - 136, 139, 166, 172.
- Đu-ma nhà nước III*. — Т ретья Государственная дума. Сессия 3-я. Фракция народной свободы в период 10 октября 1909 года — 5 июня 1910 года. Отчет и речи депутатов. Спб., 1910. 90. 182 стр. — 33⁰.
- Đu-ma phản cách mạng*. — Дума контрреволюции. — «Последние Известия», Женева, 1905, № 247, 1 сентября (19 августа), стр. 1—4. — 82 - 83.
- Ê-déc-xki, Ph. Cuộc bãi công của công nhân Pháp*. — Езерский, Ф. *Стачка французских рабочих*. — «Образование», Спб., 1907, № 1, стр. 100—127. Под общ. загл.: На Западе. (Из Франции). — 147.
- [*Gióóc-đà-ni-a, N. N.*] "*Đa số*" hay là "*thiểu số*"? [Жордания, Н. Н.] «Большинство» или «меньшинство»? Перевод с груз. (из № № 1, 2 и 3 «Социал-Демократа»). С прилож. статьи К. Ц. "Съезд" и кон ференция. С предисл. и примеч. Ф. Пана. Изд. «Искры». Женева, тип. партии, 1905. 36 стр. (РСДРП). — 73, 74, 80.
- *Về "Thư gửi từ Cáp-ca-dơ"*. — По поводу «Письма с Кавказа». — «Дискуссионный Листок», [Париж], 1910, № 2, 25 мая (7 июня), стр. 28—30. Подпись: Ан. На газ. дата: 24/7 июня. — 368 - 369.
- Goóc-ki, A. M. Bút ký về giai cấp tiểu tư sản*. — Горький, А. М. *Замеки о мещанстве*. — 166, 171.
- *Sự hủy hoại nhân cách*. — *Разрушение личности*. — В кн.: *Очерки философии коллективизма*. Сборник первый. Спб., «Знание», 1909, стр. 351—403. — 177 - 178, 183, 184 - 185.
- *Sự thú nhận*. — *Исповедь*. — 166.
- *Thư gửi H. Xên-kê-vích*. Ngày 30 tháng Giêng 1908. — *Письмо Г. Сенкевичу*. 30 января 1908 г. — 169.
- *Về sự vô liêm sỉ*. — *О цинизме*. — В кн.: *Литературный распад*.

- Критический сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 299—311. — 169.
- Gô-gôn, N. V. Quan thanh tra*. — Гоголь, Н. В. *Ревизор*. — 85.
- [*Gu-xép, X. I. Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản"*]. — [Гусев, С. И. *Письмо в редакцию «Пролетария»*]. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 3—4. Под загл.: Из бесед с читателями. — 94 - 96.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin*. Ngày 20 tháng Giêng 1905. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 20 января 1905 г. Рукопись. — 15.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin*. Ngày 24 tháng Giêng 1905. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину*. 24 января 1905 г. Рукопись. — 15.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin*. Số 10. Chậm nhất là ngày 11 tháng Ba 1905. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. № 10. Не позднее 11 марта 1905 г. Рукопись. — 24.
- *Thư gửi V. I. Lê-nin*. Số 11. Chậm nhất là ngày 11 tháng Ba 1905. Bản thảo². — *Письмо В. И. Ленину*. № 11. Не позднее 11 марта 1905 г. Рукопись. — 24.
- *Xanh Pê-téc-bua*. [Về công tác cổ động của Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong cuộc bầu cử vào ủy ban Si-đlốp-xki]. — С.- *Петербург*. [Об агитации Петербургского комитета РСДРП на выборах в комиссию Шидловского]. — «Вперед», Женева, 1905, № 10, 15 (2) марта, стр. 4, в отд.: Из рабочего движения. — 20.
- Gửi ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản"*. Thư thứ nhất. — *В расш. ред. «Пролетария»*. Письмо 1-ое. — Отдельный оттиск № 50 газеты «Пролетарий», [Париж, 28 ноября (11 декабря) 1909], стр. 1-2. — 272, 273.
- [*Gửi ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản"*]. Thư thứ hai. — [В расш.ред. "Пролетария"]. Письмо 2-ое. - Отдельный оттиск из № 50 газеты "Пролетарий", [Париж, 28 ноября (11 декабря) 1909], стр. 2. — 272, 273.
-
1. Đăng lần đầu trên tạp chí "Cách mạng vô sản", tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1902, số 3, tr. 167 - 169, 169 - 173.
2. Đăng lần đầu trên tạp chí "Cách mạng vô sản", tiếng Nga, Mát-xcơ-va, 1925, số 2 (37), tr. 46 - 49, 50 - 53.

Gửi các đồng chí công nhân đến trường ở NN. — *Товарищам-рабочим, прибывшим в школу в NN.* — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48. Приложение к № 47-48 газеты «Пролетарий», 11 (24) сентября, стр. 11—12. — 261, 262, 267 - 268.

Gửi toàn đảng. [Lời kêu gọi của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số. Ngày 12 (25) tháng Ba 1905]. — *K партии.* [Воззвание ЦК РСДРП и Бюро Комитетов Большинства. 12 (25) марта 1905 г.]. — «Вперед», Женева, 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. 6, в отд.: Из партии, в ст.: [Ленин, В. И.] Второйшаг. — 36.

"*Học vấn*", Xanh Pê-téc-bua. — «Образование», Спб. — 147, 155.

— 1907, № 1, стр. 100—127. — 147.

— 1907, № 8, стр. 1—26; № 9, стр. 90—117. — 147.

Hội nghị các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga. — *Конференция социалдемократических организаций в России.* Резолюция о Государственной думе. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 22, 24 (11) октября, стр. 1. — 105.

Hội nghị toàn Nga Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — *Всероссийская конференция Росс. соц.- дем. рабочей партии.* (В декабре 1908 года). Изд. газ. «Пролетарий». Paris, 1909. 47 стр. (РСДРП). — 374.

Huy-xman, C. Thư gửi V. I. Lê-nin. Ngày 5 tháng Tám 1905. Bản thảo¹. — *Гюисманс, К. Письмо В. И. Ленину.* 5 августа 1905 г. Рукопись. — 130.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 30 tháng Giêng 1908. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 30 января 1908 г. Рукопись. — 167.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 3 tháng Bảy 1908. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 3 июля 1908 г. Рукопись. — 206.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 31 tháng Tám 1908. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 31 августа 1908 г. Рукопись. — 208 - 209.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 27 tháng Mười 1908. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 27 октября 1908 г. Рукопись. — 213.

1 Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique", Paris, 1962, N 4.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 11 tháng Chạp 1908. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 11 декабря 1908 г. Рукопись. — 215.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 12 tháng Bảy 1909. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 12 июля 1909 г. Рукопись. — 231.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 23 tháng Tám 1909. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 23 августа 1909 г. Рукопись. — 242.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 10 tháng Chín 1909. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 10 сентября 1909 г. Рукопись. — 260.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 15 tháng Chín 1909. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 15 сентября 1909 г. Рукопись. — 262.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 23 tháng Chín 1909. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 23 сентября 1909 г. Рукопись. — 267.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 14 tháng Sáu 1910. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 14 июня 1910 г. Рукопись. — 328.

— *Thư gửi V. I. Lê-nin.* Ngày 8 tháng Tám 1910. Bản thảo¹. — *Письмо В. И. Ленину.* 8 августа 1910 г. Рукопись. — 335.

I-u-skê-vích, P. X. Ngành năng lượng hiện nay xét theo quan điểm của chủ nghĩa kinh nghiệm tượng trưng. — *Юшкевич, П. С. Современная энергетика с точки зрения эмпириосимволизма.* — В кн.: *Очерки по философии марксизма.* Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 162—214. — 182.

* *Khái luận về thế giới quan hiện thực.* — *Очерки реалистического мировоззрения.* Сборник статей по философии, общественной науке и жизни. Спб., Дороватовский и Чарушников, 1904. VII, 676 стр. — 177 - 178.

Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác. — *Очерки по философии марксизма.* Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908. 329 стр. — 177, 178, 181, 182, 183, 193.

[*Lây-tây-den, G. Đ.*] *Một sự đĩnh chính nhỏ!* (Thư gửi ban biên tập). —

1. Đăng lần đầu bằng tiếng Pháp trên tạp chí "Cahiers du Monde Russe et Soviétique", Paris, 1962, N 4.

- [Лейтейзен, Г. Д. *Маленькая поправка!* (Письмо в редакцию). — «Вперед», Женева, 1905, № 15, 21 (7) апреля, стр. 4. Подпись: Гедист. — 38.
- [Lây-tây-den, G. Đ.] *Phái Ghe-đơ và sự tham gia của những người dân chủ - xã hội Nga vào chính phủ cách mạng lâm thời.* — [Лейтейзен, Г. Д.] Гедисты и участие русских социал-демократов в современном революционном правительстве. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 26, 25 (12) ноября, стр. 6. Подпись: Линдов. — 139.
- [Lê-nin, V. I. *Bản về phái "Tiến lên".* — Ленин, В. И. О фракции «Впередовцев». — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 15-16, 12 сентября (30 августа), стр. 9—10. — 333.
- *Bản về phái ủng hộ chủ nghĩa triêu hồi và thuyết tạo thần.* — О фракции сторонников отзовизма и богостроительства. — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48. Приложение к № 47-48 газеты "Пролетарий", 11 (24) сентября, стр. 1—10. — 239, 246, 257, 258.
- *Bản tuyên bố và những vấn kiện về việc các cơ quan trung ương đoạn tuyệt với đảng.* — Заявление и документы о разрыве центральных учреждений с партией. № 13. Изд.-во «Вперед». Женева, ко-оп. тип., 1905. 13 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 11 - 12.
- *Bút ký của một nhà chính luận.* I. Về "cương lĩnh hành động" của những kẻ ủng hộ và bảo vệ chủ nghĩa triêu hồi. — Заметки публициста. I. О «платформе» сторонников и защитников отзовизма. — «Дискуссионный Листок», [Париж], 1910, № 1, 6 (19) марта, стр. 1—3. Подпись: Н. Ленин. — 316.
- *Chính sách ruộng đất mới.* — Новая аграрная политика. — «Пролетарий», Женева, 1908, № 22, 3 марта (19 февраля), стр. 1. — 289 - 290.
- *Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán.* Бút ký phê phán một triết học phản động. — Материализм и эмпириокритицизм. Критические заметки об одной реакционной философии. М., «Звено», [май] 1909. III, 438 стр. Перед загл. авт.: Вл. Ильин. — 194, 204, 228, 230 - 231, 283 - 284.
- *Chủ nghĩa Mác và chủ nghĩa xét lại.* — Марксизм и ревизионизм. — В кн.: Карл Маркс (1818—1883). К двадцатипятилетию со

- дня его смерти (1883—1908). Спб., [Кедровы], 1908, стр. 210—217. На обл. загл.: Памяти Карла Маркса. Подпись: Вл. Ильин. — 198.
- *Cương lĩnh ruộng đất của Đảng dân chủ - xã hội trong cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất 1905 - 1907.* Tháng Mười một - tháng Chạp 1907. — Аграрная программа социал-демократии в первой русской революции 1905—1907 годов. Ноябрь—декабрь 1907 г. — 148 - 149, 152, 291.
- *Dàn bài cuốn "Giải cấp công nhân và cách mạng".* Tháng Tám 1905. — Планы брошюры «Рабочий класс и революция». Август 1905. — 74.
- *Dự thảo nghị quyết về việc củng cố đảng và củng cố sự thống nhất của đảng.* Ngày 21 tháng Mười (3 tháng Mười một) 1909. — Проект резолюции об укреплении партии и ее единства. 21 октября (3 ноября) 1909 г. — 278, 366.
- *Đã đến lúc kết thúc.* — Пора кончить. — «Вперед», Женева, 1905, № 1, 4 января (22 декабря), стр. 4, в отд.: Из партии. — 10.
- *Đại diện của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.* — Представительство РСДРП в Международном социалистическом бюро. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 8, в отд.: Из партии. Подпись: Н. Ленин. — 108.
- *Điểm qua tình hình trong nước.* — Внутреннее обозрение. — «Заря», Stuttgart, 1901, № 2-3, декабрь, стр. 361—403. Подпись: Т. Х. — 2.
- *Giấy nhận thực cấp cho V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích.* Ngày 31 tháng Bảy 1905. — Удостоверение В. Д. Бонч-Бруевичу. 31 июля 1905 г. — 65.
- *Gửi ban biên tập báo "Bernern Tagwacht"* — Редакции газеты "Bernern Tagwacht" — xem Lenin, W. I. Erklärung.
- *Gửi Ban thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.* Ngày 8 tháng Bảy 1905. — В Секретариат Международного социалистического бюро. 8 июля 1905 г. — 53 - 54, 58 - 59.
- *Gửi Ban thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Bruy-xen.* Ngày 24 tháng Bảy 1905. — В Секретариат Международного социа

- листического бюро в Брюсселе. 24 июля 1905 г. — 61 - 63, 64, 130 - 131.
- [Lê-nin, V. I.] *Hai sách lược của Đảng dân chủ - xã hội trong cách mạng dân chủ.* — [Ленин, В. И.] *Две тактики социал-демо кратии в демократической революции.* Изд. ЦК РСДРП. Женева, тип. партии, 1905. VIII, 108 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 55, 66.
- *Họ định lừa gạt ai?* — *Kого они хомят обмануть?* — «Вперед», Женева, 1905, № 10, 15 (2) марта, стр. 6, в отд.: Из партии. — 29.
- *Làm gì? Những vấn đề cấp bách trong phong trào chúng ta.* — *Что делать? Наболевшие вопросы нашего движения.* Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 стр. После загл. авт.: Н. Ленин. — 115.
- *Lời ban biên tập báo "Người vô sản".* [Nhân bài "Về những vấn đề trước mắt"]. — *От редакции «Пролетария».* [По поводу статьи «К очередным вопросам»]. — «Пролетарий», Париж, 1909, № 42, 12 (25) февраля, стр. 3—4. — 221.
- *Lời tuyên bố của [ban biên tập báo "Người vô sản"].* — *Заявление [редакции «Пролетария»].* — «Пролетарий», [Женева], 1908, № 21, 26 (13) февраля, стр. 8. — 184.
- *Lời tựa viết cho cuốn sách mỏng của Vôi-nốp (A. V. Lu-na-tsác-xki) về quan hệ giữa đảng với công đoàn.* Tháng Mười một 1907. — *Предисловие к брошюре Воинова (А. В. Луначарского) об отношении партии к профессиональным союзам.* Ноябрь 1907 г. — 146 - 147.
- *Lời tựa viết cho lần xuất bản thứ hai [cuốn "Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga"].* — *Предисловие ко второму изданию [книги «Развитие капитализма в России»].* — В кн.: Ленин, В. И. Развитие капитализма в России. Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Изд. 2-е, доп. Спб., «Паллада», 1908, стр. V—VIII. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. Подпись: Автор. — 290.
- *Một bước tiến, hai bước lùi.* (Cuộc khủng hoảng trong đảng ta). — *Шаг вперед, два шага назад.* (Кризис в нашей партии). Женева, тип. партии, 1904. VIII, 172 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 178.

- *Một bước tiến, hai bước lùi.* N. Lê-nin trả lời Rô-da Lúс-xăm-bua. — *Шаг вперед, два шага назад.* Ответ Н. Ленина Розе Люксембург. Позднее 2 (15) сентября 1904 г. — 60.
- *Nhân bài "Về những vấn đề trước mắt" По повобу смамы "Кочеребным вопросам" - xem Lê-nin, V. I. Lời ban biên tập báo "Người vô sản".*
- *Nhu cầu của nông thôn.* (Gửi nông dân nghèo). — *Нужды деревни.* (К деревенской бедноте). Спб., «Молот», 1905. 63 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 119.
- *Những cuộc thảo luận về vấn đề ruộng đất tại Du-ma III.* — *Аграрные прения в III Думе.* — «Пролетарий», Женева, 1908, № 40, 1 (14) декабря, стр. 3—5. Подпись: Н. Л. — 289.
- *Những phần tử thủ tiêu bị vạch mặt.* — *Разоблаченные ликвидаторы.* «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 4—5. — 239, 246, 262.
- *Phái dân chủ công nhân và phái dân chủ tư sản.* — *Рабочая и буржуазная демократия.* — «Вперед», Женева, 1905, № 3, 24 (11) января, стр. 1. — 2.
- *Sách lược của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong thời gian vận động bầu cử. Trả lời phỏng vấn của cộng tác viên báo "L'Humanité" ngày 17 tháng Hai (2 tháng Ba) 1907.* — *Тактика РСДРП во время избирательной кампании. Интервью, данное сотруднику «L'Humanité» 17 февраля (2 марта) 1907 г. xem Lê-nin, V. I. Une interview du citoyen Lénine.*
- *Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga.* Quá trình hình thành thị trường trong nước của công nghiệp lớn. — *Развитие капитализма в России.* Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб., Водовозова, 1899. IX, IV, 480 стр.; 2 л. диар.; VII стр. табл. Перед загл. авт.: Владимир Ильин. — 289.
- * — *Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở Nga.* Quá trình hình thành thị trường trong nước của công nghiệp lớn. — *Развитие капитализма в России.* Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Изд. 2-е, доп. Спб., «Паллада», 1908. VIII, VIII, 489 стр. Перед загл. авт.: Владимир Ильин. — 290.

- [Lê-nin, V. I.] *"Sự thống nhất của Nga hoàng với nhân dân, và sự thống nhất của nhân dân với Nga hoàng"*. — [Ленин, В. И.] «Единение царя с народом и народа с царем». — «Пролетарий», Женева, 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 1. — 82.
- *Sự trình bày rõ nhất về một kế hoạch mơ hồ nhất*. — Самое ясное изложение самого путаного плана. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. — 2-3. — 82.
- *Tẩy chay Du-ma Bu-lư-ghin và khởi nghĩa*. — Бойкот булыгинской Думы и восстание. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 12, 16 (3) августа, стр. 1. — 82, 89.
- *Theo đuôi giai cấp tư sản quân chủ hay là đứng đầu giai cấp vô sản cách mạng và nông dân?* — В хвосте у монархической буржуазии или во главе революционного пролетариата и крестьянства? — «Пролетарий», Женева, 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 1-2. — 82.
- *Thông báo về việc thành lập Ban tổ chức và về việc triệu tập Đại hội III thường kỳ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Sau ngày 11 (24) tháng Chạp 1904. — Извещение об образовании Организационного Комитета и о созыве III очередного съезда Российской социал-демократической рабочей партии. Декабрь, позднее 11 (24), 1904 г. — 10.
- *Thông cáo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. — Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. — В кн.: Извещение о III съезде Российской социалдемократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 3-6. (РСДРП). Подпись: Центральный Комитет РСДРП. — 42, 50 - 52, 55.
- *Thủ tiêu chủ nghĩa thủ tiêu*. — Ликвидация ликвидаторства. — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 46, 11 (24) июля, стр. 1-2. — 235, 345.
- *Thuyết về sự phát sinh tự nhiên*. — Теория самопроизвольного зарождения. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 16, 14 (1) сентября, стр. 4. — 82.
- *Thư gửi Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 13 tháng Ba 1905. — Письмо Петербургскому комитету РСДРП. 13 марта 1905 г. — 41.

- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 28 tháng Bảy 1905. — Письмо Центральному Комитету РСДРП. 28 июля 1905 г. — 90 - 91.
- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 14 tháng Tám 1905. — Письмо Центральному Комитету РСДРП. 14 августа 1905 г. — 82.
- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 3 tháng Mười 1905. — Письмо Центральному Комитету РСДРП. 3 октября 1905 г. — 106.
- *Thư gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 27 tháng Mười 1905. — Письмо Центральному Комитету РСДРП. 27 октября 1905 г. — 132.
- *Thư gửi A. Bê-ben*. Ngày 8 tháng Hai 1905. — Письмо А. Бебелю. 8 февраля 1905 г. — В листовке: Дорогие товарищи! Тов. Бебель, по нашей просьбе, сообщил нам... [Женева, изд. ред. «Искры», 1905], стр. 1. — 17, 60.
- *Thư gửi A. A. Bô-gđa-nốp*. Ngày 10 tháng Giêng 1905. — Письмо А. А. Богданову. 10 января 1905 г. — 12.
- *Thư gửi V. Đ. Bôn-tơ - Bru-ê-vích*. Ngày 8 tháng Mười một 1910. — Письмо В. Д. Бонч-Бруевичу. 8 ноября 1910 г. — 356.
- *Thư gửi các học viên trường ở Ca-pri*: gửi các đồng chí I-u-li, Va-ni-a, Ха-vê-li, I-van, Vla-đi-mia, Xta-ni-xláp và Phô-ma. Ngày 30 tháng Tám 1909. — Письмо ученикам Каприйской школы: товарищам Юлию, Ване, Савелию, Ивану, Владимиру, Станиславу и Фоме. 30 августа 1909 г. — 257.
- *Thư gửi các học viên trường ở Ca-pri*. Tháng Mười 1909. — Письмо ученикам Каприйской школы. Октябрь 1909 г. — 281.
- *Thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa*. Ngày 2 tháng Sáu 1905. — Письмо Международному социалистическому бюро. 2 июня 1905 г. — 47.
- *Thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa*. Ngày 27 tháng Mười 1905. — Письмо Международному социалистическому бюро. 27 октября 1905 г. — 127.

- [Lê-nin, V. I.] *Thư gửi R. X. Dem-li-a-tơ-ca*. Ngày 26 tháng Chạp 1904. — [Ленин, В. И.] *Письмо Р. С. Землячке*. 26 декабря 1904 г. — 5.
- *Thư gửi A. M. Goóc-ki*. Ngày 9 tháng Giêng 1908. — *Письмо А. М. Горькому*. 9 января 1908 г. — 155.
- *Thư gửi A. M. Goóc-ki*. Ngày 2 tháng Hai 1908. — *Письмо А. М. Горькому*. 2 февраля 1908 г. — 171.
- *Thư gửi A. M. Goóc-ki*. Ngày 7 tháng Hai 1908. — *Письмо А. М. Горькому*. 7 февраля 1908 г. — 175.
- *Thư gửi A. M. Goóc-ki*. Ngày 13 tháng Hai 1908. — *Письмо А. М. Горькому*. 13 февраля 1908 г. — 183.
- *Thư gửi A. M. Goóc-ki*. Ngày 16 tháng Mười một 1909. — *Письмо А. М. Горькому*. 16 ноября 1909 г. — 282.
- *Thư gửi Grây-lích*. Ngày 3 tháng Hai 1905. — *Письмо к Грейдиху*. 3 февраля 1905 г. — 14 - 15.
- *Thư gửi C. Huy-xman*. Ngày 16 tháng Chín 1905. — *Письмо К. Гюисмансу*. 16 сентября 1905 г. — 97.
- *Thư gửi C. Huy-xman*. Ngày 1 tháng Ba 1908. — *Письмо К. Гюисмансу*. 1 марта 1908 г. — 187.
- *Thư gửi C. Huy-xman*. Ngày 25 tháng Hai 1909. — *Письмо К. Гюисмансу*. 25 февраля 1909 г. — 219.
- *Thư gửi P. N. Lê-pê-sin-xki*. Ngày 29 tháng Tám 1905. — *Письмо П. Н. Лепешинскому*. 29 августа 1905 г. — 79.
- *Thư gửi A. I. Li-u-bi-mốp*. Ngày 10 tháng Tư 1910. — *Письмо А. И. Любимову*. 10 апреля 1910 г. — 315.
- *Thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki*. Ngày 1 tháng Tám 1905. — *Письмо А. В. Луначарскому*. 1 августа 1905 г. — 67.
- *Thư gửi A. V. Lu-na-tsác-xki*. Khoảng ngày 15 và 19 tháng Tám 1905. — *Письмо А. В. Луначарскому*. Между 15 и 19 августа 1905 г. — 80.
- *Thư gửi I-u. I-u. Mác-khlép-xki*. Ngày 7 tháng Mười 1910. — *Письмо Ю. Ю. Мархлевскому*. 7 октября 1910 г. — 349.
- [*Thư gửi những người tổ chức trường đảng ở Ca-pri*]. Ngày 5 (18)

- tháng Tám 1909. — [*Письмо организаторам Каприйской партийной школы*]. 5 (18) августа 1909 г. — В листовке: К вопросу о партийной школе. (Четыре документа). Изд. Парт. шкафы. Б. м., [1909], стр. 2. (РСДРП). Под загл.: Письмо Н. Ленина. — 236, 237, 253, 254, 267.
- *Thư gửi M. Nin-xen*. Ngày 27 tháng Giêng 1908. — *Письмо М. Нильсену*. 27 января 1908 г. — 160.
- *Thư gửi I. I. Xơ-voóc-txốp - Xtê-pa-nốp*. Ngày 2 tháng Chạp 1909. — *Письмо И. И. Скворцову-Степанову*. 2 декабря 1909 г. — 288.
- *Tiến tới thống nhất*. — *K единству*. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 2—3. — 322.
- *"Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng*. (Trả lời báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội"). — «Голос» ликвидаторов против партии. (Ответ «Голосу Социал-Демократа»). Листовка. Отд. оттиск из № 12 «Социал-Демократа», ЦО РСДРП. [Париж, 23 марта (5 апреля) 1910 г.]. 2 стр. (РСДРП). — 306, 311, 324.
- *"Tiếng nói" của phái thủ tiêu chống đảng*. (Trả lời báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội"). — «Голос» ликвидаторов против партии. (Ответ «Голосу Социал-Демократа»). — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 12, 23 марта (5 апреля), стр. 5—6. — 311, 324, 370, 373.
- * — *Trong 12 năm*. Tập bài báo. T. 1. — *За 12 лет*. Собрание статей. Т. 1. Два направления в русском марксизме и русской социал-Демократии. Спб., тип. Безобразова, [1907]. XII, 471 стр. Перед загл. авт.: Вл. Ильин. На тит. л. год изд.: 1908. — 148, 153, 154.
- *Truyện đồn về Gai-va-xơ*. — *Пусток о Гаувасе*. — В листовке: ЗБЦК доводит до сведения всех заграничных групп следующее письмо, полученное им от представителя РСДРП в Межд. соц. бюро т. Ленина. [Париж], 18 марта 1910, стр. 1. (РСДРП). — 304.
- *Vấn đề ruộng đất*. Phần I. — *Аграрный вопрос*. Ч. I. Спб., 1908. 264 стр. Перед загл. авт.: Вл. Ильин. — 148 - 149, 287.
- *Về cuộc bầu cử ở Pê-téc-bua*. (Tiểu luận). — *К выборам в Петер-*

- бурге*. (Заметка). — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 2—3. — 239, 246, 247.
- [*Lê-nin V. I.*] *Về những cuộc biểu tình được tổ chức tốt của những người vô sản và về những lý lẽ tồi của một số nhà trí thức*. — [Ленин, В. И.] *О хороших демонстрациях пролетариев и плохих рассуждениях некоторых интеллигентов*. — «Вперед», Женева, 1905, № 1, 4 января (22 декабря), стр. 2—3. — 1.
- *Về thống kê các cuộc bãi công ở Nga*. — *О статистике стачек в России*. «Мысль», М., 1910, № 1, декабрь, стр. 12—23; 1911, № 2, январь, стр. 19—29. — 344.
- *Về trường đảng được tổ chức ở nước ngoài tại NN*. [Nghị quyết của Hội nghị ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản"]. — *О партийной школе, устраиваемой за границей в NN*. [Резолюция Совещания расширенной редакции «Пролетария»]. — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 46. Приложение к № 46 газеты «Пролетарий», 16 (3) июля, стр. 7. — 235, 247.
- *Về vấn đề thống nhất đảng*. [Tái bút của ban biên tập báo "Người vô sản" cho biên bản của hội nghị lần thứ ba các đại diện Ban chấp hành trung ương và Ban tổ chức hồi tháng Chín 1905]. — *К вопросу о партийном объединении*. [Приписка от редакции «Пролетария» к протоколу 3-го совещания представителей ЦК и ОК в сентябре 1905 г.]. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 4. — 138.
- *Về việc đánh giá cuộc cách mạng Nga*. — *К оценке русской революции*. — «Пролетарий», Женева, 1908, № 30, (23) 10 мая, стр. 3—6. — 191.
- [*Về việc triệu tập Đại hội III của đảng*]. Lời ban biên tập. — [O созыве III партийного съезда]. От редакции. — «Вперед», Женева, 1905, № 8, 28 (15) февраля, стр. 1. — 19, 23.
- * — *Ý nghĩa lịch sử của cuộc đấu tranh nội bộ đảng ở Nga*. — *Исторический смысл внутрипартийной борьбы в России*. — «Дискуссионный Листок», [Париж], 1911, № 3, 29 апреля (12 мая), стр. 3—8. Подпись: Н. Ленин. — 343, 350.
- Lê-pê-sin-xki, P. N.* *Thư gửi ban phụ trách công tác phát hành của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. Ngày 28 tháng Tám 1905. Bản

- thảo¹. — *Лепешинский, П. Н. Письмо к коллегии экспедиции РСДРП*. 28 августа 1905 г. Рукопись. — 76, 79.
- Lịch sử nước Nga thế kỷ XIX*. — *История России в XIX веке*. Т. 1—9. М., Гранат, б. г. 9 т. — 207.
- Lời ban biên tập*. — *От редакции*. — «Вперед», Женева, 1905, № 8, 28 (15) февраля, стр. 4, в отд.: Из партии. — 23.
- Lời ban biên tập*. [Bổ sung bài báo: "Bức thư ngỏ"]. — *От редакции*. [К статье: «Открытое письмо»]. — «Голос Социал-Демократа», [Париж], 1910, № 19-20, январь — февраль, стр. 24. — 370.
- Lu-na-tsác-xki, A. V.* *Chủ nghĩa vô thần*. — *Луначарский, А. В. Атеизм*. — В кн.: *Очерки по философии марксизма*. Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 107—161. — 182.
- *Công nhân Pê-téc-bua đã đến gặp Nga hoàng như thế nào?* Số 16. — *Как петербургские рабочие к царю ходили*. № 16. Изд-во «Вперед». Женева, кооп. тип., 1905. 23 стр. Перед загл. авт.: В. Воинов. Загл. на русск. и нем. яз. — 66.
- *Cuộc khủng hoảng trong Đảng công nhân Ý*. — *Кризис в итальянской рабочей партии*. — «Пролетарий», Genève, 1908, № 23, (11 мар.) 27 февраля, стр. 7—8, в отд.: *Иностранная жизнь*. Подпись: Воинов. — 174, 176, 186.
- *Nghị viện và ý nghĩa của nó*. — *Парламент и его значение*. «Пролетарий», Женева, 1905, № 25, 16 (3) ноября, стр. 1—2. — 110 - 113.
- *Phác qua lịch sử đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản châu Âu*. — *Очерки из истории революционной борьбы европейского пролетариата*. Женева, тип. партии, 1905. 2, 38 стр. (РСДРП). Загл. на русск. и нем. яз. — 66.
- *Phác qua lịch sử đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản Tây Âu*. *Cách mạng tháng Hai và hiệu quả của nó*. — *Очерки по истории революционной борьбы западноевропейского пролетариата*. Февральская революция и ее последствия. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 2—3. — 81.
- Lúc-xăm-bua, R.* *Cờn say cách mạng*. — *Люксембург, Р. Революцион-*

1. In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XVI, 1931, tr. 294.

- noe похмелье. — «Пролетарий», Париж, 1909, № 44, 8 (21) апреля, стр. 3—6. — 230 - 231.
- [*Lúc-xăm-bua, R.*] Những vấn đề có tính chất tổ chức của Đảng dân chủ - xã hội Nga. — [Люксембург, Р.] Организационные вопросы русской социал-демократии. — «Искра», [Женева], 1904, № 69, 10 июля, стр. 2—7. — 60.
- Ma-xlốp, P. P.* Sự phát triển của nền kinh tế quốc dân và ảnh hưởng của nó đến cuộc đấu tranh của các giai cấp ở thế kỷ XIX. — Маслов, П. П. Развитие народного хозяйства и влияние его на борьбу классов в XIX веке. — В кн.: Общественное движение в России в начале XX-го века. Под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресова. Т. I. Предвестники и основные причины движения. Спб., тип. «Общественная Польза», 1909, стр. 643—662, в отд.: Итоги. — 291 - 292.
- Mác, C.* Các học thuyết về giá trị thặng dư (quyển IV của bộ "Tư bản"). Tháng Giêng 1862 - tháng Bảy 1863. — Маркс, К. Теории прибавочной стоимости (IV том «Капитала»). Январь 1862 г. — июль 1863 г. — 149, 293.
- *Đấu tranh giai cấp ở Pháp từ 1848 đến 1850.* Tháng Giêng - ngày một tháng Mười một 1850. — Классовая борьба во Франции с 1848 по 1850 г. Январь — 1 ноября 1850 г. — 112.
- *Thư gửi L. Cu-ghen-man.* Ngày 12 tháng Tư 1871. — Письмо Л. Кугельману. 12 апреля 1871 г. — 186.
- *Thư gửi L. Cu-ghen-man.* Ngày 17 tháng Tư 1871. — Письмо Л. Кугельману. 17 апреля 1871 г. — 186.
- *Tuyên ngôn thành lập Hội liên hiệp công nhân quốc tế, thành lập ngày 28 tháng Chín 1864 tại hội nghị công khai, họp ở Xanh-Mác-tin-hơn-lơ, Long Ấu-cơ, ở Luân-đôn.* Ngày 21 - 27 tháng Mười 1864. — Учредительный манифест Международного Товарищества Рабочих, основанного 28 сентября 1864 г. на публичном собрании, состоявшемся в Сент-Мартинс-холле, Лонг-Эйк, в Лондоне. 21—27 октября 1864 г. — 241.
- Mác C. và Ăng-ghen, Ph.* Tuyên ngôn của Đảng cộng sản. Tháng Chạp 1847 - tháng Giêng 1848. — Маркс, К. и Энгельс, Ф. Манифест Коммунистической партии. Декабрь 1847 г. — январь 1848 г. — 36.
- Mác - Đô-nan, R.* Thư gửi V. I. Lê-nin. Ngày 24 tháng Hai 1905. Bản

- thảo¹. — Макдональд, Р. Письмо В. И. Ленину. 24 февраля 1905 г. Рукопись. — 17 - 18, 31.
- Mác-tốp, L.* Đại hội đảng hay đại hội của các tiểu tổ? — Мартов, Л. Партийный съезд или съезд кружков? — «Искра», [Женева], 1905, № 94, 25 марта, стр. 2—3. Подпись: Л. М. — 38.
- *Những nguyên nhân nhỏ của sự bức bối lớn.* — Маленькие причины великой обиды. — В кн.: Необходимое дополнение к «Дневникам» Г. В. Плеханова. Изд. ред. «Голоса Социал-Демократа». [Paris, кооп. тип. «Союз», апрель 1910], стлб. 8—16. (РСДРП). — 323 - 324.
- *Trên con đường đúng đắn.* — На верном пути. — «Голос Социал-Демократа», [Приж], 1910, № 19-20, январь — февраль, стр. 19—20. — 323, 371.
- *Vấn đề trước mắt.* — На очереди. По поводу революционной рецептуры. — «Искра», [Женева], 1905, № 107, 29 июля, стр. 3—5. Подпись: Л. М. — 74, 81.
- Mác-tư-nốp, A.* Đi tìm tính nguyên tắc. — Мартынов, А. В поисках за принципиальностью. (См. Г. В. Плеханов. «Комедия ошибок». «Дневник Соц.-Дем.». Февраль, № 10). — В кн.: Необходимое дополнение к «Дневникам» Г. В. Плеханова. Изд. ред. «Голоса Социал-Демократа». [Paris, кооп. тип. «Союз», апрель 1910], стлб. 1—8. (РСДРП). — 312, 323 - 324.
- *Vấn đề ruộng đất trong Du-ma phản cách mạng.* — Аграрный вопрос в контрреволюционной Думе. — «Голос Социал-Демократа», [Женева], 1908, № 10-11, ноябрь — декабрь, стр. 5—14. — 289.
- Ngày 1 tháng Năm.* Truyền đơn. — 1-ое мая. Листовка. [М., апрель 1910]. 2 стр. Подпись: Группа с.-д. — 327.
- Ngày 1 tháng Năm.* Truyền đơn. — Первое мая. Листовка. [Париж, 26 апреля 1910]. 2 стр. (РСДРП. Отдельный оттиск из № 13 «Социал-Демократа», ЦО РСДРП). — 327.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Cô-xto-rô-ma [Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về quyền đại diện của G. V. Plê-kha-nốp trong Cục quốc*

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XVI, 1931, tr. 58.

- tế xã hội chủ nghĩa*]. — Резолюция Костромского комитета [РСДРП относительно представительства Г. В. Плеханова в МСБ]. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), стр. 8, в отд.: Из партии. — 88.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ô-đét-xa Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga về cuộc đấu tranh nghiệp đoàn*. Bản thảo¹. — Резолюция Обесского комитета РСДРП о профессиональной борьбе. Рукопись. — 113-118.
- Nghị quyết của Ban chấp hành Ô-ri-ôn - Bri-an-xơ - Резолюция*. Орловско-Брянского комитета. «Искра», [Женева], 1905, № 106, 18 июля, стр. 7, в отд.: Из партии. — 72.
- Nghị quyết của Cau-xky* — Резолюция Каутского — xem Motion de Kautsky.
- Nghị quyết của [Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga] về công tác tuyên truyền và cổ động*. — Резолюция [III съезда РСДРП] о пропаганде и агитации. — В кн.: Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож, устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905, стр. 15—16. (РСДРП). Под общ. загп.: Главнейшие резолюции. — 98.
- Nghị quyết của [hội nghị sáng lập của các tổ chức miền Nam] về quyền đại diện của Đảng Nga tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa*. — Резолюция [учредительной конференции южных организаций] по поводу представительства Росс. партии в Интернациональном социалистическом бюро. — В листовке: [Решения южнорусской учредительной конференции РСДРП. Август 1905 г.]. Б. м., [1905], стр. 1. Гект. — 108.
- Nghị quyết do nhóm trợ giúp Ni-xơ thuộc Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga thông qua ngày 24 tháng Tư 1910*. — Резолюция, принятая Ницкой группой содействия РСДРП 24 апреля 1910 г. — В листовке: Заграничное Бюро Центрального Комитета. Ковсем заграничным группам содействия РСДРП. Б. м., [1910], стр. 3. (РСДРП). — 324.

¹ In lần đầu trong cuốn sách: Lê-nin, V. I. Toàn tập, tiếng Nga, xuất bản lần thứ 3, tập VIII, 1930, tr. 502 - 503.

- Nghị quyết do những người men-sê-vích ủng hộ đảng đưa ra tại cuộc họp của nhóm Giơ-ne-vơ số 1 thuộc Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào ngày 19 tháng Tư 1910*. Truyền đơn. — Резолюция, предложенная на собрании 1-й Женевской группы РСДРП 19 апреля 1910 г. меньшевиками-партийцами. Листовка. Б. м., [1910]. 1 стр. (РСДРП). — 324.
- Nghị quyết do những người men-sê-vích ủng hộ đảng đưa ra tại cuộc họp của nhóm trợ giúp men-sê-vích ở Pa-ri (ngày 4 tháng Tư 1910)*. — Truyền đơn. — Резолюция, предложенная на собрании меньшевистской группы содействия в Париже (4 апреля 1910г.) меньшевиками-партийцами. Листовка. Б. м., [1910]. 1 стр. (РСДРП). — 313, 324.
- Nghị quyết về các báo cáo [được thông qua tại Hội nghị đại biểu V của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (Hội nghị toàn Nga 1908)]*. — Резолюция по отчетам, [принятая на Пятой конференции РСДРП (Общероссийской 1908 г.)]. — В кн.: Извещение Центрального Комитета Российской с.-д. рабочей партии о состоявшейся очередной общепартийной конференции. [Изд. ЦК РСДРП. Paris, 1909], стр. 4. (РСДРП). — 300.
- "Ngọn cờ công nhân"*, Mát-xơ-va. — *Рабочее Знамя*, [М.], 1908, № 5, октябрь, стр. 4—5. — 251.
— 1908, № 7, декабрь, стр. 4—6. — 251.
- "Ngôi sao"*, Xanh Pê-téc-bua. — «Звезда», Спб. — 355, 356, 380 - 381.
- "Ngôn luận"*, Xanh Pê-téc-bua. — «Речь», Спб. — 239.
— 1909, № 208 (1092), 1 (14) августа, стр. 1, 2. — 239.
— 1909, № 216 (1100), 9 (22) августа, стр. 3. — 245.
- "Người công nhân"*, [Mát-xơ-va]. — «Рабочий», [М.]. — 99, 129.
— 1905, № 1, август. 12 стр. — 84, 88.
— 1905, № 2, 3 августа, стр. 2—3. — 121.
- "Người dân chủ - xã hội"*, [Vin-nô - Xanh Pê-téc-bua - Pa-ri - Giơ-ne-vơ]. — «Социал-Демакрат», [Вильно — Спб. — Париж — Женева]. — 254, 271, 278, 297, 299 - 300, 305, 306, 307 - 308, 309, 311, 312, 316, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 333, 340, 354, 366, 368, 369, 370, 371, 372, 375, 376, 378, 379, 380, 381, 384.
— [Париж], 1909, № 7-8, 8 (21) августа, стр. 3—6. — 239.

- "Người dân chủ - xã hội". — «Социал-Демократ», — 1909, № 9, 31 октября (13 ноября), стр. 3—5. — 271.
- [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 2—3, 10—12. — 300, 301, 308 - 309, 322, 325, 338 - 339, 371 - 372, 374.
- 1910, № 12, 23 марта (5 апреля), стр. 5—6. — 311, 322, 370, 371, 372.
- 1910, № 13, 26 апреля (9 мая), стр. 3—6. — 324.
- 1910, № 14, 22 июня (5 июля), стр. 3—6. — 305.
- 1910, № 15 - 16, 12 сентября (30 августа), стр. 9—10. — 333.
- 1910, № 17, 25 сентября (8 октября), стр. 6—7, 11. — 339 - 340.
- "Người vô sản", Giơ-ne-ơ. — «Пролетарий», Женева. — 43, 51, 55 - 56, 58, 59, 65, 67 - 68, 74, 82, 83, 86 - 87, 89, 93 - 94, 96, 97, 98, 99, 107, 129, 139.
- 1905, № 1, 27 (14) мая, стр. 1—3. — 43, 55, 57, 60, 61 - 61, 70.
- 1905, № 4, 17 (3) июня, стр. 6. — 58 - 59.
- 1905, № 5, 26 (13) июня, стр. 6. — 48.
- 1905, № 9, 26 (13) июля, стр. 5. — 32.
- 1905, № 10, 2 августа (20 июля), 6 стр. — 64.
- 1905, № 11, 9 августа (27 июля), стр. 2—3. — 55, 64, 70.
- 1905, № 12, 16 (3) августа, стр. 1. — 82, 89.
- 1905, № 14, 29 (16) августа, стр. 1. — 82.
- 1905, № 15, 5 сентября (23 августа), стр. 1—3. — 82.
- 1905, № 16, 14 (1) сентября, стр. 4. — 82.
- 1905, № 19, 3 октября (20 сентября), стр. 1. — 89.
- 1905, № 20, 10 октября (27 сентября), 8 стр. — 81, 87, 93 - 96, 108, 138.
- 1905, № 21, 17 (4) октября, 8 стр. — 111 - 112.
- 1905, № 22, 24 (11) октября, стр. 1. — 105.
- 1905, № 25, 16 (3) ноября, стр. 1—2. — 110 - 113.
- 1905, № 26, 25 (12) ноября, стр. 6. — 139.
- "Người vô sản", [Vư-боóc-гơ - Giơ-ne-ơ - Pa-ri]. — «Пролетарий», [Выборг — Женева — Париж]. — 151, 154 - 155, 156, 157, 158, 166, 168, 170, 171, 173, 174, 175, 183 - 184, 185, 185 - 186, 188, 196 - 198, 199, 204, 220, 221, 236, 237, 238, 239, 240, 251, 252,

- 253, 254, 255, 257 - 258, 259, 262, 263, 268, 271, 274, 282, 283, 301, 302.
- [Выборг], 1907, № 17, 20 октября. 8 стр. На газ. место изд.: М. — 148.
- 1907, № 18, 29 октября, стр. 2—5. — 183 - 185.
- [Женева], 1908, № 21, 26 (13) февраля. 8 стр. — 173 - 174, 183, 184.
- 1908, № 22, (3 марта) 19 февраля, 8 стр. На газ. дата: (4 мар.) 19 февраля. — 177, 289.
- 1908, № 23, (11 мар.) 27 февраля. 8 стр. — 173 - 174, 177, 186.
- 1908, № 30, (23) 10 мая, стр. 3—6. — 191.
- Женева — [Париж], № 39—46, 26 (13) ноября 1908—11 (24) июля 1909. — 239.
- Женева, 1908, № 40, 1 (14) декабря, стр. 3—5. — 289.
- Париж, 1909, № 42, 12 (25) февраля, стр. 1—4. — 220 - 221.
- 1909, № 44, 8 (21) апреля, стр. 3—6. — 231.
- 1909, № 46, 11 (24) июля, стр. 1—2. — 335, 345.
- 1909, № 46. Приложение к № 46 газеты «Пролетарий», 16 (3) июля. 7 стр. — 235, 238, 239 - 240, 246, 251.
- 1909, № 47-48, 5 (18) сентября. 10 стр. — 259, 260, 272.
- 1909, № 47-48. Приложение к № 47-48 газеты «Пролетарий», 11 (24) сентября, стр. 1—10, 11—12. — 238, 239, 240, 245, 248, 257, 259, 262, 267 - 268.
- 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 3—7; № 49, 3 (16) октября, стр. 3—6. — 241, 243, 245.
- "Nhật ký người dân chủ - xã hội", [Giơ-ne-ơ]. — «Дневник Социал-Демократа», [Женева]. — 36, 254 - 256, 259.
- 1905, № 2, август, стр. 10—49. — 74, 97, 135.
- 1905, № 9, август. 20 стр. — 283 - 284, 299 - 300, 347 - 349.
- 1910, № 11, март, стр. 1—20. — 310, 312, 318.
- Những cuộc biểu tình của giai cấp vô sản. — Пролетарские демонстрации.* — «Искра», [Женева], 1904, № 79, 1 декабря, стр. 5—6, в отд.: Из нашей общественной жизни. — 1, 2, 3, 4, 5.
- [*Những đoạn trích từ bức thư của Ban thường vụ Nga của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.*] — [Выпуски из письма Российского бюро ЦК РСДРП]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 12, 23 марта (5 апреля), стр. 6,

- в примечании к статье: Ленин, В. И. «Голос» ликвидаторов против партии. Ответ «Голосу Социал-Демократа». — 370.
- Những nghị quyết chủ yếu nhất của [Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga].* — Главнейшие резолюции [III съезда РСДРП]. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 1, 27 (14) мая, стр. 1—3. — 44, 54, 56 - 57, 60, 61 - 62, 70, 71, 89, 137 - 138.
- Những nghị quyết do Hội nghị [I toàn Nga] [của các cán bộ đảng] thông qua.* — Резолюции, принятые [1-ой общерусской] конференцией [партийных работников]. — В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 «Искры», Женева, тип. партии, 1905, стр. 15—30. (РСДРП). — 43, 54, 58.
- [Những nghị quyết đã được thông qua tại Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tháng Giêng 1910].* — [Резолюции, принятые на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 10—11, в отд.: Из партии. — 322, 324, 368 - 369, 373.
- Những vấn đề bức thiết.* — Насущные вопросы. — «Вперед», Женева, 1905, № 9, 8 марта (23 февраля), стр. 1—2. Подпись: Бюро Комитетов Большинства. — 22.
- * *[Những vấn đề bức thiết].* Truyền đơn. — [Насущные вопросы]. Листок. Б. м., [1905]. 4 стр. (РСДРП). Подпись: Бюро Комитетов Большинства. — 22.
- Phái dân chủ trên ngã ba đường.* [Xã luận]. — Демократы на распутье. [Передовая]. — «Искра», [Женева], 1904, № 77, 5 ноября, стр. 1. — 1, 2, 4.
- Phải chăng bước ngoặt chưa bắt đầu? [Xã luận].* — Не начало липоворота? [Передовая]. — «Искра», [Женева], 1905, № 105, 15 июля, стр. 1—2. — 67.
- Phong trào xã hội ở Nga vào đầu thế kỷ XX.* — Общественное движение в России в начале XX-го века. Под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресова. Т. I—IV. Спб., тип. «Общественная Польза», 1909—1914. 5 т. — 240, 284, 300, 330, 348.
- Т. I. Предвестники и основные причины движения. 1909. 676 стр. — 291.
- Phụ trương riêng của tờ "Người vô sản" số 50, [Pa-ri, ngày 28 tháng Mười một (11 tháng Chạp) 1909].* — Отдельный оттиск из № 50

- газеты «Пролетарий», [Париж, 28 ноября (11 декабря) 1909], стр. 1—2. — 272, 273.
- "Phục hưng",* Mát-xơ-va. — «Возрождение», М. — 348, 352.
- 1909, № 7-8, стр. 91—93. — 245.
- Plé-kha-nốp, G. V. Chủ nghĩa cơ hội, sự phân liệt hay là cuộc đấu tranh vì ảnh hưởng trong đảng?* — Плеханов, Г. В. Оппортунизм, раскол или борьба за влияние в партии? — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1909, № 9, август, стр. 2—16. — 284, 300.
- *Điều gì không nên làm.* — Чего не делать. «Искра», [Женева], 1903, № 52, 7 ноября, стр. 1—2. — 57.
- *Điều sửa chữa cần thiết.* — Необходимая поправка. — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1909, № 9, август, стр. 19—20. — 284, 347 - 348.
- *[Gửi ban biên tập báo "Tia lửa".* Ngày 16 (29) tháng Năm 1905]. — [В редакцию «Искры». 16 (29) мая 1905 г.]. — «Искра», [Женева], 1905, № 101, 1 июня, стр. 8, в отд.: Из партии. — 47, 53, 58.
- *Hội nghị toàn thể gần đây nhất của Ban chấp hành trung ương đảng ta.* — Последнее пленарное собрание нашего Центрального Комитета. «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1910, № 11, март, стр. 1—20. — 309 - 310, 312, 318.
- *Lời tựa của người dịch viết cho lần xuất bản thứ hai [cuốn sách của Ph. Ăng-ghen "Lút-vích Phơ-bách"].* — Предисловие переводчика ко второму изданию [книги Ф. Энгельса «Людвиг Фейербах»]. — В кн.: Энгельс, Ф. Людвиг. Фейербах. Лер. С нем. Г. Плеханова. С Двумя прилож., с новыми объяснительными примеч. и с новым предисл. переводчика. Женева, 1905, стр. VII—XXXII. (Б-ка научного социализма. Изд. 2-е, серия I. Вып. I). — 66, 67.
- *Một điều gì đấy về những lợi ích của việc "tổng phân ranh giới".* — Нечто о выгодах «генерального межевания». — «Дневник Социал-Демократа», [Женева], 1909, № 9, август, стр. 16—19. — 284.
- *Những đoạn chọn lọc từ những thư trao đổi với các bạn bè.* (Thư gửi ban biên tập báo "Người vô sản"). — Выбранные места из переписки с друзьями. (Письмо в редакцию газеты «Пролетарий»). — «Дневник Социал-Демократа», Женева, 1905, № 2, август, стр. 10—37. — 74, 97.

- [Plê-kha-nốp, G. V.] Những người anh em thù hằn nhau. — [Плеханов, Г. В.] Враждующие между собою братья. — «Дневник Социал-Демократа», Женева, 1905, № 2, август, стр. 37—49. — 135.
- *Phê phán lý luận và thực tiễn của chủ nghĩa công đoàn.* — *Критика теории и практики синдикализма.* — «Современный Мир», Спб., 1907, № 11, стр. 20—52; 12, стр. 29—58. — 155.
- [Thư gửi Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Ngày 3 (16) tháng Sáu 1905]. Bản thảo¹. — [Письмо в Международное социалистическое бюро. 3 (16) июня 1905 г.]. Рукопись. — 56 - 57, 58 - 59, 61.
- *Về những điều vớ vẩn, đặc biệt là về ngài Pô-tô-rê-xốp.* — *О пустяках, особенно о г. Потресове.* — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 13, 26 апреля (9 мая), стр. 3—6. — 325.
- Pô-tô-rê-xốp, A. N. Đưa ra cho các đồng chí men-sê-vích phán xét.* — *Потресов, А. Н. На суд тт. меньшевиков.* — В кн.: Необходимое дополнение к «Дневникам» Г. В. Плеханова. Изд. ред. «Голоса Социал-Демократа». [Paris, кооп. тип. «Союз», апрель 1910], стлб. 21—26. (РСДРП). Подпись: А. Потресов-Старовер. — 324 - 325.
- *Nghị quyết về thái độ đối với phái tự do* — *Резолюция об отношении к либералам* — *xem Về thái độ đối với phái tự do (của Xta-rô-vê).*
- *Những sơ thảo có tính chất phê phán.* — *Критические наброски.* О том, почему пустяки одолели. — «Наша Заря», Спб., 1910, № 2, стр. 50—62. — 318, 323, 324.
- *Những sự rủi ro của chúng ta.* — *Наши заложения.* I. О либерализме и гегемонии. — «Искра», [Женева], 1904, № 78, 20 ноября, стр. 2—6. Подпись: Старовер. — 2, 3, 4 - 5.
- *Những sự rủi ro của chúng ta.* — *Наши заложения.* II. О кружковом марксизме и об интеллигентской социал-демократии. — «Искра», [Женева], 1905, № 107, 29 июля, стр. 2—5. Подпись: Старовер. — 74, 81.

¹ In lần đầu thành tờ riêng: Các đồng chí thân mến! Xin gửi các đồng chí một số tài liệu... Không biết ở đâu, [Ban tổ chức của phái men-sê-vích xuất bản, tháng Bảy - tháng Tám 1905], tiếng Nga, tr. 8 - 10.

- Quy chế về bầu cử Đu-ma nhà nước.* — *Положение о выборах в Государственную думу.* — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 2—4. — 348.
- Quy chế về bầu cử Đu-ma nhà nước.* [Ngày 3 (16) tháng Sáu 1907]. — *Положение о выборах в Государственную думу.* [3 (16) июня 1907 г.]. — «Собрание узаконений и распоряжений правительства, издаваемое при правительствующем Сенате», Спб., 1907, отд. I, № 94, 3 июня, стр. 1303—1380. — 292.
- Quy tắc tổ chức [do Hội nghị I các cán bộ đảng toàn Nga thông qua].* — *Организационный устав, [принятый 1-ой общерусской конференцией партийных работников].* — В кн.: Первая общерусская конференция партийных работников. Отдельное приложение к № 100 «Искры». Женева, тип. партии, 1905, стр. 17—18. (РСДРП). — 54, 75.
- Quyết nghị của Hội đồng Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ngày 8 tháng Ba 1905.* — *Постановление Совета РСДРП от 8 марта 1905 года.* — «Искра», [Женева], 1905, № 89, 24 февраля, стр. 8, в отд.: Из партии. — 25 - 26, 29 - 30.
- Ra-đếch, C. Những cuộc cướp bóc thuộc địa và cách mạng.* — *Радек, К. Колониальные грабежи и революция.* — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48, 5 (18) сентября, стр. 3—4. — 239.
- Ráp-rô-ро, Kh. L. Quốc tế và chiến tranh.* — *Ранпорт, Х. Л. Интернационал и война.* (Третья комиссия). — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 17, 25 сентября (8 октября), стр. 6—7. — 341.
- Sin-ơ, Ph. Va-len-stai-nơ.* — *Шиллер, Ф. Валленштейн.* — 376.
- Sự bổ sung cần thiết đối với tập "Nhật ký" của G. V. Plê-kha-nốp.* — *Необходимое дополнение к «Дневникам» Г. В. Плеханова.* Изд. ред. «Голоса Социал-Демократа». [Paris, кооп. тип. «Союз», апрель 1910]. 32 стлб. (РСДРП). — 312, 322 - 324, 325 - 326.
- "Sự thật", [Viên].* — «Правда», [Вена]. — 237, 240, 264 - 265, 311 - 312.
- 1910, № 10, 12 (25) февраля, стр. 1. — 305.
- 1910, № 11, 18 (31) марта, стр. 3. — 312.
- Thái độ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đối với phái tự do.* — *Отношение Росс. соц.-дем. рабочей партии к либералам.* «Вперед», Женева, 1905, № 10, 15 (2) марта, стр. 1—2. Подпись: Бюро Комитетов Большинства. — 22.

"*Thế giới ngày nay*", Xanh Pê-téc-bua. — «Современный Мир», Спб. — 155.

— 1907, № 11, стр. 20—52; № 12, стр. 29—58. — 155.

— 1909, № 7, стр. 207—211. — 245.

Thông báo của Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số về việc triệu tập Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga — Извещение Бюро Комитетов Большинства о созыве III съезда РСДРП — xem Các đồng chí. Cách mạng đã bùng nổ.

Thông báo về báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" ra hàng tháng — Анонс о ежемесячном «Голосе Социал-Демократа» — xem Thông báo về việc xuất bản cơ quan ngôn luận có tính chất định kỳ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội".

* *Thông báo về Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga*. — Извещение о III съезде Российской социал-демократической рабочей партии. С прилож. устава партии и главнейших резолюций, принятых III съездом. Изд. ЦК РСДРП. Женева, кооп. тип., 1905. 20 стр. (РСДРП). — 42, 50 - 52, 55, 70 - 71, 72, 74, 75, 76 - 77, 78, 92, 93, 95, 98 - 99, 260, 263, 265.

[*Thông báo về đề nghị của A. Bê-ben*]. — [Сообщение о предложении А. Бебеля]. — «Вперед», Женева, 1905, № 8, 28 (15) февраля, стр. 1. — 14 - 15.

Thông báo về hội nghị đại biểu của các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga. — Извещение о конференции социал-демократических организаций России. — «Последние Известия», Женева, 1905, № 219, 7 марта (22 февраля), стр. 1—3. — 26.

Thông báo về hội nghị đại biểu của các tổ chức dân chủ - xã hội ở Nga. — Извещение о конференции соц. - демократических организаций России. — "Искра", [Женева], 1905, № 89, 24 февраля, стр. 7 в отд.: Из лартии. — 26.

Thông báo về việc triệu tập Đại hội III của đảng. — Извещение о созыве Третьего партийного съезда. — «Вперед», Женева, 1905, № 8, 28 (15) февраля, стр. 1. — 19.

Thông báo về việc xuất bản báo "Người vô sản", cơ quan ngôn luận của các ban chấp hành Xanh Pê-téc-bua và Mát-xơ-va của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Truyền đơn. — Объявление о выходе

газеты «Пролетарий», органа С.- Петербургского и Московского комитетов Российской социал-демократической рабочей партии. Листовка. [Женева, 1908]. 1 стр. (РСДРП). — 166, 175.

Thông báo về việc xuất bản cơ quan ngôn luận có tính chất định kỳ "Tiếng nói người dân chủ - xã hội". Truyền đơn. — Объявление об издании периодического органа «Голос Социал-Демократа». Листовка. Genève, [1908]. 1 стр. Подпись: П. Аксельрод, Ф. Дан, Л. Мартов, А. Мартынов, Г. Плеханов. — 175.

"*Thời mới*", Xanh Pê-téc-bua. — «Новое время», Спб., 1907, № 11068, 4 (17) января, стр. 3. — 141.

Thư của ban phụ trách công tác phát hành của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga gửi bí thư nhóm Giơ-ne-ơ. Ngày 29 tháng Tám 1905. Bản thảo¹. — Письмо секретарю женевской группы от коллегии экспедиции РСДРП. 29 августа 1905 г. Рукопись. — 76 - 79.

Thư của "Hội đồng nhà trường" ở NN gửi ban biên tập mở rộng báo "Người vô sản". — Письмо в расширен. редакцию «Пролетария» от «Совета школы» в NN. [16 августа 1909]. — «Пролетарий», [Париж], 1909, № 47-48. Приложение к № 47-48 газеты «Пролетарий», 11 (24) сентября, стр. 11. — 237 - 238, 255.

Thư của một cán bộ đảng. — Письмо партийного работника. — «Рабочее Знамя», [М.], 1908, № 7, декабрь, стр. 4—6. — 251.

Thư của một công nhân. (Về kế hoạch công tác trong đảng để đánh giá hiện thời). — Письмо рабочего. (О плане партийной работы в связи с оценкой текущего момента). — «Рабочее Знамя», [М.], 1908, № 5, октябрь, стр. 4—5. — 251.

Thư gửi các đồng chí! Truyền đơn. — Письмо к товарищам! Листовка. [Paris, кооп. тип. «Союз», 1910]. 2 стр. (РСДРП). — 322 - 323, 324, 368.

Thư gửi các tổ chức đảng. [Thư thứ nhất]. — Письмо к партийным организациям. [Письмо 1-е]. Листовка. Б. м., [ноябрь 1904] 4. стр. (Только для членов партии). — 3 - 4.

Thư gửi các tổ chức đảng. [Thư thứ hai]. — Письмо к партийным орга-

¹ In lần đầu trong Văn tập Lê-nin, tiếng Nga, t. XVI. 1931, tr. 294.

- низациям. [Письмо 2-е]. Листовка. Б. м., [декабрь 1904]. 4 стр. (Только для членов партии). — 1, 2, 3, 4, 5.
- Thư gửi các tổ chức đảng.* (Về hội nghị đại biểu thường kỳ của đảng). — *Письмо к партийным организациям.* (Об очередной партийной конференции). — «Социал-Демократ». [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 11—12. Подпись: Центральный Комитет РСДРП. — 322 - 323, 372 - 373.
- "*Tia chớp*". — «Зарницы». Вып. I. Спб., тип. Безобразова, 1907. 128 стр. — 148.
- "*Tia lửa*" (mới, của bọn men-sê-vích), [Giơ-ne-vơ]. — «Искра» (новая, меньшевистская), [Женева]. — 1, 2, 10 - 11, 14, 26, 28, 29, 30, 38, 46, 57, 58, 63, 64, 67, 68, 74, 80, 82, 85, 89, 97, 117.
- 1903, № 52, 7 ноября, стр. 1—2. — 57.
- 1904, № 69, 10 июля, стр. 2—7. — 60.
- 1904, № 77, 5 ноября, 8 стр. — 1, 2, 6, 11 - 12.
- 1904, № 78, 20 ноября, 8 стр. — 2, 3, 4.
- 1904, № 79, 1 декабря, 10 стр. — 1, 2, 3, 4.
- 1905, № 85, 27 января, 8 стр. — 16.
- 1905, № 89, 24 февраля, стр. 7, 8. — 25 - 26, 28 - 30.
- 1905, № 94, 25 марта, стр. 2—3. — 38.
- 1905, № 101, 1 июня, стр. 8. — 47, 53, 58.
- 1905, № 105, 15 июля, 8 стр. — 68.
- 1905, № 106, 18 июля, стр. 7. — 72.
- 1905, № 107, 29 июля, стр. 2—5, 8. — 70, 74, 82.
- "*Tiến lên*", Giơ-ne-vơ. — «Вперед», Женева. — 4, 5, 7 - 11, 12, 13, 14, 15, 18 - 20, 22, 25 - 26, 27, 28, 29, 32, 38, 388.
- 1905, № 1, 4 января (22 декабря), 4 стр. — 1, 4 - 5, 10.
- 1905, № 2, 14 (1) января, 4 стр. — 7.
- 1905, № 3, 24 (11) января, стр. 1. — 2 - 3.
- 1905, № 4, 31 (18) января, 4 стр. — 12 - 13.
- 1905, № 5, 7 февраля (25 января), 4 стр. — 12.
- 1905, № 8, 28 (15) февраля, стр. 1, 4. — 13 - 14, 18 - 19, 23.
- 1905, № 9, 8 марта (23 февраля), стр. 1—2. — 18, 19.
- 1905, № 10, 15 (2) марта, стр. 1—2, 4. — 29, 30.

- 1905, № 12, 29 (16) марта, стр. 6. — 21 - 22, 36, 41.
- 1905, № 13, 5 апреля (23 марта), стр. — 2—3, 6. — 36, 41.
- 1905, № 15, 21 (7) апреля, стр. 4. — 38.
- 1905, № 16, 30 (17) апреля, стр. 6. — 41.
- "*Tiếng nói người dân chủ - xã hội*", [Giơ-ne-vơ - Pa-ri]. — «Голос Социал-Демократа», [Женева — Париж]. — 175, 190, 255, 256, 284, 300, 301, 306, 312, 313, 318, 319, 322 - 326, 329, 351, 352, 369, 371 - 373, 374 - 375.
- [Женева], 1908, № 1-2, февраль, стр. 24—26. — 190, 191.
- 1908, № 10 - 11, ноябрь — декабрь, стр. 5—14. — 289 - 290.
- [Париж], 1909, № 15, июнь, стр. 12—14. — 239.
- 1910, № 19-20, январь — февраль, 32 стр. — 317, 323, 324.
- "*Tiếng nói của phái Bун*". — «Голос Бунда», б. м., 1909, № 2, сентябрь, 26 стр. На евр. яз. — 246.
- Tiểu phẩm.* Thư gửi các công nhân. II. — *Фельетон.* Письмо к рабочим. II. — «Рабочий», [М.], 1905, № 2, 3 августа, стр. 2—3. Подпись: Третий. — 121.
- "*Tin tức cuối cùng*", Giơ-ne-vơ. — «Последние Известия», Женева, 1905, № 219, 7 марта (22 февраля), стр. 1—3. — 26.
- 1905, № 247, 1 сентября (19 августа), стр. 1—4. — 82.
- "*Tin tức Mát-xcơ-va*". — «Московские Ведомости». — 111.
- [*Tin tức từ Ni-cô-lai-ép về thỏa thuận giữa phái bên-sê-vích và phái men-sê-vích về vấn đề tổ chức hoạt động chính trị chung*]. — [Корреспонденция из Николаева о соглашениях между большевиками и меньшевиками по вопросу об организации совместного политического выступления]. — «Пролетарий», Женева, 1905, № 9, 26 (13) июля, стр. 5, в отд.: Из партии. — 92.
- Tình hình trong đảng.* [Nghị quyết được thông qua tại Hội nghị toàn thể của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào tháng Giêng 1910]. — *Положение дел в партии.* [Резолюция, принятая на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 10, в отд.: Из партии. — 300, 301, 308 - 309, 370.
- Tơ-rốt-xki, L. Đ. Khó khăn ở ngoài nước và trong nước.* — Троиц-

- кий Л. Д. *Затруднения внешние и внутренние.* — «Социал-Демократ», [Париж], 1909, № 7-8, 8 (21) августа, стр. 3—6. Подпись: Н. Троцкий. — 239.
- Tơ-rốt-xki, L. Đ. Theo con đường của đảng.* — Троцкий Л. Д. *На партийную дорогу.* — «Правда», [Вена], 1910, № 10, 12 (25) февраля, стр. 1. — 305.
- Trích thư của ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va.* — Из письма члена Моск. комитета. — Отдельный оттиск из № 50 газеты «Пролетарий», [Париж, 28 ноября (11 декабря) 1909], стр. 2. — 272.
- "Truyền tin của chính phủ",* Xanh Pê-téc-bua. — «Правительственный Вестник», Спб., 1905, № 169, 6 (19) августа, стр. 1, 2—4. — 348.
- 1906, № 252, 12 (25) ноября, стр. 1. — 292.
- * *Tsê-rê-va-nin, N. Tình hình hiện nay và tương lai có thể có.* — Череванин. Н. *Современное положение и возможное будущее.* Аграрная проблема и ее решение борющимися партиями. 3-я Дума, причины ее появления и ее будущее. М., тип. «Русский Труд», 1908. VII, 248 стр. — 294 - 295.
- Tuyên bố.* — *Zаявление.* — «Пролетарий», Женева, 1905, № 4, 17 (3) июня, стр. 6, в отд.: Из партии. Подписи: Ма, Бем, Владимир, Иннокентий, Андрей, Ворон. — 58 - 60.
- Tuyên bố của [ba ủy viên Ban chấp hành trung ương về sự cần thiết phải lập phiên tòa trọng tài xử đồng chí N].* — *Zаявление [трех членов ЦК о необходимости третейского суда над тов. N].* — «Искра», [Женева], 1904, № 77, 5 ноября, стр. 8, в отд.: Из партии. — 11.
- Tuyên bố của nhóm Giơ-ne-vơ về việc đoạn tuyệt với Trung tâm bôn-sê-vích* — *Объявление женеvской группы о разрыве с БЦ — хет Các đồng chí kính mến. Nhóm tư tưởng của phái bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ tại hội nghị ngày 21 tháng Tư 1909 đã quyết định...*
- Tuyên ngôn của 4 biên tập viên báo "Tiếng nói"* — *Манифест 4-x редакторов «Голоса»* — хет Thư gửi các đồng chí!
- "Tư tưởng",* Mát-xcơ-va. — «Мысль», М. — 305, 352, 356 - 357.
- 1910, № 1, декабрь, стр. 12—23; 1911, № 2, январь, стр. 19—29. — 344 - 345.
- Tường thuật tốc ký [của Đu-ма nhà nước].* — *Стенографические отчеты [Государственной думы].* 1908 г. Сессия вторая. Ч. I.

- Заседания 1—35 (с 15 октября по 20 декабря). Спб., гос. тип., 1908. XIV стр.; 3152 стлб. (Государственная дума. Третий созыв). — 285.
- Tường nhớ Ni-cô-lai Ga-vri-lô-vích Tséc-nư-sép-xki.* — *Памяти Николая Гавриловича Чернышевского.* Доклады и речи Н. Ф. Анненского, М. А. Антоновича, А. А. Корнилова, А. С. Посникова и М. И. Туган-Барановского. Спб., типолит. Фроловой, 1910. 53 стр. (III отделение императорского Вольного экономического общества). — 330.
- Vài lời về một đề tài bức thiết.* — *Два слова по поводу злободневной темы.* — «Голос Социал-Демократа», [Париж], 1909, № 15, июнь, стр. 12—13. Подпись: Georgien. — 239.
- Về bài báo của đồng chí ở Giơ-ne-vơ.* — *По поводу статьи женеvского товарища.* — «Голос Социал-Демократа», [Париж], 1909, № 15, июнь, стр. 13—14. — 329.
- Về các công đoàn.* [Nghị quyết được thông qua tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — *O профессиональных союзах.* [Резолюция, принятая на V (Лондонском) съезде РСДРП]. — В кн.: Лондонский съезд Российской соц.- демокр. раб. партии (состоявшийся в 1907 г.). Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Paris, 1909, стр. 458. (РСДРП). — 164.
- Về các trung tâm bè phái.* [Nghị quyết được thông qua tại Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hồi tháng Giêng 1910]. — *O фракционных центрах.* [Резолюция, принятая на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 11, в отд.: Из партии. — 368.
- Về cơ quan trung ương.* [Nghị quyết được thông qua tại Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga hồi tháng Giêng 1910]. — *O Центр [альном] Органе.* [Резолюция, принятая на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 10, в отд.: Из партии. — 323.
- Về những sự vi phạm kỷ luật đảng.* [Nghị quyết được thông qua tại Hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân

chủ - xã hội Nga hồi tháng Giêng 1910]. — *Об отступлениях от партийной дисциплины*. [Резолюция, принятая на пленуме ЦК РСДРП в январе 1910 г.]. — «Социал-Демократ», [Париж], 1910, № 11, 26 (13) февраля, стр. 11, в отд.: Из партии. — 374.

Về những vấn đề trước mắt. — *K* очередным вопросам. — «Пролетарий», Париж, 1909, № 42, 12 (25) февраля, стр. 1—3. — 221.

[*Về phái thủ tiêu*. Nghị quyết đã được những người men-sê-vích ủng hộ đảng thông qua tại hội nghị ở Xan - Rê-mô ngày 13 tháng Tư 1910]. — [О ликвидаторах. Резолюция, принятая меньшевиками-партийцами на собрании в Сан-Ремо 13 апреля 1910 г.]. — В листовке: Резолюции, принятые в Сан-Ремо 13 апр. 1910 г. Б. м., [1910], стр. 2. (РСДРП). — 323 - 324.

Về thái độ đối với phái tự do của (Xta-rô-vê). [Những nghị quyết chủ yếu nhất được thông qua tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga]. — *Об отношении к либералам (Старовера)*. [Главнейшие резолюции, принятые на Втором съезде РСДРП]. — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партии, [1904], стр. 13—14, 357. (РСДРП). — 2, 3.

Viéc-gi-Ю. E-nê-ít. — *Вергилий. Энеида*. — 272, 273.

Vôn-xki, X. Triết học của đấu tranh. (Kinh nghiệm xây dựng học thuyết đạo đức của chủ nghĩa Mác). — *Вольский, С. Философия борьбы*. (Опыт построения этики марксизма). М., «Слово», 1909, V—VI, 311 стр. Перед загл. авт.: Станислав А. Вольский. — 248, 251.

Xan-tư-cốp - Sê-đrin, M. E. Những bức thư khác nhau. — *Салтыков-Щедрин, М. Е. Пестрые письма*. — 121.

Xanh Pê-téc-bua, ngày 1 tháng Tám. [Xã luận]. — *С.-Петербург, 1 августа*. [Передовая]. — «Речь», Спб., 1909, № 208 (1092), 1 (14) августа, стр. 1. — 239.

[*Xta-lin, I. V.] Thư gửi từ Cá-p-ca-dơ*. — [Сталин, И. В.] *Письмо с Кавказа*. — «Дискуссионный Листок», [Париж], 1910, № 2. 25 мая (7 июня), стр. 26—28. Подпись: К. Ст. На газ. дата: 24/7 июня. — 368.

Xtô-lư-pin, A. A. Một quyết định sai lầm. — *Столыпин, А. А. Ложное решение*. — «Новое Время», Спб., 1907, № 11068, 4 (17) января, стр. 3. — 141.

Xu-vô-rốp, X. A. Những cơ sở của triết học xã hội. — *Суворов, С. А. Основания социальной философии*. — В кн.: *Очерки по философии марксизма*. Философский сборник. Спб., «Зерно», 1908, стр. 291—328. — 181 - 182.

[*Die Anmerkung der Redaktion zum Artikel "Die Parteikrise der Independent Labour Party" von Th. Rothstein*]. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 33, 14. Mai, S. 202. — 231.

"*Arbeiter-Zeitung*". Wien, 1905, Nr. 233, 24. August, S. 1—2. — 82.

Bericht über den III. Parteitag der SDAPR mit Beifügung des Parteistatuts und der wichtigen Resolutionen, die auf dem III. Parteitag angenommen wurden. München, Birk, 1905. 23 S. (SDAPR). — 54, 60 - 61.

"*Berner Tagwacht*". — 164, 166.

— 1908, Nr. 24, 30. Januar, S. 2. — 54, 165 - 167.

— 1908, Nr. 29, 5. Februar, S. 2. — 166.

Bogdanow, A. Ernst Mach und die Revolution. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1908, Jg. 26, Bd. 1, Nr. 20, 14. Februar, S. 695—700. — 183.

"*Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International*", Bruxelles, [1910], N 3. P. 73—86. — 335.

Chers Camarades. [Thư của ban biên tập tờ báo "Tia lửa". Ngày 8 tháng Bảy 1905]. — "Le Socialiste", Paris, 1905, N 11, 16—27 juillet, p. 3. Dưới đầu đề chung: Rectification. — 85.

[*Communiqué sur le] Troisième congrès du Parti ouvrier socialdémocrate de Russie*. — *Compte rendu et principales résolutions*. — "Le Socialiste", Paris, 1905, N 8, 25 juin — 2 juillet. Supplément à N 8 "Le Socialiste", p. 5—6. — 57.

Dahn, Th. Erklärung. — "Vorwärts", Berlin, 1908, Nr. 151, 1. Juli, S. 3, tại mục: Aus der Partei. — 296.

- Dubreuil, L. La Commune (1871)* — xem Jaurès, J. *La Guerre Franco Allemande (1870—1871)*. Dubreuil, L. *La Commune (1871)*.
- Engels, F. Die deutsche Reichsverfassungskampagne.* — In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 289—383. — 40.
- *Kann Europa abrüsten?* Separat-Abdruck aus dem "Vorwärts". [Nürnberg], Wörlein, 1893. 29S - 341.
- Hilferding, R. Parlamentarismus und Massenstreik.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 51, S. 804—816. — 111.
- "*L'Humanité*", Paris. — 165, 210.
- 1907, N 1082, 4 avril, p. 2. — 141 - 142.
- 1908, N 1639, 13 octobre, p. 2. — 210.
- Hyndman, H. M. A Criticism of the Proceedings.* — "Justice", London, 1908, No. 1, 292, October 17, p. 7. Dưới đầu đề chung: The Meeting of the International Socialist Bureau. — 210.
- Internationale sozialistische Konferenz zu Brüssel.* — "Vorwärts", Berlin, 1908, Nr. 242, 15. Oktober. 1. Beilage des "Vorwärts", S. 1—2. — 210.
- Jaurès, J. La Guerre Franco-Allemande (1870 - 1871)*. Dubreuil, L. *La Commune (1871)*. Paris, Rouff, [1908]. 497, [4] p. (Histoire Socialiste (1789—1900) sous la direction de J. Jaurès. T. XI). — 186.
- "*Justice*", London. — 210.
- 1908, No. 1, 292. October 17, p. 7. — 210.
- "*Der Kampf*", Wien. — 297.
- Kautsky, K. Die Differenzen unter den russischen Sozialisten.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 29, S. 68—79. — 38.
- *Die Spaltung der russischen Sozialdemokratie.* — "Leipziger Volkszeitung", 1905, Nr. 135, 15. Juni, S. 2—3. — 54, 60.
- *Zwischen Baden und Luxemburg.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — 347 - 348.

- *Was nun?* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68—80. — 347 - 348.
- "*Leipziger Volkszeitung*". — 60, 296, 341, 350.
- 1905, Nr. 135, 15. Juni, S. 2—3. — 54, 60.
- 1905, Nr. 230, 4. Oktober, S. 1—2. — 110 - 113.
- 1910, Nr. 214, 15. September, S. 1—2; Nr. 215, 16. September, S. 1—2. — 341.
- Lenin, W. I. Erklärung.* — "Berner Tagwacht", 1908, Nr. 29, 5. Februar, S. 2. Dưới đầu đề chung: Schweiz. Ký tên: Vertreter der sozialdemokratischen Arbeiterpartei Rußlands im Internationalen sozialistischen Bureau, N. Lenin. — 166.
- *Une Interview du citoyen Lénine.* — La tactique suivie pendant la campagne électorale. — Majoritaires et minoritaires. (Par lettre de notre correspondant particulier). — "L'Humanité", Paris, 1907, N 1082, 4 avril, p. 2. Dưới đầu đề chung: En Russie. Dans le parti social-démocrate. — 141 - 142.
- *Program rolny Socjaldemokracji w rewolucji rosyjskiej.* (Autoreferat). — "Przegląd Socjaldemokratyczny", Kraków, 1908, N 6, sierpień, s. 516—532. Sau đầu đề có tác giả: N. Lenin. — 294.
- *Przyczynek do oceny rewolucji rosyjskiej.* — "Przegląd Socjaldemokratyczny", Kraków, 1908, N 2, kwiecień, s. 102—111. Sau đầu đề có tác giả: N. Lenin. — 191.
- Longuet, J. L'Internationale à Bruxelles.* — "L'Humanité", Paris, 1908, N 1639, 13 octobre, p. 2. — 210.
- Luxemburg, R. Ermattung oder Kampf?* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257—266. — 307, 347—348.
- *Organisationsfragen der russischen Sozialdemokratie.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1904, Jg. XXII, Bd. II, Nr. 42, S. 484—492; Nr. 43, S. 529—535. — 60.
- *Die Theorie und die Praxis.* — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642. — 307, 347 - 348.
- [*Luxemburg, R. u. andere. Der Resolutionsentwurf zur Wahlrechtsfrage, eingebracht auf dem Parteitag der Sozialdemokratischen*

Partei Deutschlands in Magdeburg]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. "Vorwärts", 1910, S. 181 — 182. — 348 - 349.

* *Lydin, M. Material zur Erläuterung der Parteikrise in der Sozialdem. Arbeiterpartei Rußlands*. Genf, Buchdr. "Iskra", 1904. 85 S. (Sozialdemokratische Arbeiterpartei Rußlands). — 290.

[*Marchlewski, J.*] *Ein Mißverständnis*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 29, Bd. 1, Nr. 4, 28. Oktober, S. 100—107. Ký tên: J. Karski. — 343, 344, 349.

Martoff, L. Erklärung. — "Berliner Tagwacht", 1908, Nr. 24, 30. Januar, S. 2. — 164, 165 - 167.

— *Die preußische Diskussion und die russische Erfahrung*. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — 341, 343, 344, 348, 349.

— *Das russische Proletariat und die Duma*. — "Arbeiter-Zeitung", Wien, 1905, Nr. 233, 24. August, S. 1—2. — 82.

Marx, K. Theorien über den Mehrwert. Aus dem nachgelassenen Manuskript "Sur Kritik der politischen Ökonomie". Hrsg. von K. Kautsky. Bd. I. Die Anfänge der Theorie vom Mehrwert bis Adam Smith. Stuttgart, Dietz, 1905. XX, 430 S. — 149, 166.

— *Theorien über den Mehrwert*. Aus dem nachgelassenen Manuskript "Zur Kritik der politischen Ökonomie". Hrsg. von K. Kautsky. Bd. II. David Ricardo. T. 1. Stuttgart, Dietz, 1905, XII, 344. S. — 149, 166.

— *Theorien über den Mehrwert*. Aus dem nachgelassenen Manuskript "Zur Kritik der politischen Ökonomie". Hrsg. von K. Kautsky. Bd. II. David Ricardo. T. 2. Stuttgart, Dietz, 1905, IV, 384. S. — 149, 166.

[*Motion de Kautsky*. Nghị quyết của Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa về việc cho phép "Đảng công nhân" Anh có thể đi dự các đại hội quốc tế xã hội chủ nghĩa. Ngày 11 tháng Mười 1908]. — "Le Peuple", Bruxelles, 1908, 12 octobre. — 210 - 212.

"*Die Neue Zeit*", Stuttgart. — 60, 176, 230 - 231, 296, 341, 344, 350.

— 1904, Jg. XXII, Bd. II, Nr. 42, S. 484 — 492; Nr. 43, S. 529—535. — 60.

— 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 29, S. 68 — 79. — 38.

— 1905, Jg. 23, Bd. 2, Nr. 51, S. 804—816. — 111.

— 1908, Jg. 26, Bd. 1, Nr. 20, 14. Februar, S. 695—700. — 183.

— 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 33, 14. Mai, S. 193—202. — 231.

— 1909, Jg. 28, Bd. 1, Nr. 2, 8. Oktober, S. 64. — 230, 231.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68 — 80. — 347, 348.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257 — 266. — 307, 347, 348.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642. — 307, 347, 348.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — 347, 348.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — 341, 344, 350.

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — 341, 344, 344 - 346, 350.

— 1910, Jg. 29, Bd. 1, Nr. 4, 28. Oktober, S. 100—107. — 348, 344, 350.

[*Die Notiz über das Erscheinen des Buches "Materialismus und Empirio-kritizismus" von W. I. Lenin*]. — "Die Neue Zeit", Berlin, 1909, Jg. 28, Bd. 1, Nr. 2, 8. Oktober, S. 64, tại mục: Bibliographie des Sozialismus. — 230—231.

"*Le Peuple*", Bruxelles, 1908, 12 octobre. — 210 - 211.

"*Politische Klopffechtere und Revolution in Rußland*. [Xã luận]. — "Leipziger Volkszeitung", 1905, Nr. 230, 4. Oktober, S. 1—2. — 110 - 112.

Projet de propositions fondamentales concernant la loi agraire. — Trong sách: Rapport du Parti Socialiste Révolutionnaire de Russie au Congrès Socialiste International de Stuttgart. (Août 1907). Gand, société coopérative "Volksdrukkerij", 1907, p. 289 — 304. Dưới đầu đề chung: Supplément au rapport du groupe parlementaire. (Parti Socialiste-révolutionnaire de Russie). — 152.

"*Przegląd Socjaldemokratyczny*", Kraków, 1908, N 2, kwiecień, s. 102—111. — 191.

— 1908, N 6, sierpień, s. 516—532. — 292 - 293.

[*Radek, K.*] *Kritisches über Kopenhagen*. — "Leipziger Volkszeitung",

1910, Nr. 214, 15. September, S. 1—2; Nr. 215, 16. September, S. 1—2. — 341.

Rapport du Parti Socialiste-Démocrate Ouvrier de Russie au VIIIe Congrès Socialiste International à Copenhague (28 août — 3 septembre 1910). [Paris, 1910]. 140 p. — 166, 296, 312, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338 - 340.

Rothstein, Th. Die Parteikrise der Independent Labour Party. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 33, 14. Mai, S. 193—202. — 231.

Die Sicherung des Weltfriedens. [Nghị quyết được thông qua tại Đại hội Cò-pen-ha-gơ của Quốc tế II]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Kopenhagen. 28. August bis 3. September 1910. Berlin, Buchh. "Vorwärts", 1910, S. 34—35. — 340.

"*Le Socialisme*", Paris. — 232.

"*Le Socialiste*", Paris, 1905, N 8, 25 juin — 2 juillet. Supplément à N 8 "Le Socialiste", p. 5—6 — 57.

— 1905, N 11, 16—23 juillet, p. 3. — 85.

Trotzky, L. Die Entwicklungstendenzen der russischen Sozialdemokratie. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — 241, 244, 249 - 250.

— *Die russische Sozialdemokratie.* (Von unserem russischen Korrespondenten). — "Vorwärts", Berlin, 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — 378 - 380.

— *Rußland in der Revolution.* Dresden, Raden, [1910]. VIII, 359 S. — 297.

[*Tscherewanin, A.] Das Proletariat und die russische Revolution.* Miteiner Vorrede von H. Roland-Holst und einem Anhang vom Übersetzer S. Lewitin. Stuttgart, Dietz, 1908, XVI, 170 S. — 297, 344.

Vorbemerkung des Übersetzer [zum Artikel von A. Bogdanow "Ernst Mach und die Revolution"]. — "Die Neue Zeit", Stuttgart, 1908, Jg. 26, Bd. 1, Nr. 20, 14. Februar, S. 695—696. — 184.

"*Vorwärts*", Berlin, — 165, 210, 240, 246, 297, 378 - 380.

— 1908, Nr. 151, 1. Juli, S. 3. — 297.

— 1908, Nr. 242, 15. Oktober. 1. Beilage des "Vorwärts", S. 1—2. — 210.

— 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — 378 - 380.

BẢN CHỈ DẪN TÊN NGƯỜI

A

- A.A., A. A — ch, A-L, A-l. A-l — ch — xem Bô-gđa-nốp, A.*
- A.M., A. M — ch, A-l. M — ch — xem Goóc-ki, A.M.*
- A. Va-x., A-n. Va-x., A-n. Va-x — ch, A-na-t. Va-x — ch — xem Lu-na-tsác-xki, A.V.*
- An. A-l. — xem Lu-na-tsác-xcai-a, A.A.*
- A-léch-xan-đrô-va, E.M. (Stanh) (1864-1943) — vào cuối những năm 80, đã tham gia tổ chức "Dân ý". Năm 1894, bị đày đến tỉnh Vô-lô-gđa 5 năm, ở đó, bà đã ngả theo những người dân chủ - xã hội. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một phần tử men-sê-vích hoạt động ráo riết; năm 1904, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương; làm thư ký Ban tổ chức của phái men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị, không tham gia tích cực vào hoạt động chính trị. Trong những năm 1910-1912, đi theo nhóm "Sự thật" ở Viên của Tơ-rốt-xki.
Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại các cơ quan văn hoá - giáo dục. — 24.*
- A-léch-xan-đrốp — xem Pô-xtô-lốp-xki, Đ.X.*
- A-léch-xin-xki, G.A. (Pi-ót) (sinh năm 1879) — nhà dân chủ - xã hội. Trong thời kỳ cách mạng 1905-1907, gia nhập phái bôn-sê-vích. Là đại biểu Đu-ma nhà nước II. Trong những năm thế lực phản động thống trị, là một phần tử triệu hồi, giảng viên của trường có tính chất bè phái ở đảo Ca-pri (Ý), một trong những phần tử tổ chức nhóm "Tiến lên", một nhóm chống Đảng. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là phần tử xã hội - sô-vanh cuồng nhiệt. Sau khi trở về Nga năm 1917, đi theo nhóm "Thống*

nhất" của Plê-kha-nốp. Tháng Bảy 1917, đã cùng cơ quan phản gián quân sự bịa đặt ra những tài liệu giả mạo để vu khống V. I. Lê-nin và những người bôn-sê-vích.

Tháng tư 1918, chạy trốn ra nước ngoài. Trong thời gian sống lưu vong, đứng về phe phản động cực đoan. — 143-145, 151-152, 168, 190, 191, 204, 227, 251, 261, 264, 307, 319.

- A-pha-na-xi-ê-va, X.N. (Xê-ra-phi-ma) (1876-1933) — bước vào con đường đấu tranh cách mạng vào những năm 90; năm 1898, bị thẩm vấn về vụ "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở Pê-téc-bua và bị đày đi Khác-cốp dưới sự quản thúc công khai của cảnh sát. Năm 1901, bà sang sống ở Đức, tham gia nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh. Sau khi trở về Nga, làm việc trong Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; đầu năm 1902, bị bắt và sau hai năm ngồi tù thì bị đày đi miền Đông Xi-bi-ri 5 năm. Mùa hè năm 1904, trốn sang Thụy Sĩ, ở đó, làm quen với N.C. Crúp-xcai-a và V. I. Lê-nin. Mùa thu năm đó, bí mật trở về Nga và công tác tại Pê-téc-bua và Khác-cốp. Năm 1905, bị ốm nặng và thôi không làm công tác Đảng tích cực nữa. — 16.*
- A-vê-na (Avenard), Ê-chiê-n (sinh năm 1873) — cộng tác viên (năm 1907) báo "L'Humanité" ("Nhân đạo"), cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất Pháp. — 141-142.*
- A-vê-na-ri-út (Avenarius), Ri-sa (1843-1896) — nhà triết học phản động Đức, người theo chủ nghĩa duy tâm chủ quan; từ năm 1877, là giáo sư của Trường đại học tổng hợp Xuy-rích.
Trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (1909), Lênin đã chứng minh tính chất thiếu căn cứ và ý nghĩa phản động của triết học của A-vê-na-ri-út và những người theo ông ta. — 192.*

A-vra-mốp (A-bra-mốp), R.P. (1882-1937) — người tham gia phong trào cách mạng Bun-ga-ri và Nga; năm 1898, gia nhập Đảng dân chủ - xã hội Bun-ga-ri. Năm 1900, là thành viên nhóm mác-xít ở Giơ-ne-vơ, năm 1901-1902 — gia nhập nhóm trợ giúp báo "Tia lửa" ở Béc-lanh. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là người theo phái bôn-sê-vích. Đã từng là thư ký Ban chấp hành Tổ chức bôn-sê-vích ở ngoài nước. Phụ trách việc vận chuyển tài liệu bí mật. Năm 1904 là một trong những người tổ chức ra nhóm bôn-sê-vích ở Béc-lanh. Năm 1905 là phái viên của

Ban chấp hành trung ương bên-sê-vích ở nước ngoài, tham gia Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương; cùng với E.Đ.Xta-xô-va đã tham gia việc tổ chức bảo quản hồ sơ lưu trữ của đảng sau khi V.I Lê-nin trở về Nga hồi tháng Mười một 1905. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại các cơ quan thương mại xô viết ở nước ngoài. Năm 1925, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga. Từ năm 1930 đến năm 1937, phụ trách công ty "Khlep-bô-xto-rôi".—124.

A-xto-va-khan-txép, E. P. (sinh năm 1875) — nhà dân chủ - xã hội, thợ nguội ở nhà máy sản xuất vũ khí I-giép-xcơ. Năm 1907, được tỉnh Vi-át-ca bầu làm đại biểu Đu-ma nhà nước III. Đã tham gia Đảng đoàn dân chủ - xã hội và theo phái men-sê-vích; cộng tác với báo "Sự nghiệp sinh động" của phái thủ tiêu. — 233.

Ác-xen-rốt, P. B. (1850-1928) — nhà dân chủ xã hội; thay mặt ban biên tập báo "Tia lửa" tham dự Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga với tư cách là dự thính; người theo phái "Tia lửa" của phái thiểu số. Sau đại hội, là một phần tử men-sê-vích hoạt động ráo riết. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là một trong những phần tử lãnh đạo phái thủ tiêu. Trong những năm chiến tranh thế giới thứ nhất (1914-1918), là người theo phái giữa. Có thái độ thù địch đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười; trong thời gian sống lưu vong, đã tuyên truyền cho việc can thiệp vũ trang chống lại nước Nga xô viết. —12, 57, 175, 324.

An-đrây— xem Kvi-át-cốp-xki, A.A.

An-đrê-ê-va, M. Ph. (1868-1953) — đảng viên Đảng cộng sản Liên-xô từ năm 1904, nữ nghệ sĩ Nga nổi tiếng, nhà hoạt động xã hội, là vợ và người giúp việc cho A. M. Goóc-ki. Đã tham gia cuộc Cách mạng năm 1905. Đã cùng với Goóc-ki đi thăm nhiều nước châu Âu và Mỹ với mục đích quyên tiền cho đảng. An-đrê-ê-va đã hoàn thành nhiều nhiệm vụ do V.I Lê-nin trao cho. Đã giúp đỡ đảng về mặt tài chính. Bị cảnh sát truy nã.

Sau cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã tích cực tham gia hoạt động xã hội. Trong những năm 1931-1948, làm giám đốc Cung bác học ở Mát-xcơ-va. —143, 153, 158-159, 166, 189, 195, 199, 201, 280, 316, 337.

An-nen-xki, N. Ph. (1843-1912) — nhà thống kê - kinh tế và nhà chính luận, nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào dân túy- tự

do chủ nghĩa. Đã từng cộng tác với các tạp chí "Sự nghiệp", "Ký sự nước nhà"; tham gia ban biên tập tờ tạp chí của phái dân túy-tự do chủ nghĩa "Cửa cải nước Nga". Trong những năm 1904-1905 là một trong những người lãnh đạo "Hội liên hiệp giải phóng của phái quân chủ-tự do chủ nghĩa. Năm 1906 là một trong số những người tổ chức và lãnh đạo Đảng "xã hội chủ nghĩa nhân dân", một đảng tiểu tư sản gần gũi với Đảng dân chủ - lập hiến và gồm những người đã tách ra khỏi cánh hữu của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Vào những năm cuối đời, ông thôi không hoạt động chính trị nữa.—330.

An-tô-nô-vích, M. A. (1835-1918) — nhà chính luận có xu hướng cách mạng dân chủ, nhà phê bình văn học, nhà triết học, cộng tác viên của tờ tạp chí "Người đương thời". Sau khi Tséc-nư-sép-xki bị bắt, từ năm 1862-1866, trên thực tế An-tô-nô-vích đã phụ trách tờ "Người đương thời". Là người tuyên truyền và phổ biến có tài chủ nghĩa duy vật và học thuyết Đác-uyn. Đã đấu tranh chống chủ nghĩa duy tâm trong triết học. —330.

Áp-đê-ép— xem Đì-vin-cốp-xki, A. A.

Áp-xô-li-út— xem Xta-xô-va, E. Đ.

Ă

Ăng-ghen (Engels), Phri-đrích (1820-1895) — một trong những nhà sáng lập chủ nghĩa cộng sản khoa học, lãnh tụ và người thầy của giai cấp vô sản quốc tế, người bạn và chiến hữu của C.Mác (xem bài báo của V.I Lê-nin "Phri-đrích Ăng-ghen". Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.2, tr.1-14).—40, 114, 176, 256, 341.

B

Ba-bin-txép, I.I. (Xa-vê-li) (1886-1919) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1908. Mùa hè năm 1909, được tổ chức đảng khu Bu-tư-rơ-xki ở Mát-xcơ-va cử đi học trường ở đảo Ca-pri. Sau khi trở về Mát-xcơ-va, hoạt động trong nghiệp đoàn của những người cần cù. Bị chính quyền Nga hoàng truy nã. Năm 1912, bị trục xuất ra khỏi Mát-xcơ-va 5 năm. Hoạt động một thời gian tại Hội liên hiệp các thành phố toàn Nga. — 247-257.

Ba-da-rốp (Rút-nép), V. A. (1874-1939)*—nhà văn, nhà kinh tế và nhà triết học, tham gia phong trào dân chủ-xã hội từ năm 1896. Trong những năm 1905-1907, đã tham gia vào một loạt xuất bản phẩm của phái bên-sê-vích; trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, đã rời bỏ phái bên-sê-vích và là một trong những phần tử đứng trên lập trường của chủ nghĩa Ma-khơ để xét lại triết học mác-xít. V.I. Lê-nin đã gọi Ba-da-rốp "một nửa là đồ đệ của Béc-clip, một nửa là đồ đệ của Hi-um, người thuộc phái Ma-khơ" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.18, tr.127).

Năm 1917, là một trong những biên tập viên tờ báo "Đời sống mới" nửa men-sê-vích; chống lại cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Từ năm 1921, làm việc trong Ủy ban kế hoạch nhà nước Liên Xô. —120, 133, 134, 172, 182, 184, 192, 193, 212, 252, 256.

Bác-xốp— xem Txơ-kha-cai-a, M.G.

Béc-man, I-a. A. (1868-1933) — nhà dân chủ - xã hội; luật gia và nhà triết học. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất, lúc đầu đã theo phái men-sê-vích; về sau chuyển sang phái bên-sê-vích. Là một trong những tác giả tập "Khái luận về triết học của chủ nghĩa Mác" (1908), một tập có tính chất xét lại; đã viết một loạt tác phẩm viết về triết học, trong đó xét lại chủ nghĩa duy vật biện chứng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga, giảng dạy trong các trường đại học.—182.

Béc-nơ-hem (Bernheim).—208.

Ben— xem Xin-vin, M. A.

Ben-xki— xem Cra-xi-cốp, P.A.

Bê-ben (Bebel), Au-gu-xtơ (1840-1913) — một trong những nhà hoạt động nổi tiếng nhất của Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II. Bắt đầu hoạt động chính trị vào nửa đầu những năm 60; là ủy viên của Quốc tế I. Năm 1969, cùng với V.Liép-nếch đã sáng lập ra Đảng công nhân dân chủ-xã hội Đức (phái "Ai-xơ-nách"); đã chống lại chủ nghĩa cải lương và chủ nghĩa xét lại trong hàng ngũ Đảng dân chủ - xã hội Đức, —14-15, 17-18, 54, 56, 59, 60, 62, 131, 147, 383-384.

* Chữ viết nghiêng trong ngoặc đơn là họ thực.

Bê-lô-pôn-xki, I. I. (Mô-chi-a) (1884-1918) — công nhân ngành in, là người tham gia phong trào cách mạng từ năm 1903, đảng viên đảng bên-sê-vích từ năm 1905, làm công tác đảng ở Ô-đét-xa; giữ lập trường điều hòa đối với phái men-sê-vích, sau này theo phái triệu hồi. Đã nhiều lần bị bắt và ngồi tù. Năm 1911, bị kết án khổ sai và bị đày đi Xi-bi-ri. Năm 1916, tiến hành công tác cổ động trong binh lính thuộc các đại đội bổ sung. Đã tích cực tham gia vào việc thành lập tổ chức bên-sê-vích ở Cra-xnôi-ác-xcơ và cơ quan báo chí của nó, tờ "Sự thật Xi-bi-ri", cộng tác với báo "Công nhân Cra-xnôi-ác-xcơ", là một trong những người tổ chức ra đội Cận vệ đỏ Cra-xnôi-ác-xcơ.

Sau cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, được bầu vào Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Xi-bi-ri, vào Ban chấp hành Cra-xnôi-ác-xcơ và vào Bộ dân ủy tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. Năm 1918, bị bọn bạch vệ Tiệp bắn chết. —137-139.

Bê-lô-u-xốp, T.Ô. (sinh năm 1875) — một phần tử men-sê-vích-thủ tiêu, đại biểu của tỉnh Iéc-cút-xcơ trong Đu-ma nhà nước III. Tháng Hai 1912, rút ra khỏi đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma, nhưng không trao trả quyền đại biểu. V.I. Lê-nin đã kịch liệt lên án hành động của Bê-lô-u-xốp trong bài báo "Về vấn đề vị đại biểu T.Ô. Bê-lô-u-xốp rút khỏi đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.21, tr. 244-250). —233.

Bi-bi-cốp, I. I. (Clê-sơ) (sinh năm 1882) — mùa thu năm 1903, đã gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, ngả theo phái bên-sê-vích. Đã từng làm việc ở Mát-xcơ-va, Ô-ri-ôn, Ba-cu. Mùa hè năm 1905, sau khi đi nước ngoài về, tham gia công tác của tổ chức Pê-téc-bua. Đã bị bắt nhiều lần và năm 1907 bị kết án giam ở pháo đài một năm rưỡi. Sau khi được thả, thôi không làm công tác Đảng nữa. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác tư vấn luật pháp. — 50.

Bi-ô-cơ (Björck). —146.

Bô-gđa-nô-va, N. B. — vợ của A. Bô-gđa-nốp. — 201.

Bô-gđa-nốp, A. (Ma-li-nốp-xki, A. A.; A. A., A. A — ch, A-l, A-l., A-l. A-l—ch, Véc-ne, Mác-xi-mốp, Ra-khmê-tốp, Rây-néc, Ri-a-đô-vôi, Xu-xôi-ca) (1873-1928) — nhà dân chủ - xã hội, nhà triết học, nhà xã hội học, nhà kinh tế học, về nghề nghiệp là bác sĩ. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã gia

nhập phái bôn-sê-vích. Đã tham gia công tác chuẩn bị cho Đại hội III của đảng ở Nga với tư cách là uỷ viên Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số; tại đại hội, được bầu vào Ban Chấp hành trung ương. Đã tham gia ban biên tập các báo "Tiến lên" và "Người vô sản", cơ quan ngôn luận của phái bôn-sê-vích, là một trong những biên tập viên của báo bôn-sê-vích "Đời sống mới". Trong những năm thế lực phản động thống trị đã đứng đầu phái triệu hồi, là thủ lĩnh của nhóm "Tiến lên". Trong các vấn đề triết học, đã mưu toan lập một hệ thống riêng của chính mình — "thuyết kinh nghiệm nhất nguyên" (một biến dạng của triết học duy tâm chủ quan Ma-khơ được nguy trang dưới thuật ngữ mác-xít giả hiệu). Lê-nin đã phê phán kịch liệt triết học này trong tác phẩm của mình "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán". Tại phiên họp ban biên tập mở rộng của báo "Người vô sản" vào tháng Sáu 1909, Bô-gđa-nốp bị khai trừ khỏi đảng bôn-sê-vích. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một trong những người tổ chức và lãnh đạo "Tổ chức văn hoá vô sản". Từ năm 1926, là giám đốc Viện truyền máu do ông sáng lập. — 7-11, 12, 13, 16, 19, 26, 28, 51, 52, 55, 62, 64, 97, 98, 106, 120, 133, 124, 151, 166, 169, 172, 175, 176, 177, 178, 181, 182, 183, 184, 185, 188, 191, 192, 193, 196, 200, 203-204, 212, 225, 227, 239, 251, 253, 256, 257, 258, 264, 267, 281, 283-284, 306-307, 313, 361-362.

Bô-gđa-xa-ri-an, T. — thành viên của chi bộ bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, là sinh viên. Ngày 5 tháng Giêng 1908, bị bắt ở Muyn-khen trong khi đổi những tờ bạc 500 rúp và bị tống giam do bị tình nghi có liên quan tới vụ tước đoạt ở Ti-phlít ngày 13 tháng Sáu 1907. Chính phủ Nga hoàng đòi phải trao trả Bô-gđa-xa-ri-an và một số người khác nữa như những tội phạm hình sự. Nhờ những cố gắng của V.I. Lê-nin và cuộc vận động rộng rãi của những người bôn-sê-vích nên đã phá được việc trao trả những người bị bắt trong vụ này. Sau khi ngồi tù mười lăm tháng, Bô-gđa-xa-ri-an đã được thả. — 208, 234.

Bô-ri-xơ — xem Nô-xcốp, V. A.

Bôn-tơ-Bru-ê-vích, V.D. (1873-1955) — một người bôn-sê-vích; nhà sử học và nhà văn. Năm 1904, phụ trách bộ phận phát hành của Ban Chấp hành trung ương, sau đó tổ chức việc xuất bản sách báo của phái bôn-sê-vích (Nhà xuất bản "V.Bôn-tơ-Bru-ê-vích và N. Lê-nin"). Trong những năm sau đó, tích cực tham gia vào việc tổ chức các tờ báo, tạp chí bôn-sê-vích và các nhà xuất bản của đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm chánh văn phòng của Hội đồng dân ủy (đến tháng Mười 1920), tổng biên tập nhà xuất bản "Đời sống và tri thức" và đảm nhiệm công tác khoa học quan trọng. — 65, 121-122, 124, 270, 385-386, 389-390.

Bốt-ki-na, M. X. (1870-1960) — nữ họa sĩ, con gái nhà bác học y khoa và nhà hoạt động xã hội tiến bộ X.P.Bốt-kin. — 316.

Bô-ri-ét-xôn (börjesson). — 146, 149.

Bran-tinh (Branting), Các-lơ I-an-ma (1860-1925) — thủ lĩnh của đảng dân chủ - xã hội Thụy điển, một trong những người lãnh đạo Quốc tế II; trong những năm 1887-1917 (có gián đoạn), là biên tập viên báo "Socialdemokraten" ("Người dân chủ-xã hội"), cơ quan ngôn luận trung ương của đảng; đại biểu quốc hội (1897-1925). Trong những năm chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là một phần tử xã hội - sô-vanh. Trong những năm 1920, 1921-1923 và 1924-1925, đứng đầu chính phủ dân chủ-xã hội. — 145-146, 367-368.

Brắc-cơ (Bracke), (A-lếch-xan-đrơ - Ma-ri-Đơ-rút-xô) (1861-1955) — một trong những thủ lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp, bí thư phụ trách các quan hệ đối ngoại của đảng này. Từ năm 1900, là cộng tác viên của một loạt xuất bản phẩm định kỳ của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp; là một trong số những biên tập viên của báo "L'Humanité" ("Nhân đạo"); nhiều lần được bầu làm đại biểu Viện dân biểu. Trong những năm chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, là phần tử xã hội - sô-vanh. Chống lại việc những người xã hội chủ nghĩa Pháp gia nhập Quốc tế III. — 45, 126, 139.

Bri-a-xcun, M.Ph. (sinh năm 1879) — thợ nguội, nhà dân chủ - xã hội. Làm công tác tuyên truyền trong công nhân. Năm 1904, là thành viên tích cực của tổ chức dân chủ - xã hội ở I-u-dốp-ca. Vì tham gia vào vụ tước đoạt nên ngày 16 tháng Năm 1907 đã bị kết án 9 năm tù khổ sai. — 302.

Brin-gman (Bringmann), Au-gu-xơ (1861-1920) — nhà hoạt động công đoàn Đức, một phần tử cải lương, đại diện cho các khuynh hướng phường hội trong phong trào công nhân. Là biên tập viên tạp chí "Zimmerer" ("Thợ mộc"). Là uỷ viên Tổng công đoàn liên tục trong nhiều năm. — 173.

Brít-man — xem Pô-pốp, A. V.

Brôn-stanh, P.A. (I-u-ri, I-u.) (sinh năm 1881) — nhà dân chủ - xã hội, một phần tử men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là một phần tử thủ tiêu; là biên tập viên tờ tạp chí của phái thủ tiêu "Sự nghiệp cuộc sống", đã cộng tác với các báo "Tiếng nói Nê-va", "Tia sáng" và với những cơ quan ngôn luận khác của phái men-sê-vích - thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tham gia hoạt động phản cách mạng ở miền Nam, sau đó, chạy ra nước ngoài. — 226, 318, 323.

Buốc-txép, V.L. (1862-1936) — tham gia phong trào cách mạng hồi những năm 80, gần gũi với phái dân ý. Sau khi bị bắt, đã bỏ chạy ra nước ngoài và tố giác các vụ án bí mật của Cục cảnh sát. Trước cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất, đã gần gũi với phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng, sau khi cách mạng thất bại thì ủng hộ phái dân chủ - lập hiến.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tham gia thành lập các tổ chức quần chủ - bạch vệ. — 242.

C

Ca-mê-nép, L.B. (*Rô-đen-phen-đơ, L.B.*; Ca-mê-nép, I-u.) (1883-1936) — tham gia Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1901. Sau Đại hội II của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bôn-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị, giữ lập trường điều hòa đối với phái thủ tiêu, triệu hồi và Tơ-rốt-xki. Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai năm 1917, đã chống lại đường lối của đảng tiến lên cách mạng xã hội chủ nghĩa, chống lại khởi nghĩa vũ trang.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã giữ một loạt chức vụ quan trọng.

Ca-mê-nép nhiều lần tỏ ra dao động, chống lại đường lối Lê-nin-nít của đảng.

Năm 1927, bị Đại hội XV Đảng cộng sản (b) toàn Liên Xô khai trừ ra khỏi đảng coi như là một phần tử hoạt động ráo riết trong phái đối lập của Tơ-rốt-xki, sau đó, hai lần được khôi phục đảng tịch và lại bị khai trừ vì hoạt động chống đảng. — 120, 241, 244-245, 246, 305, 311-312, 364, 366.

Ca-ri-a-kin, V. V. — 156.

Các-pin-xki, V. A. (Mi-nin) (1880-1965) — một trong những nhà hoạt động lão thành nhất của Đảng cộng sản Liên Xô, tác gia và nhà tuyên truyền nổi tiếng của đảng. Vào Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1898; nhiều lần bị bắt giam. Năm 1904, ra sống ở nước ngoài, đến Giơ-ne-vơ và ở đó đã làm quen với V.I. Lê-nin. Từ đấy, liên tục làm việc trong các tổ chức đảng ở nước ngoài, tham gia các báo bôn-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản", phụ trách thư viện và viện lưu trữ của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Giơ-ne-vơ.

Tháng Chạp 1917, trở về Nga; đảm nhiệm công tác đảng và công tác chính quyền quan trọng. Từ năm 1937, làm công tác khoa học và tuyên truyền. Tiến sĩ khoa học kinh tế. Tác giả một loạt sách viết về V.I. Lê-nin, về chủ nghĩa Lê-nin và về những vấn đề khác. — 269, 270, 271.

Các-pốp, L. I-a. (Vla-đi-mia) (1879-1921) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1897. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích. Đã tham gia vào việc thành lập "Hội liên hiệp công nhân miền Bắc". Với tư cách là phái viên của Ban chấp hành trung ương được cử đến Xa-ma-ra để tổ chức Cục miền Đông và lãnh đạo tổ chức này. Năm 1904, tổ chức ra Cục miền Nam thuộc Ban chấp hành trung ương và tham gia vào việc tổ chức xưởng in bí mật ở Pôn-ta-va. Tham gia cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp (1905) ở Mát-xcơ-va. Năm 1906, sống ở nước ngoài; sau khi trở về Nga, làm bí thư Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1910, tốt nghiệp Trường cao đẳng kỹ thuật Mát-xcơ-va, làm công tác khoa học trong lĩnh vực hóa học.

Từ năm 1918, là ủy viên Đoàn chủ tịch Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao, lãnh đạo ngành công nghiệp hóa chất; là người có sáng kiến thành lập Viện nghiên cứu khoa học hóa lý (hiện nay mang tên ông). — 58.

Các-pơ — xem Li-u-bi-mốp, A. I.

Các-xki — xem Mác-khlép-xki, Giu-li-an.

Can-tơ (Kant), *Im-ma-nu-in* (1724-1804) — người sáng lập nền triết học cổ điển Đức. Triết học của Can-tơ là một loại hình của chủ nghĩa duy tâm chủ quan và thuyết bất khả tri, nhưng đồng thời cũng có một xu hướng duy vật nhất định, thể hiện ra trong học thuyết về "vật tự nó" và trong việc công nhận tính chất kinh nghiệm

của những tri thức chúng ta. Dưới ảnh hưởng của triết học Can-tơ, đã xuất hiện nhiều đại diện sau này của chủ nghĩa duy tâm cổ điển Đức (Phích-tê, Sen-linh, Hê-ghen), cũng đã xuất hiện những khuynh hướng tư tưởng triết học tư sản như: chủ nghĩa Can-tơ mới, chủ nghĩa thực chứng, v.v.. Khuynh hướng muốn quay trở lại Can-tơ hoặc dung hòa chủ nghĩa Mác với chủ nghĩa Can-tơ bao giờ cũng là nét đặc trưng của những kẻ theo chủ nghĩa xét lại. — 176.

Cau-xky (Kautsky), *Các-lơ* (1854-1938) — một trong những thủ lĩnh của phong trào dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II, lúc đầu là người mác-xít, về sau là kẻ phản bội chủ nghĩa Mác, nhà tư tưởng của một biến thể nguy hiểm và tác hại nhất của chủ nghĩa cơ hội — tức là chủ nghĩa phái giữa (chủ nghĩa Cau-xky). Là chủ bút tạp chí lý luận của phong trào dân chủ - xã hội Đức "Die Neue Zeit" ("Thời mới"). Sau khi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phân liệt, đã ủng hộ phái men-sê-vích. Tân thành việc "hòa hoãn" và hợp nhất phái bôn-sê-vích với phái men-sê-vích trên cơ sở phái bôn-sê-vích phải từ bỏ các nguyên tắc tổ chức của mình và đường lối chính trị của mình, điều này dẫn tới sự thủ tiêu đảng mác-xít cách mạng ở nước Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã công khai chống lại cách mạng vô sản và nền chuyên chính của giai cấp vô sản, chống lại đảng của những người bôn-sê-vích và Nhà nước Xô-viết. — 38, 54, 60, 141, 211, 231, 251, 264, 298-302, 343, 347, 348, 349.

Clê-sơ — xem Bi-bi-cốp, I. I.

Cô-bê-txơ-ki, *M. V.* (1881-1937) — đảng viên Đảng công nhân chủ - xã hội Nga từ năm 1903, một người bôn-sê-vích. Tham gia tích cực vào công tác của các tổ chức đảng ở Pê-téc-bua, Ba-cu, Cuốc-xơ, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Đã nhiều lần bị bắt và bị tù. Năm 1908, sang sống ở Đan - mạch, phụ trách việc chuyên chở về Nga tờ báo bôn-sê-vích "Người vô sản" và "Người dân chủ-xã hội". Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, tổ chức việc gửi tin tức từ Nga cho V.I. Lê-nin.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhận công tác quan trọng của đảng, công tác xô-viết và công tác ngoại giao. — 334, 336-337, 339-340.

Cô-dơ-lốp-xki, *L.* — người theo chủ nghĩa công đoàn, tác giả hai cuốn

sách "Bút ký về chủ nghĩa công đoàn ở Pháp" (Mát-xcơ-va, 1906) và "Những xu hướng mới trong chủ nghĩa xã hội trước tòa án của sự phê phán của Nga" (Mát-xcơ-va, 1908). — 147.

Cô-dư-rép, *N. N.* (Phô-ma) (1881-1933) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1906. Năm 1909, được Ban chấp hành Bôn-khốp cử đến trường ở đảo Ca-pri học; ở đây, đã gia nhập nhóm theo Lê-nin và đấu tranh chống lại phái Bô-gđa-nốp. Theo lời mời của V.I. Lê-nin, Cô-dư-rép đã cùng với các đồng chí khác bị đuổi ra khỏi trường ở Ca-pri đến nghe một khóa bài giảng ở Pari do Trung tâm bôn-sê-vích tổ chức. Sau khi trở về Nga, công tác ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và Bri-an-xơ. Năm 1912, bị bắt và bị đày đến tỉnh Ác-khan-ghen-xơ. Sau thời gian bị đày, sống ở Pê-téc-bua.

Là người tham gia cuộc nội chiến. Sau khi phục viên, làm công tác đảng và công tác xô-viết: dự thẩm viên của đảng ở Mát-xcơ-va (1923), ủy viên thanh tra trong Bộ dân ủy thanh tra công nông của Liên xô, trong Ban kiểm tra trung ương của Đảng cộng sản (b) toàn Liên xô (1927), trong Bộ dân ủy tài chính Liên xô (1928-1930), phụ trách khu thiếu nhi "Nước cộng hòa trẻ tuổi" ở ngoại ô Mát-xcơ-va. — 247-257.

Cô-nơ, *Ph.I.a.* (1864-1941) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân cách mạng Ba-lan mà ông đã tham gia từ năm 1882. Từ năm 1907, sống lưu vong. Năm 1917, trở về Nga, năm 1918, gia nhập đảng bôn-sê-vích. Đảm nhiệm công tác quan trọng của đảng ở U-cra-i-na và ở Mát-xcơ-va. — 189, 190, 191.

Cô-rô-lép - *Ba-tư-sép*, *I. G.* (I-u-li) (1885-1958) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1905. Mùa hè năm 1909, được tổ chức đảng Mát-xcơ-va (khu Rô-gô-giơ-xki) cử đến học tại trường ở đảo Ca-pri; tại đó, đã gia nhập nhóm theo Lê-nin, tiến hành đấu tranh chống lại phái Bô-gđa-nốp. Theo lời mời của V.I. Lê-nin, đã cùng với các đồng chí khác bị đuổi khỏi trường ở Ca-pri đến nghe một khóa bài giảng ở Pa-ri do Trung tâm bôn-sê-vích tổ chức. Sau khi trở về Mát-xcơ-va (1910), bị bắt và bị đày đi Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, rồi năm 1913, bị đày đi tỉnh Ô-lô-nê-txơ, sau đó bị chuyển về Ca-đôm. Năm 1916, chuyển sang hoạt động bí mật.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác công đoàn, công tác đảng và công tác xô-viết ở Goóc-ki, U-cra-i-na và Mát-xcơ-va. — 247-257.

Cô-xa-rép, V. M. (Vla-đi-mia) (1881-1945) — bắt đầu hoạt động cách mạng vào cuối những năm 90 ở Mát-xcơ-va, đảng viên từ năm 1898, tham gia vào Ban chấp hành khu Lê-phoóc-tô-vô của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1907, bị bắt và bị đày đến Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt. Mùa hè năm 1909, được tổ chức đảng khu Lê-phoóc-tô-vô ở Mát-xcơ-va cử đến học trường ở đảo Ca-pri. Sau khi trở về Nga bị bắt và bị đày đến vùng Na-rum. Năm 1916, bị gọi nhập ngũ, tham gia công tác của tổ chức binh lính bí mật ở Tôm-xcơ.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác quan trọng của đảng và xô-viết: chủ tịch Ban chấp hành tỉnh Tôm-xcơ, ủy viên Ủy ban cách mạng Xi-bi-ri và Cục Xi-bi-ri của Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga, chủ tịch Ban chấp hành tỉnh Nô-vô-ni-cô-lai-ép-xcơ, ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va, ủy viên Ban kiểm tra trung ương. — 247-257.

Cô-xchi-a. — 137-139.

Cô-xtơ-rốp — xem Gioóc-đa-ni-a, N.N.

Côi-ghen, Ph. M. (I-ô-nốp) (1870-1923) — nhà dân chủ - xã hội, một trong những thủ lĩnh phái Bun, sau này là đảng viên Đảng cộng sản. Từ năm 1893, hoạt động trong các tiểu tổ dân chủ - xã hội ở Ô-đét-xa. Năm 1903, được bầu làm ủy viên Ban Chấp hành trung ương phái Bun. Đại biểu Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) của đảng. Tháng Chạp 1908, tham dự Hội nghị đại biểu V của Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga: trên những vấn đề cơ bản, đã đứng trên lập trường của phái men-sê-vích ủng hộ đảng; về sau giữ lập trường điều hòa đối với phái thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga, công tác tại tỉnh ủy Vốt-xcơ. — 269-270.

Côn-lôn-tai, A. M. (1872-1952) — tham gia phong trào cách mạng vào những năm 90, tham gia cuộc cách mạng 1905-1907. Trong những năm 1906-1915, đi theo phái men-sê-vích, là đảng viên đảng bôn-sê-vích từ năm 1915. Từ đầu cuộc chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới bà đã giữ lập trường quốc tế chủ nghĩa cách mạng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác quan trọng của đảng, nhà nước và ngoại giao. — 7.

Côn-txốp, Đ. (Ghin-dơ-bua, B. A.) (1863-1920) — nhà dân chủ - xã

hội; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một phần tử men-sê-vích hoạt động ráo riết, cộng tác viên của một số xuất bản phẩm men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất, đã tham gia phong trào nghiệp đoàn ở Pê-téc-bua; từ năm 1908, công tác ở Ba-cu. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, đã đứng trên lập trường của phái thủ tiêu. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phần tử xã hội-sô-vanh. Có thái độ thù địch đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Trong những năm 1918-1919, đã công tác trong các tổ chức hợp tác xã. — 109, 305.

Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích — xem Đô-rô-sen-cô, N. V.

Cốp-pơ, V. L. (Xuya-túc) (1880-1930) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1898. Trong những năm 1903-1905, đã tổ chức việc chuyển tài liệu bất hợp pháp qua biên giới Đức. Năm 1904, giữ lập trường điều hòa đối với phái men-sê-vích, rồi sau đó, đi theo phái này. Mùa thu năm 1905 trở về Nga; năm 1909, bị bắt và bị trục xuất ra nước ngoài; tại đó, đã cộng tác một thời gian với báo "Sự thật" của Tơ-rốt-xki ở Viên. Sau khi trở về Nga (1913), bị gọi nhập ngũ; năm 1914, bị đưa ra mặt trận. Từ năm 1915 đến năm 1918, bị bắt làm tù binh ở Đức. Năm 1917, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga. Từ năm 1919 đến năm 1930, công tác trong hệ thống Bộ dân ủy ngoại giao Liên Xô. — 71.

Cốt-lí-a-ren-cô, Đ. M. (Mi-khai-len-cô) (sinh năm 1876) — nhà dân chủ - xã hội; năm 1905, lãnh đạo phong trào bãi công trên đường sắt Ca-dan. Sau khi cách mạng bị thất bại, ra sống ở nước ngoài. Từ năm 1908, phụ trách bộ phận phát hành tờ báo bôn-sê-vích "Người vô sản", sau đó là tờ "Người dân chủ-xã hội", Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Giữ lập trường điều hòa đối với phái thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác kinh tế. — 206, 298, 316, 330-331, 332-333, 335-336.

Cra-xi-cốp, P. A. (Ben-xki) (1870-1939) — nhà dân chủ - xã hội, một người bôn-sê-vích. Cùng với V.I. Lê-nin và G.V.Plê-kha-nốp, tham gia đoàn chủ tịch Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau đại hội, tích cực đấu tranh chống phái men-sê-vích, đi đến hàng loạt các trung tâm ở nước ngoài báo cáo về đại hội, đã viết "Thư gửi các đồng chí" nói về kết quả đại hội. Tháng Tám 1904, tham gia hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ.

Đại biểu của Tổ chức ở ngoài nước đi dự Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tham gia tích cực vào cuộc cách mạng 1905-1907, là ủy viên Ban chấp hành xô-viết đại biểu công nhân Pê-téc-bua. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác quan trọng trong các cơ quan tư pháp. — 35, 36, 45, 84-88, 388.

Cra-xin, L. B. (Vin-te, Ni-ki-tích, "nhà tài chính") (1870-1926) — nhà hoạt động Nhà nước xô-viết nổi tiếng, nhà dân chủ - xã hội từ năm 1890. Sau đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bên-sê-vích, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương đảng, ở đó một thời gian đã giữ lập trường điều hòa với phái men-sê-vích. Tham dự Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương. Năm 1905, là một trong những người tổ chức ra tờ báo hợp pháp đầu tiên của phái bên-sê-vích "Đời sống mới"; tham gia Xô-viết đại biểu công nhân Pê-téc-bua với tư cách đại diện của Ban chấp hành trung ương. Tại Đại hội IV (Đại hội thống nhất) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương, tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) của đảng, được bầu làm ủy viên dự khuyết Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1908, ra sống ở nước ngoài. Tham gia một thời gian vào nhóm "Tiến lên", một nhóm chống đảng; sau đó, rời bỏ hoạt động chính trị, làm kỹ sư ở nước ngoài và ở Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác quan trọng của nhà nước và ngoại giao. — 11, 24, 51, 52, 53, 84, 91, 225, 227.

Cri-tsep-xki, B. N. (1866-1919) — nhà dân chủ - xã hội, nhà chính luận, một trong những thủ lĩnh của "phái kinh tế". Cuối những năm 90, là một trong những người lãnh đạo "Hội liên hiệp những người dân chủ - xã hội Nga ở nước ngoài"; năm 1899 — chủ bút tạp chí "Sự nghiệp công nhân", trên tạp chí này, đã tuyên truyền những quan điểm của Béc-stanh. Ngay sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, đã xa rời phong trào dân chủ - xã hội. — 147.

Cru-tsi-ni-na — xem Man-đen-stam, L. P.

Crúp-xcai-a, Ê. V. (1842-1915) — thân mẫu của Na-đê-giơ-đa Côn-xtan-ti-nốp-na Crúp-xcai-a, đã chia ngọt sẻ bùi với gia đình

U-li-a-nốp khi sống ở nơi đi đày và ở nước ngoài, tham gia công tác cách mạng, thực hiện một số công việc được giao, giữ gìn tài liệu bí mật, giúp đỡ việc trao đổi thư từ, tiếp tế cho những người bị bắt. — 338.

Crúp-xcai-a, N. C. (Lê-ni-na, Xa-bli-na) (1869-1939) — nhà hoạt động xuất sắc của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết; vợ và bạn chiến đấu của V.I. Lê-nin.

Sau đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là thư ký ban biên tập hai tờ báo của phái bên-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Đã tích cực tham gia việc chuẩn bị Đại hội III của đảng. Khi hoạt động ở nước ngoài, đã trao đổi thư từ rộng rãi với các tổ chức đảng ở Nga. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, đã tích cực tham gia cuộc đấu tranh chống phái thủ tiêu và phái triệu hồi.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là ủy viên ban lãnh đạo Bộ dân ủy giáo dục; chỉ đạo Tổng cục giáo dục chính trị; từ năm 1929, là thứ trưởng Bộ dân ủy giáo dục. Từ năm 1924, là ủy viên Ban kiểm tra trung ương, và từ năm 1927, là ủy viên Ban Chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên Xô. — 124, 132, 143, 151, 152, 153, 158, 195, 337, 362.

Cu-clin, G.A. (mất năm 1907) — nhà dân chủ - xã hội, người xuất bản sách báo dân chủ - xã hội. Từ năm 1901, là ủy viên nhóm dân chủ - xã hội ở nước ngoài "Đời sống". Từ năm 1903, đã xuất bản ở nước ngoài "Tủ sách của người vô sản Nga". Từ năm 1905, là một người bên-sê-vích. Tổ chức ở Giơ-ne-vơ một thư viện lớn những sách báo cách mạng; từ năm 1902, thư viện này đã hoạt động như một thư viện công cộng. Sau khi Cu-clin mất, thư viện này và các xuất bản phẩm thuộc về đảng bên-sê-vích, theo đúng như di chúc của ông. — 140, 201.

Cu-dơ-min-Ca-ra-va-ép, V.D. (1859-1927) — luật gia quân sự, là một viên tướng, một trong những người lãnh đạo cánh hữu của Đảng dân chủ - lập hiến. Đại biểu Đu-ma nhà nước I và II, đóng vai trò quan trọng trong việc đàn áp cuộc cách mạng 1905-1907.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ráo riết hoạt động chống lại Chính quyền xô-viết. Từ năm 1920, là một tên bạch vệ lưu vong. — 81.

Cu-dơ-nê-txốp, G.X. (sinh năm 1881) — công nhân, phần tử men-sê-vích. Đại biểu của tỉnh Ê-ca-tê-ri-nô-xláp trong Đu-ma nhà

nước III, tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội. Là thành viên của tiểu ban về vấn đề công nhân. — 233.

Cu-ghen-man (Kugelmann), *Lút-vích* (1830-1902) — nhà dân chủ - xã hội Đức, bạn của C.Mác, người tham gia cuộc cách mạng 1848-1849 ở Đức, thành viên Quốc tế I. Từ năm 1862 đến năm 1874, đã trao đổi thư từ với Mác, thông báo cho Mác biết về tình hình ở Đức. Những thư từ của Mác gửi Cu-ghen-man được đăng lần đầu năm 1902 trên tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới"); năm 1907, những thư đó được đăng bằng tiếng Nga với lời tựa của V.I. Lê-nin. — 186.

Cu-xcô-va, *E. Đ.* (1869-1958) — nhà hoạt động xã hội tư sản và nhà chính luận. Vào giữa những năm 90, khi ở nước ngoài, đã gần gũi với nhóm "Giải phóng lao động", nhưng chẳng bao lâu sau, do ảnh hưởng của chủ nghĩa Béc-stanh, đã đi theo con đường xét lại chủ nghĩa Mác. Một tài liệu do Cu-xcô-va viết được gọi là "Gredo" đã gây ra sự phản kháng kịch liệt của nhóm mác-xít Nga đứng đầu là V.I. Lê-nin (xem Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.4, tr. 207-224). Ngay trước cuộc cách mạng 1905-1907, Cu-xcô-va gia nhập "Hội liên hiệp giải phóng" của phái quân chủ - tự do chủ nghĩa. Năm 1906, đã cùng với X. N. Prô-cô-pô-vích xuất bản tạp chí nửa dân chủ - lập hiến "Vô đề"; là cộng tác viên tích cực của báo "Đồng chí" của nhóm dân chủ - lập hiến cánh tả.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, Cu-xcô-va đấu tranh chống lại phái bôn-sê-vích. Năm 1922, bị trục xuất ra nước ngoài, ở đó trở thành người hoạt động ráo riết của nhóm bạch vệ lưu vong. — 221, 245.

D

Da-kha-rốp, *M. V.* (sinh năm 1881) — công nhân, một người bôn-sê-vích, đại biểu của tỉnh Mát-xcơ-va trong Đu-ma nhà nước III, cộng tác viên báo "Ngôi sao", tờ báo hợp pháp của phái bôn-sê-vích. — 233.

Da-xu-lích, *V. I.* (1849-1919) — người tham gia nổi tiếng vào phong trào dân túy, sau đó — vào phong trào dân chủ - xã hội ở Nga. Năm 1883, bà tham gia vào việc thành lập nhóm "Giải phóng lao động". Tham gia vào ban biên tập báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh". Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đi

theo nhóm "Tia lửa" của phái thiểu số. Sau Đại hội II, trở thành một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Năm 1905, trở về Nga; trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, đã theo phái thủ tiêu; trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, đứng trên lập trường xã hội - xô-vanh. Có thái độ tiêu cực đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 57.

Dem-li-a-tơ-ca, *R. X.* (Đê-môn) (1876-1947) — nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết. Tham gia phong trào cách mạng năm 1893, được bầu vào Ban chấp hành Ki-ép Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là phái viên của báo "Tia lửa", hoạt động ở Ô-đét-xa và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là người theo nhóm "Tia lửa" của phái đa số. Sau đại hội, bà được phái bôn-sê-vích bổ sung vào Ban chấp hành trung ương, tích cực tham gia cuộc đấu tranh chống phái men-sê-vích. Tháng Tám 1904, được bầu vào Thường vụ các Ban chấp hành của phái đa số. Làm bí thư tổ chức đảng ở Pê-téc-bua và là đại biểu của tổ chức này đi dự Đại hội III của đảng. Trong thời kỳ cách mạng 1905-1907, là bí thư Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, bà đảm nhiệm những công tác quan trọng của đảng và của Chính quyền xô-viết. — 5, 6, 11, 16, 19, 21, 29.

Di-nô-vi A-I. — xem Pê-scốp, D. A.

Di-nô-vi-ép, *G. E.* (*Ra-đô-mư-xlơ-xki*, *G. E.*; G., Gr., Gri-gô-ri) (1883-1936) — vào Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1901. Từ năm 1908 đến tháng Tư 1917, sống lưu vong ở nước ngoài, tham gia ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của đảng, tờ "Người dân chủ - xã hội", và tờ báo bôn-sê-vích "Người vô sản". Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, có thái độ điều hòa đối với phái thủ tiêu, triệu hồi và phái Tơ-rốt-xki. Trong thời kỳ chuẩn bị và tiến hành Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tỏ ra dao động và chống lại khởi nghĩa vũ trang.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm một số chức vụ quan trọng. Nhiều lần chống lại đường lối Lê-nin-nít của đảng: năm 1925, là một trong những người tổ chức ra "phái đối lập mới", năm 1926 là một trong những người cầm đầu khối

Tơ-rốt-xki - Di-nô-vi-ép chống đảng. Tháng Mười một 1927, do hoạt động bè phái, đã bị khai trừ ra khỏi đảng. Sau đó, hai lần được phục hồi và lại bị khai trừ ra khỏi đảng vì hoạt động chống đảng. — 227, 239-241, 244, 246, 247, 254, 259, 261, 267, 311, 330, 332, 364, 366, 367, 374, 376, 378, 381.

Dô-li-na, M. M. (sinh năm 1885) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1904. Làm công tác đảng ở Ca-dan, Xa-ma-ra, Xa-ra-tốp, Mát-xcơ-va. Năm 1909, là người làm trung gian trong cuộc đàm phán của N. E. Vi-lô-nốp (chồng của bà, sống ở Ý) với Ban chấp hành Mát-xcơ-va và Ban chấp hành khu Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga về việc thành lập trường ở đảo Ca-pri. Cũng năm đó, bà sang đảo Ca-pri theo lời mời của A.M. Goóc-ki. Sau khi Vi-lô-nốp đoạn tuyệt với phái Bô-gđa-nốp, bà đã cùng với chồng đi Đa-vô-xơ (Thụy-sĩ). Năm 1910, sau khi Vi-lô-nốp mất, bà trở về Nga và làm việc ở Ca-dan. Năm 1912, bị bắt, sau khi được thả, thôi không làm công tác đảng nữa. — 321.

Dôm-me — xem Li-u-bi-mốp, A. I.

Dơ-lin-tsen-cô, C. P. (1870-1947) — nhà dân chủ - xã hội. Năm 1904, tham gia tổ chức Ô-đét-xa, đứng trên lập trường của phái bôn-sê-vích. Ông là người tham gia các sự kiện cách mạng ở Ô-đét-xa. Cuối năm 1905 sang sống ở Thụy-sĩ và gia nhập Đảng công nhân xã hội chủ nghĩa Thụy-sĩ. Là người tổ chức và là thư ký của "Ủy ban quốc tế trợ giúp những công nhân thất nghiệp ở Nga".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, trở về Nga. Năm 1917, gia nhập Đảng cộng sản Liên Xô. Công tác tại Phòng ấn loát trực thuộc Hội đồng bộ trưởng dân ủy, tại Hãng thông tấn Nga, Viện bảo tàng cách mạng, Ban sưu tầm, nghiên cứu và xuất bản tài liệu lịch sử Đảng cộng sản và Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại. — 195.

Đ

Đa-ni-a — xem Ki-rin-lốp-xki - Nô-vô-miéc-xki, Đ.I.

Đa-vít (David), *Ê-đư-a* (1863-1930) — một trong những thủ lĩnh cánh hữu trong Đảng dân chủ - xã hội Đức, một phần tử xét lại. Năm 1903, đã xuất bản cuốn "Chủ nghĩa xã hội và nông nghiệp" mà V.I. Lê-nin gọi là "tác phẩm chủ yếu của chủ nghĩa xét lại trong vấn đề ruộng đất".

Năm 1919, tham gia chính phủ liên hiệp đầu tiên của nước Cộng hòa Đức; trong những năm 1919-1920, là bộ trưởng Bộ nội vụ. Ủng hộ những nguyện vọng phục thù của chủ nghĩa đế quốc Đức, có thái độ thù địch đối với Liên Xô. — 266, 289, 293.

Đa-vít-xôn, I. — cộng tác viên của một loạt xuất bản phẩm mác-xít; vào cuối những năm 90, sống và học ở Béc-ling; tại đó, thời gian đầu, đã đi theo phái phục quốc Do-thái; năm 1899, đoạn tuyệt với phái này và tuyên bố chuyển sang phái dân chủ-xã hội. Là thành viên của nhóm trợ giúp phái dân chủ - xã hội ở Béc-ling và của "Hội liên hiệp những người dân chủ-xã hội Nga ở nước ngoài". — 391.

Đa-vư-đốp, N. M. (sinh năm 1890) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1906. Làm công tác đảng trong tổ chức bôn-sê-vích ở Ê-ca-tê-rin-bua. Năm 1909, bị bắt và bị đày đi tỉnh Ác-khan-ghen-xcơ; từ đó lại trở về Ê-ca-tê-rin-bua vào năm 1912. Năm 1913, làm việc ở nhà máy Véc-khơ-I-xét-xcơ, bị truy nã. Năm 1914, chỉ đạo việc thực hiện phong trào bảo hiểm. — 245.

Đan (*Guốc-vích*), *Ph. I.* (1871 - 1947) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ những năm 90. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, đã đứng đầu nhóm những người theo phái thủ tiêu ở nước ngoài, chủ biên báo "Tiếng nói người dân chủ- xã hội".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. Vào đầu năm 1922 bị trục xuất ra nước ngoài với tính cách là kẻ thù không đội trời chung của Nhà nước xô-viết. — 175, 308, 311, 312, 323, 355, 361, 368, 369, 370, 372, 374.

Đây-tơ, L. G. (1855-1941) — người tham gia phong trào dân túy, sau đó là phong trào dân chủ - xã hội. Năm 1883, tham gia thành lập nhóm "Giải phóng lao động". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một phần tử men-sê-vích, trong những năm thế lực phản động thống trị, là phần tử thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, thôi không hoạt động chính trị nữa, tham gia việc xuất bản di sản văn học của G.V. Plê-kha-nốp, đã viết một loạt bài báo về lịch sử phong trào giải phóng ở Nga. — 24.

Đen-ta — xem Xta-xô-va, E. Đ.

Đê-mi-a-nen-cô, P. — vì tham gia vào vụ tước đoạt nên đã bị kết án 6 năm tù khổ sai. — 303.

Đê-môn — xem Dem-li-a-tso-ca, R.X.

Đê-ni-xốp, V.P. (Vxê-vô-lốt, Vx.) (sinh năm 1876) — tham gia phong trào dân chủ-xã hội từ những năm 90. Sau khi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga bị chia rẽ, đã gia nhập phái bốn-sê-vích. Tháng Chạp 1908, là đại biểu của tổ chức Pê-téc-bua đi dự Hội nghị V của Đảng công nhân chủ - xã hội Nga. Tham gia vào nhóm triệu hồi. Năm 1909, bị bắt và bị đày biệt xứ đến tỉnh Iéc-cút-xcơ. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác sư phạm ở Xi-bi-ri. — 251, 274.

Đgiéc-gin-xki, Ph. E. (I-u-dép) (1877-1926) — nhà hoạt động xuất sắc của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết, đảng viên từ năm 1895. Là một trong những người tổ chức ra Đảng dân chủ-xã hội Ba-lan và Lit-va. Làm công tác đảng ở Ba-lan và Nga. Từ Đại hội IV của đảng, là ủy viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Sau thắng lợi của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là chủ tịch Ủy ban đặc biệt toàn Nga đấu tranh chống bọn phản cách mạng và chống sự phá hoại, và giữ nhiều trọng trách khác nữa. Từ tháng Sáu 1924, là ủy viên dự khuyết Bộ chính trị Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga và ủy viên Bộ tổ chức của Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga. — 298.

Đi-vin-cốp-xki, A. A. (Áp-đê-ép) (1873-1932) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1898. Năm 1906 sang sống ở Thụy-sĩ và đi theo phái men-sê-vích ủng hộ Plê-kha-nốp. Ngay từ đầu cuộc chiến tranh đế quốc chủ nghĩa lần thứ nhất, là một người quốc tế chủ nghĩa. Năm 1918, gia nhập nhóm bốn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ. Tháng Mười một 1918, trở về Nga. Công tác ở Mát-xcơ-va với cương vị người tuyên truyền và cổ động, là phụ tá của chánh văn phòng Hội đồng bộ trưởng dân ủy. Vào những năm cuối đời, làm công tác văn học. — 325.

Đô-mốp — xem Pô-crốp -xki, M. N.

Đô-rô-sen-cô, N. V. (Côn-xtan-tin Xéc-ghê-ê-vích) (1881-1926) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1902, hoạt động ở Pê-tơ-rô-grát, Ti-phlít. Viết báo "Tiến lên" dưới bút danh "Na-pô-

lê-ông". Năm 1906, bị kết án giam tại pháo đài một năm rưỡi. Về sau, thôi không làm công tác đảng nữa.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại Ủy ban kế hoạch nhà nước nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa xô-viết U-cra-i-na. — 72-73.

Đô-rốp, In. — xem Đu-brô-vin-xki, I. Ph.

Đu-brô-vin-xki, I. Ph. (Đô-rốp, In., In., In-nô-ken-ti-ép, In-nô-ken-ti, In-nôc, "Nhà thực hành") (1877-1913) — một trong những nhà hoạt động nổi tiếng của đảng bốn-sê-vích. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Năm 1905, là một trong những người tổ chức và lãnh đạo cuộc khởi nghĩa vũ trang ở Mát-xcơ-va. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương. Năm 1908, tham gia ban biên tập báo "Người vô sản". Đã nhiều lần bị truy nã; năm 1913, qua đời tại nơi đi đày ở Tu-ru-khan-xcơ. V.I. Lê-nin, khi nêu rõ những dao động có tính chất thỏa hiệp của Đu-brô-vin-xki đối với phái thủ tiêu trong những năm thế lực phản động thống trị, đồng thời cũng đánh giá cao ông với tư cách là một trong những người tổ chức nổi tiếng nhất của đảng, trung thành vô hạn với sự nghiệp của giai cấp công nhân. — 58, 166, 175, 187, 188, 222-230, 235, 236, 240, 252-254, 267, 269-270, 362, 367.

Đuy-boa — xem Pô-xtô-lốp-xki, Đ. X.

Đuy-bơ-ri (Dubreuil), Lu-i (1862-1924) — nhà xã hội chủ nghĩa, tổng bí thư Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp và phân bộ Pháp trong Quốc tế II. Cộng tác viên và biên tập viên một loạt các tờ báo xã hội chủ nghĩa. Tác giả cuốn "La commune" (1871). — 186.

E

Éc-mô-la-ép, C. M. (Rô-man) (1884-1919) — nhà dân chủ - xã hội, một phần tử men-sê-vích. Trong những năm 1904-1905, công tác ở Pê-téc-bua và ở vùng mỏ Đôn-bát. Là đại biểu Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; được phái men-sê-vích bầu vào Ban chấp hành trung ương. Trong những năm thế lực phản động thống trị, theo phái thủ tiêu; năm 1910 đã cùng với 16 phần tử men-sê-vích khác ký tên vào "Bức thư ngỏ" đòi thủ tiêu đảng. Năm 1917, được bầu làm ủy viên Ban chấp

hành trung ương đảng men-sê-vích, tham gia vào Ban chấp hành trung ương các xô-viết toàn Nga khóa một. — 318, 323.

Ét-xen, A. M. (Mi-am-lin, Xtê-pa-nốp) (1880-1930) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1899. Làm công tác đảng ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va và ở nước ngoài. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố. Là đại biểu Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong những năm 1907-1917, không tham gia tích cực vào công tác đảng nữa.

Năm 1920, được kết nạp vào Đảng cộng sản (b) Nga; năm 1922, biên tập tạp chí "Công nhân Cáp-ca-dơ", từ năm 1923 đến năm 1925, là hiệu trưởng Trường đại học bách khoa Ti-phlít. Từ năm 1925, là phó chủ tịch Ủy ban kế hoạch nhà nước nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa xô-viết liên bang Nga. Từ năm 1929, làm việc tại Bộ dân ủy giao thông. — 85, 86, 88.

Ét-xen, M. M. (Dô-ve-rơ, Dơ-ve-ru-sca) (1872-1956) — nhà dân chủ - xã hội, sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích. Bà hoạt động trong Ban chấp hành Pê-téc-bua; cuối năm 1903, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Tháng hai 1904, được cử ra nước ngoài để thông báo về tình hình ở Nga. Mùa hè 1904, trong khi trở về, Ét-xen bị bắt ở biên giới và một năm sau, bị đày đến tỉnh Ác-khan-ghen-xcơ; trên dọc đường đi đày, bà chạy trốn và từ tháng Chín 1905, lại làm việc trong Ban chấp hành Pê-téc-bua. Năm 1906, là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va. Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, đã từ bỏ hoạt động cách mạng.

Năm 1920, gia nhập Đảng cộng sản. Năm 1921, phụ trách phòng cổ động của Ban chấp hành trung ương Gru-đi-a. Từ năm 1922, là trưởng Ban tuyên huấn của Ban chấp hành Ti-phlít. Năm 1925, công tác trong Nhà xuất bản quốc gia ở Mát-xcơ-va. Trong những năm 1927-1930, công tác tại Ban sưu tầm, nghiên cứu và xuất bản tài liệu lịch sử Đảng cộng sản và Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười vĩ đại, sau đó — tại Viện Lê-nin; từ năm 1930, chuyển sang công tác tại Viện báo chí cộng sản chủ nghĩa — 128-130.

Ê

Ê. — xem Rô-den, M. M.

Ê-déc-xki, Ph. — tác giả bài báo "Cuộc bãi công của công nhân Pháp" đăng năm 1907 trên tạp chí "Học vấn" số 1. — 147.

Ê-gô-rốp, N. M. (sinh năm 1871) — công nhân, đại biểu của tỉnh Péc-mơ trong Đu-ma nhà nước III. Tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội. Đã cộng tác với báo hợp pháp "Ngôi sao" của phái bôn-sê-vích; sau đó, đi theo phái Tơ-rốt-xki. Năm 1913, là cộng tác viên thường xuyên báo "Tia sáng" của phái thủ tiêu. Năm 1917, gia nhập nhóm "Tổ chức liên khu của những người dân chủ - xã hội hợp nhất". — 233.

Ê-li-da-rô-va – U-li-a-nô-va, A. I. (1864-1935) — nhà hoạt động xuất sắc của Đảng cộng sản, chị của V.I. Lê-nin. Tham gia phong trào cách mạng từ năm 1886. Trong những năm 1900-1905, hoạt động trong các tổ chức của báo "Tia lửa", trong các báo bất hợp pháp của đảng bôn-sê-vích và là ủy viên ban biên tập báo "Tiến lên". Đã tích cực tham gia vào việc xuất bản các tác phẩm của V.I. Lê-nin. Hoạt động cách mạng ở Mát-xcơ-va, Xa-ra-tốp, Pê-tơ-rô-grát. Trong những năm 1912-1914, cộng tác với các cơ quan ngôn luận bôn-sê-vích "Sự thật", "Giáo dục", "Nữ công nhân". Đã bị bắt nhiều lần. Năm 1917, là thư ký ban biên tập báo "Sự thật" và là biên tập viên tạp chí "Người thợ dệt". Trong những năm 1918-1921, làm việc trong Bộ dân ủy giáo dục. Đã tham gia tích cực vào việc thành lập Viện Lê-nin và là cán bộ khoa học của viện đó. Là tác giả của một loạt hồi ký về V.I. Lê-nin và các tác phẩm văn học khác. — 119, 145.

Ê-rô-ghin, M. M. (sinh năm 1856) — một tên địa chủ, trưởng quan hội đồng địa phương ở tỉnh Grốt-nô, sau này là thủ lĩnh quý tộc huyện Bê-lô-xtốc; một trong những kẻ thi hành ráo riết nhất chính sách phản động của chế độ Nga hoàng. Là đại biểu của tỉnh Grốt-nô trong Đu-ma nhà nước I. Để ngăn cản các đại biểu nông dân trong Đu-ma nhà nước khỏi bị ảnh hưởng cách mạng, Ê-rô-ghin đã tổ chức cho họ một quán trọ riêng, cố giáo dục họ theo tinh thần quân chủ, nhưng những đại biểu nông dân hiểu ý đồ của Ê-rô-ghin, đã rời bỏ quán trọ. — 257, 264.

Êch-cơ, A. — 297-298.

G

G., Gr. — xem Di-nô-vi-ép, G. E.

Ga-léc-ca — xem Ô-n-min-xki, M. X.

Ga-nê-tơ-ki, I-a, X. (1879-1937) — nhà hoạt động nổi tiếng của

phong trào cách mạng Ba-lan và Nga. Tại Đại hội V Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại Bộ dân ủy tài chính, làm công tác ngoại giao, là ủy viên ban lãnh đạo trong Bộ dân ủy thương nghiệp và Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao. Từ năm 1935, làm giám đốc Viện bảo tàng cách mạng Liên xô. — 329.

Ga-pôn, G. A. (1870-1906) — linh mục; kẻ khiêu khích, nhân viên cơ quan mật vụ của Nga hoàng. Trước ngày nổ ra cuộc cách mạng 1905-1907, theo nhiệm vụ của Cục cảnh sát, đã tổ chức ra "Hội những công nhân Nga thuộc các công xưởng - nhà máy Pê-téc-bua" được Cục cảnh sát và cơ quan mật vụ Pê-téc-bua trợ cấp. Ngày 9 tháng Giêng 1905, đã xúi giục công nhân Pê-téc-bua diễu hành đem theo kiến nghị gửi lên nhà vua. Đã chạy trốn ra nước ngoài, ở đó gần gũi với phái xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Sau khi trở về Nga, lại có quan hệ với cơ quan mật vụ. Sau khi bị vạch mặt là đã hoạt động khiêu khích, Ga-pôn bị xử tử hình theo bản án của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. — 12, 29.

Gai-va-xơ, V.I. (Gaivas) (sinh năm 1879) — công nhân, sau khi tham gia vào vụ tước đoạt năm 1907, đã sang sống ở Bỉ. Chính phủ Nga hoàng đã đòi trao trả Gai-va-xơ như một tên tội phạm hình sự. Vụ đòi trao trả này được đem ra xét tại hai cấp tòa án ở Bruy-xen. Trong quá trình xét xử đã chứng minh rằng việc tước đoạt mang tính chất chính trị, do đó chính phủ Bỉ từ chối nộp Gai-va-xơ cho các nhà chức trách Nga. — 302-304.

Gan-béc-stát, R. X. (Phi-se) (1877-1940) — năm 1896, gia nhập nhóm dân chủ - xã hội do G.V. Plê-kha-nốp lãnh đạo ở Giơ-ne-vơ. Sau khi trở về Nga, bà hoạt động trong các tổ chức dân chủ - xã hội ở Ô-đét-xa, Ki-si-nép, Khác-cốp, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một phần tử men-sê-vích hoạt động ráo riết; tháng Chạp 1905, thay mặt phái men-sê-vích tham gia Ban chấp hành trung ương thống nhất. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, đã đứng trên lập trường của phái thủ tiêu. Từ năm 1917, thôi không hoạt động chính trị nữa. — 24.

Gan-pê-rin, L. E. (Va-len-tin, Vô-rôn) (1872-1951) — nhà dân chủ-xã hội. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ xã hội Nga, gia

nhập phái bôn-sê-vích; một thời gian thay mặt ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương tham gia vào Hội đồng đảng, sau đó được bổ sung vào Ban Chấp hành trung ương. Giữ lập trường điều hòa đối với phái men-sê-vích, chống lại việc triệu tập Đại hội III của đảng. Từ năm 1906, thôi không hoạt động chính trị tích cực nữa. Sau Cách mạng tháng Hai 1917, đi theo phái men-sê-vích quốc tế chủ nghĩa. Từ mùa xuân 1918, làm công tác kinh tế. — 11, 58.

Ghe-đơ (Guesde), Giuy-lơ (1845-1922) — một trong những người tổ chức và lãnh đạo phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp và Quốc tế II. — 139.

Ghéc-tích, B. — kẻ khiêu khích; năm 1903 làm việc cho cơ quan mật vụ Vác-sa-va, sau đó làm nhân viên cho cơ quan mật vụ ở nước ngoài. Năm 1908 bị nhóm bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ kết tội là khiêu khích, có liên hệ với viên cục trưởng mật vụ ở nước ngoài Hác-tin-Lan-đen và tham gia những công việc buôn bán phi pháp. Tòa án gồm các đại diện của các nhóm bôn-sê-vích, men-sê-vích, xã hội chủ nghĩa - cách mạng, Đảng dân chủ-xã hội Ba-lan và Lit-va ở Giơ-ne-vơ và của nhóm dân chủ - xã hội xứ Lát-vi-a ở Xuy-rích, đã nhận định Ghéc-tích không đủ tư cách đứng trong bất cứ một tổ chức cách mạng nào. — 242-244, 260, 263.

Ghê-ghê-tơ-cô-ri, E. P. (sinh năm 1879) — một phần tử men-sê-vích Gru-di-a. Đại biểu của tỉnh Cu-ta-i-xi trong Đu-ma nhà nước III, một trong những thủ lĩnh của đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma.

Từ tháng Mười một 1917, là chủ tịch chính phủ phản cách mạng ở vùng Da-cáp-ca-dơ (Hội đồng dân ủy Da-cáp-ca-dơ), sau đó là bộ trưởng Bộ ngoại giao và phó chủ tịch chính phủ men-sê-vích Gru-di-a. Sau khi thành lập Chính quyền xô-viết ở Gru-di-a năm 1921, là một tên bạch vệ lưu vong. — 232.

Ghê-oóc-ghi Va-len-ti-nô-vích — xem Plê-kha-nốp, G. V.

Gioóc-đa-ni-a, N. N. (Cô-xơ-rốp) (1870-1953) — nhà dân chủ - xã hội, một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích ở Cáp-ca-dơ. Năm 1905, chủ biên tờ báo "Người dân chủ - xã hội" của phái men-sê-vích (bằng tiếng Gru-di-a). Năm 1906 là đại biểu Đu-ma nhà nước I. Tại Đại hội V (Đại hội Luân - đôn) của đảng được phái men-sê-vích bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong những năm thế lực phản

động thống trị và có cao trào cách mạng mới, về hình thức, Gioóc - đơ-ni-a theo nhóm men-sê-vích ủng hộ đảng, nhưng trên thực tế lại ủng hộ phái thủ tiêu. Năm 1914, cộng tác với tờ tạp chí "Đấu tranh" của Tô-rốt-xki; trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phần tử xã hội - số-vanh.

Trong những năm 1918-1921, cầm đầu chính phủ men-sê-vích phản cách mạng ở Gru-di-a; từ năm 1921, là một tên bạch vệ lưu vong. — 73, 74, 75.

Giô-dê-phi-na — xem Vô-rốp-xki, V. V.

Giô-re-xơ (Jaurès), *Giăng* (1859-1914) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào xã hội chủ nghĩa Pháp và quốc tế, người đấu tranh chống lại chủ nghĩa quân phiệt và chiến tranh, là nhà sử học. Ông là một trong những người sáng lập ra Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp; năm 1905, đảng này đã sáp nhập với Đảng xã hội chủ nghĩa ở Pháp. Trong Đảng xã hội chủ nghĩa thống nhất Pháp, Giô-re-xơ lãnh đạo nhóm cánh hữu. Năm 1904, ông sáng lập và làm chủ bút tờ báo "L'Humanité" ("Nhân đạo") cho đến cuối đời. Lê-nin đã phê phán kịch liệt những quan điểm cải lương của Giô-re-xơ, những quan điểm đã đẩy ông vào con đường cơ hội chủ nghĩa.

Cuộc đấu tranh của Giô-re-xơ cho hòa bình, chống nguy cơ chiến tranh ngày càng đến gần đã làm cho giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa căm thù ông. Ngay trước khi nổ ra cuộc chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, Giô-re-xơ bị một tên tay sai của bọn phản động giết chết. — 186.

Glê-bốp — xem Nô-xcốp, V. A.

Goóc -ki, A. M. (*Pê-scốp*, A. M.; A. M., A. M — ch., A-I.M — ch) (1868-1936) — nhà văn vô sản vĩ đại, người sáng lập chủ nghĩa hiện thực xã hội chủ nghĩa, người khai sinh ra nền văn học xô-viết. — 7, 142-143, 153-154, 155, 158-159, 165-167, 169-172, 174-176, 177-185, 187-188, 192-195, 196-197, 198-200, 278-280, 307, 316-320, 337.

Gô-lô-vin, V. V. — nhà công nghiệp khai thác gỗ. — 303.

Gô-rép, B. I. (I-go-ro) (sinh năm 1874) — nhà dân chủ - xã hội. Năm 1905, là ủy viên Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái bên-sê-vích. Năm 1907, đi theo phái men-sê-vích. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) (1907), được phái men-sê-vích bầu làm ủy viên dự khuyết Ban chấp hành trung

ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Cộng tác với các cơ quan ngôn luận của phái men-sê-vích - thủ tiêu - báo "Tiếng nói người dân chủ - xã hội" và tạp chí "Bình minh của chúng ta".

Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, là một trong những biên tập viên "Báo công nhân" của phái men-sê-vích và là ủy viên Ban chấp hành trung ương phái men-sê-vích. Tháng Tám 1920, tuyên bố rút ra khỏi tổ chức men-sê-vích. Sau này, làm công tác giảng dạy tại các trường đại học. — 28, 214, 215, 312, 314-315.

Gôn-đen-béc, I. P. (Mê-scốp-xki) (1873-1922) — nhà dân chủ - xã hội; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, là một người bên-sê-vích. Trong thời gian cách mạng 1905-1907, tham gia các ban biên tập tất cả các xuất bản phẩm bên-sê-vích. Năm 1907, tham gia vào công tác của Đại hội V (Đại hội Luân - đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương. Tháng Giêng 1910, tham gia vào bộ phận ở trong nước của Ban chấp hành trung ương, đã tỏ ra có những dao động có tính chất thỏa hiệp đối với phái thủ tiêu. Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, đi theo phái vệ quốc — những người ủng hộ Plê-kha-nốp. Trong những năm 1917-1919, gia nhập nhóm "Đời sống mới". Năm 1920, lại được kết nạp vào đảng bên-sê-vích. — 142, 227, 229.

Grây-lích (Greulich), *Héc-man* (1842-1925) — một trong những người sáng lập ra Đảng dân chủ - xã hội Thụy - sĩ, thủ lĩnh cánh hữu của đảng này. Từ năm 1890, là nghị sĩ của quốc hội toàn Thụy-sĩ. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phần tử xã hội-số-vanh. Sau này, đã đấu tranh chống lại việc cánh tả của Đảng dân chủ-xã hội Thụy-sĩ gia nhập Quốc tế cộng sản. — 14.

Gri-gô-ri — xem Di-nô-vi-ép, G. E.

Grô-gian (*Gvô-dơ-đép*, Đ. X., I-u-ri) (sinh năm 1876) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1903. Trong những năm 1905-1906, là người tổ chức ra nhóm kỹ thuật chiến đấu trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tháng Mười một 1906, là đại biểu hội nghị đại biểu lần thứ nhất của các tổ chức quân sự và chiến đấu của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1910, thôi không hoạt động chính trị nữa.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác kinh tế và nghiên cứu khoa học. — 225.

Gu-tơ-cốp, A. I. (1862-1936) — nhà tư bản lớn, người tổ chức và lãnh đạo Đảng tháng Mười. Trong những năm 1910-1911, là chủ tịch Đu-ma nhà nước III. Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, làm bộ trưởng Bộ chiến tranh và hải quân trong nội các đầu tiên của chính phủ lâm thời tư sản.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tích cực chống lại Chính quyền xô-viết, là một tên bạch vệ lưu vong. — 285, 286.

Gu-xép, X. I. (Na-txi-a, Kha-ri-tôn) (1874-1933) — nhà dân chủ - xã hội, một người bôn-sê-vích. Từ tháng Chạp 1904 đến tháng Năm 1905, là thư ký Thường vụ các ban chấp hành của phái đa số và Ban chấp hành Pê-téc-bua, sau đó là một trong những người lãnh đạo tổ chức bôn-sê-vích ở Ô-đét-xa. Từ tháng Giêng 1906, là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1906, bị đày đi tỉnh Tô-bôn-xcơ; năm 1909, chạy trốn khỏi nơi đó. Trong những năm thế lực phản động thống trị, đã đấu tranh chống lại phái thủ tiêu và phái triệu hồi.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác quan trọng. — 6, 12, 15-16, 18-19, 20-22, 24-26, 28-30, 34-35, 94-96, 113-118.

H

Hai-vút, V. — xem *Hây-vút, Uy-li-am*.

Hây-vút (Haywood), *Uy-li-am* (Bin) (1869-1928) — nhà hoạt động của phong trào công nhân Mỹ; về nghề nghiệp là công nhân mỏ. Từ năm 1901, là đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa, về sau, là một trong những người sáng lập và lãnh đạo tổ chức nghiệp đoàn "Công nhân công nghiệp thế giới". Ngay từ đầu cuộc chiến tranh thế giới lần thứ nhất, đã lên án chủ nghĩa quân phiệt và cuộc chiến tranh đế quốc. Ông chào mừng Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Ngay sau khi Đảng cộng sản Mỹ thành lập, gia nhập hàng ngũ đảng này. Bị truy nã vì hoạt động cách mạng, đã rời khỏi nước Mỹ. Từ năm 1921, sống ở Liên-xô; tham gia tích cực vào việc tổ chức "Khu công nghiệp tự trị Cu-dơ-bát". Trong những năm sau, làm việc tại Tổ chức quốc tế trợ giúp các chiến sĩ cách mạng và làm nghề viết báo. — 382.

Hê-ghen (Hegel), *Gioóc-giơ Vin-hem Phri-đrích* (1770-1831) — nhà triết học lớn nhất của Đức — nhà duy tâm khách quan, nhà tư

tưởng của giai cấp tư sản Đức. Công lao lịch sử của Hê-ghen là đã đề xuất một cách sâu sắc và toàn diện phép biện chứng duy tâm; phép biện chứng này là một trong những nguồn gốc lý luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng. — 278.

Hin-phéc-đinh (Hilferding), *Ru-đôn-phơ* (1877-1941) — một trong những thủ lĩnh cơ hội chủ nghĩa của Đảng dân chủ - xã hội Đức và Quốc tế II. Từ năm 1907 đến năm 1915, là biên tập viên cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng dân chủ - xã hội Đức — báo "Vorwärts" ("Tiến lên"). Trong những năm chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, là một phần tử theo phái giữa. Từ năm 1917, là thủ lĩnh của Đảng dân chủ - xã hội độc lập Đức, kẻ thù công khai của Chính quyền xô-viết và chuyên chính vô sản. Nhiều lần tham gia chính phủ tư sản của nước Cộng hòa Vây-ma. — 111.

Huy-xman (Huysmans), *Ca-min* (1871-1968) — một trong những nhà hoạt động lão thành nhất của phong trào công nhân Bỉ, giáo sư ngành ngữ văn, nhà báo. Trong những năm 1904-1919, là thư ký Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa của Quốc tế II, giữ lập trường phái giữa. Sau cuộc chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới (1914-1918), là một trong những nhà hoạt động nổi tiếng của Quốc tế II được khôi phục lại. Nhiều lần tham gia chính phủ Bỉ. Vào những năm cuối đời, nhiều lần phát biểu ủng hộ việc thiết lập những sự tiếp xúc giữa các đảng xã hội chủ nghĩa với Đảng cộng sản Liên Xô. — 46-47, 49, 93-94, 130, 156-157, 159, 161-162, 167-168, 186-187, 202, 203, 206, 208-209, 210-212, 213, 215-216, 217-219, 231-234, 242-244, 260, 262-263, 265-266, 302-303, 327-328, 331, 335, 342, 353-354.

I

I. P., I-v. P. — xem *La-đư-giơ-ni-cốp, I. P.*

In., In-nô-ken-ti-ép, In-nô-ken-ti, I-nốc — xem *Đu-brô-vin-xki, I. Ph.*

I-go-rơ — xem *Gô-rép, B. I.*

I-lin, Ph. Ph. — một trong những người đề xướng và thành lập thư viện và viện lưu trữ trực thuộc Ban chấp hành trung ương, Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga vào năm 1904. Công tác tại Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương, tại bộ phận phát hành của Ban chấp hành trung ương và tại bộ phận phát hành của báo "Người vô sản". Sau năm 1905, thời không làm công tác đảng nữa. — 124.

I-lin, V. — xem Lê-nin, V. I.

I-u-dép — xem Đgiéc-gin-xki, Ph.E.

I-u-li — xem Cô-rô-lép-Ba-tư-sép, I. G.

I-u-ri — xem Brôn-stanh, P. A.

I-u-ri — xem Grô-gian, Đ.X.

I-u-rít-xôn (Mác-tna), M. (1860-1934) — nhà báo, chủ nhà in ở Ta-lin, phần tử men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng 1905-1907, tham gia hoạt động trong các tổ chức dân chủ - xã hội ở E-xtô-ni-a, Phần-lan, Pê-téc-bua. Năm 1910, đã tham dự Đại hội quốc tế Cô-pen-ha-gơ của những người xã hội chủ nghĩa. — 161.

I-u-skê-vích, P. X. (1873-1945) — nhà dân chủ-xã hội, phần tử men-sê-vích, trong triết học, đi theo chủ nghĩa thực chứng và chủ nghĩa thực dụng — những trào lưu gần với chủ nghĩa Ma-khơ. Là tác giả viết bài "Thuyết duy năng hiện nay xét theo quan điểm của thuyết kinh nghiệm tượng trưng", đăng trong tập "Khái luận về triết học mác-xít" mà V.I. Lê-nin đã phê phán trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán".

Trong những năm 1917-1919, là kẻ thù của Chính quyền xô-viết, đã cộng tác với tạp chí men-sê-vích "Liên hợp" ở U-cra-i-na và các xuất bản phẩm chống bên-sê-vích khác; về sau, đã từ bỏ hoạt động chính trị. — 182, 214.

I-van — xem Rô-ma-nốp, A. X.

I-van Va-xi-lích. — 119.

I-xê-txơ-ki — xem Xô-lô-mông, G. A.

I-xúp, I. A. (Mi-kha-in) (1878-1920) — nhà dân chủ - xã hội, một phần tử men-sê-vích. Năm 1903, là ủy viên Ban chấp hành Ê-ca-tê-ri-nô-kláp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, sau đó, công tác tại Mát-xcơ-va và Pê-téc-bua. Năm 1907, được phái men-sê-vích cử vào Ban chấp hành trung ương. Trong những năm thế lực phản động thống trị, là một phần tử thủ tiêu, cộng tác với tạp chí "Bình minh của chúng ta" và các xuất bản phẩm khác của phái thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại Viện bảo tàng lao động. — 318, 323, 325.

Ích-xơ — xem Ma-xlốp, P. P.

In-xa-rốp — xem La-lai-an-txơ, I. Kh.

K

Kê-đrốp, M. X. (1878-1941) — nhà hoạt động của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết. Tham gia phong trào cách mạng từ năm 1899, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1901. Trong những năm 1905-1908, là ủy viên Ban chấp hành bên-sê-vích Cô-xtơ-rô-ma, làm công tác đảng ở Tve. Là phái viên của Ban chấp hành trung ương về việc phổ biến tài liệu cách mạng. Năm 1906, tổ chức ra Nhà xuất bản sách "Hạt giống", xuất bản cả những sách báo bí mật, đặc biệt là các tác phẩm của V.I. Lê-nin. Đã nhiều lần bị bắt và bị tù. Từ năm 1912 đến năm 1915, sống lưu vong. Từ tháng Năm năm 1917, là ủy viên Tổ chức quân sự trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga và Thường vụ các tổ chức bên-sê-vích toàn Nga, một trong những biên tập viên tờ "Sự thật binh lính". Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những chức vụ quân sự quan trọng. Từ năm 1924, làm công tác lãnh đạo trong Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao, Bộ dân ủy y tế, Tòa án tối cao Liên-xô và Ủy ban kế hoạch nhà nước của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa xô-viết liên bang Nga. — 148-149.

Kha-ri-tôn — xem Gu-xép, X. I.

Khác-la-mốp, V. A. — 330.

Khốt-gia-mi-ri-an, M. Kh. (1882-1938) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1902 ở Ba-cu, sau Đại hội II của đảng, gia nhập phái bên-sê-vích. Từ năm 1905 đến năm 1914, sống lưu vong ở nước ngoài. Tham gia vào việc sáng lập tạp chí văn học - khoa học và chính trị "Câu vồng" theo khuynh hướng bên-sê-vích, xuất bản ở Giơ-ne-vơ (1907-1908). Tháng Giêng 1908, bị bắt ở Muyn-khen và bị tù vì bị tình nghi có liên can tới vụ tước đoạt ở Ti-phlít ngày 13 tháng Sáu 1907. Chính phủ Nga hoàng đòi phải nộp trả Khốt-gia-mi-ri-an và nhiều người khác nữa với tư cách những tội phạm hình sự. Nhờ những nỗ lực của V.I. Lê-nin và sự cổ động rộng rãi của phái bên-sê-vích nên đã phá được việc trao nộp những người bị bắt giam về vụ này. Sau khi bị giam mười lăm tháng trong tù, Khốt-gia-mi-ri-an được thả. Năm 1914 trở

về Cáp-ca-dơ, phục vụ trong quân đội đến năm 1918; rồi bỏ công tác đảng.

Sau khi thiết lập Chính quyền xô-viết ở Ác-mê-ni-a, công tác trong lĩnh vực tài chính. — 208.

Khun-đát-dê, G. I. (Mô-xcốp-xki, A-léch-xây) (sinh năm 1877) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1898, là một phần tử men-sê-vích. Từ tháng Mười một 1906 đến tháng Mười 1907, là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong những năm 1909-1913, là phần tử men-sê-vích ủng hộ đảng, cộng tác với Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga — báo "Người dân chủ - xã hội". Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, là phần tử men-sê-vích quốc tế chủ nghĩa. Năm 1917, đi theo nhóm "Đời sống mới". Từ năm 1918 đến năm 1920, là đại diện của chính phủ men-sê-vích Gru-di-a ở Mát-xcơ-va. Về sau, đã rời bỏ hoạt động chính trị, là ủy viên ban chỉ đạo của những người bào chữa ở Mát-xcơ-va. — 374.

Ki-rin-lốp-xki-Nô-vô-miéc-xki, Đ. I. (Đa-ni-la) (sinh năm 1882) — ủy viên nhóm cách mạng miền Nam Nga, một trong những người tổ chức ra nhóm "Tia lửa" ở Ô-đét-xa. Năm 1905, ra nước ngoài; ở Pa-ri, đã cho xuất bản tờ tạp chí công đoàn chủ nghĩa - vô chính phủ "Thế giới mới". Sau khi trở về Nga, đã chuyển sang hoạt động bí mật, tuyên truyền những tư tưởng vô chính phủ. Năm 1907, bị kết án 8 năm tù khổ sai và bị đày biệt xứ đến miền Đông Xi-bi-ri. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là cán bộ làm công tác báo chí. — 32.

Ki-xca — xem Phô-ti-ê-va, L. A.

Ki-xli-cốp, Đ. Ia. — một nông dân có những quan điểm tiến bộ, sống ở làng Gvác-đây-txơ, được nhà văn Glép U-xpen-xki miêu tả trong tác phẩm "Ba làng". Năm 1905, làm công tác tuyên truyền cách mạng trong quần chúng nông dân, gần gũi với phái dân chủ-xã hội. Qua đời trong thời kỳ nội chiến. — 39.

Kiéc-cô-va, Ti-na (1872-1947) — nhà hoạt động của phong trào công nhân Bun-ga-ri, người bạn và chiến hữu của Giê-oóc-gi Kiéc-cốp, lãnh tụ Đảng "những người xã hội chủ nghĩa che-xni-ắc"; bà là một trong những nữ lãnh tụ của phong trào phụ nữ xã hội chủ nghĩa ở Bun-ga-ri. Từ năm 1914, là thư ký Tiểu ban Phụ nữ trung ương trực thuộc Ban chấp hành trung ương Đảng "những

người xã hội chủ nghĩa che-xni-ắc". Trong những năm 1920-1923, là ủy viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Bun-ga-ri. Từ năm 1927 đến năm 1944, sống lưu vong ở Liên Xô. — 385.

Kiéc-cốp, Giê-oóc-gi (1867-1919) — nhà hoạt động của phong trào công nhân Bun-ga-ri, một trong những người sáng lập ra Đảng cộng sản Bun-ga-ri. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội năm 1895. Từ năm 1905 đến năm 1919, là bí thư Ban chấp hành trung ương Đảng "che-xni-ắc", đảng này năm 1919 được cải tổ lại thành đảng cộng sản. — 385.

Knhi-pô-vích — người quen biết gần gũi với N. C. Crúp-xcai-a. Na-đê-giơ-đa Côn-xtan-ti-nốp-na và V.I. Lê-nin đã sống trong gia đình nhà Knhi-pô-vích tại Phần - lan mùa hè năm 1907. — 145.

Knôn — xem Xta-xô-va, E. Đ.

Knu-ni-an-txơ, B. M. (Ra-đin, Ru-ben) (1878-1911) — nhà dân chủ-xã hội, một người bên-sê-vích. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga, hoạt động ở Cáp-ca-dơ và Mát-xcơ-va với tư cách phái viên của Ban chấp hành trung ương. Tháng Chín 1905, được bổ sung vào Ban chấp hành Pê-téc-bua của đảng, thay mặt phái bên-sê-vích tham gia Ban chấp hành xô-viết đại biểu công nhân Pê-téc-bua đầu tiên. Năm 1905, bị kết án đày chung thân ở Xi-bi-ri. Năm 1907, chạy ra nước ngoài, tham gia hoạt động của Đại hội quốc tế của Quốc tế II tại Stút-ga và Hội nghị đại biểu IV ("Hội nghị đại biểu III toàn Nga") Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga ở Hen-xinh-pho. Từ cuối năm 1907, làm việc ở Ba-cu; đã tỏ ra có những sự dao động nào đó đối với những vấn đề sách lược của phái bên-sê-vích trong những năm thế lực phản động thống trị. Tháng Chín 1910, bị bắt và qua đời tại nhà tù Ba-cu. — 87, 120, 145.

Kvi-át-cốp-xki, A. A. (An-đrây) (sinh năm 1878) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1899. Khi bị phát vãng từ Pê-téc-bua đến Ki-si-nép, ông làm công tác vận chuyển sách báo bất hợp pháp. Từ cuối năm 1902 đến năm 1905, là cán bộ cổ động của Ban chấp hành trung ương, sau đó được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Từ năm 1907, đã xa rời hoạt động chính trị. Năm 1917, công tác tại Hội liên hiệp các thành phố toàn Nga. Từ năm 1921 đến năm 1925, là chủ tịch ban quản trị và giám

đốc chủ trì công ty cổ phần "Hội thương mại Anh-Xô tại Luân-đôn". — 58.

Kvoát-xen (Quessel), *Lút-vích* (1872-1931) — nhà dân chủ - xã hội Đức, một phần tử xét lại, nhà chính luận. — 345.

L

L.B. — xem Ca-mê-nép, L. B.

L. M. — xem Mác-tốp, L.

La-đư-giơ-ni-cốp, *I. P.* (1874-1945) — nhà dân chủ - xã hội, một người bôn-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng những năm 90. Làm công tác đảng trong các tổ chức ở Péc-mơ, Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt và I-a-rô-xláp. Năm 1903, bị bắt. Tháng Tám 1905, ra nước ngoài, thực hiện một số công việc quan trọng được ủy thác, tham gia Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương, chỉ đạo Nhà xuất bản sách "Verlag" được thành lập ở Béc-lanh năm 1905 theo chỉ thị của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga để kiểm thêm tiền cho nhu cầu của đảng. — 121-122, 124.

La-lai-an-txơ, *I. Kh.* (In-xa-rốp, Ni-c. I-v.) (1870-1933) — người tham gia tích cực trong phong trào dân chủ-xã hội ở Nga. Trong những năm 1888-1889, là thành viên tiểu tổ mác-xít của N. E. Phê-đô-xê-ép ở Ca-dan; năm 1892, làm công tác tuyên truyền cách mạng ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. Năm 1893, gia nhập tiểu tổ mác-xít tập hợp chung quanh V.I. Lê-nin ở Xa-ma-ra. Năm 1895, bị đày tới Ê-ca-tê-nô-xláp, đã tham gia thành lập "Hội liên hiệp đấu tranh để giải phóng giai cấp công nhân" ở địa phương và chuẩn Đại hội I Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Với sự tham gia của La-lai-an-txơ, mùa xuân năm 1900, đã xuất bản số đầu tiên của tờ báo dân chủ - xã hội bất hợp pháp "Công nhân miền Nam". Tháng Tư 1900, bị bắt và tháng Ba 1902, bị đày đi miền Đông Xi-bi-ri, từ đây đã bỏ trốn ra nước ngoài và quản lý xưởng in của báo "Tia lửa" ở Giơ-ne-vơ. Sau đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích, phái viên của Ban chấp hành trung ương Đảng ở Nga. Năm 1905, thay mặt nhóm bôn-sê-vích tham gia Ban chấp hành trung ương thống nhất. Năm 1906, bị bắt và sau hai năm tạm giam đã bị kết án 6 năm tù khổ sai. Cuối năm 1913, bị đày biệt xứ tới miền Đông Xi-bi-ri và rời bỏ hoạt động chính trị.

Từ năm 1922, công tác tại Tổng cục giáo dục chính trị của Bộ dân ủy giáo dục nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa xô-viết liên bang Nga. Tác giả cuốn hồi ký "Nguồn gốc của chủ nghĩa bôn-sê-vích". — 16, 53, 87, 100.

La-phác-gơ (Lafargue), *Pôn* (1842-1911) — nhà hoạt động xuất sắc của phong trào công nhân Pháp và quốc tế, nhà chính luận có tài, một trong những người đầu tiên đi theo chủ nghĩa cộng sản khoa học ở Pháp, bạn thân thiết và là chiến hữu của C.Mác và Ph.Ăng-ghe-n. Là thành viên của Quốc tế I. Cùng với Gi. Ghe-đơ thành lập Đảng công nhân Pháp, là chủ bút cơ quan ngôn luận của đảng này — báo "L'Égalité" ("Bình đẳng"). La-phác-gơ tích cực đấu tranh chống chủ nghĩa cơ hội trong Quốc tế II. Ông chào mừng tổ chức mác-xít Nga đầu tiên — nhóm "Giải phóng lao động", về sau ông tỏ thái độ thiện cảm đối với những người bôn-sê-vích. — 45, 139.

Lây-tây-den, *G. Đ.* (Lin-đốp, G.) (1874-1919) — nhà dân chủ - xã hội. Bắt đầu công tác cách mạng vào những năm 90 tại Ê-ca-tê-ri-nô-xláp; những năm đầu thế kỷ XX ra sống ở nước ngoài. Là cộng tác viên của hai tờ "Tia lửa" và "Bình minh". Sau khi Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga phân liệt, đã gia nhập phái bôn-sê-vích; cộng tác với báo "Tiến lên", "Người vô sản" và các cơ quan trung ương ngôn luận bôn-sê-vích khác. Sau Cách mạng 1905-1907, chuyển về Tu-la, ở đó làm nghề thầy thuốc và đồng thời hoạt động cách mạng. Sau cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai, đi theo nhóm nửa men-sê-vích "Đời sống mới". Năm 1918, Lây-tây-den trở lại hàng ngũ bôn-sê-vích; tháng Giêng 1919, hy sinh tại mặt trận phía Đông. — 38, 126, 139, 222, 228.

Len-gnich, *Ph. V.* (Va-xi-li-ép) (1873-1936) — một người bôn-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1893. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu vắng mặt vào Ban chấp hành trung ương và Hội đồng đảng, tích cực tham gia cuộc đấu tranh chống phái men-sê-vích. Tháng Hai 1904, trở về Nga, nhưng chẳng bao lâu, thì bị bắt vì vụ Cục miền Bắc Ban chấp hành trung ương đảng. Sau Cách mạng 1905-1907, làm công tác đảng ở miền Nam nước Nga, ở Mát-xcơ-va và Pê-téc-bua.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác quan trọng. — 131.

Lê-đê, *V. L.* (1882-1938) — một trong những nhà hoạt động nổi tiếng

của phong trào công nhân Ba-lan. Năm 1900 là đảng viên Đảng dân chủ-xã hội Ba-lan và Lit-va. Từ năm 1905 đến năm 1911, là ủy viên Ban lãnh đạo trung ương Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Từ năm 1910 đến năm 1911, là bí thư Ban lãnh đạo trung ương Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va và là đại diện của nó trong ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga "Người dân chủ - xã hội". Tham gia Ban tổ chức ở ngoài nước và Ban kỹ thuật. Ủng hộ phái điều hòa trong những hành động của họ chống lại phái bôn-sê-vích.

Trong những năm 1919-1920, tích cực tham gia hoạt động trong Đảng cộng sản công nhân Ba-lan. Từ năm 1921, là cán bộ quan trọng của Quốc tế cộng sản và Quốc tế công đoàn đỏ. — 307-310.

Lê-ghin (Legien), *Các-lơ* (1861-1920) — nhà dân chủ - xã hội Đức cánh hữu, một trong những thủ lĩnh của các nghiệp đoàn Đức. Từ năm 1890, là chủ tịch Tổng công hội Đức, từ năm 1903, là thư ký, còn từ năm 1913, là chủ tịch Ban thư ký công đoàn thế giới. Từ năm 1893 đến năm 1920 (có gián đoạn), là đại biểu của Đảng dân chủ - xã hội Đức ở Quốc hội Đức. — 218.

Lê-ni-na — xem Crúp-xcai-a, N. C.

Lê-nin, *V. I.* (I-lin, I-lin V., N. Lê-nin, Xta-rích, V. U-li-a-nốp, VI. U-li-a-nốp, Phrây, Oulianoff, VI. Oulianoff, Wl. Oulianoff) (1870-1924) — những tài liệu tiểu sử. — 5, 12, 43, 44, 54, 59-60, 63, 65, 68, 74, 82, 98, 99-100, 106, 107, 108, 109, 118, 122, 126, 127, 133, 142, 145, 146, 148, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 168, 170, 172, 175, 177-178, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 229, 230, 232, 237, 239, 244, 245, 246, 247, 254, 259, 260, 261-263, 264, 268, 287, 310, 329, 333-335, 336-338, 340, 348, 349, 351, 352, 353, 366.

Lê-pê-sin-xki, *P. N.* (Ô-lin) (1868-1944) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội vào những năm 90, một người bôn-sê-vích. Nhiều lần bị bắt và bị đi đày. Năm 1903, sang sống ở Thụy-sĩ và tham gia việc chuẩn bị Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong thời gian cách mạng 1905-1907, hoạt động ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và Pê-téc-bua.

Sau thắng lợi của Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác quan trọng. Là tác giả cuốn hồi ký "Trước bước ngoặt". — 73, 76-79.

Lê-va — xem Vla-đi-mi-rốp, M. C.

Li-a-đốp, *M. N.* (Man-đen-stam, M. N.; Li-đin, Ru-xan-ca) (1872-1947) — năm 1892, gia nhập nhóm mác-xít; năm 1893, tham gia thành lập Liên đoàn công nhân Mát-xcơ-va — tổ chức dân chủ - xã hội đầu tiên ở Mát-xcơ-va. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là người theo nhóm "Tia lửa" của phái đa số, sau đại hội, là phái viên của Ban chấp hành trung ương. Tháng Tám 1904, tham gia hội nghị của 22 đảng viên bôn-sê-vích ở Giơ-ne-vơ, tham gia Thường vụ các Ban chấp hành của phái đa số, là đại biểu của phái bôn-sê-vích dự Đại hội Am-xtéc-đam của Quốc tế II. Đã tham gia tích cực vào cuộc cách mạng 1905-1907, là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va. Trong những năm thế lực phản động thống trị, gia nhập phái triệu hồi, là một trong những giảng viên của trường bè phái ở đảo Ca-pri (Ý), tham gia nhóm chống đảng "Tiến lên" (năm 1911 ra khỏi nhóm này). Sau cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, đứng trên lập trường men-sê-vích.

Năm 1920 được kết nạp trở lại hàng ngũ Đảng cộng sản (b) Nga, đảm nhiệm công tác quan trọng. — 5, 6, 19, 21, 29, 30, 62, 120, 227, 251, 261, 267, 274, 281, 296-297.

Li-đin — xem Li-a-đốp, M. N.

Li-u-bi-mốp, *A. I.* (Va-lê-ri-an, Dôm-me, Các-pơ, M., Mác-cơ) (1879-1919) — nhà dân chủ - xã hội, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1898. Năm 1904, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ-xã hội Nga. Là đại biểu của Hội đồng đảng tham gia Đại hội III Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau Đại hội II, cũng như trong những năm thế lực phản động thống trị, giữ thái độ điều hòa với phái men-sê-vích. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phần tử vệ quốc cực đoan, tham gia nhóm "Thống nhất" của Plê-kha-nốp. — 24, 50-52, 236-237, 257-258, 261, 267-268, 314-315, 331-332, 342.

Li-u-bích — xem Xam-me, I. A.

Liép-nếch (Liebknecht), *Vin-hem* (1862-1900) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Đức và quốc tế, một trong những nhà sáng lập và lãnh tụ của Đảng dân chủ - xã hội Đức. Từ năm

1875 cho tới cuối đời, Liép-nếch là uỷ viên Ban lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Đức và tổng biên tập cơ quan ngôn luận trung ương của đảng này - tờ "Vorwärts" ("Tiến lên"). Từ năm 1867 đến năm 1870, là đại biểu Quốc hội miền Bắc Đức, còn từ năm 1874, Liép-nếch nhiều lần được bầu làm đại biểu Quốc hội Đức. Đã lợi dụng một cách khéo léo diễn đàn Quốc hội để vạch trần chính sách đối nội và đối ngoại phản động của bọn gioong-ke Phổ. — 293.

Lín-đốp — xem Lây-tây-den, G. Đ.

Lít-vi-nốp, M. M. (Ông cụ, Phê-lích-xơ) (1876-1951) — nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết, nhà ngoại giao. Đảng viên từ năm 1898. Năm 1902, ra sống ở nước ngoài. Tham gia tích cực vào việc phát hành báo "Tia lửa", vào việc xuất bản tờ báo bôn-sê-vích hợp pháp đầu tiên "Đời sống mới". Năm 1907, là đại biểu và thư ký của đoàn đại biểu Nga đi dự Đại hội quốc tế xã hội chủ nghĩa ở Stút-ga; là đại diện của phái bôn-sê-vích tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác ngoại giao quan trọng. — 2, 105, 190.

Lô-ba-nốp, M. I. (Xta-ni-xláp) (1887-1937) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1904. Năm 1909, được cử đi học trường ở đảo Ca-pri, đi theo phái Bô-gđa-nốp, ký tên vào bản cương lĩnh của nhóm triệu hồi - tối hậu thư "Tiến lên".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, gia nhập Đảng cộng sản. Sau này, là một trong những thủ lĩnh của phái "đổi lập công nhân", ký tên vào bản tuyên bố của "22 đảng viên". Công tác trong hệ thống Bộ dân uỷ công nghiệp nặng của nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa xô-viết U-cra-i-na. — 247-257.

Lô-đốp-xki (Đrít-dô), X. A. (1878-1952) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1901. Từ năm 1909 đến năm 1917, sống lưu vong, đi theo nhóm bôn-sê-vích - điều hoà.

Năm 1920, là chủ tịch Hội đồng các công đoàn tỉnh Mát-xcơ-va. Từ năm 1921 đến năm 1937, là tổng bí thư Quốc tế công đoàn đỏ. Trong những năm 1939-1946, là thứ trưởng Bộ dân uỷ ngoại giao, sau đó, là thứ trưởng Bộ ngoại giao Liên - xô. — 342.

Lu-na-tsác-xcài-a, A. A. (An. A-l) (1883-1959) — vợ của A. V. Lu-na-tsác-xki, người đã chia sẻ những khó khăn với ông trong cuộc sống lưu vong. Năm 1917, bà trở về Nga, công tác trong ban lãnh

đạo ngành xiếc, là chủ bút tạp chí "Xiếc"; những năm 20 lãnh đạo những trại thiếu niên ở Mát-xcơ-va. — 113.

Lu-na-tsác-xki, A. V. (A. Va-x., A-n. Va-x., A-n. Va-x — ch; A-na-t. Va-x — ch, Vôi-nốp) (1875-1933) — tham gia phong trào cách mạng vào đầu những năm 90. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích. Tham gia vào thành phần các ban biên tập các báo của phái bôn-sê-vích "Tiến lên", "Người vô sản" và sau đó tờ "Đời sống mới". Trong những năm thế lực phản động thống trị, xa rời chủ nghĩa Mác, tham gia vào nhóm chống đảng "Tiến lên". Tuyên truyền cho việc kết hợp chủ nghĩa Mác với tôn giáo. Trong tác phẩm "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" (1909), V. I. Lê-nin đã phê phán kịch liệt những quan điểm của Lu-na-tsác-xki. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, Lu-na-tsác-xki đứng trên lập trường của chủ nghĩa quốc tế. Năm 1917, được kết nạp vào đảng tại Đại hội VI Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là nhà hoạt động nổi tiếng của Nhà nước xô-viết, đến năm 1929, là bộ trưởng Bộ dân uỷ giáo dục, sau đó, là chủ tịch Uỷ ban khoa học trực thuộc Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên - xô. Là tác giả của nhiều tác phẩm về nghệ thuật và văn hoá. — 12, 23, 66-69, 73-75, 80-81, 99-100, 110-113, 132, 133, 146-148, 154-155, 156, 157, 173-174, 177, 181, 182, 186, 187, 189, 193, 197-198, 199, 200, 251, 252, 253, 256, 264, 280.

Lu-sin — xem Si-pu-lin-xki, Ph. P.

Lúc-xăm-bua (Luxemburg), *Rô-da* (1871-1919) — nhà hoạt động lỗi lạc của phong trào công nhân quốc tế, là một trong những thủ lĩnh của cánh tả trong Quốc tế II. Bà bắt đầu hoạt động cách mạng vào nửa cuối những năm 80, là một trong những người sáng lập và lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Ba-lan. Từ năm 1897, tích cực tham gia phong trào dân chủ - xã hội Đức. Lúc-xăm-bua là người tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất (ở Vác-sa-va).

Sau cuộc Cách mạng tháng Mười một 1918 ở Đức, đã tham gia chỉ đạo Đại hội thành lập của Đảng cộng sản Đức. Tháng Giêng 1919, bị bắt và bị giết hại theo luật của chính phủ Sai-đê-man.

Đánh giá cao R. Lúc-xăm-bua, đồng thời Lê-nin cũng nhiều lần phê phán những sai lầm của bà, do đó đã giúp bà giữ được lập trường đúng đắn. — 60, 226, 230-231, 255, 307, 310, 329, 347, 348, 349.

Lun-txơ, M. G. (1872-1907) — nhà dân chủ - xã hội, tác gia. Hoạt động trong tổ chức bôn-sê-vích Mát-xcơ-va từ năm 1904. Cuối năm 1905, tham gia ban biên tập báo bôn-sê-vích hợp pháp "Đấu tranh" ở Mát-xcơ-va, cũng là uỷ viên biên tập hai tờ báo bôn-sê-vích "Những vấn đề thời sự" và "Chân lý". Là một trong những người sáng lập ra tờ báo "Người chuyên nghiệp" — cơ quan ngôn luận của phong trào công đoàn Nga, tờ này bắt đầu xuất bản vào mùa xuân 1907. — 8.

M

M. — xem Li-u-bi-mốp, A. I.

M., M. M. — xem Vi-lô-nốp, N. E.

M. Ph., M. Ph-na, M. Phê-đ-na — xem An-đrê-ê-va, M. Ph.

Ma — xem Nô-xcốp, V. A.

Ma-ca-rơ — xem Nô-ghin, V. P.

Ma-khơ (Mach), *Eng-xtơ* (1838-1916) — nhà vật lý và nhà triết học Áo, người theo chủ nghĩa duy tâm chủ quan, một trong những người đề xướng ra chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán. Đầu cơ những phát minh mới trong khoa học tự nhiên, Ma-khơ chống lại lý luận nhận thức duy vật. Trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán", V. I. Lê-nin đã phê phán một cách toàn diện triết học phản động của Ma-khơ. — 66, 178, 183, 192, 230.

Ma-lúc, M. A. (sinh năm 1879) — người xuất bản sách báo cách mạng ở nước Nga Nga hoàng. Nhà xuất bản do bà sáng lập vào năm 1901 đã ấn hành một số tác phẩm của C.Mác, Ph. Ăng-ghen, V. I. Lê-nin. Bà đã bị các nhà chức trách Nga hoàng truy nã, nhiều xuất bản phẩm bị tịch thu; năm 1909, bị kết án tù giam. Sau khi chạy ra nước ngoài, vẫn tiếp tục hoạt động xuất bản. Ở Xuy-rích (Thụy-sĩ), đã xuất bản tạp chí vô thần "Tiền phong" (1911-1913) để phổ biến ở Nga. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, tham gia công tác của các nhà xuất bản xô-viết. — 96, 97, 100, 119, 120, 121.

Ma-nu-i-lốp, A. A. (1861-1929) — nhà kinh tế học tư sản Nga, nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng dân chủ - lập hiến, là một trong

những biên tập viên báo "Tin tức nước Nga". Trong những năm 1905-1911, là giám đốc Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va; trong những năm 1907-1911, là uỷ viên Hội đồng nhà nước. Năm 1917, là bộ trưởng Bộ giáo dục quốc dân trong Chính phủ lâm thời tư sản.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, ra sống ở nước ngoài; sau này, khi trở về, Ma-nu-i-lốp giảng dạy ở các trường đại học Liên - xô. — 112.

Ma-rát — xem San-txe, V. L.

Ma-ri-a Phê-đô-rốp-na — xem An-đrê-ê-va, M. Ph.

Ma-si-nát-dê, B. (*Tê-vđai-a*, V.; Georgien) — một phần tử men-sê-vích.

Đã cộng tác với một loạt xuất bản phẩm men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị, đã lên tiếng trên báo chí chống lại phái thủ tiêu để bảo vệ đảng bí mật. Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, là người theo phái giữa. — 239.

Ma-tơ-rê-na — xem Xmi-đô-vích, P. G.

Ma-xlốp, P. P. (*Ích-xơ*) (1867-1946) — nhà kinh tế học, nhà dân chủ - xã hội, tác giả một loạt tác phẩm về vấn đề ruộng đất, trong đó mưu toan xét lại chủ nghĩa Mác; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái men-sê-vích. Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, là phần tử thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, rời bỏ hoạt động chính trị, làm công tác sư phạm và khoa học. — 33.

Mác (Marx), *Các* (1818-1883) — nhà sáng lập chủ nghĩa cộng sản khoa học, nhà tư tưởng thiên tài, lãnh tụ và người thầy của giai cấp vô sản quốc tế (xem bài của V. I. Lê-nin "Các Mác (Sơ lược tiểu sử, kèm theo sự trình bày chủ nghĩa Mác)". — Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t.26, tr. 51-111). — 40, 112, 146, 176, 186, 256, 341.

Mác-cơ — xem Li-u-bi-mốp, A. I.

Mác-Đô-nan (MacDonald), *Giêm-xơ Ram-xây* (1866-1937) — nhà hoạt động chính trị Anh, thủ lĩnh Công đảng. Năm 1900, được bầu làm thư ký của Ủy ban đại diện công nhân; năm 1906, Ủy ban này đổi thành Công đảng. Tiến hành đường lối cơ hội cực đoan trong đảng và trong Quốc tế II.

Trong những năm 1918-1920, đã mưu toan ngăn cản cuộc

đấu tranh của công nhân Anh chống lại việc can thiệp chống Nhà nước xô-viết; đã tiến hành chính sách chia rẽ giai cấp công nhân. Nhiều lần được cử làm thủ tướng. Chính phủ Mác-Đô-nan đã đàn áp dã man phong trào giải phóng dân tộc ở các thuộc địa của Anh, tiến hành đường lối chống công nhân. — 19, 20, 27, 31, 40-41.

Mác-khlép-xki (Marchlewski), *Giu-li-an* (Các-xki) (1866-1925) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào cách mạng Ba-lan, Đức và Nga. Là một trong những người tổ chức và lãnh đạo Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Tham gia tích cực vào cuộc cách mạng 1905-1907. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm uỷ viên dự khuyết Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Từ năm 1909, chủ yếu hoạt động trong phong trào dân chủ - xã hội Đức. Trong những năm chiến tranh thế giới lần thứ nhất, đã tham gia thành lập "Liên minh Xpác-ta-cút". Năm 1919, được đưa vào Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản Đức. Tham gia thành lập Quốc tế cộng sản. Từ năm 1923, là chủ tịch Ban chấp hành trung ương của Tổ chức quốc tế trợ giúp các chiến sĩ cách mạng. — 309, 343-349.

Mác-tốp, *L.* (*Txê-đéc-bau-mơ*, *I-u. Ô.*; *L. M.*, *Mác-tu-sca*) (1873-1923) — một trong những thủ lĩnh của chủ nghĩa men-sê-vích. Tham gia phong trào dân chủ-xã hội vào nửa đầu những năm 90. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đã lãnh đạo phái thiểu số cơ hội chủ nghĩa của đại hội và từ ngày đó, là một trong những người lãnh đạo các cơ quan trung ương của phái men-sê-vích và là biên tập viên các xuất bản phẩm men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là phần tử thủ tiêu, chủ biên tờ báo "Tiếng nói người dân chủ-xã hội" của phái thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã ngã hẳn sang phe những kẻ thù công khai của Chính quyền xô-viết. Năm 1920, lưu vong sang Đức và xuất bản ở Béc-lanh tờ báo "Truyện tin xã hội chủ nghĩa" của phái men-sê-vích phản cách mạng. — 24, 38, 57, 74, 81, 82, 110, 112, 164, 165-166, 167, 175, 305, 312, 323, 341, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 354, 368-374, 384.

Mác-tu-sca — xem *Mác-tốp*, *L.*

Mác-tư-nốp, *A.* (*Pi-ke*, *A. X.*) (1865-1935) — một trong những thủ

lĩnh của "phái kinh tế", một phần tử men-sê-vích nổi tiếng. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là phần tử thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, rời bỏ phái men-sê-vích. Năm 1923, tại Đại hội XII Đảng cộng sản (b) Nga, được kết nạp vào đảng. — 175, 312, 323.

Mác-txê-li (*Ay-đư-ki-a-vi-tsi-út*), *Pra-na-xơ Vin-txô-vích* (1869-1926) — công nhân luyện kim, một trong những nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào cách mạng Lit-va. Từ năm 1906, là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - xã hội Lit-va. Năm 1918, tham gia thành lập Đảng cộng sản Lit-va và Bê-lô-ru-xi-a và được bầu làm chủ tịch Ban chấp hành trung ương đảng này. Cuối năm 1918, là chủ tịch Xô-viết đại biểu công nhân Vin-ri-út.

Trong những năm cuối đời, làm công tác lãnh đạo xô-viết và kinh tế ở Mát-xcơ-va. — 218.

Mác-xi-mốp — xem *Bô-gđa-nốp*, *A.*

Man-đen-béc, *V. E.* (sinh năm 1870) — nhà dân chủ - xã hội. Tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là đại biểu của Liên minh Xi-bi-ri, là người theo phái "Tia lửa" thiểu số, sau đại hội, là một phần tử men-sê-vích. — 168.

Man-đen-stam, *L. P.* (*Cru-tsi-ni-na*) (1869-1917) — tham gia phong trào công nhân từ năm 1895. Đầu năm 1903, ra sống ở nước ngoài. Tại Béc-lanh gia nhập nhóm ủng hộ báo "Tia lửa"; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, làm việc tại bộ phận phát hành báo, tại Nhà xuất bản các tờ báo men-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản", tại Ủy ban kinh tế của Ban chấp hành trung ương. Sau khi trở về Nga (1905), là thư ký kỹ thuật của Ban chấp hành Mát-xcơ-va. Tham gia khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp ở Mát-xcơ-va, bị bắt và bị trục xuất ra nước ngoài. Tham gia nhóm trợ giúp Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga ở Pa-ri. Năm 1910, là thư ký của trường bè phái ở Bô-lô-nhơ. Sau khi trở về Nga, bị đày biệt xứ đến tỉnh Ác-khan-ghe-n-xcơ. — 124.

May-ơ (*Mayer*), *Gu-xta-vơ* (1871-1948) — nhà sử học tư sản tiến bộ Đức, người chống chủ nghĩa phát-xít. Giáo sư các trường đại học tổng hợp Bruy-xen, Bre-xlau và Béc-lanh, người xuất bản di sản trước tác của Lát-xan, tác giả tiểu sử của Ph. Ăng-ghe-n và một loạt các tác phẩm về lịch sử chủ nghĩa xã hội và phong trào công nhân. — 269-297.

Men-ních, M. — vì tham gia cuộc tước đoạt nên bị kết án tù khổ sai 9 năm. Năm 1910, bị giết chết khi mưu toan chạy trốn. — 303.

Mê-rinh (Mehring), Phran-tơ (1846-1919) — nhà hoạt động lỗi lạc của phong trào công nhân Đức, một trong những thủ lĩnh và nhà lý luận của cánh tả trong phong trào dân chủ - xã hội Đức. Mê-rinh bỏ ra rất nhiều công sức để xuất bản di sản văn học của Mác và Ăng-ghe-n; tích cực chống lại chủ nghĩa cơ hội và chủ nghĩa xét lại trong hàng ngũ Quốc tế II, lên án chủ nghĩa Cau-xky, nhưng đồng thời lại tán thành những sai lầm của những phần tử cánh tả Đức sợ đoạn tuyệt về mặt tổ chức với phái cơ hội chủ nghĩa. Triệt để bảo vệ chủ nghĩa quốc tế, chào mừng Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Là một trong những người lãnh đạo "Liên minh Xpác-ta-cút" cách mạng, đã đóng vai trò to lớn trong việc thành lập Đảng cộng sản Đức. — 40, 298-302.

Mê-scốp-xki — xem Gôn-đen-béc, I. P.

Mghê-lát-dê, V. Đ. (Tơ-ri-a) (sinh năm 1868) — một phần tử men-sê-vích, là người tham gia cuộc cách mạng dân chủ - tư sản 1905-1907. Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là phần tử thủ tiêu. Trong thời kỳ chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, gần gũi tổ chức tư sản - dân tộc chủ nghĩa "Liên minh giải phóng U-cra-i-na"; trong những năm 1918-1920, là uỷ viên chính phủ men-sê-vích phản cách mạng ở Gru-di-a; sau khi Chính quyền xô-viết được thiết lập ở Gru-di-a, là phần tử bạch vệ lưu vong. — 337.

Mi-am-lin — xem Êt-xen, A. M.

Mi-kha-in — xem I-xúp, I. A.

Mi-kha-in — xem Vi-lô-nốp, N. E.

Mi-kha-in Ni-cô-la-ê-vích — xem Pô-crốp-xki, M. N.

Mi-khai-lốp-xki, N. C. (1842-1904) — nhà lý luận rất nổi tiếng của chủ nghĩa dân túy tự do, nhà chính luận, nhà phê bình văn học, nhà triết học theo chủ nghĩa thực chứng, một trong những đại biểu của trường phái chủ quan trong xã hội học. Năm 1892, chỉ đạo tạp chí "Của cải nước Nga", trong đó đã đấu tranh gay gắt chống những người mác-xít. V. I. Lê-nin đã phê phán những quan điểm của Mi-khai-lốp-xki trong tác phẩm "Những người bạn dân" là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ-xã hội ra sao?" và trong những tác phẩm khác. — 178.

Mi-li-u-cốp, P. N. (1859-1943) — nhà tư tưởng nổi tiếng của giai cấp tư sản đế quốc chủ nghĩa Nga, nhà sử học và nhà chính luận. Một trong những người sáng lập ra Đảng dân chủ-lập hiến; sau đó, là chủ tịch Ban chấp hành trung ương của đảng này và chủ bút cơ quan ngôn luận trung ương — báo "Ngôn luận". Là đại biểu Đu-ma nhà nước III và IV. Sau cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, là bộ trưởng Bộ ngoại giao trong Chính phủ lâm thời tư sản thứ nhất.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, trở thành một trong những kẻ tổ chức cuộc can thiệp quân sự nước ngoài chống lại nước Nga xô-viết; một phần tử ráo riết hoạt động của bọn bạch vệ lưu vong. Từ năm 1921, xuất bản ở Pa-ri tờ báo "Tin giờ chót". — 111, 141.

Mi-nin — xem Các-pin-xki, V. A.

Min-đê, An-be. — 110.

Mô-chi-a — xem Bê-lô-pôn-xki, I. I.

Mô-xcốp-xki, A-lếch-xây — xem Khun-đát-dê, G. I.

Mu-sen-cô, I. N. (sinh năm 1871) — đại biểu của tỉnh Cuốc-xcơ trong Đu-ma nhà nước II, một trong những thủ lĩnh của đảng đoàn xã hội chủ nghĩa - cách mạng trong Đu-ma. Tham gia tiểu ban ruộng đất trong Đu-ma, là báo cáo viên chính thức của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng về vấn đề ruộng đất. — 152.

N

N. A. — xem Xê-ma-scô, N. A.

N. C. — xem Crúp-xcai-a, N. C.

N. I. — xem Phê-đô-rô-va - Stơ-rê-me, N. I.

Na-t. Bô-g. — xem Bô-gđa-nô-va, N. B.

Ni-c. I-v. — 271.

Ni-c. I-v., Ni-c. I-va-nô-vích — xem La-lai-an-tơ, I. Kh.

Ni-c. Va-xi-lích. — 124.

Na-txi-a — xem Gu-xép, X. I.

Nau-man (Naumann), *Phri-đrich* (1860-1919) — nhà hoạt động chính trị phản động Đức, nhà chính luận, một trong những người sáng lập ra học thuyết "chủ nghĩa xã hội dân tộc". Từ năm 1907 đến năm 1919, là đại biểu Quốc hội Đức, với những khoảng gián đoạn ngắn. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, giữ lập trường đế quốc chủ nghĩa, đề xuất ý kiến thành lập "Trung Âu" dưới quyền bảo hộ của nước Đức. Năm 1919, *Nau-man* thành lập Đảng dân chủ và là chủ tịch đảng đó, tham gia soạn thảo hiến pháp *Vây-ma*. Một vài tư tưởng của *Nau-man* về sau này được các nhà tư tưởng của chủ nghĩa phát-xít Đức đem ra sử dụng. — 293.

Người Anh - xem *Phen-dơ*, *Giô-dép*.

Người đưa bức thư — xem *Ê-li-da-rô-va*, A. I.

"*Nhà thực hành*" — xem *Đu-brô-vin-xki*, I. Ph.

Ni-cô-lai II (*Rô-ma-nốp*) (1868-1918) — hoàng đế Nga cuối cùng, trị vì từ năm 1894 đến cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917. Ngày 17 tháng Bảy 1918, bị xử bắn ở *Ê-ca-tê-rin-bua* (*Xvéc-đlốp-xơ*) theo nghị quyết của Xô-viết đại biểu công nhân và binh sĩ tỉnh *U-ran*. — 365.

Ni-ki-phô-rốp, X. X. — vì tham gia vào vụ tước đoạt nên bị kết án 9 năm tù khổ sai. — 297.

Ni-ki-tích — xem *Cra-xin*, L. B.

Ni-si — xem *Vi-nô-gra-đô-va*, Ô. I.

Nin-xen (Nilssen), *Ma-gnút* (sinh năm 1871) — nhà dân chủ - xã hội Na-uy, nhà hoạt động chính trị. Từ năm 1901 đến năm 1918, là bí thư Đảng công nhân Na-uy. Là đại diện của Đảng công nhân Na-uy tại Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Năm 1921, đứng đầu nhóm dân chủ - xã hội cánh hữu là nhóm đã tách ra khỏi Đảng công nhân Na-uy nhân đảng này gia nhập Quốc tế cộng sản, và đã lập ra Đảng xã hội chủ nghĩa Na-uy. Trong những năm 1921-1927, là chủ tịch thượng nghị viện Na-uy, năm 1928, là bộ trưởng Bộ lao động. — 159-160.

Nô-ghin, V. P. (*Ma-ca-rơ*) (1878-1924) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1898, làm công tác đảng ở Nga và ở nước ngoài, là phái viên báo "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân

dân chủ - xã hội Nga là một người bôn-sê-vích. Tham gia cuộc cách mạng 1905-1907. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm uỷ viên Ban chấp hành trung ương. Trong những năm thế lực phản động thống trị đã bộc lộ những sự dao động có tính chất điều hoà đối với phái thủ tiêu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm những công tác quan trọng của nhà nước và trong lĩnh vực kinh tế. — 312.

Nô-xcốp, V. A. (*Bô-ri-xơ*, *Glê-bốp*, *Ma*) (1878-1913) — nhà dân chủ - xã hội. Trong những năm 1902-1903, đã tổ chức việc vận chuyển tài liệu dân chủ - xã hội bí mật từ nước ngoài về Nga, tham gia chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại đại hội, đi theo phái "Tia lửa" đa số, được bầu làm uỷ viên Ban chấp hành trung ương. Sau đại hội, giữ lập trường điều hoà đối với phái men-sê-vích, đấu tranh chống lại việc triệu tập Đại hội III của đảng. Năm 1905, bị bắt. Trong những năm thế lực phản động thống trị, đã từ bỏ hoạt động chính trị. — 11, 58, 86.

○

O. A. — 332.

Oóc-lốp-xki — xem *Vô-rốp-xki*, V. V.

Ô

Ô-lin — xem *Lê-pê-sin-xki*, P. N.

Ô-xơ-van-đơ (Ostwald), *Vin-hem Phri-đrich* (1853-1932) — nhà khoa học tự nhiên và nhà triết học duy tâm Đức. Tác giả học thuyết "duy năng" — một biến dạng của chủ nghĩa duy tâm "vật lý học"; V. I. Lê-nin gọi *Ô-xơ-van-đơ* là nhà hoá học lớn và nhà triết học nhỏ, phê phán "chủ nghĩa duy năng" của ông ta trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" và chứng minh tính thiếu căn cứ khoa học của chủ nghĩa đó. — 181.

Ôn-ga — xem *Ra-vích*, X. N.

Ôn-min-xki, M. X. (*Va-x. Va-x., Va-x. V* — ch, *Ga-léc-ca*) (1863-1933) — một trong những nhà hoạt động lão thành nhất của phong trào cách mạng ở Nga, một tác gia. Gia nhập Đảng công nhân dân chủ -

xã hội Nga năm 1898; từ năm 1903, là một người bôn-sê-vích. Là ủy viên ban biên tập hai tờ báo bôn-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Trong những năm 1905-1907, cộng tác với các báo và tạp chí bôn-sê-vích — "Đời sống mới", "Làn sóng", "Tư tưởng chúng ta", "Truyền tin cuộc sống", .v.v., phụ trách bộ phận biên tập Nhà xuất bản "Tiến lên" của Đảng.

Tham gia tích cực vào cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Sau này, phụ trách Ban nghiên cứu lịch sử đảng của Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) Nga, là chủ bút tạp chí "Cách mạng vô sản", ủy viên ban giám đốc Viện V. I. Lê-nin. — 7, 43, 66, 67, 74, 79, 85, 133.

Ông cụ — xem Lit-vi-nốp, M. M.

P

Pác-vu-xơ (Ghen-phan-đơ, A. L.) (1869-1924) — cuối những năm 90-những năm đầu thế kỷ XX, hoạt động trong hàng ngũ Đảng dân chủ - xã hội Đức và gia nhập cánh tả của đảng này. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đi theo phái men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất thì ở Nga, kêu gọi tham gia vào Đu-ma Bu-lu-ghin, bảo vệ sách lược tiến hành những sự cầu kết nhỏ nhất với Đảng dân chủ - lập hiến, v.v.. Pác-vu-xơ đã đưa ra "thuyết cách mạng thường trực" phản mác-xít. Trong những năm thế lực phản động thống trị, đã rời bỏ phong trào dân chủ - xã hội; trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phân tử xã hội-sô-vanh, một tên gián điệp của chủ nghĩa đế quốc Đức, tiến hành những vụ đầu cơ lớn và làm giàu nhờ cung cấp các vật dụng quân sự. — 110, 113, 134, 255.

Pan-cra-tốp, I. I. (Va-ni-a) (1886-1962) — công nhân, tham gia hoạt động cách mạng năm 1905, đảng viên Đảng cộng sản Liên - xô từ năm 1906. Làm việc tại các xưởng đóng toa xe Mát-xcơ-va và Pê-rô-vô. Tham gia cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp ở Mát-xcơ-va. Năm 1908, bị bắt và bị đày đến tỉnh Vô-lô-gđa. Năm 1909, vượt ngục và được cử đi học trường ở đảo Ca-pri; tại đó, lãnh đạo những người ủng hộ Lê-nin trong cuộc đấu tranh chống lại hoạt động bè phái, chống đảng của những người đứng ra tổ chức trường. Cuối tháng Mười một 1909, theo lời mời của V. I. Lê-nin, ông về Pa-ri dự khoá giảng. Sau khi trở về Nga, hoạt động ở Pê-téc-bua với tư cách đại diện của Trung tâm bôn-sê-vích. Đầu năm 1910, bị bắt và bị đày biệt xứ đi Xi-bi-ri.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác đảng, công tác xô-viết và công tác công đoàn ở Xi-bi-ri và Viễn Đông. Năm 1926, đảm nhiệm công tác kinh tế ở Mát-xcơ-va; tham gia Chiến tranh giữ nước vĩ đại. — 247-257.

Pê-scốp, D. A. (*Xvéc-đlốp, D. M.*) (sinh năm 1884) — đã gắn bó với A. M. Goóc-ki khi ở thành phố Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. Năm 1902, khi chuyển sang đạo chính thống, đã lấy họ là Pê-scốp và phụ danh là A-lếch-xê-ê-vích, điều đó cho phép có thể coi ông là con nuôi của A. M. Goóc-ki. Đầu năm 1904, ra sống ở nước ngoài. Một thời gian sống với Goóc-ki ở đảo Ca-pri. Năm 1914, tự nguyện đăng lính Pháp; sau đó, gia nhập quốc tịch Pháp. — 201.

Pê-tơ-rốp. — 353.

Pét-txôn-tơ (Petzoldt), *I-ô-xíp* (1862-1929) — nhà triết học phản động Đức, người theo chủ nghĩa duy tâm chủ quan, môn đệ của E. Ma-khơ và R. A-vê-na-ri-út. — 313.

Phe-ri (Ferri), *En-ri-cô* (1856-1929) — một trong những thủ lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa Ý, nhà tư tưởng của cái gọi là "phái hợp nhất" (phái giũa), phái này đôi khi chống lại bọn cải lương công khai, nhưng tuy vậy vẫn đứng trên lập trường cải lương, cơ hội chủ nghĩa trong tất cả những vấn đề cơ bản của cuộc đấu tranh giai cấp. Năm 1898 và sau đó từ năm 1904 đến năm 1908, Phe-ri biên tập cơ quan ngôn luận trung ương của đảng là tờ "Avanti!" ("Tiến lên!").

Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, tán thành việc những người xã hội chủ nghĩa tham gia vào chính phủ tư sản. Sau này, ủng hộ chủ nghĩa phát-xít ở Ý. — 174, 177, 186.

Phen-dơ, Giô-dép — người Anh, chủ các xí nghiệp nấu xà-phòng. Trong thời gian họp Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (30 tháng Tư - 19 tháng Năm 1907), đã đồng ý cho đảng — hồi bấy giờ đang gặp rất nhiều khó khăn về tài chính — vay một số tiền và hẹn phải thanh toán trước ngày 1 tháng Giêng 1908. Vì nợ không trả đúng hạn, nên Phen-dơ viết thư nhắc Ph. Rốt-stanh hỏi đó là đảng viên Đảng dân chủ - xã hội Anh. Món nợ đó đã được thanh toán cho những người thừa kế của Phen-dơ sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 162-163.

Phê-đô-rô-va - Stơ-rê-me, N. I. — là bí thư Ban chấp hành Pê-téc-

bua. Tháng Chạp 1904, bà giữ lập trường điều hoà đối với phái men-sê-vích. — 5-6.

Phê-đô-rô-vích — xem Tê-ô-đô-rô-vích, I. A.

Phê-lích-xơ — xem Lit-vi-nốp, M. M.

Phê-lích-xơ A-lếch-xan-đrô-vích — xem Vô-rốp-xki, V. V.

Phi-la-tốp, V. V. (sinh năm 1879) — nhà dân chủ - xã hội, nhà báo. Bắt đầu làm công tác cách mạng trong những năm 90 ở Pê-téc-bua. Sau khi bị đày đến tỉnh Ô-ren-bua, đã ra sống ở nước ngoài và cộng tác với báo "Tia lửa". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bôn-sê-vích. Cộng tác với các báo bôn-sê-vích "Tiến lên" và "Người vô sản". Mùa thu 1905, trở về Nga, viết bài cho báo "Đời sống mới" và "Trại lính", sau đó, công tác trong tổ chức quân sự - chiến đấu Mát-xcơ-va. Năm 1920, ra khỏi Đảng cộng sản (b) Nga. — 44.

Phi-nơ — xem Phi-nơ-Ê-nô-ta-ép-xki, A. I-u.

Phi-nơ-Ê-nô-ta-ép-xki, A. I-u. (1872-1943) — nhà dân chủ - xã hội, nhà kinh tế học và tác gia. Trong những năm 1903-1914, gia nhập phái bôn-sê-vích. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phân tử vệ quốc và là phân tử só-vanh. Là tác giả nhiều tác phẩm về những vấn đề kinh tế, trong đó xuyên tạc bản chất của chủ nghĩa Mác.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, cộng tác với tờ báo có khuynh hướng men-sê-vích "Đời sống mới". Năm 1931, bị kết án về vụ tổ chức phản cách mạng của bọn men-sê-vích. — 7.

Phi-se — xem Gan-béc-stát, R.X.

Phô-ma — xem Cô-dư-rép, N. N.

Phô-ti-ê-va, L. A. (Ki-xca) (sinh năm 1881) — đảng viên Đảng cộng sản Liên - xô từ năm 1904. Trong những năm 1904-1905, bà hoạt động trong nhóm bôn-sê-vích Nga ở nước ngoài; đã giúp đỡ N. C. Crúp-xcai-a trong việc trao đổi thư từ với các tổ chức bí mật ở Nga. Tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất năm 1905-1907 và cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Từ năm 1918, là thư ký Hội đồng bộ trưởng dân uỷ và Hội đồng lao động và quốc phòng, đồng thời làm thư ký riêng của V. I. Lê-nin. Trong những năm 1933-1936 làm việc trong hệ thống Tổng cục năng

lượng thuộc Bộ dân uỷ công nghiệp nặng. Từ năm 1939 đến năm 1956, là cộng tác viên khoa học của Viện bảo tàng trung ương V. I. Lê-nin. — 36, 44-45.

Phrây — xem Lê-nin, V. I.

Phrây-ta-gơ — xem Pi-át-ni-txơ-ki, O. A.

Pi-át-ni-txa — xem Pi-át-ni-txơ-ki, O. A.

Pi-át-ni-txơ-ki, C. P. (sinh năm 1864) — một trong những người sáng lập ra Nhà xuất bản "Tri thức" (1898); lãnh đạo nhà xuất bản với tư cách người chủ trì và biên tập viên. Năm 1905, đã ký hợp đồng với Ban chấp hành trung ương phái bôn-sê-vích về việc xuất bản sách báo mác-xít. — 120.

Pi-át-ni-txơ-ki, O. A. (Pi-át-ni-txa, Phrây-ta-gơ) (1882-1939) — nhà hoạt động của Đảng cộng sản; tham gia phong trào cách mạng vào những năm 90. Khi sống lưu vong ở nước ngoài, đã đảm nhiệm việc chuyên chở sách báo bất hợp pháp và đưa các đồng chí đảng viên ở nước ngoài về Nga. Tham gia tích cực vào việc triệu tập Đại hội II và Đại hội III của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tham gia cuộc cách mạng Nga lần thứ nhất (1905-1907). Hoạt động ở Ô-đét-xa, Mát-xcơ-va và những thành phố khác. Bị bắt nhiều lần, bị ngồi tù và đi đày vì hoạt động cách mạng; năm 1914, bị đày tới tỉnh Ê-ni-xây-xcơ. Trong những ngày tháng Mười 1917, là uỷ viên trung tâm chiến đấu của đảng ở Mát-xcơ-va. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác đảng. — 331, 389.

Pi-ốt — xem A-lếch-xin-xki, G. A.

Plê-kha-nốp, G. V. (1856-1918) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Nga và quốc tế, người đầu tiên tuyên truyền chủ nghĩa Mác ở Nga. Năm 1883, thành lập ở Giơ-ne-vơ nhóm "Giải phóng lao động". Những năm đầu thế kỷ XX, cùng với V. I. Lê-nin biên tập tờ báo "Tia lửa" và tạp chí "Bình minh", tham gia chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, Plê-kha-nốp đứng trên lập trường điều hoà với chủ nghĩa cơ hội, sau đó ngã về phái men-sê-vích. Trong thời kỳ cách mạng 1905-1907, về tất cả những vấn đề cơ bản, đã đứng trên lập trường men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào

cách mạng mới, đứng đầu nhóm "men-sê-vích ủng hộ đảng". Trong thời kỳ chiến tranh thế giới lần thứ nhất (1914-1918), đã đứng trên lập trường xã hội - số - vanh.

Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, trở về Nga, đứng đầu nhóm men-sê-vích - vệ quốc cực hữu là nhóm "Thống nhất", ráo riết chống những người bán-sê-vích, chống cách mạng xã hội chủ nghĩa. Có thái độ tiêu cực đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, nhưng không tham gia đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. — 36, 39, 46, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 66, 74, 80, 87, 91, 97, 100, 108-109, 154, 172, 175, 176, 178, 181, 193, 256, 259, 261, 267, 284, 300, 306, 310, 311, 313, 323, 338, 348, 351-352, 370, 375, 380, 384.

Pô-crốp-xki, I. P. (1872-1963) — nhà dân chủ - xã hội. Đại biểu của vùng Cu-ban, vùng Tê-rếch và tỉnh Hắc - hải trong Đu-ma nhà nước III, gia nhập bộ phận bán-sê-vích trong đảng đoàn dân chủ - xã hội. Năm 1910, tham gia ban biên tập báo hợp pháp của phái bán-sê-vích, tờ "Ngôi sao". — 342-343.

Pô-crốp-xki, M. N. (Đô-mốp) (1868-1932) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1905, một người bán-sê-vích, nhà sử học nổi tiếng. Tham gia tích cực vào cuộc cách mạng 1905-1907, là uỷ viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va. Tại Đại hội V (Đại hội Luân - đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, được bầu làm uỷ viên dự khuyết Ban chấp hành trung ương. Từ năm 1908 đến năm 1917, sống lưu vong ở nước ngoài. Trong những năm thế lực phản động thống trị đi theo phái triệu hồi và phái tối hậu thư; sau đó, đi theo nhóm chống đảng "Tiến lên"; năm 1911, tuyệt giao với nhóm đó.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác nhà nước và công tác khoa học quan trọng. Từ năm 1929 là viện sĩ. — 207, 222-225, 226, 227, 229, 267, 363-364.

Pô-lê-ta-ép, N. G. (1872-1930) — nhà dân chủ - xã hội, một người bán-sê-vích, về nghề nghiệp là công nhân tiện. Năm 1905, là uỷ viên Ban chấp hành Xô-viết đại biểu công nhân Pê-téc-bua. Đại biểu của tỉnh Pê-téc-bua trong Đu - ma nhà nước III, tham gia nhóm bán-sê-vích trong đảng đoàn dân chủ - xã hội trong Đu-ma. Tham gia tích cực vào việc xuất bản hai tờ báo bán-sê-vích "Ngôi sao" và "Sự thật".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác kinh tế. — 223, 380.

Pô-pốp (Brit-man), A. V. (mất năm 1914) — nhà dân chủ - xã hội, sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bán-sê-vích. Trong những năm 1905-1907, tham gia tích cực vào hoạt động của tổ chức quân sự ở Pê-téc-bua và Crôn-stát. Bị bắt nhiều lần. Năm 1908, bị đi đày khổ sai; ít lâu sau trốn thoát và sau đó sống ở nước ngoài; tham gia phân bộ Pa-ri của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga và Ban chấp hành các tổ chức ở nước ngoài của đảng. Ngay từ đầu cuộc chiến tranh thế giới lần thứ nhất, tự nguyện gia nhập quân đội Pháp và đã hy sinh ngoài mặt trận. — 330.

Pô-tơ-rê-xốp, A. N. (1869-1934) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là tư tưởng gia của phái thủ tiêu, đóng vai trò lãnh đạo trong hai tạp chí "Phục hưng" và "Bình minh của chúng ta" và các cơ quan ngôn luận khác của phái men-sê-vích - thủ tiêu. Trong thời gian chiến tranh thế giới thứ nhất, là phần tử xã hội - số - vanh. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đã ra sống ở nước ngoài, tại đó đã cộng tác với tờ tuần san "Thời gian" của Kê-ren-xki, đã kích nước Nga xô-viết. — 74, 75, 245, 255-256, 284, 318, 320, 323, 324, 325, 348, 357.

Pô-va-rơ — xem Sê-côn-đin, Ph. I.

Pô-xtô-lốp-xki, D. X. (A-lếch-xan-đrốp, Va-đim, Duy-boa) (1876-1948) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1895. Làm công tác đảng ở Pê-téc-bua, Vin-nô và Ti-phlít. Từ mùa xuân 1904, là phái viên của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, theo phái điều hoà. Tháng Ba 1905, được cử làm đại diện của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga tại Hội đồng đảng. Tại Đại hội III của đảng, được bầu làm uỷ viên Ban chấp hành trung ương. Là đại diện chính thức của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga trong Ban chấp hành Xô-viết đại biểu công nhân Pê-téc-bua.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm việc trong Ủy ban kiến nghị pháp chế nhà nước trực thuộc Hội đồng bộ trưởng dân uỷ Liên - xô. — 50, 52, 65, 91.

Prê-ô-bra-gien-xki, A. A. (1863-1938) — người theo chủ nghĩa dân túy, tham gia trại nông nghiệp ở ấp Sác-nen (tỉnh Xa-ma-ra), cách làng A-la-ca-ép-ca vài cây số, nơi gia đình U-li-a-nốp đã sống vào

mùa hè những năm 1889-1893. Trong những năm đó, ông và V. I. Lê-nin thường hay gặp nhau và cùng nhau tranh luận sôi nổi về vấn đề nông dân. Về sau, tham gia phong trào dân chủ - xã hội; năm 1905, công tác ở Xa-ma-ra.

Năm 1922, theo đề nghị của V. I. Lê-nin, được bổ nhiệm làm người quản lý nông trường quốc doanh "Goóc-ki". — 39.

Prét-can-nơ (Pri-ét-can-nơ), A. I-a. (1873-1923) — nhà dân chủ - xã hội Lát-vi-a. Năm 1907, được bầu vào Đu-ma nhà nước III, tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội, gia nhập phái bôn-sê-vích. Cộng tác với các báo bôn-sê-vích "Ngôi sao" và "Sự thật". Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác khoa học y tế phụ trách bệnh viện trẻ em ở thành phố Ri-ga. — 232.

Prô-cô-pô-vích, X. N. (1871-1955) — nhà kinh tế học và nhà chính luận tư sản. Cuối những năm 90, là đại diện nổi tiếng cho "chủ nghĩa kinh tế", là một trong những người đầu tiên tuyên truyền chủ nghĩa Béc-stanh ở Nga. Sau này, là thành viên tích cực của tổ chức quần chủ - tự do chủ nghĩa là "Hội liên hiệp giải phóng"; năm 1906, là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng dân chủ - lập hiến. Là biên tập viên kiêm người xuất bản tạp chí nửa men-sê-vích, nửa dân chủ - lập hiến, là tờ "Vô đề"; cộng tác viên tích cực của tờ báo dân chủ - lập hiến cánh tả "Đồng chí", tác giả một số sách về vấn đề công nhân viết trên lập trường chủ nghĩa Béc-stanh và chủ nghĩa tự do. Năm 1917, là bộ trưởng Bộ lương thực trong Chính phủ lâm thời tư sản. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, bị trục xuất ra khỏi Liên - xô vì hoạt động chống Chính quyền xô-viết. — 87, 221, 245.

Pu-chi-a-tin, V. P. (sinh năm 1878) — xuất thân là nông dân, làm nhân viên hoạ đồ tại nhà máy Pu-đem. Đại biểu của tỉnh Vi-át-ca trong Đu-ma nhà nước III. Một thời đã tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội. — 233.

Q

Quen-sơ (Quelch), Hari (1858-1913) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Anh và quốc tế. Quen-sơ đã lãnh đạo bộ phận cách mạng trong Liên đoàn dân chủ - xã hội Anh, tuyên truyền tư tưởng của chủ nghĩa Mác; từ năm 1886, chủ biên báo "Justice" ("Công lý") cơ quan ngôn luận trung ương của phái dân chủ - xã hội Anh, và tờ nguyệt san "Người dân chủ - xã hội". Là

đại biểu một số đại hội quốc tế của Quốc tế II và là thành viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa. Đã tham gia tích cực vào hoạt động của các nghiệp đoàn Anh. Trong thời kỳ xuất bản báo "Tia lửa" Lê-nin-nít tại Luân-đôn (1902-1903), ông đã tích cực giúp đỡ việc tổ chức ấn hành báo. — 163.

R

Ra-đếch, C. B. (1885-1939) — từ những năm đầu thế kỷ XX, đã tham gia phong trào dân chủ - xã hội ở Ba-lan và Đức; tham gia các xuất bản phẩm của những người dân chủ - xã hội cánh tả Đức. Giữ lập trường sai lầm về vấn đề cương lĩnh minimum, chống lại những yêu sách dân chủ.

Năm 1917, gia nhập đảng bôn-sê-vích. Trong thời gian thảo luận về hoà ước Brét, là một người thuộc phái "cộng sản cánh tả". Từ năm 1923, là một phần tử hoạt động ráo riết trong phái đối lập của Tô-rốt-xki, vì vậy năm 1927, tại Đại hội XV Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô, đã bị khai trừ ra khỏi đảng. Năm 1930, được phục hồi đảng tịch, nhưng năm 1936 lại bị khai trừ ra khỏi đảng vì hoạt động chống đảng. — 340-341, 345, 349-351.

Ra-đin — xem Knu-ni-an-tơ, B. M.

Ra-đô-mu-xlơ-xli — xem Di-nô-vi-ép, G. E.

Ra-khmê-tốp — xem Bô-gđa-nốp, A.

Ra-vích, X. N. (Ôn-ga) (1879-1957) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1903. Bà làm công tác đảng ở Khắc-cốp, Pê-téc-bua và ở nước ngoài.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác đảng và công tác xô-viết. Năm 1927, bị Đại hội XV Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô khai trừ ra khỏi đảng vì là một phần tử hoạt động ráo riết trong phái đối lập của Tô-rốt-xki; năm 1928, được phục hồi đảng tịch, nhưng năm 1935 lại bị khai trừ ra khỏi đảng vì hoạt động chống đảng. — 208, 271.

Ráp-pô-po, Sác-lơ (sinh năm 1865) — nhà xã hội chủ nghĩa Pháp. Năm 1887, rời khỏi nước Nga, nơi ông đã từng tham gia phong trào cách mạng từ năm 1883. Năm 1902, tham gia phong trào dân chủ - xã hội. Trong những năm 1910-1911, đăng bài trên tờ "Người dân chủ - xã hội" — cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Là tác giả nhiều tác phẩm về triết học và xã hội học. — 232, 255, 260, 263, 266, 325, 330.

Rây-néc — xem Bô-gđa-nốp, A.

Rây-xne, M. A. (1868-1928) — đến năm 1905, là người theo phái dân túy. Năm 1903, ra sống ở nước ngoài, gần gũi với những người dân chủ - xã hội Đức, cộng tác với báo "Vorwärts". Năm 1904, với tư cách chuyên viên khoa học, tham gia vụ xử án Cơ-ních-xbe về việc những người dân chủ xã hội Nga chuyên chở sách báo bất hợp pháp. Năm 1905, gia nhập phái bôn-sê-vích và tham dự Hội nghị đại biểu Tam - méc - pho.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, gia nhập Đảng cộng sản (b) Nga. Là người phụ trách phòng kiến nghị pháp chế trong Bộ dân uỷ tư pháp. Là người tham gia vào tiểu ban thảo bản hiến pháp đầu tiên. Công tác tại Bộ dân uỷ giáo dục và làm công tác giảng dạy tại Viện hàn lâm quân sự của Hồng quân. — 104-105.

Ri-a-da-nốp (Gôn-đen-đác), D. B. (1870-1938) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ những năm 90. Hoạt động ở Ô-đét-xa, Ki-si-nép, Pê-téc-bua và ở nước ngoài. Trong thời gian sống lưu vong, là một trong những người thành lập nhóm cơ hội chủ nghĩa "Đấu tranh". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, đi theo phái men-sê-vích. Năm 1909, là giảng viên trường chống đảng ở Ca-pri. Trong những năm chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là người theo phái giữa, cộng tác với hai tờ báo men-sê-vích-tơ-rốt-kit "Tiếng nói" và "Lời nói của chúng ta". Tại Đại hội VI, được kết nạp vào Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, hoạt động trong phong trào công đoàn; trong thời gian có cuộc tranh luận về công đoàn (1920-1921), giữ lập trường chống đảng và bị gạt ra khỏi công tác công đoàn. Là giám đốc Viện C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n. Tháng Hai 1931, bị khai trừ ra khỏi Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô vì đã ủng hộ những hoạt động phản cách mạng của bọn men-sê-vích. — 240, 255.

Ri-a-đô-vôi — xem Bô-gđa-nốp, A.

Rô-blanh (Roblin), Lu-i Hăng-ri (1877-1916) — nhà xã hội chủ nghĩa Pháp, nhà hoạt động chính trị. Trong những năm 1900, 1906, 1910 và 1914, đều được bầu làm nghị viên. — 387.

Rô-da — xem Lúc-xăm-bua, R.

Rô-den, M. M. (Ê-dơ-ra, Ê.) (sinh năm 1876) — thành viên của phái Bun từ năm 1898. Hoạt động ở Min-xcơ, Vác-sa-va, Ô-đét-xa,

Ki-ép và Lốt-dơ. Trong những năm 1907-1908, tham gia Ban chấp hành trung ương phái Bun, là uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương phái Bun.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác ở Ngân hàng nhà nước. — 374, 375.

Rô-giơ-cốp, N. A. (Vi-a-ts.) (1868-1927) — nhà sử học và nhà chính luận. Trong những năm 90, đã gần gũi với "những người mác-xít hợp pháp". Đầu năm 1905, gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, một thời gian gia nhập phái bôn-sê-vích. Sau khi cách mạng 1905-1907 thất bại, trở thành một trong những người lãnh đạo tư tưởng của phái thủ tiêu.

Rô-giơ-cốp có thái độ thù địch với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Trong thời kỳ can thiệp vũ trang của nước ngoài và nội chiến, đã chống lại Chính quyền xô-viết. Năm 1922, đoạn tuyệt với phái men-sê-vích. Những năm tiếp sau, đảm nhiệm công tác khoa học - giáo dục và công tác hành chính trong các cơ quan khác nhau. — 283.

Rô-ma-nốp, A. X. (I-van) (1881-1917) — công nhân in. Mùa hè năm 1909, được tổ chức đảng Mát-xcơ-va cử đi học ở trường ở đảo Ca-pri; ở đây, gia nhập nhóm ủng hộ Lê-nin và cùng với nhóm này bị đuổi khỏi trường.

Đầu năm 1910, trở về Nga, bị bắt và trở thành cộng tác viên thường xuyên của cơ quan mật vụ, một trong những kẻ khiêu khích nổi tiếng nhất. Năm 1912, báo cho cơ quan mật vụ biết tin tức về Hội nghị đại biểu VI toàn Nga (Hội nghị Pra-ha) của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1914, báo cho cảnh sát biết về hội nghị định tổ chức ở Ô-đéc-ki. Năm 1917, bị vạch mặt. — 247-257.

Rô-ma-nốp, I. R. (1881-1919) — công nhân, một người bôn-sê-vích, đại biểu tỉnh Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt trong Đu-ma nhà nước II. Làm công tác đảng ở Xoóc-mô-vô, Tu-la, Mát-xcơ-va, Pê-téc-bua. Nhiều lần bị bắt và ngồi tù. Sau khi Đu-ma bị giải tán, sang sống ở Bỉ, sau đó, sống ở Pháp.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là chủ tịch Ban chấp hành Xô-viết đại biểu công nhân, binh sĩ và nông dân ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rốt. — 202.

Rô-man — xem Êc-mô-la-ép, C. M.

Rốt-stanh, Ph. A. (1871-1953) — nhà dân chủ - xã hội. Năm 1890,

buộc phải rời khỏi nước Nga. Sau khi định cư ở Anh, gia nhập Liên đoàn dân chủ - xã hội Anh và tham gia cánh tả của tổ chức này. Năm 1901, gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Cộng tác với báo chí xã hội chủ nghĩa Nga và nước ngoài. Tham gia thành lập Đảng cộng sản Anh. Năm 1920, trở về tổ quốc. Từ năm 1921 đến năm 1930, đảm nhiệm công tác ngoại giao, sau đó, là giám đốc Viện kinh tế và chính trị thế giới. Từ năm 1939, là viện sĩ. — 162-163, 205, 231, 255.

Ru-ba-nô-vích, I. A. (1860-1920) — một trong những thủ lĩnh của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Thành viên Cục quốc tế xã hội chủ nghĩa.

Trong thời gian chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, là một phần tử xã hội - sô - vanh. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là kẻ thù của Chính quyền xô-viết. — 365.

Ru-ben — xem Knu-ni-an-tơ, B. M.

Ru-mi-an-txép, P. P. (Smít) (1870-1925) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1891; sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, là một người bôn-sê-vích, là uỷ viên Thường vụ các Ban chấp hành của phái đa số. Đại biểu Đại hội III của đảng. Tháng Sáu 1905, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1905, là một trong những biên tập viên và cộng tác viên của tờ báo bôn-sê-vích hợp pháp đầu tiên "Đời sống mới".

Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, xa rời đảng, làm công tác thống kê. Mất ở nước ngoài. — 7, 22, 62, 64, 100, 120, 131, 133.

Ru-xan-ca — xem Li-a-đốp, M. N.

Rút-xen (Roussel), *Ăng-giê-la* — nhà xã hội chủ nghĩa Pháp. Từ năm 1907 đến năm 1912, bà là uỷ viên ban hành chính thường trực của Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp. Về sau, đã từ bỏ hoạt động chính trị. — 219.

Rư-cốp, A. I. (Vla-xốp) (1881-1938) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1899. Trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, giữ lập trường điều hoà đối với phái thủ tiêu, phái triệu hồi và phái Tơ-rốt-xki. Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, đã chống lại đường lối cách mạng xã hội chủ nghĩa của đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, giữ một số chức vụ quan trọng. Nhiều lần đã phát biểu chống lại đường lối lê-nin-nít của đảng; năm 1928, là một trong những thủ lĩnh của xu hướng hữu khuynh cơ hội chủ nghĩa trong đảng. Năm 1937, bị khai trừ khỏi đảng vì hoạt động chống đảng. — 222, 226, 227, 228, 230.

S

San-txe, V. L. (Ma-rát) (1867-1911) — nhà dân chủ xã hội, làm công tác đảng ở Mát-xcơ-va, Ôm-xcơ và Pê-téc-bua. Tại Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) của đảng, được bầu vào Ban chấp hành trung ương. Tham gia Hội nghị đại biểu V của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga (tháng Chạp 1908), tham gia ban biên tập báo bôn-sê-vích "Người vô sản". Sau đó, đi theo phái tối hậu thư và tham gia nhóm chống đảng "Tiến lên". — 225, 226, 229, 230, 363-364.

Sco-lốp-xki, G. L. (1875-1937) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1898, làm công tác đảng ở các thành phố của Bê-lô-ru-xi-a và ở nước ngoài. Từ năm 1909, là phần tử lưu vong chính trị. Trở về Nga sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, công tác tại Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt và ở Mát-xcơ-va. Từ năm 1918 đến năm 1925, làm công tác ngoại giao. Tại Đại hội XIV của đảng, được bầu vào Ban kiểm tra trung ương của Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô. Năm 1927, vì tham gia phái đối lập của Tơ-rốt-xki và Di-nô-vi-ép nên đã bị đưa ra khỏi Ban kiểm tra trung ương. Từ năm 1928, làm việc tại một trong những nghiệp đoàn, từ năm 1931 — tại Liên đoàn các nhà xuất bản khoa học - kỹ thuật. — 351-352.

Sê-côn-đin, Ph. I. (Pô-va-rơ) (1870-1919) — nhà dân chủ - xã hội, theo phái "Tia lửa"; đã đào tạo một loạt công nhân tích cực cho tổ chức dân chủ - xã hội ở I-va-nô-vô - Vô-dơ-nê-xen-xcơ. Năm 1900, là một trong những người tổ chức ra Hội liên hiệp công nhân miền Bắc; năm 1902, tham gia trung tâm lãnh đạo của hội này. Trong những năm 1902-1903, làm công tác chuyển sách báo của phái "Tia lửa". Tham gia tích cực vào việc chuẩn bị Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Năm 1904, làm việc ở Pê-téc-bua với tư cách là phái viên của Ban chấp hành trung ương. Tháng Hai 1905, bị bắt tại phiên họp của Ban chấp hành trung ương ở Mát-xcơ-va. Sau Cách mạng 1905-1907, đã rời bỏ hoạt động chính trị. — 24.

Si-đlốp-xki, N. V. (1843-1907) — địa chủ tỉnh Vô-rô-ne-giơ, ủy viên Pháp viện tối cao, uỷ viên Hội đồng nhà nước. Ngày 29 tháng Giêng 1905, được cử làm chủ tịch uỷ ban đặc biệt của chính phủ "để điều tra ngay những nguyên nhân gây nên sự bất mãn của công nhân ở thành phố Xanh Pê-téc-bua và những vùng lân cận và tìm những biện pháp khắc phục những nguyên nhân đó trong tương lai". Uỷ ban này bị chính phủ Nga hoàng giải tán ngày 20 tháng Hai 1905. — 20.

Si-pu-lin-xki, Ph. P. (Lu-sin) (1876-1942) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1898, hoạt động ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và ở các thành phố khác tại miền Nam nước Nga. Năm 1905, đi theo phái men-sê-vích.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười là giảng viên Trường đại học điện ảnh quốc gia. Năm 1920, ra khỏi đảng men-sê-vích. Năm 1932, gia nhập Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô. Năm 1936, bị khai trừ ra khỏi đảng. — 72-73.

Smít — xem Ru-mi-an-txép, P. P.

Sôn-txơ (Scholz) — chủ nhà in ở Giơ-ne-vơ; năm 1905, đã nộp đơn kiện Nhà xuất bản dân chủ - xã hội "Đê-mô-xô" ở Giơ-ne-vơ, vì nhà xuất bản này không có đủ chữ in nên đã gây chậm trễ trong việc chuyển bản sắp chữ vở kịch "Những đứa con của mặt trời" của M. Goóc-ki cho nhà in, vì thế mà đã vi phạm bản hợp đồng ký với Sôn-txơ. — 121-122.

Stanh — xem A-lếch-xan-đrô-va, E. M.

Su-rơ — xem Xcơ-rúp-ních, N. A.

Suốc-ca-nốp, V. E. (sinh năm 1876) — cộng nhân, đại biểu của tỉnh Khắc-cốp trong Đu-ma nhà nước III. Ủy viên đảng đoàn dân chủ-xã hội. Cộng tác với báo *bôn-sê-vích* "Ngôi sao" và với báo của phái thủ tiêu "Sự nghiệp sinh động". Từ năm 1913, như sau này đã xác minh, là nhân viên cơ quan mật vụ. — 233.

Svác-txơ — xem Vô-rốp-xki, V. I.

Svác-txơ, I. I. (1879-1951) — gia nhập Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1899 tại Ni-cô-lai-ép. Hoạt động cách mạng ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp và U-ran. Năm 1911, là học viên trường đảng ở Lông-giuy-mô do Lê-nin tổ chức. Là uỷ viên Ban tổ chức ở nước ngoài, phụ trách công tác khôi phục lại các tổ chức *bôn-sê-vích*;

tham gia tích cực vào việc thành lập Ban tổ chức ở Nga để triệu tập hội nghị đại biểu toàn đảng. Trong thời gian hoạt động bí mật, bị bắt và bị đi đày bảy lần, sáu lần trốn thoát. Năm 1911, bị đày biệt xứ tới tỉnh Ê-ni-xây-xcơ và ở đó cho tới khi nổ ra cuộc Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917. Trong những năm sau, đảm nhiệm công tác *xô-viết* và công tác đảng quan trọng ở U-cra-i-na. Từ năm 1921, là chủ tịch Ban chấp hành trung ương liên minh công nhân hầm mỏ, từ năm 1930, làm công tác kinh tế. Là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) U-cra-i-na. Tại các Đại hội XI và XII của đảng được bầu làm uỷ viên Ban kiểm tra trung ương, tại các Đại hội XIII-XVI, là uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô. — 33.

T

Ta-ra-tu-ta, V. C. (Vích-to, Xéc-ghê-ép, V.) (1881-1926) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1898, một người *bôn-sê-vích*. Hoạt động cách mạng ở Da-cáp-ca-dơ (1904-1905) và ở Mát-xcơ-va (1905-1907), ở đây, là bí thư Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Là đại biểu Đại hội IV và V Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, uỷ viên Trung tâm *bôn-sê-vích*. Nhiều lần bị bắt và bị đi đày; năm 1909, ra sống ở nước ngoài. Năm 1919, trở về nước Nga *xô-viết* và đảm nhiệm công tác kinh tế quan trọng. — 201, 214, 270, 355, 361-362, 364, 367.

Tác giả — xem Bô-gđa-nốp, A.

Tê-ô-đô-rô-vích, I. A. (Phê-đô-rô-vích) (1875-1940) — nhà dân chủ-xã hội, bắt đầu hoạt động cách mạng từ năm 1895. Sau đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là một người *bôn-sê-vích*. Năm 1905, là uỷ viên ban biên tập Cơ quan ngôn luận trung ương của phái *bôn-sê-vích* "Người vô sản". Trong những năm 1905-1907, là uỷ viên Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau này, hoạt động ở Mát-xcơ-va, Pê-téc-bua, X-mô-len-xcơ, Xi-bi-ri cho tới năm 1917.

Từ năm 1920, công tác ở Bộ dân uỷ nông nghiệp. Trong những năm 1928-1930, là tổng thư ký của Quốc tế nông dân, giám đốc Viện ruộng đất quốc tế; trong những năm sau, là tổng biên tập Nhà xuất bản của Hội những người tù khổ sai chính trị, chủ biên tạp chí "Khổ sai và đi đày". — 120.

Tê-vdai-a — xem Ma-si-nát-dê, B.

Tôm-xki, M. P. (1880-1936) — gia nhập đảng bôn-sê-vích từ năm 1904.

Trong những năm 1905-1906, hoạt động trong tổ chức Rê-ven của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; năm 1907, là uỷ viên Ban chấp hành Pê-téc-bua Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; uỷ viên ban biên tập báo bôn-sê-vích "Người vô sản". Trong những năm thế lực phản động thống trị, có thái độ điều hoà với phái thủ tiêu, phái triệu hồi và phái Tơ-rốt-xki.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, giữ nhiều chức vụ quan trọng. Đã nhiều lần chống lại đường lối lê-nin - nít của đảng. Năm 1928, cùng với Bu-kha-rin và Rư-cốp đứng đầu khuynh hướng hữu khuynh cơ hội chủ nghĩa trong Đảng cộng sản (b) toàn Liên-xô. — 264-265.

Tôn-xtôi, L. N. (1828-1910) — nhà văn thiên tài của Nga, một trong những nhà văn lớn nhất thế giới, có ảnh hưởng to lớn tới sự phát triển của văn học Nga và thế giới. — 196.

Tơ-rê-pốp, Đ. Ph. (1855-1906) — trong những năm 1896-1905 là cảnh sát trưởng Mát-xcơ-va. Từ ngày 11 tháng Giêng 1905, là tổng trấn quân sự Pê-téc-bua, sau đó, là thứ trưởng Bộ nội vụ. Là tác giả của cái lệnh khét tiếng hồi tháng Mười 1905: "Không bắn chỉ thiên và không tiết đạn". Là kẻ cổ vũ những cuộc tàn sát của bọn Trăm đen. — 105.

Tơ-ri-a — xem Mghê-lát-dê, V. Đ.

Tơ-rốt-xki (Brôn-stanh), L. Đ. (1879-1940) — kẻ thù độc ác nhất của chủ nghĩa Lê-nin. Là đại biểu của Liên minh Xi-bi-ri tại Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, phân tử theo nhóm "Tia lửa" phái thiểu số; sau đại hội, tiến hành đấu tranh chống phái bôn-sê-vích trên tất cả các vấn đề lý luận và thực tiễn của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, nấp dưới chiêu bài "không bè phái", nhưng thực ra đứng trên lập trường của phái thủ tiêu. Năm 1917, đã từ nơi lưu vong trở về Nga, gia nhập "Tổ chức liên khu của những người dân chủ - xã hội hợp nhất" và cùng với tổ chức này được kết nạp vào đảng bôn-sê-vích tại Đại hội VI Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, giữ nhiều chức vụ quan trọng. Đã tiến hành cuộc đấu tranh bè phái khốc liệt chống lại đường lối chung của đảng, chống lại cương lĩnh xây dựng chủ

nghĩa xã hội của Lê-nin, tuyên truyền thuyết chủ nghĩa xã hội không thể thắng lợi ở Liên - xô. Năm 1927, Tơ-rốt-xki bị khai trừ ra khỏi đảng, năm 1929, do hoạt động chống lại Chính quyền xô-viết nên bị trục xuất ra khỏi Liên - xô và năm 1932, bị tước quyền công dân Liên - xô. Khi ở nước ngoài, Tơ-rốt-xki vẫn tiếp tục chống lại Nhà nước xô-viết, Đảng cộng sản, chống lại phong trào cộng sản quốc tế. — 86, 145, 147, 175, 236, 239-240, 253, 264-265, 296, 297, 302, 305, 311, 312, 320, 341, 343, 349, 350, 352, 378-380.

Tơ-ru-bê-txơ-côi, E. N. (1863-1920) — công tước, một trong những nhà tư tưởng của chủ nghĩa tự do tư sản Nga, nhà triết học duy tâm. Là giáo sư triết học pháp quyền ở Trường đại học tổng hợp Ki-ép, sau đó, ở Trường đại học tổng hợp Mát-xcơ-va. Trước năm 1906, là đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến. Từ năm 1906, là một trong những người tổ chức ra Đảng "canh tân hoà bình" thuộc phái quân chủ - lập hiến. Đã đóng vai trò quan trọng trong việc chế độ Nga hoàng đàn áp cuộc cách mạng 1905 - 1907 và trong việc thiết lập chế độ Xtô-lư-pin ở trong nước.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là kẻ thù độc ác nhất của Chính quyền xô-viết, một phần tử ráo riết theo Đê-ni-kin. — 112.

Tséc-nốp, V. M. (1876-1952) — một trong những thủ lĩnh và lý luận gia của Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng. Trong những năm 1902-1905, là biên tập viên tờ báo xã hội chủ nghĩa - cách mạng "Nước Nga cách mạng".

Sau Cách mạng tháng Hai 1917, là bộ trưởng nông nghiệp của Chính phủ lâm thời. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một trong những kẻ tổ chức các cuộc bạo động chống Chính quyền xô-viết. Năm 1920, di cư ra nước ngoài; ở đó vẫn tiếp tục hoạt động chống Liên - xô. — 319.

Tséc-nư-sép-xki, N. G. (1828-1889) — nhà dân chủ cách mạng Nga vĩ đại và là nhà xã hội chủ nghĩa không tưởng, nhà bác học, nhà văn, nhà phê bình văn học; là một trong những bậc tiền bối xuất sắc của phong trào dân chủ - xã hội Nga. Tséc-nư-sép-xki là người cổ vũ tư tưởng và là lãnh tụ của phong trào dân chủ - cách mạng trong những năm 60 ở Nga. — 330.

Tsê-bô-ta-rép, I. N. (1861-1934) — người theo phái dân ý, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1886; bị bắt về vụ A. I. U-li-a-nốp;

là người quen thân với gia đình U-li-a-nốp ngay từ hồi còn ở Xim-biéc-xơ. V. I. Lê-nin đã sử dụng địa chỉ của ông ở Pê-téc-bua để trao đổi thư từ với gia đình và để chuyển sách báo bí mật. Từ năm 1906 công tác tại trường trung học ở ga Pô-pốp-ca, sau đó, làm kế toán trong ban quản trị tuyến đường sắt Tây Bắc. — 140.

Tsê-rê-va-nin, N. (Líp-kin, Ph. A.) (1868-1938) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích, phân tử thủ tiêu. Cộng tác viên của các xuất bản phẩm của phái thủ tiêu, một trong những tác giả "Bức thư ngỏ" của 16 đảng viên men-sê-vích về việc thủ tiêu đảng (1910); sau hội nghị chống đảng hồi tháng Tám 1912, là uỷ viên trung tâm men-sê-vích (Ban tổ chức). Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là phân tử xã hội-sô-vanh. Năm 1917, là một trong những biên tập viên "Báo công nhân" — cơ quan ngôn luận trung ương của phái men-sê-vích, và là uỷ viên Ban chấp hành trung ương men-sê-vích. Có thái độ thù địch đối với Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. — 294, 296, 344.

Tsơ-khê-ít-dê, N. X. (1864-1926) — một trong những thủ lĩnh của phái men-sê-vích. Là đại biểu của tỉnh Ti-phlít trong các Đu-ma nhà nước III và IV, lãnh đạo đảng đoàn men-sê-vích trong Đu-ma IV. Lê-nin gọi Tsơ-khê-ít-dê là "Người dân chủ - xã hội ngoài rìa đảng", trong Đu-ma đã tỏ ra "biết che đậy cho bọn cơ hội chủ nghĩa và phục vụ cho chúng". Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, Tsơ-khê-ít-dê đã tích cực ủng hộ Chính phủ lâm thời tư sản trong khi là chủ tịch Xô-viết đại biểu công nhân và binh sĩ Pê-tơ-rô-grát và chủ tịch Ban chấp hành trung ương các Xô-viết.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là chủ tịch Quốc hội lập hiến Gru-di-a, tức là chính phủ men-sê-vích phản cách mạng. Năm 1921, sau khi Chính quyền xô-viết được thiết lập ở Gru-di-a, đã di cư sang Pa-ri. — 233.

Tu-gan—Ba-ra-nốp-xki, M. I. (1865-1919) — nhà kinh tế học tư sản người Nga, trong những năm 90, là đại diện nổi tiếng của "chủ nghĩa Mác hợp pháp", về sau, là đảng viên Đảng dân chủ - lập hiến.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là một phần tử ráo riết hoạt động phản cách mạng ở U-cra-i-na, bộ trưởng Bộ tài chính trong Ra-đa trung ương tư sản U-cra-i-na. — 207, 330.

Tư-sca (Tyszka), *I-an* (*I-o-ghi-khê-xơ, Lê-ô*) (1867 - 1919) — nhà hoạt động nổi tiếng của phong trào công nhân Ba-lan và Đức.

Một trong những người sáng lập ra Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lít-va, uỷ viên Ban lãnh đạo trung ương Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lít-va. Tham gia tích cực vào cuộc cách mạng 1905-1907. Tham gia Đại hội V (Đại hội Luân-đôn) Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga; tại đó, được bầu vào Ban chấp hành trung ương. Trong những năm thế lực phản động thống trị, Tư-sca lên án phái thủ tiêu, nhưng trong một số trường hợp lại giữ lập trường điều hoà đối với phái này. Trong thời gian chiến tranh thế giới lần thứ nhất, Tư-sca tham gia hoạt động trong Đảng dân chủ - xã hội Đức, là một trong những người tổ chức ra "Liên minh Xpác-ta-cút". Trong những năm 1916-1918 bị giam. Sau khi được thả nhờ cuộc Cách mạng tháng Mười một 1918, tham gia thành lập Đảng cộng sản Đức và được bầu làm bí thư Ban chấp hành trung ương của đảng đó. Bị bắt vào tháng Ba 1919 và bị giết chết trong nhà tù Béc-phanh. — 189-191, 196, 214, 231, 307-310, 329.

Txét-kin (Zetkin), *Cla-ra* (1857-1933) — nhà hoạt động lỗi lạc của phong trào công nhân Đức và quốc tế, một trong những người sáng lập Đảng cộng sản Đức, nữ văn sĩ có tài, diễn giả và nhà hùng biện nông nhiệt. — 298-302.

Txơ-kha-cai-a, M. G. (Bác-xốp) (1865-1950) — tham gia phong trào cách mạng năm 1880. Từ năm 1898, là đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Làm công tác đảng ở Cáp-ca-dơ, Khác-cốp và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Là một trong những người lãnh đạo của Ban chấp hành Liên minh Cáp-ca-dơ của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Đại biểu của liên minh Cáp-ca-dơ Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đi dự Đại hội III của đảng. Tham gia tích cực vào cuộc Cách mạng 1905-1907. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố. Từ năm 1907 đến tháng Ba 1917, sống lưu vong ở nước ngoài. Trong những năm 1917-1920, là uỷ viên Ban chấp hành Ti-phlít. Sau khi Chính quyền xô-viết chiến thắng ở Gru-di-a năm 1921, làm công tác lãnh đạo xô-viết và đảng. — 134.

V

V. M. — xem Vê-li-tơ-ki-na, V. M.

Va-x. Va-x., Va-x. V—ch — xem Ôn-min-xki, M. X.

Vác. A. — xem Vác-xki, A.

Vi-a-ts. — xem Rô-giơ-cốp, N. A.

Vx. — xem Đê-ni-xốp, V. P.

Va-đim — xem Pô-xtô-lốp-xki, Đ. X.

Va-len-tin — xem Gan-pê-rin, L. E.

Va-li-ăng (Vay-ăng) (Vaillant), *E-đu-a Ma-ri* (1840-1915) — nhà xã hội chủ nghĩa Pháp, môn đệ của Blăng-ki, một trong những lãnh tụ cánh tả của Quốc tế II. Là một trong những người đề xướng việc thành lập Đảng xã hội chủ nghĩa ở Pháp (1901). Từ năm 1905, sau khi Đảng xã hội chủ nghĩa hợp nhất với Đảng xã hội chủ nghĩa Pháp của Giô-re-xơ, một đảng có tính chất cải lương, Va-li-ăng giữ lập trường cơ hội chủ nghĩa trong những vấn đề quan trọng nhất. Trong những năm chiến tranh thế giới lần thứ nhất (1914-1918), là phần tử xã hội - sô-vanh. — 122.

Va-ni-a — xem Pan-cra-tốp, I. I.

Va-xi-li-ép — xem Len-ghích, Ph. V.

Vác-xki (Warski), *A-đôn-phơ* (Vác. A.) (1868-1937) — một trong những nhà hoạt động lão thành và nổi tiếng nhất của phong trào cách mạng Ba-lan, đã tham gia tích cực vào việc thành lập Đảng dân chủ - xã hội Vương quốc Ba-lan và Lit-va. Là đại biểu Đại hội IV (Đại hội thống nhất) của đảng. Sau đại hội, đã tham gia Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Tại Đại hội V (Đại hội Luân - đôn) của đảng, được bầu làm ủy viên Ban chấp hành trung ương. Trong những năm 1909-1910, là một trong những biên tập viên của báo "Người dân chủ-xã hội". Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Trong những năm chiến tranh thế giới lần thứ nhất, là người quốc tế chủ nghĩa. Là một trong những người sáng lập ra Đảng công nhân cộng sản Ba-lan và là ủy viên Ban chấp hành trung ương đảng này. Năm 1929, đã sang sống ở Liên - xô; công tác tại viện Mác - Ăng-ghe-n- Lê-nin, chuyên nghiên cứu lịch sử phong trào công nhân Ba-lan. — 308, 309, 310, 329, 341, 366, 376, 380.

Véc-ne — xem Bô-gđa-nốp, A.

Vê-li-tso-ki-na, V. M. (1868-1918) — bắt đầu hoạt động cách mạng vào những năm 90; năm 1895, đứng về phía những người dân

chủ-xã hội. Năm 1901, gia nhập "Đồng minh dân chủ - xã hội cách mạng Nga ở nước ngoài". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga là đảng viên bôn-sê-vích. Đã cộng tác với các tờ báo "Tiến lên" và "Người vô sản" của phái bôn-sê-vích, dịch những tác phẩm của C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n, tổ chức vận chuyển các xuất bản phẩm bôn-sê-vích về Nga. Năm 1905, là đại diện cho phái bôn-sê-vích tại tổ chức liên hiệp Hội chữ thập đỏ chính trị. Trong những năm thế lực phản động thống trị, hoạt động trong đảng đoàn dân chủ - xã hội tại Đu-ma nhà nước tất cả các khóa.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác tại Hội đồng các ban cán sự y khoa, sau đó lãnh đạo Hội đồng y tế học đường trong Bộ dân ủy giáo dục. Năm 1918, là ủy viên ban lãnh đạo Bộ dân ủy y tế. — 356.

Vết-tsin-kin. — 124.

Vi-lô-nốp, N. E. (Mi-kha-in) (1883-1910) — bắt đầu hoạt động cách mạng năm 1901 trong tổ chức dân chủ - xã hội Ki-ép. Đã từng hoạt động ở Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Pô-vôn-gie và U-ran. Năm 1906, là cán bộ tổ chức đảng của khu Lê-phoóc-tô-vô ở Mát-xcơ-va, là ủy viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Sau khi bị bắt đi bắt lại nhiều lần thì bị đày đi tỉnh A-xtô-ra-khan, từ đó đã bỏ chạy ra nước ngoài vào cuối năm 1908. Là một trong những người tổ chức ra trường ở đảo Ca-pri. Sau khi nhận ra tính chất chống đảng của nhà trường, Vi-lô-nốp đã đoạn tuyệt với những phần tử bè phái - triệu hồi và cùng với nhóm học viên của trường đã đi Pa-ri theo lời mời của V. I. Lê-nin. Tại hội nghị toàn thể Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga năm 1910, đã được phái bôn-sê-vích đề cử làm ủy viên dự khuyết bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Ngày 1 tháng Năm 1910, đã qua đời ở Đa-vô-xơ (Thụy sĩ) vì bệnh lao. — 278-280, 282-283, 306-307, 313-314, 321.

Vi-nô-gra-đô-va, Ô. I. (Ni-si) (1881-1913) — tham gia phong trào cách mạng năm 1901. Vì tham gia cuộc biểu tình ngày 4 tháng Ba 1901 tại quảng trường Ca-dan ở Pê-téc-bua nên bị đi đày dưới sự quản thúc công khai của cảnh sát. Năm 1903, làm công tác tuyên truyền và cổ động ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt. Trong những năm 1903-1904, là thành viên nhóm bôn-sê-vích ở Béc-lanh. Mùa xuân năm 1905, hoạt động trong tổ chức Ô-đét-xa. Là thông tin viên của báo "Tiến lên" và "Người vô sản". Bà là tác giả cuốn sách mỏng "Những ngày ở Ô-đét-xa và Pô-tem-kin". Trong những năm

1905-1907, hoạt động ở Pê-téc-bua, tham gia nhóm chỉ đạo những cán bộ làm công tác cổ động của Ban chấp hành Pê-téc-bua. Đã cộng tác với tạp chí "Truyền tin cuộc sống" của phái bôn-sê-vích. Về sau, hoạt động ở Xa-ra-tốp. — 37-38.

Vích-to — xem Ta-ra-tu-ta, V. C.

Vin-te — xem Cra-xin, L. B.

Vít-te, X. I-u. (1849-1915) — nhà hoạt động nhà nước của nước Nga Nga hoàng, người ủng hộ triệt để chế độ chuyên chế, cố duy trì nền quân chủ bằng những nhượng bộ nhỏ và những lời hứa hẹn đối với giai cấp tư sản tự do và bằng những cuộc đàn áp dã man đối với nhân dân. Là chủ tịch Hội đồng bộ trưởng. — 105.

Vla-đi-mi-rốp, M. C. (Lê-va) (1879-1925) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1903, sau Đại hội II, là một người bôn-sê-vích; đã làm công tác đảng ở Pê-téc-bua, Gô-men, Ô-đét-xa, Luga-xơ và Ê-ca-tê-ri-nô-xláp. Đã tham gia cuộc cách mạng 1905-1907. Năm 1908 từ nơi bị đày đã chạy ra nước ngoài. Năm 1911, rời bỏ phái bôn-sê-vích. Năm 1917, trở về Nga, tham gia tổ chức liên khu của những người dân chủ - xã hội hợp nhất và cùng với tổ chức này được kết nạp vào đảng bôn-sê-vích tại Đại hội VI. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, giữ nhiều chức vụ quan trọng. — 235, 236, 254, 342.

Vla-đi-mia — xem Các-pốp, L. I-a.

Vla-đi-mia — xem Cô-xa-rép, V. M.

Vla-xốp — xem Rư-cốp, A. I.

Vô-đô-vô-dốp, V. V. (1864-1933) — nhà kinh tế học và nhà chính luận theo khuynh hướng dân túy - tự do chủ nghĩa. Từ năm 1904, là uỷ viên ban biên tập báo "Đời sống chúng ta"; năm 1906, cộng tác với báo "Đồng chí" của phái dân chủ - lập hiến cánh tả; trong thời kỳ vận động bầu cử vào Đu-ma nhà nước II, đã đi theo phái lao động.

Năm 1917, cộng tác với báo tư sản - tự do chủ nghĩa "Ban ngày". Có thái độ thù địch với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười. Từ năm 1926, sống lưu vong và cộng tác với báo chí của bọn bạch vệ. — 239.

Vô-rô-nin, X. A. (1880-1915) — công nhân, đại biểu tỉnh Vla-

đi-mia trong Đu-ma nhà nước III. Tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội, gia nhập phái bôn-sê-vích. Cộng tác với báo "Ngôi sao" hợp pháp của phái bôn-sê-vích. — 233.

Vô-rôn — xem Gan-pê-rin, L. E.

Vô-rốp-xki, V. V. (Giô-dê-phi-na, Oóc-lốp-xki, Svác-txơ, Phê-lích-xơ A-lếch-xan-đrô-vích) (1871-1923) — nhà hoạt động nổi tiếng của đảng bôn-sê-vích, nhà chính luận và nhà phê bình văn học. Năm 1905, là đồng biên tập viên của V. I. Lê-nin trong các báo "Tiến lên" và "Người vô sản". Từ cuối năm 1905, cộng tác trong tổ chức bôn-sê-vích ở Pê-téc-bua và trong ban biên tập báo "Đời sống mới" của phái bôn-sê-vích. Năm 1907, lãnh đạo tổ chức bôn-sê-vích ở Ô-đét-xa. Do tích cực hoạt động cách mạng nên đã nhiều lần bị bắt và bị đi đày.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác lãnh đạo trong lĩnh vực ngoại giao. Ngày 10 tháng Năm 1923 bị tên bạch vệ Côn-ra-đi giết hại ở Lô-da-nơ. — 12, 32, 69, 74, 85, 99, 105, 109, 127, 133, 203-204, 222, 228, 331.

Vôi-lô-sni-cốp, A. A. (1877-1930) — đại biểu Đu-ma nhà nước III, đại biểu của dân Cô-đắc trong đội quân Cô-đắc vùng Da-bai-can, tham gia đảng đoàn dân chủ - xã hội, gia nhập phái bôn-sê-vích. Năm 1911-1912, cộng tác với các tờ báo bôn-sê-vích "Ngôi sao" và "Sự thật".

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười làm công tác kinh tế. — 233.

Vôi-nốp — xem Lu-na-tsác-xki, A. V.

Vôn-xki, X. (Sô-cô-lốp, A., An-đrây, Vôn-xki, A., Xta-ni-xláp) (sinh năm 1880) — nhà dân chủ - xã hội. Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bôn-sê-vích. Năm 1904-1905, làm công tác đảng ở Mát-xcơ-va. Trong những năm thế lực phản động thống trị và có cao trào cách mạng mới, là một trong những thủ lĩnh của phái triệu hồi, tham gia việc tổ chức và hoạt động của các trường có tính chất bè phái ở đảo Ca-pri và Bô-lô-nhơ (Ý), gia nhập nhóm "Tiến lên", một nhóm chống đảng.

Vôn-xki có thái độ thù địch đối với cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đấu tranh chống lại Chính quyền xô-viết. Sống lưu vong một thời gian ở nước ngoài, nhưng ít lâu lại trở về nước Nga xô-viết. Đã công tác tại hợp tác xã lâm nghiệp, Ủy ban

kế hoạch nhà nước và Bộ dân uỷ thương nghiệp. — 7, 53, 226, 251, 256, 274, 306.

Vuốc-mơ (Wurm), *Em-ma-nu-in* (1857-1920) — nhà dân chủ - xã hội Đức. Từ năm 1890, là đại biểu Quốc hội Đức. Trong những năm 1902-1917, là một trong những biên tập viên tạp chí "Die Neue Zeit" ("Thời mới"). Trong những năm chiến tranh đế quốc chủ nghĩa thế giới, theo phái giữa. Sau Cách mạng tháng Mười một 1918 ở Đức, làm bộ trưởng Bộ lương thực. — 343, 350.

Vxê-vô-lốt — xem Đê-ni-xốp, V. P.

X

Xa-bli-na — xem Crúp-xcai-a, N. C.

Xa-vê-li — xem Ba-bin-txép, I. I.

Xam-me, I. A. (Li-u-bích) (1870-1921) — nhà dân chủ - xã hội, một người bôn-sê-vích. Tham gia phong trào cách mạng năm 1897. Làm công tác đảng ở Ki-ép và Ca-dan, tích cực tham gia cuộc cách mạng 1905-1907. Mùa thu năm 1905, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác kinh tế quan trọng. — 72, 100, 255.

Xơ-rúp-ních, N. A. (Su-ro) (1872-1933) — nhà hoạt động nổi tiếng của Đảng cộng sản và Nhà nước xô-viết, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1897. Làm công tác đảng ở Pê-téc-bua, Mát-xcơ-va, Ri-ga, Ô-đét-xa, Ê-ca-tê-ri-nô-xláp, Xa-ra-tốp, Ê-ca-tê-rin-bua và những thành phố khác ở Nga. Nhiều lần bị chính phủ Nga hoàng khủng bố. Là biên tập viên tạp chí "Vấn đề bảo hiểm xã hội" (1913) và uỷ viên ban biên tập báo "Sự thật" (1914). Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917 là thư ký Hội đồng trung ương các uỷ ban công xưởng - nhà máy tại Pê-tơ-rô-grát, uỷ viên Ban chấp hành trung ương các Xô-viết khoá một. Tham gia tích cực vào cuộc Cách mạng tháng Mười, là uỷ viên Ủy ban quân sự - cách mạng ở Pê-tơ-rô-grát.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác quan trọng của đảng và xô-viết: bộ trưởng Bộ dân uỷ nội vụ Cộng hoà xã hội chủ nghĩa xô-viết U-cra-i-na, uỷ viên Đoàn chủ tịch Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn U-cra-i-na, uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) U-cra-i-na,

phái viên của Hội đồng quốc phòng U-cra-i-na, bộ trưởng Bộ dân uỷ giáo dục của Cộng hoà xã hội chủ nghĩa xô-viết U-cra-i-na. Được bầu làm uỷ viên dự khuyết và uỷ viên Ban chấp hành trung ương Đảng cộng sản (b) toàn Liên - xô. — 226, 227.

Xơ-voóc-txốp - *Xtê-pa-nốp*, I. I. (1870-1928) — một trong những người tham gia phong trào cách mạng Nga kỳ cựu nhất, đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1896; từ cuối năm 1904, là một người bôn-sê-vích, tác gia - nhà mác-xít. Trong thời kỳ cách mạng Nga lần thứ nhất (1905-1907), tích cực hoạt động trong nhóm trước tác và diễn giả bôn-sê-vích của Ban chấp hành Mát-xcơ-va của đảng; trong thời kỳ thế lực phản động thống trị, đã bảo vệ những quan điểm sai lầm về vấn đề ruộng đất và có thái độ điều hoà đối với nhóm bè phái "Tiến lên", nhưng do ảnh hưởng của Lê-nin, ông đã khắc phục được những sai lầm của mình. Đã nhiều lần bị bắt giam và bị đi đày.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác quan trọng của nhà nước và của đảng; từ Đại hội XIV của đảng, là uỷ viên Ban chấp hành trung ương. Là giám đốc Viện Lê-nin. — 18, 222, 283-287, 288-295.

Xen-kê-vích (Sienkiewicz), *Hen-rích* (1846-1916) — nhà văn Ba-lan, nổi tiếng với tư cách là tác giả những tiểu thuyết lịch sử. Năm 1908, đã tiến hành điều tra về thái độ đối với việc chính phủ Phổ chiếm các trang trại của địa chủ ở Pô-dơ-nan. 252 phiếu trả lời cho việc điều tra đó được ông xuất bản thành một cuốn sách riêng ở Pa-ri. Song bản trả lời của A. M. Goóc-ki, là một văn kiện lên án chống lại việc H. Xen-kê-vích bảo vệ quyền tư hữu lớn của bọn địa chủ ở Pô-dơ-nan thì không được đưa vào cuốn sách. — 169.

Xéc-gây Va-xi-lích. — 119.

Xéc-ghe-ép, V. — xem Ta-ra-tu-ta, V. C.

Xép-pin, Gi. G. — 160.

Xê-ma-scô, N. A. (1874-1949) — đảng viên Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga từ năm 1893, một người bôn-sê-vích, về nghề nghiệp là bác sĩ. Năm 1905, tham gia cuộc khởi nghĩa vũ trang ở Ni-giơ-ni Nốp-gô-rôt, bị bắt; sau khi được thả, đã ra sống ở nước ngoài. Là thư ký và thủ quỹ của Bộ phận ở nước ngoài của Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga.

Trong những năm 1918-1930 là bộ trưởng Bộ dân uỷ y tế

của nước Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga. Là viện sĩ chính thức của Viện hàn lâm y học Liên - xô và viện sĩ Viện hàn lâm khoa học sư phạm nước Cộng hoà liên bang xã hội chủ nghĩa xô-viết Nga. Trong những năm 1947-1949, là giám đốc Viện tổ chức bảo vệ sức khoẻ và lịch sử y học thuộc Viện hàn lâm y học Liên - xô. — 164-167, 342.

Xê-ra-phi-ma — xem A-pha-na-xi-ê-va, X. N.

Xin-vin, M. A. (Bem) (1874-1955) — nhà dân chủ - xã hội, tham gia phong trào cách mạng từ năm 1891; năm 1901, là phái viên báo "Tia lửa"; năm 1904, được bổ sung vào Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Từ năm 1905 đến năm 1908, cộng tác với một số báo bôn-sê-vích. Năm 1908, rời bỏ hoạt động chính trị và ra khỏi đảng.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác trong Bộ dân uỷ giáo dục nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa xô-viết liên bang Nga; từ năm 1923 đến năm 1930, công tác tại cơ quan đại diện thương mại của Liên - xô ở Anh, từ năm 1931, làm công tác giảng dạy. — 58.

Xmi-đô-vích, P. G. (Ma-tơ-rê-na) (1874-1935) — đảng viên từ năm 1898, làm công tác đảng ở Pê-téc-bua, Ba-cu, Tu-la và các thành phố khác ở Nga. Là phái viên của báo "Tia lửa". Năm 1905, là người tham gia tích cực vào cuộc khởi nghĩa vũ trang tháng Chạp ở Mát-xcơ-va. Năm 1906, là uỷ viên Ban chấp hành khu Mát-xcơ-va, trong những năm 1907-1908, là uỷ viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. Nhiều lần bị khủng bố. Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, là uỷ viên Ban chấp hành Mát-xcơ-va Đảng công nhân dân chủ - xã hội (b) Nga và uỷ viên Ban chấp hành Xô-viết Mát-xcơ-va. Trong thời gian khởi nghĩa vũ trang, là uỷ viên Ủy ban quân sự - cách mạng ở Mát-xcơ-va.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm công tác xô-viết và công tác kinh tế quan trọng: chủ tịch Xô-viết Mát-xcơ-va, uỷ viên Đoàn chủ tịch Hội đồng kinh tế quốc dân tối cao, chủ tịch Hội đồng kinh tế quốc dân tỉnh Mát-xcơ-va, uỷ viên Đoàn chủ tịch Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga và Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên - xô. — 53.

Xô-cô-lốp, An-đrây — xem Vôn-xki, X.

Xô-cô-lốp, N. Đ. (1870-1928) — nhà dân chủ - xã hội, luật gia nổi tiếng về các vụ án chính trị. Cộng tác với các tạp chí "Đời sống", "Học vấn", v.v.. Năm 1909, tại cuộc bầu cử bổ sung vào Đu-ma nhà nước III ở Pê-téc-bua, được Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga đề cử làm đại biểu.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm cố vấn tư pháp tại nhiều cơ quan chính quyền xô-viết. — 245.

Xô-lô-mông, G., A. (I-xê-tơ-ki, Salomon, G.) (sinh năm 1868) — tham gia phong trào dân chủ - xã hội từ năm 1898, làm công tác tuyên truyền cổ động. Bị chính phủ Nga hoàng truy nã. Năm 1907, di cư ra nước ngoài, sống ở đó cho đến năm 1917.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, làm công tác ngoại giao ở Đức, sau đó, làm việc trong bộ máy của Bộ dân uỷ ngoại thương. Năm 1922, khi ở nước ngoài, từ chối không trở về tổ quốc. — 202, 208.

Xta-ni-xláp — xem Lô-ba-nốp, M. I.

Xta-ni-xláp — xem Vôn-xki, X.

Xta-rích — xem Lê-nin, V. I.

Xta-rô-ve — xem Pô-tơ-rê-xốp, A. N.

Xta-xô-va, E. Đ. (Áp-xô-li-út, Đen-ta, Knôn) (1873-1966) — nhà hoạt động lão thành của phong trào cách mạng. Đảng viên Đảng cộng sản Liên - xô từ năm 1898. Trước năm 1905, bà hoạt động cách mạng bí mật ở Pê-téc-bua, Ki-ép, Min-xcơ, Ô-ri-ôn, Xmô-len-xcơ, Vin-nô và Mát-xcơ-va; là bí thư Ban chấp hành Pê-téc-bua, bí thư Cục miền Bắc Ban chấp hành trung ương. Vì hoạt động cách mạng, nhiều lần bị bắt, bị ngồi tù và bị đày đi Xi-bi-ri. Từ tháng Hai 1917, đến tháng Ba 1920, là bí thư Ban chấp hành trung ương đảng. Trong những năm 1920-1921, đảm nhiệm công tác quan trọng của đảng ở Pê-tơ-rô-grát, sau đó, ở Ba-cu. Trong những năm 1921-1938, làm việc trong Quốc tế cộng sản, trong Tổ chức quốc tế trợ giúp các chiến sĩ cách mạng và Ban kiểm tra trung ương; tham gia thành lập (1934) Ủy ban phụ nữ toàn thế giới chống chiến tranh và chống phát-xít. Từ năm 1938 đến năm 1946, là biên tập viên tạp chí "Văn học quốc tế". Từ năm 1946, hoạt động về mặt văn học và xã hội. — 72, 99, 106, 107, 124.

Xtê-clốp, I-u. M. (1873-1941) — tham gia phong trào dân chủ - xã

hội từ năm 1893. Là một trong những người tổ chức ra nhóm cơ hội chủ nghĩa "Đấu tranh". Sau Đại hội II Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga, gia nhập phái bôn-sê-vích. Trong những năm thế lực phản động thống trị và cổ cao trào cách mạng mới, cộng tác với Cơ quan ngôn luận trung ương của Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga - báo "Người dân chủ - xã hội", và các báo bôn-sê-vích "Ngôi sao" và "Sự thật". Sau Cách mạng dân chủ - tư sản tháng Hai 1917, đứng trên lập trường "vệ quốc cách mạng". Sau này lại đi theo phái bôn-sê-vích.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là biên tập viên báo "Tin tức của Ban chấp hành trung ương các Xô-viết toàn Nga", tạp chí "Xây dựng xô-viết"; từ năm 1929, là phó chủ tịch Ủy ban khoa học trực thuộc Ban chấp hành trung ương các Xô-viết Liên - xô. Là tác giả nhiều tác phẩm về lịch sử phong trào cách mạng. — 43, 212.

Xtê-pa-nốp — xem Ét-xen, A. M.

Xtê-pa-nốp — xem Xcơ-voóc-txốp-Xtê-pa-nốp, I. I.

Xtô-lư-pin, P. A. (1862-1911) — nhà hoạt động nhà nước của nước Nga Nga hoàng, một tên địa chủ lớn. Trong những năm 1906-1911, là chủ tịch Hội đồng bộ trưởng và là bộ trưởng Bộ nội vụ Nga. Tên tuổi của y đã gắn liền với một thời kỳ phản động chính trị tàn bạo nhất. Xtô-lư-pin đã thi hành một cuộc cải cách ruộng đất nhằm tạo ra một tầng lớp cu-lắc làm chỗ dựa cho chế độ chuyên chế Nga hoàng ở nông thôn. Song mưu toan của y nhằm củng cố chế độ chuyên chế đã thối rữa bằng cách thực hành một số cải cách từ trên xuống nhằm phục vụ cho lợi ích của giai cấp tư sản và địa chủ, đã bị thất bại. Năm 1911, Xtô-lư-pin bị Bô-grốp, đảng viên Đảng xã hội chủ nghĩa - cách mạng, giết chết tại Ki-ép. — 141, 285, 286, 288.

Xtơ-ru-vê, P. B. (1870-1944) — nhà kinh tế học và nhà chính luận tư sản, một trong những thủ lĩnh của Đảng dân chủ - lập hiến. Xtơ-ru-vê là người tổ chức ra "Hội liên hiệp giải phóng" quân chủ - tự do chủ nghĩa (1903-1905) và là biên tập viên cơ quan ngôn luận của tổ chức này — tạp chí "Giải phóng" (1902-1905). Năm 1905, khi Đảng dân chủ - lập hiến thành lập, là ủy viên Ban chấp hành đảng này. Là một trong những nhà tư tưởng của chủ nghĩa đế quốc Nga.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, là kẻ thù điên cuồng của Chính quyền xô-viết, ủy viên chính phủ phản cách mạng Vran-ghe-n, một tên bạch vệ lưu vong. — 44, 285.

Xu-vô-rốp, X. A. (1869-1918) — nhà dân chủ - xã hội, tác gia và nhà thống kê học. Trong những năm 1905-1907, hoạt động trong các tổ chức bôn-sê-vích tại một số thành phố Nga. Sau khi cách mạng 1905-1907 bị thất bại, đi theo nhóm trí thức trong đảng theo phái Ma-khơ chống lại triết học mác-xít; tham gia viết văn tập của nhóm này — "Khái luận về triết học mác-xít" (1908). V. I. Lê-nin trong cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán" đã kịch liệt phê phán những quan điểm triết học phản mác-xít của Xu-vô-rốp. Sau năm 1910, Xu-vô-rốp xa rời đảng và làm công tác thống kê.

Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, đảm nhiệm một số chức vụ dân cử ở Mát-xcơ-va và I-a-rô-xláp; hy sinh trong thời gian có cuộc nổi loạn phản cách mạng ở I-a-rô-xláp vào tháng Bảy 1918. — 8, 182.

Xuốc-cốp, P. I. (1876-1946) — nhà dân chủ - xã hội, công nhân dệt. Đại biểu bôn-sê-vích của công nhân tỉnh Cô-xtơ-rô-ma trong Đu-ma nhà nước III; cộng tác với tờ báo bôn-sê-vích hợp pháp "Ngôi sao" xuất bản ở Pê-téc-bua. Về sau, đã xa rời đảng. Sau Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười, công tác trong một số cơ quan chính quyền xô-viết. — 233.

Xuya-túc — xem Cốp-pơ, V. L.

Xư-xôi-ca — xem Bô-gđa-nốp, A.

A

Abramoff — xem A-vra-mốp (A-bra-mốp), R. P.

Axelrod, P. — xem Ác-xen-rốt, P. B.

D

Dubreuil — xem Đuy-broi, Lu-i.

G

Gai'vas — xem Gai-va-xơ, V. I.

Georgien — xem Ma-si-nát-dê, B.

Gorki, Massimo — xem Goóc-ki, A. M.

J

Jofe, M. B. — 303.

Jaurès — xem Giô-re-xơ, Giảng.

K

Kakko Paavo. — 145.

Kautsky — xem Cau-xky, Các-lơ.

Kotliarenko — xem Cốt-li-a-ren-cô, Đ. M.

Kroupskey — xem Crúp-xcai-a, N. C.

Koukline — xem Cu-clin, G. A.

L

Ladyschnikoff — xem La-đư-giơ-ni-cốp, I. P.

Luxemburg, Rosa — xem Lúc-xăm-bua, Rô-da.

M

MacDonald, Ramsay — xem Mác-Đô-nan, Ram-xây.

Marx — xem Mác, Các.

Milde, Albert — 110.

O

Oulianoff, Vl. — xem Lê-nin, V. I.

Oulianoff, Wl. — xem Lê-nin, V. I.

S

Salomon, Georges — xem Xô-lô-mông, G. A.

W

Wurm — xem Vuốc-mơ, E.

MỤC LỤC

Lời Nhà xuất bản	
Lời tựa.....	VII

1905

1. GỬI MỘT ĐỒNG CHÍ Ở NGA. Ngày 6 tháng Giêng.....	1-5
2. GỬI R. X. DEM-LI-A-TSƠ-CA. Đầu tháng Giêng.....	5-6
3. GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỐP. Ngày 10 tháng Giêng.....	7-11
* 4. GỬI CÁC ỦY VIÊN BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGÀ V. A. NÔ-XCỐP, L. B. CRA-XIN, L. E. GAN-PÊ-RIN. Ngày 13 tháng Giêng.....	11-12
5. GỬI THƯ KÝ THƯỜNG VỤ CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ. Ngày 29 tháng Giêng.....	12-13
6. GỬI THÔNG TÍN VIÊN TÒ "TIẾN LÊN". Tháng Giêng.....	13-14
7. GỬI A. BÊ-BEN. Ngày 8 tháng Hai.....	14-15
8. GỬI X. I. GU-XÉP. Ngày 15 tháng Hai.....	15-16
9. DỰ THẢO THƯ CỦA ỦY VIÊN THƯỜNG VỤ CÁC BAN CHẤP HÀNH CỦA PHÁI ĐA SỐ GỬI A. BÊ-BEN. Ngày 22 tháng Hai.....	17-18
10. GỬI X. I. GU-XÉP. Ngày 25 tháng Hai.....	18-19
11. GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH. Ngày 27 tháng Hai.....	19-20

* Những văn kiện đăng lần đầu tiên được đánh dấu bằng hoa thị.

12. GỬI X. I. GU-XÉP. <i>Đầu tháng Ba</i>	20-22
13. GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. <i>Ngày 9 tháng Ba</i>	23-24
14. GỬI X. I. GU-XÉP. <i>Ngày 11 tháng Ba</i>	24-26
15. GỬI BAN CHẤP HÀNH PÊ-TÉC-BUA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 13 tháng Ba</i>	27-28
16. GỬI X. I. GU-XÉP. <i>Ngày 16 tháng Ba</i>	28-30
17. GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH. <i>Ngày 23 tháng Ba</i>	31
18. GỬI BAN CHẤP HÀNH Ô-ĐÉT-XA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 25 tháng Ba</i>	32-33
19. GỬI ÍCH-XƠ. <i>Cuối tháng Ba</i>	33
20. GỬI I. I. SVÁC-TXƠ. <i>Sớm nhất là ngày 31 tháng Ba</i>	33-34
21. GỬI X. I. GU-XÉP. <i>Ngày 4 tháng Tư</i>	34-35
22. GỬI P. A. CRA-XI-CỐP. <i>Ngày 5 tháng Tư</i>	35-36
23. GỬI Ô. I. VI-NÔ-GRÁ-ĐÔ-VA. <i>Ngày 8 tháng Tư</i>	37-38
24. GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN. <i>Ngày 19 tháng Tư</i>	38
25. GỬI A. A. PRÊ-Ô-BRA-GIEN-XKI. <i>Trước ngày 21 tháng Tư</i>	39
26. GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. <i>Tháng Tư - tháng Năm</i>	40
27. GỬI THƯ KÝ "BAN CHẤP HÀNH ĐẠI BIỂU CÔNG NHÂN" Ở ANH. <i>Ngày 20 tháng Năm</i>	40-41
28. DỰ THẢO THƯ GỬI ĐỒNG MINH DÂN CHỦ - XÃ HỘI CÁCH MẠNG NGA Ở NƯỚC NGOÀI. <i>Khoảng ngày 23 và 26 tháng Năm</i>	42
29. GỬI I-u. M. XTÊ-CLỐP. <i>Sau ngày 27 tháng Năm</i>	43
30. GỬI L. A. PHÔ-TI-Ê-VA. <i>Ngày 1 hoặc 2 tháng Sáu</i>	44-45

31. GỬI BRẮC-CƠ ĐƠ-RÚT-XÔ. <i>Sớm nhất là ngày 11 tháng Sáu</i> ...	45
32. GỬI THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. <i>Ngày 3 tháng Bảy</i>	46-47
33. GỬI BAN THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. <i>Ngày 8 tháng Bảy</i>	47-48
34. GỬI C. HUY-XMAN. <i>Ngày 8 tháng Bảy</i>	49
35. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 11 tháng Bảy</i>	50-52
36. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 12 tháng Bảy</i>	53-56
37. GỬI BAN THƯ KÝ CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA Ở BRUY-XEN. <i>Ngày 24 tháng Bảy</i>	56-61
38. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 28 tháng Bảy</i>	61-65
39. GỬI V. Đ. BÔN-TSƠ - BRU-Ê-VÍCH. <i>Ngày 31 tháng Bảy</i>	65
40. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI. <i>Ngày 1 tháng Tám</i>	66
41. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI. <i>Ngày 2 tháng Tám</i>	67-69
42. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 14 tháng Tám</i>	70-72
43. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG VÀ BAN CHẤP HÀNH PÊ-TÉC-BUA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. <i>Ngày 14 tháng Tám</i>	72-73
44. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XKI. <i>Khoảng ngày 15 và 19 tháng Tám</i>	73-75
45. GỬI P. N. LÊ-PÊ-SIN-XKI. <i>Ngày 29 tháng Tám</i>	76-79

46. GỬI P.N. LÊ-PÊ-SIN-XXI. Ngày 29 tháng Tám	79
47. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Cuối tháng Tám.....	80-81
48. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 7 tháng Chín	81-83
49. GỬI P. A. CRA-XI-CỐP. Ngày 14 tháng Chín	84-88
50. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 15 tháng Chín	88-93
51. GỬI C. HUY - XMAN. Ngày 16 tháng Chín	93-94
52. GỬI X. I. GU-XÉP. Ngày 20 tháng Chín	94-96
53. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 30 tháng Chín	96-98
54. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 3 tháng Mười	98-99
55. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 3 tháng Mười.....	99-104
56. GỬI M. A. RÂY-XNE. Ngày 4 tháng Mười	104-105
57. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 5 tháng Mười	106-108
58. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 8 tháng Mười.....	108-109
59. GỬI CÁC ĐẢNG VIÊN BÔN-SÊ-VÍCH Ở KHẾC-XÔN. Ngày 10 tháng Mười	110
60. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Ngày 11 tháng Mười	110-113
61. GỬI X. I. GU-XÉP. Ngày 13 tháng Mười	113-118

62. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 16 tháng Mười.....	119-121
63. GỬI V. Đ. BÔN-TSO-BRU-Ê-VÍCH. Ngày 17 tháng Mười	121-122
64. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 18 tháng Mười.....	122-123
65. GỬI ỦY BAN KINH TẾ CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 20 tháng Mười	124-125
66. GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN. Ngày 23 tháng Mười	126
67. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 25 tháng Mười.....	127-128
68. GỬI M. M. ÉT-XEN. Ngày 26 tháng Mười	128-130
69. GỬI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. Ngày 27 tháng Mười	130-131
70. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 27 tháng Mười.....	132
71. GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP. Cuối tháng Mười	132-136
72. GỬI MÔ-CHI-A VÀ CÔ-XCHI-A, CÁC ỦY VIÊN TỔ CHỨC Ô-ĐÉT-XA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA ("PHÁI ĐA SỐ"). Cuối tháng Mười - đầu tháng Mười một	137-139
73. GỬI G. Đ. LÂY-TÂY-DEN. Đầu tháng Mười một	139
1906	
* 74. GỬI G. A. CU-CLIN. Ngày 14 tháng Chín	140
1907	
* 75. GỬI Ê. A-VÊ-NA. Ngày 1 (14) tháng Ba	141-142

76. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 14 tháng Tám..... 142-143
- *77. GỬI G. A. A-LẾCH-XIN-XXI. Cuối tháng Chín-đầu tháng Mười..... 143-145
- *78. GỬI C. I-a. BRAN-TINH. Đầu tháng Mười..... 145-146
79. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Khoảng ngày 2 và 11 tháng Mười một..... 146-148
80. GỬI M. X. KÊ-ĐRỐP. Cuối tháng Mười một - đầu tháng Chạp..... 148-149
- *81. GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. Ngày 28 tháng Chạp 149-150

1908

82. GỬI G. A. A-LẾCH-XIN-XXI. Ngày 7 tháng Giêng 151-152
83. GỬI G. A. A-LẾCH-XIN-XXI. Khoảng ngày 7 tháng Giêng và 2 tháng Hai 152
84. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 9 tháng Giêng 153-154
85. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Ngày 13 tháng Giêng 154-155
86. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Khoảng ngày 13 tháng Giêng và 13 tháng Hai 156
87. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 14 tháng Giêng 156-157
88. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Khoảng ngày 14 tháng Giêng và 13 tháng Hai 157
89. GỬI A. M. GOÓC-KI và M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA. Ngày 15 tháng Giêng 158-159
- *90. GỬI M. NIN-XEN. Ngày 27 tháng Giêng 159-160
91. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 27 tháng Giêng 160-161
92. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 29 tháng Giêng 161-162
93. GỬI Ph. A. RỐT-STANH. Ngày 29 tháng Giêng 162-163
94. GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "BERNER TAG -

- WACHT". Khoảng ngày 30 tháng Giêng và 2 tháng Hai 164-165
95. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 2 tháng Hai..... 165-167
96. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 2 tháng Hai..... 167-168
97. GỬI G. A. A-LẾCH-XIN-XXI. Ngày 3 tháng Hai 168
98. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 7 tháng Hai..... 169-172
99. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Ngày 13 tháng Hai..... 173-174
100. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 18 và 26 tháng Hai..... 174-176
101. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Khoảng ngày 18 và 26 tháng Hai..... 177
102. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 25 tháng Hai..... 177-185
103. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Ngày 27 tháng Hai..... 186
104. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 1 tháng Ba..... 186-187
105. GỬI A. M. GOÓC-KI. Nửa đầu tháng Ba 187-188
106. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 16 tháng Ba..... 188-189
- *107. GỬI L. TỬ-SCA. Ngày 18 tháng Ba..... 189-191
108. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 24 tháng Ba..... 192-195
109. GỬI C. P. DỠ-LIN-TSEN-CÔ. Ngày 30 tháng Ba..... 195
- *110. GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỐP. Cuối tháng Ba..... 196
111. GỬI A. M. GOÓC-KI. Nửa đầu tháng Tư..... 196-197
112. GỬI A. V. LU-NA-TSÁC-XXI. Ngày 16 tháng Tư..... 197-198
113. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 16 tháng Tư..... 198-199
114. GỬI A. M. GOÓC-KI. Ngày 19 tháng Tư..... 199-200
115. GỬI M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA. Cuối tháng Tư..... 201
116. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 16 tháng Năm..... 202
117. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 30 tháng Sáu..... 203

118. GỬI V. V. VÔ-RỚP-XKI. Ngày 1 tháng Bảy	203-204
119. GỬI Ph. A. RỐT-STANH. Ngày 8 tháng Bảy	205
120. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 8 tháng Bảy	206
121. GỬI M. N. PÔ-CRỐP-XKI. Ngày 18 tháng Tám	207
122. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 19 tháng Tám	208-209
123. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 8 tháng Chín	209
124. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 25 tháng Chín	210
125. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 26 tháng Mười	210-212
126. GỬI A. A. BÔ-GĐA-NỚP. Ngày 27 hoặc 28 tháng Mười	212
127. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 7 tháng Mười một	213
128. GỬI P. X. I-U-SKÊ-VÍCH. Ngày 10 tháng Mười một	214
*129. GỬI V. C. TA-RA-TU-TA. Ngày 1 tháng Chạp	214-215
130. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 13 tháng Chạp	215-216

1909

131. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 19 tháng Giêng	217
132. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 25 tháng Hai	218
133. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 9 tháng Ba	219
*134. GỬI BAN CHẤP HÀNH MÁT-XCƠ-VA ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Trước ngày 11 tháng Tư ..	220-221
*135. GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI. Ngày 23 tháng Tư	222-225
*136. GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI. Ngày 29 tháng Tư	226
*137. GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI. Ngày 4 tháng Năm	227-228
*138. GỬI I. Ph. ĐU-BRÔ-VIN-XKI. Ngày 5 tháng Năm	229-230

139. GỬI R. LÚC-XĂM-BUA. Ngày 18 tháng Năm	230-231
140. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 20 tháng Bảy	231-232
141. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 29 tháng Bảy	232-233
142. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 30 tháng Bảy	234
143. GỬI NHỮNG NGƯỜI TỔ CHỨC TRƯỜNG Ở CA-PRI. Ngày 18 tháng Tám	234-236
144. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. Ngày 18 tháng Tám	236-237
145. DỰ THẢO THƯ CỦA TRUNG TÂM BÔN-SÊ-VÍCH GỬI HỘI ĐỒNG NHÀ TRƯỜNG Ở CA-PRI. Khoảng ngày 18 và 30 tháng Tám	237-239
146. GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP. Ngày 24 tháng Tám	239-240
147. GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP. Tháng Tám	241
148. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 26 tháng Tám	242-244
*149. GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP. Ngày 27 tháng Tám	244-245
150. GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP. Ngày 27 tháng Tám	246-247
151. GỬI CÁC HỌC VIÊN TRƯỜNG Ở CA-PRI. Ngày 30 tháng Tám	247-257
152. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. Đầu tháng Chín	257-258
153. GỬI G. E. DI-NÔ-VI-ÉP. Ngày 7 hoặc 14 tháng Chín	259
154. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 11 tháng Chín	259-260
155. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. Nửa đầu tháng Chín	261
156. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 17 tháng Chín	262
157. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 17 tháng Chín	262-263
*158. GỬI M. P. TÔM-XKI. Trước ngày 20 tháng Chín	263-265
159. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 30 tháng Chín	265-266

- *160. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. *Sớm nhất là ngày 2 tháng Mười* 267-268
161. DỰ THẢO TRẢ LỜI BỨC THƯ GỬI HỘI ĐỒNG NHÀ TRƯỜNG Ở CA-PRI. *Sớm nhất là ngày 2 tháng Mười* 268
- *162. GỬI BAN CHẤP HÀNH Ở NƯỚC NGOÀI CỦA TỔNG HỘI CÔNG NHÂN DO - THÁI (PHÁI BUN). *Ngày 10 tháng Mười*..... 269
- *163. GỬI Ph. M. CÔI-GHEN. *Ngày 10 tháng Mười* 269-270
164. GỬI V. A. CÁC-PIN-XKI. *Nửa đầu tháng Mười*..... 270-271
165. GỬI THƯ KÝ BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN". *Ngày 19 tháng Mười* 271
166. GỬI CÁC HỌC VIÊN TRƯỜNG Ở CA-PRI. *Tháng Mười* 271-274
- *167. GỬI ỦY BAN KINH TẾ CỦA TRUNG TÂM BÔN-SÊ-VÍCH. *Sớm nhất là tháng Mười* 275-277
168. GỬI ĐỒNG CHÍ THƯ KÝ BAN BIÊN TẬP CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG. *Ngày 4 tháng Mười một* 278
169. GỬI A. M. GOÓC-KI. *Ngày 16 tháng Mười một*..... 278-280
170. GỬI A. M. GOÓC-KI. *Sớm nhất là ngày 20 tháng Mười một* 280-283
171. GỬI I. I. XCO-VOÓC-TXỐP-XTÊ-PA-NỐP. *Ngày 2 tháng Chạp* 283-287
172. YÊU CẦU GỬI CÁC NHÂN VIÊN THỐNG KÊ CỦA CÁC CƠ QUAN HỘI ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG, CÁC CƠ QUAN THÀNH PHỐ VÀ CÁC CƠ QUAN CHÍNH PHỦ. *Ngày 9 tháng Chạp*..... 287
173. GỬI I. I. XCO-VOÓC-TXỐP-XTÊ-PA-NỐP. *Ngày 16 tháng Chạp* 288-295

1910

- *174. GỬI CHO MỘT NGƯỜI CHƯA XÁC ĐỊNH ĐƯỢC. *Ngày 22 tháng Giêng*..... 296-297
- *175. GỬI A. ÉCH-CỒ. *Ngày 23 tháng Hai* 297-298
176. SƠ THẢO BỨC THƯ GỬI "NHỮNG NGƯỜI GIỮ QUỶ". *Tháng Hai - đầu tháng Ba* 299-302
177. TRUYỀN ĐƠN VỀ GAI-VA-XO. *Ngày 18 tháng Ba* 302-304
178. GỬI C. HUY-XMAN. *Ngày 21 tháng Ba* 304
- *179. GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP. *Ngày 21 tháng Ba* 305
180. GỬI N. E. VI-LÔ-NỐP. *Ngày 27 tháng Ba* 306-307
181. GỬI L. TỬ-SCA. *Ngày 28 tháng Ba* 307-310
182. GỬI G. V. PLÊ-KHA-NỐP. *Ngày 29 tháng Ba* 310
- *183. GỬI L. B. CA-MÊ-NÉP. *Ngày 6 tháng Tư* 311-312
184. GỬI N. E. VI-LÔ-NỐP. *Ngày 7 tháng Tư* 313-314
185. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. *Ngày 10 tháng Tư* 314-315
186. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. *Ngày 10 tháng Tư* 315-316
187. GỬI A. M. GOÓC-KI. *Ngày 11 tháng Tư*..... 316-321
188. GỬI M. M. DÔ-LI-NA. *Ngày 30 tháng Tư* 321
189. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. *Khoảng ngày 2 tháng Năm* 322-327
190. GỬI C. HUY-XMAN. *Ngày 6 tháng Sáu* 327-328
191. GỬI C. HUY-XMAN. *Ngày 15 tháng Sáu* 328
192. GỬI L. TỬ-SCA. *Ngày 20 tháng Bảy* 329
193. GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ. *Ngày 1 tháng Tám* 330-331
- *194. GỬI A. I. LI-U-BI-MỐP. *Ngày 2 tháng Tám* 331-332

195. GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ. Trước ngày 8 tháng Tám	332-333
196. GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ. Ngày 8 tháng Tám	333
197. GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI. Ngày 8 tháng Tám	334
198. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 10 tháng Tám	335
199. GỬI Đ. M. CỐT-LI-A-REN-CÔ. Giữa tháng Tám	335-336
200. GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI. Khoảng ngày 12 và 23 tháng Tám	336-337
201. GỬI M. Ph. AN-ĐRÊ-Ê-VA. Ngày 14 tháng Tám	337
202. GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI. Nửa cuối tháng Tám chậm nhất là ngày 23.....	338
203. GỬI CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. Ngày 2 tháng Chín	338-339
204. GỬI M. V. CÔ-BÊ-TXƠ-KI. Ngày 16 tháng Chín	339-340
205. GỬI C. B. RA-ĐẾCH. Ngày 30 tháng Chín	340-341
206. GỬI N. A. XÊ-MA-SCÔ. Ngày 4 tháng Mười	342
* 207. GỬI I. P. PÔ-CRỐP-XKI. Ngày 5 tháng Mười	342-343
208. GỬI I-u. I-u. MÁC-KHLÉP-XKI. Ngày 7 tháng Mười	343-349
209. GỬI C. B. RA-ĐẾCH. Ngày 9 tháng Mười	349-351
210. GỬI G. L. SCƠ-LỐP-XKI. Ngày 14 tháng Mười	351-352
211. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 17 tháng Mười	353
212. GỬI C. HUY-XMAN. Ngày 6 tháng Mười một	353-354
213. GỬI ĐỒNG CHÍ CHỦ TỊCH HỘI NGHỊ BAN BIÊN TẬP CƠ QUAN NGÔN LUẬN TRUNG ƯƠNG. Ngày 7 tháng Mười một	354-355
214. GỬI V. Đ. BÔN-TSƠ-BRU-Ê-VÍCH. Ngày 8 tháng Mười một	355-356

215. GỬI V. Đ. BÔN-TSƠ-BRU-Ê-VÍCH. Ngày 10 tháng Mười một	356-357
---	---------

PHỤ LỤC

*1. GỬI C. I-a. BRAN-TINH. Ngày 23 hoặc 24 tháng Tư 1906	361
2. TUYÊN BỐ CỦA BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN". Khoảng ngày 23 và 27 tháng Sáu 1908	361-362
*3. THƯ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI VÔ SẢN". Chậm nhất là ngày 26 tháng Tư 1909	363-364
4. GỬI BAN CHẤP HÀNH CỤC QUỐC TẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA. Ngày 26 tháng Năm 1909	364-365
5. TUYÊN BỐ GỬI BAN BIÊN TẬP BÁO "NGƯỜI DÂN CHỦ - XÃ HỘI". Ngày 6 tháng Mười một 1909	366
6. GỬI BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 14 tháng Mười một 1909	367
*7. GỬI BỘ PHẬN Ở NƯỚC NGOÀI CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG ĐẢNG CÔNG NHÂN DÂN CHỦ - XÃ HỘI NGA. Ngày 5 tháng Tư 1910	368-377
8. GỬI BAN LÃNH ĐẠO TRUNG ƯƠNG ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI BA-LAN. Ngày 10 tháng Tư 1910	377-378
*9. GỬI BAN LÃNH ĐẠO ĐẢNG DÂN CHỦ - XÃ HỘI ĐỨC. Ngày 2 tháng Chín 1910	378-380
10. GỬI BỘ PHẬN Ở NƯỚC NGOÀI CỦA BAN CHẤP HÀNH TRUNG ƯƠNG. Ngày 26 tháng Mười 1910	380-381
11. LỜI CHÀO MỪNG GỬI U. HAI-VÚT. Khoảng ngày 18 và 24 tháng Tám 1907	382
*12. LỜI CHÀO MỪNG GỬI A. BÊ-BEN. Ngày 22 tháng Hai 1910	383-384

13. LỜI CHÀO MỪNG GỬI T. KIẾC-CÔ-VA. Ngày 3 tháng Chín 1910	385
14. GỬI CHỦ TỊCH "HỘI ĐỌC SÁCH" Ở GIỎ-NE-VỒ. Ngày 14 tháng Chạp 1908	386
*15. GỬI NGƯỜI PHỤ TRÁCH THƯ VIỆN QUỐC GIA Ở PA-RI. Ngày 12 tháng Giêng 1909	387
16. GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO P. A. CRA-XI-CỐP	388
1. Ngày 31 tháng Giêng 1905	388
2. Ngày 14 tháng Hai 1905	388
17. GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO Ô. A. PI-ÁT-NI-TXỎ-KI. Ngày 13 tháng Sáu 1905	389
18. GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO V. Đ. BÔN-TSỎ-BRU-Ê-VÍCH	389-390
1. Ngày 31 tháng Bảy 1905	389
2. Ngày 6 tháng Mười 1905	390
19. GIẤY NHẬN THỰC CẤP CHO I. P. PÔ-CRỐP-XKI. Ngày 26 tháng Tám 1910	390
20. SƠ THẢO THƯ GỬI ĐA-VÍT-XÔN. Ngày 30 tháng Giêng 1905	391

Danh mục những thư của V. I. Lê-nin ở các tập trước của lần xuất bản này (1905- tháng Mười một 1910)	395-396
Danh mục những thư của V. I. Lê-nin cho đến nay chưa tìm thấy (1905- tháng Mười một 1910)	397-409
Chú thích	410-464
Bản chỉ dẫn các sách báo và tài liệu gốc mà V. I. Lê-nin đã trích dẫn và nói đến	465-511
Bản chỉ dẫn tên người	512-589

PHỤ BẢN

Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin gửi Ban chấp hành trung ương Đảng công nhân dân chủ - xã hội Nga. — Ngày 3 tháng Mười 1905	101
Biệt thự "Va-da" ở Cu-ốc-ca-la, nơi V. I. Lê-nin đã sống trong những năm 1906-1907	142-143
Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin gửi A. M. Goóc-ki. — Ngày 25 tháng Hai 1908	179
Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin gửi I. Ph. Đu-brô-vin-xki. — Ngày 23 tháng Tư 1909	223
Trang đầu bức thư của V. I. Lê-nin gửi các học viên trường ở Ca-pri. — Ngày 30 tháng Tám 1909	249
Thư của V. I. Lê-nin gửi Ủy ban kinh tế của Trung tâm bôn-sê-vích. — 1909	274-275

Chịu trách nhiệm xuất bản:

TRỊNH THỨC HUỖNH

Chịu trách nhiệm nội dung:

TS. LÊ MINH NGHĨA

Biên tập nội dung:

ĐÌNH LỤC

TS. NGUYỄN ĐÌNH THỰC

NGUYỄN KIM THANH

Trình bày kỹ, mỹ thuật:

ĐƯỜNG HỒNG MAI

Trình bày bìa:

PHÙNG MINH TRANG

Chế bản vi tính:

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG MAI

Sửa bản in:

ĐÌNH THỰC

KIM THANH

Đọc sách mẫu:

ĐÌNH THỰC

KIM THANH

Mã số: $\frac{3K2}{CTQG - 2005}$

In 1.000 cuốn, khổ 14,5 x 20,5 cm, tại Công ty In và Văn hóa phẩm.

Giấy phép xuất bản số: 29 - 429/CXB -QLXB, cấp ngày 30-3-2005.

In xong và nộp lưu chiểu tháng 12 năm 2005.